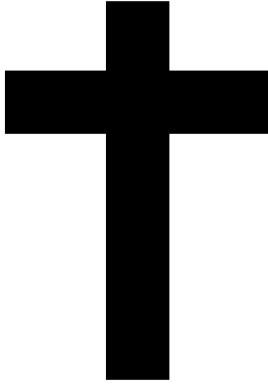

Ipqitchuat Makpigaat
- Agaayyutim Uqalhi
Iñupiatun

The New Testament in Northwest Alaska Eskimo

Ipqitchuat Makpiġaat - Agaayyutim Uqalhi Inupiatun

The New Testament in Northwest Alaska Eskimo

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Inupiatun, Northwest Alaska (Northwest Alaska Eskimo)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

46cece15-9127-50b3-bf07-88a1082e7ab6

Contents

Matthew	1
Mark	67
Luke	108
John	176
Acts	228
Romans	295
1 Corinthians	327
2 Corinthians	357
Galatians	375
Ephesians	386
Philippians	396
Colossians	403
1 Thessalonians	410
2 Thessalonians	416
1 Timothy	420
2 Timothy	428
Titus	434
Philemon	438
Hebrews	440
James	464
1 Peter	472
2 Peter	481
1 John	486
2 John	495
3 John	496
Jude	497
Revelation	500

Uqal̄hich Aglaan̄i Matthew-ŋum

Sivullian̄i Jesus Christ-ŋum

¹ Uvva ukua aglan̄ich sivullian̄iñ Jesus Christ-ŋum, kin̄juvian̄rupluni David-miñ Abraham-miñ!u.

² Abraham aapagigaa Isaac-ŋum,
Isaac-li aapagigaa Jacob-ŋum,
Jacob-li aapagigaa Judah-ŋum aniqataiñ!u.

³ Aasiñ Judah aapagigaak Perez-ŋumlu Zerah-ŋumlu, taap-kuak aakan̄ak Tamar,
Perez aapagigaa Hezron-ŋum.
Hezron-li aapan̄a Ram-ŋum.

⁴ Ram-li aapagigaa Amminadab-ŋum,
Amminadab-li aapagigaa Nahshon-ŋum.
Nahshon-li aapagigaa Salmon-ŋum.

⁵ Salmon-li aapagigaa Boaz-ŋum, Rahab-mik aakaqaqtuam,
Boaz-li aapagigaa Obed-ŋum, aakaqaqtuam Ruth-mik,
Obed-li aapagigaa Jesse-m, ⁶ Jesse-aasiñ aapagigaa umial-gum David.

David-li aapagigaa Solomon-ŋum, aakaqaqtuam Uriah-m nuliagaluan̄anik.

⁷ Aasiñ Solomon aapagigaa Rehoboam-ŋum,
Rehoboam-li aapagigaa Abijah-ŋum,
Abijah-li aapagigaa Asa-ŋum.

⁸ Asa-li aapagigaa Jehoshaphat-ŋum,
Jehoshaphat-li aapagigaa Jehoram-ŋum,
Jehoram-li aapagigaa Uzziah-ŋum,

⁹ Uzziah-li aapagigaa Jotham-ŋum,
Jotham-li aapagigaa Ahaz-ŋum,
Ahaz-li aapagigaa Hezekiah-ŋum.

¹⁰ Hezekiah-li aapagigaa Manasseh-ŋum,
Manasseh-li aapagigaa Amon-ŋum,
Amon-li aapagigaa Josiah-ŋum.

¹¹ Josiah-li aapagigaa Jeconiah-ŋum aniqataiñ!u. (Ukua taimani Israel-aagmiut aullautraupmata Babylon-mun.)

¹² Iñuich tikiutikkaun̄anikmata Babylon-mun,
Jeconiah aapagigaa Shealtiel-ŋum,
Shealtiel-aasiñ aapagigaa Zerubbabel-ŋum,

¹³ Zerubbabel-li aapagigaa Abiud-ŋum,
Abiud-li aapagigaa Eliakim-ŋum,
Eliakim-li aapagigaa Azor-ŋum,

¹⁴ Azor-li aapagigaa Zadok-ŋum,

Zadok-li aapagigaa Achim-ŋum,
 Achim-li aapagigaa Eliud-ŋum,
 15 Eliud-li aapagigaa Eleazar-ŋum,
 Eleazar-li aapagigaa Matthan-ŋum,
 Matthan-li aapagigaa Jacob-ŋum,

16 Aasiin Jacob aapagigaa Joseph-ŋum, uinjan Mary-m,
 taamna Mary Jesus annivigikkaŋa taiguutiqaqtuam
 Christ-mik.

17 Iluqatinjaasiin kinjuviaġiich aullaġniiplutin Abraham-miin
 David-munaglaan akimiagūutailauniqsut, suli aullaġniiplutin
 David-miin iñuich aullautrauħhatnunaaglaan Babylon-mun
 kinjuviaġiich akimiagūutailaupmiñiqsut. Aasiili iñuich
 aullautrauħhatniñaglaan akimiagūutailaupmiut kinjuviaġiich
 anihanunaglaan Christ-ŋum.

Aniñiŋa Jesus Christ-ŋum

18 Uvva Jesus Christ-ŋum anilha itnailiplugu inniqsuq.
 Aakaŋa Mary nuliaksrausiutianikami Joseph-mun,
 aglaan katigaluaqatik ilitchuġiniqsuq sinaiyautilaagmiñik
 Ipqitchuakun Irrutchikun. 19 Aasiin uiksrauta Joseph
 nalaunŋaruaŋuniqsuq. Iisimagaa katchuutihiksrani Mary-mik
 nalaunŋaitkisilaana, aglaan kanŋusaaguninñigaa iñunun.
 Taatnamik sivunniġniqsuq avitchuklugu nalunautchipuni.
 20 Taavruminja isumaaluktitlugu Atangum isaġulgan
 sagviutiniġaa siññaktukun nipliqhuni, “Joseph, kinjuviaġigaatin
 David-ŋum, sivuuganak Mary-mik tuvaaqatniññaqniplutin
 atakkii sinaiyaupkaġaa Ipqitchuam Irrutchim. 21 Iġniqaġisiruq.
 Atchigisigiñ Jesus-mik. Atakkii anniqsuġisigai iñunni
 killuqsautinñiñ.” 22 Tamatkua iluqatin atuumarut
 tanjisaqlugu Atangum uqauttutigikkaŋa tumigiplugu taimña
 sivuniksriqiri,

23 “Taamna aŋutituqsimaitchuaq sinaiyauniaqhuni iġniqaġisiruq.

Iñuich taiguutiqaġisigaat Immanuel”

(itnautauruaq, Agaayyutim iqatigigaatigut). 24 Joseph-ŋum
 itiqami taimma ilaqatiksraqtaagigaa Mary isaġulgan Atangum
 uqauttutaagun. 25 Ilaksianinñigaa iġniqaħhanunaglaan; aasiin
 Joseph-ŋum atchigñigaa Jesus-mik.

2

Puqiksuat Aŋutit Aggiqsut Kivaknamiñ

1 Jesus anianikman Bethlehem-mi Judea-miittuami, Herod
 umialguħhani, aŋutit puqiksaat tikiñniqsut Jerusalem-mun,
 apiqsruqtuqhutin, 2 “Sumiimma aniva umialgat Jew-
 ŋuruat? Tautukkikput uvluġiaŋa kivaknamiñ, taatnaqhuta
 aggiqsugut sitquġvigityaqtuaqlugu.” 3 Umialgum Herod
 tusaakamiun taamna isumaalutchaŋniqsuq iluqatinlu

Jerusalem-miut. ⁴ Tavra katipkaqługich iluqaisa qaukłinjich agaayuliqsit aglaliqirit, ilinjich apiqsruğniğai sumi Christ, anniqsuqti akiqsruutauruaq, aniñiaqmagaan. ⁵ Ilinjisa kiuniğaat, “Bethlehem-mi Judea-miittuami, itna sivuniksriqiri aglanatigun ittuq,

⁶ ‘İñuich iñuuruasii Bethlehem-mi, nunañaniittuami Judah-m, kamanaiññiqsraunuruasii akunğatni iñuiñ Judah-m, ilipsitñiñ sivulliuqti aggigisiruq

anjalatchityaqtuağuni iñugikkamnik Israel-ñum.’ ” *Micah 5:2*

⁷ Herod atanğum nalunautchipluni puqiksaat anjutit tikisinniğai, ilitchuğiviginiallapiaqługich napmun ilipman uvluğiaq sagviqmagaan. ⁸ İlitchuğianikamiun Bethlehem-muquniğai nipliqhuni, “Aullağusi pakallapiaqsiun ililgauraq, aasiñ paqitkupsiun ilitchuğipkağumagipsitña. Uvanaptuuq utlakkumagiga sitquğvigntyaqtuağlugu.” ⁹ Taavruminja umialgum uqautianikmatin aullağniqsut. Tautuñniğaat uvluğiaq qiñikkaqtiñ kivaknamiñ. Sivulliukkauniqsut uvluğiam nutqağniahanunaglaan inimun ililgauram nayukkananun.

¹⁰ Tautukamitruñ uvluğiaq quviatchallapiagñiqsut. ¹¹ Isiqhutin tupiğmun tautuñniğaat ililgauraq aakanalu Mary. Sitquğviniğaat sivuğaanun ililgauraq. Anmağniğaiç akisuruagikkatin qaitchipluguasiiñ maninñik kaviqsaanik tiprağiksautinigli, frankincense-nik suli myrrh-nigli. ¹² Aasiñ kilikkauniqsut siññaktukun utiqunjitlugich Herod-mun. Tavra aiñiqsut atlakun apqutikun.

Pigruğniñat Egypt-mun

¹³ Taapkua aullaanikmata isağulga atanğum sagvigñiqsuq Joseph-mun siññaktukun nipliqhuni, “Makillutin. Pigruutiun ililgauraq aakanalu Egypt-mun, aasiñ taamaniitchumausi uvamnun uqautiniaħapsiknunaglaan. Atakkii Herod pakaniağaa ililgauraq tuqqutçhuglugu.” ¹⁴ Joseph makitluni aullautiniğaa ililgauraq aakanalu unnuami Egypt-mun. ¹⁵ Immigñiqsuq Atanğum uqauttutigikkana tumigiplugu sivuniksriqiri, “Egypt-miñ tuqluğiga İğniğa.” Taatnamik tavranniqsut tuquniaħhanunaglaan Herod-ñum.

Nukatpiagruurat Tuquğaqtaurur

¹⁶ Herod ilitchuğikami saglutaqtilaagmiñik puqiksaanun anutinun qinnallapiagñiqsuq. Tilisiñiqsuq tuqqutquplugich nukatpiagruurapayaat Bethlehem-miittuat suli iluqaisa avataaniittuat, tamatkua ukiuqaqtuat malğunnik nutautluktuatlu, atakkii ilitchuğiplugu puqiksaat anjutit uqautigikkanat uvluğiam sagviħhagun. ¹⁷ Uqauttutauruaq tumigiplugu sivuniksriqiri Jeremiaħ taimña immiumaniqsuq,

¹⁸ “Nipi tusağnağniqsuq Ramah-mi

qiaruaq kinuvġupluni.

Rachel-ġum qianigai qitungaurani arayunaiqhuniunniñ

atakkii qitungaġich iluqatiġ tuquplutiġ.” *Jeremiah 31:15*

¹⁹ Herod tuquanikman isaġulga Atanġum sagviġñiqsuq Joseph-mun siññaktukun Egypt-mi uqaqhuni, ²⁰ “Makillutin aullautiun iġilgauraq aakaġalu nunaġanun Israel-ġum. Taipkua tuqġutchiñiaqtuat iġilgauramik tuqurut.” ²¹ Makitluni

aullautiniġaa iġilgauraq aakaġalu nunaġanun Israel-ġum.

²² Aglaan tusaakamiun Archelaus atanġunipluġu Judea-mi inaani aapami Herod sivuugatchaġniqsuq aullaġiksraġmiñnik. Kilikkaukama siññaktukun aullaġniqsut nunaġanun Galilee-

m. ²³ Aasiñ iñuuniagaqsiplutiġ nunaaqġimi Nazareth-mi. Immianiqsuq uqautaumaruaq tumiġipluġich sivuniksriqirit, “Taiguutiqaġisiruq Nazareth-miumik.”

3

Quliaqtualha John Paptaaqtitchirim

¹ Taipkunani uvluni John Paptaaqtitchiri quliaqtuaġniqsuq iñuiġaami Judea-mi, ² uqaqhuni, “Isummitqigitchi atakkii Agaayyutim aġaayuqautaa qalliruq.” ³ Taamna John ilaġuruq sivuniksriqirim Isaiah-m uqautigikkaġa nipliġhuni,

“Iñuk tuqġiraqtuq iñuiġamiñ,

Itqanaiyautisiun apqutiksraġa Atanġum,

nalġuġluġu tumiksraġa.”

Isaiah 40:3

⁴ John atnuġaaqaġniqsuq pikukturuam amian nuyaiñnik, qisiġmik tapsiqaqhuni, niqqaqhuni pigliġianik suli iġutchaich siġñnaqtaalliaġitñnik nanipayaaq paqitchumiun.

⁵ Iñuich utlaġniġaat John Jerusalem-miñlu, Judea-miñlu, nunaaqġiñlu avataani kuġan Jordan-ġum ittuat.

⁶ Iñuich quliaġiniġaich killuqsautitiġ aasiñ John-ġum paptaaġniġai kuġani Jordan-ġum. ⁷ Aglaan tautukamiġich iñugiaktuat Pharisee-ġuruat Sadducee-ġuruatlu utlauruq

paptaaġvianun uqautiniġai, “Tuqunaliktun nimiġiatun ittusi. Qimakkumiñaitchusiasu agġiñiaqtuamiñ qinnautaaniñ?

⁸ Qiñiqtittitchi iñuuniaġapsiġun isummitqillaqtilaapsitñnik.

⁹ Suli isumaniqasi, ‘Uvagut Abraham-mik aapaqaqtugut.’ Nipliutiniġipsi uumiġa, uyaġaġniñ makunakġa Agaayyun iñiqsiġhiñauruq iġilġaanik Abraham-mun. ¹⁰ Ipiġautaqaqtuq kipriġhiñaaġuqtuq napaaqtunik kaġiġisigun. Napaaqtupayaaq asirritlaitchuaq kipikkaugisiruq aasiñ iġitauluni ikniġmun.

¹¹ “Iġumun paptaaġipsi imiġmik isummitqiliġmun, aglaan aqupkun agġiġisiruq kamanatluktuaq uvaġniñ. Nakuġitchuġa saagaġksramnik aluġutiknik. Paptaaġisigaasi Ipiqitchuamik Irrutchimik suli ikniġmik. ¹² Tigummiagigaa tiktittaun salummallapiaġuġluġich mukkaaksrat sanikġuñniñ.

Katitkisigai mukkaaksrat sigluagmiñun, aglaan ikipkagisigai sanikluich iknigmun qamiyumiñaitchuamun.”

Jesus Paptaakkauruq

¹³ Aquagun Jesus tikiññiqsuq Galilee-miñ Jordan-mun John-mun paptaaqupluni ilaanun. ¹⁴ Aglaan John-ñum paptaagun itkaluagaqsiñigaa uqautiplugu, “Ilvich paptaaqtakrsragigaluağikma. Suvaata utlautivich uvañnun paptaaquplutin?” ¹⁵ Aglaan Jesus kiuniğaa, “Nakuuruq. Taamna taatnağuptigu tanjigñiağikpuk iluqaan Agaayyutim injaña.” John taatna piyumaliğñiqsuq. ¹⁶ Jesus paptaakkaun anikami mayuğniqsuq imiğmiñ. Aasiñ qilak anmaqhuñi tautuñniğaa Irrusia Agaayyutim atqaqtuaq tiñmiağruuratun mitluni ilaanun. ¹⁷ Aasiñ nipi qilañmiñ nipliğñiqsuq, “Taamnataavra piqpagikkağa Iğñiğa. Quyalisimağaaña.”

4

Jesus-ñum Aniqusaqsiultha

¹ Taatnaanikman Ipqitchuam Irrutchim sivulligñiğaa Jesus iñuilaa mun uuktuaqsiutyatitlugu tuunğagmun. ² Aasiñ uisauraaqhuni malğukipiani uvluni unnuani lu nigisuligñiqsuq. ³ Uuktuaqtitchirim utlakamiuñ uqautiniğaa, “Iğñiğipiaqpatin Agaayyutim makua uyağaich qaqqiağtuqtitkich.” ⁴ Aglaan Jesus kiuniğaa, “Aglausimaruq Agaayyutim uqathani, ‘Iñuk iñuuniañitchuq niqilhiñakun aglaan uqapayaatigun aniruatiğun qanğaniñ Agaayyutim.’” ⁵ Tavrani tuunğaum aullautiniğaa Jesus Jerusalem-mun, aasiñ inillaklugu qutchiññiqsrañanun nuvukkanan agaayyuvikpaum, ⁶ uqautiplugu, “Iğñiğipiaqpatin Agaayyutim nutigiagiñ. Aglausimaruq, ‘Tiligisigai isağuligikkani munağitqulutin.

Argagikkagmiknik akigagisigaatin.

Atniñitchumaittin isigaktin uyağañnun.’” *Psalm 91:11, 12*

⁷ Jesus-ñum uqautiniğaa, “Aglausimaruqsuli, ‘Uuktuağumiñaitchiñ Ataniq Agaayyutin.’” ⁸ Tuunğaum aullautitqilgiñniğaa Jesus qutchillapiaqtuamun iğgimun, aasiñ qiniqtitlugu atanguvipayaaninik nunam kamanautiñitñiglu. ⁹ Uqautiniğaa, “Tamatkua supayaat qaitkisigitka ilipnun sitquğvigigupña sivumnun.” ¹⁰ Jesus-ñum kiuniğaa, “Tuunğaaq, piigiñ! Atakkii aglausimaruq, ‘Ataniq Agaayyutigikkan kisian agaayyuvigiyumagiñ savautilugulu.’” ¹¹ Tavra tuunğaum uniñniğaa, aasiñ isağulgich tikiñniğaat savautityaqługu Jesus.

Jesus-ñum Aullağniğaa Savaani Galilee-mi

¹² Jesus-ñum tusaakamiuñ John isiqtauniplugu aullagñiqsuq Galilee-mun. ¹³ Unitlugu Nazareth utlautiniqsuq Capernaum-mun itchaqtuaqhuni siñaani narvaqpaum nunañakni Zebulun-ñumlu Naphtali-mlu. ¹⁴ Taamna immiumatquplugu uqauttutauruaq tumigiplugu sivuniksriqiri Isaiah,

¹⁵ “Iñuich tamatkua nunañakni Zebulun-ñumlu Naphtali-mlu tunjaani narvaqpaum, taaganitchianani Jordan-ñum, Galilee-mi nunañatni Jew-ñunitchuat,

¹⁶ tamatkua iñuuniaqtuat taaqtuami

tautuñigaat kamanaqtuaq qauma, aasiñ qaumam qaggutiniğai iñuuniaqtuat tağğañani tuqulhum.” *Isaiah 9:1-2*

¹⁷ Tikiññanikami Capernaum-mun Jesus-ñum aullagñiñiğaa quliaqtuañi, “Isummitqigitchi atakkii Agaayyutim añayyuqautaa qalliruuq.”

Jesus-ñum Tuqluğniğai Sisamat Aqaluñniaqtit

¹⁸ Jesus pisukhuni siñaagun narvaqpañan Galilee-m tautuñiğik aniqatigiik, Simon taiguutiqaqtuaq Peter-mik suli Andrew aniqataa, kuvriqsuak narvaqpañmun aqaluñniaqtauplutik.

¹⁹ Uqautiniğik, “Maliksikña, uvakñaniñaglaan piññañniğisirutik iñuñnik aqaluñniaqtitun.” ²⁰ Tavrauua Simon-ñum suli Andrew-m uniññiğaik kuvratik malikhugaasiñ.

²¹ Jesus igliqtuiñaqhuni apqusaaqługu narvaqpaña Galilee-m. Tautukmiñiğik aniqatigiik James-lu John-lu, iğñak Zebedee-m, ikimmiruak umiami aaparinlu Zebedee ilaaqtuiruat kuvramiknik. Jesus-ñum tuqluğniğik maliqupluni. ²² Tavrauua uniññiğaa umiaqtik aaparinlu malikhugu Jesus.

Jesus İlisautriruğlu, Quliaqtuaqsriruğlu, İtuaqsriruğlu

²³ Jesus kukilunniqsuq iluqaani Galilee-mi, ilisautripluni Jew-ñuruat katragvinitchi suli quliaqtuağıplugu tusaayugaallautaq Agaayyutim añayyuqautaata, mavruuqługillu iñuich atniğñautipayaanitchi.

²⁴ Tusaayugaallautaq Jesus-kun siaminniqsuq iluqaanun Syria-ñum, aasiñ iñuich tikiutruğniğai atniğñapayaqtuat nañirrutipayaqtuatlu, ilañich irrusiqluqaqhutin qiiqsruqtaqhutinlu suli avatinich tuqunaplutin. Jesus-ñum mavruuğniğai iluqaitñik.

²⁵ İñugiaktuat iñuich malinigaat, aggiqhutin Galilee-miñ, avataaniittuaniñlu nunamiñ atiliniñ Decapolis-mik, Jerusalem-miñ, Judea-miñlu, suli nunamiñ igluani ittuam Jordan-ñum kuñan.

5

Jesus-ñum Quliaqtuañha İğğimi

1 Jesus-ᵈum qĩñiqamigich iñugiallapiaqtuat mayuḡniqsuq qimigaaᵈun, aquviltuniasii. Maliguaqtaĩ Jesus-muñniqsut.

Quviasuutipiaḡatat

- 2 Ilaan ilisautiaqsiñigai nipliḡhuni,
 3 Quvianamiurut tamatkua ilitchuqsriuat inuqsraḡimiknik ir-
 rutchikun,
 atakkii Agaayyutim añaayuqautaa pigigaat.
 4 Quvianamiurut tamatkua kinuvguruat,
 atakkii Agaayyutim arakkisigai.
 5 Quvianamiurut tamatkua piisaanitchuat,
 atakkii nunapayaaq pigigisigaat.
 6 Quvianamiurut tamatkua kimmutiqaqtuat
 nalaunḡaruadiḡmik,
 atakkii Agaayyutim pisuiqsimaagtĩkisigai.
 7 Quvianamiurut tamatkua nagliktauruat,
 atakkii Agaayyutim nagliktuḡisipmikai.
 8 Quvianamiurut tamatkua uummatiqaqtuat ipqitchuamik,
 atakkii qĩñigisigaat Agaayyun.
 9 Quvianamiurut tamatkua tutqĩutiqaqtitchiruat akunḡatni
 iñuich,
 atakkii Agaayyutim taiguutiqaḡisigai qitunḡaḡmiñik.
 10 Quvianamiurut tamatkua piyuaqsiuruat piqutigiplugu
 nalaunḡaruadiḡ,
 atakkii Agaayyutim añaayuqautaa pigigaat.
 11 Quvianamiurusi piinilaqsruutigikpasi suli piyuaḡusi
 suli niplialutiñ qanusipayaanik pigiitchuanik ilipsigun
 sagluturuagilusi pisigilugu maliguaqtauikiqi uvamnun.
 12 Quviatchapiagataḡitchi atakkii kamañtuq akilĩusiaksraqsi
 ittuāq qilañmi. Taatnatuntuuq piyuaqsiupmiñiqsut taipkua
 sivuniksriqirit sivupsitñi iñuuniaqtuat.

Iñuich Ittut Taḡiutunlu Qaummaqtunlu

- 13 “Ilipsi taḡiuḡigaasi nunam. Taḡiuq taḡiuḡniigumi
 qanuḡuni taḡiuḡniñitqikkisiva? Atuḡumiñaiqsuq aglaan
 igitaksraḡuñhiñaqtuq tutmiḡaḡuḡhuni iñuñnun. 14 Naniḡigaasi
 nunam. Nunaaqḡiq nappakkauruāq qimigaaᵈun
 iriqsimatlaitchuq. 15 Kisupayaam ikitnamiuñ naniḡ
 ilitlaĩtkaa ataanun utkusium aglaan naniḡaḡviñmun
 qaummatautlasiplugu tupqum iluani ittuapayaanun.
 16 Taatnatun qaumapkaqsigik nannisi sivuḡaatni iñuich.
 Tautukkumagaat savaallautaḡsi, aasiñ kamaḡsruaḡsilugu
 aapari ittuāq qilañmi.

Jesus Ilisauriruaḡ Maligutaksrakun

- 17 “Tumanasi agḡiḡñiñuñ piyaqquḡiaḡlugich maligutaksrañi
 Moses-ᵈum naagaqaa ilisauttutiñich sivuniksriqirit.

Aggıñitchunja piyaqquğiaglugich aglaan tanığıaglugich.
 18 Uqautigipsi, Qılaglu nunalu piigumiñaitchuk aglausi-
 maruapayaaq malıgıtaksrani immiumagaluaqnagu.
 19 Kiñapayaaq navguiruaq kamanaiññiqsrallapianatnik
 tillisit aasiññ ilisautripluni atlanik iñunñik taatnaquplugich,
 taamna iñuk kamanaiññiqsrauniaqtuq ukunakña iñunñiñ
 Agaayyutim anayyuqautaani. Aglaan kiñapayaaq kamaksriruaq
 tillisiñik ilisautripluniasiiñ atlanik taatnaquplugich,
 taamna iñuk taiguutiqağisiruq kamañaqtuamik ukunakña
 iñunñiñ Agaayyutim anayyuqautaani. 20 Uvva uqautigipsi,
 Nalaunñaruahıqsı nakuutlunıtpan iñuuniagıusatniñ aglaliqirit
 suli Pharisee-ñuruat suoramikunniñ isigumiñaitchusi
 anayyuqautaanun Agaayyutim.

Jesus İlisautriruq Qinnautikun

21 “Tusaamarusi uqautauruamik iñunñun inılgıaan,
 ‘İñuağniaqnak’. Kiñapayaaq iñuaqtuaq tikiutraugisiruq
 atanniivıñmun. 22 Aglaan uqautigipsi, Kiñapayaaq
 qinnautriruaq anıqatmiñik tikiutraugisiruq atanni-
 ivıñmun, suli kiñapayaaq nipliraqtuaq anıqatmiñun
 suksraunıññıplıgu tikiutraugisiruq uqaqsıttaagvıñmun,
 suli kiñapayaaq nipliraqtuaq anıqatmiñun kinnaunıplıgu
 tikiutraugisiruq ikniñanun anasiññıuqsagvium. 23 Taatnamik,
 aatchuıtyağniğuvich aatchuutiksraqnik Agaayyutmun
 tunıllaqtuğvıñmi itqağluguasiiñ anıqatvich sua-tasamma
 akıññautaa ilıpnun, 24 unıllıgu aatchuutiksrautin sivuğanun
 tunıllaqtuğvium aasiiñ ilıuqsıtyaqaaglugu taimña akıññautaa
 anıqatiupnun, aasiñi utıgutin aatchuutıgıtyağlugu aatchuu-
 tiksrautin. 25 Akıllıgıkkapich uqaqsıttaagvıñmuutıniaqpatın
 ilıaurağiliutiyumagiñ qılamik piqatıgıññaan apqutmi.
 Aatchuutıgıviagaatin atannıqsuqtımun, aasiiñ atannıqsuq-
 tim qaillıtin qaunaksrimun isıqtautqulutin. 26 Uqautıgıpiñ,
 Anıyumiñaiıpiaqtutin kısıanik akıllıgıuvich akıqsruutıpnik
 ilaanun.

Jesus İlisautriruq Atlatukun

27 “Tusaamarusi itna uqaqsımaruamik, ‘Atlatuğniaqnak.’
 28 Aglaan uqautigipsi, Kiñapayaaq qıñıqtuaq ağnamik
 ikkıgıplıgu atlatuanıktuq isumamiñi. 29 Taliqpium irivich
 killuqsıqtıpatın piıglıgu igırrun. Nakuutlunıñaqtuq
 piyaqquğupku ilıaviñña timivich uumakña iluqaan
 timivich ıgıtauıksrañaniñ anasiññıuqsagvıñmun. 30 Suli
 taliqpium argakpich killuqsıqtıpatın kipılgıgu igırrun.
 Nakuutlunıñaqtuq piyaqquğupku argahıñan uumakña
 iluqaan timivich aullakıksrañaniñ anasiññıuqsagvıñmun.

Jesus İlisautriruq Avitıkun

31 “Uqaqsimaruaqsuli, Kisupayaam avitkumiun nuliiani qaitchiliun aglaamik nalupqinaigutinik avinnikun. 32 Aglaan uqautigipsi, Anutim nuliiani tuniqsimagaluanjaan ilaanun avitkumiun atlatuqtitkaa. Taamna avittuaq patchisauruq. Suli anjun nuliaqtuaq avittuamik atlatuqmiuq.

Jesus Iļisauriruaq Akiqsruutigun

33 “Tusaasimagiksisuli itna uqautaumaruaq iñugikkaptiknun inļiļaan, Akiqsruqtağuvich navinñiaqnagu aglaan atuumayumagiñ akiqsruutigikkan iñunun Atangum sivuğaani. 34 Aglaan uqautigipsi, Sumiunniiñ akiqsruğumiñaitchusi qilakun atakkii qilak Agaayyutim aquppiutağigaa, 35 naagalu nunakun atakkii iñiqtuiqsiaqvigigaa isiganmiñun, naagalu Jerusalem-kun atakkii nunaqqigigaa kamañaqtuam umialgum. 36 Naagaqaa akiqsruğumiñaitchutin niaqupkun, atakkii atausiq nuyaq qatiqsipkağumiñaitkiñ unniiñ taaqsipkağlugu. 37 Taatnamik, anjigniağuvich anillapiağumuutin suli naagaagnağuvich naagaallapiağutin, atakkii supayaam uqałhum ilłatauruam tamatkunnuja pigiitchuamitjaqtauruq.

Jesus Iļisauriruaq Akisaqtulikun

38 “Tusaamagiksi uqauttutauruaq, ‘Iri akisautiqağli irimik, kiguttuq kigutmun.’ 39 Aglaan uqautigipsi, Akisaqtuğniaqnagu iñuum pimaqłuktaqpatin. Kisupayaam isaksaqpatin taliqpiagun iqsrappich alağumagiñ igļuanik iqsrappich. 40 Kisupayaam akiliipkağniaqpatin atnuğaapnik uqaqsittaagvinmi pipkağumagiñ quppigaa. 41 Suli anuyaktim nunurilusi saagaqtitpasi natmanmiknik atautchimik milelamik saagautiyumagiñ malğunmik mile-laaknik. 42 Iñuum injqpatin sumik-tasamma qaitchumagiñ ilaanun. Suli iñuk atugaksrağukpan itigautipkağniaqnagu.

Piqpagiyumagisi Uumiksrigikkasi

43 “Tusaamagiksi itna uqaqsimaruaq, ‘Piqpagiyumagisi iñuuniaqatiusi aasiiñ uumigilugich uumiksrigikkasi.’ 44 Aglaan uqautigipsi, Piqpagiyumagisi uumiksrigikkasi suli agaayutilugich tamatkua piyuaqtigikkasi. 45 Taatnağupsi qinñiqtitkiksi iñunun iħuaqqun atriplugu aapari qilani ittuaq, atakkii siqini siqinñaagiksitkaa pigiitchuanunlu nakuuruanunlu suli sialuktitlugu nalaunjaruanunlu nalaunjaitchuanunlu. 46 Piqpagigupsigik kisiitñik tamatkua piqpakrsrigikkasi, suvaata akiññaaktaaqağniaqpisi Agaayyutmiñ? Taatnatun tax-siliqirit pitłapmiut. 47 Suli pağlagupsigik kisiitñik aniqatiusi, savaaqağniqpisi pitłukhusi atłaniñ? Taatnatuntuuq tax-siliqirit pitłapmiut. 48 Taatnamik

nalaunnaruksraurusi atrilugu aapagikkaqsi qilanni
nalaunnallapiaqtuaq.”

6

Jesus Iisauriruaq Nagliktuutitigun

¹ “Qaunagititchi savaaginiaqasiun nalaunnaruakun savaaqsi qiniqqusaaqsiñagusi sivuğaatni iñuich. Taatnağupsi aapapsi qilanniittuam akiligiumiñaitkaasi. ² Taatnamik aatchuğuvich nagliktuutunik nipitusiragautiginiaqnagich atrilugich ukpinñuaqtit Jew-nuruat ktrağvinjitñi suli tumitchiani kamasruqusaaqsiñaqhutiñ iñun. Uqautigipsi, akiliusiaqaaniktut. ³ Aglaan aatchuğuvich nagliktuutunik inuqsraqtuun saumik argaiñ ilisimapkağniaqnagu taliqpium argakpich savaanjanik. ⁴ Nagliktuisitichi nalunaqtuakun. Aapavich qilanni qiniñtlaruam supayaanik akiliusiaksritkisigaatin.”

Jesus Iisauriruaq Agaayulikun

⁵ “Aasiisuli agaayugupsi piñiaqasi atrilugich ukpinñuaqtit, atakkii agaayullaturut makitaplutiñ ktrağvinjitñi suli saqquvinjitñi tumitchiat qiniñllanñaquplutiñ iñun. Uqautigipsi, akiliusiaqaaniktut. ⁶ Aglaan agaayutyagañiğuvich isiğutin inipnun taluluguasiñ suli agaayuyumautin aapapun qiniğnaitchuamun. Aapavich qiniñtlaruam nalunaqtuakun akiligiisigaatin. ⁷ Suli agaayuguvich niplirağniaqnak imailaanik uqautinik atrilugich ukpiqtuanñitchuat, atakkii isumasuurut Agaayutmun tusaagisiñiplutiñ taklilugu agaayugumin. ⁸ Tuvrautinas, atakkii Agaayutim aapapsi ilisimagaa sumik inuqsraqtilaaqsi apiqsruğaluaqtitnasi ilaanun. ⁹ Itna agaayuyumuusi,

‘Aapapta qilanniittuatiin!

Iñupayaaq nunami kamaksrii ilipnik ipqiqsitlugu taavru-
muuna atqiñ.

¹⁰ Aullağniil anjalatchiñ iñupayaanik.

Iñupayaaq nunami tupiksrii pisuğikkapnik
qilanni itmatuntuuq.

¹¹ Aatchuqtigut uvluğagikpan niqimik inuğikkaptiknik.

¹² Suli natqigutiluta killuqsautiptiknik

natqigutrisimaaqmatun tamatkua savamaqñuutruanik
uvaptiknun.

¹³ Suli sivulliutiniaqasigut uuktuaqsiuğimun,
aglaan annautiluta piguitchuamiñ.

[Atakkii umialgurutin sanjipayaaqahutin kamanau-
tiqaqhutinlu isuitchuamun. Amen.]’

¹⁴ Atakkii natqigutigupsigik iñuich killuqsautrigikkasi,
Aapapsi qilanniittuam natqigutigisipmigaasi. ¹⁵ Aglaan

natqigutiñitkupsigik iñuich killuqsautrigikkasi, Aapapsi qılañmiittuam natqigutiyumiñaitmigaasi killuutipsitñik.”

Jesus İlisauriruaq Uisauraalikun

16 “Suli uisauraagupsi, qıññaqaqnasi ipiqtuñaqsılısi ukpiññaqtitun. Qıññağıilirağagnıgaich kiiñnatiñ qıñıqusaalhiññaqhutiñ iñuñnun ilinıtñik uisauraaligmikni. Uqautigipsi, akılıusiyaqaaniktut. 17 Aglaan uisauraagupsi uqsruqtıglugich nıaqusi, suli iggüglugich kiiñnasi; 18 Qıñıqtılhiññağniaqasi iñuñnun uisauraagusi aglaan Aapapsitñun qıñığnaitchuamun, suli Aapapsi qıñıqtuam nalunaqtuakun akılıusiaksritkisigaasi.”

Jesus İlisauriruaq Umialgutitigun

19 “Tugvaiñnasi umialgutinik marrumuña nunamun, qupilgullu qañhumlu piiñğıqsakkananun, suli tiglinıñaqtit siqumitchiplutiñ tigliktuğviatnun. 20 Aglaan tugvaisitchi annıgikkapsitñik qılañmun qupilgullu qañhumlu piiñğıqsagumiñnaisañanun, suli tiglinıñaqtit siqumitchumiñnaisañatnun tiglinıñağutiñ. 21 Atakkii annıgıpayaaakkavich irviatni uummatin tavraniitkisipmiuq.”

Jesus İlisauriruaq Qaummatigunlu Taaqtuakunlu

22 “Iri nanıgıgaa timim. Irrakkiñ qıñıtılakpaknik qaunagilgıñaqtitin aullapayaaguvich. 23 Aasiñ irrakkiñ pigıitpaknik ilvich saptaaqsıñıñaqtitin. Aglaan qıñılguitchupku Agaayyun [kanıqsıtılailıutin pisulhanik] qanutunaglaan taaqtuaq ilipni tatamnaqtigıniqaqa!”

Jesus İlisauriruaq Agaayutikunlu Isumaaluutitigunlu

24 “Kiñnaliqaa savautriyumiñaitchuq malğunınik anıayyuqağuni. Atakkii uumigıgisıgaa ilaqataa aasiñ piqpagilugu ilaqataa, naagaqaa iluqnauqsımaagısıruq ilaqataanun aasiñ suksraagılu ilaqataa. Savautriyumiñaitchutin iluqaanik Agaayyutmiglu manıñmiglu. 25 Taatnamik uqautigipsi, isumaalunıñaqasi iñuukıpsitñik, sumik niğıgisipmagaapsi suli imıgusi, naagaqaa timıgıkkası sumik atnuğaağısipmagaapsi. Uvva iñuuhıq pitluktuanunıtpa niqimiñ suli timi atnuğaañı? 26 Qıñıqsıgik tiñmiurat sılamı. Nautchirritılaitchut naagaqaa kipritılaitchut tugvailutiñılu sigıluagmiknun. Naagauvva Aapapsi qılañmiittuam niğıpkasımaagıgıgai. İlipsimi akısutluktuanunıñıqıpsı tiñmiuraniñ? 27 Nallipsi isumaaluguni iñuuniqtusılağısıvaun iñuuhı? 28 Suli suvaata isumaalugağıvisi atnuğaaaksrapsitñik? İsummatıgıllaksıgik qanuq nauriat nunami nauragıtılaañatnik. Savatlaitmiut naagaqaa ukiñharritılaitmiut. 29 Aglaan uqautıgıpsısuli, Solomon-unniñ qanutun kamanaqtıgıgaluaqhuni

atnuḡaaqaniññiqsuq atriplugich piññaqnaqtuat nauriat.
³⁰ Taatna Agaayyutim qaunagitlaniqpagich ivgich
 ittuat ugluvak aasiñ uvlaakun igitauplutinj ikniḡmun,
 qaitchigisigaasi atnuḡaanik inuḡikkapsitñik. Ukpigs-
 riḡikiññaqpat! ³¹ Isumaalukasi itnaḡusi, Sumik niḡiññaqpisa
 imiḡutalu atnuḡaaqagutalu? ³² Atakkii ukpinaitchuat
 isumaalukmiraqtut supayaanik tamatkuniḡa. Aasiñ
 aapari qilaḡmiittuaq ilisimaruq inuqsraqtilaapsitñik iluqaitñik
 tamatkuniḡa. ³³ Pakaaqqaagilugu Agaayyun aḡalatchiruaq
 nalaunḡaruaḡupluni umialiktun. Taatnaḡupsi qaitchigisigipsi
 inuḡikkapayaapsitñik. ³⁴ Taatnamik isumaaluḡniaqasi
 uvlaakuksramik atakkii uvlaakuksraq isumaaluutiqaqtuq
 inḡmigun. Uvlulaat ihuilliḡutiqaaniktut inḡmigulaa.”

7

Jesus Iḡisautriruq Atanniḡikun

¹ “Atanniññaqasi atlanik, Agaayyutimli atanniḡitchumagaasi.
² Atakkii atanniḡupsi atlanik, taatnatuntuuq atanni-
 ikkaugisipmisi. Taatnatuntuuq qanuq irrutrigupsi atlanik
 irrutikkaugisipmisi. ³ Suvaata tautukpiunḡ irriutaḡuluuraq
 aniqatvich iraani aasiñ suliqutiginḡilugu tamanna
 qirugraitchiaq iripni? ⁴ Qanuḡuvva uqautriññaḡniqpiḡ
 aniqatiupnun, ‘Piiḡḡagu irriutaḡuluuraq irimiitan,’
 qiñisunḡaqnagu qirugraitchiaq irimiitan? ⁵ Ukpinḡuaqtii,
 sivulliulugu piiqsirruḡ qirugraitchiaq iripniñ. Qiñilguniaḡiñli
 nalupqinaḡilugu irriutaiqsiiḡksran aniqatvich iraaniñ.
⁶ Qaiññaqasiginḡ ipqitchuat sut qipmiñun, atakkii saatpiaḡaasi
 siqumitchugusi. Naagaqaa iginniaqasiginḡ akisuruat sunḡaurat
 sivuḡaatnun kuniat, atakkii tutmaluginiaḡaich isiganḡmiknik.”

Agaayusitchi, Pakakkitchi, Katchaktuqqitchi

⁷ “Inḡupsi qaisaugisiruq ilipsitñun, pakaaqagupsi
 paqitkisigiksi; katchaktuḡupsi talu aḡmakkauniaqtuq ilipsitñun.
⁸ Atakkii kiñapayaaq inḡqsruqtuaq akuqtuḡisiruq, suli
 pakaaqagtuaq paqitchigisiruq, suli talu aḡmakkaugisiruq
 kisupayaamun katchaktuqtuamun. ⁹ Kia igñiñi qaitchigi-
 sivaunḡ uyaḡaḡmik inḡqpan qaqquqtuḡuguni? ¹⁰ Naagaqaa
 qaitchigisivaunḡ nimigiamik inḡqpan aqaluktuḡuguni?
¹¹ Pigiitchaluaqhusi ilisimaraḡigiksi qanuq qaitchiḡiksraqsi
 nakuuruanik sunik qitunḡaurapsitñun, maatnaasu
 aapasi qilaḡmiittuaq qaitchiññaapiaqtuq nakuuruamik
 tamatkunḡa inḡqsruqtuanun ilaanun. ¹² Qanusipayaatigun
 irrutitqusuugupsi atlanun iñunḡnun taatnatuntuuq
 irrutiyumausi atlanik. Taavruma atunim iligai iluqaisa
 iḡisauttutinḡich sivuniksriqirit suli maligutaksraḡi Moses-ḡum.”

Amisuuraqtuaq Paa

13 “Isigitchi amisuurakun paakun. Atakkii paa sivuniqaqtuaq piyaqqugviksramun anjruq, suli tumi tasamuja qağanaqtuq aasiiñ iñugiaktuat igligvigiplugu. 14 Aglaan paa sivuniqaqtuaq iñuuligmun amisuurauraqtuq suli apqun tasamuja qağanaitchuq. Aasiiñ iñugiakisuurat paqitkaat.”

Napaaqtuq Ilsağigaat Asianjigun

15 “Qaunagititchi sivuniksriqinjuaqtuanik utlautruqtuat ilipnun atnugaagutin ipnaisun qaamiktigun, aglaan ilumiktigun amaqqutun ugiagnaqhutin. 16 Asianjisigun ilisağiniağisi. Iñuich asiagnağuvvat asiavinñik kakitlunaniñ, naagaqaa aqpinñik kakitlagñaligaaniñ? 17 Napaaqtugiksuaq nauriraqtuq asiagiksuanik, aglaan napaaqtugiiłaq nauriraqtuq asiagiitchuanik. 18 Napaaqtugiksuaq nauritłaitchuq asiagiitchuanik, suli napaaqtugiiitchuq nauritłaitchuq asiagiksuanik. 19 Napaaqtupayaaq asirritłaitchuq asiagiksuanik kipikkauraqtuq igitaupluniasiiñ ikniğmun. 20 Taatnamik asianjisigun ilitchuğiniağisi, ami iñuuniallaułhatigun.”

Qaņaunniñ Naluniğipsi

21 “Kiñapayaaq uqaqtuaq uvaņnun, ‘Ataniiq,’ isigumiñaitchuq aņaayyuqautaanun Agaayyutim, aglaan kisiitñik tamatkua tupiksriuat pisulhanik aapam qilaņmiittuam. 22 Aqulligmi uvlumi iñugiaktuat iñuich uqağisirut uvaņnun, ‘Ataniiq, sivuniksriqisuurugut atigikkapkun anitqataqlugich ir-rusiqluich suli savaaqaqhuta iñugiaktuanik quviqnaqtuanik.’ 23 Aasiiñ nalupqinaigługu uqautigisigitka, ‘Piigitchi uvaņniñ. Iłisimaņiñniğipsi, pigiiłiqirisii!’ ”

Malğuk Tuppirik

24 “Taatnamik kisupayaaq tusaaruq tamatkuniņa nipliuttutigikkamik aasiiñ atuglugich, atriqaqtuq puqiksaamik iñunmik tuppiruamik uyağaum qaņanun. 25 Sialugruağuqman kuugich ulitlutin, suli anuqligruağuqman makitalgupluni taamna tupiq ulğunıñniqsuq, atakkii turviqaqhuni uyağam. 26 Aglaan kisupayaaq tusaagaluqhuni nipliuttutimnik atuumaņitñamigich atriqaqtuq isumalguitchuamik iñunmik tuppiruamik qaviam qaņanun. 27 Sialugruağuqman kuugich ulitlutin, suli anuqligruqman makitalguitłuni tupiq ulğuniqsuq suksraungillapiaqhuni.”

28 Jesus uqaņaiqman taapkuniņa iñugiaktuat iñuich quviğusunıqsut ilisauttutaiñik. 29 Atakkii Jesus-ņum ilisautiniğai aņalatchisiqaqtuatun iñuktun, atrisunaqnagich aglaliqirit.

8

Jesus Mamititchiruaq Auyugaqtualinimik

¹ Jesus atqaqman qimigaaamiñ, iñugayaaqpaurat malinigiñaat.
² Tavrani auyugaqtualgum utlakami sitqug'viginiigaa sivu'gaanun uqaqhuni, "Ataniiq, pisuksiña'g'uvich mamitilhiñaugikma." ³ Jesus-ñum isaklugich argakni aksinñigaa nipliqhuni, "Piyummatiqagtuna, mamittin!" Tavrauvaa añutim auyugaqtuana mamitikkauruq. ⁴ Jesus-ñum uqautinigaa, "Uqa'gniaqnak kisumununniiñ iñuñmun, aglaan tautuktitchaqtuagiñ agaayuliqsimun isivgiuqtillutin. Aatchuiyumautin tunilla'utinik Agaayyutmun tuvraglugu Moses-ñum tillisaa. Taatna'g'uvich iñupayaam ilitchu'g'iniigaa mamitilaan."

Jesus Mamititchiruaq Anuyyiuqtaiñ Qaukliata Savaktaanik

⁵ Jesus tikitman Capernaum-mun, anuyyiuqtit qaukliata Rome-ma'gmium paa'gnigaa apiqsruqlugu ikayuqupluni.
⁶ Tavra nipli'g'niqsuq, "Ataniiq, savaktiga amma kinunimni nalaruq aulatlaitchuaq ihuilliullapiaqhuni." ⁷ Jesus-ñum nipliutinigaa, "Utlakkisigiga aasiiñ ihuaqsilugu." ⁸ Anuyyiuqtit qaukliata kiunigaa, "Ataniiq, utlaktaksraunil'uqtunaunniiñ tupimnun, aglaan tillisiqahini'g'iniñ savaktigali ihuaqsiyumuq.
⁹ Atakkii añalatiqaqmiuna qauklig'nik suli anuyyiuqtiaq'luña añalatammik. Tilikapku una, 'Aulla'g'iniñ' aulla'g'atuq. Suli tilikapku taamna, 'Qa'g'g'iniñ' ag'g'ig'atuq. Suli tilikapku savaktigikka'ga, 'Taamna piun!' pira'g'igaa." ¹⁰ Jesus-ñum tusaakamiun taamna quvi'g'usun'niqsuq. Nipliutinigai iñuich maliktuat inmiñik, "Iñumun uqautigipsi, paqitchinitchuna Israel-unnniiñ kisumik ukpiqsri'llapiaqtuamik uumatun.
¹¹ Suli nipliutigipsi, Iñugiaktuat Jew-ñun'it'chuat ag'g'ig'isirut kivaknamiñ suli kanaknamiñ aquvillutina'asiiñ nig'iqpaktuani Agaayyutim añaayuqautaani piqatigilugich Abraham-lu Isaac-lu Jacob-lu. ¹² Aglaan tamatkua Agaayyutmun qitun'g'ag'iniruat igitaugisirut ta'g'niqs'rallapiamun. Tavrani qia'g'isirut tiriqulalutinunnniiñ kigutin'ich." ¹³ Jesus-ñum nipliutinigaa anuyyiuqtit añalataat, "Ani'laa'g'iniñ. Ukp'iqsri'llapkun iñiqtaugisiruq." Taavrumatavra savaktaa mamitkaniktig'niqsuq taavrumani sassa'g'ni'g'mi.

Jesus Mamititchiruaq Iñugiaktuanik Iñuñnik

¹⁴ Jesus isiqami Peter-m tupqanun tautunigaa Peter-m aakaruna nalaruaq uunaq'luktitluni. ¹⁵ Jesus-ñum aksinñigaa argaigun aasiiñ uunaq'luñaiqhuni. Tavra makitiqhuni niq'lu'g'uti'q'asiñigai. ¹⁶ Unnuksraaqman iñugiaktuat irrusiq'lu'q'atuat tikiutru'g'ni'g'aich ilaanun, aasiiñ Jesus-ñum anitta'g'ni'gai irrusiq'lu'ich uqalig'miñik, suli

iluqsiplugich iluqaisa atniğñaqtuat. ¹⁷ Atuumakamiun taamna tanığñığaa sivuniksriqirim Isaiah-m uqautigikkaña,
 “Tlaan piıǵai sayairrutivut timikun
 suli akigaǵiplugich atniğñaativut.” *Isaiah 53:4*

Iluqnaunitchuat Malıǵuaqtit

¹⁸ Jesus-ñum tautukamigich iñugayaat avatimiñi tiliñıǵai malıǵuaqtini ikaaquplugich igluanun narvaqpaum.
¹⁹ Aglaliqiri utlautiniqsuq ilaanun nipliqlhuni, “İlisautrii, malikkisiikpiñ sumupayaaguvich.” ²⁰ Jesus-ñum kiuniğaa, “Kayuqtut sisiqaqtut tinmiuratlu silam ugluqaqhutin, aglaan İğñınan İñuum iniksraitkaa napmun tullalıksraña niaquǵikkaǵmi.” ²¹ Atlamsuli malıǵuaqtim nipliutiniğaa, “Ataniiq, iluviǵiallaktiqqaǵlugu aapaga malikkumaikpiñli.”
²² Aglaan Jesus-ñum uqautiniğaa, “Malıñña, tamatkua tuqunaruat irrutchikun iluviqsillich tuqunaranik.”

Jesus-ñum Quunniǵuqtitkaa

²³ Aasiñ ikiniqsuq umiamun malıǵuaqtailu malikhutin.
²⁴ Tavrakñatchiaq anuqlıǵruaǵuǵniqsuq narvaqpak qaiqpaich immautruǵnialıqlıǵu umiaq, aglaan Jesus siñıktuaǵniqsuq.
²⁵ Malıǵuaqtaiñ utlaklıǵu iqiıqsagñıǵaat nipliqlhutin, “Ataniiq, anniqsuqtıǵut piyaqquaqsirugut.” ²⁶ Aglaan nipliutiniğai, “Ukpiqsriñikiññaıqpat! Suvaata iqsvisi?” Makitnami iñıqtıǵniǵik anuǵılu qaiqpaiıllu, aasiñ quunniǵuǵniqsuq.
²⁷ Malıǵuaqtai quviǵusukhutin uqaǵniqsut, “Qanusiunıqpa una anun anuǵimunniñ qalıqpauratlu kamagivatrun?”

Jesus Mamititchirıuq Malǵuñnik Anıtik Irrusiqlıuqaqtuak

²⁸ Jesus tikitman igluanun narvaqpaum nunañanun Gadarenes, malǵuk anıtik irrusiqlıullak nuyuaǵnallapiaqtuak agqiqlhunik iluviǵniñ paaǵniğaa, kia-unniñ iñuum qaanılǵuisak apqutmi. ²⁹ İǵialaniqsuk, “Suniaqpisıguk? Agqiqlıch naglıksaaqtıtchaqtuaqlhunuk sivuani pivıksram?” ³⁰ Kuniqaǵniqsuq iñugiıallapiaqtuanik niǵıruanik unasıpianıtuami. ³¹ Irrusiqlıuich inıqsruaǵniğaa Jesus, “Anınniaǵuptıǵut tuyuǵısiǵut tamatkunıña kuniyanun.”
³² Jesus-ñum nipliutiniğai, “Aullaǵıtchi!” Aasiñ anıkamın malǵuñniñ anıtuñniñ isıǵniqsut munaqsranun kuniyanun. İluqatin kuniat pañalıñniqsut tuñaanun narvaqpaum, naparaqhutin qutailakun ipnakun aasiñ ipıplutin.
³³ Qaunaksrıruat kuniyanik piǵruǵniqsut nunaaqqımın. Tarani uqautiniğaa iluqaan qanuqtılaanık anıtik irrusiqlıullak. ³⁴ İluqatin nunaaqqım iñuiñ paaǵniğaa Jesus. Tautukamıtrun inıqtıǵniğaa unitquplıǵu nunaaqqiqtin.

9

Jesus Mamititchiruaq Añutmik Aulatlaitchuamik

¹ Jesus ikipluni umiamun ikaaǵniqsuq aasii tikitluni nunaaqqimiñun. ² Iñajich iñuich tikiutriñiqsut aulatlaitchuamik nalaruamik ikivǵani. Jesus-ñum tautukamiuñ ukpiqsriñhat nipliǵniqsuq aulatlaitchuamun, “Iñauraamaañ, quviatchauǵigiñ. Killuqsautitin natqigutikkaurut.” ³ Iñajich aglaliqirit uqǵniqsut inmiknun, “Una iñuk uqǵniqłuktaǵniqsuq.” ⁴ Jesus iñisimaplugich isummatinich nipliǵniqsuq, “Suvaata isumavisi pigiitchuanik?” ⁵ Nalliaknik qaǵanatlukpa nipliqsuni, ‘Killuqsautitin natqigutikkaurut,’ naagaqaa nipliqsuni, ‘Makillutin pisugiñ?’ ⁶ Iñitchuǵitqugipsi Iǵññanik Iñuum añalatçisiqaqtılaañanik nunami natqigutritłaruamik killuqsautinik.” Tavraasiñ nipliǵniqsuq aulallaitchuamun, “Makillutin tigulugich ikivǵatin agǵiñ.” ⁷ Añun makitluni aiñiqsuq. ⁸ Iñugayaat qiniquat taavrumiña quviǵutçañniqsut, aasiñ kamaksruǵniǵaat Agaayyun qaitçiruaq taatnatchimik añalatçiliǵmik iñuñnun.

Jesus-ñum Tuqłuǵaa Matthew

⁹ Jesus aullaqami tavrakña tautuñniǵaa añun atilik Matthew-mik aquppiruaq tax-siliqivini nipliutipluguasii, “Maliñña.” Matthew-m makitluni maliñniǵaa. ¹⁰ Jesus niǵiñiaqtitlugu Matthew-m tupqani iñugiaktuat tax-siliqirit suli killuliqirit isiqhutin niǵiqasiǵniǵaich Jesus-ñum maliguaqtaiñlu. ¹¹ Pharisee-ñuruat tautukamitruñ taamna apiqsruǵniǵaich maliguaqtai, “Suvaata iñisautriksi niǵiñiaqatauva tax-siliqirini suli killuliqirini?” ¹² Jesus-ñum tusaakamiuñ Pharisee-ñuruat apiqsruutaat nipliǵniqsuq, “Tamatkua surruitchuat inuqsratłaitçhut taaktimik, aglaan tamatkua atniǵniaktuat. ¹³ Ki, iñitçaqsiuñata taavruma uqalhan qanuutautılaañanik, ‘Kimmutigitlukkiga nagliktaq uumakña tunillaqtuǵimiñ.’ Agginitchuñ tuqłuǵiaǵlugich nalaunñaruat, aglaan killuliqirit.”

Apiqsruun Uisauraałikun

¹⁴ Maliguaqtaiñ John-ñum utlañniǵaat Jesus aasii apiqsruqługu, “Suvaata uvagut Pharisee-ñuruatlu uisauraaǵaǵivisa aasiñli maliguaqtitin taatnatun piñgitmipkaqługich?” ¹⁵ Jesus-ñum kiuniǵai, “Iñuraañi iłaqatniñniaqtuam alianniutłaitçhut ilaan nayuqataułhani ilinjitñi. Aglaan katchuutiniaqtuam unitchiviksraña tikiññiaqtuq. Tavrali aullaanikpan iñuraañi alianniugisirut uisauraaǵutin. ¹⁶ Iñuk iłaaqtuitłaitçhuq nutaamik iłiqniǵmik atnuǵaalunmun, atakkii iłaaǵutauruaq algutiniaqtuq utuqqaqtuamiñ atnuǵaamiñ aasiñ allaq aglitłukhuni. ¹⁷ Naagaqaa iñuich kuviritłaitçhut nutaamik

misuqqumik puugruanun. Taatnagaluqmikpata puugruat qaagñiaqtut aasiñ misuquq kuviluni suli puunich suksraungigutin. Aglaan kuviragigaat nutaaq misuquq nutaamun puumun. Iluqatikli puuglu misuquglu piiñginitchumuuk.”

Jairus-um Pania suli Agnaq Aksinñiktuaq Jesus-um At-nugaanjanik

18 Taatna uqaqtitlugu tamatkununa sivulliuqtim Jew-nuruat katrađviata tikiññiqsuq sitquqhuni sivugaanun Jesus nipliqhuni, “Paniga amma tuquqammisusq. Maligluna aksigiaun argaknik iñuuluniasiiñ.” 19 Jesus-um makitluni malinigaa piqatigiplugich maliguaqtini. 20 Maliktitlugu agnam aunaqsruguitlaqsuam qulit malguni ukiuni tikiññiga tunuanun Jesus-um, aksikluguasiiñ atnugaanjan akuagun 21 isumapluni inmiñun, “Aksilagukkaluagiga quppigaana mamillunaasiiñ.” 22 Jesus-um kiniaqami qiniñiga agnaq nipliutipluguasiiñ, “Agnaaq, quviatchaugigiñ. Ukpigsrihqich ihuaqsipkaatain.” Tavraknatchiaq agnaq ihuaqsikkauniqsuq. 23 Jesus-um tikitñami sivulliuqtim tupqanun tautunigai supluaqtugnanik atuqtuuraqtit inugayaatlu kinuvguruat. 24 Nipligñiqsuq, “Annisitchi. Niviaqsiagruk tuqunanitchuq. Siñiktuaqsiñaqtuq.” Aglaan iñuich mitautiginigaat Jesus. 25 Inugayaat anianikmata, Jesus isigñiqsuq niviaqsiagruum inaanun. Tigupmaniasiiñ arganmigun niviaqsiagruk makinnisusq. 26 Inuich siaminnigaat tusaayugaallautaq taavrumuuna nunaqqipayaanun.

Jesus Mamititchiruaq Malgunnik Inñunnik Ayaunaruanjanik

27 Jesus aullaqman tavrakna malguk ayaunaruaq anutik malinigaak kappainaplutik, “Nagligillanñaqtiguk, igñigikkajatiin David-um.” 28 Jesus isiqman tupigmun ayaunaruaq utlanigaak. Aasiñ Jesus-um apiqsrugñigik, “Ukpiğivitku uvamnun taamna savaagitlatilana?” Taapkuak kiunigaak, “Aa, Ataniiq.” 29 Jesus-um aksinñigik irinikkun nipliutiplugik, “Ukpiğipluna taatnaqhutik qinñitlasitqisutik.” 30 Taapkuak anutik qinñitlasitqinñiqsuk. Jesus-um algaqsrullapiagñigik uqaqunitlugik kisumununniiñ taavrumina, 31 aglaan aullaqamik siaminnigaak tusaayugaallautaq Jesus-kun nunaqqipayaanun.

Jesus Mamititchiruaq Anutmik Uqatlaitchuamik

32 Taapkuak aniaqsiptuuglu. Anun irrusiqluk uqatlailaaq Jesus-muutikkauniqsuq. 33 Irrusiqluk anitmagu uqatlailaaq anun uqaqsiñiqsuq, inugayaat quvigusukhutin nipligñiqsut, “Qananniiñ tautuksimaiññiqsugut atrinjanik uuma Israel-mi.”

34 Aglaan Pharisee-ḡuruat nipligñiqsut, “Anitchiraqtut ir-rusiqluḡnik atuqluḡu sanḡia anjalataata irrusiqluich.”

Jesus-ḡum Ilunḡuksriḡha

35 Aasiin Jesus kukiḡuḡniqsuq nunaaqqipayaani nunaaqqiuranilu, ilisautripluni Jew-ḡuruat katragvinḡitni quliaqtuaḡiplugulu tusaayugaallautaq Agaayyutim anḡayuqautaagun suli mamitilugich qanusipayaanik atniḡñautilgillu nanḡirrutilgillu. 36 Tautukamigich inḡuḡayaat ilunḡutchanḡiqsuq, atakkii ihuilliuqhutinḡ qanuqsausiuqhutinḡu atripluḡu ipnaiq qaunaksrailaaq. 37 Jesus-ḡum uqautinḡai malḡuaqtini, “Katittaksraq ilumun inḡuḡiakkaluaqtuq, aglaan savaktit ikittut. 38 Inḡiqsruqsium anḡayuqanḡa katitchivium tuyuqaqluḡu savaktinik katitchivinḡun.”

10

Jesus Piksraqtuq Qulit Malḡuḡnik Uqqiraqtinik

1 Jesus-ḡum inḡimiḡuqinḡai qulit malḡuk malḡuaqtini, aasiin sanḡiksriḡñḡai anitchitḡlasiplugich irrusiqluḡnik suli ihuaqsipkaitḡlasiplugich qanusipayaanik nanḡirrutilinḡnik. 2 Uvva ukua qulit malḡuk uqqiraqtaiñ atinich: Sivulliq Simon taiguutiqaqtuq Peter-mik, aniqataalu Andrew, James-lu John-lu iḡñak Zebedee-m, 3 Philip-lu, Bartholomew-lu, Thomas-lu, Matthew-lu tax-siliqiri, James-lu iḡñinḡa Alphaeus-ḡum, suli Thaddaeus, 4 Simon-lu ilanḡata Zealot-kuaqtuat, suli Judas Iscariot aatchuutigitniktuaq Jesus-mik aquvatigun.

Jesus-ḡum Aullaqtitkai Qulit Malḡuich Malḡuaqtini

5 Taapkua qulit malḡuk Jesus-ḡum tuyuḡinḡai alḡaqsruqluḡich itnaqhuni, “Aullaḡniaqasi Jew-ḡuḡitichuanun naagaqaa isiḡniaqasi nunaaqqipayaanḡitḡun Samaria-ḡmiut. 6 Aglaan aullaḡhiḡaḡitchi inḡuiḡun Israel-ḡum ittuanun tammaummiruatitun ipnaisun. 7 Aasiin iglauḡapsitni quliaqtuaḡiyumagiksi, ‘Agaayyun anjalatchiḡhiḡaaḡuqtuq inḡuḡnik nutaakun.’ 8 Ihuqsipkailusi atniḡñaqtuaniq, anḡipkaqtillugich tuḡuruat, mamititchilusi auyugaqtualḡitḡnik, anittaḡlugich irrusiqluich, suli aatchuutigiyumagiksi akuqtuaḡikkaqsi akiilaḡlugu. 9 Maniligaagḡniaqasi kaviqsaamiglu qatiqtaamiglu unniiñ kanḡuyamiglu. 10 Puukatailaḡusi aullaḡupsi, quppiḡaatqiutailaḡusilu, suli aluḡutitqiutailaḡusi, naagaqaa ayauppianḡilaḡusi, atakkii savakti piqaqtitaksrauruq inuḡikkanḡanik. 11 Nunaaqqimupayaagupsi naagaqaa nunaaqqiuramun pakakkumausi inḡuḡmik tukkiyumaruamik, aasiin tukkuummilusi tupḡani aullaḡniaḡapsitḡunaglaan.”

12 Tukkuummigupsi taavrumani tupiḡmi nipliḡumuusi, ‘Agaayyutim ihuaqquṭillaḡniagūmagaasi.’¹³ Iñuich taapkua paḡlakpasi tutqiutiqaḡniaqtut. Aglaan paḡlanjtpasi tutqiutiqaḡumiñaitchut.¹⁴ Kisupayaam akuqtunjtpasi naagaqaa naalaḡnisunjtpatigik uqauttutisi, ipsuktuqsiun apyuq isigapsitñiñ aniñiaḡupsi tupiḡmiñ naagaqaa nunaaqqimiñ.¹⁵ Iḡmun uqautigipsi, qaḡanatluḡniaqtuq iñuiñi Sodom-ḡum Gomorrah-ḡumlu Atanniivium uvluani taapkunakḡa iñuiñiñ tukkuliinjitchuamiñ ilipsitñik nunaaqqiatni.

Nagliksaagtirrutiksrautit

16 “Tuyuḡiniaḡipsi ipnaisun akunḡatnun amaqquṭ. Taatnamik puqikkumausi nimiḡiatun suli suḡlukkataṭlaitchuatun tiḡmiagruuratun.¹⁷ Qaunagilugich iñuich, atakkii uqaqsittaagvinḡmuutigisigaasi ipiḡaqtuḡlusi Jew-ḡuruat katragvinjiti.¹⁸ Suli pisigiluḡa tikiutrauniaqtusi sivuḡaatnun kavanauruat umialgillu. Piviksraqaḡisirusi ilisimaraulusi ilinjitiñun suli Jew-ḡunjitчуanun.¹⁹ Aglaan tiguraugupsi isumaaluḡniaqasi qanuq naagaqaa sumik uqaḡniaqtilaapsitñik, atakkii tavraḡuqpan qaitchikkauniaqtusi uqaksrapsitñik.²⁰ Atakkii ilipsi uqaḡumiñaitchusi, aglaan Irrusiḡa Aapapsi uqaḡisiruq ilipsigun.²¹ Aniqatim aatchuutigigisigaa aniqatni tuqqutautqulugu, suli aapam pigisipmigaa taatnatun qitunḡaurani; ililḡaat akikḡaqtuipmiñiqsut aḡayuqaagmiknik aasiñ aḡayuqaatin tuqqutillugich.²² Iñupayaam uumigiliutigisigaasi piqutigiluḡa, aglaan makitaruaq payaḡaḡuni isuanun anniqsukkaugisiruq.²³ Piyuaqsiugupsi uumani nunaaqqimi, qimakkumuusi atlamun nunaaqqimun. Iḡmun uqautigipsi naatchitḡasigaluaqasi savaapsitñik nunaaqqipayaanjitiñi Israel-ḡum Iḡñiḡa Iñuum agḡiḡisiruq.²⁴ Maliguaḡti kamanatlutlaitchuq ilisautrimiñiñ, naagaqaa savakti aḡaayuqaḡmiñiñ.²⁵ Iñuich uumigigisigaa maliguaḡti atunim ililugu uumigipmatun ilisautrigikkaḡa, suli taatnatuntuuq savakti aḡaayuaḡatun. Iñuich tuḡhiraḡniqpatruḡ aḡaayuaḡa tupquḡ Beelzebubmik tupiqatauruat maatnaasu tuḡhiraḡniagaich taavrumiḡa atigmik.

Sivuuḡaginasigik Iñuich

26 “Iqsiginiaqnasigik iñuich. Supayaaq matuqaqtuaq sagvikkaugisiruq, suli nalunaqtuapayaaq ilitchuḡipkakkauḡisiruq.²⁷ Uqautigikkaḡa ilipsitiñun taagmi uqautigiyumagiksi qaumami. Suli iñuich isivruutigikkaḡat siuttapsitiñun quliaqtuaḡiyumagiksi tupqich qaanaḡtiñi.²⁸ Suli iqsiginiaqnaḡich iñuich

tuqqutchiragaqtuat timimik, aglaan tuqqutchumiñaitkaat iñuusiq; sivuugagihñaqsiuñ taamna piyaqquitlaruaq iluqaaknik iñuutchimiglu timimiglu anasiññuqsagviñmi.
 29 Uvva malguk tiñmiurak tunitlaitpak atautchimun nalliglugik maniuramik? Naagauvva nalliakunniñ katakkumiñaitchuq nunamun aapagikkaqsi nalunñaan. 30 Agaayyutim ilisimagai iluqaisa nutchasi niaqupsitñi suli qanutun iñugiaktilañat.
 31 Taatnağusi sivuuganası, akisuruanutluktusi tamatkunakña tiñmiuragayaaniñ.

Uqağithalu Piılaağithalu Christ-mik

32 “Taatnamik kisupayaaq nalupqinaiqhuni uqaqpan sivuğaatni iñuich piginiluni uvamnun, ilaa nalupqinaiglugu uqağigisipmigiğa sivuğaanı Aapaa qılañmiittuam. 33 Aglaan kisupayaam piılaağikpaña iñunñun piılaağigisipmigiğa Aapaanun qılañmiittuamun.

Jesus Aggiutrıruq Aviktuiğimik

34 “Isumaniaqasi aggigñılunja tikiutityağlugu tutqıun nunamun aglaan savikpak. Aggıñitçunja iñuich piqatigiiksityağlugich aglaan atingiquplugich.

35 Atakkii piqutigilunja igñiguruat akikñaqtuıtılasıplugich aapamiknik,
 paniuruat aakamiknıglu,
 ukuanjuruat aakaruaamiknıglu.

36 İñuum tupiqatıñi uumigirigisigai. *Micah 7:6*

37 “İñuum piqpagitlukkumiun aapanı naagaqaa aakani uvamniñ malıguaqtaulguyumiñaitchuq uvamni, suli iñuum piqpagitlukkumiun igñigikkani naagaqaa panigikkani uvamniñ malıguaqtiginıtkıgı. 38 Suli iñuum akıggiutinıtkumiun sannıgıtani malıglunja malıguaqtiginıtkıgı. 39 İñuum tigummiñiaqtuam iñuukigmiñik tammaıgisigaa ilumutuuruuq iñuukı; aasiñ iñuum tammaıgumiun iñuukı piqutigilunja piññaktaağigisigaa.

Akilıusiaksrat

40 “İñuum akuqtuqpasi akuqtullapiaqmıgaaña, suli kisupayaaq akuqtuiruaq uvamnik akuqtullapiaqmıgaa tuyugirıgı. 41 Kiña iñuk akuqtuiruaq sivuniksriqirimik pisigiplugu sivuniksriqıraupluni akuqtuıgisıruq sivuniksriqirit akiññaktaaksrañatıtun, suli iñuk akuqtuiruaq nalaunñaruamik iñunmik pisigiplugu nalaunñaruañulha iñuum akuqtuıgisıruq nalaunñaruañulha iñuum akilıusianatun. 42 Suli kisupayaaq aatchıruuq atautchimununnıñ makua kamanaiññıqsrauruat malıguaqtıma nigliñiaqtuamik imıgmik qallutmun pisigilugu malıguaqtaulha, ilmun uqautıgıpsi, tammaıyumiñaiıllapiağaa akilıusiaksrani.”

11

1 Jesus naatchianikami ilisautriľigmińik qulit malguk maliguaqtimińik aullaľniqsuq tavrakńa ilisautriťyaqhuni suli quliaqtuaľiaqhuni nunaaqqinjitńun Galilee-m.

John Paptaaqťitchiri Tuyuqaqtuq Malgũńnik Maliguaqťinńik

2 John tusaakami isiqtauligmińi qanuq Christ, anniqsuqti akiqsruutauruaq, savaaqaqťilaanńanik, tuyuľiniľik malguk maliguaqťinńi 3 apiqsruľiaquplugu Jesus, “Taimńauvich John-ńum uqautigikkańa aggigńiaľniplugu? Naaga niľiunńiaqpisa atlamik?” 4 Jesus-ńum kiunigik, “Uťigusik uqautigityakku John-mun tusaakkaqsik suli qinikkaqsik. 5 Ayaunaruat qinıtlasiplutin, pisutlaitchuatlu pisutlasiplutin, auyugaqťualgillu mamitikkauplutin, tusaatlaitchuat tusaatlasiplutin, tuqunaruat anipkaľugich, suli tusaayugaallataq quliaqtuaľupluni ilaippanńun. 6 Quvianamiuruq inuk qapiqťanıtchuaq pisigilunńa.”

7 John-ńum maliguaqťik aullaaqsiptomakńik Jesus uqaqsińiqsuq inugayaanun John-kun, “Sumik qinigiaqpsi inuilaami nunami, ivigaamik aľalataakkańanik anuľim? 8 Sumikmi qinigiaľniqpsi? Inunńmik atnuľaaqaqťuaq akisuruanik? Naagga, tamatkua atuqťuat akisuruanik atnuľaanik inuuniaqťuanurut umialgum tupiqpanńani. 9 Taitńinıtpan sumikmi qinigiaqpsi? Sivuniksriqirimik? Aa, John qinikkaqsi pitľukťuq sivuniksriqirimiń. 10 Uvvauna aglausimaruaq John-kun,

‘Atanńi, tuyuľigisigiga uqťiraqťiga sivupni.

Itqanaiaľisigaa apqutiksran sivunnapni.’ *Malachi 3:1*

11 Ilumutuuruamik uqaqťunńa ilipsitńun, John Paptaaqťitchiri kamanatlukťuq inunńin aniruaninń nunami uvunńanunaglaan. Aglaan inupayaaq kamanainńiqsrauruq ukunakńa Agaayyutim aľalataninńin kamanatlukťuq John-miń. 12 John Paptaaqťitchiri sagviqman Agaayyun aullaľnińiqsuq aľalataľmińik inunńnik, aglaan inuich saľlaktuat aippaavak akilililisuinńiqsut uvunńanunaglaan. 13 Atakkii sivuniksriqiripayaat suli Moses-ńum maligutaksranin uqaľigaať John-ńum aggigńiaľhanunaglaan. 14 Ukpigisukkupsiuń sivuniksriqirit uqaľikkańat ukpiginiaľiksi John Elijah-ńutilaanńanik agqiqaľumaruamik. 15 Kińa inuk siutiqaqťuaq tusaali.

16 “Sumik aťriqaqpat makua inuuruat pakma? Ittut ililľaaťun aquppilutin tunirińiaqťuatun katimmavinńi suli tuľhiraťuplutin avatmun,

17 ‘Atuqťuuraťigaluľigpsi aglaan agľinıtľusi.’

‘Atuqťutali kinuľuľuťinik aglaan qianıtchusi.’

18 John aggiqami nigítłaiññiqsuq imiǵluniļu, naagasuli iñuich uqaqtut irrusiǵluqaǵnipluǵu. 19 Igñiña Iñuum aggiqami nigítłapluni imitłapluniļu atlatitun, aglaan uqautiginiǵaat itna, ‘Marra nigǵiqsuruaq imiqtuqtulu, ilauraaginiǵaat tax-siliqirit killuliqiritlu.’ Agaayyutim puqitua ilitchuǵipkautauruq ilumutuupluǵu savaañagun.”

Ukpiñitchuat Nunaaqqich Iñatani

20 Aasiñ Jesus-ñum iñiqtiaqsiñigai iñuich nunaaqqiñi savaaqagvigitlukkani quviqnaqtuanik atakkii isummitqinjtamata. 21 “Nakliuñ Chorazin-naǵmisi! Nakliuñ Bethsaida-ǵmisi! Savaaqagaluqtuña iñugiaktuanik quviqnaqtuanik akunnapsitñi. Makua quviqnaqtuat qinikkasi savaañuniqpata inilǵaanimma Tyre-miļu Sidon-miļu iñuich taimani isummitqianikkayaqtut miissuñnik atnuǵaǵutiñ suli aǵramun aquvillutiñ qinigtitluǵu taavrumuuna mumiqitiñ killuqsautmikniñ. 22 Aglaan uqautigipsi, Uvuani atanniivium iǵlutuyunaitlukkisiruq ukunakña Tyre-miñļu Sidon-miñļu ilipsitñi. 23 Aasiñ Capernaum-misi! Kamañagasuǵivisi? Iktaugisirusi anasiññuqsagvinmun. Atakkii quviqnaqtuat savaañuruat ilipsitñi savaañuniqpata Sodom-mi, ittuñiǵayaǵaluqtuq uvuñanunaglaan. 24 Aglaan uqautigipsi, Sodom-miut atanniusiaksrañat qaǵanatluñniaqtuq atanniusiaksrapsitñiñ.”

Aggiqhusi Uvamnun Minguiqsiǵitchi

25 Tavraasiñ Jesus nipliǵñiqsuq, “Aapañ, atañǵuruatiin qilañmi nunamiļu, quyagikpiñ! Sagvigitin puqitichuanun sut iriqsimaruat puqiksuaniñ ilisimaruaniñļu. 26 Aa, Aapañ, taamna sivunniutigikkan quviagigiñ. 27 Aapaa saññipayaat qaitkai uvamnun. Kia-unniñ iñuum ilisimañitkaa igñiǵuruuq aglaan kisimi aapam. Suli kia-unniñ ilisimañitmigaa aapa aglaan kisimi igñiǵuruam iñupayaamlu igñiǵuruam ilitchuǵipkakaña aapamik. 28 Minguiqsiǵitichumagipsi. 29 Akiyaqasiutititchi uvamnun ilisaǵvigilunaaasiñ. Taatnaǵupsi iñuutchisi minguiqsiǵniaqtut atakkii piisaañitchuña atchikluñalu. 30 Akiyautiganaammaktuq atuqtuni, suli savaaksrirutiga ilipsitñun qaǵanaqtuq.”

12

Apiqsruun Minguiqsiǵvikun

1 Akuniisunaqatin Jesus-lu maliguaqtaiļu apqusaǵniqsut mukkaaksrat nautchiiviatigun minguiqsiǵvium uvuani. Jesus-ñum maliguaqtai nigisulihutiñ nutchuigaqsiñiqsut mukkaaksranik aasiñ nigiplutiñ. 2 Pharisee-ñuruat

tautukamisigik upyaŋniġaat Jesus, “Qinillakkich maliguaqtitin. Navgillapiaqtut maligutaksraptiknik minguiqsiagvium uvluagun.”³ Jesus-ŋum kiuniġai, “Aqliqisimasuknaġiksi sumik David-ŋumlu piqataiŋlu pisilaanġat niġisuliqamin.⁴ David isiqhuni tupqanun Agaayyutim, ilaalu piqataiŋlu, niġirut ipqiqsakkauruamik qaqqiamik niġiraksriutauruamik kisiitŋun agaayuliqsinun. Maligutaksrakuagŋangitchuq niġipmatruŋ taamna qaqqiaq.⁵ Suli aqliqisimasuknaġiksi maligutaksrani, qanuq agaayuliqsit agaayyuvikpaŋmi qaayuġnaqsiliuġniaŋhat minguiqsiagvium uvluani, tavraami patchisaiŋhat navguikamiŋ maligutaksranik.⁶ Aglaan uqautigipsi, iŋuk maaniitkaluaqtuq kamanatluktuag agaayyuvikpaŋmiŋ.⁷ Iŋisimanayaġniġupsi qanuutautilaanġanik uuma uqaŋhum, ‘Kimmutigitlukkiga nagliktaq uumakŋa tunillaqtuġiġmiŋ,’ suksraunġiġayaitchisi iŋuich killukuanġitchuat.⁸ Atakkii Iġŋiŋa Iŋuum ataniġigaa minguiqsiagvium uvluan.”

Aŋun Argalik Pannaqluktanik

⁹ Jesus tavrakŋa aullaqami isiġniqsuq Jew-ŋuruat katraġviatnun.¹⁰ Aŋutiqaġniqsuq tavrani pannaqluktanik argalik. Atlanik iŋuqaġmiŋniqsuq tavrani agvisiksraiŋliqiruanik Jesus-mik. Apiqsruġniġaat maligutaksrakuagŋanaqmagaan iŋuaqsipkairuni minguiqsiagvium uvluani.¹¹ Jesus nipliutiniġai, “Nalliqli piqaġniġumi atautchimik ipnaimik aasiŋ ipnaiq kataguni iŋunaamun minguiqsiagvium uvluani, taavruma amunayaiŋniqpaun taavrumakŋa?¹² Nalupqinaitchuq, Iŋuk piqpaknatlukuq ipnaimiŋ. Taatnaqhuni maligutaksrakuagŋaqtuq ikayuiruni minguiqsiagvium uvluani.”¹³ Aasiŋ nipliutiplugu taamna aŋun, “Isakkich argaktin!” Taavruma isaŋniġai argaŋni aasiŋ iŋuaqsiplutiŋ iġluŋjisitun argaiŋ iŋiŋplutiŋ.¹⁴ Tavrakŋa Pharisee-ŋuruat anikamiŋ katiplutiŋ sivunniugŋniqsut qanuġlugu Jesus tuqqutCHKuġu.

Agaayyutim Piksraqtaanuruag Savaktaa

¹⁵ Jesus iŋisimapluni sumik sivunniuqtilaanġatnik, aullaġniqsuq tavrakŋa. Iŋugiaktuat iŋuich maliŋniġaat. Jesus-ŋum iŋuaqsiraġaġniġai iluqaisa atniġŋaqtuat.¹⁶ Jesus-ŋum iŋiqtigŋiġai iŋuich uqaġitqunġitluni.¹⁷ Taamna immiqsaqlugu uqautaumaruaq tumigiplugu sivuniksriqiri Isaiah, itnaqhuni,

¹⁸ “Uvvauna savaktiga piksraqtaagikkaga!

Ilaanuruq piqpagikkaga suli ilaagun quyalikkaupluŋa. Iŋigisigiga irrusillauga ilaanun,

suli quliaqtuagigisigaa iŋupayaanun

qanuq atanniŋiksraġa iŋupayaanik atisiŋugich.

¹⁹ Uqaalatlaitchuq iġialaluniŋu.

Kia-unniiñ tusaayumiñaitkaa nipaa tumitchiani.

20 Piyaaqquḡniañitkai sayaitchuat iñuich ittuat pigittuatun ivikpaktun

naagaqaa qamiyasiuraqtuatun nanipiam ipiḡañatun atanniñiksraḡmiñunaglaan iñupayaanik nalaunnjaluniḷu atisiluniḷu.

21 Suli ilaan atqagun nunaaqqipayaat niḡiugaqḡisirut.” *Isaiah 42:1-4*

Jesus-lu Beelzebul-lu

22 Iñuich Jesus-muutiniḡaat añun irrusiḡḷulik ayaunaruagḷu uqatlaitchuaḡlu. Jesus-ḡum iḷuaqsiñiḡaa. Tavrali taamna añun uqatlasirug qañitlasipluniḷu.

23 Iluḡatiñ iñuich quviḡutchañniqsut uqaqhutiñ, “Kiñuviagiñitkaluaḡniqpaun una David-ḡum?” 24 Aglaan Pharisee-ḡuruat tusaakamitruñ uqaḡniqsut, “Jesus anitchiraḡaiñiḡsuq irrusiḡḷuñnik iñuñniñ atuḡḷugu sañña Beelzebul-ḡum añalataata irrusiḡḷuich.”

25 Jesus-ḡum iḷisimaplugich sumik isummatilaañatnik uqautiniḡai, “Iñuich atañḡuvinḡiguuq akikñautirut avatmun; ataniḡliasiñ taavrumani suksraunḡiḡñiaqtuq iñugikkañi avgumakpata. Nunaaqqipayaat naagaqaa tupiqatigiich avikamin makitatlaitchut.

26 Taatnatuntuuq tuunḡaq irrusiḡḷuñi avgumagumin akikñautilitiñ avatmun atañḡuvia isukñiñiaqtuq. 27 Aasiñ anittaḡupkich irrusiḡḷuich Beelzebul-kun, kisukunli iñugikkapsi anittaḡuuvatigik irrusiḡḷuich? Taatnamik atanniḡsuqtiginiḡisi.

28 Aglaan Irrutchiagun Agaayyutim anittaḡuma irrusiḡḷuñnik, nalupqinaitchuq Agaayyutim añalatchianiktilaaña iñuñnik akunnapsitñi.

29 Kiñapayaaq isiḡuktuaq saññiruam iñuum tupqanun tigliguguni, qiliqsruqqaagḷugu saññiruag iñuk tiglikkisirug suurañiñik.

30 Iñuk piḡataunitchuaq uvamni akikñautirug uvamnun, suli iñuk katitchiqataunitchuaq siamitchiñhiñiaqtuq.

31 Taatnaḡhusi uqautigipsi, Agaayyutim natḡigutitlagai iñuich killuqsautipayaanich itqagitqikkumiñaiḡḷugich uqaḡniḡḷuktapayaanich. Aglaan uqaḡniḡḷuktuaq akikñaqḷugu Ipqitchuaq Irrusiḡ natḡigutikkauyumiñaitchuq sumiunniñi.

32 Kiñapayaaq uqaḡtuaq pigiitchuamik akikñagḷugu Iḡñña Iñuum natḡigutikkaugisirug, aglaan kiñapayaaq uqaḡtuaq pigiitchuamik akikñagḷugu Ipqitchuaq Irrusiḡ natḡigutikkauyumiñaitchuq pakmapak suli taimuñja.

Napaaqtuq Asianiḷu

33 “Napaaqtuq iḷitchuḡinaqtuq asianḡun. Napaaqtuḡiksuaq asirriḷlautaḡaqtuq aasiñ napaaqtuḡiitchuaq asirriḷluni asiḡiitchuanik. 34 Iipsi tuḡunalgich nimigiati! Uqatlaitchusi nakuuruanik atakkii pigiitchuanuplusi. Qañḡaum

uqagiraǵigaa taatnasiq ittuq uummatmi. ³⁵ Iñullautaq piqagaaqtuq nakuuruamik uummatmiñi aasiñ uqallautat aniraǵahutin uummatmiñiñ, aasiñli pigiitчуақ iñuk uummatigmiutaǵaqtuq killuǵmik uqagħuniasiiñ nakuuñitchuanik. ³⁶ Uqautigipsi, uvluañi atanniivium iñuich pasirauniaqtut uqagiiñlapayaagmiktigun uqautigikkaǵmikkun. ³⁷ Atakkii uqagikkapsigun nalaunñasripkakkauñiaqtusi, suli uqagikkapsigun suksraunǵiqsaugisirusi.”

Iñuich Jesus Savaqugaat Quviqnaqtuamik Savaamik

³⁸ Tavrani iñajisa Pharisee-ñuruat suli iñajich aglaliqirit uqagñiqsut Jesus-mun, “Iñisautrii, qiiñiǵuktugut quviqnaqtuamik savaamik nalupqinaigutauplugu kisuuñilaaqnik.” ³⁹ Jesus-ñum kiuniǵai, “Makua iñuich pigiitчуатlu sayunaruatlu qiiñiǵuktut quviqnaqtuamik savaamik nalupqinaigutauplugu, aglaan qiiñiǵumiñaitlutin taatnatchimik. Qiiñiñiñagisigaat quviqnaqtuag savaag atuupmatun Jonah-mun sivuniksriqirimun. ⁴⁰ Jonah aqalukpaum narraañni inniqsuq piñasuni uvluniñu unnuaniñu. Taatnatuntuuq Iǵñiña Iñuum iñuivigmiitkisipmiuq piñasuni uvluniñu unnuaniñu. ⁴¹ Atanniivium uvluañi iñuñisa Nineveh-m patchisiginiagaaasi iñuuruasi pakmapak, atakkii taimani isummitqikhutin killuqsautmikniñ Jonah-m quliaqtuagutipmatin. Atañji, iñuk maaniittuq kamanatluktuaq Jonah-miñ. ⁴² Atanniivium uvluañi atañum aǵnam patchisiginiagaaasi iñuuruasi pakmapak, atakkii agǵiqhuni unñallam tunañiñ unñasiksuañiñ naalaǵnityaqługu Solomon-ñum puqiksilaaña. Atañji, iñuk maaniittuq kamanatluktuaq Solomon-miñ.

Irrusiqłuk Utiqtuq

⁴³ “Irrusiqłuk anipman iñuñmiñ kukiługaqtuq paliqsaakun nunakun pakakhuni iñiqtuiqsiagviksraǵmiñik, aasiñ paqingitługu. ⁴⁴ Inmiñun uqagaañiqsuq, ‘Utiǵlaña tupiǵmun annivigikkamniñ.’ Aasiñ utiqami paqillaǵniǵaa imaiñlaaq inigisimakkani salikuqtaatchiaq suli inillaktullautaqtaq. ⁴⁵ Anipluni aggiutriraqniqsuq tallimat malǵunñik atlanik irrusiqłunñik pigiitłuktuanik inmiñiñ. Aasiñ isiqhutin iñuuniagaqsiraǵniqsut tavrani. Aqullia taavruma iñuum pigiitłuksiraqtuq sivulligmiñ iñuuniagmiñiñ. Taatnatuntuuq itkisiruq killuliqirini iñuuniagtuat pakmapak.”

Aakanalu Aniqataiñu Jesus-ñum

⁴⁶ Jesus-ñum uqaqtitługu iñuñnun aakanalu aniqatinñu qikaǵniqsut tatqaani uqaqtigisukługu Jesus. ⁴⁷ Iñuich iñajata uqautiniǵaa Jesus, “Aakanlu aniqatiutinlu qaani qikaqtut uqaqtigisukħutin.” ⁴⁸ Jesus-ñum kiuniǵaa taamna iñuk uqautriñi, “Kisuuva aakaga? Suli kisuuvat aniqatiutka?”

49 Tikkuaqługich maliguaqtini nipligñiqsuq, “Qinñiqsigik, ukua aakagigitkalu aniqatiutkalu. 50 Atakkii kiñapayaaq savaaqaq-tuaq pisuñhanik aapaa qılanmiittuam aniqatigigiga naagaqaa aakagıplugu.”

13

Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

1 Taavrumani uvlumi Jesus anikami tupigmiñ, utlautiniq-suq narvam siñaanun aquvitluniasii. 2 İnugıallapiaqtuat inuich katirviginiğaat avatlugu. Kiisaimma ikiniqpuq umiamun aquvitluni, inugayaaqpaurat makıtaplutin narvam siñani. 3 Aasiñ Jesus-ñum uqautiaqsiniğai inugıaktuanik atrikusautinik itnaqhuni, “Inugguuq nunaliqiri nautchiityağniqsuq. 4 Nautchirripkaqlugu nautchiaksrat ılanich katagağniqsut apqutmun, aasiñ tinmiurat niğiplugich. 5 ılanıtsuli katagağniqsut uyağauruamun nunamun nunaqapianıitchuamun, aasiñ nauplutin qılamik atakkii nunakıtłuni, 6 aasiñ siqiniq nuipman pasikługich pannaqlunığai atakkii kanıliviksraitlutin. 7 Suli ılanich nautchiaksrat katagağniqsut akunğatnun kakıtlağnat, aasiñ kakıtlağnat naukaminı nagguviksraığniğaiç nautchiagıksaat. 8 Aglaan ılanich katagağniqsut nunagıksuamun, aasiñ nauriñiqsut asianik inugıaksiplugich, ılanich atautchimiñ tallimakıpiantuttaaqhutinı naaga pinasukıpiantuttaaqhutinı naaga inuiñnaq qulinıttaaqhutinı.” 9 Aasiñ Jesus nipligñiqsuq, “Kiña siutiqaqtuaq naalağniłi.”

Sivunıat Atrikusautit

10 Maliguaqtaiñ utlakługu Jesus apiqsruğniğaat, “Suvaata uqaqpich inunun atrikusautitigun?” 11 Jesus-ñum kiuniğai, “İlipsitñuñhiñaq Agaayyutim sagvigñigaa nalunaqtuanınik anıayyuqataan qılaum, aglaan makunuña inunun sagvıkaunıitchuq. 12 Atakkii inuk piqaqtuaq akuqtullaagısisuruq, aglaan taavruma piqanıitchuam anniagısigaa mikıruuraqunniñ pigıkkani. 13 Una pisigıplugu uqaqtunı inunun atrikusautitigun:

Atakkii qiniğaluaqhutinı ılısaqsritłaitchut
suli naalağniğaluaqhutinı tusaatłaitchut aasiñ
kanıqsitłaitlutinı.

14 Aasiñ makunuuna inuktigun immiumanıqsuq Isaiah-m sivunıksriqutaa itnaqhuni,

“Tusaagaluğupsi kanıqsiyumiñaitchusi,

suli qiniğumaagaluğupsi ılıtchuqsriyumiñaitchusi.

15 Atakkii makua inuich uummatinıç pitchigıilığniqsut, tusaasunğitlutinı supayaamik, iritinılu siquplugich.

Utitiqñgitchut Agaayyutmun mamitihksramiknun
 atakkii qiñitlailutinlu tusaatlaitlutinlu kanjiqsitlailutinlu.’
Isaiah 6:9-10

16 Aglaan quvianamiurusi, atakkii irigikkasi qiñitlarut
 suli siutigikkasi tusaatlaplutin. 17 Iłumun uqautigipsi,
 iñugiaktuat sivuniksriqirit nalaunjaruatlu Agaayyutim
 iñuiñ qiñigukkaluağaat tamanna pakma qiñikkaqsi aglaan
 qiñinjtkaat. Tusaasukkaluağaattuuq pakma tusaakkaqsi,
 aglaan tusaanjtkaat.

Jesus-ñum Kanjiqsipkağaa Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

18 “Naalağnillaksium qanuutautilaña atrikusautim
 nautchirriqirikun. 19 Tamatkua tusraaruat uqağimik
 añaayuqautaağun Agaayyutim kanjiqsisuñaqatin atriqaqtut
 nautchiaksranik kataktuanik apqutmun. Aquagun
 pigiitchuam aggiqhuni aattağigai nautchirriutauruat
 uummataatniñ, suli piiguipkağai tusaakkañatnik. 20 Aasiili
 akuqtuiruat uqağimik quviasuutigiplugu tusaapqau-
 raqamitruñ atriqaqtut nautchiaksranik kataktuanik
 uyağaulamun nunamun. 21 Aglaan kanjiliviksraitman
 akuniutlaitchuq. Tavra ihuilliuhiq piyuaqsiuhıglu tikitmata
 iñuich taapkua qilamik qapiqtığaqut. 22 Suli nautchiaksrat
 kataktuat akunğatnun kakitlağnat atrigigaat iñuk
 tusaaruq uqağimik, aglaan isumaaluutit iñuuniaalikun
 kinnitñiñiağutitlu umialgutitigun suqutigingığagığaat
 uqağiq taimmaasiñ naurisuñaqani asianik. 23 Aglaan
 iñuk akuqtuiruq nautchiaksranik nautchirriutauruanik
 katakhutin nunagiksuamun atriqaqtuq iñuktun tusaaruatun
 uqağimik kanjiqsipıglu. Ilaa naurisuuruq asianik, ilañich
 tallimakipiatun, ilañich pinasukipiatun, suli atlat iñuiññaq
 qulitun.”

Atrikusaun Mukkaaksrağiilatigun

24 Jesus uqağniqsuq atlamiksuli atrikusautmik,
 “Agaayyutim añaayuqautaa sagviqpan itkisiruq iñuktun
 nautchiiruatun mukkaaksrağiksaanik nautchiivinmiñun.
 25 Aglaan iñuich siñiktitlugich uumiksri aggiqhuni
 nautchiiñiqsuq mukkaaksrağiilanik akunğatnun mukkaak-
 srağiksaat aullaqhuniasiiñ. 26 Naugaqsiptomata nautchiat
 mukkaaksraurat nuñjuraqmata mukkaaksrağiilatuuq
 sagviğmiñiqsut. 27 Savaktit utlakamitruñ añaayuqaqtin
 apiqsruğniğaat, ‘Ataniiq, nautchiiñigiptigiñ mukkaak-
 srağiksaanik. Nakiñ makua mukkaaksrağiilat nuivat?’
 28 Qaukiata kiuniğai, ‘Uumiksrim savaagığaa taamna.’
 Savaktit apiqsruğniğaat, ‘Aullaquvisigut nutchugiağlugich
 mukkaaksrağiilat?’ 29 Tavra kiuniğai, ‘Naaga, nutchuigupsi

mukkaaksraġiilanik taputriviaqtusi mukkaaksraġiksaanik.
³⁰ Iluqatik naulik kipriviksramunaglaan, aasiin kiprivik tikitpan uqautigisigitka kipririt sivulliulugu katitqulugich mukkaaksraġiilat qliqtaulaalugich ikipkaaqsruglugich, aglaan katillugich mukkaaksraġiksaat sigluamun.”

Atrikusaun Mikiniqsarakun Nautchiaksrakun

³¹ Jesus- η um uqautilgiññigai atlamik atrikusautmik itnaqhuni, “Agaayyutim añaayuqautaa ittuq mustard- η um nautchiaksrauranatun iñuum nautchiikkanatun nunautmiñi.

³² Mikiniqsraugalanjaġmi nautchiaksrapayaaniñ naagatarra naukami aniniqsrauraqtuq nautchiapayaaniñ napaaqtuġuqhuni. Aasiin tinmiuranji silam agġiqamin uġluliñiqsut qisiqsiutinjitñun.”

Atrikusaun Puvlaksautigun

³³ Jesus- η um uqautilgiññigai atlamik atrikusautmik, “Agaayyutim añaayuqautaa sagviqpan itkisiruq aġnaq akutchipmatun puvlaksautmik mukkaaksramun iluturuamun puvlagataqtitlugu iluqaan qaqqiaksraq.”

Jesus- η um Uqaqtilaana Atrikusautitigun

³⁴ Jesus- η um uqaġiniġai iluqaisa sut tamatkua iñugayaanun atrikusautitigun. Atrikusautilaaġuni uqatlainiñiqsuq.

³⁵ Tavra immiumaniqsuq uqauttutauruq sivuniksriqirikun itnaqhuni,

“Atrikusautitigun uqaġisiruna ilinjitñun.

Uqautigisigitka sutigun iriqsamaruatigun nunam
 aullaġniifhaniñaglaan.”

Psalm 78:2

Jesus- η um Kanjipsipkaġaa Atrikusaun Mukkaaksraġiilatigun

³⁶ Jesus- η um aullaqtitqaqġugich iñuich isigñiqsuq tupiġmun. Maliguaqtai utlautiniqsut ilaanun itnaqhutin, “Kanjipsipkallaktigut atrikusaun mukkaaksraġiilatigun nautchiivinmi.”

³⁷ Jesus- η um kiuniġai, “Iñuk taamna nautchiiruaq mukkaaksraġiksaanik Iġñigigaa Iñuum.

³⁸ Nautchiivik nunauruq. Mukkaaksraġiksaat tamatkuanjurut qaitchuat inmiknik Agaayyutmun anjalatquplutin, mukkaaksraġiilatli tamatkuanjurut qaitlutin inmiknik pigiitchuamun anjalatquplutin.

³⁹ Taamna uumiksri nautchiiruaq tamatkuniña mukkaaksraġiilanik tuunġauruq. Kiprivik isugigaa nunam aasiin kipririt isagulguplutin.

⁴⁰ Atrilugich mukkaaksraġiilat katitauruat ikipkaqġugich ikniġmun taatnatuntuuq itkisipmiuq isuklitpan nuna.

⁴¹ Iġñinjan Iñuum tuyuġigisigai isaguligikkani aasiin katityaġlugich ukunakña Agaayyutim añaayuqautmiñiñ killuqsasusaġutipayaat suli iñupayaat pigiiliqiruat.

⁴² Isagulgich igitkisaigaich

ikkaularuamun uunaksautmun. Tavrani iñuich qiaqisirut suli tiriqulatchiługich kigutitiñ. ⁴³ Nalaunñaruatli qaumagisirut siqñiqñitun añaayuqautaani aapagikkağminj. Kiña siutiqaqtuaq tusaali.

Atrikusaun Iriqsimaruaqun Akisuruakun

⁴⁴ “Agaayyutim añaayuqautaa sagviqpan itkisiruq akisuruaq iriqsimapmatun nautchiivini. Iñuum paqitnamiun iritqiklugu nautchiivini; iñuk taamna quviatchakhuni tunirityağniqsuq sulliñaurapayaagmiñik, aasiñ tauqsigñiğaa nautchiivik.

Atrikusaun Akisuruakun Sunjauraqpakun

⁴⁵ “Aasiisuli Agaayyutim añaayuqautaa sagviqpan itkisiruq tauqsigñiaqtitun pakaktuatun akisuruamik sunjauraqpagiksaamik. ⁴⁶ Paqitnami akisullapiaqtuamik sunjauraqpañmik aipluni tunityaqługich sulliñaurapayaani tauqsiquugu taamna akisullapiaqtuaq sunjauraqpagiksaaq.

Atrikusaun Kuvrakun

⁴⁷ “Aasiisuli Agaayyutim añaayuqautaa sagviqpan itkisiruq qaaqtuutitun niñitauratun tağiumun aasiñ qaaqhuni qanusipayaanik aqaluñnik. ⁴⁸ Qaałallaanikaminj aqaluñniaqtit nuqitlugu siñaanun aquvitlutini avguaqsipługich aqaluich, nakuuruat iliplugich aqaluqagvinmiknun aasiñ nakuunitchuat igitlugich. ⁴⁹ Itna itkisiruq isuklitpan nuna. Isagługich avguitağisirut pigiitchuanik iñuñnik akunğatniñ nalaunñaruat iñuich ⁵⁰ igitlugich ikkaularuamun uunaksautmun. Tavrani iñuich qiaqisirut suli tiriqulatchiługich kigutitiñ.”

Nutauruallu Utuqqauruallu Suğalğich

⁵¹ Jesus-ñum apiqsruğniğai maliğuaqtini, “Kañiqsivisigik sut tamatkua iluqaisa?” Kiuniğaat, “Aa, kañiqsigivut.” ⁵² Aasiñ Jesus-ñum uqautiniğai, “Aglaliqipayaaq ilisaaqatuaq Agaayyutim añaayuqautaanik atriqaqtuq tupqum iñuanik sagviqsruirumik suurağmiñik nutauruanik naagaqaa utuqqauruanik tugvaqsivini miñiñ.”

Nazareth-miut Ukpiğiniñitkaat Jesus

⁵³ Jesus-ñum uqagñaiqamigich tamatkua atrikusautit aullağniqsuq tavrakña. ⁵⁴ Tikitluni iñugugvinmiñun ilisautiniğai iñuich katrağviatni. Iñuich tusaaruat quviğusukhutiñ apiqsruqtautiaqsiñiqsut avatmun, “Sumiñ una iñuk piññakpa puqitmik suli sanñimik savaaqatlasipluni quviqnaqtuanik? ⁵⁵ Uvvauna kaapintam taivruma iğniğiniñitpaun? Aakaña taimña atiqaniñta Mary-mik? Aniçatiginiñitpagich ipkua James-lu, Joseph-lu, Simon-lu, suli

Judas? ⁵⁶ Iluqatiŋsuli nukatchianji iñuuniaqatauñiññiqpat uvaptikni? Sumiñ una iñuk piññanñiqpa tamatkuniña supayaanik?” ⁵⁷ Tavra atniummatiqagñiqsut Jesus-mik. Aglaan Jesus-ñum uqautiniğai, “Agaayyutim sivuniksriqiraa kamagikkauraqtuq nanipayaaq aglaan kamagikkaunjitluni iñuguğviñmiñiñu naagaqaa ilamiñiñu.” ⁵⁸ Tavra Jesus savaaqanñiñiqsuq iñugiaktuanik quviqnaqtuanik atakkii iñuich tavrani ukpiqsriñitlutin ilaanik.

14

Tuqqutaulha John Paptaaqtitchirim

¹ Taatnałhatni Herod, atanga Galilee-m, tusaaniqsuq uqqamik Jesus-kun, ² uqautiniğai savaktini, “Jesus una John Paptaaqtitchirauniqsuq anitqikhuni tuquhğmiñ. Taatnaqhuni savaaqatlanisquq quviqnaqtuanik.” ³ Sivuaniiemma Herod-ñum tigupkağniğaa John qiliqsruqlugu isiqtaupkaqlugu. Taatnaqtinnigaa pisigiplugu Herodias, aniqatmi Philip-ñum nuliana. ⁴ Atakkii John Paptaaqtitchirim akulaiqlugu uqautiniğaa Herod, “Maligutaksrakuağnanğitchuq ilaqatiginiagupku aniqatvich nuliana.” ⁵ Herod-ñum tuqqutchukkaluağniğaa John, aglaan iqsiñiqsuq iñuñnik atakkii ilinisa isummatigiplugu John sivuniksriqirauplugu. ⁶ Herod-ñum annivia tikitman, pania Herodias-ñum sayuğniqsuq sivuğaatni Herod-ñumlu tuyuğmianñiñu quyalillapiaqlugu. ⁷ Akiqsruğniğaa nalupqinaiqlugu qaitchigisiñiplugu supayaamik iniqpan. ⁸ Niviaqsiq pitchuksaakkaupluni aakamigun nipliğñiqsuq, “Qaitchinña niaquanik John Paptaaqtitchirim ililugu alluiyamun.” ⁹ Umialik aliatchanñiqsuq, aglaan pisigiplugu akiqsruutni suli tamatkua niğiqatini tiliriñiqsuq qaitquplugu niviaqsiam iniağikkaña. ¹⁰ Herod tiliriñiqsuq isiqsiviñmun niaquigiaquplugu John. ¹¹ Itqutinigaat niaqua iliplugu alluiyamun qaitluguasiñ niviaqsiamun, aasiili taavruma aakamiñuutiqlugu. ¹² John-ñum maliguaqtaiñ agqiqhutin piñiğaat timaa iluviqluguasiñ. Taatnaanikamin uqautityağniğaat Jesus.

Jesus Niğipkaiñiqsuq 5,000 Anutinik

¹³ Jesus tusaakami qanuqtilaanjanik John-ñum, aullağniqsuq umiakun quvgutiplugu iñuilaamun kisimi. Iñugayaat tusaakamin maliutiniğaat nunaqqipayaanin pisukkataqhutin. ¹⁴ Jesus tulakami tautuklugich iñugayaapaurat ilunñutchanñiqsuq. Mamitinnigai atniğñautinñiñ. ¹⁵ Unnuksraagataqman maliguaqtaiñ utlanñiğaat uqautiplugu, “Unnuaguqtuq. Suviksraillaq manna.

Tuyugikkich iñuich nunaqqiuranun tauqsigialugich niqikramiknik.”¹⁶ Jesus-ñum uqautiniğai, “Aullañitkumin sunjitchut. Ilipsi niğipkaqsigik.”¹⁷ Kiuniğaat, “Piqaqutugut tallimañhiñanik qaqqianiglu malğuniglu aqalunnik.”¹⁸ Jesus-ñum nipliutiniğai, “Uvunautisigik uvamnun.”¹⁹ Aasiñ tiliñigai iñugayaat aquvitquplugich ivinun. Tigukamigich taapkua tallimat qaqqiat malğuglu aqaluk aağluğniqsuq qılanmun quyyatiplugich. Tavra Jesus-ñum avguqlugich qaqqiat qaiññigai maliguaqtimiñun aasiili taapkua autaaqlugich iñugayaanun.²⁰ Iluqatin iñugayaat niğniqsut niğisuiqhutin. Niğinaiqmata maliguaqtit katitchiñiqsut ilakunjitnik immigataqlugich qulit malğuk aguupmaich.²¹ Taapkua niğiruat 5,000-tuyunnaq inniqsut anjutit, kisiqatigisunaqnagich ağnat ililğaatlu.

Jesus Pisuaqtuq Imğum Qaanagun

²² Jesus-ñum maliguaqtini ikipkaqtiginiğai umiaqpauramun ikaagiaquplugich iglanun narvaqpaum aasiñ aipkaqlugich iñugayaat.²³ Taatnaanikami mayuğniqsuq igğimun agaayutyuaqtuaqhuni kisimi. Anaqaksraaqman Jesus kisinñuğniqsuq.²⁴ Tavra umiaqpauraq tikiñniqsuq qitqanun narvaqpaum. Umiaqpauraq piyaqniuligniqsuq qailğutiplugu atakkii anuğim pağğaguutiplugulu.²⁵ Aasiñ Jesus-ñum utlanigai maliguaqtini uvluyasipman pisukhuni imğum qaanagun.²⁶ Maliguaqtaiñ tautukamitruñ Jesus pisuktuaq imğum qaanagun iqsitchañniqsut nipliqhutin, “Aliuqtuaq marra!” Kappainaaqsiniqsut tatavrauplutin.²⁷ Aglaan tavrauvaa Jesus nipliutiniğai, “Quviatchauğigitchi. Uvanauruñ. Iqsiñasi!”²⁸ Peter-m kiuniğaa, “Ataniiq, ilviupiağuvich tilinña utlaqulutin imğum qaanagun.”²⁹ Jesus-ñum kiuniğaa, “Uvunagiñ.” Peter niukami umiaqpauramiñ pisukhuni imğum qaanagun utlautiniqsuq Jesus-mun.³⁰ Aglaan Peter-m tautukamiuñ qanutun sanñisilaanña anuğim iqsitchañniqsuq. Kiviaqsikami kappainaniqsuq, “Ataniiq, annautinña.”³¹ Tavrauvaa Jesus-ñum isautiplugich argañni tiguniğaa Peter nipliutiplugu, “Ukpiqsriñikiññiaqpat! Suvaata arguaqtuqpich?”³² Ikipmaknik umiaqpauramun anuğaiğniqsuq.³³ Taapkua umiaqpauramiittuat sitquğviginiğaat sivuğanun Jesus uqaqhutin, “Ilumun iğniğiniğaatin Agaayyutim.”

Jesus Mamititchiruq Atniğñautilinñik

³⁴ Ikaaqamin iglanun nunaliñniqsut Gennesaret-mun.³⁵ Aasiñ iñuñi taavruma nunam ilitchuğikamin Jesus-mik tuyuğniqsut uqqamik avalliupayaamiknun nunaqqiuranun,

tikiutruaqsipługich aasiin atniğñautlipayaat Jesus-mun. ³⁶ Iniqsrullapiaqlugu aksillañniaqsiñagukluguunniin akua atnuğaan, aasiin aktuipayaaqtuat ilaanik mamitikkauniqsut.

15

İlisauttutinjich Sivullianjuruat

¹ Pharisee-ñuruat aglaliqiritlu utlañniğaat Jesus Jerusalem-in apiqsruqlugu, ² “Suvaata maliguaqtivich kamagitlaitpatigik ilisauttutinjich sivulliağikkapta? İğğunjtkaich argatin niğigaluaqatin.” ³ Jesus-ñum kiuniğai, “Suvaatamipsuq kamagitlaitpisigik Agaayyutim tillisai? Kamaksritlaitchusi atakkii maligukkisi ilisauttutinjich sivulliağikkapta. ⁴ Agaayyun uqaqtuq, ‘Kamagisigik aapanlu aakanlu. Kiñapayaaq uqamaqluutriruaq aapamiñik naagaqaa aakamiñik tuquruksraupiaqtuq.’ ⁵ İlipsiliasiiñ ilisautrirusi iñuñmun uqautiñhiñauniplugu aapani naagaqaa aakani, ‘Piqagaluqaqtuñ aatchuutiksramik. Aatchuutigiyumiñaitkiga ilipsiknun, atakkii akiqsruutigianikkiga Agaayyutmun.’ ⁶ Taatnatun ilisautigupsiuñ iñuk kamaksritquñitlugu aapananik naagaqaa aakananik suungigisi Agaayyutim tillisaa pisigiplugich sivulliapsi ilisauttutinjich. ⁷ Ukpinquaqtisii! Qanutun nalauttiginipqa İsaiah sivuniksriqiri uqaqami ilipsigun,

⁸ Tamatkua iñuich kamaksrulgugaluağaatña uqañhiñagmiktigun
aglaan uummatinjich uñasiksut uvamniñ piqpagillapi-
angitluna.

⁹ Agaayyuvigirağigaatña imailaakun,
atakkii ilisautrirut iñuich ilisauttutinjitnik iliplugich
maligutaksrağiruataun Agaayyutun.” *İsaiah 29:13*

Sut Qaayugnaqsipkairuat İñuñnun

¹⁰ Jesus-ñum inmiñuquniğai iñugayaat nipliutiplugich, “Naalağniñllaksinña kanjqsilusiasiiñ. ¹¹ Sum isiqtaqtuam iñuum qangagun qaayugnaqsipkatlaitkaa, aglaan taavruma anirağaquam qaniğmiñ, uqañhum qaayugnaqsipkağagigaa iñuk.” ¹² Maliguaqtaiñ utlaklugu apiqsruğniğaat, “İlisimavigich Pharisee-ñuruat atniummatilaan at tusaakamitruñ taamna uqautigikkan?” ¹³ Kiuniğai, “Nautchiapayaaq aapama qilañmiittuam nautchirritujaisaña amuruaniaqtuq kanjituummaan. ¹⁴ İnmiqtuğlich. Ayaunaruani sivulliuqtaurut ayaunaplutuj. Ayaunaruam sivulliuqpagu ayaunaruuaq, iluqatik katakkisiruk itiqsramun.” ¹⁵ Tavra Peter-m kiuniğaa, “Uqautitigut qanuutautilaananik taavruma atrikusautim.” ¹⁶ Jesus-ñum nipliutiniğai, “İlipsipsuq

kanjqsisaitmivisi? ¹⁷ Kanjqsijnitpisisuli? Suapayaaq qanigmuktuaq aqiaquqmugaqtuq aasiiñ anipluni timimiñ. ¹⁸ Aglaan sut tamatkua anirağaqtuat qanikun anirağaqtut uummatmiñ, aasiiñ qaayugnaqsirağaqlugu iñuk. ¹⁹ Atakkii uummatmiñ aniraqtut pigiitчуat isummatit, iñuaqtuq, ilaqatiqagaluaqhuni atlatuq, ilaqatailluni sayunaq, tigliyutiq, tanjigilaakun ilisimarauq, uqaniqluktahiglu. ²⁰ Taapkuatavra qaayugnaqsirağağaat iñuk, aglaan nigiruni igguğaluagnagich argaich qaayugnaqsitlaitchaat iñuk.”

Ağnam Ukpigutaa

²¹ Jesus aullağniqsuq tavrakña nunañanun Tyre-m suli Sidon-ñum. ²² Canaanit-ağmiu ağnaq tamaani iñuuniaqtuq utlautiniqsuq ilaanun kappainapluni, “Ataniiq, kinuviana David-ñum! Nagligillanña! Paniga pigiililapiaqtuq irrusiqłuqaqhuni.” ²³ Aglaan Jesus kiunijnigaa. Maliguaqtaiñ utlaklugu injqsrullapiağniğaat itnaqhutin, “Aqpigiun una ağnaq. Nipraulapluni malikkaatigut.” ²⁴ Jesus-ñum kiunigai, “Tuyugikkaurña kisiitñun iñuiñun Israel-ñum ittuanun tammaummiruaton ipnaisun.” ²⁵ Ağnaq utlautikami sitquğniqsuq sivuğanun nipliqhuni, “Ataniiq, ikayullanña.” ²⁶ Jesus-ñum kiunigaa, “Nakuungitchuq pigupsiun ililgaat qaqquksrautaat qailluguasiiñ qipmiñun.” ²⁷ Ağnaq nipligñiqsuq, “Aa Ataniiq, aglaan qipmichunniñ nigipmiraqtut kangakunik kangaalaruanik iñunmiñ nigginjitñiñ.” ²⁸ Jesus-ñum kiunigaa, “Ağnaaq, kamanallapiaqtuamik ukpiqsrihigağniqsutin; injqsruağikkan savaanugisiruq ilipnun.” Tavra ağnam pania ihuaqsikkauniqsuq taavrumani sassağniğmi.

Jesus Mamititchiruaq Iñugiaktuanik Iñunñik

²⁹ Jesus aullaqami tavrakña iglauniqsuq siñiqsraqlugu narvaqpana Galilee-m; aasiiñ mayuqhuni qimigaamun aqvinniqsuq tamaña. ³⁰ Iñugiallapiaqtuat iñuich utlautiniqsut ilaanun tikiutruiplutin pisutlaitchuanik, ayaunaruanik, uqatlaitchuanik, sulguilimaruanik, suli iñugiaktuanik atlanik. Iliuqqağniğaich Jesus-ñum sivuğanun. Aasiili Jesus-ñum ihuaqsiñigai. ³¹ Iñuich quvigutchanjqsut qiniqamisigik uqatlailat uqaqsipmata, sulguilimaruat ihuaqsikkaupmata, pisutlaitчуat pisutlasiplutin, suli ayaunaruat qinihtlasiplutin; kamaksruğniğaat Agaayyutaat Israel-ñum.

Jesus Nigipkaiñiqsuq 4,000 Anutinik

³² Jesus-ñum maliguaqtini inmiñuquniğai nipliutiplugich, “Iñunñutchalqsunja makuniña iñunñik nayuutituiñaqtuanik

uvamni piņasuni uvluni, atakkii niqiksraitmiut. Aullaqtin-
 nianitkitka niġisunajitnik atakkii taaqtukkaqpiagtut apqutmi.”
 33 Maliguaqtañ nipliutinigaat, “Sumiñ paqitkisivisa
 naamayumiñaqtuamik qaqqiamik marrumani iñuilaami
 niġipkautiksramik iñugayaanun?” 34 Jesus-ḡum apiqsruġniġai,
 “Qanutun iñugiaktigiruanik qaqqianik piqaqpsi?” Kiuniġaat,
 “Tallimat malġuḡnik suli iñugiakisuuranik aqalugauranik.”
 35 Jesus-ḡum tiliriñiġai iñugayaat aquvitquplugich nunamun.
 36 Tiguniġai tallimat malġuk qaqqiat aqalugauratlu.
 Quyaanikamiuḡ Agaayyun avguqḡugich qaiñniġai
 maliguaqtimiñun, aasiili taapkua autaaqḡugich iñugayaanun.
 37 Iluqatiḡ iñuich niġiñiqsut niġisuiġataqhutiḡ. Aquagun
 maliguaqtai katitchiñiqsut ilakunik immiġataqḡugich tallimat
 malġuktun aguupmaḡnik. 38 Tamatkua niġiruat 4,000-
 tun iñugiaktiginiqsut, aġnatlu ililġaatlu kisirrutisunajaqnaġich.
 39 Jesus-ḡum aullaqtinḡanikamiġich iñugayaat ikiniqsuq
 umiaqpauramun tikitḡuni nunaḡanun Magadan-ḡum.

16

Iñuich Qasiñiqsut Quviqnaqtuamik Savaamik

1 Pharisee-ḡuruatlu Sadducee-ḡuruatlu utlautiniqsut
 Jesus-mun uuktuaġiaqḡugu. Apiqsruġniġaat qiñiqtitquplutiḡ
 quviqnaqtuamik savaamik nalupqinaigutaulugu Agaayyutim
 tuyuqtilaanjanik qilajmiñ. 2 Kiuniġai, “Unnuksraaqman
 uqaġuursi, ‘Siḡaḡuġniqtaquq atakkii qilak kaviqsiruq.’
 3 Suli uvlaami uqaġaqtusi, ‘Siḡaḡuḡniqtaquq ugluvak atakkii
 qilak kaviqsiruq nuviyaqḡuḡuqman.’ Sivuniqsitḡalaguaqhusi
 siḡamik qilaum qiñiḡanagun, aglaan ilitchuġitlaiñniġisi
 qanuutautilaanjat quviqnaqtuat savaat atuumaruat
 akunnapsitni. 4 Makua iñuich pigiitchuatlu sayuḡaruatlu
 qiñiġuktut quviqnaqtuanik savaanik, aglaan qiñiġumiñaitḡutiḡ
 taatnatchimik. Qiñiḡhiñiġisigaat quviqnaqtuaq savaaq
 sivuniksriqirikun Jonah-kun.” Tavra Jesus-ḡum uniñniġai
 taapkua aullaqhuni.

Jesus Suakataġniqsuq Maliguaqtimiñik

5 Jesus maliguaqtailu ikaaġniqsut iġḡuanun narvaqpaum.
 Maliguaqtai ilitchuġiniqsut piiguisilaagmiknik qaqqianik.
 6 Jesus-ḡum uqautiniġai, “Qaunagititchi puvlaksautiḡatniñ
 Pharisee-ḡuruatlu Sadducee-ḡuruatlu.” 7 Aglaan
 uqauraġniqsut inmiknun itnaqhutiḡ, “Uqautigigaa taamna
 qaqqialigaanjiñapta.” 8 Jesus-ḡum ilisimaplugich qanuq
 uqaqtilaanjat apiqsruġniġai, “Suvaata ilipsiguuraq
 uqauraqpsi qaqquiñniplugu? Ukpiqsriḡikiñniġniqpat
 ilipsitni. 9 Kaḡiqsitḡaitpisisuli? Naagaunniñ itqatḡaitpisiġik

avguqapkich tallimat qaqqiat 5,000-nun anjutinun? Qapsiñik aguupmanñun immiqsitpisi? ¹⁰ Naagaunniñ tallimat malguk qaqqiat avguqapkich 4,000 iñuñnun? Qapsiñun aguupmanñun immiqsitpisi? ¹¹ Qanuñimña kanjisiñiññiqpisi uqautiqanjsilaammik qaqqianik? Qaunagititchi puvlaksautinñatniñ Pharisee-ñuruatlu Sadducee-ñuruatlu.” ¹² Taatnaanikman maliguaqtai kanjisiñiqsut ilaanun uqautinjsilaañmiknik puvlaksautinik aglaan qaunagitquplugich ilisauttutinñiñ Pharisee-ñuruatlu Sadducee-ñuruatlu.

Peter-m Uqautiginiñaa Kisuutilaaja Jesus-ñum

¹³ Jesus utlautikami nunañanun Caesarea Philippi-m apiqsruñigai maliguaqtini, “Iññina Iñuum kisuuniplugu uqagañivat?” ¹⁴ Kiuniñaat, “Iññisa John Paptaaqitichirau-nigaat, atlatli Elijah-ñuniplugu, atlatsuli Jeremiah-ñuniplugu naagaqaa ilaginasugiplugu sivuniksriqiraiñun Agaayyutim.” ¹⁵ Apiqsruñigai, “Ilipsilimi kisuunasugivisitña?” ¹⁶ Simon Peter-m nipliutiniñaa, “Christ-ñurutin. Iññigigaatin iñuuruam Agaayyutim.” ¹⁷ Jesus-ñum kiuniñaa, “Simon, iññina Jonah-m! Quvianamiurutin! Atakkii uqautigikkan iñuum sagviaqtunjitkaa ilipnun aglaan aapaam qilañmiittuam. ¹⁸ Uqautillakkipiñ, Peter-ñurutin [itnautauruaq Uyañmik] aasiñ taavrumuñ uyañmun nappañiañigaga agaayyuviga, suli sanñipayañiñ tuqułhum akiiliyumiñaitkai. ¹⁹ Ilvichuvva, qaitchigisigikiñ itqutiksranik añaayyutaanun Agaayyutim. Suapayaaq qiliqsruumakkaqsi maani nunami qilgutiqaqtuiñagisiruq qilañmi, aasiñ suapayaaq qilgutaiyakkaqsi maani nunami qilgutaiyakkaugisiruq qilañmi.” ²⁰ Jesus-ñum maliguaqtini uqaqunñiñigai kisumununniñ iñuñmun Christ-ñuniluni.

Jesus-ñum Uqautiginiñaa Tuqułksraniļu Anjpkakkaułksraniļu

²¹ Tavrakñaniñaglaan Jesus uqautriaqsiñiqsuq maliguaqtimiñik nalupqinaiqługu, “Jerusalem-muktuksrauruñ. Tavraniasiñ nagliksaaqtuksraupluñ sivulliuqtigruaniñ qaukñitñiñļu agaayuliqsit aglaliqiriniñļu, suli tuqgutaauruksraupluñ. Aglaan anjpkakkaugisuruñ piñayuatigun uvlut.” ²² Peter-m avuñaqtaaguti-plugu Jesus iñiqtiñigaa itnaqługu, “Ataniiq, Agaayyutimtuq taatniitingilliuñ taamna. Atuumaruksraunipiaqtuq ilipnun.” ²³ Jesus-ñum qiviaqługu Peter nipliutiniñaa, “Tuungaaq, piigiñ uvamniñ! Piñailutaurutin uvamni. Isummatiqanjitchutin Agaayyutim isummatañik, aglaan isummatiqagtutin iñuich isummataatun.” ²⁴ Jesus-ñum nipliutiniñigai maliguaqtini, “Kisupayaam maligukkumiñ suksraaqtaksrañigaa pisułli,

iqsriutilugu sannigutani aasiiñ maligluṇa. ²⁵ Atakkii kiapayaaq anniginiagumiun iñuulli tammaigisigaa, aglaan kiapayaaq tammaiyumiun iñuulli piqutigilunṇa piññakkisiruq ilumun iñuuligmik. ²⁶ Iñuum piññaktaagilhiñaugaluagaa suurapayaana marruma nunam, aglaan tammautigisigaa iñuutchie. Sakuunuraḡniaḡha sumun atuḡumiñaitchuq! Tarra simmiutiksraitcha iñuum iñuutchie. ²⁷ Atakkii Igñiṇa Iñuum aggiqsagumaruq piqatigilugich isaḡuliṇni quviananḡun aapami, tavraniasiiñ akilḡigisigaa iñupayaaq savaanḡun. ²⁸ Ilumun uqautigipsi, Iñuqaqtuq-samma makitaruanik uvani tuqunianḡitchuanik qiñḡaluaqnagu Igñiṇa Iñuum aggiqpan umialgulugu.”

17

Jesus-ḡum Atlanḡuqtilha

¹ Itchaksrat uvlut aquatigun Jesus-ḡum aullautiniḡai Peter-lu James-lu John-lu, aniqataa James-ḡum, kisiitñik qutchik-suamun igḡimun. ² Tavrani qiñiqtitlugich Jesus atlanḡuḡniqsuq sivuḡaatni. Kiiṇaṇa qaummaḡiksiñiqsuq siqiñiqtnun atnuḡaani qatiqsipluṇiṇ kirratchiatun. ³ Taatnaḡmiutlu Moses suli Elijah sagviḡñiqsuk uqaqatigiasiplugu Jesus. ⁴ Peter-m nipliutiniḡaa Jesus, “Ataniiq, nakuuniqsuq nayuutikapta uvani. Nappaitquḡuptigut nappaiñayaqtuṇa piṇasunik palapkaaksranik, atautchimik ilipnun, suli atautchimik Moses-mun, suli atautchimik Elijah-mun.” ⁵ Uqaqtitlugusuli qaumaruam nuviyam qulanḡiutiniḡai aasiiñ nipi nipliḡhuni nuviyamiñ, “Tavrataamna piqpagikkaḡa Igñiḡa quyalimaaqtigillapiakkaḡa, naalaḡniyumagiksi.” ⁶ Maliguaqtit tusaakamitruṇ nipi punniqsut nunamun iqsitchakhutiṇ. ⁷ Aglaan Jesus-ḡum utlakḡugich aksinḡiḡai aasiiñ nipliutiplugich, “Makititchi, suli iqsinaḡitchi.” ⁸ Aaḡluqamiṇ maliguaqtit qiñiṇiññiqsut iñuṇnik. Jesus inniqsuq kisimi. ⁹ Atqaaqsikamiṇ igḡimiñ Jesus-ḡum tilisiñḡai, “Uqaḡniaqasi kisumununniiñ tamatkuniṇa qiñikkapsitñik Igñiṇa Iñuum anḡitqiḡhanunaglaan tuquliḡmiñ.” ¹⁰ Maliguaqtaiñ apiqsruḡniḡaat Jesus, “Suvaata aglaliqirit uqaqpat Elijah aggiqqaqtuksrauniplugu agḡiṇaiñḡaan Christ?” ¹¹ Jesus-ḡum kiuniḡai, “Taapkoa uqaqtut ilumutuuruamik. Elijah aggiqqaḡniaqtuq Christ-miñ itqanaiyaḡiaḡlugu suapayaaq. ¹² Aglaan uqautigipsi, Elijah agḡianiktuq, aasiiñ iñuich nalurut kisuutilaanḡanik. Qanupayaaq anḡalatchukamitruṇ anḡalataat. Taatnatuntuuq Igñiṇa Iñuum nagliksaaqtinniaqmigaat.” ¹³ Maliguaqtaiñ kanḡiqsilḡataḡniḡaat Jesus-ḡum uqaḡha John Paptaaqtitchirimik.

Jesus Iħuaqsiƿkaiñiqsuq Nukatƿiağruŋmik Irrusiqlũliŋmik

¹⁴ Jesus maliguaqtiniġu tikitmata iñugayaanun iñuum utlaŋniğaa sitquqhuni sivuğaanun ¹⁵ nipliqlhuni, “Ataniiq, nagligillaŋniagaŋ iğñiğa. Qiiqsruğuuƿluni nagliksaallapi-aqtuq. Akulaiqlugu puukağaqtuq ikniğmunlu imiğmunlu. ¹⁶ Maliguaqtipnuutigaluağiga, aglaan iħuaqsiqluiñniğaat.” ¹⁷ Jesus-ŋum kiuniğaa, “Ukƿiqqutaitchuasii ilipsitñi! Naagasuli killukuaqmisi! Qanutunaglaan nayuutiniaqƿik ilipsitñi? Qanutunaglaan iğlũtuqtaksrağivisisuli? Uvuŋautisaqsuŋata nukatƿiağruk.” ¹⁸ Jesus suamasipluni tilisiñiqsuq irrusiqlũŋmik anitquƿlugu nukatƿiağruŋmiñ. Irruqsiquk anitman nukatƿiağruk iħuaqsiqlũniğsuq. ¹⁹ Maliguaqtañ utlaŋniğaat Jesus kisipquqhutiŋ apiqsruqlugu, “Suvaata irrusiqluk anitlaitpisigu?” ²⁰ Jesus-ŋum uqautiniğai, “Pisigiƿlugu ukƿiqsriniğisi. Uqautigipsi, Ukƿiqsrisiqagupsi mikitilaŋatun mustard-ŋum nautchiaksrauraŋatun uqautiħiñaugiksi una iğgiq, Nuuttin iñuŋa uvakŋa, aasiiñ nuunniagtuq. Piħiñaugisirusi supayaanik. ²¹ [Aglaan kisiagun agaayulikun uisauraakunlu anitlagai taatnatchich irrusiqlũich. Atlam sum anitchumiñaitkai.]”

Jesus-ŋum Uqautigitqikkaa Tuquliksraniġu Anjƿkakkaułiksraniġu

²² Atatchimukamiŋ Galilee-mi Jesus-ŋum uqautiniğai maliguaqtini, “Iğñiŋa Iñuum aatchuutigikkauniaqtuq iñuŋnun; ²³ iliŋisa tuqqutkisigaat. Aglaan ƿiŋayuatiğun uvlut anjƿkakkuniaqtuq tuqqutaułhaniñ.” Tavra maliguaqta iƿiqtuťchallapiagñiqsut.

Akiliñiq Agaayyuvikpaum Tax-siğutiŋiñik

²⁴ Jesus maliguaqtiniġu tikitñamiŋ Capernaum-mun nalautchirut iñuŋnik katitchiraunik aatchuutiniq agaayyuvikpaŋmun. Tamatkua Peter apiqsruğniğaat, “Umaa, iħisatriksi akiliqsuğagiva tax-sinik agaayyuvikpaŋmun?” ²⁵ “Aa, akiliisuuruq,” Peter-m kiuniğaa. Aasii isiqman tupiğmun Jesus nipliqaagñiqsuq ilaanun apiqsruqlugu, “Simon, sumik isumavich? Kisuniñ umialiŋi nunam katitchirağivat tax-sinik? Nunaqatmikniñ naagaqaa avakŋaqtaniñ?” ²⁶ Peter-m kiuniğaa, “Atlaniñ.” Jesus nipliutiniğaa Peter, “Tavra, nunaqatit akiliqsuğniaŋiñniğsuq tax-sinik. ²⁷ Aglaan atniummativiagivut iñuich. Aullağutin niksigiagiñ narvamun. Qanğaniñ sivullium aqalum niksiksaqƿich ƿaqitkisirutin maniŋmik. Tigulugu taamna qaitchumagiñ iliŋitñun, aasii akiliutilunuk.”

1 Maliguaqtaiñ utlaklugu Jesus apiqsruǵniǵaat, “Kiña kamaǵniqsrauva Agaayyutim añaayuqautaani?” 2 Jesus-
 num tuqłǵniǵaa ililgauraq inmiñuquplugu, aasiñ qikaqtitlugu
 akunǵatnun maliguaqtit 3 nipliǵhuniasiiñ, “Uqautigipsi,
 isummitqin isuaǵupsi aasiñ ililusi ililgauratun isigumiñaitchusi
 Agaayyutim añaayuqataanun. 4 Kiñapayaaq atchiksiruaq
 inmiñik atriplugu taamna ililgauraq kamaǵniqsrauruq
 ukunakña Agaayyutim añaayuqautaani. 5 Suli kisum iñuum
 akuqtuǵumiñ ililgauraq pisigilunja akuqtuǵaaja.

Killuqsaqusaǵutit

6 “Aglan kia iñuum killuqsaqtitpagu ilañat makua
 ukpiqsrisiqaqtuat uvañnun ililgaatun nakuutlukayaqtuq
 taamna qunisiǵmiutchiǵlugu uyaǵakpañmik ipipkaqpan
 itiniqsrañani taǵium. 7 Qanutun tatamnaqtigivat
 nunam iñui killuqsaqusaqtuat iñuñnik. Taatnatchich
 killuqsaqusaǵutit atuumarut ataramik. Aglan
 qanutun tatamnaqtigiva taamna iñuk ukpiǵutaiqsitchiruaq
 iñuñnik killuqsaqusaahǵmigun. 8 Argapsi naagaqaa
 isigapsi killuqsaqtitpasi, kipilugich igitchumagisi.
 Nakuutlukayaqtuq isigupsi iñuuhǵmun argailłusi naagaqaa
 isigailłusi uumakña igłuktun argalinmiñ naagaqaa isigalinmiñ
 igitauluniasiiñ isuitchuamun ikniǵmun. 9 Suli iripsi
 killuqsaqtitpasi piiǵlugu igitchumagiksi. Nakuutlunjaqtuq
 isigupsi isuksraitchuamun iñuuhǵmun atautchimik
 iriqaǵusi uumakña malǵuñnik irilinmiñ igitauluniasiiñ
 anasiñjuqsaǵvium ikniñanun.

Atrikusaun Tammaqtuakun Ipnaikun

10 “Qaunagititchi suñillǵiǵiksrañatniñ makua ililgaurat.
 Atakkii isagulinich ataramik aapamnuñiñaurut qilañmi.
 11 [Iǵñinja Iñuum agǵiqsuq anniqsuǵiaqługu tammaqtuaq].
 12 Qanuq isummatiginayaǵniqqisiuñ iñuk piqaqtuaq
 tallimakipianik ipnaiñik aasiñ atausiq tammaǵuni?
 Pakkiaǵumiñaiñniqpañ taamna atausiq tammaqtuaq?
 Uniññaǵai taapkua tallimakipiaǵuutailat ipnaich qimiǵaamun.
 13 Uqautigipsi, paqitkumiñ taamna atausiq ipnaiq
 quviatchautigitlunjaǵaa ukunakña tallimakipiaǵuutailaniñ
 tammanitchuaniñ. 14 Taatnatuntuuq aapapsi qilañmiittuam
 pisuliginitkaa atausiǵunniñ ilañat tamatkua ukpiqsriruat
 ililgauratun iliplutin tammaqulugu.

Aniqan Killuqsaqtuaq

15 “Aniqatin killuqsaqpan akikñaǵutin uqautityaǵun
 killuqsautaanik kisiñjuǵusik ilaalu ilvilłu. Naalaǵnikpatin
 aniqatigiliutitqinñaǵiñ utitmun. 16 Aglan naalaǵnisunjitpatin
 utlatqikkumagiñ piqasiǵutin atautchimik naagaqaa

malgũᅇnik iññũᅇnik. Taapkua iñuich ilisimarautlaniaqtut uqagipayaakkapkun aniqatiupnun. Atakkii pasikkutipayaaq inillakkaugisiruq malgũkkun naagaqaa pinjasutigun ilisimarauruatigun. ¹⁷ Naalaᅇnisunilgitpagich uqagilugu ukpiqtuanuruanun; naalaᅇnisunitchuiñaqpan aasiiñ ukpiqtuanuruanikunniñ irrutigisigiksi Jew-ᅇᅇnitchuatun naagasuli tax-siliqiritun. ¹⁸ Ilumun uqautigipsi, Suapayaaq qilıqsruumakkaqsi maani nunami qilᅇgutiqaqtuiñaᅇisiruq qilᅇᅇmi; sulı suapayaaq qilᅇgutaikkaqsi maani nunami qilᅇgutaiyakkaugisiruq qilᅇᅇmi. ¹⁹ Uqautipsaaᅇipsi, Malᅇuugupsik maani nunami aasii anᅇᅇutilusik supayaakun apiqsruᅇupsik, aapaa qilᅇᅇmi savaaᅇigisigaa ilıpsitñun. ²⁰ Atakkii nani malᅇuk naagaqaa pinjasut katikpata pisigılunᅇ nayuutigisiruᅇa ilinjitñi.”

Atrikusaun Natqigutrinitchuakun Savaktigun

²¹ Aasiiñ Peter-m utlakᅇugu Jesus apiqsruᅇniᅇaa, “Ataniiq, qapsiñiaᅇlaan natqigutiraksraᅇivigu aniqatiga akitñᅇaᅇunᅇa killuqsaqpan? Tallimat malᅇuᅇniᅇaᅇlaan?”

²² Jesus-ᅇᅇm kiuniᅇaa, “Tallimat malᅇuñhiñᅇaunilᅇaᅇᅇnik aᅇlaan pinjasukipiaq qulit tallimat malᅇuᅇniᅇaᅇlaan.

²³ Agaayyutim aᅇaayuqautaa sagviqpan atriqᅇᅇisiruq umialinmik apiqsruqtuamik savaktimiñik qanutun ilinjitñun akiqsruutiqaqmagaᅇmi. ²⁴ Makpiᅇarriqisaanikman iñuk akiqsruummirigikkana manikpauramik tikiutikkau-niqsuq ilaanun. ²⁵ Akilıyumiñaiñiñiqman aᅇaayuqanᅇan tunirautquniᅇaa aᅇnaatlun sulı qıtunᅇauranᅇi sulı iluqaisa suurapayaanᅇi aasiiñ akilıutigilugich niᅇᅇᅇıqsruutaiñun. ²⁶ Savakti sitquqami sivuᅇaanun uqapsaaᅇniqsuq, ‘Ataniiq, utaqᅇıurallaᅇᅇa. Utiqtitchigisigikpiñ iluqaitñik.’

²⁷ Aᅇaayuqanᅇan ilunᅇutchautiplugu aullaqtinnigaa natqigutiplugich niᅇᅇᅇıqsruutai. ²⁸ Aᅇlaan savakti anikami tavrakᅇa nalaunniᅇaa ilanᅇat savaqatmi niᅇᅇᅇıqsruummirigikkani qapsiuranik maninñik. Tiguniqᅇukamiun qimitchiqsruaqsiñigaa nipliutiᅇlugu, ‘Niᅇᅇᅇıqsruutin utiqtirrunᅇ uvamnun.’ ²⁹ Savaqataan purviginigaa inıqsruaqᅇuguasiñ, ‘Utaqᅇıurallaᅇᅇa. Utiqtitchigisigikpiñ iluqaitñik.’ ³⁰ Aᅇlaan akiqsruᅇvigikkana utaqᅇisuninñiqsuq. Aullautilhiñᅇaᅇniᅇaa isiqsivinᅇmun aasiiñ isiqtaupkaᅇᅇugu utiqtitchiñiñhanunaglaan niᅇᅇᅇıqsruutaanik. ³¹ Atlas savakti qinıqamitrunᅇ taamna atuumaruq ipiqtutchallapiᅇniqsut. Utlakᅇugu aᅇaayuqaqtinᅇ uqautiniᅇaᅇat iluqaitñik atuumaruanik. ³² Aᅇaayuqanᅇan savakti isiquniᅇaa nipliutiᅇlugu, ‘Pigiitchuatiin savaktii! Natqigutigaluᅇᅇikpiñ niᅇᅇᅇıqsruutipnik uvamnun inıqsruaqapᅇa. ³³ Suvaata ilunᅇuksriñiñiqᅇich savaqatiknik atrılunᅇa naglıksriᅇᅇaptun

ilipnik?' 34 Tavra añaayuaqan qinnautiplugu tuyuğiniğaa isiqsirinun anasiñnuqsaqplugu akiliiñiañhanunaglaan niggiuqsruutipayaanñik. 35 Taatnatuntuuq aapama qilañmi irrutiniaqmigaasi natqigutrinjitchupsi aniqatiupsitñik uummatipsitñiñ."

19

Jesus İlisautriruq Avitikon

1 Jesus uqanaiqami tamatkuniña aullağniqsuq Galilee-miñ utlautipluni nunaqqiuranñun Judea-m akiani Jordan-ñum. 2 İñugiaktuat iñuich malinñigaat. Jesus-ñum mamitinnigai atnigñaqtuat tavrani. 3 İlañisa Pharisee-ñuruat utlañniğaat. Tavra uuktuaqsaqplugu apiqsrułiğniğaat, "Añutim avitpagu nuliani patchitchiguni supayaanik, maligutaksrakuagnaqpa?" 4 Jesus-ñum kiunigai, "Aglisimasuknağiksi aullağniipman Agaayyutim iñiqsiñha añutmiglu ağnamiglu. 5 Taatnaqhuni añutim unisaksrağigaa aapani suli aakani aasiñ piqasiutiluni nuliagmiñun, iluqatik-aasii atautchisun timinigutik. 6 Malguunaiqsuk aglaan atausinñuqtuk. İñuum avitinjilijun tuvaqatini Agaayyutim piqasiutipkaqmatik." 7 Pharisee-ñuruat apiqsruğniğaat, "Suvaatami Moses tillisiqagñiqpa añutmun agliutiqqaaglugu aullaqtilluguasiñ nuliani?" 8 Jesus-ñum kiunigai, "Moses-ñum avititkaasi nuliapsitñiñ atakkii ilisautitchigiitpaitłusi. Aglaan itniingitkaluaqtuq aullağniñhaniğlaan. 9 Uqautigipsi, Ağnaq tuniqsimauroqnaññaan añutmiñun naagasuli añutim avitkumiun, ilaqatnitqiguniasii atlamik ağnamik. Taamna añun atlatuqtauruq." 10 Maliguaqtaiñ nipliutiniğaat, "Taatna inniaqpan akungakni nuliagii nakuutluñniagñiqsuq ilaqatniñjitchuni." 11 Aglaan Jesus kiunigai, "İñugiaktuat iñuich akuqtutlaitkisigaat taamna ilisauttun. Kisiminaglaan tamatkua Agaayyutim qaitchikkanı akuqtutlagisigaat. 12 Atakkii añutiqaqtuq isuanunaglaan ilaqatnikkummataitchuanik; suli añutiqaqmıuq ilaqatnikkumiñaiyakkanjitiñik iñuich; atlatsuli, ilaqatnikkummataitłutin atakkii savautisutlukkaat Agaayyun. İñuum akuqtuğumiñagumiun taamna ilisauttun akuqtuğlijun."

Jesus-ñum Agaayyutiniğai İliğaurat

13 İñuich iligaurat tikiutruğniğaiç Jesus-mun arganı ililugich iligauranun agaayyutitquplugich. Aglaan maliguaqtı iñiqtiğniğaiç tamatkua iñuich. 14 Jesus nipliğniqsuq, "İliğaurat uvamnuktitchigik. Avriaqutaunasi ilinñun atakkii Agaayyutim añaayuaqataa añmaruq iñunun atriqaqtuanun ililgaanik." 15 İlikamigich arganı agaayyutiqqaaglugich aullağniqsuq.

Nukatpiaq Sulliñaurauqaqtuaq

16 Anjun utlautiniqsuq Jesus-mun apiqsruqhuni, “Iisautrii, sunik nakuuruanik savagluña piqatlasinñayaqpik isuitchuamik iñuukigmik?” 17 Jesus-ñum nipliutiniḡaa, “Suvaata taiguutiqaqpiña nakuuruamik? Kisimi Agaayyun nakuuruanuruq. Aglaan iñuukiqagukkuvich tupigiyumagitin tillisit.” 18 Nukatpiam apiqsruḡniḡaa, “Nallinich?” Jesus nipliḡniḡsuq, “Iñuaḡniaqnak, atlatuḡniaqnak atlam ilaqataanik, tiglinniaqnak, sagluniaqnak ilisimarauguvich. 19 Kamagilugik aapan aakanlu, piqpagilugu iñuuniaqatin iliptun ililugu.” 20 Nukatpiaq nipliḡniḡsuq, “Tamatkua iluqaisa qaunagigitka nutaullamniñaglaan. Sumik minitchivik?” 21 Jesus-ñum uqautiniḡaa, “Tanḡisukkuvich tillisipayaanik tunityakkich suurat pisin aasiñ qaiilugich maniich ilaippauranun. Taatnaḡuvich piññakkisirutin akisuruamik qilañmi. Taatnaanikkuvich malinña.” 22 Nukatpiam tusaakamiuñ taamna ipiqtutchakhuni aullaḡniqsuq atakkii sulliñaurauqaqhuni. 23 Jesus-ñum nipliutiniḡai maliguaqtini, “Illumun uqautigipsi, Sakiqnallapiḡisiruq umialguruami iñuñmi isigñialiksraña Agaayyutim añaayuqautaanun. 24 Uqautipsaḡipsi, qaḡanatlukuḡ pikukturuum isiliksrana ‘Mitqutim Iraagun’ uumakña umialguruam isiliksraniñ Agaayyutim añaayuqautaanun.” 25 Maliguaqtaiñ tusaakamitruñ taamna quviḡutchallapiḡniqsut nipliqhutin, “Kiñami anniqsuḡisiñiqpa?” 26 Jesus-ñum takusaḡlugich nipliutiniḡai, “Sua iñuich savaḡiyumiñaisañat Agaayyutim savagitlapiḡataḡaa.” 27 Peter-m kiuniḡaa, “Supayaat unitkivut maligukhutin. Aasiili sumik piññanñiaqpisa?” 28 Jesus-ñum nipliutiniḡai, “Uqautigipsi, Iḡñiña Iñuum aquvinñanikpan aquppiutaqpanmiñun quvianaḡmiñi suli supayaaq nutaḡuqpan, tavra ilipsi maliguaqtuasii uvamnik, aquppigisipmisi qulit malḡunñun aquppiutaqpanñun atanniqsuḡlugich kinuviani qulit malḡuk iḡñinñ Israel-ñum. 29 Suli kiñaliqaa unitchiruaq kinuniḡmiñiglu aniqatmiñiglu aapamiñik aakamiñiglu, ililḡaaḡmiñiglu naagaqaa nunamiñik pisigiluna akuqtuigisiruq akiliusianik tallimakipiḡuḡlugu. Piññakkisiruq isuitchuamik iñuukigmik. 30 Aglaan iñugiaktuat sivulliuruat pakma aqulligūisirut, suli iñugiaktuat aqulliuruat pakma sivulligūutin.”

20*Savaktit Nautchiivinñmi*

1 “Agaayyutim añaayuqautaa sagviqpan itkisiruq iñuktun nautchiiviqaquatun. Aniḡluni uvlaatchaurami savaktiksraqsiuḡniqsuq nautchiivinñmiñun.

2 Sivunniugatigiqqaqługich savaktiksrat akiligišiniplugich uvlum akiksrajanik savakpata nautchiivimni tiliñigai. 3 Qulinuğutailamun sassaqtikitman aullalgitñami qinignigai atlat tunisiñiağvinñi qikaqtuat ittuaqsiñaqhutin. 4 Niplutinigai, ‘Savviagitchili nautchiivimñun. Nalaunjaruamik akiligišigipsi.’ Savviagniqsut. 5 Aullalginñiqsuq uvlug qitiqquğunnaqman suli piņasunun sassaqtılipman, taatnatunsuli savviagtitchipluni. 6 Suli aullalginñiqsuq tallimanun sassaqtikitchunnaqsipman, aasiñ paqilgitñami atlanik qikağaaqsiñaqtuaniq apiqsruğniğai, ‘Suvaata qikaqtuaqsiñaqpsi taatna uvluvakpauraqtittuaqhusi?’ 7 Kiuniğaat, ‘Atakkii kia-unniñ inuum savaktiksraqtaaginjtłuta.’ Uqautinigai, ‘Aullagitchili savviagusi nautchiivimñun.’ 8 Anaqaksraaqman nautchiiviqaqtuag uqağniqsuq savaktit anaayuaqanun, ‘Tuqługugich savaktaut akilikkich akiññaktaanjitnik, aullağniilugich aqulliuplutin savviaqtauniñ sivullignunaglaan.’ 9 Aggiqmataasiñ taapkua savaktiksraqtaanuruat tallimanun sassaqtılipman, akiliqługich uvlum akiksrajanik. 10 Taapkuali savaktiksraqtaaqqaanuruat aggiqamin, isumaniqsut akiknatlunniqahutin. Aglaan atausiullaaplutin akuqtuipmiñiqsut uvlum akiksrajanik. 11 Taapkua akuqtuikamin akiññaktaagmiknik uqapiluaqsiñiqsut akiknaqługu nunautilik 12 uqaqhutin, ‘Tamatkua aqulliich savviaqtuat savaktut atautchilhiñami sassağniğmi. Akiligitin atunim uvaptiktun naagaavva iğlutuqługu uunaqt savakhuta uvlugtutillaanun.’ 13 Aglaan kiuniğaa iłanaj, ‘Iłauramaan, savvaqłutinjtikkipiñ ivayağniagutin. Sivunniugatiginjtıpiņa savagukhutin akiksrajanun uvlum?’ 14 Tigulugu akiliusian anilaagiñ. Qaitchisukkiga anun savviaqtuaqt aqulliupluni ilipniqtuaqt akiliipmatun. 15 Nalaunjaiñniqipik isumaptun anjalatchikama pigikkamnik? Naagaqaa killuqsraqpich anniqsraitñama?’ 16 Taatnatuntuuqt aqulliich sivulliguutigisirut, suli sivulliich aqulliguutilutin. [Inuigiaktuat inuich tuqłirakkaugaluaqtut, aglaan ikituurat piksraqtaanurut.]”

Jesus-ñum Piñatchiğniğai Uqaqalı Tuqqutauliksrağmiñiglu Anipkakkauliksrağmiñiglu

17 Jesus Jerusalem-mukhuni saniqpaktaagutinigai qulit malğuk maliguagtini uqautiplugich, 18 “Naalağnisitchi, Jerusalem-munniagtugut Iğniņa Inuum aatchuutigikkauviksrajanun qaukñitñun agaayuliqsit suli aglaliqirinun. Ilinisa tuqqutaksrağuniñiağaat. 19 Qaitkisigaat Jewnunitchuanun mitautigitqulugu ipiğaqtuğlugulu, suli kikiaktuutipkağlugu sannigutamun; aglaan anjtqiksikkauniaqtuq piñayuatiğun uvlut.”

Aakauruam Iniqsruaŋa

²⁰ Aasiin Zebedee-m iġñaakkiin aakanjak utlautiniqsuq Jesus-mun piqatigiplugik iġñaanji. Sitquġviginiġaa sivuġaanun iniqġugu pisitquplutin. ²¹ Jesus-ŋum apiqsruġniġaa aġnaq, “Sumik pisukpich?” Aġnam kiuniġaa, “Tilikkik ukuak iġñaakka aquppitġasilugik ilipni, iġaqataa taliqpiqñun suli iġaqataa saumipñun atanniqsuiguvich aŋaayuqautipni.” ²² Jesus-aasiin nipliġñiqsuq, “Nalurusi sumik iniqsruqtilaapsitñik. Imiġhiñauvitku qallun imiqsaġumakkaġa [naagaqaa apqusaalhiñauvitku naninnaqtuaq apqusaagaksrautigikkakkaġa]?” Taapkuak iġñaakkiin kiuniġaa, “Imiġhiñaugikpuk.” ²³ Jesus-ŋum nipliutinigik, “Iġumun imiġniġaġuaqtusik qallutmiñ imiġniakkamniñ. Aglaan piksraqtuksraunitchuŋa aquppiruksraŋnik taliqpimñi saumimñiġu. Taapkuak innak iñuqagñiaqtuk aapaa itqanaiyautikkaniknun.” ²⁴ Qulit tusaakamiŋ taavrumiŋa iġuagiñiñiġaich taapkuak malġuk aniqatigiik. ²⁵ Jesus-ŋum tuġġuġniġai maliguaqtini uqautiplugich, “Iġisimarusi aŋalatinich Jew-ŋunitchuat aŋalanniġlugaqtilaanatnik iñuñitñik suli kamaŋniqsraŋisa nanititchuuplugich. ²⁶ Aglaan taatnaittuksraunġitchuq ilipsitñi. Kiñapayaaq kamaŋuġktuaq akunnapsitñi ilipsitñun savaktiruksrauruq. ²⁷ Suli kisupayaaq qaukiusukkumi savaktaagruġtuksrauruq iluqapsitñun. ²⁸ Taatnatun Iġñiŋa Iñuum agġiŋitchuq savautipkaġiaġuni, aglaan savautrityaqhuni suli qaitchaqtuġġugu iñuulhi tasuġuġlugich iñugiaktuat iñuich.”

Jesus Mamititchiruz Malġuŋnik Ayaunaruŋnik Aŋutiŋnik

²⁹ Jesus maliguaqtiniġu aullaagsipmata Jericho-mun, iñugiallapiaqtuat maliŋniġaat. ³⁰ Malġuk aŋutik ayaunaruak aquppiñiqsuk saniġaatni tumitchiat. Tusaakamik Jesus apqusaagñipluġu kappainiqsuk, “Ataniiq, kiŋuviaŋa David-ŋum! Nagligillaŋniaqtiguk.” ³¹ Iñugayaat iñiqtiġniġaich nipaiaaqtuplugik, aglaan nipituluuraqhutik kappainiqsuk, “Ataniiq, kiŋuviaŋa David-ŋum! Nagligillaŋniaqtiguk.” ³² Jesus nutqaqhuni tuġġuġniġik, aasiin apiqsruġlugik, “Sutquvisik uvamnun?” ³³ Kiuniġaa, “Ataniiq, qiñitlasisuktuguk.” ³⁴ Jesus ilunŋutchaŋniqsuq taapkuŋniŋa. Aksinñiġik irinjik. Tavrauuaq qiñitlasiñiqsuk, aasiin malikġuq Jesus.

21

Jesus-ŋum Tikisaalha Jerusalem-mun Ataniqtun

¹ Aasiin qallikamiŋ Jerusalem-mun tikiññiqsut Bethphage-mun, iġġiġñun atiqaquamun Olives-mik. Tavrakŋa Jesus-ŋum tiliñiġik malġuk maliguaqtinji, ² uqautiplugik,

“Aullaġutik nunaaqquoramun sivunnaptikniittuamun. Amanianjani paqitkisigiksik pituqaqtuaq natmaksigvik nuġġanjalū. Pituiġlugik uvuñautiyumagitik uvamnun.
³ Kia iñuum qanuqpatik uqautiyumagittik atanguruamun inuġiniġlugik. Taavruma tavrauvaa aullaqtinniaġik.”
⁴ Iluqaan atuumaniqsuq tanjisaqħugu sivuniksriqirim uqautigikkaña itnaqhuni,

⁵ “Uqautisigik iñunji Zion-ñum,
 Atanjii, umialiksi aggiqsuq ilipsitñun.

Piisaanitchuq usiaqsqsuq natmaksigvinjmi,
 nuġġanjanunniñ natmaksigvium.”

Zechariah 9:9

⁶ Maliġuaqtik aullaġniqsuk tuvraqħugu Jesus-ñum uqauttutaa injmiknun. ⁷ Taapkuak aggiutiniġaak natmaksigvik nuġġanjalū Jesus-mun. Iiñiġaich atnuġaatik natmaksigvinjmun aasii Jesus aquvitluni taapkuñnuña. ⁸ Iñuġiallapiyaqtuat iñuich siaminniġaich atnuġaatiñ tumitchianun. Atlasli kipriñiqsut akiqqunik napaaqtuniñ siapsiutiplugich tumitchianun.
⁹ Iñugayaat pisuktuat sivuagun Jesus-ñum suli tamatkualu maliktuat niprualaniqsut,

“Hosanna. Nanġaġlakput iġñiña David-ñum.

Uvvatuq Agaayyutim piliutiqaġliuñ tikitchuq piqusiqhuni
 Ataniġmik.

Psalms 118:26

Nanġakkauli Agaayyun qutchiññiqsrami qilañmi.”

¹⁰ Tavra Jesus isiqman Jerusalem-mun iñupayaanji nunaaqqim aġayaullañniqsut, aasiiñ iñuich apiqsruqtuġniqsut, “Kiña una?”

¹¹ Tamatkua iñugayaat kiuniġaich, “Taamna tavra Jesus-ñuruq, sivuniksriqiri Nazareth-miñ Galilee-mi.”

Jesus-ñum Suaqłuiyaiħha Agaayyuvikpauramik

¹² Jesus-ñum isiqami agaayyuvikpañmun anittaġniġai iluqaisa tauqsqsuktuat suli tunisiullaqtuat tavrani, suli ulġutaqħugich tiivlut maninñik simmiqsuġvinjich aquppiu-tanjitħu tamatkua tunisiullaqtuat tinmiaġruuranik. ¹³ Jesus-ñum uqautiniġai tamatkua, “Aglausimaruq Agaayyutim makpiġaanji, Tupiġa taggisigaġniaqtuq agaayutyagvinjmik, aglaan iriqtuġvigiliutipkaġiksi tiglinñaqtinun.”
¹⁴ Tavrani agaayyuvikpañmi ayaunaruat suli pisutlaitchuat Jesus-munniqsut, aasiiñ Jesus mamititlugich. ¹⁵ Qaukħinich agaayuliqsit aglaliqiritlu uumitchañniqsut qiniqamitruñ Jesus savaaqaqtuaq quviqnaqtuanik suli ililgaat niprualaruat agaayyuvikpañmi nipliqhutiñ, “Nanġaġlakput iġñiña David-ñum.”
¹⁶ Tamatkuali nipliutiniġaat Jesus, “Tusaavigich makua sumik uqaqtilaanat?” Jesus-ñum kiuniġai, “Ii, agliqisimasuknaġiksi uqaħiq uqaqsimaruq,

‘Aniqammiurat ililgauratlu nangaiPKaġnigitin quyyatillau-
tamik’?” *Psalm*

8:2

17 Jesus-ġum uniññigai. Aullaġniqsuq nunaacqiqpañmiñ
siñiktaqhuni Bethany-mi.

Jesus-ġum Pannaqtitkaa Fig Napaaqtua

18 Uvlaaġuqman Jesus utillaġmi nunaacqiqpañmun
nigisuliġñiqsuq. 19 Qiñiqamiuñ fig napaaqtua apqutmi
utlañniġaa aglaan paqitchinjiltuni fig-nik, tamarra
milukataigaluaq. Jesus-ġum nipliutiniġaa napaaqtuq,
“Tavrakñaniñaglaan asianik nauritqinñiaqnak.” Taamna
napaaqtuq pannaqluktigñiġaa. 20 Maliguaqtaiñ qiñiqamitruñ
taamna quvigutchakhutiñ uqagñiqsut, “Qanuqhuni
manna fig napaaqtua paniqtiqupañ?” 21 Jesus-ġum
kiuniġai, “Uqautigipsi, Ukpisrismiġaġpsi arguaqtusunaqasi
pitlanayaqtusi savaaġikkaptun taavrumiña fig napaaqtuanik,
aglaantuq nipliġupsiumniñ uumuña iġġimun, ‘Nuutittin
igitaulutin taġiumun’ taatnallapiaq atuumanayaqtuq.
22 Ukpisrismiġkun apisruġpsi supayaamik akuqtuigisirusi
agaayulikun.”

Kimik Jesus Tuyuġiriqaġniqpa?

23 Jesus Jerusalem-mun tikiññanikman isiġniqsuq
agaayyuvikpañmun. Qaukñisa agaayuliqsit sivul-
liuqtigruatlu utlañniġaat Jesus ilisautripkaġlugu aasii
nipliutiġlugu, “Kisum aňalatchiñhagun savaaġivigich
tamatkua? Kia saññiksritpatin taatnatun?” 24 Jesus-ġum
kiuniġai, “Uvañaptuuq apisruġniġaġpsi atautchiñhiñamik.
Kiugupsitña uqautigisipmiġpsi nakiñ aňalatchiñiqaġluna
savaaġitilañatnik tamatkua. 25 Kia saññiksritpañ
John paptaaqtitchiquplugu, Agaayyutim naagaqaa
iñuich?” Uqagtuyaagñiqsut inmiknun, “Uqagupta agaayyut-
miqsauniġlugu Jesus-ġum uqautiniġaatigut, ‘Suvaatami
ukpiġinjtipsiñ John?’ 26 Aglaan uqagupta iñukmiqnisauniġlugu,
iluiġutchaktinniaġivut iñuich atakkii iñupayaat nalupqinjtikaat
John sivuniksriqirautilaaña.” 27 Aasiili kiuniġaat Jesus,
“Nalurugut.” Tavra nipliutiniġai, “Uqautiyumiñaitmigipsi
sumiñ aňalatchisiqaġluna savaaqaqtilaamnik tamatkuniña.

Atrikusaun Malġukkun Iġñikkun

28 “Qanuq isummatigiviunli aňun iġñiqaqtuaq malġuñnik?
Utlaniġaa aňayukkiq nipliutiġlugu, ‘Iġñiin savviaġiñ
nautchiivimñun ugluvak.’ 29 Taavruma kiuniġaa,
‘Savviaġumiñaitchuña,’ aglaan aquagun nunuuranisquq
aullaqhunasii. 30 Apanak utlutilgiññiqsuq ilaqataanun
iġñiġmi uqautiġlugu sivuanisun. Taavruma kiuniġaa,

‘Savviagisiruna,’ aglaan aullaniññiqsuq. ³¹ Nalliak taapkuak igñakkiñ tupiginiqpatku aaparik?” Kiuniġaat, “Taavruma sivullium.” Jesus-ḡum nipliutiniġai, “Nipliutigipsi, tax-siliqirit suli akiisut iñugiliutiniġai Agaayyutim anjaayuqautmiñi sivupsitñiñ. ³² John agġiġaluaqtuq ilipsitñun ilisautityaqhusi nalaunnaruakun iñuuniagviksrakun, aglaan ukpiġinjtkiksi John. Aglaan tax-siliqirit akiisutlu ukpiġiġaat. Aasiili qiniqapsigik nunuuranjitchusi aquvatigun ukpiġilugu.

Atrikusaun Nautchirriqiritigun

³³ “Naalaġniġagitchi atlamik atrikusautmik, Iñuqaġniqsuq nunaqaqtuamik. Nautchirriġviliuġniqsuq, sapukutchiqḡlugu avataagun, nivakhuni misuġuliuġviksramik, nappaipluni nasiqsruġviñmik, tavraasiñ atukkirrutigiplugu nautchirriqirinun. Taatnaanikami aullaġniqsuq unjasiksuumun nunamun. ³⁴ Tavra qallipman pukugviksraq asianik tuyuġiniġai savaktini nautchirriqirinun aitquplugich piññaktaaksrautni ilinjitñiñ. ³⁵ Aglaan nautchirriqirit tiguniġaich savaktai, aasiñ anaumikḡlugu atausiq, suli tuqqutlugu ilanjat, atlasuli miḡtuqtuḡlugu uyaġanjik. ³⁶ Tuyuqalġiññiqsuq atlanik savaktinik, iñugiatluktuanik sivulligñiñ. Aglaan savvaġlulġiññiġaich taatnatun. ³⁷ Aqulliqpianuplugu tuyuġniqsuq igñiġmiñik ilinjitñun uqaqhusi, ‘Taluginiġaat igñiġa.’ ³⁸ Aglaan nautchirriqirit qiniqamitruñ igñiq uqaġniqsut injmknun, ‘Tamarra paitchaktaaksralik, ki tuqullakput piññaktaagiluguasii paitchaktaaksrautaa.’ ³⁹ Tiguplugu aninniġaat asialiviñmiñ tuqqutluguasiiñ. ⁴⁰ Taatnamik, iñua asirrivium agġiġumi qanuġniaqpagich tamatkua nautchirriqirit?” ⁴¹ Kiuniġaat, “Taapkua iñukḡuich nanjillugich tuqunniġai, aasiñ atukkirrutigilugu asialivik atlanun nautchirriqirinun aatchuġumiñaqtuanun injmiñun asianik pivik tikitpan.” ⁴² Jesus-ḡum nipliutiniġai, “Agliqisimasuknaġiksi Agaayyutim uqaḡha,

‘Uyaġak tuppirt ayakkanjat,

taamna uyaġak piitchuillaapiġaqtuq tuppirauni.

Taamna atangum savaagigaa

suli quviqnaqtuanunasugigikput.’

Psalms 118:22, 23

⁴³ Taatnamik uqautigipsi, Iñuningiġisigai Agaayyutim anjaayuqautaa, uvakjaniniġaglaan Agaayyun anjalatchiñiaqtuq iñuñnik tupiksriruanik pisuġmiñik. ⁴⁴ Aasiñ kisupayaq puukaqtuaq taavrumuna uyaġanjmun siqumitauniaqtuq, aglaansuli taavruma uyaġaum kattaqitñikkumi iñuñmik kanuġiñiaġaa.”

45 Qauklijnich agaayuliqsit suli Pharisee-njuruat tusaakamisigik Jesus atrikusautinji ilisimaniqsut Jesus-mun uqautigitilaagmiknik. 46 Tigusukkaluağniğaat, aglaan iqsiñiqsut inugayaanik atakkii inuich ukpiqhutin Jesus sivuniksriqirauniplugu.

22

Atrikusaun Niğiqpagvikun İlaqatnigviksrautni

1 Taimma uqaaqtuagaqsilğinñiqsuq atrikusautitigun uqaqhuni, 2 “Agaayyutim anjaayuqautaa sagviqpan atriqagisiruq umialinjmik itqanaiyairuamik niğiqpagviksramik iğni ilaqtatnigviksrautaani. 3 Tiliñigai savaktini tuqluğiaquplugich tamatkua aiyugaaqtauruat niğiqpagviksramun, aglaan aggigunijnñiqsut. 4 Umialik tiliritqilğinñiqsuq atlanik savaktimiñik uqaqhuni, ‘Uqautiyumagisi tamatkua aiyugaaqtauruat, Itqanainanikkiga nullautchiğviksrağa. Tuqqtuchianiktunja uqsraqsanitñik tuttuqpahunma nuğgağmalu. Suapayaaq itqanaiqsuq. Aggigusi niğiqpagağitchi katchuutiniaqtuanun.’ 5 Tamatkua aiyugaaqtauruat suliqutiginijnñigaiç aglaan aullahinagñiqsut, ilanjat savviaqhuni nautchiivinmiñun suli atla tauqsigñiağvinmiñun. 6 İlanjisa tiguniqlunniğaiç savaktit anaumiklugich suli tuqqtuqataqlugich. 7 Umialgum tusaakamiun taamna uumitchanñiqsuq. Tuyuginiğai anuyyiuqtini tuqqtuchaqtuaplugich tamatkua inuaqtuqtuat suli ikipkağlugu nunaaqjinat. 8 Tavra nipliutiniğai savaktini, ‘İlaqtatnigviksraun itqanaitkaluaqtuq aglaan taipkua aiyugaaqtaugaluqtuat nalliummatinjitchut. 9 Aullağusi tumitchiat kanjagalunjitñun aiyugaaqligaiçitchi kisupayaanik qinikkapsitñik aggiqulugich katchuutiniaqtuak niğipkaiviksrautaaknun.’ 10 Savaktit aullağniqsut tumitchianun aasiiñ katitchiaqsiplutin inunjik atisiplugich nakuuruatlu pigiitchuatlu. İlaqtatnigviksraunaasiiñ immiğniqsuq paqitapayaagmiknik. 11 Aglaan umialik isiqami qinigaiçlugich tuyuğmiaksraqtaanjuruat, qinignigaa inuk tavrani atnuğaaqtummaanitchuaq piqutigilugu ilaqtatninjaqtuaq. 12 Umialgum nipliutiniğaa taamna inuk, ‘İlauramaan, qanuqhutin isiqpich niğiqpagvianun atnuğaaqtusunjaqnak nalaunjaruanik?’ Taamna inuk nipiksraiñiqsuq. 13 Umialgum uqautiniğai savaktini, ‘Qiliqsigik argaillu isigaillu igillugu aasii tağniqsrallapiamun. Tavrani itkisiruq qiahiq suli tiraalatchiğiq kigutinik.’” 14 Tavrani Jesus niplipsaagñiqsuq, “İnugiaktuat inuich aiyugaakkaugaluqtut, aglaan ikituurat piksraqtaanjurut.”

15 Pharisee-ḡuruat sivunniugaqsiñiqsut pitchaḡuklugu Jesus uqaḡhigun. 16 Tuyuqaḡniqsut maliguaqtimiknik ilaanun, piqasiḡlugich Herod-kuaqtuanik uqaḡhutin, “Iḡisautrii, iḡisimarugut nalaunnaruanautilaaqnik. Iḡisautrirutin Agaayyutim iñuuniagvigitqukkananik ilumutuuruakun sugisunaqnaḡu qanuq iñuich isummatiqaqtilaanat, aasiiñ suginjitmigiñ iñuum suurautilaana. 17 Uqautitigut sumik isummatilaaqnik taavrumuuna, Maligutaksrakuagñaqpa akiliiruni tax-sinik Caesar-mun naaga nalaunnaitpa?” 18 Aglaan Jesus iḡisimaplugu sivunniugutaat pigiliḡiḡikun nipliḡñiqsuq, “Ukpinḡuaqtisi! Suvaata uuktuaqpsitḡa? 19 Qiñiqtillaksitḡa maninḡmik akiliqsuutaauruamik tax-sinun!” Qaitchiñiqsut maninḡmik. 20 Jesus-ḡum apiqsruḡniḡai, “Kia-una agliutranḡa maninḡmi? Kiasuli aglanḡa?” 21 Kiuniḡaat, “Caesar-m.” Aasiiñ Jesus-ḡum uqautiniḡai, “Akiliutigilugu Caesar-mun Caesar-m pigikkaḡa, sulḡi Agaayyutmun pigikkaḡa Agaayyutim.” 22 Tusaakamitruḡ Jesus-ḡum uqaḡikkaḡa quviḡusunḡiqsut unitluguasiñ.

Apiqsruun Anipkakkautikun Tuquḡiḡmiñ

23 Taavrumani uvlumi Sadducee-ḡuruat, tamatkua uqaḡuuruat tuquruat anitqitlaiñniḡiplugich, utlautiniqsut Jesus-mun apiqsruḡuklugu, 24 “Iḡisautrii, Moses-ḡum uqautigaatigut itnaqhuni, Anun iḡaqatiqaqtuaq tuqukpan qitunḡigaluaqani, taavruma anutim aniqataan iḡaqatnikaagiraksraḡiniḡaa uilḡaḡnaaq qitunḡisilugu anutmik iḡisimanaguniasiiñ tuquruam qitunḡaḡitilaananik. 25 Samma maani ittut tallimat malḡuktun aniqatigiich akunnaptikni: anayukḡiq nuliaqtuaq tuqupluni qitunḡaitluni, unitlugu nuliani aniqatmiñun. 26 Tugliasuli aniqataa taatnatun tuqupluni pinayuaglu, kiisaimma iluqatin aniqatigiich tuquvut. 27 Aqulliupluniasiiñ aḡnaq tuquminiqsuq. 28 Taapkua tallimat malḡuuruat anutit nuliaqtuat iluqatin taavrumiḡa aḡnamik, nalliata nuliaḡigisiñiqpaun taamna anitqigvinḡmi?” 29 Jesus-ḡum kiuniḡai, “Qanutun killukuaqtigivisi! Nalugisi Agaayyutim uqaḡhich ilaanlu sanḡia. 30 Iñuich anitqigumir tuqumiñ iḡaqatniktuḡumiñaitchut naagaqaa iḡaqatniktitakkauyumiñaitchut. Aglaan itkisirut isaḡuliktitun qilaḡmiittuatun. 31 Agliqisimasuknaḡiksi Agaayyutim uqauttutaa ilipsitñun anitqiliḡkun tuquḡiḡmiñ. 32 ‘Agaayyutigigaatḡa Abraham-lu Isaac-ḡumlu Jacob-ḡumlu.’ Agaayyutiginitkaat tuqunaruat aglaan iñuuruat.” 33 Iñugayaat tusaakamitruḡ Jesus-ḡum iḡisauttutaa quviḡusunḡiqsut.

Kamanaḡniqsarakun Tillisigun

34 Pharisee-ḡuruat katimaniqsut tusaakaminḡ Jesus-mun nipaiqsiiñiplugich Sadducee-ḡuruat. 35 Iḡanata

ilisautriṅuruam maligutaksranik apiqsruḡniḡaa Jesus uuktuaḡuklugu, ³⁶ “Ilisautrii, nalliat tillisit kamaḡniqsrauva maligutaksrani?” ³⁷ Jesus-ṅum kiuniḡaa, “Piḡpagiyumagiṅ ataniḡ agaayyutigikkan iluḡaaniṅ uummatipniṅ, iluḡaaniṅ iṅuutchipniṅ, suli iluḡaaniṅ isummatipniṅ.” ³⁸ Taamna tavra sivulliq suli kamaḡniqsraq tilliṅ. ³⁹ Suli tuglia taatnatun itmiuḡ, ‘Piḡpagilugu iṅuuniaqatin ililugu iliptun.’ ⁴⁰ Maligutaksrapayaaḡ suli sivuniksriqirit ilisautturigikkanjich tunḡaviqatut taapkuṅnuṅa malḡuṅnun tillisiṅṅun.”

Apiqsruun Anniqsuqtikun Akiqsruutauruakun

⁴¹ Pharisee-ṅuruat katimapkaḡugich Jesus-ṅum apiqsruḡniḡai, ⁴² “Qanuḡ isummatigivisiuṅ Christ, anniqsuqti akiqsruutauruag? Kia kiṅuniagivauṅ?” Kiuniḡaat, “David-ṅum.” ⁴³ Jesus-ṅum nipliutiniḡai, “Qanuḡhunimi David-ṅum, uḡaqhuni Irrutchikun, taiguutiḡaḡniḡpaun ataniḡmik? Atakkii uḡaḡniḡuguuḡ,

⁴⁴ ‘Ataniḡ uḡaḡtuḡ Atanimnun:

Aquvittin kamagitchiuviksrapnun

uvaṅnun akiiliniḡaḡhatnunaglaan uumigiritin.’ *Psalm 110:1*

⁴⁵ David-ṅum iṅmiṅik taiguutiḡaḡpagu Ataniḡmik, qanuḡmi Anniqsuqti David-ṅum kiṅuviaḡitlaniḡpaun?”

⁴⁶ Nalliataunniṅ Pharisee-ṅuruat kiulguiṅniḡaich Jesus-ṅum apiqsruutai. Tavrakṅaniḡaglaan uvlumiṅ kia-unniṅ iluḡasi aniqatigiḡsusi. ⁹ Taiguḡniaqasiuṅsuli kiṅapayaaḡ

23

Jesus-ṅum Kiliktuutigigai Ukpiniṅuaqtit

¹ Taatnaanikman Jesus uḡaḡniqsuḡ iṅuḡayaanun maliguaqtimiṅunlu, itnaqhuni, ² “Aglaliqirit Pharisee-ṅuruatlu maligutaksriuqtut Moses-tun iṅilḡaaninna.

³ Taatnamik tupigiraksraḡigisi atuḡlugillu supayaanik uḡautikpasi tuvrasuḡaḡnagich qanuḡ pisuutilaanat. Atakkii atuummitḡaitchaat sumik uḡaḡḡaḡhutin. ⁴ Natmiqsuiratut iṅuṅnun uḡumailanik. Aasiisuli ikayuḡummataitkaich akiyautisuglugich.

⁵ Savaapayaaḡtin iṅiḡtaḡiraḡiḡaat qiṅiqusaḡhiḡaḡutin iṅuṅnun. Agliḡaaḡaḡniḡaich puukataurat qauḡmikniḡu taliḡmikniḡu imaḡaḡtuat uḡaḡniḡ suli atnuḡaḡmiṅ niviṅalukkatanich takḡilaḡugich.

⁶ Iniqallatuniqsut qauḡḡiḡich aquppiutanitṅik niḡiḡpakmata, suli Jew-ṅuruat katraḡviṅitṅi aquppiḡlatuplutiṅ qauḡkiuruam inaani, ⁷ suli tumitchiani paḡlatqutuplutiṅ suli iṅuṅnun tuḡḡiraḡasuuplutiṅ ilisautriṅik. ⁸ Aglaan taiguutiḡaḡumiṅaitchusi ilisautriṅik, atakkii atautchiḡhiṅamik ilisautriḡaḡhusi aasiṅ iluḡasi aniqatigiḡsusi. ⁹ Taiguḡniaqasiuṅsuli kiṅapayaaḡ

maani nunami aapapsitñik, atakkii atautchiłhiñamik aapaqaqtusi qılanmiittuamik. ¹⁰ Naagaqaa taiguqasiuñ kiñapayaaq sivulliuqtinik atakkii atautchiłhiñamik sivulliuqtiqaqtusri, taamna Christ-ñuruq, anniqsuqti akiqsruutauruaq. ¹¹ Iñuk kamañañiqsrauruaq akunnapsitñi savaktigiyumagiksi. ¹² Suli kiñapayaaq kamañağasugiruaq iñmiñik atchiksipkakkaugisiruq. Kiñapayaaq atchiksiruq iñmiñik kamañaqsipkakkaugisiruq.

Jesus-ñum Suakatağai Ukpıññuathatigun

¹³ “Nakñuñ, aglaliqirisiilu Pharisee-ñuruasiilu, ukpıññuagtisii! Kanıqsıtıaitkiksi Agaayyutim uqalha uqqıraqtaalu suli ilisautrıñitlugich. Atriqaqtusi iñuñnik anımautiqaqtuanik Agaayyutim anıayuqautaanun aglaan anımañitlugu. Isıñitçusi sulipsuuq isiqtailigisi tamatkua isiğniuraqtuat. ¹⁴ [Nakñuñ, aglaliqirisiilu Pharisee-ñuruasiilu, ukpıññuagtisii! Ivayaqtuıplısi tupıñitñik sulliñauranıñitıglu uılğagnaat, aasıñ taimma qıñıqtinniagaqsıplısi takıruamik agaayuplısi, taamna pisigilugu anasıññuqsaqsiuıkırsaqsi pıgıitılıñıaqtuq.] ¹⁵ Nakñuñ, aglaliqirisiilu Pharisee-ñuruasiilu, ukpıññuagtisii! Kukiłuktusi tağıukunlu nunakunlu atautchimikunniñ malıguaqtinıgukhusi. Aasıñ malıguaqtıksraqtaagianıksıuñ anasıññuqsagvıñmutlasırağıgiksi pıgıitılılkıgı ilıpsıtıñıñ. ¹⁶ Nakñuñ, ayaunıplısi sivullıuqtauruasiı! Uqaqtusi, ‘Kiñapayaaq akiqsruqami agaayyuvıkpakun taamna suñıtçıuq, aglaan kiñapayaaq akiqsruqami kaviqsaaqun manıknun agaayyuvıkpakun, tavra akiqsruutinıktuq!’ ¹⁷ Ayaunıplısi isumalguıtçıuasii! Nallıak ukuak pıtılkıtıanıva—kaviqsaaq manıknun agaayyuvıkpak ipqıqsıtçıpkairuaq kaviqsaaq manıñmik? ¹⁸ Uqaqtusıli kiña iñuk akiqsruqami tunıllaqtuğvıknun taamna suñıtıñıplıgı, aglaan akiqsruqami aatçıuutaurıakun tunıllaqtuğvıñmi akiqsruutinıktuq. ¹⁹ Ayaunıruasiı! Nallıak ukuak pıtılkıtıanıva aatçıun naaga tunıllaqtuğvıknun ipqıqsıtçıpkairuaq aatçıutmik? ²⁰ Taatnamıknun iñuum tunıllaqtuğvıknun akiqsruqami tapıtırağıgai aatçıutıt tunıllaqtuğvıñmiittuat. ²¹ Iñuk akiqsruqami agaayyuvıkpakun, tapıtıpmırağıgaa Agaayyun ittuq tavrani. ²² Iñuk pakıvrımuuna akiqsruqtaqami tapıtıpmırağıgaa Agaayyutim aqıppıutana taamnalu aqıppıruaq tavrani. ²³ Nakñuñ, aglaliqirisiilu Pharisee-ñuruasiilu, ukpıññuagtisii! Qulıkuraqtusi avuğıtıpsıtıñik—mınt, dıllı suli cummı-nıknun; aglaan mıñıtılugıch qullıpuıaqtuat ilısautıtıt malıgutakısrani: nalaunırualıq, naglıktaq suli ukpıqsrıñıq —taapkuu atuumarakısragıluası mıñıtçırağasunıqasıaglaan sivullığñik. ²⁴ Ayaunıplısi

sivulliuqtisii, milugiatchiat piigñiagägigisi qallutipsitñiñ salummautituqługich, aglaan iłgataqtigägigiksi pikukturuaq natmaksigvik. ²⁵ Nakkiuñ, aglaliqirisiiłu Pharisee-ñuruasiilu, ukpiññuaqtisii! Salumapkairusi qaalhiñañitñik qallutipsi suli puggutapsi, aglaan iluñich immaukkaqhutiñ ivayaqtuhigmik suli killiqiğimik. ²⁶ Pharisee-ñuruasii, qanutun qiñitlaisigivisi! Salummaqqaqsigik iluañnik qallutimlu puggutamlu, qaanigli salumayumauk. ²⁷ Nakkiuñ, aglaliqirisiiłu Pharisee-ñuruasiilu, ukpiññuaqtisii! Ittusi qiñiyunaqtuatun iluvğich silataatitun, aglaan iluñich immaukkaqhutiñ tuquñaruat iñuich sauninjitñik suli qaayugñapayaaqtuanik. ²⁸ Taatnallapiaq qaalhiñapsigun sagviaqtuğaqtsusi iñuñnun nalaunñaruatun ilipłusi, aglaan ilupsitñi immaukkaqtusi ukpiññuağutinik pigiilqikiğniglu.

Jesus Sivuniksriqiruaq Anasiññuqsaağviksrañatnik

²⁹ “Nakkiuñ, aglaliqirisiiłu Pharisee-ñuruasiilu, ukpiññuaqtisii! Qiñiyunaqsagisi iluvñich sivuniksriqirit suli nalaunñaruat iñuich. ³⁰ Uqaqtusisuli, ‘Iñuuniaqsimagupta inilğaan taimani aapaavut iñuuniaqmata, piqasiqsuuti-nayaitchugut ilinjitñi iñuaqtuqmata sivuniksriqirinik.’ ³¹ Taatna uqaqapsi ilipsitñik ilisimarauniqsusi kinuviağitilaapsitñik tuqqutchiruanun sivuniksriqirinik. ³² Ki naatchiuñ sivulliapsi aullağniikkanat. ³³ Ilipsi qitunğanich tuqunaqaqtuat nimigiat! Qanugługu nanaqniaqpisuñ anasiññuqsagviñmuktitaaviksraqsi? ³⁴ Taatnamik tuyuğisiruñja sivuniksriqirinik ilipsitñun puqiksaaniglu iñuñnik aglaliqiriniglu —iluñich tuqqutkisigisi, suli iluñich kikiaktuutilugich, atlatsuli ipiğaqtuğlugich katrağvipsitñi suli qimaaratchilugich nunaaqqimiñ atlanun nunaaqqiñun. ³⁵ Taamna pisigiplugu anasiññuqsasuiksraqsi tikiññiaqtuq ilipsitñun maqitchipkaiłapsigun auñatnik nalaunñaruat iñuich mañja nunamun, aullağniilugu iñuaqtułhaniñ Abel-ñum iñuaqtułhanunaglaan Zechariah-m iğñiñan Barachiah-m, iñuaqtapsi akunğakni agaayyuvikpaumlu tunillaqtuğviumlu. ³⁶ Uqautigipsi ilumutuuruamik, iluqani tamanna anasiññuqsautiksraq tikiunmagisiruq makunñja iñuñnun pakmapak iñuuruanun.

Jesus-ñum Piqpaksriłha Jerusalem-miunik

³⁷ “Annaatuk, Jerusalem-miusii! Tuqutçuuruasii sivuniksriqirinik miłuqtuiruasiiłu uyağañnik tamatkuninja tuyuurauruanik ilipsitñun! Akulaiqługu katitchum-miugaluagägigitka iñugikkasi, atrilugu aqargiqpak piyaqquqtailitñiktuatun paiyaagmiñik ataaknun isaqqunmi. ³⁸ Atañji, tupiqsi suksraakkaullapiağniaqtuq suññillağugługu.

39 Taatnaqluna uqautigipsi, qiñitqikkumiñaitkipsitna nipligñiałapsitñunaglaan, ‘Uvvatuq Agaayyutim piliutigiliun taamna tikitchuaq atqagun atangum.’”

24

Jesus Sivuniksriqiruaq Piyaqqugñialhanik Agaayyuvikpaum

¹ Jesus unitkaqsiptomagu agaayyuvikpak maliguaqtaiñ upyauğniğaat iniñitñik agaayyuvikpaum. ² Jesus-ñum apiqsruğniğai, “Iluğaisa makua tupqich qiñiñitpisigich? Uqautigipsi, Kisiñjuqtaqağumiñaitchuqunniñi uyağanmik qalliani atlam ulğusimaitchuamik.”

Jesus Sivuniksriqiruaq Iłuiłliuğutniglu Piyuaqsiułiksramiglu

³ Jesus aquppipkaqtitlugu iğgimi taggisiqaqtuamik Olivesmik maliguaqtaiñ utlañniğaat kisipkuqhutiñ apiqsruqlugu, “Uqautitigut uumiña. Qakugun tamanna atuummiñiaqpa? Sukun ilitchuqutigun ilitchuğigisivisa aggiyasiguvich suli nuna isukliyasikpan?” ⁴ Jesus-ñum kiuniğai, “Qaunataqiağigitchi iñuıllı kinniñitçumagaasi. ⁵ Atakkii iñugiaktuat iñuich aggiğisirut uqağutiñ, ‘Christ-ñuruña,’ aasiñ kinnitñigutiñ iñugiaktuanik iñuñnik. ⁶ Tusaagisirusi añuyaktuanik qanittuamiñ unasıksuamiñlu. Iqsiñiaqasi atakkii iluqatiñ tamatkua atuumaruksraurut aglaan isukliñğitchuqsuli. ⁷ Nunaaqqich añuyyiuğisirut akilligiiksillutiñ avatmun suli atanguviich akilligiiksillutiñ avatmun, niğisuksiuliqmilutiñ, suli nuna aulapmiluni nanipayaaq nunani. ⁸ Iluqaitñik tamatkua aullağniisaagigai auliyautiñhum.”

⁹ “Qaisaugisirusi nagliksaaqsiuviksrapstñun, suli tuqqutaułiksrapstñun, uumigitchiulusi nunaaqqipayaaniñ piqutigiluna. ¹⁰ Taimanıguqpan iñugiaktuat iñuich ukpiğutaigñiaqtut, aatchuutigiragautilutiñ avatmun suli uumikkutilutiñ avatmun. ¹¹ Iñugiaktuat sivuniksriqiriñuaqtuat aggiğisipmiñiqsut kinnitñigutiñ iñugiaktuanik iñuñnik. ¹² Suli pisigilugu iñuich pigiıliqilhat iñugiaksitmukhutiñ piqpakkutaat niglaqsiñiağaa. ¹³ Aglaan iñuk makitaruaq payaņaiguni isuanun anniqsukkaugisiruaq. ¹⁴ Quliaqtuağigisigaat taamna tusaayugaallataq Agaayyutim añaayyqautaagun, uqautigilugu nunaaqqipayaanun. Aquagun isukitkisiruaq.”

Tatamnapiagataqtuaksraq

¹⁵ “Iñuk agliqiruaq ukuniña kanıqsılı. Qiñiğniagiksi nagğunallapiağataqtuaq qikağlugu ipqitçuami inimi iniksrağiñisamiñi, Daniel-ñum Agaayyutim sivuniksriqiraa uqautigikkaña. ¹⁶ Taipkunani uvluni iñuuniaqtuat nunañani Judea-m qimakkumaut iğgiñun. ¹⁷ Iñuksuli itkumi tupiğmi

qaanani atqagñiaqani aikłiguni sumik tupigmi iluaniñ.
 18 Kiñasuli iñuk nautchiivinjmi itkumi utigñiaqani aikłiguni
 quppigaağmiñik. 19 Taipkua uvlut tikitpata, naklıuj agnat
 sinjiauniguminj suli aakat miluktitchiguminj ililgauragmiknik.
 20 Agaayutitchi qimaliksraqsi atuumatqunijlugu ukiumi
 naagaqaa minguiqsiagvium uvluañi. 21 Atakkii taivrumani
 nagliksaaqpauralıraq atuumagisiruq atriginisaña
 atuumaruam aullağniñhaniñ nunam uvunjanunaglaan.
 Taatnasiq nagliksaaqpauralıq atuummitqinñianitchuq
 taavruma aquagun. 22 Aasii Atangum makua uvlut
 ilanñaqtaanjisuaqpagich, kiña iñuk anniqsukkauyumiñaitchuq.
 Aglaan pisigiplugich piksraqtaani Agaayyutim taapkua uvlut
 ilanñaqtaagısıgai. 23 Taimanıqupan kia iñuum uqautikpasi,
 ‘Qiniqsiuj, uvva Christ,’ naagaqaa itnaqpasi, ‘Ikaniittuq,’
 ukpiginiaqasigik. 24 Atakkii anniqsuqtinñuat suli sivuniksriqir-
 inñuat iligisirut savaaqagutinj kamanagtuanik savaanik suli
 quvinqaqtuanik. Taapkunuuna kinniñiağniğaiç Agaayyutim
 piksraqtaani pisagiyumiñagumisigik. 25 Atanji, uqautigipsi
 taavrumiña atuummigaluaqnagu.

26 “Aasiılı kisupayaam uqautikpasi Christ iñuilaami innilugu
 tatpavunaaqasi naagaqaa iriqsimanilugu uvani tupqum iluani
 ukpiginiaqasiuj. 27 Atakkii Iğñiña Iñuum aggigisiruq atrilugu
 ikniqpalañmun qaummagiksipmatun qilak kivaknamiñ
 kanaknamun. 28 Sumipayaagsuli tuqunaruq itpan, tavrurña
 tinmiaqpaich tuqunaraqtuğuurat katisuurut.

Agğiliksraña Iğñiñan Iñuum

29 “Aquranagunaasiiñ uvluiñ nagliksaaqsiulhum,
 siqiniq taaqsigisiruq
 suli tatqiq qaumagıngıgıni,
 uvlugiat katagaqmilutin qilañmiñ
 suli qaummatipayaani silam nuktitaulutinj inimikniñ.
Isaiah 13:10; 34:4

30 Taivrumani uvluni ilitchuqputaa Iğñiñan Iñuum sagvigisiruq
 qilañmi. Iñupayaaña nunam qialuni qiniğisigaat Iğñiña Iñuum
 aggisuaq nuviyakun qilañmiñ sanñimigun suli kamanallapi-
 aqtuakun kamanautmigun. 31 Qalğuqtautiqpaktuglugich nip-
 ituruat tuyugıgisıgai isagıligikkani katitchityaqtillugich pik-
 sraqtaagmiñik iñujnik nakitñapayaaq nunami.

İlisaaksraña Asirritlaitchuam Napaaqtum

32 “İlisaaqagitchi fig napaaqtumiñ, itnaqhuni, akigıuiñ
 milukatanjich naugaqsiptomata suli sunaaqsiplutin qituglipmata
 ilisimarağigiksi upingam qallıha. 33 Taatnatuntuuq
 qiniğupsigik tamatkua atuummiruat ilisimaniaqmigiksi Iğñiña
 Iñuum qallillıapiaqtilaaña qakma. 34 İlumun uqautigipsi,

Iñuich iñuuniaqtuat pakma tuquaniññanitchut tamanna suapayaaq atuumaanikkaluqaqnu. ³⁵ Iluqani nuna suli qilak piyaqqukkaugisiruk, aglaan uqałhich uqautigikkatka piiñgigumiñaitchut.

Pivia Aggikksrañan Iłisimaraitchuq

³⁶ “Kia-unniñ iñuum nalugaa uvlug naagaqaa sassaqaq sumi tikisilaaksraña. Isağulgich qilañmiittuat unniikii igñiguruam nalugaat. Kisimi aapam ilisimagaa. ³⁷ Igñiña Iñuum aggiqpan taimanisun itkisiruq atrilugich iñuich iñuuniaqmatun uvluiñi Noah-m. ³⁸ Atakkii taipkunani uvluni sivuani uliqpałhum iñuich nigimaaqtut imiqsimaaqhutiñlu, ilaqatniktuqhutiñ suli qitungatiñ ilaqatniktuqtitlugich Noah-m isigñiałhanunaglaan umiamun. ³⁹ Iñuich ilitchugiñiñiqsut atuumaniaqtuamik uliqpanmun pisagilgataqtitlutin. Taatnatun itkisipmiuq Igñiña Iñuum aggiqpan. ⁴⁰ Malguk añutik savaktuak nautchiivini, ilaqataa tigurauligisiruq aasiñ ilaqataa uniktauliguni. ⁴¹ Malguk agnak mukkaaksriuqtuak mukkaaksriuğvini, ilaqataa tigurauligisiruq aasiñ ilaqataa uniktauliguni.

⁴² “Taatnağusi ataramik itqanaitchuksraurusi, atakkii nalugiksi sumi uvlumi atannapsi aggiğñiaqtilaanjanik. ⁴³ Aglaan ilisimayumagiksi una, tupqum iñuan ilisimayumiñ napmun ilikpan unnuaq tigliniaqtim aggiğñiaqtilaanja qaunaginayaqtuq tigliniaqti siqumğutitqunillugu tupiğmiñun. ⁴⁴ Taatnatuntuuq itqanaitchuksraupmisi atakkii Igñiña Iñuum aggiğñiaqtuq sassağniğmi nigiuğvini isapsitiñi.

Tuniqsimaruaq Naaga Tuniqsimaitchuaq Savakti

⁴⁵ “Kiña tuniqsimaruañupluni isumatupluni lu savaktauva? Ilaañuruq añaayuqam qaukiłiutikkaña atlanun savaktimiñun tupiğmiñi ittuanun niqiksritñiktaqtuamun piviksraq nallaullapiağlugu. ⁴⁶ Qanutun quviasuktigigisiva taamna savakti añaayuqam utiğumi paqitaña savaagiglugu. ⁴⁷ Iłmun uqautigipsi, atangum piksraqtaagigisigaa taamna savakti qaunaksritqulugu iluqaitñik suurağmiñik. ⁴⁸ Aglaan qanuq savaktauniqpan pigiitłuni? Isumapiagñiqsuq inimiñun, ‘Añaayuqaga maunauraq utignianitchuq,’ ⁴⁹ aasiñ anaumiaqsilugich atlat savaqatini suli nigiqatigiplugillu imiqatigiplugillu imiqtuqtit. ⁵⁰ Añaayuqaña taavruma savaktim utigniaqtuq ilañatigun uvlut nigiuğvini isillugu ilaanik sassağniğmi lu qaunagin isillugu. ⁵¹ Atangata aggiğumi tatapsallapiağisigaa piqasiutipkağlugulu ukpinñuaqtinun. Tavrani iñuich qiagisirut tiriquulatchilugillu kiggutiñ.”

1 “Agaayyutim añaayuqautaa sagviqpan itkisiruč qulitun aņutituqsimaitchuatun tigummiaqaqtuanik nanniuramiknik paagıaqıluĝu ılaqatnıñniaqtuaq. 2 Tallimat taapkunani isumaturuaņuniqsut, suli tallimat isumatuitıutın. 3 Taapkua isumatuitchuat saagaĝmiñıĝaich nanniuratin, aglaan uqs-ritqiutiksranıñnik saaganĝiñıñiqsut. 4 Isumaturuataasiñ uqs-ritqiutiksralıgaagıñiqsut nanniuramiknun. 5 ılaqatnıñniaqtuaq tuulıuņapkaqluĝu taapkua iluqatin siñıñnialıqamin siñıksaĝniqsut. 6 Tavra unnuaq qitiqquqman iñuk nipliqsuq, ‘Marra, ılaqatnıñniaqtuaq agııqsuq. Anııusi paagıaqsiuņ.’ 7 Iluqatin aņutituqsimaitchuat makitnamin ikummaktaagıñıĝaich nanniuratin. 8 Isumatuitchuat uqautiniĝaich isumaturuat, ‘Qaitchisıgıt ılaņanik uqsrupsi atakkii nanniuravut qamiaqsiñıñiqsut.’ 9 Aglaan isumaturuat kiuniĝaich, ‘Naaga, naamayumiñaitpaluņmiugut uvaptıknunlu ilipsitıñunlu pigupta, aglaan aullaĝusi taıpkunıña tunisiullaqtuanun uqsrunik tauqsıĝıaĝıtchi piksrapsitıñnik.’ 10 Tavrali isumatuitchuat aullaĝniqsut, aasiñ tauqsıĝıaqtıtlugich ılaqatnıñniaqtuaq agııĝıñıqsuq. Taapkua itqanaıtchuat isıqatıgıgaat katchuutivıñmun niĝıqpagıaqhutın, tavraasiñ talupluĝu. 11 Aquvatıgunli agııqmiñıñiqsut alĝianıch nivıaqsiat. Uqaaqsıgaluaqtut, ‘Atanııq, aņmautıllaņniaqtıgıt.’ 12 Aglaan kiuniĝai, ‘Naluniĝipsi. Kisuuvisi?’ 13 Taatnaĝusi qaunatqıaĝıgıtchi. Atakkii nalugıksi uvluq unniñ sassaĝniq İĝıñıña İñuum agıılıksraņa.

Atrıkusaun Pınasutıgun Savaktıgıun

14 “Suliuvva Agaayyutim añaayuqautaa sagviqpan atrıqaqtuq aņutmik iglausuktuamik uņasıksuamun nunamun. İñmiñuqplugich savaktıgıkkani qaunaksrııutiniĝai suuraĝmiñun. 15 Atasıq iñuk qaitchiñıĝaa 5,000-tun manıñnik, atla iñuk 2,000-tun, atlasuli 1,000-tun, iñullaa akuqtuıplıni pitıakkaĝmıgun. Aasiñ aullaĝniqsuq iglauviksraĝmiñun. 16 Taamna iñuk akuqtuiruaq 5,000-tun manıñnik aullaqıhuni piñatchiasuņaqani tauqsıĝıñıutıginiĝai manıksrıusrıani, aasiñ piññautıgıplugich 5,000-sıpsaanik. 17 Taatnatunsuli taamna iñuk akuqtuiruaq 2,000-tun piññapsaaqmıuq atlanik 2,000-nik. 18 Aglaali iñuk akuqtuiruaq 1,000-tun aullaqıhuni paksrautıpluĝu nunamun irıĝniĝaa añaayuqaĝmi manıña. 19 Akuni piıłĝatagıaluaqami añaayuqaņat taapkua savaktit utıĝniqsuq, aasiñ makpiĝarriqutıaqsiplugich manıksrıusrıaņatıgun. 20 Tavra taamna iñuk akuqtuiruaq 5,000-tun tikiutriruq atlanik 5,000-naktaagımiñik uqaqıhuni, ‘Atanııq, qaitchıkapņa 5,000-tun manıñnik, uvva piññapsaaqtuņa 5,000-nik.’ 21 Añaayuqaņan taavruma uqautıgaa, ‘Savaaqallautagıñiqsutin, nakuuplutın

tuniqsimaruanuniqsutin savakti! Tuniqsimmatriñiqsutin iñugiakitchaluaqtuatigun suuratigun; inillañniagikpiñ aňalatigugutin iñugiaktuanun suuranun. Quviasuqatautyagiñ aňaayuqagikkapni.’ ²² Taamnaptuuq iñuk akuqtuiruaq 2,000-tun maniñnik aggiqhuni uqagmiuq, ‘Ataniiq, qaitchikapña 2,000-tun maniñnik, uvva piññapsaaqtuña 2,000-nik.’ ²³ Aňaayuqanantuuq uqautipmigaa, ‘Savaaqal-lautagniqsutin, nakuuplutin tuniqsimaruanuniqsutin savakti. Tuniqsimmatriñiqsutin iñugiakitchaluaqtuatigun suuratigun. Inillakkisigikpiñ iñugiaktuanun suuranun. Quviasuqatautyagiñ aňaayuqagikkapni.’ ²⁴ Tavrali iñuk akuqtuiruaq 1,000-tun maniñnik aggiqhuni uqaqtuq, ‘Ataniiq, ilisimagikpiñ. Anayaktuaqtaunungitchutin aňun. Pukuiragtutin nautchiivigiñgisapniñ katitchisu-uplutinlu kangaqsruivingisapniñ nautchiaksranik. ²⁵ Sivuugapluna taatnaqluna irigitka maniksin nunamun. Uvva, pisin pigigitin.’ ²⁶ Aňaayuqan uqautigaa, ‘Pigiitchuatin iqiasruuplutinlu savaktii! Iñisimagaluaqtutin kiprisuutilaamnik nautchiigvingisamniñ katitchiplunala kangaqsruivingisamniñ nautchiaksranik. ²⁷ Iñiñayagñigitin manitka manniqiriñun, aasiñ utiguma akuqtuitlanayaqtuña pimnik naggutinñitnik.’ ²⁸ Aasiñ uqautiniğai atlat savaktit, ‘Pisigin taapkua maniich ilaaniñ qaityağiağlugichaasii taavrumuña 10,000-tun maniqaquamun.’ ²⁹ Tavraasiñ kiñapayaaq aňalatchillaqtauaq aatchuusriağmiñik piññapsaagisiruq sippakuuqtuaguni. Aglaan taamna piññangitchuaq, mikiruamikunniñ piginasugikkağmiñik piikkaugisiruq ilaaniñ. ³⁰ Siñitchiuñ piññanñiuranğitchuaq savakti taaquam taagñiqsraňanun. Tavrani qiağisirut tiriqullaisa kiggutitñ.

Aviktuiłiksraq Nunam Iñupayaurañi

³¹ “Iğñiña Iñuum aggitqikpan kamañaqtuakun qau-mamigun iluqaisa ipqitchuat isağuligikkani piqatigilugich, aquvinniaqtuq aquppiutaqpanmiñun kamañaqtuamun. ³² Aasiñ iñupayaurañi nunam katitaugisirut sivuğaanun. Tavrani aviktuğisigai atausiuttaaglugich, atrilugu munaqsri aviktuipmatun ipnaiñik tuttuuraniñ. ³³ Suli inillakkisigai ipnaich taliqpinmi tuñaanun, aglaali tuttuurat saumium tuñaanun. ³⁴ Umialgum uqautigisigai taliqpinmiñi ittuat, ‘Maunagitchi, aatchuusriaqquasii piliusiamik Aapamniñ, paitchaktaagisiuñ Agaayyutim aňaayuqautaa itqanaiyaanuruq ilipsitñun iñiqtaułhaniñaglaan nunam. ³⁵ Atakkii niğisuktauqama niqiksritchağigikma. Imiğukamalu imiksritchağigikma. Iğlaanukama aiyugaaqluna isiqtitagigikma. ³⁶ Atnuğaanitñama atraksritchağigikma

atnuġaamik. Atniġñaqama takuraġigikma. Isiqtaukama tikitluġa isiqattaagagigikma.’³⁷ Tavrali iñuich nalaunġaruat kiuniagaat, ‘Ataniiq, qanġaaglaan qiniqpisigiñ niġisukavich aasiin niġipkaqhutin naagaqaa imiġukavich imiqtitagivisigiñ?’³⁸ Qanġasuli qiniqpisigiñ iglaanuplutin aasiin isiqtitlutin naagaqaa atnuġaanitnavich atnuġaaqtitpisigiñ?’³⁹ Suli qanġaaglaan qiniqpisigiñ atniġñaqhutin naagaqaa isiq-sivinmiitnavich takuniqpisigiñ?’⁴⁰ Umialgum kiugisigai tamatkua itnaġlugich, ‘Illumun uqautigipsi. Qanutunaglaan savautrikapsi nagliġnaqniqsraġatnun aniqatiuma savaagigiksi uvaġnun.’⁴¹ Aasiili uqautiniaqmigai tamatkua saumium tuġaani, ‘Piigitchi uvaġniñ! Anasiñġuqsakkauniaqtusi isuitchuami ikniġmi itqanaiyaanuruamun tuunġaġmun isaġulinjiñunlu.’⁴² Atakkii niġisukama niqiksritlaitchipsitġa. Imiġuliqama imiksritlaitchipsitġa.’⁴³ Iglaanukama aiyugaatlaitchipsitġa. Atnuġaitñama atnuġaaqtitlaitchipsitġa. Atniġñaqamalu isiqsivinmiitnamalu isiqattaatlaitchipsitġa.’⁴⁴ Tavraptuuq kiuniagaat itnaġutin, ‘Ataniiq, qanġaaglaan qiniqpisigiñ niġisukavich imiġukavillu naagaqaa iglaanukavich atnuġaitñavillu, naagaunniin atniġñaqavich isiqtaukavillu aasiin savautingitlutin?’⁴⁵ Aasiin kiuniagaai, ‘Uqautigipsi, qanusipayaamik savautrisunġitñapsi atautchimunnniin nagliġnaqniqsraqtuamun savautriñġitchusi uvaġnik.’⁴⁶ Tamatkuali aullaqtitkisigai isuitchuamun anasiñġuqsasquivunmun, aglaali nalaunġaruat isuitchuamun iñuukġmun.”

26

Sivunniugun Tuqutħukħugu Jesus

¹ Jesus uqaguiqami tamatkunija, uqautigai maliguaqtini,
² “Iisimarusi, malġuk uvluk aquagun atuumagisiruq Jew-
 ġnuruat niġiqpagvikaanġat atilik Apqusaakkauħġmik, aasiin
 Iġniġa Iñuum aatchuutigikkauniaqtuq kikiaktuutrak-
 srauluni.”³ Qaukħinich agaayuliqsit [suli aglaliqirit]
 suli sivulliuqtigruat katinniqsut igluqpananun qaukħiat
 agaayuliqsit atilgum Caiphas-mik.⁴ Sivunniugaqsiñiqsut ti-
 gusraġukħugu Jesus nalonautħilutin tuqulluguasiin.⁵ Aglaan
 uqagñiqsut, “Niġiqpagvikaam uvluaani taatnaġnianġitchikput.
 Iñuich anġalanniħuktaivaqtut.”

Jesus Tipraġiksakkauruq Bethany-mi

⁶ Uvvaasriin Jesus Bethany-miitlugu tupqani Simon-
 ġum auyugaqtualgum⁷ tikiñniġaa aġnam saagaħhuni nakas-
 ruġġuanġuramik tipraġiksautmik akisuruamik nanuutiksramik,
 aasiin kuviplugu Jesus-ġum niaquanun niġiñiaqtitlugu.

8 Maliguaqtaiñ qiniqamitruñ ihuaginjññaat nipliqtutin avatmun, “Supman asiñun tipragiksaun atuqpaun?” 9 Una tipragiksaun tunikpan atqunautaunayaqtuq qaisauluniasiiñ nagliñnaqtuanun.” 10 Jesus-ñum ilitchuğiplugu nipliutigikkañat uqautiniğai, “Suvaata una isumaaluksaaqpisiun ağnaq? Savautigaaña savaallutamik. 11 Nagliñnaqtuat nayuqtigigisi ataramik, aglaan nayuqtiginianğitchipsitña ataramik. 12 Uvvauna ağnam kuvikamiun tipragiksaun timimnun itqanaiyautigaa iluvikkauksrağa. 13 İlumun uqautigipsi, nanipayaaq tusaayugaallautaq quliaqtuanjukpan nuna-payaani, taavrumaptuq ağnam savaaña uqautaugisipmiuq itqakkutauluni ilaanun.”

Judas Anjqtuq Aatchuutigisuklugu Jesus

14 Taimmali ilañata qulit malğuk maliguaqtit, atiqaqtuq Judas Iscariot-mik, utlautiniqsuq qaukliñitñun agaayuliqsit 15 uqautiplugich, “Sumik qaitchiñiaqpsitña Jesus aatchuutigigupku ilipsitñun?” Akilññaat iñuiññaq qulitun manijñik. 16 Tavrakñaniğlaan Judas qaunaksruaqsiruq piviksramik aatchuutigisrukluğ Jesus.

Jesus Niğiqatauniqsuq Maliguaqtimiñi Niğiqpagviani Atiliñmi Apqusaakkauğmik

17 Sivulliqpiami uvluani niğiqpagvikaam puvlaksiğniğilaanik qaqqunik maliguaqtit tikiññaat Jesus uqautipluguasiñ, “Nani itqanaiyaquvisigut niğiqpaliksrapnik atiliñmik Apqusaakkauğmik?” 18 Kiuniğai, “Nunaaqqimugitchi añutmun ilisimakkamnun uqautilugu, İlisautri uqaqtuq, piviksrağa qalliuraqtuq. Niğiqpagvia atilik Apqusaakkauğmik niğgivigisukkiga tupipni piqatigilugich maliguaqtitka.” 19 Maliguaqtit piñiqsut Jesus-ñum piraksrirtutaatun ilinjitñun, aasiñ itqanaiyaqhutinj niğiqpagviksramun atiliñmun Apqusaakkauğmik. 20 Unnuksraaqman Jesus aqvinniqsuq niğisukhuni piqatigiplugich qulit malğuk [maliguaqtini]. 21 Niğiñiallağmiñ Jesus-ñum uqautigai, “Uqautigipsi, ilapsisamma aatchuutiginiğaaña uumiksriñun.” 22 İluqatinj isumaalutchallapiğataqtut. Atausiuttaaqhutinj apiqsrillaagaqsigaat, “Ataniiq, uvañaunğitchuq, amii?” 23 Uqautigai, “İlaañuruq misuqatauruq argañmiñik uvapkun puggatauramun. Taavruma aatchuutiginiğaaña uumiksriñun. 24 İğñiña İñuum aullağisiruq uqalhum aglaksimalhatun pisigiplugu ilaa, aglaan qanutun tatamnaqtigigisiva taamna añun İğñiñanik İñuum aatchuutigitniktuq uumiksriñun. Nakuutlukkeyaqtuq

taamna iñuk taimani aniñgiññigumi.”²⁵ Tavralli Judas-
 ñum aatchuutigitniktuañan apiqsruñigaa, “Iisautrii,
 uvañauñgitchuq, amii?” Jesus-ñum uqautiniñgaa, “Ii, ilviuruq.”

Atañgum Nullautchiñvia

²⁶ Niñillañgmiñ Jesus-ñum tigugaa qaqqiaq quyaplugu
 Agaayyun siqumitkaa qaitluguasiñ maliguaqtimiñun
 uqaqhuni, “Tigulugu niñgisiun, tavrataamna timiga.”
²⁷ Tigupluguasiñ qallun quyaanikami qaitkaa ilinjitñun
 uqaqhuni, “Imiñvigiñsiun!”²⁸ Taamna auga maqipkakkauruaq
 iñugiaktuanun aullañniuruq nutaamik sivunniugutmik
 Agaayyutmiñu iñuññilu. Taavrumuuna aukun Agaayyutim
 nalupqinaigñiañgaa sivunniugutni iñuññun natqigutiksrau-
 pluni killuqsautinjitñun.²⁹ Imitqinñiangitchuñña taavruma
 asiam misuñuaniñ uvakñaniñaglaan tikilgataqtillugu taimña
 uvluq imitqikkuma piqatigilusi Aapaa añaayyuqautaani.”
³⁰ Atuanikamiñ atuutmik aullaqtut iñgimun taggisuqat-
 amun Olives-mik.

Jesus Sivuniksriquruq Peter-m Piñlaatiksrana

³¹ Pisullañgmiñ Jesus-ñum uqautiniñgai maliguaqtini, “Iluqasi
 uniññaigipsitña uumani unnuami. Atakkii aglausimaruq
 uqañiñni itna,

‘Tuqutkisigiga munaqsri,

aasiñ ipnaich siamillapiagutin.’

Zechariah 13:7

³² Aglaan añipkakkauñanikkuma tuquñigmiñ, aullañgisiñuñña
 sivupsitñi Galilee-mun.”³³ Peter-m uqautigaa
 Jesus, “Iluqatin atlat suksraagaluqaqtin sumiunniñ
 taatnañumiñaitchikiñ.”³⁴ Jesus-ñum uqautigaa Peter,
 “Uqautigikiñ, anaqavak piñlaagutiginiñgikma piñasuniaglaan
 aqargiqpak qalguqtañgalaqnañu.”³⁵ Peter-m uqautigaa,
 “Tuquqatigiraksrañgigupkiñunniñ piñlaagiyumiññaipiñgikiñ.”
 Taatnatuntuuq uqaqtañmiut iluqatin maliguaqtit.

Jesus Agaayuruq Gethsemene-mi

³⁶ Jesus-ñum aullautigai maliguaqtini inimun
 atilimun Gethsemene-mik uqautiplugich, “Aquppi-
 uraallagitchi uvani, agaayutyuaqtuaqtilluñña iñuñña.”

³⁷ Aullautiplugich Peter malguglu iññañik Zebedee-
 m alianniuliqsuq ihuñliullapiaqhuniñu.³⁸ Uqautigai,

“Arrii, uvva uqumailliullapiagñiqsuñña. Alianam
 pisagñiññaaguuqtañña. Tavraniittuallagitchi qau-
 naksruqasillañuñña.”³⁹ Taiñuññaqtaallakhuni pullapiaqñu
 kiiñani agaayuruq, “Aapañ, pisuñgigupku piñgun qallutaa
 nagliksaathum uvañniñ. Uvañña pisuñginiññaaptun aglaan
 ilvich pisuñiptun.”⁴⁰ Jesus utiqami maliguaqtimiñun

paqinnigai siñiktuat. Apiqsruǵniǵaa Peter, “Qaunagiuraallakkumiñaitpisiṭṭa atautchimiunniñ sassaǵniǵmi? 41 Siñiñiasuñaqasi agaayulusiḷu. Ukpisrisaiñitchumausili uuktuaqsiugupsi. Ilumun irrusiq piyummatiqagaluqtuq aglaan timi sayaitchuq.” 42 Jesus aullatqilgitchuq ilaqataani agaayupluni uqaqhuni, “Aapañ, una qallugauraq piigumiñaitpan uvañniñ imiqtaksraǵipiagupku pilagu pisuligikkan.” 43 Utilgitñami paqilgitchai siñiktuat atakkii iriñich siqupsaǵulillaapiaqhutiñ. 44 Uvvaasiñ aullalgitchuq agaayutyaqhuni piñatchiqḷugich, uqaqhuni taapkuniñasuli uqautigikkagmiñik sivuani. 45 Jesus utiqami maliguaqtimiñun uqautigai, “Siñiktuaqpisusuli iñiqtuiqsiaqhusi? Uvva, sassaqtikitchuq aatchuutigikkauviksraña Iǵñiñan Iñuum argañitñun killuliqirit. 46 Makillusi aullaqta! Aatchuutigitniktuaǵa imma tikitchuq.”

Jesus Tigukkauruq

47 Jesus uqaǵugaaqtitlugu Judas aggigñiqsuq, ilañat qulit malǵuk maliguaqtit. Piqatiqaǵniqsuq iñugiallapiaqtuanik iñuñnik savikpiraqtuanik anautchiraqtuaniglu, tuyuumaruanik qaukñitñiñ agaayuliqsit sivulliuqtigruañitñiñlu. 48 Taavruma aatchuutigitniktuam piqatini ilitchuqutiksriñiñigai uqaqhuni, “Kiñataimma kunikkupku tavra taamnaugisiruq. Tiguyumagiksi.” 49 Taavrumatavra naliñiñaaqḷugu utlakkaa Jesus paǵlaplugu, “Paǵlagikpiñ, ilisautrii!” aasiñ kunikḷugu. 50 Jesus-ñum kiuniǵaa, “Ilauraamaan, tavra taatnaǵiaǵuguutinkii.” Tamatkua iñuich tiguniqḷukḷugu Jesus tigugaat. 51 Tavrili ilañata taapkua piqatiñiñ Jesus-ñum amuniǵaa savikpani uugiraqtiqḷuguasii savaktiña qaukkiata agaayuliqsit. Uugiraqamiñ tavra siutaiqsigñiǵaa. 52 Tavrani Jesus-ñum uqautigaa taamna, “Utiqtirruñ savikpaiñ puñanun atakkii iluqatiñ añuyaktuat savikpakun piyaqquǵisirut savikpakun. 53 Isumañitpich iniqsruǵupku Aapaga ikayuqtailiqiluna, akkuvaurapiaq tuyuǵayaǵaaña qulit malǵuktun kavluutinik isaguliñnik. 54 Taatnaǵupku qanuǵuni Agaayyutim uqaḷha immiumagisiva uqaǵiruaq taatna ittuksraupluni?” 55 Taavrumani Jesus-ñum uqautigai iñugiallapiaqtuat iñuich, “Savvaqḷuktauvik, atakkii agqiḷhusi tigutyaqḷuñja savikpañnik anautaniglu. Uvlugaǵipman aquppigaluaǵaqtuñja piqatigiplusi agaayyuvikpañmi ilisautripluñja, aglaan tigusratlaitchipsitña. 56 Aglaan iluqatiñ tamatkua atuumarut atakkii Agaayyutim uqaḷhich uqaǵikkañich sivuniksriqirit immiumaruksraupmata.” Tavrili iluqatiñ maliguaqtit unitchaat pigruqhutiñ.

Jesus Apiqsruqtuġaat Uqaqsittaagvijnmi

⁵⁷ Taapkua tiguriruat Jesus-mik aullautiniġaat Caiaphas-mun qaukġiat agaayuliqsit katimmavigikkañatnun aglaliqirit sivulliuqtigruatlu. ⁵⁸ Aasiin Peter-m malinġigaa unjasiuraaqhuni qaukġiata agaayuliqsit igluqpanjan silataanunaglaa. Isiqhuni aquppiqatauniqsuq qaunaksrini qinġigukġugu qanugisitilaña. ⁵⁹ Qaukġinich agaayuliqsit suli iluqatin uqaqsittaagtitchirit pakaaqagñiqsut tanġiġlaanik ilisimarauruanik sagluutigilugu Jesus tuqqutchukġugu. ⁶⁰ Aglaan paqitchinijnġiqsut sumikunniin, inġugiakkaluaqhutin tikiaruat tanġiġlaakun ilisimarauniaqtuat. Naagatai paqitchinitchut. Kiisaimmalu malġuk tanġiġlaakun ilisimarauruak saavitpuk ⁶¹ uqaqhutik, “Uvvauna inuk uqaqtuaq, ‘Piyaaqquhiñaugiga agaayyuvikpaña Agaayyutim aasiin nappatqigġugu pinasuni uvluni.’” ⁶² Uvvaasiin qaukġiata agaayuliqsit makitluni uqautigaa Jesus, “Kiggutiksraitpich sumik ukuak inġuk uqautaakkun ilipkun?” ⁶³ Aglaan Jesus nipisaaqtuq. Qaukġiata agaayuliqsit uqautiniġaa Jesus, “Itqagun una, Pakma nayuutirugut sivuġaani inuuruam Agaayyutim. Taatnamik uqautitigut, Christ-nuvich, Iġninja Agaayyutim?” ⁶⁴ Jesus-nun kiuniġaa, “Uvva ilvich uqaaniktutin taatna. Aglaan uqautigipsi, qakugun taimma qinġigisigiksi Iġninja Inuum aquppiruaq taliqpian tunjaani sanġipayaqaqtuam, agġiġuni nuviyatigun.” ⁶⁵ Tavrani qaukġiata agaayuliqsit aligaagñigai atnuġaani uqaqhuni, “Inmiñik uqaġniġuktaġniqsuq! Suvaatami piqagupsaaqpisa ilisimarinik? Pakma tusaagisi uqaġniġuutai. ⁶⁶ Qanuq isumavisi?” Kiuniġaat, “Tuquruksraġuqtuq.” ⁶⁷ Aasiin tivvuaqtuaqsiñiġaat kiinñagun qakiqtaqsimmaan pattakġugu arganmiknik. ⁶⁸ Uqaġniqsut, “Christ-nuruatiin! Nalautchaġutin uqautitigut, kia qakiqpatin?”

Peter-m Piilaagigaa Jesus

⁶⁹ Taatnañhatni Peter aquppiñiqsuq silataani igluqpaum. Niviaqsiġaam tikitġugu nipliutiniġaa, “Ilvichtuuq piqatigipmikkan Jesus Galilee-ġmiu.” ⁷⁰ Aglaan Peter piilaqtuq iluqanisa takkuatni uqaqhuni, “Naluruña sumik uqautiqaqtilaapnik.” ⁷¹ Aasiin anipman qanitchaġruamun, atlam qinġiġugu uqautiniġai tamatkua tavraniittuat, “Uvvauna inuk piqatauruuq Jesus-mi Nazareth-miumi.” ⁷² Tavrani Peter piilaatqiksuk suamasiplugu, “Nalugiga taamna anun.” ⁷³ Suli akkunilitchiallakġugu qikaqtuat tamaani utlakkaat uqautilgitġugu Peter, “Ilumun ilagigaatin taapkua, atakkii uqausipkun ilisimanaqtutin.” ⁷⁴ Tavra Peter suviagaqsiñiqsuq itnaqhuni, “Agaayyutim anasiñjuqsaglinja uqaġniñiġuma ilumutuuruam. Nalugiga kisuutilaña

taavruma anjtim.” Uqaqtitlugu tavrakḥatchiaq aqargiqpak qalḡuqtaḡniqsuq. ⁷⁵ Peter-m itqaqtigai uqautai Jesus-ḥum inmiñun itna, “Aqargiqpak qalḡuqtaḡaluaqnagu piilaagutiginiagikma pinjasuniaglaan.” Tavra anipluni qianiqsuq ihuilliullapiaqhuni.

27

Jesus Pilate-muutiniḡaat

¹ Uvlaatchaurami qaukḥinich agaayuliqsit suli sivulliuqtiḡruanich Jew-ḥuruat sivunnigñiqsut tuqqutCHKlugu Jesus. ² Qiliḡlugu aullautiniḡaat Pilate-mun kavanauruamun.

Judas Tuquruq

³ Tavralli Judas, Jesus-ḥum aatchuutigiriḥa, ilitchuḡikami Jesus-ḥum tuqqutaksraḡuqtilaanik nunuuratchal-lapiagñiqsuq utiqtitlugich taapkua inuiññaq qulit maniurat qaukḥitñun agaayuliqsitlu sivulliuqtiḡruanitñunlu Jew-ḥuruat ⁴ nipliqhuni, “Killuqsagtuna atakkii aatchuutigit-nikḥa patchisailaamik inuḥmik.” Kiuniḡaat, “Suutauni-aqpami taamna uvaptiknun? Tavra savaagigiñ.” ⁵ Judas-ḥum miḡuqsautiniḡai maniich agaayyuvikpaḥmun. Aullaqami qimiññiqsuq inmiñik. ⁶ Qaukḥinich agaayuliqsit tiguplugich taapkua maniich nipligñiqsut, “Maligutaksrakuaḡnanḡitchuq tugvaigupta maninḥmik ilirakuvianun agaayyuvikpaum, atakkii taamna manik akigigaa tuqqutauruam.” ⁷ Sivunnigñiqsut tauqsutigisuklugu utkutCHirim nunanik iluviqagvigsuklugu iglaanruanun. ⁸ Taatnaḡlugu taamna nuna taiguutiqaḡaat nunanik augum ugluvanunaglaan. ⁹ Taamna immiumaniqsuq uqauttutauruaq tumigiplugu Jeremiah sivuniksriqiri uqautigikkaḥa, “Tiguniḡaich inuiññaq qulit maniich. (Taapkua maniich inuḡiaktilaanḡat Israel-aagmiut sivunniutigikkaḥich akiliutigisuklughich ilaanun.) ¹⁰ Tauqsutiginiḡaat utkutCHirim nunaḥa, maligutlugu atangum tillisaa uvamnun.”

Jesus Apiqsruqtuḡaa Pilate-ḥum

¹¹ Jesus qikaqtitlugu sivuḡaanun Pilate kavanauruam taavruma apiqsruḡniḡaa Jesus, “Umialigivatin Jew-ḥuruat?” Jesus kiuniḡaa, “Uqaaniktutin taatna.” ¹² Aasiñ Jesus pasiikkaukama qaukḥitñiñ agaayuliqsit sivulliuqtiḡruaniñlu kiuniññiḡai. ¹³ Kiisaimma Pilate nipliqpuq ilaanun, “Tusaqsaginḡitpigich ilisimarriqsuutinich akikḥaqhutin?” ¹⁴ Aglaan Jesus-ḥum kiuniññiḡaa atautchimikunniñ uqaqsagñimik. Kavanauruag quviḡutchallapiagñiqsuq.

Jesus Tuquruksraḡuḡaat

15 Uvvaasiiñ ukiugagipman nigiqpagvikaami kavanauruuq anipkairagniqsuq atautchimik isiqtamik iñuich pisukkanatnik. 16 Taatnahtatni iñuk isiqtauniqsuq ilisimallautakkañat atiaqqtuq Barabbas-mik. 17 Iñugayaat katipmata Pilate-ñum apiqsruñigai, “Nalliaknik anipkaitquvisitña—Barabbas-mik naagaqaa Jesus-mik taiguutiqaqtuamik Christ-mik?” 18 Ilaan ilitchuginigaa tamatkua qaisilaañat Jesus inmiñun siqñataqaliğmiktigun. 19 Aasiiñ Pilate aquppipkaqlugu atangum aquppiutanani, añaata tuyuñigaa uqqamik itnaqlugu, “İlaksianagu taamna nalaunnaruaq iñuk, atakkii ihuilliugutigillakkiga ugluvak siññaktugiplugu.” 20 Aglaan qaukñisa agaayuliqsit sivulliuqtigruatlu maliksunñigaich iñugayaat apiqsruğlugu anipkaqplugu Barabbas aasiiñ tuqqutillugu Jesus. 21 Kavanauruam apiqsruñigai, “Nalliaknik ukuak iññuk anipkaitquvisitña?” Iñuich kiuliğñigaa, “Barabbas.” 22 Pilate-ñum apiqsruñigai, “Suniaqpiguasiiñ Jesus taiguutiqaqtuq Christ-mik?” İluqatin kiuniğaa, “Kikiaktuutili sannigutamun.” 23 Pilate-ñum nipliutiniğai, “Sumik savamaqluqaqpa?” Aglaan nipaalapsaaqsiñañiqsut nipitusillapiaqhutin, “Kikiaktuutili sannigutamun!” 24 Pilate ilitchuginiqsuq qanugunniñ piyumiñaiñhanik suliasiiñ apai nipruaqhutin iñuich. İmikraqhuni igguñigai argañni sivuğaatni iñugayaat. Aasiiñ nipliqhuni, “Uvva, patchisaunitchuña uuma iñuum tuqqutauniañhagun. Taamna savaagigiksi.” 25 İluqatin iñuich nipaalaniqsut, “Anasiññuqsausiaksraq tuqqutaulñhagun illi uvaptiknun qitungaptiknunlu.” 26 Tavrani Pilate-ñum anipkağniğaa Barabbas, aasiiñ ipiğaqtuqtitqaaqlugu qaiññigaa Jesus añuyyiuqtinun kikiaktuutityaqplugu sannigutamun.

Añuyyiuqtit Mitautiginiğaa Jesus

27 Aasiiñ Pilate-ñum añuyyiuqtinñ Jesus aullautiniğaa kavanauruam igluqparanunaasii, katipkaqlugich añuyyiuqtipayaat avatanıqlugu Jesus. 28 Atnuğaiyaqlugu atipkağniğaa kaviqsaamik atnuğaaamik. 29 Niaquğusiugñiqsut kakitlağanik iliplugu niaquanun tigummialıqlugulu ayauppiamik taliqpiagun. Aasiiñ sitquqhutin sivuğanun mitautigiaqsiñigaa nipliqhutin, “Pağlagiptiğin, umialgat Jew-ñuruat.” 30 Taatnaanikmata tivvuaqtuğniğaa Jesus piplugu taamna ayauppiaq anaumiaqsipluguasiiñ niaquagun. 31 Mitautigisuiqamitruñ Jesus añuyyiuqtit mattaqlugu atnuğaaq atukkanña atnuğaatqiksinnigaa atnuğaanıñik. Aasiiñ aullautiniğaa kikiaktuutikkauviksrañanun.

Jesus Kikiaktuutiniğaa Sannigutamun

³² Anjuyyiuqtit anillaġmiñ nalaunnigaaat anjun Cyrene-naġmiu atilik Simon-mik. Nunuripługu taamna anjun iqsruktinnigaaat Jesus-ñum sannigutañanik. ³³ Tikitñamiñ inimun atilimun Golgatha, itna mumiutiqaqtuaq “Saunġa niaqum,” ³⁴ anjuyyiuqtit qaitchiñigaaat misuqqumik avuuqtamik sunjamik. Aglaan Jesus-ñum uuktuallakkaluaqamiun imiġunjiññigaa. ³⁵ Kikiaktuutianikamitruñ Jesus anjuyyiuqtit autaaġniġaich atnuġaanji inmiknun saaptaqtuutigiplugich. ³⁶ Aquvinniqsut qaunagiaqsipługu tavrani. ³⁷ Qulaanun niaquan iliñigaaat pasikkun ilaagun, aglausimaruaq itna, “Uvvauna Jesus, umialgat Jew-ñuruat.” ³⁸ Malġuk tiglinniaqtik kikiaktuutiqaatigipmiñigik Jesus-ñum, ilaqataa taliqpianun aasiin ilaqataa saumianun. ³⁹ Iñuich apqusaatuaat niaqulaniqsut nipliaplutiñ pisaanñatinik Jesus-mun, ⁴⁰ “Uqaġuuruatin piyaqqulhiñaniplugu agaayyuvikpak nappatqigługu piñasuni uvluni, anniqsuġiñ ilipnik. Iġniġikpatin Agaayyutim, atqaġiñ sannigutamiñ.” ⁴¹ Taatnatun qaukñisa agaayuliqsit aglaliqiritlu sivulliuqtigruatlu pisaanapmiñigaaat Jesus. ⁴² Uqaġniqsut, “Ikayutlagaluagai atlat iñuich, aglaan inmiñun ikayulguiññiqsuq! Umialgikpaun Israel-ñum, ki atqaġli kikiaktuutriviñmiñ. Aasiili ukpiġigisigikput. ⁴³ Tunñaniqsuq Agaayyutmun. Ki, Agaayyutim pigisullapiagumiun anniqsuġliun Jesus pakma, atakkii uqaġniqsuq iġniġinipluni Agaayyutmun.” ⁴⁴ Taapkuak tiglinniaqtik kikiaktuutiqaatauruak ilaani pisaanapmiñigaaat Jesus.

Jesus Tuquruq

⁴⁵ Uvlug qitiqquqman taaqsiñiqsuq nunapayaami piñasuni sassagñiñi. ⁴⁶ Iļiyunnaqsipman qulinñuġutailam sassagñinjanun Jesus nipliġniqsuq nipitusillapiaqhuni, “Eli, Eli, lama sabachthani?” (Taamna itnautauruaq, Agaayyutmaan, Agaayyutmaan, suvaata suksraaqpiña?) ⁴⁷ Iļanisa iñuich tamaani qikaqtuaat tusaakamitruñ taamna uqaġniqsut, “Uvva uuma anjutim tuqłiraġaa Elijah.” ⁴⁸ Tavrauua ilanjat iñuich tigusiñiqsuq misuktaqtuamik. Immiqsinniġaa misuġuqłunmik ilipługu qiruum nuvukkanjanun. Aasiin qaiññigaa ilaanun imiquplugu. ⁴⁹ Aglaan ilanich iñuich nipliġniqsut, “Iļaksianasiun. Naipiqtuġlakput Elijah agġiġisipmagaan annautityaġlugu.” ⁵⁰ Aasiin Jesus nipliatqikami nipitusipluni aniġniñiġniqsuq. ⁵¹ Tavraguuq talukuyaaq niviñaruuaq agaayyuvikpañmi siiksiġniqsuq tatpichakña takanunjaaglaan. Nuna aulapmiñiqsuq suli uyaġaich qupluqhutiñ. ⁵² Iļuvġillu anmaġniqsut aasiin iñuigiaktuaat Agaayyutim iñunji tuqugaluaqtuaat anitqikhutiñ. ⁵³ Anitqianikamiñ uniññiġaich iluviqtiñ, aglaan aquagun

añitqihhan Jesus-ñum nunaacqimunñiqsut ipqitchuamun sagviqhutin iñugiaktuanun iñunñun. ⁵⁴ Añuyyiuqtit añalatinillu qaunaksriruat Jesus-mik qihñiqamin aularuamik nunamik suli supayaanik atuumaruanik, iqsitchallapiagñiqsut nipliqhutin, “Umun igñiginiḡaa Agaayyutim.” ⁵⁵ Iñugiaktuat aḡnat qihñiqtuagñiqsut unjavaniñ. Tamatkua aḡnat maliktuat Jesus-mik Galilee-miñ savautrityaqhutin ilaanik. ⁵⁶ Ilaupmiñiqsut Mary Magdalene, Mary aakanajak James-ñumlu Joseph-ñumlu, suli aakanajak igñañisa Zebedee-m.

Jesus Iluviḡniḡaat

⁵⁷ Unnuksraaqman umialik agḡiḡñiqsuq atilik Joseph-mik Arimathea-ḡmiumik maliguaqtaupmiñiqsuamik Jesus-mi. ⁵⁸ Utlautipluni Pilate-mun apiqsruutiginiḡaa timaa Jesus-ñum. Pilate tiliriñiqsuq qaitquplugu timi Joseph-mun. ⁵⁹ Tavra Joseph-ñum atqaqamiun timi aasii nimiqsruḡniḡaa salumaruamik ukiḡhaamik. ⁶⁰ Aasiiñ inillañniḡaa Jesus-ñum timaa nutaamun iluviliuqtamun uyaḡañmi, iluviksraḡmiñun inñmiñik. Aksraanikamitruñ uyaḡakpak umiñniḡaa talua iluvḡum aullaqhuniasiiñ. ⁶¹ Mary Magdalene-lu atlalu Mary aquppiñiqsuk akiani iluvḡum.

Munaqsrit Iluviḡmi

⁶² Uvvaasiiñ uvlutqikman, itqanaiyaḡvium uvluan aquagun, qaukñich agaayuliqsit suli Pharisee-ñuruat utlautiniqsut Pilate-mun ⁶³ nipliqhutin, “Añuun, itqagikput taavruma kinnirim uqagikkaña iñuunḡaḡmi makitqikkisiñipluni aquatigun piñasut uvlut. ⁶⁴ Taamna pisigilugu tilisiiñ iluviq qaunagillapiaqulugu taapkunani piñasuni uvluni. Maliguaqtai agḡiqpiaqtut tigliglugu timaa Jesus-ñum aasii uqautilugich iñuich añitqihñilugu tuqumiñ. Taatnasiq sagluliq pigiitlukkisiruq sivulligmiñ sagluutimiñ.” ⁶⁵ Pilate-ñum uqautiniḡai, “Piksraḡusi añuyyiuqtinik qaunaksriksrapsitñik qaunagityaqsiun iluviq pisuqtılaapsitñi.” ⁶⁶ Tavralli utlautiniqsut iluviḡmun añmaḡumiñaiyaḡiaqlugu uyaḡak, suli qaunaksriḡiaqlugu añuyyiuqtinik.

28

Jesus Añitqiksuq Tuquliḡmiñ

¹ Aquagun miñḡuiqsiaḡvium, qauniuraaḡataqtuami sivulligmi uvlunani akunniqsaam, Mary Magdalene-ñumlu atlamlu Mary-m qihñiḡiaḡniḡaak iluviq. ² Tavratavrani suamaruamik nuna iliqsraqtuq, atakkii isaḡulgan Atanḡum atqaqhuni qilañmiñ aksraktinniḡaa uyaḡaḡruaq paañaniñ aasii aqvurvigiplugu. ³ Qiññaña atriqaḡniqsuq ikniqpalañmik, suli

atnugaani qatigniqsut aputitun. ⁴ Iqsigiplugu qaunaksrit uuliksiñiqsut. Iliñiqsut tuqunaruatun iñuktitun. ⁵ Isagulgum uqautinigik agnak, “Iqsiñatik. Iisimagiga ivaqtiqtik Jesusmik kikiaktuutrauruamik. ⁶ Uvaniingitchuq. Anitqisusq nipliñgmisun. Maunağitchik. Qiñigi atku Atanguruam nallavia. ⁷ Aullağitchik qilamik uqautilugich maliguaqtai, ‘Anitqinñiqsuq tuquliğmiñ aullaanikhuni sivupsitñi Galilee-mun. Taamani qiñigisigiksi.’ Tavrunaaglaan.” ⁸ Aullaqtiqtuk qilamiksruaqhutik iluvigmiñ iqsiñlağmik quviasullapiagataqhutiglu. Aqpaqsruaqhutik uqautriyaqtuk maliguaqtaiñik. ⁹ Uqautriyaqtuaqtitlugik maliguaqtaiñik taimmaiñaq Jesus-ñum nalaunnigik nipliutigaluni, “Pağlapiqtik.” Taapkuak utlaklugu tiguniğaaq isiganigun, aasiñ agaayyuvigiplugu. ¹⁰ Uvvaasiñ Jesus-ñum uqautinigik, “Iqsiñatik. Aullağutik uqautityatik aniqatiutka Galileemuqulugich. Taamani qiñigisigaatna.”

Munaqsrit Quliaqtuałhat

¹¹ Tavraguuq, igliqtitlugik ilañich qaunaksrit nunaqqimunñiqsut uqautiaqsipugich qaukñich agaayuliqsit iluqanjitñik atuumaruanik. ¹² Uvvaasiñ taapkua katimaanikmata sivulliuqtigruatlu sivunniqhutin anuyyiuqtitlu qaitchiñigaich manigayaanik ¹³ uqautiplugich, “Uqautiyumagisi iñuich, maliguaqtaiñ tikitlugu unnuami timaa tigliniğaat siñiktitluta aullautipluguasiñ. ¹⁴ Taamnaasii uqautauruaq kavanauruam tusaaniqpaun quyaliniñiasağisigikput qanuutaisitchağusi.” ¹⁵ Anuyyiuqtit akuqtuğniğach maniich tupigiplugu urriqsusuaqtin. Taamna quliaqtuaq siaminñasugaaqtuq akunğatni Jew-ñuruat uvluvanunaglaan.

Jesus Sagviqsuq Maliguaqtimiñun

¹⁶ Tavraasiñ qulit atautchimik maliguaqtit Galileemunñiqsut iggimun Jesus aullağvigitqukkananun. ¹⁷ Uvvaasiñ qiñiqamitruñ agaayyuviginigaat, aglaan ilañisa nalupqisuutigiplugu. ¹⁸ Jesus-ñum tikitluni uqautinigai, “Agaayyutim sanñiksriñniğaanja anjalatağitlasipugich qilañmiittuat nunamiittuatlu. ¹⁹ Taatnamik aullağusi iñunñun nanipayaaq nunami maliguaqtiguqtititchi, paptaağlugich atqagun Aapauruamlu Iğniğuruamlu Ipqitчуam Irrutchimlu, ²⁰ Iisautilugich kamaksritqulugich iluqanjitñik tillisigikkamnik ilipsitñun. Nalupqigiyumiñaitkiksi nayuutiliğa ilipsitñi ataramik isukhitchaagatałhanunaglaan nunam.”

Uqal̄hich Aglaan̄i Mark-ŋum

John Paptaaqtitchiri Quliaqtuaqağniqsuq

¹ Uvvauna tusaayugaallautauruq Jesus Christ-kun, iğñinagun Agaayyutim. ² Agaayyutim uqautaa aglausimaruq sivuniksriqirikun Isaiah-kun, itna,

“Atañii, tuyuğigisigiga uqqiraqtiga sivupni
itqanaiyautitqulugu tumiksran sivunnapni.”

³ “Iñuk tuqłiraqtuq iñuilaamiñ:

Itqanaiyautisiuŋ apqutiksraŋa Atangum,
nalğuglugu tumiksraŋal”

Isaiah 40:3

⁴ Atuumasimaruq taatnatun, John Paptaaqtitchiri quliaqtuaqami iñuŋnun iñuilaami itnaqhuni, “Paptaaqtillusi mumiqqaagusi killuqsautipsitñiñ Agaayyutimli natqigutigisigai killuqsautisi.”

⁵ Iñugiaktuat iñuich aggiumauraağniqsut ilaanun nakikŋapayaaq Judea-miñ suli Jerusalem-miñ. Quliağimatigik killuqsautitiŋ John-

ŋum paptaağniğai kuuŋmi taggisiquaqtuami Jordan-mik.

⁶ John atnuğaaqağniqsuq pikukturuam amianik, qisiŋmik tapsiqaqhuniļu, niqiqaqhuniļu pigligianik suli igutchaich

siğñaqtaalliaŋitñik nanipayaaq paqitnami. ⁷ Quliaqtuaqtuq,

“Anjunimma tikiu magisiruq kamanatluktuaq uvaŋniñ, aasiñ siŋiilguyumiñaitchuŋaunniñ aluğutiŋnik. ⁸ Aa, ilumutun

paptaağaluağipsi imikun, aglaan ilaan paptaağisigaasi Ipqitchuakun Irrutchikun,” itnaqhuni.

Jesus Paptaakkaupman Anjiqusaaqsiupluniļu

⁹ Taipkunani uvluni Jesus agğiğniqsuq Nazareth-miñ Galilee-miittuami. John-ŋum paptaağniğaa Jordan-mi.

¹⁰ Jesus-ŋum qakipqauraqami imiğmiñ tautuŋniğaa qilak aŋmaqman. Agaayyutim Irrusia atqaqhuni miññiqsuq ilaanun

tiŋmiağruuratun. ¹¹ Nipi tusagnağniqsuq pakmakŋa, “Ilvich piqpagiplutin Iğñiğigikpiñ, quyalimaagikma.”

¹² Tarakŋatarra Ipqitchuam Irrutchim aullaqtinnigaa iñuilaamun. ¹³ Taavani iñuilaami inniqsuq malğukipiaq uvluni,

aasiñ tuuŋaum uuktuallaŋniğaa. Nayuutiniqsuq iñuilaam niğrutaiñi, aasiñ isağulgich savautityağniğaat.

Jesus Tuqłuğniqsuq Sisamanik Iqaluŋniaqtinik

¹⁴ Taipkunani uvluni Herod-ŋum, umialguruam, John tigu-plugu isiğniğaa. Jesus utlautiniqsuq Galilee-mun quliaqtuaqhuni tusaayugaanani Agaayyutim. ¹⁵ Nipliğniqsuq,

“Pakma aŋayuqautaa Agaayyutim qallipluni atuumaaqsiruq. Isummitqigitchi ukpigilugulu tusaayugaagiksuaq.”

16 Uvvaasiiñ Jesus pisuktualgitłuni siñaagun narvañan Galilee-m, tautuñgik aniqatigiik, Simon-lu Andrew-lu, kuvriññağniqsuak narvami, iqaluñniaqtauplutik. 17 Jesus-ñum nipliutigik, “Maliksikña. Uvakuñaniñağlaan piññaññağisirutik iñuñnik aqaluñniaqtitun.” 18 Tarvauvaa uniññağinjik kuvrağikkatik maliaqsipluguasiiñ. 19 Tarakuñatarra Jesus pisuktualaallakhuni tautukkik aniqatigiik, James-lu John-lu, iğñaak Zebedee-m, kuvriuğniqsuak umiağmikni. 20 Jesus-ñum tautupqauraqamigik tuqluğniğik. Unisiğaaktarra aapagikkaqtik Zebedee akiññaakniaqtuanun savaktaiñun umiami, maliaqsipluguasiiñ Jesus.

Iñuk Irrusiqlulik

21 Tikitñaamin Capernaum-mun minguiqsiagvium uvluani Jesus katrağviatnuktigñiqsuq ilisautriaqsipluniasiiñ. 22 Katimaruat aarigaagusuñniqsut ilisauttutaiñik atakkii ilisautripluni analatçhiqiaqtuatun, atlakaupluni ukunakña aglaliqiriniñ. 23 Jew-ñuruat katrağviatni piqagñiqsuq irrusiqluñmik nipliaruamik, 24 “Iłaksianatigut. Jesus Nazareth-miu, suniaqpisigut? Uvuñaqpich piyaqquğukhuta? Naluñitchiga kisuutilaan, ipqitchuanurutin Agaayyutim tuyuğikkaña.” 25 Jesus-ñum tarra tiliññağaa irrusiqluk itnaqlugu, “Qiiñuisaagiiñ! Anilutinaasii anutmiñ!” 26 Irrusiqluum iñukniaq nagliksaaqtituullaññağaa qiiqsruqmatununniiñ iğialapkaqpauraqlugu uniksaqamiuñ. 27 Iluqatin tautuktuat taavrumiña quviğutçhakpagitłutin apiqsruqtuutiaqsiñiqsut avatmun, “Qanusiuniqpa una? Qanusiuniqpa nutaaq ilisauttun? Una anun analatçhiqiaqhuni tilitłaniğai irrusiqluich, aasii ilinisa tupigitłaniğaat.” 28 Qilamik tavra siaminniqsuq taamna atuumaruq nunaaqqipayaanun Galilee-mi.

Jesus Mamititchiñiqsuq Iñugiaktuanik Iñuñnik

29 Anikamin Jew-ñuruat katrağviatniñ tupqatnuñniqsut Simon-kutlu Andrew-tkutlu, piqatigiplugik James-lu John-lu. 30 Simon-ñum aakaruaña nalaniqsuq uunaqlukhuni. Jesus tikipqauraqman uqautiniğaat atniğñağniplugu. 31 Utlaklugu ağnaq tiguniğaa argaigun makititlugu, aasiiñ uunaqlungiqsiqhuni. Tavra niqluğutiaqsiñiğai. 32 Minguiqsiagvium uvlua nuñitman, unnuksraakun siqiiñiq nipianikhuni, iñuich tikiutriñiqsut ilaanun tamatkuniña atniğñautiliñnik atlakaagiiñnik suli irrusiqluñnik. 33 Iluqatin nunaaqqim iñui katiniqsut taavruma tupqum sivuğaanun. 34 Jesus mamititchiñiqsuq iñugiaktuanik atniğñautiliaqtuanik atlakaagiiñnik suli anipkaipluni iñugiaktuanik irrusiqluñnik.

Ilaan irrusiqluich nipliқunijnigai atakkii ilisimanigaat kisuutilaanja.

Jesus Quliaqtuaḡniqsuq Galilee-mi

³⁵ Uvlaatchaurami qaugaluagnagu Jesus aullaḡniqsuq nunaaqqimiñ iñuilaamun. Tavrani agaayuniqsuq. ³⁶ Simon-ḡum piqasiqhuni piqatmiñik pakaaqsiñigaa. ³⁷ Paqitnamitruḡaasiñ nipliutiplugu, “Iluqatiḡ iñuich qiñigukkaatin.” ³⁸ Aglaan Jesus-ḡum kiuniḡai, “Aullaqtuksrau-rugut atlamun nunaaqqimun. Uvaḡali quliaqtuaḡumaḡa taamani atakkii piqutigiplugu agqiqsuanḡuruḡa.” ³⁹ Tarra ilaa quliaqtuaqtuq katraḡviḡitni iluqaani Galilee-mi, anipkaiplunilu irrusiqlunḡnik.

Jesus Mamititchiñiqsuq Auyugaqtualinmik

⁴⁰ Tarrasuli una auyugaqtualik tikiumaniqsuq Jesus-mun sitquqhuniasii iniqsruqlugu ikayuqupluni, “Ilvich pisuksiḡaḡuvich mamitilhiñaugikma.” ⁴¹ Jesus ilunḡutchaḡniqsuq, isakḡugich argagikkani aksikḡuguasiñ. Nipliutiniḡaa, “Pisugaaḡluḡa, mamititqugikpiñ.” ⁴² Jesus nipliḡluqqaqtuq taavrumiḡa, taamna tavrakḡatchiaq iluaqsiruq auyugaqtuaḡmiñiñ. ⁴³ Tarra Jesus-ḡum taamna aḡun aullaqtikaluaqnagu iñiqtiḡniḡaa, ⁴⁴ “Uqautiniaqnagu kiñaunniñ aglaan agaayuliqsimugutin, qiñiqtitchumigiñ iluaqsiḡhiñ ilaanun. Aatchuutiyumautin tunillautinik Agaayyutmun tuvraḡlugu Moses-ḡum tillisigikkaḡa mamititkaatinkii. Taatnaḡuvich iñupayaam ilitchuḡiniḡaa mamitilaan.” ⁴⁵ Aglaan taamna aḡun aullaqami uqallaaqsiñiqsuq atqunallapiaq siamitlugu mamitikkauḡi. Taatnaqhuni Jesus isitqilguiñiqsuq nunaaqqiñun, aglaan aullaḡniqsuq iñuilaamun, iñuichaasiñ utlaaḡaaqsiplugu nakitḡapayaaq.

2

Jesus Mamititchiñiqsuq Aḡutmik Aulatlaitchuamik

¹ Kiḡuagun ikituurat uvlut Jesus utitqiḡniqsuq Capernaum-mun. Iñupayaat uqaaqsiñiqsut aiñiplugu. ² Iñugiaktuat kativagitlutinḡ tavrḡa iniksraigutiniqsut tupqum iluani naagaunniñ paam siḡataani. Jesus-ḡum quliaqtuaḡutiniḡai Agaayyutim uqaḡhanik. ³ Tarra sisamat iñuich tavrḡautriñiqsut aulatlailaamik iñuḡmik. ⁴ Qalligaluahutinḡ tikilguiñigaaat Jesus iñugiakpagitlutinḡ iñuich. Tavra aḡmaḡlugu tupqum qilaḡa atqaqtinniḡaat taamna aulatlailaq qaatchiaqtuummaan. ⁵ Jesus-ḡum ilitchuḡiqamiuḡ ukpiqsrisiqaqtilaanḡat, nipliutiniḡaa aulatlailaq, “Nukatpiaq, killuqsautipnik natqigutigikpiñ.” ⁶ Iḡaḡich aglaliqirit

aquppiruat tamaani isummatiqaǵniqsut itna, ⁷ “Suvaata una uqaqpa Agaayyutitun? Taamna uqaǵniqluktauruq. Agaayyun kisimi natqigutritlaruq killuqsautinik!” ⁸ Jesus-
 num irrutchiǵmigun kaniqsiaǵiliqamigich uqapiluhhat, nipliutliǵniǵai, “Suvaata uqapilukpisi isummatipsigun?”
⁹ Qanuq una nipliutitquvisiun aulatlaılaq, ‘Killuqsautipnik natqigutigikpiñ’ naagaqaa nipliutihhanik, ‘Makillutin, uqummatitin tigulugich pisugiñ?’ Nalliak qaǵanatlukpa?
¹⁰ Aglaan ilitchuǵitqugipsi Iǵñınan Anutim anjalatçılıqalhanik maani nunami natqigutritlapluni killuqsautinik.” Tavrani nipliutigaa aulatlaılaq, ¹¹ “Tiligikpiñ, ‘Makillutin, tigulugu qaatchian aggiñ!’” ¹² Tavrakñatchiaq taamna anjun makitiqtuq. Tiguplugu qaatchiani aullaǵniqsuq nakuqsipqauraqami. Qiñiqtuapayaat taavrumıña quviǵutçanıqsut. Kamasruaqsıñıǵaat Agaayyun, “Tautunǵanıtçugut taatnatchimik,” itnaqhutin.

Jesus Piksraǵniqsuq Levi-mik

¹³ Jesus taivrumunǵalıññıqsuq siñaanun narvanan Galileem aasii katirviginiǵaat iñugaaǵruich. İlaan ilisautiaqsıñıǵai.
¹⁴ Tamaani apqusaaqami tautunıǵaa Levi, iǵñıǵıkkana Alphaeus-
 num aquppiruaq savaaǵmiñi manniqipluni. Tavra Jesus-
 num nipliutipmani itna, “Malınña,” taavruma makitluni maliutliǵniǵaa.

¹⁵ Aasiıñ taavruma aquagun Jesus niǵiñıqsuq tupqani Levi-
 num. İñugiaktuat tax-siliqiritlu atlat killulıqiritlu aquppiqatiginiǵaich
 Jesus-
 numlu malıǵuaqtaiñlı. Tamatkua iluqatin mali-aqsipmiñıǵaat.
¹⁶ Aglıqirit suli Pharisee-
 nuruat tautunıǵaat niǵiqatıqalugu tax-siliqirinik suli killulıqirinik. Taapkua
 nipliutigaiç malıǵuaqtai, “Suvaata ilaa niǵiqatauva suli imiqatauva
 tax-siliqirini suli killulıqirini?” ¹⁷ Jesus-
 num tusaakamigich nipliutigai, “İhuaqtuat taapkua atniǵñaitçuat
 inuqsranıtçut taaktinik aglaan ilinıç atniǵñıaqtuat. Uvanña ag-
 gınıtçunña aiyugaaǵıǵlugich nalaunnaruat aglaan killulıqirit.”

Apiqsruun Uisauraatikun

¹⁸ Malıǵuaqtai John-
 num Paptaaǵirim suli Pharisee-
 nuruat uisauraaǵuuniqsuat piqusıǵiplugu. İlanıç iñuich utlakamitrun
 apiqsruǵniǵaat, “Suvaata malıǵuaqtai John-
 num suli Pharisee-
 nuruat uisauraaqmata, ilvilli malıǵuaqtitin taatnatlaiññıqpat?”
¹⁹ Jesus-
 num kiunıǵai atrikusautmik, “İlaǵiich uumani ilaqtanıǵiaqtuami
 uisauraaǵniqpat ilaqtanıǵiaqtuam nayuutininisuli? Taatnaǵumiñaitçut
 ilaqtanıǵiaqtuam nayuutihhani.
²⁰ Aglaan uvluq tikitkisiruq ilaqtanıǵiaqtuam aullaǵviksranña
 ilinıtñıñ. Tavra uisauraaǵviksraqpaaluk.” ²¹ Jesus-
 num ilisautipsaaǵniǵai atrikusrautmik, “İñuum utuqqaq atnuǵaaq

ilaagumiñaitchaa nutaamik ukiļhaamik atakkii ilaanuyumi nutaam utuqqaq alikpalaagisigaa, aasiñ allaq aglitlukhuni. 22 Naagasuli, iñuum utuqqaq puuq immigumiñaitchaa nutaamik asiam misuġuanik atakkii nutaam misuqqum alikkisigaa asiam misuġuan puuņa, suli asiam misuġua maqigisiruq taavrumakņa puumiñ. Aglaan nutaq asiam misuġua immiutraksrauruq nutaamun puumun.”

Qanuutautilaanja Minguiqsiagvium

23 Uvlua ni minguiqsiagvium Jesus pisunniqsuq nautchiivikun. Tarra maliguaqtai tamaunnaaqamin pukunniqsut mukkaaksranik, nigiaqsipļugitaasiiñ. 24 Tavra ilanisa Pharisee-ņuruat nipliutilgiññigaa, “Atanji, suvaata ilinich savakpat minguiqsiagvium uvlua ni maligutaksrakuagnaņitkaluaqtuat tamarrumani uvlumi?” 25 Ilaan kiunigai, “Agliqimasuknaġiksi David-ņumlu piqataiñlu inuqsriulhat niqiksraġmiknik? 26 David isigñiguguuq tupqanun Agaayyutim nigipļuniasii qaqqumik tunillaqtuutmik Agaayyutmun. Taatna atuumasruuniqsuaq Abiathar-ņum qaukļulhatni agaayuliqsit. Maligutaksraptigun kimun-unniiñ niqiksrautitqunjiññigaa avataatigun agaayuliqsit. Aglaan David-ņum niginiġaa qaqqiaq, aasiñ aatchuġniġaa maliktigikkani.” 27 Taatnaġaluaqamigich Jesus-ņum nipliutipsaagñigai, “Minguiqsiagvium uvlua iñiqtauruq iñuņmun aglaan iñuk iñiqtaunitchuq minguiqsiagvium uvluanun. 28 Taatnamik Iġniņa Iñuum atanguruq unniñ minguiqsiagvium uvlua ni.”

3

Aņun Argalik Pannaqļuktanik

1 Jesus isitqinņiqsuq Jew-ņuruat katraġvianun. Aasiļi tarani itmiñiqsuq aņun argalik pannaqļuktanik. 2 Jew-ņuplutiņ sivulliuqtuat qaunaksruaqsilgiññigaa mavruigisikmaņaan minguiqsiagvium uvlua ni, tavraami agvisiksraqsuqļugu. 3 Jesus-ņum tarra nipliutinigaa aņun argalik pannaqļuktanik, “Makillutin uvuņaġiñ.” 4 Tavraniasiiñ apiqsruqļugich taapkua, “Nalliak maligutaksrakuagnaqpa Minguiqsiagvium uvlua ni—savaaqaliq nakuuruamik naagaqaa pigiitchuamik, anniqsuiļiq iñuuligmik naagaqaa tuqqutchiliq?” Aglaan ilinich nipaisaagñiqsut. 5 Uumitchaksaalhum tikiumaligaluaġniġaa tarani aglaantuq ihuirrutiginigaa pitchigiiļhatigun suli suksraqaņiļhatigun, uummatiqaqhutiņ siqquqtuamik. Tarra nipliutinigaa aņun taamna, “Isivitkich argaktin.” Taavruma tarra isivinnigai, aasiitai argai

ihuaqsiñiqsut iglumiktitun iliplutin. ⁶ Tarra taapkua Pharisee-nuruat aullaqtigniqsut, tarvauvaa sivunniuatigityaqhugich Herod-kuayaat qanuq tuquksranjagun Jesus-ñum.

Iñugayaat Narvam Siñaani

⁷ Jesus aullaqasriqhuni maliguaqtimiñik Galilee-m narvananunniqsuq. Iñugaagruih malilgiññigaat Galilee-miñlu Judea-miñlu, ⁸ Jerusalem-miñlu, Idumaea-miñlu, unataaniñlu Jordan-ñum, avataaniñlu Tyre-mlu Sidon-ñumlu. Taapkua tusaaniñaat kamaqaqtuanik savaaqalha utlakhugasiiñ. ⁹ Tarra Jesus-ñum uqautiniñgai maliguaqtini umiaq ikkiviksrani tiguñhiñaaguquplugu qanimiñun atakkii iñugaagruih ukua iñugiaksivagitlutin tatruliñaat. ¹⁰ Mamititchianikman iñugiaktuanik, atlat atniññautilgich tatviksraignigaat aksigukhugu Jesus. ¹¹ Tamarrasuli irrusiqhugich tautukamitruñ putqatagvigiplugu niplianiqsutli itna, “Ivich Iğñiña Agaayyutim.” ¹² Aglaan iñiqtiqtağniñgai tamatkua ilinjitñun ilitchuğipkautigitqunitluni.

Jesus Piksrağniqsuq Qulit Malğuiñik

¹³ Jesus kilvaqtaagñiqsuq tunaanun kiniktaam nunam. Tarani qinñuağniñgai tamatkua pigisukkani. Tarra utlanñigaat. ¹⁴ Nalunaiqsagai qulit malğuk maliguaqtiksrat, uqqiraqtaunik taiyuqhugich piqatigisukhugich, tuyugisukhugich quliaqtuağiaquplugich. ¹⁵ Sanñiksriññigai mamititchitlasiplugich atniññaqtuanik suli anitchitlasiplugich irrusiqhugich. ¹⁶ Uvva ukua qulit malğuih Jesus-ñum nalunaiqsagikkañi: Simon-lu atchikkaña Peter-mik, ¹⁷ James-lu John-lu iğñak Zebedee-m Jesus-ñum atchikkak Boanerges-mik, mumiutiqaqhuni “Iğñigikkak katlulam” [uumitchiyalallakhutigguuq]. ¹⁸ Suli Andrew-lu, Philip-lu, Bartholomew-lu, Matthew-lu, Thomas-lu, James-lu iğñiña Alphaeus-ñum, Thaddaeus-lu, atla suli Simon Zealot-ñuruuq, ¹⁹ suli Judas Iscariot, taamna aatchuutigitniktuaq ilaanik.

Jesus-lu Beelzebul-lu

²⁰ Akuniisunaqani Jesus isiğniqsuq tupiğmun. Iñugaagruih malilgiññigaat. Kiisaimmatai taatnaqhutin Jesus-lu maliguaqtinilu nigilguiligniqputunniñ. ²¹ Tavra ilaiñ tusaakamitruñ taatnaqtuaq aullağniqsut aggisityağukhugu Jesus, atakkii iñuich uqautigigaat ihuangiğniplugu. ²² Iñajich aglaliqirit tikiññigaat Jerusalem-miñ itnaqhutin, “Jesus Beelzebul-mik ajalatiqaqtuq, aasiñ anitchiragaqtuq irrusiqhugich atuqhugu sanña ajalataata irrusiqhugich.” ²³ Jesus-ñumtarra qallilaquniñgai iñuich inmiñun uqautiuraagaqsiplugichaasiñ atrikusautitigun itna, “Qanuğuni tuunğaq anittaigisiva tuunğagmik?” ²⁴ Uvva nunaqqim

añalatai akilliliqsuutikpata avatmun, taamna nunaaqqiq suksraungigñiaqtuq. ²⁵ Uvvasuli iñuich tupigmi atingiqpata akitñaqtuutilutin suksraungigñiaqmiut. ²⁶ Uvva taatna qaukliat tuungaich irrusiqñuni piyuutiguminj avatmun, ilaan sanña isukliññaiaqtuq. ²⁷ Uvvasuli atla atrikusaun: Kiñaunniñ iñuk isigumiñaitchuq sanñiruum iñuum tupqanun ivayaqtuaqsiluniasiiñ sulliñaurañiñik aglaan sivulliulugu pitukkayağaa sanñiruaq iñuk, tavrakñaasiiñ ivayaqtuaqsiluni sulliñaurañiñik.

²⁸ “Uvvauna uqautigipsi, Agaayyun natqigutriyumaatquq pisugaaqhuni iñuich killuqsautipayaanitñik suli uqağniqluktakipayaanitñik Agaayyutmik. ²⁹ Aglaan Agaayyutim natqigutiyumiñaitchaa taimuñ iñuk uqağniqluutriruaq Ipqitchuamik Irrutchimik; taamna iñuk patchisaugisiruq isuitchuaguni.”

³⁰ Jesus taatnağniqsuq atakkii taapkua upyaktuqlugu itna, “Taamna añalatiqaqtuq irrusiqñunmik.”

Jesus-ñum Aakanalu Aniaqatiunilu

³¹ Uvvali Jesus-ñum aakanu suli aniaqatiunji tikiññiqsut. Qichaqhutin qakma kiligiaqtinnigaat. ³² Iñanata aquppiruat avataani nipliutigaa Jesus, “Atañii, aakanlu aniaqatiutinlu kigga utaqqiñigaatin.” ³³ Jesus-ñum kiuniğai, “Kiña uvaña aakapiagiviyu unniñ aniaqatiupiagiviyu?” ³⁴ Saatlugich aquppiruat avatmiñi nipliutipsaagñigai, “Atañii, uvaña aakapiaga suli aniaqatiupiatka! ³⁵ Kisupayaaq savaaqtuq pisulhanik Agaayyutim, taamna iñuk aniaqatiugigiga suli aakagiplugu.”

4

Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

¹ Tarrasuli Jesus-ñum ilisautiaqsiligiññigai narvam siñaani imma. Iñuich katilgiññiqsut iñugiaksiplutin. Taatnaqmataasiiñ ikiniqsuq umiamun, mikiruoramik ayaktaallaklugu, aquvinniqsuq. Iñugaagruich qichaqtuiñiaqtut narvam siñaani. ² Ilaan ilisautiniğai iñugiaktuatigun atrikusautitigun. Aasii ilisaututmiñi uqaqtuutiuraaqługich. ³ “Naalagñiğagitchi! Iñugguuq nautchiityağniqsuq. ⁴ Nautchirapkaqlugu nautchiaksrat ilañich katagağniqsut apqutmun, aasiitai tinmiurat tikitłutin niğiñiğai. ⁵ Iñañich katanñiqsut uyağauruamun nunamun nunaqapianitчуamun. Nauniqsut qilamik atakkii nunakitłuni. ⁶ Aasiñ siqinğum mayuaqami pasikługich atakkii kanqapianitłutin pannaqłunniğai. ⁷ Suli ilañich katanñiqsut akunğatnun kakitłagnat, aasiñ kakitłagnat naukamin nagguviksraigñiğai asirrinitłutin aasiñ.

8 Ilañitsuli katakhutin nunagiksaamun asirriaqagñiqsut. Iñugiaksiplutin nauriñiqsut mukkaaksranik atautchimiñ iñuiññaq qulinuttaaqhutin sulii ilañich pinjasukupianuttaaqhutin sulii ilañich tallimakipianuttaaqhutin.”⁹ Ilaan nipliutigai, “Taamna iñuk siutiqaqtuaq naalañi.”

Sivuniñat Atrikusautit

10 Kisiñnuqamin, maliguaqtaiñ iñuilla tusaaruat ilaanik apiqsruñigaat taavrumuuna atrikusautikun. 11 Jesus-ñum nipliutigai, “Agaayyutim sagvigaa nalunaqtuananik añaayyuqataan ilipsitñuññaq, aglaali tamatkununa ukpiqsriñitchuanun uqagaqtuna atrikusautitigunññaq. Taamna aglausimaruaq uqaligñi immiumaruq Agaayyutim itnauttutigikkaña,

12 ‘Qiñigaluaqhutin irimiknik ilisaqsritlaitchut, unniñ tusaagaluaqhutin siutimiknik kanjisiñlaitchut.

Kanjisiñigumin mumikpiaqtut Agaayyutmun, ilaanli natqigutigai killuqsautinjitñik.’” *Isaiah 6:9-10*

Jesus Kanjisiñkaiñiqsuq Atrikusautmik Nautchiirikun

13 Jesus-ñum apiqsruñigai, “Naluniqqisiñ taamna atrikusaun? Qanugmi kanjisiñiaqpisigich atlat atrikusautit? 14 Nautchiiri nautchiiruq tusaayugaallautamik. 15 Ilaani uqaliq nautchiaksratun katagaqhuni apqutmun; tamatkua iñuich tusaaplugu uqaliq, aglaan tuungaum tikitlugu qilamik aattañigai uqalich nautchirriutauruat uummatinjitñi. 16 Suli atlat iñuich atriplugich nautchiaksrat kataktuat uyağauraalinmun; tusaaplugulu uqaliq qilamik quviasukhutin akuqtuqlugulu, 17 aglaan uqaliq kanjilñitman akuniutlaitchuq. Kinuagun iñuillañiñu piyuaqsiñuñu ilipmaknik pigiplugu uqaliq qapiqtigagñiqsut. 18 Suli atlat iñuich atriplugich nautchiaksrat kataktuat akungatnun kakitlañat. Taapkua tusaaruat uqaligmik 19 aglaan isumaaluutit iñuuniañikun, kinnitñiñiağutitlu umialgutmik sulii kimmutit supayaanik suqutiginigagigaa Agaayyutim uqalha. Taimmaasiñ nauritlaitchut asianik. 20 Suli atlat iñuich atriplugich kataktuat nunagiksaamun: tusaakamitruñ uqaliq akuqtuqlugu sulii asirriaqahutin, ilañich iñuiññaq qulitun, ilañich pinjasukupiatun, ilañitsuli tallimakipiatun.”

Naniq Ataani Utkusium

21 Jesus nipliutigikkani ilañigai, “Atañii, iñuich ilirağingitchaa naniq ataanun utkusium unniñ ataatnun siñigviich. Aglaan iñuich naniq ilirağigaa naniqagvinmun. 22 Agaayyutim iriqsimakkañi pakma sagvigisigai ilaatnigu. Iñuich kanjisiñmanjitchaluagumisigik pakma kanjisiñigai taimanigu. 23 Kiña iñuk siutiqağumi tusaatlaruanñik, ki ilaa tusaali.”

24 Ilaan nipliutimmiñigai, “Ki, naalaḡnimmaagiksi ata! Qanutun naalaḡnisilaaqsi taimma itpan, taatnatun kañiqsiaqtillaaqsi itkisiruuq, suli kañiqsisaiñiaḡniaqtusi. 25 Ilaa piqaqtuaq akuqtullaagisiruq aglaan taavruma piqañitchuam anniagisigaa pigikkani.”

Atrikusaun Nautchiaksrakun Nauraqtuakun

26 Jesus nipliqsuq, “Atriqaqtuq añaayuqautaa Agaayyutim iñuñmik nautchiiruamik nautchiaksranik nunamun. 27 Unnuagagipman siñikhuni suli uvluḡagipman makitluni savaaqaqtuq. Qaunaksrailaat nautchiaksrat nauraqtut, suli qanupiaq nalugaa nauhat. 28 Aglaan nunam naupkaḡlugu asirriraaqtuq, sivulliuplugu nautchiaksraq nuillaḡaaqtuq qiñiḡnaqsiuraqhuni aasiitai nauqqaaghuni puña piññuqmata mukkaaksram, tavrakña iluqani niqiksraq nauvaalukhuni. 29 Aglaan asiat nautchiirim kipputmik kipiqaqsiraḡigai, katitchivik tikiuamplunikii.”

Atrikusaun Mikiniqsarakun Nautchiaksrakun

30 Jesus nipliqsuq, “Sumun atritlavisigu Agaayyutim añaayuqautaa iñuñmik? Uqautiniaḡipsi atrisilaañanik. 31 Atriqaqtuq nautchiaksrauramik atiqaqtuamik mustardmik. Mikiniqtaḡaluaqtuq nautchiaksrapayaaniñ nunami. Aglaan nautchirriutaukami nunami 32 naugaqsiraqtuq aglitlukhuni nauriapayaaniñ. Akiguḡlukipluni tiñmiñuich uvluutiqaḡvigiraḡniḡaat taḡḡañatni akutuqpalgich.”

33 Suli iñugiaktuatigun atrikusautitigun Jesus-ñum uqaaqtuutiraḡniḡai iñuich kañiqsilḡutilaañatitun. 34 Ilaan uqautitlaitkai atrikusautillaaghuni. Aglaan kisiññuqamin maliḡuaqtini kañiqsipkaḡniuraapiaḡlugich piraḡniḡai.

Jesus-ñum Quunniḡuqtitkaa

35 Tamarrumani uvlumi anaqaqsraaqman ilaan nipliutiniḡai maliḡuaqtini, “Akmunaaqta” 36 Tavrani ilinisa uniññiḡaich iñugaagruich. Maliḡuaqtai ikiniqsut umiamiknun Jesus-ñum ikimmivianun. Atlat umiat itmiñiqsut. 37 Anuḡliḡuqman qailiḡuqhuni umiañat immautiaqsiñiḡaa. 38 Jesus aquani umiam siñiñniqsuq akitchillakhuni. Ilinisa itiqsagñiḡaat niplialaplutiñ, “Ataniiq, sugiñitpiuñ piyaqquḡupta?” 39 Ilaa makitluni iñiqtigñigik anuḡilu qailiḡlu, “Ki, anuḡaiḡli!” itnaqhuni. Anuḡaiqhuni quunniḡuḡniqsuq taatnaqman. 40 Nipliutiniḡai, “Suvaata iqsivisi ukpiqqutaitmatun?” 41 Taapkua iqsiliḡpauraḡniqsut. Apiqsruutiaqsiñiqsut avatmun, “Qanusiunipqa una iñuk anuḡimunniñ qailiḡpauratlu kamagivatruñ?”

5

Jesus-ŋum Mamititkaa Iñuk Iñugiaktuanik Irrusiqłulik

1 Ilinjich ikaagñiqsut igłuanun narvam nunaŋatnun Gerasene-nağmiut. 2 Niupqauraqman umiamiñ paagñigaa irrusiqłulgum iluvğich akunğatniñ. 3 Uvvaguuq taamna iñuuniagñiqsuaq tamaani. Kia-unniiñ iñuum qiliqsimalguitługu kalimñiğñik; 4 Akulaiqługu qiliğaluagagñigaa niukkunlu argaigunlu. Kiktuğaalarağniğai qilğutini piyaqługich. Kia-unniiñ iñuum nuyuiqsalguiññigaa. 5 Ataramik unnuamiłu uvlumiłu nayuutirağniqsuq nipaapluni qipiqsralakami iluvğich akunğatniłu qimigaa qaanatniłu, suli iñugiaktuami killialapluni uyagaŋnun. 6 Taiññaqiuaraq qiñiqamiuŋ Jesus aqpalisruğniqsuq ilaanun, sitquğvigipluguasiñ sivuğaanun. 7 Iñuum iluaniñ irrusiqłuum piyaa nipitugalukut, “Jesus, Igñiŋa Qutchiññiqsrauruaq Agaayyutim, suniaqpiŋa? Agaayyutim atqagun inigikpiñ anasiññuqsauŋitłuŋa.” 8 Jesus-ŋum tiligaa irrusiqłuk anitquplugu taavrumakŋa iñuŋmiñ. 9 Atakkii Jesus-ŋum apiqsruğaa, “Sumik atiqaqpich?” Ilaan kiuniğaa, “Uvaŋa atigaa Iñugiaktuaraq atakkii uvagut iñugiaktugut.” 10 Tarra taavruma iniqsruağniğaa, “Tuyuginiaqasigut tamarrumakŋa nunamiñ.” 11 Qanimita munaqsraqpauraqagñiqsuq malğunjik kavluutiŋnik kunianik, niğiñiaqhutiŋ qimigaa. 12 Irrusiqłuich iniqsruaqsiñigaa, “Isiqtitigut kunianun taapkunua.” 13 Jesus-ŋum anigñigai. Irrusiqłuk aullağniqsut aŋutmiñ, isiqhutiŋaasiñ kunianun. Iluqatiŋ kuniat paŋalikhutiŋ anayasaktuasunjaqatiŋ ipnakun. Naparağniqsut narvamun aasiñ iplutiŋ.

14 Munaqsruuat taapkuniŋa kunianik qimakhutiŋ uqautiyağniğaiç nunaaqçigmiut. Tamatkua iñuich aullaqhutiŋ tautugiağniğaa tamanna atuumaruq. 15 Iñuich utlautikamiŋ Jesus-mun tautuŋniğaa irrusiqłuqağuuğaluqaqtaq aquppiruq atnuğaaqhuni qauğrimapluniłu. Taatnaqhutiŋ iñuich iqsitchaŋniqsut. 16 Tamatkua qiñiqatauruat uqautigiaqsiñigaa iñupayaanun qanuq atuumalħa atlağuuqman irrusiqłuqağuuğaluqaqtaq suli qanuq piyaqquħat kuniat. 17 Tavra iñuich iniqsruagaqsiñigaa Jesus aullaquplugu nunamikniñ. 18 Jesus ikiaqsipman umiamun taavruma irrusiqłuqağuuğaluqaqtaq iniqsruaqsiñigaa maligukługu Jesus. Maliguliłapiagñigaa Jesus. 19 Naagauvva Jesus-ŋum maliquŋiññigaa aglaan itna nipliutiłħiñagñigaa, “Ailutin ilauraaqun uqautiyakkich tamarrumiŋa kamaŋaqtuamik Atangum savauttutaanik ilipnun suli ilunñuksriħhanik ilipnun.” 20 Tavra iñuk aullağniqsuq, aasiñ quliaqtuagaqsipluni nanipayaaq Qulini

Nunaaqqiñi qanuq kamañaqtuamik savaaqalha Jesus-ñum inñiñun. Tarra iluqatin inñiich quvigusunñiqsut.

Jairus-ñum Pania suli Ağnaq Aksikniktuaq Jesus-ñum Atnuğaañanik

²¹ Jesus utiqami iglunanun narvam, inñugiaktuat inñiich katilgiññiqsut siñaani narvam. ²² Tavra aggiqmiññiqsuq aňalataa Jew-ñuruat katrağviata, Jairus-mik atilik. Tautukamiññ Jesus punniqsuq sivuğaananun. ²³ Inñiqsrullapiağniqsuq itnaqñuni, “Paniurağa amma tuqułhiñaaguqtuq. İllillañniaqugitka argaktin ilaanun mamitquplugu. İñuuyumaugli.” ²⁴ Taatnaqmantarra Jesus taamuñaqatiqagiññiqsuq. Inñiich inñugiakpagitlutin malilgiññiğa attruqñuğunniñ. ²⁵ Ağnaqtuuq tamaaniitmiññiqsuq atniğñautiqaqtu aqñmik qulit malğunñi ukiuni, ²⁶ iħuaqsiqkağniğaluaqtitluni inñugiaktuanun taaktinun. Akilñiqsuutigiqlugitunniñ sulliñaurani iħuaqsiñiññiqsuq, aglaan atniğñaliqsaiññiğniqsuq. ²⁷ İlaan tusaakamiññ Jesus utlautiniqsuq inñugiaktuat akunğatigun. Tarra tunuaniñ aksinñiğaa atnuğaagikkaña, ²⁸ isumapluni, “Aksikkupku Jesus-ñum atnuğaaña iħuaqsiyumiñaqtuña.” ²⁹ Tavrakñatchiaq aunaqsrunaiğñiqsuq. İkpiginigaa timigikkağmiñni iħuaqsiñi taavrumakña atniğñautmiñ. ³⁰ Jesus ilisimaliqñuni sanñi aullaqtilaañanik inñiñiñ kiniağniqsuq ttruqtuani nipliğñuni, “Kia aksiksiqpaun atnuğaaga?” ³¹ Maliguaqtaiñ nipliutigaa, “İlisimagaluaqñu inñugiaktuanun ttruqtilaan, naagasuli apiqsruqtutin kimun aksiksilaaqnik.” ³² Jesus qinñiğniğniqsuq kimun aksiksilaagmiñnik. ³³ Taavruma ağnam Jesus utlanñiğaa iqsilñiqsiğñuni attaqsraliqsighuni ilisimaplunikii iħuaqsisilaagmiñnik. Putluni sivuğaananun uqautiniğaa aksinñiqlugu. ³⁴ Jesus-ñum nipliutigaa, “Ukpiqsriğqich iħuaqsiqkağaatin. Tutqiksautlasirutin, iħuaqsirutin atniğñautigikkaqniñ.”

³⁵ Jesus uqaqtitlugu ilañich inñiich tikiññiqsut tupigikkañaniñ taivruma aňalataan katrağvium nipliğñutin, “Paniuran tuquanıktuq. İlaksiatqinñiaqnagu İlisautri.” ³⁶ Jesus-ñum suliqutigisunaqnagich nipliqsuat nipliutigaa aňalataa katrağvium, “İqsiñak, ukpiqsriğhiñağniñ.” ³⁷ İlaan kiñaunniñ inñuk maliqunñiñiğaa avataatigun Peter-mlu, James-lu, suli John aniqatigikkaña James-ñum. ³⁸ Tikitñaminñ tupqanun aňalataan katrağvium Jesus-ñum qinñiğniğai kiñuvğurit tamatkualu qiarit atqunallapiaq. ³⁹ İsiğñuni nipliutigai, “Suvaata itnağniqpsi qiaplusılı? Una ililğaaq tuqunitchuq, siñiktuaqsiñaqtuq.” ⁴⁰ Tamatkua mitautigiasniğaat. Uvvaasiñ anitquniğai. Kisinñuqhutin aňayuqaaglu ililğaa suli taapkualu pinasut maliguaqtai isigñiqsut

ililgaam nalavigikkananun. ⁴¹ Tiguniġaa ililgaaq argaigun nipliutipluguasii, “Talitha Coum” (mumiutiqaqtuaq “Niviaqsiagruek, nipliutigikpiñ, makittin”). ⁴² Tavrakṛatchiaq ililgaaq makinniqsuq pisuaqsipluniasiiñ. Taamna ukiuqtutilaaqagñiqsuq qulit malġuṇnik. Taapkua nayuutiruat quviġutchallapiagñiqsut. ⁴³ Ilaan iñiqtiġniġai kisumununniiñ ilitchuġipkaquṇitlugu tamanna atuumaruq aglaan niġipkaquniġaa.

6

Nazareth-miut Ukpiginiṭkaat Jesus

¹ Taavrumakṛa Jesus aullaġniqsuq iñuguqniagviniṭnūn. Maliguaqtaiñ malinġaat. ² Minguiqsiagvium uvluaani ilaa ilisautriaqsiruaq Jew-ṇuruat katragviatni. Iñugiaktuat tusaakamitruṇ quviġusuṇniqsut nipliḡhutinj,

“Nakikṛakiaq ilisimmatiqagñikpa, una iñuk? Kia marrumiṇa puġiutmik aatchuġniqpauṇ suli sanṇimik savaaqatlasipluni quviqnaqtuanik? ³ Taamna qiruṇnik savaaqaguusruguuq, amii? Iġniġigaa Mary-m. Suli aniaqatigigaat James-ṇumlu, Joseph-ṇumlu, Judas-ṇumlu Simon-ṇumlu, suli aġnat aniaqatai marra iñuuniaḡhutinj akunnaptikni.” Tarraasiiñ ukpigiṇiñniġaat kamanalḡa. ⁴ Aglaan Jesus-ṇum itnaġniġai, “Iñuich nanipayaaq kamagiraqniġaat sivuniksriqiri aglaan kamagitlaiñniġaat iñuguġviani unniñ akunġatni ilaġikkaiñ naagaunniiñ kiñunġani.” ⁵ Jesus savaaqalguiñniqsuq quviqnaqtuanik savaanik. Iligaluaġniġai argaṇni ikituuranun atniġnaqtuanun iħuaqsipluġichaasiiñ. ⁶ Ilaan quviġusuutiginigaa Nazareth-miut ukpiqsrisuṇiḡhat. Jesus nunaqqiñuktaġniqsuq ilisautriaqsipluniasiiñ.

Jesus-ṇum Aullaqtitkai Qulit Malġuich Maliguaqtini

⁷ Jesus-ṇum sivunniuatiginigai qulit malġuich maliguaqtini, aasii aullaqtitkaqsipluġich malġuuttaaqḡuġich. Sanṇiksriñniġai anitchitlasipluġich irrusiḡḡuṇnik, ⁸ tilipluġich, “Iglauḡapsitñi saagaġniqasi sumik aglaan ayauppiuramik kisan; qaqqumik unniñ injiularim puukatananik unniñ maninṇmik aullautriñiaqasi. ⁹ Aluġuaqtuġusi suli atnuġaatqiutiksraiḡaġusi.” ¹⁰ Suli ilaan nipliutinigai, “Tukkuniġupsi tupiġmun atlamik tukkuksraqsiuġumiñaitchusi aullaġniaḡapsitñunaglaan, ¹¹ suli iñuich paġlaṇitpasi naalaġnisuṇitpatigligu uqalusi, unillugu nunaqqiq ipsuktuġumagiksi apyuq isigapsitñi. Taamna kilgutaugisiruq ilinṇitnūn akuqtuinṇisilaanṇatnik tusaayugaagiksuamik. [Ilumun uqautigipsi, qaġanatluṇniaqtuq iñuiñi Sodom-ṇum Gomorrha-ṇumlu atanniivium uvluaani taapkunakṛa iñuiñiñ nunaqqim.]” ¹² Quliaqtuaġutiginigaaat iñuṇnūn isummitqiupluġich mumikḡuġich killuqsautinṇiñi.

13 Suli anittaiñiqsut iñugiaktuanik irrusiqłun̄nik iñun̄niñ, uqsruqtıqługıllı uqsruğutnik iñugiaktuat atniğñaqtuat iluaqsıpl̄ugichaasiñ.

John Paptaaqıtichiri Tuquniqsuq

14 Herod-tuuq, Galilee-m umialga, tusaaniqsuq Jesus-mik atakkii iñuich uqaqagñiqsut ilaanik nanipayaaq. İlan̄ich iñuich nipliğñiqsut, “John Paptaaqıtichiri anıtqıññiqsuq tuquhıgmıñ. Taatnamik savaaqatlasıñiqsuq quvıqnaqtuanik.” 15 Atlas nipliğñiqsut, “Elijah-ñuvaluktuq.” Suli atlattuuq uqağniqsut, “Sivuniksriqırauvaluktuq ilan̄atıtun taıpkua kamañaqtuat sivuniksriqıritun inilgaan.” 16 Aglaan Herod tusaakami nipliğñiqsuq, “Una John-ñuniqsuq nıaquıkkaga, makıtqıkhuni tuquhıgmıñ.” 17-18 Sivuanı Herod-ñum ilaqatıgılıutinıkkana anıaqatmi Philip-ñum nulıana atilik Herodias-mik, John-ñum suakatagaluagñıgaa Herod, “Malıgutaksrakuagñangıtchuq anıaqatvıch nuliagıkkana tuvaaqasıutıgupku.” Taatnaqlugu Herod-ñum tigupkağniğaa John isıqsiuvin̄muktıtluguasiñ ağnaqtıñ quyalısukługu. 19 Aasiñ Herodias-ñum qınnautıgaluagñıgaa tuqqutçukkaluaqlugu, aglaan taatnalguiññıgaa piqutıgıplugu Herod. 20 Herod-ñum attagıniğaa John ilısimaplugu nalaun̄apluni ipqıtchuvaq iñuk. Taatnamik tugluaqsımaagñıgaa. Naalagñısuullapiagaa John tutqıilısuugaluan̄ğmi naalaqtuapayaaqamıñ.

21 Kiısaimma Herodias-ñum pivıksrani nalautıtpaa. Herod-ñum annıvılrıvia tıktıman aıyugaaqlıqhuni qaukñitñik kavamauruat, an̄uyaktıllu qaukñitñik suli sıvulliıqtıñitñıglu Galilee-m. 22 Tavra panıa Herodias-ñum isıqhuni sayuğniqsuq quyalıplugu Herod suli tuyuğmıanı. Umıalgum nipliutinıgaa ağnauraq, “İniqsruğıñ, sumik piqagıkkapnik aatchuğısıgıpiñ.” 23 Akiqsruutinıgaa taamna ağnauraq, “Qanutçıpayaaamik in̄ıgupña qaitçıgisıgıpiñ, avvanıknıñ atangıvin̄ma.” 24 Nıviaqsıaq aakamıñukhuni itnağniğaa, “Sumik apıqsruğısıvıq?” “Apıqsruğumautın nıaquanıq John Paptaagırim,” aakan̄an itnağniğaa. 25 Taamna utığniqsuq qılamıksruaqhuni umıalıñmun nipliutiplugu, “Uvana aatchuqurun̄a ilıpnun akkupak nıaquanıq John Paptaaqıtıçirim puggutamun ilıplugu.” 26 Umıalgum tusaakamıñ aliasulıllapiagñiqsuq. Aglaan akiqsruqtuutni piğıplugu suli piğıplugıch tuyuğmıanı itıgautıpçangıtçıaa. 27 Tarva Herod umıalıq tilisıñiqsuq nıaquıqsırimik nıaquanıq John Paptaaqıtıçirim agıutritquplugu. Taavruma isıqsıvin̄mukhuni nıaquığñıgaa John. 28 Aasiñ agıutiplugu nıaquana puggutamun ilıplugu qaiññıgaa ağnauramun, aasiñ ağnauram qaitplugu aakamıñun. 29 Tavrakña John-ñum

maliguaqtaiñ tusaapqauraqamitruñ taamna, aiññaat timaa tugvagiaqługuasiñ.

Jesus Niğipkairuq 5,000 Anjutinik

30 Uqqiraqtit utiğniqsut Jesus-mun, uqautipluguasiñ savaagikkağmiknik suli ilisautriğmikniglu. 31 İñuich utiqtaqpaitlutin maliguaqtai nigğiviksraiğniğaiçhunniñ. Taatnaqhuni Jesus-ñum nipliutiniğai, “Kiata, kisinñuğutiluta iñuilaamun, minguiqsiallagiağitchi.” 32 Tavra aullağniqsut iñuilaamun umiakun kisimin. 33 İñuich tautukamisigin aullaqmata, ilisaqlığniğaiç. Aqpatkaqsiliğniqsut iluqaitniñ nunaaqqiñiñ tikumasukhutin sivuniğvigikkañatnun taapkua sivuatni. 34 Jesus niukami umiamiñ tautuñniqsuq iñugiaktuanik iñuñnik. İlunñutçañniqsuq atriliutiplugich ipnaiyaatun munaqsrailaatun. Tavra Jesus-ñum ilisautiuraagatasrugruñniğai. 35 Uvluqpaguqman maliguaqtaiñ utlañniğaat Jesus nipliutiplugu, “Manna nayukkaqput iñuitchuq, suli unnuaqsiyaa. 36 Aullaqtitkich iñuich nunaaqqiuranun. Tauqsigiğlich niqiksrağmiknik.” 37 Tarra Jesus-ñum kiuniğai, “Aatchuqsigik niqiksrañitñik.” Taapkua apiqsruğniğaat, “Qaqquqsitquvisigut malğuk tallimakipiak akiksrañaknik niğipkautiksrañatnik?” 38 Jesus-ñum nipliutiniğai, “Qanutunmi samma qaqqianuraqaqpsi? İlitchuğiniurallaktiğitchi.” İlitchuğikamitruñ Jesus uqautigaat, “Paqittugut tallimanik qaqqianuranik suli malğunik iqaluñnik.” 39 Tiligai iñuich aquvittiplugich ivigaamun. 40 Tavra tallimakipianutqataaqlugich suli malğukipiaq qulitqataaqlugich aquvittikaich. 41 Tiguniğai tallimat qaqqianurat suli malğuk iqalugauraak, aagluqhuni qilañmun quyyatiplugich. Aasiñ avguqlugich qaqqiat suli iqalugauraak qaiñniğai maliguaqtimiñun autaaqplugich tamatkununa niğisuktuanun. 42 İñuich niğiniğniqsut, iluqatinasiiñ niğisullapiaqhutin. 43 Niğisuiñanikmata katinnigaich qulit malğuk aguupmaich ilakunik imalgich. 44 Taapkunani niğiruani 5,000-ñuniqsut anjutit.

Jesus Pisrukman Imiğmi

45 Niğianipqauraqmata maliguaqtai aullaqtitkai umiakun sivumiñi narvam iğluanun, amuna nunaaqqiuramun Bethsaida-mun. Aasi taatnaanikami aitquniğai taapkua iñugayaat. 46 Suli aullaqtitkanamikigich mayuğniqsuq iğğimun agaayutyahuni. 47 Qaumaaraanñaan unnuksraaqman umiaq iliniqsuq qitqanun narvam, Jesus kisivlipkaqlugu nunami. 48 Qiñniğniğai sakuullapiaqhutin iputtuat atakkii paaqlugu anuği. Tamaaniguuq uvlaatchaurağuman pisuktuagniqsuq qaanagun imğum. Qaanıqsagumaruatun

piñigai. ⁴⁹ Tautuñnigaaat ilisağipmiñagulu pisuktuagtuag qaañani imğum. Aliuqtuaqsiñasugiplutiñ nipliagaqsiñiqsut. ⁵⁰ Qiñiqamitruñ iluqatiñ tataminniqsut. Qilamik Jesus-ñum nipliutigai, “Quviatchaugigitchi, uvañauruñ, iqsiñasi.” ⁵¹ Tarra utlañnigai ikipluni umiamun, aasii anuğaiqhuni. Taapkua quvigut Challapiagñiqsut. ⁵² Tautukkaluaqğugu Jesus nigipkaipman qaqqunik iñugiaktuanun kañiqsimalguiññiğaaatsuli kisuutilaañ, ukpiğilguitğugu tavrakii.

Jesus Mamititchiruq Atniğñaqtuanik Gennesaret-mi

⁵³ Taapkua ikaağugu narvaq tulañniqsut Gennesaret-mun. ⁵⁴ Niukamiñ umiamiñ iñuich ilisaqğigutiniğaaat Jesus. ⁵⁵ Iğlauniqsut iluqaani nunami Jesus-muutriaqsiplutiñ atniğñaqtuanik akiyaqhutiñ siñigviksuummaisai ilitchuğikamitruñ Jesus sumiitilaañ. ⁵⁶ Napmupayaaq Jesus nunaaqçiuuramukman suli nunaqpañmun iñuich aggiutruğniğaiç atniğñaqtuat illiuaqğugich tumitchaanun apçusaagaksrañiñun Jesus. Tamatkua iñuich iniqsruğniğaaat Jesus atniğñaqtuat aksillañniagukğuguunniñ atnuğaañ. Aasiñ taatnaqamitruñ nakuqsirağautiniğaaat.

7

Sivullianisa İlisauttutigiçkanat

¹ Tavra ilañisa Pharisee-ñuruat suli aglaliqirit aggiqsuat Jerusalem-miñ utlañniğaaat Jesus. ² Tautuñniğaiç Jesus-ñum maliguaqtit ilañisa nigiruat iğğugaluagñagich argatiñ Pharisee-ñuruat piraksriutaatitun iñuñun. ³ Pharisee-ñuruat suli atlas Jew-ñuruat nigillañniñiqsut iğğugaluagñagich argatiñ, kamagiplugu ilisauttutaat sivulliağikkağmiñ inilğaanimakñ. ⁴ Aikamiñ tauqsigñiağviñmiñ sunik nigillañniñisut iğğugaluagatiñ. Suli iñugiaktuat piraksriutiñiç aapamiñ maligutmigaich itnatun ittuat, iğğuglugich qallutit suli utkusiich suli puggutat. ⁵ Tavra Pharisee-ñuruat suli aglaliqirit apiqsruğniğaaat Jesus, “Suvaata maliguaqtitin maligutiñitpat ilisauttutigiçkanitñik sivulliapta, nigiplutiñ qaqqianik iğğugniğilaanik argañmiknik?”

⁶ Jesus nipliutigai, “Ukpiññuqaqtaurusii, Isaiah sivuniksriqiri nalauttuq uqaqami ilipsigun, itnaqhuni, İñuich kamaksrulgugaluağaatñ uqalhiñağmiktigun aglaan uummatiñiç unasiksut uvamniñ [piçpagillapi-angitğun].

⁷ Kamaksruutaat uvamnun taniğilañuruq atakkii ilisautrirut iñuich ilisauttutaitñik iliplugich maligutaksrağiruatun Agaayyutim. *Isaiah 29:13*

⁸ Kamagiñitkaluağisi tillisai Agaayyutim, aglaan kamaksriplusi ilitqutchiñik iñuknitñaqtauruanik.”

⁹ Jesus-ŋum nipliutipsaagnigai, “Yaiy, nalungitkaluaagnigiksi qanuq ayaksimaahksraŋat tillisai Agaayyutim. Iŋisimagaluaqŋugu atuumaniaqtaksrauruq Agaayyutim pisulhagun kamagiragŋinjtiksi aglaan iŋisauttutisi malikkisi. ¹⁰ Moses tilisiŋiqsuq, ‘Kamagiyumagiŋ aapan suli aakan’ suli ‘Kiŋaimŋa uqapiluuŋtriruaq aapamiŋik suli aakamiŋik tuqqutaksraupiaqtuq’. ¹¹ Aglaan itna iŋisautrirusi iŋuum nipliutitŋiŋauplugik aŋayuqaanŋi ‘Corban’ (mumiutiqaqtuq ‘Ikayuŋukkaluagiptik aglaan qaiŋŋaniktunŋa Agaayyutmun’). ¹² Taatnaqamigguuq patchisaiyagŋiraqtuq ikayuŋiksragaluagmiŋik aŋayuqaanŋiŋik. ¹³ Taatnaqapsi ayakkisi uqalŋi Agaayyutim taavrumuuna iŋisauttutipsigun. Suli iŋugiaktuat atlat iŋisauttutipsi atuumangigagigisi.”

Sut Qaayuŋnaqsiruat Iŋuŋnun

¹⁴ Uumaguuq tuŋluŋnigai iluqaisa iŋuich iŋmiŋun nipliu-
tiplugich, “Naalagŋillaksitŋa, kaŋiqsiyumausi! ¹⁵ Isaagaqtuq
iŋuŋmun siŋataaniŋ qaayuŋnaqsiragutaunjtichuq aglaan samna
anniugagtuq uummatmiŋiŋ. ¹⁶ [Kiŋa iŋuk siutiqaqtuq
tusaali.]”

¹⁷ Jesus-ŋum unitŋamigich iŋugayaat isiŋniqsuq tupigmun.
Maliguqataiŋ kaŋiqsimasrukhotiŋ apiqsrulgiŋŋigaat taavru-
muuna atrikusautikun. ¹⁸ Suakataŋnigai, “Kaŋiqsillaiŋŋiaqpat!
Tusaanjtichuatun! Uvvaami qanutchim siŋataaniŋ isaagaqtuam
qaayuŋnaqsiraganjtichaa iŋuk. ¹⁹ Atakkii isaagaqtanjtichuq
uummataanun aglaan aqiaguanun anipluniasiiŋ timimiŋ.”
(Jesus-ŋum nipliutigikmaunŋ taamna nigiiŋaqsigai
niqipayaurat.) ²⁰ Niplipsaaqtuq, “Sagviqsiqataqtuam
iŋuŋmiŋ taavruma qaayuŋnaqsiragigaa iŋuk. ²¹ Samakŋa
anniugagagtuq uummataaniŋ iŋuum, pigiitchuat isummatit:
sayuŋahiq iŋaqataunnani, tigliyuhiq, iŋuaqtuhiq, ²² atlatuhiq,
kaviugutiqahiq, pigiiliqihiq, kinnitŋihiq, iŋmiŋun aŋalalguiŋiq,
sanjaktuhiq, uqagŋiŋluktahiq, kamanagasrugihiq, kinnanaahiq.
²³ Iluqatiŋ taapkua pigiitchuat sagvigagtuq iŋuŋmiŋ,
qaayuŋnaqsipŋuguasiiŋ taamna iŋuk.”

Ukpiqsriŋha Agnam Jew-ŋunjtichuam

²⁴ Tavrakŋa Jesus aullagŋiqsuq tunŋaanun Tyre-m suli
Sidon-ŋumlu. Isiŋniqsuq tupigmun nalutqugaluaqhuni
iŋuŋnun. Aglaan nalunilgiŋŋigaat. ²⁵ Uvvauna agnaq
paniuraqagŋiqsuq irrusiqŋulinŋmik. Tusaaniŋaa imma
Jesus tikiumanipŋugu. Utlakamiunŋ purviginiŋaa isiŋaiŋun.
²⁶ Agnaq Jew-ŋunjtichuq, animapluni Phoenicia-mi Syria-mi
ittuami. Taavruma iŋiqsruŋniŋaa irrusiqŋuk anillaŋniaquplugu
paniuraŋikkaŋmiŋiŋ. ²⁷ Aglaan Jesus-ŋum nipliutigaa
atrikusautmik, “Iŋilgaat sivulliulugu nigisuiqsuksraurut.

Nalaunnajitchuq ililgaat qaqquksranjat aatchuutigiliksrangat makunuja qipmiñun.”²⁸ Agnam kiuniġaa, “Aa tarraami, Ataniiq, naagaunniñ qipmich niġġiviich ataatni niġisuupmiut kanganiñitñik ililgaat.”²⁹ Ilaan nipliutiniġaa, “Aarigaa, kiusrillautaqutintarra, ikayugiisigikpiñ. Aggiñ, taamma irrusiqluk aniruq paniuraġikkaqniñ.”³⁰ Taavruma aikami paqinniġaa paniuraġikkani nalauraaqtuaq siñigvinñi, irrusiqluqaġnianjitchalukut.

Jesus Mamititchiruq Iñunmik Uqatlaitchuamiglu Tusaalaitchuamiglu

³¹ Tarra Jesus aullalgiññiqsuq avataaniñ Tyre-m Sidon-kuaqhuni utlautipluni narvañanun Galileem, apqusraaqługu nunakun atilikun Decapolis-mik.
³² Iñuich Jesus-muutilgiññiġaat iñuk tusaallaitchuaq suli uqallaitmisigalugu. Tarra iniqsruġnigaat patiglugu argaiñik iħuaqsitquplugu.
³³ Tavra unjavaqtaagutillañiġaa iñugaaġrunñi. Iłiplugu tikiġikkani siutañnun suli tivvuaqtuqlugich aksinñiġaa uqaġikkaña iħuaqsisukługu.
³⁴ Aaġluqhuni qilañmun aniqsaacpañniqsuq nipliqhuni, “Ephphatha” (mumiutiqaqtuaq “Añmaġiñ”).
³⁵ Tavrakñatchiaq siuttak añmaġniqsuk suli uqaña iħuaqsipluni, uqaqsipluniasiiñ kañiqsiñaqsipluni.
³⁶ Jesus-ñum tiliñiġai uqaqunitługich, aglaan iñiqtiġaluaqtitlutin uqapsaagñiqsut tamarrumuuna uuma savaaġikkañagun.
³⁷ Quviġutchallapiagñiqsut nipliqhutin, “Ilaa savaaqaqtuq supayaamik pillautaqługu: tusaallailaat tusaatlasipługich suli uqallaitchuat uqatlasipługich.”

8

Jesus Niġipkaiñiqsuq 4,000 Añutinik

¹ Taipkunani uvluni iñugiaktuat iñuich katiniqsut. Niqiksraitmata, Jesus-ñum tuqluġniġai maliguaqtini inñiñun, aasii nipliutiplugich,
² “Uvaña ilunñugigitka iñugiaktuat iñuich, atakkii nayuutirut uvaptikni piñasuni uvluni niqiksraigutiplutiñaasiiñ;
³ uvaña aullaqtitkupkich niġipkaġaluaġnagich ilinich taaqtukkaġisirut apqutmi. Iñajich agġiġniqsut unjasiksuamiñ.”
⁴ Jesus-ñum maliguaqtañ kiuniġaat, “Nakikñami maani iñuilaami qaqquqtuġisivat taatnatun iñugiaktigiruat iñuich niġisuiġutin?”
⁵ Tarra apiqsruġniġai, “Qapsiñik qaqqañuranik piqaqpsi?” Kiuniġaat, “Tallimat malġunmik.”
⁶ Tarra tiliñiġai iñuich aquvitquplugich nunamun; aasiiñ tigukamigich tallimat malġuk qaqqañurat quyyavigiqqaqługu Agaayyun, avguqlugich qaqqañat qaiñniġai maliguaqtimiñun autaagutigitquplugich iñunñun. Aasiiñ piñiġaat taamna.
⁷ Taapkua piqaqmiñiqsutuuq

mikiruuranik iqalugauranik. Jesus-ñum quyyatiplugich tiliñigai maliguaqtini tamatkuaptuug autaaqutigitquplugich. ⁸ Iluqatin iñuich niginiqsut nigisuiğataqutin. Maliguaqtit ilakut pukukmatigich immiğniğaiç tallimat malğuk aguupmaich. ⁹ Taapkua nigiruat iñugiaktilaagağniqsut 4,000 iñuich. Jesus-ñum aipkaqqaaglugich ¹⁰ ikiniqsuq umiamun maliguaqtinilu tiksighutin nunanjanun Dalmanutha-m.

Iñuich Qasiliñiqsut Quviqnaqtuamik Savaamik

¹¹ Pharisee-ñuruat agqihutin uqavaagutiaqsilğiñniğaat Jesus uuktuaqsaguklugu, “Savaaqagiñ quviqnaqtuamik. Taavrumuuna ilitchuğipkağumigaatigut Agaayyutim tuyuğipialhanik ilipnik.” ¹² Aniqsaacpagataqhuni Jesus-ñum qatmigiliutiniğai nipliçhuni, “Uvvali ukua tautugukaminaglaan quviqnaqtuamik! Nipliutigipsi, Makua iñuich tautukkumiñaitchut quviqnaqtuanik savaanik nalupqinaigutaulugu kisuuçtilaamnik.” ¹³ Taatnaqqaqhuni uniniğai. Ikipluniasiiñ umiyamun aullağniqsuq taavruma narvam siñaan iglunanun.

Kanjiqsitlaitchuat Maliguaqtit

¹⁴ Maliguaqtai aullaqamin piiguqtiginiqsut qaqqumikunniñ aglaan atausilhiñaq qaqqianuraq taquagiligniğaat. ¹⁵ Jesus-ñum tiliñigai, “Qaunagiyumausi puvlaksautaanin Pharisee-ñuruat suli puvlaksautaanin taavruma Herod atangum.” ¹⁶ Taapkua uqaqtuyaagaqsiñiqsut avatmun, “Una uqaqtuq taavrumina taquanitñapta qaqqiamik.” ¹⁷ Jesus-ñum ilisimalgiñniğai kanjiqsitlaiçhatigun. Uqaqtuaq ilisautriçhatnik Pharisee-ñuruat suli surağalhanik Herod-ñum, taapkuali uqaqhutin taquaniligmiknik qaqqumik. Taatnaqhuni apiqsruğniğai, “Suvaata uqaqtuyaagaqsilgitpisi akunnapsitni qaqqumik taquaninñiplusi? Kanjiqsinjitpisisuli? Puqisigivisi taatnatun? ¹⁸⁻¹⁹ Iriqağaluaqhusi qinilguitchusi suli siutiqağaluaqhusi tusaalguitchusi. Itqağininiçqisuni tallimat qaqqiat nigipkautikapkich 5,000 iñugiaktilaalinun? Qapsinik aguupmanjik immiuvisi ilakunik katitchikapsi?” Tamatkua kiuniğaat, “Qulit malğunnik.” ²⁰ “Suli nigipkautikapkich tallimat malğunnik qaqqiat 4,000 iñugiaktilaalinun aasiin ilakugikkanich pukukapsigich qapsinik immiuvisi aquupmanjik?” Tamatkua kiugaat, “Tallimat malğunnik.” ²¹ Ilaan nipliutigai, “Suvaatami kanjiqsilguitkaqsilgitpisi?”

Jesus Ihuasipkaiñiqsuq Qinilaitlamik Bethsaida-mi

²² Tikitmata Bethsaida-mun, tavruntininiğaat qinilaitchuaq iñuk iniqsruqluguasiiñ ihaqsitquplugu. ²³ Jesus-ñum tiguplugu qinilaitchuaq iñuk argaigun, tasiuqlugu annisiniğaa nunaqçqimiñ. Aasiin tivvuaqtuqqaaglugich

irrak patinīgik arganmiñik nipliutipluguasii, “Sumik qiñitlasiñiqpich?”²⁴ Iñuk tautunniagaqsiñiqsuq nipliqhuni, “Uvaña tautukkitka iñuich atriqaqługich napaaqtunik pisuktuatun.”²⁵ Jesus-ñum ñlitqinñigai argagikkani irraknun, taututqiksaqamiasiiñ taamna iħuaqsiñiqsuq. Takpiksiliñiqsuq.²⁶ Qiñitlasipkaanikamiun Jesus-ñum uqautiniġaa, “Aillaagiñ, aglaan nunaqqimun utiqtiġniagnak.”

Peter-m Uqautiginiġaa Kisuutilaaña Jesus-ñum

²⁷ Jesus aullaġniqsuq piqatigiplugich maliguaqtini nunaqqiñun qaniñanun Caesarea Philippi-m. Iqliqtuagimikni apiqsruġniġai, “Kisuunivatña makua iñuich?”²⁸ Tamatkua kiuniġaat, “Iñajisa iñuich John Paptaaqtitchirauniplutin, iñajisa Elijah-ñuniplutin, atlatlu sivuniksriqirauniplutin iñiġaanimma, itna uqagaqtut.”²⁹ Ilaan nipliutigai, “Ilipsimi kisuunivisitña?” Peter-m kiuniġaa, “Christ-ñurutin Agaayyutim akiqsruutigikkaña.”³⁰ Jesus-ñum tiliñigai uqautitqunjitługu kimun-unniiñ.

Jesus-ñum Uqautiginiġaa Tuquliksraniħu Anjpkakkaułiksraniħu

³¹ Tavra Jesus-ñum ñisautiuraagaqsiñigai maliguaqtini, “Iġñiña Iñuum nagliksaaqtuksrauruq, suli sivulliuqtigruat suli qaukñiña agaayuliqsit suli aglaliqirit ayakkisigaat. Tuqutkisigaat, aglaan piñayuakun uvlut anjpkakkaugisiruruq.”³² Nalupqinaiyutigai tamatkuniña. Peter-m saniqqaktaagutillakługu uqautiniġaa Jesus taatnatchiñik uqaquñitługu.³³ Jesus-ñum takullakkaluaqamigich maliguaqtini iñiqtiġniġaa Peter, “Tuunġaaq, aullaġiñ uvamniñ atakkii isumanjitchutin Agaayyutim isummasianik aglaan iñuich isumanjatnik.”

³⁴ Jesus-ñum tuqłuqmiñigai iñugayaat iñmiñun maliguaqtimiiñunlu nipliutiplugich, “Kisupayaam maligukkumiña suksraaqtaksraġigaa pisuħi, iqsriutilugu sannigutani aasiiñ maligluna.”³⁵ Atakkii kisupayaam anniginiagumiun iñuħi tammaigisigaa aglaan kisupayaam tammaiyumiuñ iñuħi pigiluna suli pigilugu tusaayugaal-lautaq anniqsugiakun, taamna iñuugisipiaqtuq.³⁶ Iñuum piññaktaagihñiħaugaluġaa suurapayaaña marruma nunam, aglaan tammautigisigaa iñuutçhii. Sakuunuraġniaħha atugumiñaitçuq sumun.³⁷ Tarra simmiutiksraitçhaa iñuum iñuutçhii.³⁸ Iłapsi kanñugivalukkaatña ñisauttitkalu sivuġaatni iñuich killuuruat sayunaruatlu. Taatnatun Iġñiñan Anjutim kanñugigisipmigaaptuuq utiġumi kamanautiqaguni aapamisun piqasiġuni ipqitchuanik isaguliñnik.”

9

1 Suli ilaniġai uumiġa, “Ilmutuuruamik nipliutigipsi, Ilañich marra iñuich tuquyumiñaitchut qiñinaiñnaa Agaayyutim anjaayquataa sanjigun.”

Jesus-ġum Atlanġuqtilha

2 Kiñuagun itchaksrat uvlut Jesus-ġum kayuñiġñiġai Peter-lu, James-lu John-lu aasii sivulliaqsipluġich iggimun kisiisa. Qiñiqtitluġich Jesus atlanġuġniqsuq sivuġaatni.

3 Atnuġaani qivliqisirauraqhutiñ qatiqsiplutiñ aniutun, kia-unniñ nunami salummaġumiñaitkai qatiqsipluġich.

4 Tavrakñatchiaq tamatkua qiñiġmiñiġaich Elijah-lu Moses-lu uqaqatigiaqsipmatku Jesus. 5 Tarra Peter-m nipliutiniġaa Jesus, “Iisautrii, nakuunayaqtuq uvani ittuiñaġupta. Nappaitquguptigut nappaiñayaqtugut pinasunik palapkaak-sranik, atautchimik ilipnun, atautchimik Moses-mun suli atautchimik Elijah-mun.”

6 Peter qanuġviiłlapiagnaqsuq tupañapluni, taatnaqhuni ilisimangiñniqsuq sumikunniñ uqaġikkaġmiñik. 7 Taatnaqsaqtitluġich nuviyam qulanjuutiniġai. Nipi nuviyamiñ tusaġnaqsiñiqsuq itnaqhuni, “Taamna ilaanuruq piqpagikkaġa Iġñiġa, naalaġniyumagiksi!”

8 Taapkua alaqtasikmata ilaġikkak qiñiġnainaniktiġniqsuk. Qiñiłhiñaġniqsut kisanik Jesus-mik.

9 Iluqatiñ atqaaqsikamiñ taavrumakña iggimiñ Jesus-ġum tiliñiġai uqautigitqunjitluġich qiñikkanit Iġñiġan Anjutim anitqilhanunaglaan. 10 Tamatkua tusaakamitruñ tillisaa qanuqsuqviitkaluaqhutiñ apiqsruqtuutiaqsiñiġaat avatmun, “Qanuutauruaq una anitqiliq tuqumiñ pivaun?”

11 Tavra apiqsruġniġaat Jesus, “Suvaata aglaliqirit uqaġuuvat Elijah agqiqsuksraunipluġu sivulliuluni?”

12 Kiuniġai, “Tavra Elijah agqiqaagnaqtuq Christ-miñ itqanaiyaġluġich supayaat. Uvvasuli aglausimaruaq Iġñiġa Iñuum nagliksaallapiaqtuksraugisiñipluġu suli suksraġingigisiñipluġu iñuñnun. 13 Aglaan nipliutigipsi, Elijah aggianiktuq. Iñuichaasiñ anallaqħukkaat qanupayaaq, tuvraqħuġu aglausimaruaq ilaagun.”

Jesus Nakuqsipkaiñiqsuq Nukatpiaġruñmik Irrusiqluñimik

14 Tamatkua utiqamiñ atlanun maliguaqtaiñun tautuñiġaich iñugayaat suli aglaliqirit uqavaaqtuat maliguaqtinun. 15 Iñuich tautukamitruñ Jesus quviġusullapiaqhutiñ aqpalisruqhutiñ ilaanun paġniġaat.

16 Ilaan aglaliqirit apiqsruġniġai, “Sumik uqaqtuyaġutiqaqpsi?” 17 Ilañata iñugaaġruich nipliutiniġaa, “Iisautrii, tikiutriruñ iġñiġikkamnik irrusiqluqaqhuni uqatlaiqsitluġu pitchanik. 18 Irrusiqluum analataġipmagu

ulğutkaa nunamun. Ilaa qilurağallapiağaqtuq, innuliqipluni qanıgmıgun, tiriqulaplugich kigutini suli tikkaksillapiaqhuni iluqağmi tuquruatununnıñ. Uqautigaluagıtka malıguaqtitin anıtquplugu aglaan taatnalguiññıgaat.”¹⁹ Tavralı Jesus-ñum nipliutiniğai, “Aataı, ukpiqqutaiññıaqpat ilipsitñi! Qanutunaglaansuli nayuğniaqpisi? Qanutunaglaan iglutuqtaksrağivisi? Taamna nukatpiaq uvunautisaqsıunata.”²⁰ İñuich Jesus-muutiniğaat. İrrusiqłuum tautupqauraqamıun Jesus, nukatpiağruk qııqsruqtitkaqsıñıgaat. Ulğupluni nunamun aksralikhuni innuliqiaqsıñıqsuq qanıgmıñi.²¹ Jesus-ñum apiqsruğaa aapaña, “Qaņaaglaan taatnalıva?” Taavruma nipliutigaa, “İmma ilılgaurauğmiñıñaglaan.²² Akulaiqługu irrusiqłuum tuqunniagsimagaa igitqataqlugu ikniğmun suli imiğmun. Pitlagupku surağallañniagıuqtuq! İunñugillañniagıta ikayuqtıgıt!”²³ Jesus-ñum uqautiniğaa, “Arguasuktuksraunıitchutin pitlanıluña. Ukpiqsrıñhiñagıvich supayaaq pıñhiñauruq!”²⁴ Tavrauıaa aapaña ilılgam kappıanaruq nipliqhuni, “[Atanııq.] Ukpiqtuña. İkayunña ukpiqsrisiqatluquluña!”²⁵ Jesus-ñum qıñığai iñuich utlaktıgıkkani. İñıqtığaa irrusiqłuk itnaqhuni, “Uqallaitchuaq suli tusaallaitchuaq irrusiq, anıtqugıkpıñ uumakña nukatpiağrunıñ, aasıñ isıtqısunaqnak.”²⁶ İrrusiqłuk iğıallaksaqtuq qilurağaqtitlugu taamna nukatpiağruk, aasıñ uulıllaktitlugu anıruq ilaaniñ. Taamna nukatpiağruk tuqunaruatun ilııqtuq. İñuich uqaaqsıñıqsut, “İlaa tuqulıqtuq.”²⁷ Aglaan Jesus-ñum tıgıuplugu argaıgun ikayuqługu makıtınnıgaat.²⁸ Jesus isıanıkman tupiğmun malıguaqtaiñ apiqsruğniğaat kısıññuğıutıplugu, “Suıaata anılgıtıpisıgu taamna irrusiqłuk?”²⁹ İlaan kiunığai, “Agaayulñhiñakıun pıliqıllapiaqhuni [uisauraalikunlu] anıtlagaa taatnasıq irrusiq.”

Jesus Uqautıgilıtkaa Tuqqutaıtkısranılu Anıpkakkauıtkısranılu

³⁰ Taavrımakñaqhutın Galılee-kuagıniqsut. İlisimatqunıññıgaat kimun-unniñ naniıtılaani,³¹ atakkıi ilısaıtrisukhuni malıguaqtımiñik, itna, “İñuich tıgugısıgaat İğñıña İñuum tuqulluguasıñ. Tuqqutaunıñkımı pıñayıakun uvlut taamna anıtqıkkısrıuq.”³² Aglaan malıguaqtaiñ kanıqsıñıññıgaat uqaaqtıutıgıkkana, taluqsraqhutın aasıñ apiqsruağalguiññıgaat Jesus.

Kiña Kamağniqsrauıva?

³³ Tavra tikiññıqsut Capernaum-mun. Tupiğmiıllağmın Jesus-ñum malıguaqtını apiqsruğniğai, “Sumık uqaqtıyaagıtıqaqpisi iglaułaptıknı?”³⁴ Kiunıññıgaat atakkıi

iglaullaġmin uqaqaqhutin avatmun nalligmiknik kamanagñiqsrauniacquagaan. ³⁵ Ilaan tarra aquvitluni tuqługñigai qulit malġuich maliguaqtigikkani nipliutiplugich, “Kiña iñuk sivulliusukkumi aqulliuruksrauruq savaktiguumiluni iluqañitñun.” ³⁶ Aasii qinñuagñigaa ililgaaq inillaklugu akungatnun, saġliriutiplugu itnaqhuni, ³⁷ “Kisupayaam akuqtugumiun ililgaaq pisigilunja akuqtugaañja, suli kisupayaam akuqtugumiña akuqtugumiñaitchañja uvañahñiaq aglaan akuqtugaa taamna tuyugirigikkaġa.”

Akitñaqtuqtinġitchuaq Uvaptiknun İlagillapiaġikput

³⁸ John-ñum Jesus nipliutinigaa, “İlisautrii, qinñigikput una anitchiraġiiruaq irrusiqłunnik atuqługu atqin. Taavruma iñuum maliguanjtmigaatigut. Uvvaasiñ iñiqtigikput atakkii maliguaqtiginjtlugu uvaptikni.” ³⁹ Aglaan Jesus-ñum nipliutinigai, “Nutqaqtitnasiun atakkii iñuum savaaqaqtuam quvinqaqtuanik atuqługu atiga uqautigiyumiñaitkañja pigiililunja. ⁴⁰ Akitñaqtuqtinġitchuaq uvaptiknun ilagillapiaġikput. ⁴¹ Nipliutigipsi, kisupayaam aatchugumisi qallugauramun imiksrapstitnik Christ pigipmasi akilłiusiaġitlasipiaġisigaa.

Killuqsacusaaġutit

⁴² “Kia iñuum killuqsacusaaqpagu ilañat makua ukpiqs-risiquaqtuat uvamnik ililgaañun, nakuutlukkayaqtuq taamna qunisiġmiutchiġlugu uyaġakpañmik ipipkaqpan taġiumi. ⁴³ Suli argakpich killuqsaqtitpatin piigumagitin. İhuatlukkayaqtuq ilipni isiguvich iñuuliġmun argaillutin uumakñja argaqaġutin igłuktun aullakksraqniñ anasiññuqsagvinmun ikniġmun qamitlailaamun. ⁴⁴ [Tavrani qupilġut tuquyumiñaitchut suli ikniq qamiyumiñaitmiuq.] ⁴⁵ Naagasuli isigakpich killuqsaqtitpatin piigumagitin. İhuatlukkayaqtuq isiguvich iñuuliġmun isigaillutin uumakñja isigaqaġutin igłuktun iktauliksraqniñ anasiññuqsagvinmun. ⁴⁶ [Tavrani qupilġut tuquyumiñaitchut suli ikniq qamiyumiñaitmiuq.] ⁴⁷ Suli ilvich irigikkaqpich killuqsaqtitpatin piiqsigumagiñ qaquliġlugu. İhuatlukkayaqtuq ilipni isiguvich añaayuañtaanik Agaayyutim atautchimik iriqaññaqpich uumakñja malġunnik iriqaġutin iktauliksraqniñ anasiññuqsagvinmun. ⁴⁸ Tavrani qupilġut tuquyumiñaitchut

suli ikniq qamiyumiñaitmiuq.

Isaiah 66:24

⁴⁹ “Maanili iñuk inmiguuraq makitalgutillaakkaugisiruq iknikun. ⁵⁰ Taġiuq nakuuruq, aglaan taġium taġiuġniiqpan qanuq taġiuġniligñiaqpisun? Taatnamik qanusriuliqaġitchi taġiutun, tutqiutiqaġusi akunnapsitni.”

10

Jesus Iļisautriruq Avitikon

¹ Jesus aullaqami tavrakņa Judea-muņniqsuq igļuanun Jordan-ņum kuņjan. Tavrani iņuich katirvigilgitmatni sivuanisun Jesus-ņum iļisautiuraagaqsilgiņņigai.

² Iļanich Pharisee-ņuruat tikitļugu uuktu-aqsagņiagalualgiņņigaa, “Uvva, maligutaksrakuagņaqpa iņuum avitkumiņ aģnaqtin?” ³ Taavrumali kiunigai apiqsruutmik, “Qanuģmi Moses-ņum tillisiqaqpa?”

⁴ Tamatkua kiugaat, “Moses aglausimaruq, Iņuum aģnaqtin avitchukkumiņ qaitchiquļiņ aglaņnik avirrutiksranik aullaqtilluguasiņ.” ⁵ Jesus-ņum kiunigai, “Moses qaitchiruq taavrumiņa tillitmik pitchigiļipsigun.

⁶ Aglaan aullaģniļhani Agaayyun iņiqsipman supayaanik iņiqsipmiņiqsuq aņutmik sulī aģnamik. ⁷⁻⁸ Taatnamik aņutim unitkisigaa aapaniļu aakanīļu, aģnamiknun iļiļuni atausiņņugutikaasiņ. Tavra malģuņņaiģutik aglaan atausiņņugisirik. ⁹ Taatnamik kia-unniiņ iņuum avitinniaqņagik Agaayyutim atautchimukti-taģikkak.”

¹⁰ Isiqamiņ tupiģmun maliguaqtaiņ apiqsrutqilgiņņigaa taavrumuuna. ¹¹ Jesus nipliutigai, “Kisupayaaq avitchumi aģnaģmiņiņ aasiņ kasuutiluni atlamun atlatuqtuq akitņagļugu aģnaqqaqtin. ¹² Naagaqaa aģnam avitchumiņ aņutni aasiņ kasuutiluni atlamun taamna aģnaq atlatuqtuq.”

Jesus-ņum Agaayyutigai Iļilgaurat

¹³ Iļanisa iņuich iļilgaat Jesus-muutiniģaich aksiquplugich. Maliguaqtainaasiņ iņiqtiaqsiņiģaich iņuich tikiutriruat iļilgaanik. ¹⁴ Jesus-ņum iļitchuģikamigich iħuagiņiņiģai. Nipliutiniģai, “Iļilgaurat uvamnuktitchigik. Avriaqutaunagich ilinjitņun atakkii Agaayyutim aņaayuqautaa aņmaruq iņunun atriqaqtuanun iļilgaanik. ¹⁵ Itqagisiņ una!

Taapkua akuqtuqtuat aņaayuqautaanik Agaayyutim iļilgaurat akuqtuipmatun, kisimiņ taapkua tavrņaģisirut.” ¹⁶ Tarra ilaan saģliriutikamigich iļilgaat, iļiļugich argaņni ilinjitņun agaayyutiniģai.

Nukatpiaq Sulliņaurauqaqtuaq

¹⁷ Jesus aullaqauraqman iņuum aqpalisruqħuni purviginigaa itnaqļugu, “Nakuuruq iļisautrii, qanuģļuņa piņņaktaaqatlasinaqpiķ isuitchuamik iņuuħiģmik?” ¹⁸ Jesus-ņum apiqsruģniģaa, “Suvaata atchiqpiņa nakuuruamik? Atautchiħiħiņaq nakuuruq, taamna Agaayyun. ¹⁹ Iļisimagitin tillisauruat, ‘Iņuaqtuqņak, atlatuqņak, tigliktuqņak, saglunak, saglutaqņak, kamagilugu aapan sulī aakan.’” ²⁰ Taavruma iņuum kiugaa, “Iļisautrii, iļuģaisa tamatkua tupigigitka

nutauhamniñaglaan.” 21 Tavra Jesus-ñum tautuñigaa piqpaksrilikun itnaqlugu, “Atautchimik inuñiqsutin. Aullagutin tunityakkich sulliñipayaagikkatin aasiñ qaillugich maniñaktatin inuqsraqtuanun. Ilvilli umialgutiqağumautin pakmani. Aasiili taatnaanikkuvich maligluna.” 22 Iñuk tusaakami taavrumiña aliasuliñiqsuq, aasiñ aullağniqsuq ihuilliuliqhuni atakkii suuraupkaqpaitluni.

23 Jesus qiniqtuağatağaluaqamigich nipliutiniğai maliguaqtini, “Qanutun sakiqnaqtigigisiva tamatkunani umialguruani isiksranağat Agaayyutim añaayuqautaanun.” 24 Maliguaqtai quviğusuniqsut taavrumiña niplioman. Aglaan Jesus-ñum nipliutitqiniğai, “Iilgaat, qanutun sakiqnaqtigiva [umialguruani] isiksranağat Agaayyutim añaayuqautaanun. 25 Qaganatlukkayaqtuq pikukturuum isiksranağat ‘Traagun Mitqutim’ uumakña umialguruamiñ isigñiakiksranağaniñ Agaayyutim añaayuqautaanun.” 26 Maliguaqtai quviğutchallapiagñiqsut, suli apiqsruaqsiplutin inmiknun, “Kiñami anniqsugisiñiqpa?” 27 Jesus-ñum qiniqamigich iriğruiniñaglugich nipliğniqsuq, “Iñuk anniqsugumiñaitchuq inmiñik, aglaan Agaayyutim kisimi anniqsutlagaa atakkii Agaayyutim supayaaq savaagitlaplugu.” 28 Tavra Peter-m nipliutiniğaa, “Atañii, unitchikput sua iluqaan malikhutin.”

29-30 Jesus-ñum kiuniğaa, “Nipliutigipsi, Iñuk unitchiyumi kinuniğmiñik, aniaqatmiñik, aapamiñiglu aakamiñiglu, qitunğamiñik, unniñ umialgutmiñik pigiluna suli pigilugu tusaayugaagiksuaq, tamatkua utigisirut iluqaitñik ilaanun tallimakipiatunaglaan marrumani iñuuligmi piyuaqsiugalu-anñağmiunniñ, suli pigigisiplugu isuitchuq iñuuliq sivuniğmi tikumaraksrani. 31 Tamatkua sivulliunasugiruat pakma aqulligugisiñiqsut aasiñ aqulliuruat sivulligugutin.”

Jesus-ñum Pinaçhiğniğai Uqaqatli Tuqutauniağmiñiglu Anjtiqkkauliğmiñiglu

32 Ukua igliğniqsut tuñaanun Jerusalem. Jesus-ñum sivulliuqtuağniğai maliguaqtit kapyalillaktuat. Atlas iñuich maliqsruqtuat iqsilillaktut. Aasiñ katitaallakamigich qulit malğuiç iñugiaktigiruat uqautiaqsilğiniğai tamatkua atuumaruaksrat inmiñun, 33 nipliuhuni, “Atañii, Jerusalem-muñniaqtugut. Iñuum aatchuutiniğaa Iğniña Iñuum qaukñitñun agaayuliqsinun aglaliqirinunlu. Tamatkua tuqutaksrağniñağaat. Tavrali qaitkisigaat Jew-ñunitchuanun. 34 Taipkua mitautigigisigaat suli tivvuaqtuglugu suli anaumigmilugu, aasiñ tuqutkisigaat. Aglaan piñayuakun uvlut anjtiqkksilğitchuq.”

Aakauruam Injirsruağa

35 James-lu John-lu, igñak Zebedee-m, utlautiniqsuk ilaannun nipliuhutik, “Iisautrii, apiqsruutiksraqagiptigiñ pisullapiakkaptiknik.” 36 Tavra nipliutiniġik, “Suqagukkaluqaqsisik?” 37 Taapkuak kiuniġaak, “Aquppiqasriġukhutin uvvaami ilaqtatikpuk taliqqikñi suli ilaqtatikpuk saumipni pigaluaqtuguk taivrumanu uvlumi aquvitkuvich kamañaqtuani atanguvipni.” 38 Aglaan Jesus-ñum nipliutigik, “Iisimaniġuptiku apqusaagaksrautigikkaġa apiqsruġayaitpaluktutik taatna. Imiñhiñauvitku qallun imiġviksrautigikkaġa naagaqaa apqusaañhiñauvitku nañinnaqtuaq apqusaagaksrautigikkaġa?” 39 Taapkuak malġuk nipliutigaa, “Piñhiñauruguk.” Jesus-ñum nipliutigik, “Iliptik ilumutun imiġisirutik alianaqtuamik imiġaksrautimnik suli apqusaagisiplutik nañinnaqtuakun apqusaagaksrautipkun. 40 Aglaan piksraqtuksraunitchuñ kimik aquppiruksramik taliqqimñi unniiñ saumimñi, aglaan Agaayyun qaiññiaġik taapkuak inik tamatkununa iñuñnun itqanaiyautikkaġmiñun inigitquplugik.” 41 Atlat qulit tusaakamitruñ ihuagiñiññiaġich James-lu John-lu. 42 Jesus-ñumli iñmiñuutiniġai aasiiñ nipliutiplugich, “Iisimarusi añałatiniġich Jew-ñuñitchuat añałannigługaqtilaanañnik iñuñitñik, suli kamañaġniqsrañisa naqititchuuplugich. 43 Aglaan taatnatun ittuksraunitchuq akunnapsitñi. Kisupayaaq kamañaġukkumi akunnapsitñi savaktigiymaġiksi. 44 Suli kisupayaaq qaukliusukkumi akunnapsitñi savautrisuuyumauq iluqapsitñik. 45 Iġñiña Iñuum aggiñitchuq iñuñnun savautityaġuni aglaan savautriyaqhuñi suli qaitchaqługu iñuñniñ tasuqsautiksrauplugu iñuñiaktuanun.”

Jesus Qiñitlasitqipkaiñiqsuq Bartimaeus-mik

46 Jesus maliguaqtinilu tikiumaniqsut Jericho-mun. Aasiiñ aullalgitñamin Jericho-miñ qiñitlailaq iniulauraagñaqti aquppiñiqsuq tumitchaam saniaani, atilik Bartimaeus-mik iġñiña Timaeus-ñum. 47 Qiñitlailam ilitchuqiqamiñ Jesus Nazareth-miu apqusaagaqsiñiplugu tuqługaaqsiñiqsuq, “Jesus, kiñuviana David-ñum, anniqsuqtaurutin Agaayyutim akiqsruutigikkaña inilġaanimma. Nagligillañnianna.” 48 Iñuñiaktuat iñiqtigaluaġniġaat nipaisaaquplugu, aglaan nipitusipsaagñiqsuq, “Kiñuviana David-ñum, nagligillañnianna.” 49 Jesus nutqaqtiqami tiliñiġai tikiutitquplugu. Tamatkua utlañniġaat qiñitlailaq nipliutiplugu, “Quviatchaugiġiñ, makillutin. Tuqługaatin.” 50 Quyalipagitiñuni maksrikami quppigaañniutigalugu aqpaqsruġniqsuq Jesus-mun. 51 Jesus-ñum apiqsruġniġaa, “Suvaata akku tuqłullaviña?” Qiñitlailam uqautiniġaa, “Iisautrii, qiñitlasitqipkukkaluaqtuña.” 52 Uuma kiugaa,

“Itqanainaniktigñiqsuq ukpiqsriipkun.” Tavrakñatchiaq qinñitlasiñiqsuq. Nakuqsiliqami maliutigaluguugnigaa Jesus.

11

Jesus-ñum Tikisaalħa Jerusalem-mun Ataniqtun

¹ Qaninani Jerusalem Jesus iglauqatailu qalliñiqsut nunaaqqiuraanun Bethphage-mun suli Bethany-mun ittuanun inñinani atiaqtuam Olives-mik. Jesus tuyuqağniqsuq malğunnik maliguaqtimiñik nipliutiplugik,

² “Nunaaqqiuramukkitik. Taamunaaasii isipqauraguptik paqitkisigiktik pituksimaruq nuğğaņa natmaksigvium natmaksigvigimailaq sivuani. Pituiğlugu uvunautityatku!

³ Kia inuum apiqsruqpatik suvaata pituiğñaqmagaan nipliutiyumagiktik, ‘Atanguruam inuğigaa aglaan utiqtitkisiyaa qilamik.’”

⁴ Taapkuak tarra aullağniqsuk. Paqinnigaa natmaksigvium nuğğaņa tumitchiani pituqaqtuaq paanani tupqum. Tarra pituiğñaq.

⁵ Taatnalu inuilli qichaqtuat tamaani nipliutigai, “Ukuqtik, suniaqlugu una pituiqpitku?”

⁶ Aikñiqsuak taapkuak kiggutiniqsuk Jesus-ñum tillisaatun. Inuilli taapkua aullaqtinnigaiç.

⁷ Taapkuak taamna nuğğağ Jesus-muutiplugu, aasiin quppigaaatik mattaqlugik iliñigaiç taavrumun nuğğağmun. Jesus natmaksiaqsiñiqsuq.

⁸ Inuigiaktuat inuich quppigaaatin siamitkaqsiñigaiç apqutmun, suli ilanich akiguñik napaaqtum navguqlugich illiuqaiñiqsut apqutmun.

⁹ Inuich sivuagun Jesus-ñum suli tamatkua aquagun nipruagaqsiñiqsut,

“Hosanna. Nangaglakput Agaayyun!
Uvvatuq Agaayyutim piliutiqağliun tikitchuaq piqusiqhuni
Ataniğmik. *Psalm 118:25, 26*

¹⁰ Agaayyutim piliutiqağliun taamna anjalatchiaqsiruaq pakma sivulliaptiktun David-tun.

Nangakkauli Agaayyun qutchinñiqsrami qilanmi.” *Psalm 148:1*

¹¹ Taatnatun Jesus Jerusalem-munniqsuq. Tavrunaaqami isiqhuni agaayyuvikpanmun, qinñiqtuagatağaluaqami aniñiqsuq. Tanuğaksipluni aullağniqsuq Bethany-mun piqatigiplugich qulit malğuk maliguaqtini.

Jesus-ñum Pannaqtitkaa Fig Napaaqtua

¹² Uvlaakuqman iluqatin pisuktuaqamin Bethany-miñ Jesus nigisuligñiqsuq. ¹³ Tautunigaa asirrisuuruaq napaaqtuq unavanin akutuqpaliqağniqman. Tarra takuniğaa asirritmanaağiaqlugu. Tikitñamion suqağnianğitchuq. Akutuqpaliñhiñanik paqittuq atakkii pukuñnaqsingitlunisuli.

¹⁴ Jesus-ñum nipliutigaa napaaqtuq, “Kia-unniin inuum

asiaqtuǵvigitqikkumiñaitchaatin pakmakᵇnaniñaglaan.”
Maliguaqtaiñ tusaaniǵaat taatnaqman.

Jesus-ᵇum Suaqtuiyaiᵇha Agaayyuvikpauramik

¹⁵ Tikitñamin Jerusalem-mun Jesus isilgitchuq
agaayyuvikpaᵇmun. Anitkaqsiliǵniǵai tunisiullaqtuat
suli tauqsiquktuat taavrumakᵇa agaayyuvikpaᵇmiñ,
ulǵutqataqluǵillu niǵǵiviich akiñik simmiqsuǵviich suli aquppi-
utaᵇich tunisiullaqtuat tiᵇmiaǵruuranik tunillaautiksrauranik,
¹⁶ suli kiñaaunniñ akiyaqtitchumiñaiññiǵaa tuniaksrarik
agaayyuvikpakuaglugu. ¹⁷ Iᵇisautiniǵai iñuich, “Aglausimaruq,
‘Uvaᵇa tupiǵa taiyuutiqaǵisiruq

iñupayaat agaayutyuqtuǵviatnik.’ *Isaiah 56:7*

Aglaan ilipsi iriqtuǵviliutinigiᵇsi tiglinᵇniaqtinun.” ¹⁸ Qaukᵇinich
agaayuliqsit suli aglaliqirit tusaakamitruᵇ taamna,
pakaagᵇiaqsiniǵaat qanuq taimma piyaqquǵuklugu.
Nuyuaǵiliutinigiǵaat atakkii iluqatiᵇ iñuich quviǵusuutigiplugich
Jesus-ᵇum iᵇisaututai. ¹⁹ Unnuksraaqman Jesus
aullalǵiñniqsuq nunaaqqimiñ piqatigaqhuni maliguaqtimiñik.

Iᵇisaaksraq Pannaqluktuamiñ Napaaqtumiñ

²⁰ Suli uvlaǵuqman apqusaaqaminᵇ taututqinᵇniǵaat
asirrisuuruaq taimña napaaqtuq. Pannaqluᵇniqsuq
kaᵇnituummaǵmi. ²¹ Peter-m itqaqtilǵiññiǵaa imña atuumaruq
aasiñ nipliutiᵇplugu Jesus, “Iᵇisautrii, asirrisuuruaq
napaaqtuq piᵇniᵇllaqsruqtikkan paniqtigᵇniqsuq.” ²² Jesus-
ᵇum kiugai, “Ukpiqsrisitchi Agaayyutmik. ²³ Iᵇumutun
uqautigipsi, Nipliutigupsiuᵇ iǵǵiq, ‘Ki, nuutittin
igitaulutinᵇ taǵiumun’ atuumagisipiaqtuq. Taamna
nalupqinaitchuq. Ukpiǵillapiagupsiuᵇ iluqnaugusi
taatna atuumagisiniᵇlugu, tavra savaaᵇupkaᵇhiñaugiksi.
²⁴ Taatnamik niqliqsuᵇa, qanutchipayaat kipigᵇniugutigikkasi
agaayyutigigupsigik ukpiǵitchi akuqtuǵiniᵇlugich, suli
piginiagᵇsi. ²⁵ Agaayugupsi, natqigutimaagᵇmagisi
ilaǵikkasi qanutchimik akikᵇaqtuutiqaǵniǵupsi. Taatnaǵupsi
aapagikkapsi pakmani ittuam natqigutimaagᵇsigaasi
killuutipsitñik. ²⁶ [Natqigutrisimaitkupsi iñuᵇnik atlanik
aapapsi pakmani ittuam natqigutiyumiñaitmigaasi
killuutipsitñik.]”

Kimik Jesus Tuyuǵiriqaǵniqa?

²⁷ Utitqikkaminᵇ Jerusalem-mun, Jesus isiǵniqsuq
agaayyuvikpaᵇmun. Qaukᵇinich agaayuliqsit suli aglaliqirit
suli sivulliuqtigruat tikiññiǵaat ²⁸ apiqsruqlugu, “Kia
aatchuqpatin aᵇalatchiǵimik savautiplutin tamatkuniᵇa?
Kia saᵇᵇiksriññiqpatin taatnatun?” ²⁹ Jesus-ᵇum
kiuniǵai, “Apiqsruǵniagᵇpsi atautchiᵇhiñamik apiqsruutmik.

Kiulgugupsitja uqautigisigipsi anjalatchiilikun tamatkuniņa savalgutilaamnik. ³⁰ Nakitña John anjalatchiiniikpa ilaan paptaaqtitichisilaanjanik? Agaayyutmiñ naaga iñuñniñ? Uqautisitja.” ³¹ Taapkua uqqaagiasiqsiñiqsut inmiknun, “Kiuguptigu pakmakñaktauniługu nipliutigisigaatigut, ‘Suvaatami ukpiğiññiqpisiuñ John?’” ³² Naagaqaa uqağumiñaitchugut anjalatchiıha iñukmiqnisauniługu.” Ilinisa sivuugaginigaich iñuich, atakkii iñupayaaq ukpiğipiagnigaaq John sivuniksriqirauniplugu. ³³ Taatnagaluaqamin kiulhiñagnigaat Jesus, “Uqautilguiññigiptigiñ.” Jesus-ñumli kiugai, “Uvanaptuuq uqautiyumiñaitmiñigipsi nakikña anjalatchiiniikñuņa tamatkuniņa savaaqaqtilaamnik.”

12

Atrikusaun Nautchirriqiritigun

¹ Tavrali Jesus uqautriñiqsuq Pharisee-ñuruanik atrikusautmik. “Unaguuq iñuk nautchiiviqağniqsuq. Nautchirriğviliuğniqsuq, sapukutchiqlugu avataagun, nivakhuni misuğuliuğviksramik, nappaipłuni nasiqsruğviñmik, tarraasiñ atukkirrutigiplugu nautchirriqirinun, Taatnaanikami aullağniqsuq uñasiksaumun nunamun. ² Katitchiñaqsipman nautchiiviqaqtuaq tuyuqağniqsuq savaktaağrukniamik atugaksraqtuanun piññaktaaksrautni aitquplugu ilinjitñiñ. ³ Tamatkua taamna tigukamitruñ anauliğniğaat, aullaqtitluguasiñ saagailaaqlugu. ⁴ Una tuyuqatqinñiqsuq atlamik savaktimik. Aasiasii tamatkua atniaqlugu niaquagun, aullaqtinnigaat uqapiluu tiplugu. ⁵ Tuyuqatqilğinñiqsuq atlamik. Maatna tamatkua tuqunniğaat. Tarra iñugiaktuat atlat tuyuğikkañi iñuum nanjitqatapiaqtağniğaiç, ilañich anauragaqluğich, atlat tuqquttaqluğich. ⁶ Uvvaguuq taamna nautchiiviqaqtuaq atautchimik iğñiqagñiqsuq piqpagikkağmiñik. Aqulliuplugu tuyuğiniğaa itnaqhuni, ‘Tamatkua taluğigisivalukkaat iğñiğikkağa.’ ⁷ Aglaan taapkua nautchiiriqirit inmiknun uqağniqsut, ‘Taamnauvva paitchaktaaksralguruq. Ki, tuqullakput, aasii paitchaktaaksrautaa piyumagikput.’ ⁸ Atugaksraqtuat tigguqluñniğaat iğñiña, aasiñ tuqqutlugu iginniğaat taavrumakña silataanun nautchiivium. ⁹ Qanuğniaqpa iñua nautchiivium? Utigisiruq tuqqutchağluğich taapkua nautchiiriqirit. Qaitkisigaa nautchiivik atlanun atugaksraqtuanun. ¹⁰ Agliqisimasruknağiksi Agaayyutim uqałha:

‘Uyağak tuppirt ayakkanat,

taamna uyağak piitchuıllapiağaqtuq tuppirauni.

¹¹ Taamna atangum savaagigaa

suli quviqnaqtuanunasugigikput.’ ” *Psalm 118:22, 23*
 12 Jew-ḡuplutiḡ siwulliugtiti ḡisimanigaaḡ uqaaqtuutigiplugu
 atrikusautmik akikḡajiqtiḡ. Taatnaqḡugu tigusuliqpi-
 avsaagaluagḡigaaḡ Jesus maatna aglaan taluqsraḡniqsut
 iḡuḡnik. Aasiḡiḡ qanuusiḡsraiḡamiḡ uniḡḡigaaḡ.

Akiḡiaksrapiatiḡun Tax-sinik

13 Jew-ḡuplutiḡ siwulliugtiti tuyuḡiniḡaich ḡḡaḡich
 Pharisee-ḡuruat suli Herod-kuaqtuat pitchaḡuplugu
 Jesus apiḡsruḡtuutiniḡ. 14 Tikiumakamiḡ nipliutiniḡaaḡ,
 “ḡisautrii, ḡisimarugut nalaunḡaruḡutilaaḡnik sugisunḡaḡnagu
 qanuḡ iḡuich isummatiḡaḡtilaanḡat. Suginḡitmigiḡ
 iḡuum suurautilaanḡa, aglaan ḡisautrirutin Agaayyutim
 iḡuuniḡvigitḡukkanḡanik. Maligutaksrakuagḡnaḡpa akiḡiiruni
 tax-sinik Caesar-mun Rome-mi? 15 Akiḡiiruḡsrauvisa tax-
 sinik naaga akiḡiḡiḡianḡtipisa?” Aglaan Jesus-ḡum ḡisimanigaa
 ukpiḡḡuagutaat nipliutiḡplugich, “Suvaata uuktuaḡpisiḡḡa?
 Kiata aatchuḡsiḡḡa qinḡillaaksramnik maniḡmik!” 16 Tamatkua
 aatchuḡmatni maniuramik apiḡsruḡḡigai, “Kisumik
 atriḡaḡniḡpa?” Kiuniḡaaḡ, “Caesar-mik.” 17 Jesus-
 ḡum nipliutiniḡai, “Utiḡtitchumagiksi pigikḡaḡa Caesar-
 m sua-samna ḡlaanun, suli Agaayyutmun sua-samna
 pigikḡaḡa Agaayyutim.” Tamatkuatarra quviḡusuutiḡiniḡaaḡ
 nipliutiḡmatiḡ taavrumiḡa.

Apiḡsruun Anḡipkakkauḡikun Tuḡuḡiḡmiḡ

18 Tavra ḡḡaḡich Sadducee-ḡuruat Jesus-munḡniqsut,
 taapḡua nipliḡuuruat tuḡuruat anḡitḡitḡaiḡiḡniḡplugich. Iḡiḡisa
 apiḡsruḡḡigaaḡ, 19 “ḡisautrii, Moses-ḡum uḡautigaa-
 tigut maligutaksrakun itnaḡhuni, Anḡun ḡaḡatiḡaḡtuḡaḡ
 tuḡukpan qitunḡigaluḡaḡani, taavruma anḡitim anḡataan
 ḡaḡatniktaagḡiraksraḡiniḡaa uilḡaḡnaḡ qitunḡisiḡlugu anḡtmik
 ḡisimanagḡuniasiiḡ tuḡuruam qitunḡaḡitilaanḡanik. 20 Uvva
 uḡaaḡtaunḡurut itna, ḡlaatniguuḡ tallimat malḡuich anḡaḡatigi-
 ich. Anḡayukḡum nuliḡḡiliutiniḡaa una aḡnaḡ, tuḡupluniasiiḡ
 qitunḡigaluḡaḡani, 21 suli tuglian nuliḡḡiliutilḡiḡniḡigaa
 taamna aḡnaḡ aasiḡiḡ tuḡulḡitḡluni qitunḡigaluḡaḡani,
 taatnatunsuli piḡayuak. 22 Tarra taatnatunsuli tallimat
 malḡuich nuliḡḡiniḡaaḡ qitunḡigaluḡaḡatiḡ. Aqulliupluni
 aḡnaḡ tuḡupmiḡiḡsuḡtuuuḡ. 23 Taivrumani anḡitḡiḡiḡmi
 makitḡikkuminḡ nalliata nuliḡḡigisivaunḡ? Atakkii iluḡatiḡ
 tallimat malḡuich nuliḡḡiniḡaaḡ.”

24 Jesus-ḡum kiugai, “Naluniḡpisiunḡ nalaunḡiḡiḡsi?
 Naluniḡiksi Agaayyutim uḡaḡḡa aglausimaruaḡ ḡlaanlu
 sanḡḡia. 25 Tuḡunaruat anḡitḡikkuminḡ atrigigisigaich
 isaḡulḡich atakkii ḡaḡatniktuḡiḡ itchumiḡiḡaitchuḡ pakmani.

²⁶ Agliqisimasuknağiksi makpiğaaniñi Moses-ñum anitqıñkun tuquñğmiñ —Agaayyutim nipaa tusagnaqtuq ikualaruamiñ uqpigauramiñ itnaqhuni, ‘Uvaña Agaayyutaa Abraham-ñum Isaac-ñumlu Jacob-ñumlu’. ²⁷ Kanjicsimaiññiqsuri. Agaayyutiginjtkaat tuqunaruat aglaan agaayyutigiplugu iñuuruat. Taatnamik kinnirusi ilipsitñun.”

Kamanağniqsrañat Tillisit

²⁸ İlanata aglaliqirit tusaanigaa Jesus-ñum uqautigikkaña Sadducee-ñuruatnun. İitchuğiplugu Jesus-ñum kiggutillautaqalha apiqsruğniğaa, “Nalliat tillisit tupigitluktaksrauva iluqañitñiñ?” ²⁹ Jesus-ñum kiugaa, “Una tilliñ piitchuillapiaqtuq, ‘Naalağnisitña, Israel-aagmiñuruasii, Sanñiruaq Agaayyutvut kisimisauluk Atanguruq. ³⁰ Piqpagiraksrağigiñ Atanıq Agaayyutin iluqaaniñ uummatipniñ suli iluqaaniñ iñuutchipniñ suli iluqaaniñ isummatipniñ suli iluqaaniñ sayagikkapniñ.’ Sivulliuruksraq tilliñ tavrataamna. ³¹ Tuglia taatnatun, ‘Piqpagiyumagiñ iñuuniaqatin iliptun ililugu.’ Atlamik piitchuq tillitmik kamanatluktuamik taapkuñnakña.” ³² Taavruma aglaliqirim kiuniğaa, “İlisautrii, uqaqtutin ilumutuuruamik. Agaayyutaipiaqtuqtavra atlamik. ³³ İñuum piqpagiraksrağigaa Agaayyun iluqaaniñ uummatmiñiñ suli iluqaaniñ kanjicsimaliğmiñiñ, suli iluqaaniñ sayagikkağminiñ, suli piqpagilugu iñuuniaqatni inmisun ililugu. İuatluktuq tupiksıriruni taapkuñniña tillisiñnik tikiutriğmiñ niğrutinik suli atlanik tunillautiksranik Agaayyutmun.” ³⁴ Taavruma kiupmani isumaturuatun, Jesus-ñum nipliutigaa, “Ukpigiñhiñaaguğniğigiñ Agaayyutmun añalatchiñiksran.” Tavrakña Jesus apiqsruqausiksrağniğaat.

Apiqsruun Anniqsuqtikun Akiqsruutauruakun

³⁵ Jesus ilisautriiğmi ağaayyuvikpañmi apiqsruğniqsuq, “Suvaata aglaliqirit nipliğagivat Christ, anniqsuqti akiqsruutauruaq, kiñuviagiñiplugu David-mun? ³⁶ David, añalatlugu İpqitchuam Irrutchim, itnağniqsuq, ‘Atangum uqaqtuq Atanimnun:

Aquvittin kamagitchiiviksrapnun

uvañnun akiñiñiañhatnunaglaan uumigiritin.’ *Psalm 110:1*

³⁷ David-ñum inmiñnik taiguutiqaqpagu Atanguruamik, qanuğmi Anniqsuqti David-ñum kiñuviagiñitlaniqpaun?” İñugağruich naalağnisuurut Jesus-mik.

Jesus-ñum Kiliktuutigigai Aglaliqirit

³⁸ İlisautriğmiñi nipliutigai, “Qaunagiyumagisi aglaliqirit pisuktuatlaturuat akuqturanik atnuğaaqhutin suli iñuñnun pağlatqusuuplutin tauqsigñiağvinñi. ³⁹ Katrağvinjitñi

suli iñuich nigiqpakmata aquppitlaturut nakuutluktuani aquppiutanitñi. ⁴⁰ Ivayaqtuqmigaich uilgağnaat tupigikkañich, aasiñ agaayuuraalgupmiut sivisuplugu agaayunñuakun. Tamatkua tamarra anasiññuusiaqagisirut pitluglugu atlaniñ iñunñi.”

Uilgağnaam İliraña

⁴¹ Jesus aquvinniqsuq igľuanun ilirrivium aasiñ tautuktuagaqsiplugich iñuich iliriruat ilirrivimun. İñugiaktuat umialguruat iliriqpaniqsut. ⁴² Pıqaqmiñiqsuq naalgiiktuamik uilgağnaamik iliriruamik malğunñik susauraanñik manıyauraanñik. ⁴³ Jesus-ñum tuqľuğniğai malıgıuagtini nipliutiplugich, “Nipliutigipsi, taamna naalgiiktuag uilgağnaaq iliritluktug tamatkunakña atlaniñ iliriruaniñ. ⁴⁴ İluqatın atlat piksraqaqhutın ilirirut sippakuuqtuaqhutin, aglaan ağnaq piksraiññağmi ilirirug tamatkiqlugu iluqaan pigikkani iñuuniutiksraigľuqhuniunniñ.”

13

Jesus Sivuniksriqirug Piyaqquğniałhanik Agaayyuvikpaum

¹ Jesus aullaaqsipman agaayyuvikpanñi, malıgıuqtaan ilañata nipliutiniğaa, “İlisautrii qıñıgıñ. Qanutun piññaqnaqtıgıvat makua uyağaiç marrumani agaayyuvikpanmi!” ² Jesus-ñum kiugaa, “Quviğusuutıgıvıgıç makua kamañaqtuat tupqıç qıñıkkatin? Kisiññuqtaqagumiñaitchuq uyağañmik qalliani atlam ulğutauniañitçhuamik.”

Jesus Sivuniksriqirug İhuilľiuğutnıglu Pıyuaqsiutiksramıglu

³ Aquppiuqtuaqhutin Jesus-lu igğıñi atıqaqtuag Olivesmik akiani agaayyuvikpaum, Peter-mlu, James-ñumlu, John-ñumlu, suli Andrew-m apıqsruğniğaat kisiññuutiplugu, ⁴ “Uqautıgıt, qakugun tamanna atuumanıqpa? Suli sukun ilıçhuqutıgıñ ilıçhuğıgısivisa iluqagmın tamatkua atuumaaqsıkpata?” ⁵ Jesus-ñum uqaaqsiñığai, “Qaunagıyumausi; kisumun iñunmun kinnıpkagıñıqasi! ⁶ İñugiaktuat tikımagısirut atugľugu atıga nipliğutin, ‘Uvaña Christ-ñuruña’. Kinnitñıkkısirut iñugiaktuanıç. ⁷ İhuilľiuğıñıqasi tusaqsraqagıpsi añuyanmik maani naagaqaa unjasıktuani. Aglaan isukłıçhumiñairgaqtusuli. ⁸ Nunaaqqıç akıknıqtulıgısiğaiç atlat nunaaqqıç, suli atangıviıç akıknıqtulıgısiğaiç atangıviıç atlat, nuna ilıqsraqısirug atłakaagıñi nunani. İtkısipmiug nigısunıq suli ilıulľıuđıç. Tamarra tamatkua aullağniısaagıgısiğai naglıksaalhum.

⁹ “Aglaan qaunakkiagıkkumausi ilıpsitñıç. Qaitqatağısiğası uqaaqsıtaaqıtıçirinun, suli ipıgaqtugısiğası katrağvinñi. Tikiutıgısiğası kavanauruanun umialguruanunlu

pisigilunja. Tavra piviksraqagisiñiqsusi ilisimaraulusi.
 10 Tamatkua atuumagaluaqtitnagich quliaqtuağigisigaat
 tusaayugaagiksuaq iñunun nanipayaaq. 11 Qakugun
 tigukpasi aullautilusi uqaqsittaagvinmun isumaalusunjaqasi
 sivuani piviksram sumik uqaksrapsitñik. Taivrumanı
 Ipqitchuam Irrutchim ilisautigisigaasi nipliutiksrapstñik.
 Tavra nipliutigiyumagiksi. Taamna Irrusia Agaayyutim
 uqağisiruq ilipsigun; nipliyumiñaitchusi. 12 Aniaqatiunuruat
 qaitqataligisigaich aniaqatiutin tuqqutaksraulugich,
 suli aapagikkatin igñiguruat. Ililgaat akiknjaqtuligisigaich
 anayuaqatin unniiñ tuqqutaksraulugich tamatkua. 13 Iñuich
 nanipayaaq uumigigisigaasi pigilunja. Aglaan Agaayyutim
 anniqsuğisigaa sivutmuulguruat isuanunaglaan.

Tatamnapiagataqtuaksraq

14 “Iñuk agliqiruaq ukuniña kanıqsılı! Tau-
 tukkisigiksi naggunallapiagataqtuaq qikağuni tavrani
 qikağviksraqviginısagmiñi. Taipkunani uvlut tamatkua Judea-
 mi ittuat qimakkumaut igğinun. 15 Iñuk innigumi tupqum
 qaanıani isigñiaqani saagaksraqsiuğiağuni tupqum iluaniñ.
 16 Suli taamna qakma nautchiivinmi utigñiaqani saagağniağuni
 atnuğamiñik. 17 Qanutun tatamnaqtigigisivat tamatkunani
 sinaiyauruani suli miluktitchiruani taipkunani uvluni.
 18 Agaayyumuusi qimagviksraqsi ingitqulugu ukiumi.
 19 Taipkunani uvluni iñuich nagliksaatlullapiagñiaqtut
 qanapaniñaglaan Agaayyutim nuna iñigataqmagu. Aasiñ
 taatnatun nagliksaaqtigitqikkumiñaitchut aquagun
 taavruma. 20 Aasiñ Atangum ilanñaqtaanısuaqpagich
 taipkua uvlut kiña iñuk anniqsukkauyumiñaitchuq,
 aglaan pisigilugich piksraqtaagıkkani ilanñaqtaagısıgai
 taipkua uvlut. 21 Taimanigun kia iñuum uqautikpasi,
 ‘Atanji, uvva Christ-nuruat Agaayyutim akiqsruutigıkkana’
 naagaqaa uqautikpasi ‘Atanji, ilaa taimña’, ukpigıniaqnağich.
 22 Anniqsuqtinuat suli sivunıksrıqirinuat iligisirut
 savaanıglu quvıqnaqtuanıglu. Taavrumuuna kin-
 niñiağniğaiç Agaayyutim piksraqtaanı pisagıyumiñagımisıgik.
 23 Taatnamik qaunatqiağıkkumausi! Kilıkkipsi sivuani
 tamatkunıña iluqanjitñik pinaiñaisa.

Agğılha Igñınan Iñuum

24 “Taipkunani uvluni, pianikpan taamna ihuıllıuğutiqpak,
 sıqıñıq taaqsıgisıruq,
 suli tatqıq qaumağingığuni.
 25 Uvluğiat katakkısırut qılanmiñ,
 suli qaummatıpayaanı sılam nuktıtaulutın inimikniñ.
Isaiah 13:10; 34:4

26 Taivrumani uvlumi iñuich tautukkisigaat Iğñiņa Iñuum aggiqsuaq nuviyakun piqaguni kamañaqtuamik sanñimik kamanautituummagmi. 27 Taamna tuyuqagisiruq isağuliñnik katitchiyaqtuanik atautchimun Agaayyutim piksraqtaagikkaniñnik nakikñapayaaq.

Iłisaaksraņa Asirritłaitchuam Napaaqtum

28 “Iłisaagağitchi asiaviqutiniñ, itnaqhuni, nauriuraq nauñuraaqsiivaalukman qiniğnaqsiuraaqsiptomata akutuqpaliksrailisimaragigiksi upingaaam qalliłha. 29 Taatnatuntuuq, tautukkupsigik tamatkua atuumaruat ilisimagisigiksi isuksram tikiuumaaqsiłha. 30 Iłumun nipliutigipsi, ukua iñuich tuquyumiñaitchut atuumagaluaqtitnagu iluqaan tamanna. 31 Qilaglu nunalu piigisiruk aglaan uqałitka piigumiñaitchut.

Pivia Aggıksraņan Iłisimaraitchuq

32 “Kia-unniiñ iñuum nalugaa taimanigun Iğñiņan Anutim qakugun aggıksraņa, uvaņa unniñ isağulgich ittuat pakmani nalugaat, aglaan kisimi Aapaa ilisimagaa. 33 Qaunatqiağiksiłusi, itqummaağikkumausi, atakkii nalugiksi sumi atuumaliksrana. 34 Atriqaqtuq umialinmik aullaqtuamik unasiksuamun nunamun unitchipluni tupigmiñnik. Sanñiksriñniğaa pirigikkani savaaksraņanik, tilipluguasiññ talum munaqsraa qaunatqiağiquplugu. 35 Taatnamik itqummaağikkumausi atakkii nalugiksi qakugu anaaquqaņa tupqum aggıksraņan, unnuami naaga unnuagruami naaga uvlaatchaurami unniñ uvlaami. 36 Aggıgumi tavrakñatchiaq paqingitchumagaasi siñigusi. 37 Nipliutigikkağa iluqapsitñun sivuani uqautigigiga iñupayaanun, Itqummaağikkumausi!”

14

Sivunniugun Tuqutchukługu Jesus

1 Atuumagaluaqtitnagik malğuk uvluk Jew-ñuruat niğiqpagvikaanatalu atilik Apqusaakkauligmik suli niğilhata puvlaksiğniğilaamik qaqqumik, qaukñiņa agaayuliqsit suli aglaliqirit pakağiniğaat qanuğimña tigusukługu Jesus iriğaqtuğutiñ tuqulluguasiññ. 2 Aglaan ilinich nipliğniqsut, “Niğiqpagvikaam uvluani taatnağniangitchikput. Iñuich aupatchakpiaqtut.”

Jesus Tiprağiksakkauruq Bethany-mi

3 Jesus-uvva inniqsuq Bethany-mi, tupqani Simon-ñum atniğñautiqaqtuam auyugaqtuamik. Aasii niğipkaqlugu ağnam tikiñniğaa saagaqhuni akisullapiaqtuamik uqsruğutmik atiqaqtuamik Nard-mik. Taavruma anmağniğaa nakasruñña kuvikługu uqsruğun Jesus-ñum niaquanun.

⁴ Ilañisa iñuich ihuaginilgiññaat aasiiñ avatmun nipliqtutin, “Suvaata una piilaamun uqsruğun atuqpa? ⁵ Tuniñayaqtuq qaaniqlugu pinjasut kavluutit taalanik aasii qaillugu manik nagliñnaqtuanun.” Taatnaqtutin uqapiluktut akikñaqlugu añaq. ⁶ Jesus-ñum nipliutigai, “Suginaiqsun! Suvaata ihuilliqtitpisiun taamna añaq? Una savaaqaqtuq nakuuruamik uvañnun. ⁷ Nagliñnaqtuat itchağataqtut. Taimma qanutun savautilhiñaugisi nakuuruamik piyumiñağupsi, aglaan nayuutilhaiñağumiñaichuñja. ⁸ Añaq savaaqaqtuq piyumiñağumiñnik. Tipragiksagaa timigikkağa itqanaiyautiplugu iluvikkauksrañanun. ⁹ Uqautigipsi, nanipayaaq nunami quliaqtuağikpatrun tusaayugaagiksuaq iñuich uqautigigisigaat nalupqinaiqługu ağnam taavruma taatnaħa itqakkutaaluniasii ilaanun.”

Judas Aniqtuq Aatchuutigisukługu Jesus

¹⁰ Judas Iscariot, ilañat qulit malğuch malğuaqtit, utlautiniqsuq qaukñitñun agaayuliqsit aatchuutigisukługu Jesus ilinñitñun. ¹¹ Tusaakamitrun quviasuligniqsut, sulikiqsruğniğaat aatchuğukługu maninñik. Tavrakña Judas utaqqi-aqsiñiqsuq aatchuiviksramik Jesus-mik pisuğnaqsilugu.

Jesus Niğiqatauniqsuq Malğuaqtimiñi Niğiqpagviani Atilinmi Apqusaakkauğimik

¹² Sivulliqpiami uvluani niğiqpagvikaam puvlaksigniğilaamik qaqqumik ipnaiyaaq tuqputauraqtuq itqakkutaupluni Apqusaakkauğimun. Jesus-ñum malğuaqtaiñ apiqsruğniğaat, “Nanili itqanaiyaquvisigut niğiqpakiksraptnik atilinmik Apqusaakkauğimik?” ¹³ Jesus-ñum tuyuğigik malğuk malğuaqtinñi nipliutiplugik, “Nunaaqqimukkitichik. Tavrani paağisigiktik iñuk saagaqtuaq qikumik imiqagvinmik. Malikkumagiktik. ¹⁴ Napmun isiqpan nipliutiyumagiktik tupilik, Iñisautri nipliqsuq, nanili iniqaqpich niğgiviksramnik ipnaimik atilinmik Apqusaakkauğimik piqasiğıunja malğuaqtimnik?” ¹⁵ Taavruma urriqsuutigisigaatik nalauraallagvinmik initurumik qulligmi inimi itqanailaamik inuqsrañaiqlugu. Tavrani itqanaiyautiyumagiptigut.” ¹⁶ Jesus-ñum malğuaqtai aullaqtut nunaaqqimukhutin. Paqinnigaat nipliħa taatnatupiaq, itqanaiyaqhtutin niğiqpagviksramun atilinmun Apqusaakkauğimik.

¹⁷ Anaqaksraaqman Jesus tikiñniqsuq piqatigiplugich qulit malğuch. ¹⁸ Niğipkaqlugich Jesus-ñum nipliutigai, “Iñapsisamma niğiqatigikkağma aatchuutigigisigaaña.” ¹⁹ Taapkua aliasuligniqsut nipliutiplugich atausiuttaaqhtutin, “Uvañja pivinña?” atlatsuli, “Naaga uvañja?” ²⁰ Jesus-ñum kiuniğai, “Iñapsisamma qulit malğuplusi ittuasi misuksiqatigikkağma

puggutamiñ. ²¹ Iñuk agaayyutitñaqtauruuq nalunaiqsuq tuquruksrauruq tuvraglugu aglausimaruuq ilaagun. Nakkiuñ iñuk tamna aatchuiruuq Iñuñmik agaayyutitñaqtauruamik! Iuatlukkayaqtuq taimani aninjitchumi.”

Atangum Nullautchiġvia

²² Tamatkua niġilgataqtitlugich Jesus-ñum tiggummiplugu qaqquq quyyatipluguasiñ avguqlugu qaiññiġaa maliguaqtimiñun nipliġhuni, “Tigulugu niġġisiuñ, taamna timiġa.” ²³ Jesus-ñum tigukamiuñ qallun quyalgitlugu Agaayyun, qaiññiġaa tamatkunuña imiqsillaavigipluguasiñ. ²⁴ Nipliutigai, “Una auga maqiruuq iñuġiaktuanun. Taavrumuuna Agaayyutim taluġniqusigaa akiqsruutni. ²⁵ Nipliutigipsi, imitqikkumiñaitchuña asiam misuġuanik taivrumuñaaġlaan imiġviksramnun nutaakun añaayuqautani Agaayyutim.” ²⁶ Tavra atuanikamiñ atuutmik aullaġniqsut iġġimun atiliñmun Olives-mik.

Jesus Sivuniksriqiruuq Peter-m Piilaġniałhanik

²⁷ Jesus-ñum nipliutigai, “Marrumani unnuami iluqasi nikatchakkisirusi piqutigiluña. Atakkii aglausimaruuq, ‘Tuqqutchiruña munaqsrimik,

taatnamik ipnaich siamitkisirut.’ *Zechariah 13:7*

²⁸ Aġlaan kiñuagun añitqianikkuma aullaġisiruña sivupsitñi Galilee-mun.” ²⁹ Peter-m nipliutigaa, “Iluqatiñ unitkaluaqpatinunniñ, nikatchakkumiñaitchuña.”

³⁰ Jesus-ñum itnaġniġaa, “Uqautilakpiñ, marrumani unnuami aqargiqpak qalġuqtaġaluaqnagu malġuñniaglaan piilaġutigigisigikma piñasuniaglaan.” ³¹ Aġlaan Peter nipliqsuq qapinaiqhuni, “Tuqulunuñunniñ nayuġniagikpiñ. Piilaġiyumiñaiapiagikpiñ sumiunniñ.” Taatnatuntuuq nipliġmiñiqsut iluqatiñ.

Jesus Agaayuruq Gethsemane-mi

³² Jesus-lu maliguaqtinilu tikitñamiñ nunagik-saanjanun atiliñmun Gethsemane-mik nipliutigai, “Aquppiuraallagitchi uvani agaayutyuqtilluña.”

³³ Piqatiginiġai Peter-lu, James-lu, sulii John. Uqumaiłliullapiagñiqsuq nagliñnaqsipłuniunniñ irrutchiġmigun

³⁴ nipliġhuniasiiñ, “Arrii, uqumaiłliullapiagñiqsuña. Alianam pisagñiñaaġuqtaġaaña. Tavraniittuallagitchi qaunaksruqasillaġluña.”

³⁵ Taavunuqtaallakhuni sitquġniqsuq nunamun agaayupłuniasiiñ nagliksaaġunjtłuni piñagumiñaaqpan. ³⁶ Itnaġniqsuq, “Abba, Apaan, suapayaaq aňalatkiñ piqugaluaġiga nagliksaaġutiġpak uvamniñ. Aġlaan pisułhiñ atuumayumuq, pisuġiñiłaapkun.” ³⁷ Jesus-ñum utiqami paqitlugich siñiktuat nipliutiniġaa Simon Peter,

“Simaan, siñikpich? Munagiuraallakkumiñaiññiqpichunniñ akkuvauraq?” ³⁸ Tavra nipliutilgiññigai, “Siñiniasunjaqasi agaayulusilu, ukpiqsrissainitchumausili uuktuakkaugupsi. Inuk ilumutun piyummatiqagaluahuni irrutchiǵmigun, aglaan timimigun sayaitchaqtuq.” ³⁹ Jesus aullatqinñiqsuq agaayutyaqhuni sivuanisun. ⁴⁰ Utiqami paqilgiññigai siñiktuat, irratin uisalguillilaklugichunniñ. Taatnamik kiuqausiksraiññigaat. ⁴¹ Utiqami piñayyakni nipliutiniǵai, “Kiikaa, siñigitchi qanutun minguiqsiǵusilu. Aglaan siñikpaaniktusi. Uvva aatchuutauliksrana iñuum Iǵñinan tikitchuq analataǵiyumiñaqsiplugu killuliqirinun. ⁴² Makillusi, utlaglavut, atanii tunirigikkaǵa imma tikitchuq.”

Jesus Tiguniǵaat

⁴³ Jesus uqaqtitlugu Judas, ilanar qulit malǵuich malǵuaqtaiñ tikiññiqsuq. Agǵiqasiqhuni iñugiaktuanik iñunnik, saviqaghutin suli anautchiraqhutin. Qaukñich agaayuliqsit, aglaliqiritlu suli sivulliuqtigruat tuyuǵiniǵaich. ⁴⁴ Taavruma tuniritñiktuam ilaanik qaiññigaa itnaqhuni ilitchuǵipchautigigisiñiplugu, “Taamna kunikkaǵa, tavra ilaanuǵisiruq. Tiguyumagiksi aullautiluguasiñ qanagilugu.” ⁴⁵ Judas-ñum tikirgauraqamiun Jesus nipliutiniǵaa, “Iisautrii,” kuniklugu. ⁴⁶ Aasiñ tamatkua tigguruñniǵaat. ⁴⁷ Ilanata malǵuaqtaiñ qichaqtuam amuliqamiun savikpani anauniǵaa savaktaat qaukñata agaayuliqsit, siutaiqsiqlugu. ⁴⁸ Jesus-ñum nipliutigai, “Suvaata tigutyapqisitña savikpaliraaqhusi anautaniglu? Savvaqluktaunasugivisitña? ⁴⁹ Uvlutaǵuǵipman agaayyuvikpanmi iisautiplusi naagauvva tigullaitchipsitña, aglaan aglaksimaaqtuq taatna Agaayyutim uqalhani ittuksraupluni.” ⁵⁰ Tarrali malǵuaqtai iluqatin suksraaqlugu qimanñiqsut.

⁵¹ Nukatpiaq, malǵuaqtaiñ ilanar, atnuǵaaqǵniqsuq qalipquaññamik. Tiguliqsaqmanituuq ⁵² qalipquani unitlugu qimanñiqsuq atnuǵaunnani.

Jesus Uqaqsittaagvinmi

⁵³ Taapkua tigusiruat pituigun tasiuǵniǵaat Jesus qaukñiatnun agaayuliqsit, katimaruanun iluqatin qaukñich agaayuliqsit sivulliuqtigruat aglaliqiritlu. ⁵⁴ Peter malikmiñiqsuq unasiuraaqhuni silataanunaglaa igluqpanan agaayuliqsit qaukñata. Aquppiqataunikuq qanaksrini naniaqtuaqhuni ikniǵmi. ⁵⁵ Qaukñich agaayuliqsit suli iluqatin uqaqsittaagtitchirit pakaaqǵniqsut agvisiksrananik akikñaǵlugu Jesus tuqutquklugu, aglaan paqitchitlaiññiqsut. ⁵⁶ Iñugiaktuat iisimaraugaluatut akikñaqlugu, aglaan iisimaruaruat atinjtqataqtut. ⁵⁷ Tavra iisimarit ilanar

makinniqsut akikñaqlugu nipliqhutin, ⁵⁸ “Tusaagikput nipliqman, ‘Piyaaquqisigiga agaayyuvikpak iñiqtauruaq argañnik, aglaan piñayuakkun uvlut nappaiñaqtuñja atlamik iñiqtaunitchuamik argañnik.’” ⁵⁹ Iisimaritunniñ taapkua piqasiutilguiññiqsut taavrumuuna. ⁶⁰ Qaukiat agaayuliqsit makinniqsuq sivuğaati. Tarra apiqsruğniğaa Jesus, “Kiggutiksraitpiun una iisimarit uqağikkanat akikñaqhutin?” ⁶¹ Aglaan Jesus nipaisaaqtuq uqañitluni sumik.

Apiqsrutqilgiññiğaa qaukiata agaayuliqsit nipliqhuni, “Christ-ñuvich, Iğñiña Nangakkauruam Agaayyutim?” ⁶² Jesus-ñum kiuniğaa, “Tarra, Ilañuruña. Tautukkisigiksi Iñuum Iğñiña aquppikpan taliqpiani Saññipayaalgum qiniğisiplugu atqaqpan nuviyakun qilañmiñ.” ⁶³ Qaukiata agaayuliqsit aliktuğniğai atnuğaani nipliqhuni, “Inuqsrañaisugut iisimarauruksramik! ⁶⁴ Tusaagiksi uqağniqluutaal! Qanuq sivunniğniqpi?” Iluqatin katimaruat tuqutaksrağniğaat. ⁶⁵ Ilañisa tivvuaqtuqlugu, irrak matuqqaalugik anaumikkaat apiqsruqlugu, “Ki, nalautchagiñ kimun anaumiktillaqnik.” Taatnaanikmata qaunaksrit tiguplugu pattañniğaat.

Peter-m Jesus Piilaagigaa

⁶⁶ Peter ititlugu silataani uqaqsittaagvium tikiñniğaa ağnam savaktaan qaukiata agaayuliqsit. ⁶⁷ Uma tautukamiun naniaqtuaqtuaq inmiñnik iisaqliğniğaa nipliutiplugu, “Ilvittuq piqatigipmikkañatin Jesus Nazareth-mium!” ⁶⁸ Peter piilaaqtuqtuq, “Naluruña. Kañiqsimañitchiga qanutchimik uqaqtılaan.” Nuktaaqtitlugu aqargiqpak qalğuniqsuq.

⁶⁹ Suli ağnam taututqilgitñamiun nipliutiniğai tamatkua qichaqtuat, “Uvvauna ilagipmikkañat.” ⁷⁰ Peter piilaatqilgiñniqsuq. Kinuagunsuli qichaqtuat tavrani nipliutiniğaat Peter, “Iłmun ilagigaatin Galilee-ğmiunuplutin.” ⁷¹ Aglaan suviagaqsiñiqsuq itnaqhuni, “Agaayyutim anasiññuqsagliña uqañitkuma iłmutuuruamik. Nalugiga kisutilaaña taavruma añutim.” ⁷² Tuglililqıluğugu aqargiqpak qalğuniqsuq. Peter-m itqağniğai uqağikkanı Jesus-ñum, “Aqargiqpak qalğutağaluaqnagu malğunniaglaan piilaagutigigisigikma piñasuniaglaan.” Itqaqamiun taamna qiagaqsiñiqsuq.

15

Pilate-muutiniğaat Jesus

¹ Tavra uvlaatchaurami qaukñich agaayuliqsit piqatigiplugich sivulliuqtigruat suli aglaliqirit suli iluqağmin uqaqsitaaqtitchirit katimaniqsut sivunniqhutin. Tamatkua Jesus

qiliqtinnigaa. Qilgutilik tasikuaqlugu Pilate-muutiniigaa kavanauruamun.

² Pilate-Num apiqsruḡaa, “Uvva Jew-ḡuruat umialigivatin?” Jesus-Num kiugaa, “Tavra ilvich taatnaqtutin.” ³ Qaukḡinich agaayuliqsit pasiugniḡaa iḡugiaktuatigun sutigun. Aglaan Jesus kiumaksriḡiḡiḡiḡisqu. ⁴ Pilate-Num apiqsruḡitkaa, “Kiggutiksraiḡiḡiḡipich? Qanutunaglaan iḡugiaktautigiruanik pasiuqpatin!” ⁵ Jesus nipliḡiḡichuq. Taatnamik Pilate quviḡusunḡisqu.

Jesus Tuquruksraḡuḡaa

⁶ Ukiupayaaqman Jew-ḡuruat niḡiqpagvikaatni atilḡimi Apqusaakkauḡimik Pilate annaktitchiraḡniḡisqu atautchimik isiqtamik kisupayaamik pisukamiḡ. ⁷ Akunḡatni isiqtat iḡuk inniḡisqu atilik Barabbas-mik iḡuaqatauruq taapkua aḡuyakmata akikḡaqlugu Roman kavamaḡatnik. ⁸ Iḡugayaat Pilate-mukamitruḡ qasriḡiaqsiḡiḡaa pituiquplugu isiqtaq piragḡihḡimisun sivuani. ⁹ Pilate-Num kiugai, “Pituiḡitquvisitḡa Umialgatnik Jew-ḡuruat?” ¹⁰ Iḡichuḡiniḡaa qaukḡinisa agaayuliqsit qaitchiḡhat Jesus-mik siḡḡataqḡimiktigun. ¹¹ Aglaali qaukḡinich agaayuliqsit akatchiḡisut iḡuḡnik Pilate-Num pituiḡitquplugu Barabbas-mik. ¹² Pilate kiugai, “Qanuḡisiḡipigu una taiguutiqaqtuaq Umialgatnik Jew-ḡuruat?” ¹³ Iḡuqatin iḡuich nipliqaḡḡisut, “Kikiaktuutili!” ¹⁴ Pilate-Num apiqsruḡniḡai, “Suvaata? Savamaḡluqaḡa?” Aglaan iḡuich nipliqaḡpaurallapiḡniḡisut, “Kikiaktuutisiḡu!” ¹⁵ Pilate-Num quyalisukḡigich iḡuich pituiḡniḡaa Barabbas ilḡitḡun. Qaitkamiḡ Jesus aḡuyyiuḡtimiḡun tiliḡiḡai, “Ki, ipiḡaqtuḡsiḡu! Kikiaktuutinaḡsiruq.”

Aḡuyyiuḡtit Mitautiḡaa Jesus

¹⁶ Aḡuyyiuḡtit itḡutiniḡaa Pilate-Num tupiqaḡanun, aasiḡ katitḡuniḡaich atlat aḡuyyiuḡtit, ¹⁷ atnuḡaaqlugu akisuruanik kaviḡsaamik sulī niaquusiḡlugu kakitḡaḡnanik aasiḡ iḡiplugich niaquanun. ¹⁸ Kamagiḡḡuaḡniḡaa sivuḡaani nipliḡhutin, “Uvvaguḡ Umialgat Jew-ḡuruat!” ¹⁹ Anaullaḡniḡaa niaquagan anautamik sulī tivvuaqtuḡlugu sitquḡvigiplugu sivuḡaani Jesus. ²⁰ Mitautiḡianikamitruḡ mattaḡtinnigaa kaviḡsaaq siḡatiḡuaq atipkaḡḡuasiḡiḡ ilaan atnuḡaḡniḡik. Tavra aullatiniḡaa kikiaktuutiviksraḡanun.

Jesus Kikiaktuutigaat Sanniḡutamun

²¹ Uvvaguḡ iglaullaḡmiḡ aḡuyyiuḡtit paḡniḡaa iḡuk atiqatuaq Simon-mik utiḡtuaq nunaaqḡimun. Nunuriḡiḡaa iḡsruquplugu Jesus-Num kikiaktuutiviksraḡa. Taamna Simon Cyrene-naḡmiu aapaḡak Alexander-mḡu Rufus-ḡumḡu. ²² Tikiutiniḡaa nunaḡanun taiyuutilḡimik Golgotha-mik

mumiutiqaqhuni “Niaqum Saunga.” ²³ Imiksritkaluagnigaat asiam misuguanik avuplugu sunagnitchuamik. Aglaan Jesus iminjiniñigaa. ²⁴ Tamatkua anuyyiuqtit kikiaktuutigaat. Tavra aviktuğniğaiç atnuğaanj aasiñ saaptautigiplugich qanutchimik iñuk piksraquplugu. ²⁵ Nine-aklaaqman uvlaami kikiaktuutiniğaat. ²⁶ Aglaich pasikkusianj iliniğaiç niaquan qulaanun itna aglakhugich, “Umialgat Jew-ñuruat.” ²⁷ Ilaani kikiaktuutriqatauniqsuk malğuk tigliniaqtik, ilaqataa taliqpian tunjaani suli ilaqataa saumiani. ²⁸ [Sivuniksriqirim tarra Agaayyutim uqalħa immiumaruq, “Irrutiniğaat savamaqluktuatun.”]

²⁹ Iñuich apqusaaqtuat niaqulaniqsut nipliaplutiñ pisaanñatinik Jesus-mun, “Aa! Uqağuuruatin piyaqqulħiñauñiplugu agaayyuvikpak aasiñ nappatqiglugu piñasuni uvluni, ³⁰ ki, anniqsugiñ ilipnik, aasiñ atqagiñ sannigutamiñ.” ³¹ Taatnatuntuuq qauklijisa agaayuliqsit piqasiqhutiñ aglaliqirinik mitautigigaat, “Una anniqsuiratuq atlanik, aglaan inmiñik anniqsulguitmiñiqsuq. ³² Ki, Christ, Umialga Israel-ñum, atqagutin kikiaktuutriviñniñ! Uvagus tautukkuptigu ukpiğiyumaikput.” Taapkuak kikiaktuutriqatauruak suviağutiniğaa.

Jesus Tuquruq

³³ Uvlug qitiqquqman taaqsiñiqsuq nunapayaami. ³⁴ Three-aklaaqman Jesus nipitusiñiqsuq, “Eloi, Eloi, lama sabachthani?” mumiutiqaqhuni, “Agaayyutmaan, Agaayyutmaan, suvaata suqutigingiqpiña?” ³⁵ Iñajich tamatkua qichaqtuat tusaakamiun nipliqsut, “Atanjii, tuqluğagaa Elijah.” ³⁶ Iñajit iñuich tiguliqamiun allaqtigun qilamiksruaqhuni misuktiqlugu misuqqumun, isautchiqsiqu ayauppimik qaqłuukkun aktuqlugu nipliqhuniasiiñ, “Ki, qiniğumagikput Elijah agğigisipmagaan atqautityağlugu.” ³⁷ Jesus nipaalaliqhuni tuquniqsuq. ³⁸ Talukuyaaq agaayyuvikpanmi siiksigniqsuq tatpichakña takanuña taatna. ³⁹ Tavra anuyyiuqtit qaukħiat qichaqtuaq Jesus-ñum qaniñani tuqupman nipliğniñiqsuq, “Iłumutun taamna anun iğniğiniğaa Agaayyutim.”

⁴⁰ Itmiñiqsut ağnat tautuktuat unavaniñ, ilagiplugich Salome suli Mary Magdalene suli Mary, aakagikkañak taivruma kamanaiñniqsram James-ñum suli Joses-ñum. ⁴¹ Tamatkua piqasiqsuğniğaat Jesus Galilee-mi itman savautiplugulu. Atlas iñugiaktuat ağnat maliniğaat Jerusalem-mun.

Jesus Iłuviğniğaat

⁴² Unnuksraağuraaqman Joseph Arimathea-ğmiu tikiñniqsuq. Uvva uvluañi sivuañi Jew-ñuruat minguiqsiağviat piuq.

43 Taatnamik ilaa taluqsraiqhuni utlautiniqsuq Pilate-mun. Injağiniğaa Jesus-ñum timaa. Joseph kamagikkaupluni sivulliuqtigruañuniqsuaq niğiugaqağniqsuq aullağniñiğksrañanik anjaayuqautaanik Agaayyutim. 44 Pilate quviğusuniqsuq Jesus tuquaniktiğniqman. Tuqłuğniğaa anuyyiuqtit qauklat apiqsruqługu tuquaniktiqmagaan. 45 Tarra ilitchuğianikamiuñ taavrumakña anuyyiuqtit qauklatniñ Jesus-ñum tuqqutilaaña, qaitkaa timaa Joseph-mun. 46 Joseph tauqsigñiqsuq ukiłhaağiksaamik. Atqautiplugu Jesus-ñum timaa puuqługu ukiłhaağiksuamik iliñiğaa iluviłiqtamun uyağañmi. Aksrakługu uyağañmik taluniğaa taamna iluviq. 47 Mary Magdalene suli Mary aakagikkaña Joses-ñum qiñiğniğaaak napmun iliñiaqmañaan.

16

Jesus Anitqiksuaq Tuqułiğmiñ

1 Jew-ñuruat miñğuiqsiağviat qaanianikman, Mary Magdalene suli Mary aakaña James-ñum suli Salome tauqsigñiqsut tiprağiksaanik uqsruqtigukługu Jesus. 2 Uvlaatchaurami sivulligmi uvluani akunniqsaaam tikitchut iluviğmun nuiyasriuraqmigułgu siqiñiq. 3 Uqaksraqtuniqsut inmiknun, “Kiami aksrakkisivauñ uyağak paañaniñ iluvğum?” (Atakkii uyağak anjaluqaqtuaq). 4 Tavrakña tautuñniğaat uyağak aksraksi-maanikługu.

5 Tavra ağnat isigñiqsut iluviğmun. Tautukkaat nukatpiaq aquppiuraaqtuuaq taliqpian tuñaani atnuğaaqaqhuni takirumamik qatiqtaamik. Quviğutchañniqsut. 6 Aasiñ nukatpiam nipliutigai, “Quviğusunqaasi! Pakakkiksi Jesus Nazareth-miu kikiaktuutrauruaq. Agaayyutim anitqiksitkaa. Uvani ingitchuq. Qiñiqsiuñ nallavia. 7 Aglaan uqautityaqsigik maliguaqtit Peter-lu, ‘Immaimña Galilee-muñniqaqtuq sivup-sitñi, taamani tautukkisigiksi tuvrağługu uqauttutaa ilip-sitñun.’” 8 Tarra uniñniğaat iluviq qilamik. Tatamitpaitłutiñ uuliksiñiqsut. Nipliñiñniqsut iñuñmun apqutmikni iqsitchak-paitłutiñ.

Jesus Sagviqsuaq Mary Magdalene-mun

9 Jesus anitqikhuni uvlaatchaurami sivulligmi uvluani akunniqsaaam, sagviğniqsuq sivulliuplugu taivrumuña Mary Magdalene-mun irrusiqluiyakkamiñ tallimat malğunnik. 10 Taavruma utlañniğai piqatigisuukkanji Jesus-ñum kiñuvğuruat qaiplutiñlu. 11 Uqautiniğai Jesus iñuuniplugu suli tautuñniplugu. Tamatkua naagatai kiñuvğuruat tusaakamiñ ukpiğingñiñniğaat.

Jesus Sagviğniqsuaq Malğunñun Maliguaqtinñun

12 Kinuagun Jesus sagviqmiñiqsuq iglaatun ilipluni malgunun ilanjiknun aullaqtuanun nunaqqimiñ. 13 Tavrakñatchiaq utiqnisuk. Uqauraaqsiñiağaluagñiqsuk atlanun maliguaqtinun, aglaan tamatkua ukpiğinjitmiñiaich.

Jesus Sagviğñiqsuq Qulit Atautchiñun Maliguaqtinun

14 Kinuagun Jesus sagviqmiñiqsuq taapkununa qulit atautchiñun niğniiaqtitlugich. Suakatağniğai ukpiqs-rilguiłhatigun pitchiğiłhatigunlu atakkii ukpiğinjitlugich qiniqtuat ilaanik kinuagun anitqilhan. 15 Nipliutigai, “Aullağusi iluqaanun nunamun, quliaqtuağiyumagiksi tusaayugaagiksuaq anniqsuğiakun iluqaitñun iñun. 16 Kisupayaaq ukpiqsriuaq suli paptaakkauruaq anniqsuğisuruq. Aglaan kisupayaaq ukpiqsriñitchuaq suksraunğiqsaugisuruq. 17 Tamatkua ukpiqtuat piqağniaqtut ilitchuqqutaiñik sanjim taavrumuuna: Atuğlugu atiga anittaigisirut irrusiqłunnik suli uqatlagisirut atlakaagiiñik uqqanik. 18 Tigugaluaguminj nimigianik unniñ imigaluaguminj tuqunamik nuyuağnamiyumiñaitchut. Iğisigaich argagikkatiñ atniğñaqtuanun aasiñ tamatkua iluaqsilutiñ.”

Jesus Aullautrauruq Qilañmun

19 Kinuagun Jesus-ñum Atanğum uqaqatigianikamigich, Agaayyutim aullautiuraagaqsiñiğaa pakmunja aquviti-tluguasiñ taliqpinmi tunaanun. 20 Maliguaqtai aullaqhutin quliaqtuağniqsut tusaayugaagiksuumik nanipayaaq. Atanğuruam savaqatiginigai nalupqinaigutiplugu uqauttutaat ilumun itilaanjanik quviqnaqtuatigun savaanjisgun.

Uqallich Aglaanji Luke-ŋum

¹ Piqqagiplutin ilauramaan Theophilus! Iñugiaktuat iñuich pisuqtilaagmiktigun aglaŋniqsut atuumaruanik akunnaptikni. ² Iŋisimaraurat uqautiniġaatigut tautukkaġmiknik taimakŋaniñ aullaġniñhaniñ. Iñuich tamatkua pakmapak quliaqtuaġniqsut tusaayugaaġiksuamik. ³ Qutchiksuanjuruatiin, aglaŋniaqtuŋa ilitchuġiraksraqnik ilisaagillapiaqqaaglugich uqagipayaakkanjich aullaġniñhaniñaglaan. ⁴ Aglaktuŋa taavrumiŋa ilisimatquplutin ilumutuupiañhanik ilisauttusiagikkaqpitch.

Anniviksraŋa John Paptaaqtitchirim Uqautauruq

⁵ Herod-ŋum umialguniŋani Judea-mi agaayuliqsiqaqmiñiqsuq atiliŋmik Zechariah-mik. Agaayyuvikpaŋmi savaqatauniqsuq agaayuliqsini taggisiquaqtuani Abijah-ŋkutnik. Aġnaata atqa Elizabeth, paniginiġaali atlam agaayuliqsim. ⁶ Iluqatik nalaunŋaruaniqsuk Agaayyutim qiñiñhani, tupiksriplutik iluqaitñik Atanġum tillisaiñiglu atuqtaksraiñiglu. ⁷ Qitunġaiñiñiqsuk atakkii Elizabeth qitunġitlaitluni, suli iluqatik utuqqanaaġuqhutik.

⁸ Abijah-ŋkut savagviksriutaata Agaayyuvikpaŋmi tikiummipman, Zechariah-m savautiniġaa Agaayyun agaayuliqsaupluni. ⁹ Tuvraqlugu atuiragilhat agaayuliqsit piksraqtaaginiġaat ikipkairuksraupluni tipraġiksautmik. Isiqniqsuq agaayyuvikpaŋanun Atanġum. ¹⁰ Zechariah ikipkaipkaqtitlugu tipraġiksautmik iñugaaġruich agaayuniqsut silataani. ¹¹ Isaġulgan Atanġum sagviutiniġaa qichaqhuni taliqpiani ikipkaiviuram tipraġiksautmik. ¹² Zechariah-m tautukamiun tupaŋniqsuq iqsiliqsiqhuni. ¹³ Aglaan isaġulgum nipliutiniġaa, “Zechariah, iqsinaak! Agaayyutim tusaaniġaa iniqsrulhiñ. Nuliagikkan Elizabeth iġniġisiruq anjugauramik. Atchiġisigiñ John-mik. ¹⁴ Quviasuutiqaġniaqtutin! Atlatlu iñugiaktuat quviatchakkisirut anikpan. ¹⁵ Iñullautaugisiruq kamaŋuni Agaayyutim qiñiñhani. Imiġumiñaitchuq asiam misuqquanik sanġisimaruamik. Anilġataliġmiñiñaglaan aŋalatiqaġisiruq Ipqitchuamik Irrutchimik. ¹⁶ Utiqtinniġai iñugiaktuat Israel-ŋuruat Ataniġmun agaayyutaatnun. ¹⁷ Ataniq aggitlaiñŋaan taamna John quliaqtuaġniaqtuq sanġiqaguni sivuniksriqiritun Elijah-tun. Ilauraagiiksitkisigai aapauruat qitunġanjitñun. Utiqtitkisigai tupiksritlaitchuat isummatiqatlasilugich nalaunŋaruamik. Itqanaiyautigisigai iñuich akuqtuġumiñaqsilugu Ataniq.” ¹⁸ Zechariah-m nipliutiniġaa isaġulik, “Qanuġluŋa ilisimaniaqpik ilumutuutilaaqnik? Atanji, anayuqaaqtuŋa suli nuliagikkaġa

utuqqagūqmiuq.”¹⁹ Isagūlgum kiuniġaa, “Gabriel-nuruġa. Qichaqtuġa sivuġaani Agaayyutim. Tuyuġigaanġa uqautityaquplutin taavrumiġa tusaayugaallautamik.²⁰ Ukpigilguitchiġn uqauttutigikkaġa aglaan atuumagisiruq. Atakkii ukpigilguitġnapġa uqaġumiġnaitchutin tikiġgataġlugu uvluq tamatkua atuumaviksraġat.”

²¹ Taatnaqtitlugu iġnuich utaqqiġniġaat Zechariah iġlisimasukhutiġ suvaata muluvaalkakmagaan iġluani agaayyuvikpaum.²² Anisulliġataqami uqalguiġniġisusq. Iġnuich iġitchuġiniġaat qiġniqquuraaqalġha agaayyuvikpaum iġluani. Uqalguitiġluni urriqaniqsuq argaġmiġnik.²³ Abijah-tkut savagviksriutaat Agaayyuvikpaġmi naatnamiuġ Zechariah aiġniqsuq.²⁴ Aquvatigun taavruma nulianġa Elizabeth siġjayauniqsuq. Aasiġn tallimani tatqiġni aimmiġniqsuq²⁵ itnaqhuni, “Kiisaimma saġġiruam Atanġum Agaayyutim ikayuqpaanġa. Kanġusutqikkumiġnaisuġa qitungitlaiġniġiġuġa.”

Anniviksraġa Jesus-ġum Uqautauruq

²⁶ Itchaksrani tatqiġni Elizabeth siġjayaunġanikman, Agaayyutim tuyuġilgiġniġiġaa isagūlik Gabriel nunaqqimun Galilee-miittuamun atiliġmun Nazareth-mik.²⁷ Tuyuġiniġaa niviaqsiamun aġutituqsimaitchuamun atiliġmun Mary-mik nuliaksrausiutianiktuamun aġutmun atiliġmun Joseph-mik. Joseph kiġnuviaġiniġaa Atanġum David.²⁸ Isagūlgum tikiġniġiġaa nipliutiġlugu, “Paġlagikpiġn! Atanġum Agaayyutim piksraqtaagūgaatin iqatigiġlutin. [Quvianaġniqsraurutin aġnapayaaniġn.]”²⁹ Mary tupallapiagūniqsuq isagūlgum nipliuttutaagun kaġiqsiġitlugu suvaata uqaqtilaanġa taatna.³⁰ Isagūlgum nipliutiniġaa, “Iqsiġnak Marii! Agaayyutim iġhuaqutigiġgaatin.³¹ Siġjayaugisirutin iġniġlutinaasiġn aġugauramik atchiqsaksraqikkaqnik Jesus-mik.³² Taamna kamaġgisiruq, suli iġnuich taiguutiqaġisigaat iġniġanik Qutchiġniġisrauruam Agaayyutim. Agaayyutim ataniġuqtinniġaa David-tun sivullianġatun.³³ Ataniġuġisiruq kiġnuvianġiġni Jacob-ġum qaġapak taimuġa, suli aġaayuqautaa isuksraqaġumiġnaitchuq.”³⁴ Mary-m tarra nipliutiniġaa isagūlik, “Qanuq una itkisiġniġpa? Iġaqatniksimaitchuġasuli.”³⁵ Isagūlgum kiuniġaa, “Ipqitchuaq Irrusiġ tikiuġmagisiruq ilipnun. Agaayyutim Qutchiġniġisrauruam saġġigikkaġan nayuġisigaatin. Taatnaġumi iġilgaaq ipqitkisiruq taiguutiqaġumi Iġniġanik Agaayyutim.³⁶ Aasiġn, itqallaun iġlan Elizabeth. Uqautigimasugauq qitungaqatlaiġniġiġlugu. Aglaan pakma siġjayauruq itchaksrani tatqiġni utuqqanaaġuġaluanġaġmi.³⁷ Atakkii Agaayyutim supayaaq savaaġitlagaa.”³⁸ Mary nipliġniġisusq, “Atanġum

savaktigigaaña. Atuumali uvaḅnun uqautturigikkaptun.”
Tavrakña isagulgum uniññigaa.

Mary-m Utlakkaa Elizabeth

³⁹ Taavruma aquagun, Mary paqnaliqtuqhuni aullaqtiḅniqsuq nunaaqqiuramun qimigaanñiittuamun Judeam. ⁴⁰ Tarra isiqhuni Zechariah-m tupqanun iqinnigaa Elizabeth. ⁴¹ Elizabeth-ḅum tusaapqauraqmagu Mary-m paḅlataa ilummiutaq iliqsraqtiḅniqsuq. Elizabeth aḅalatiqaḅniqsuq Ipqitchuamik Irrutchimik ⁴² nipliḅhuni nipitusipluni, “Quvianaḅniqsraurutin aḅnapayaaniñ. Quvianamiuruq ililḅaaq sinaiyaukkan. ⁴³ Qanutun quyyasiusiaqaqtigivik, atanigma aakagikkaḅan utlagluḅniḅaaña qinḅigiaqluḅal. ⁴⁴ Tusaapqauraqapku paḅlatigikkan ilummiutaḅa quviatchakhuni iliqsraqtiqtuq. ⁴⁵ Qanutun quviasuktigivich ukpiḅikapku Atangum uqaḅha tuyuutigikkaña ilipnun atuumagisiñipluḅu.”

Mary-m Kamaksruutaa

⁴⁶ Mary nipliḅniqsuq,
“Iñuutchimniñ iluqaaniñ kamaksruḅigiga Ataniq.
⁴⁷ Quviatchautigigiga Agaayyun Anniqsuqtigikkaḅa.
⁴⁸ Suuḅiluqtuaña itqaḅiniḅaaña.
Uvakñaniñaglaan iluqatiḅ iñuich taiguutiqaḅisigaatña quvianamiuruamik
⁴⁹ atakkii kamaḅtuḅaq Saḅḅiruaq Agaayyun savaaqaḅhuni kamaḅtuḅuanik uvamnun.
Atqa ipqitchuq.
⁵⁰ Kiḅuviagiiñi aippaavak nagliktuutiqaḅai taluḅirigikkani.
⁵¹ Agaayyun isanḅniqsuq saḅḅiruamik taligmiñik aasiñ siammayaaqḅugich kamaḅasuktuat sivunniḅutituummaitñik.
⁵² Atchiksinnigai kamaḅtuḅat atangich suli atchiksuat kamaḅsipaḅḅugich.
⁵³ Inuqsraqtuat pisuiqsinnigai nakuuruanik suli aullaqtitlugich umialguruat saagailaaḅḅugich.
⁵⁴⁻⁵⁵ Ikayuḅniḅaa savaktigikkani Israel nagliktuḅḅugich, akiqsruutmisun sivulliaptiknun Abraham-mun kiḅuviapayaanñiunlu qanapak taimuḅa.”
⁵⁶ Mary nayuutiuraḅniqsuq piñasuni tatqiñi Elizabeth-mi, aasiñ utigmun aipluni.

Aniḅha John Paptaaqtitchirim

⁵⁷ Iḅñiviksrani tikitman, Elizabeth iḅñiñiqsuq aḅugauramik.
⁵⁸ Iḅaiñ ilauraanñiḅu tusaanigaa Atangum kamaḅtuḅuanik

nagliktuilha Elizabeth-mun. Aasiin tamatkua quviasuqasiññaat. ⁵⁹ Aniqammiuraq tallimat malgunnik uvlianikman nalunaitnutchiaqsiññaat atchiguklugu Zechariah-mik, aapañan atqanik. ⁶⁰ Aglaan aakaña nipliññiqsuq, “Naagga, atiqaqtuksrauruq John-mik.” ⁶¹ Nipliutilgiññaat, “Aglaan nalliatunniin ilavich atiqanjitchut taavrumiña atigmik.” ⁶² Urriqaplutin apiqsruññaat aapaña kisumik atchigukkisipmagaan aniqammiuraq. ⁶³ Zechariah aatchuquniqsuq aglagviksramik, aglakhuniasiiñ, “Atiqagisiruq John-mik.” Quvigusuniqsut iluqatin. ⁶⁴ Taatnaanikami Zechariah uqatlasitqinñiqsuq quyaaqsipluguasiiñ Agaayyun. ⁶⁵ Silalliuñich atlayuatchanñiqsut, aasiin iñuich nunapayaani Judea-mi uqaginiñaat. ⁶⁶ Tusaapayaaqtuat taavrumiña isummatiginiñaat apiqsruqhutin, “Qanusiugisiñiqa una ililgaaq?” Nalupqinaitchuq Atanigmun iqatigitilaña.

Zechariah-m sivuniksriqutaa

- ⁶⁷ John-ñum aapaña Zechariah ayalatiqagñiqsuq Ipqitchuamik Irrutchimik. Uqagñiqsuq sivuniksriqipluni, ⁶⁸ “Quyalakput Ataniq Agaayyutaat Israel-aagmiut! Atakkii ikayugiagñigai tasuqsagialugich iñuni. ⁶⁹ Akungatniñ kinuviağikkañiñ David-ñum Agaayyun piksraqtaaqağñiqsuq iñunmik sanñiaqtuamik anniqsugiaqhuta. ⁷⁰ Taimakñaaglaan akiqsruğaatigut tumigiplugich ipqitchuat sivuniksriqirini ⁷¹ anniqsugisiñipluta akilliliqsuqtigikkaptikñiñ suli sanñiatniñ uumigirigikkapta. ⁷² Uqagñiqsuq nagligigisiñiplugich sivulliağikkavut itqağilugu ipqitchuaq sivunniugutni. ⁷³ Agaayyutim akiqsruğniğaa sivulliaqput Abraham ⁷⁴ annautigisiñipluta akilliliqsuqtigikkaptikñiñ uvaptiknun savautitqupluni iqsisunajaata ⁷⁵ ipqihikun nalaunñaruahikunlu iñuuniqtutilaaptikni. ⁷⁶ Ivich ililgauramaañ, taiguutiqağisirutin sivuniksriqiraanik Qutchinñiqsrauruam Agaayyutim. Igligisirutin sivuani Atangum itqanaiyağiağlugu agğihksraña ⁷⁷ uqautilugich iñugikkañi anniqsugisiñilugich natqigutigisiñilugillu kil-luqsautinjitñik. ⁷⁸ Agaayyutigikkaqput ilunñuktauruq nagliktaupluni. Tuyugikpagu anniqsuqti inniaqtuq uvaptiknun uvlum qausagataurağniñatun.

79 Ikayugisigai iñuuniaqtuat taaqtuami iqsiñañani tuqułhum, aasiñ ilaan iñuupkağuta tutqiksilluta.”

80 John aglipluni timimigun saññisiñiqsuq irrutchikun. Iñuuniağniqsuq iñuilaami aullağniñiałhanunaglaan ilaan quliaqtuaqalhan Israel-aagmiunun.

2

Aniłha Jesus-ñum

1 Augustus atangunñağmi Rome-mi tilisiñiqsuq iñuich nanipayaaq atqiqsitquplugich. 2 Taamna atqiqsitshivik sivulliuniqsuq. Taamna atuumapman añun atiqaqtuag Quirinius kavanauniqsuq Syria-mi. 3 Iñupayaat utlautiniqsut sivulliağmiñ anniviñitñun atqiqsitchaqtuqhutiñ. 4 Joseph-tuuq iglaupmiñiqsuq. Aullağniipluni Nazareth-miñ Galilee-miittuamiñ Bethlehem-munniqsuq, nunaaqqimun Judea-miittuamun, annivianun atangum David. Joseph tavrugağniqsuq atakkii ilaaptuuq kiñuviagağiplugu David-ñum. 5 Atqiqsitchaqtuqami aullautiniğaa Mary nuliaksrausiutianikkani sinjayaauraaq. 6 Bethlehem-miittitlugik Mary iğñisuligñiqsuq. 7 Iğñiñgağniqsuq añugauramik. Nimiqsruqtuallañniğaa ilipluguasiiñ tuttuqpaich niğgiviattun atakkii iniksraitłutiñ nullağviñmi.

Munaqsriłlu Isağulgiłlu

8 Iłañich munaqsrit unnuiñiqsut taavani nunami munaqsriplutiñ ipnaimiknik. 9 Isağulgan Atangum sagviutiniğai aasiñ qaumanañ Atangum qaggutiplugich. Taapkua tatamitchallapiagağniqsut. 10 Aglaan isağulgum nipliutiniğai, “Iqsiñasi, uvuñaqłunja uqautityağipsi tusaayugaallautamik quviatchaktirrutiksrauramik iñupayaamun. 11 Marrumani unnuami anniqsuqti ilipsitñun aniruq David-ñum nunaaqqiani, Christ-ñuruuq Ataniq. 12 Una ilitchuqqutauruq ilipsitñun ilaanutilaanjanik, paqitkisigiksi aniqammiuraq nimiqsrułaktaq nalaruq tuttuqpaich niğgiviattni.” 13 Tavrakñatchiaq iñugiallapiaqtuat isağulgich qilañmiñ sagviğñiqsut. Piqasiqługu isağulik nangagnağaat Agaayyun itnaqhutiñ,

14 “Kamanaun illi Agaayyutmun qutchiññiqsrami qilañmi, sulit tutqiuutiqağli nunami akunğatni iñuich quyalitñiqtuat ilaanik.”

15 Isağulgich utiqmata qilañmun munaqsrit nipliğñiqsut inmiknun, “Ki, aullaqta Bethlehem-mun tautugiagługu Atangum uqauttutigikkanja uvaptiknun!”

16 Qilamiksruaqhutiñ paqinniğaiç Mary-lu Joseph-lu sulit aniqammiuraq nalauraqtuaq tuttuqpaich niğgiviattni.

17 Munaqsrit tautukamitruñ uqağiniğaiç isağulgum

nipliuttutigikkañi taavrumuuna aniqammiurakun.
 18 Tusaapayaaqtuat quvigusunniqsut tamatkuniña munaqsrit
 nipliuttutigikkañitñik. 19 Mary-m uummatigmiitchiutinigai
 uqautigikkañich aasiñ isummatigiuraaqlugich. 20 Munaqsrit
 utigniqsut kamaksruqlugu nangaqlugu Agaayyun iluqaisigun
 tusaakkaqmiktigunlu tautukkaqmiktigunlu. Atuumaruq
 atrilipługu isağulgum atuumagisiñikkaña.

Jesus Atchigaaat Agaayyuvikpañmi Qaitługu Agaayyutmun

21 Tallimat malğuk uvlut naatmata suli aniqammiuraq
 nalunaitñutchiqsauñanikman, atchigñiğaat Jesus-mik, atigmik
 isağulgum qaisañanik Mary sinaiyaugaluaqtitnagu.

22 Ipqiqaşağviksrañat tikitman, Joseph-lu Mary-mlu
 aniqammiuraq Jerusalem-muutinigaak qaitchaqtuaqlugu
 Agaayyutmun tuvraqługu maligutaksraña Moses-ñum,
 23 maligutługu aglausimaruaq maligutaksrañiñi Atanğuruam,
 “Aniqqaaqtuapayaaq aņugauraq qaisaksrauruq Agaayyut-
 mun.” 24 Tunillaqtuğiağniqsuk malğunñik tinmiagrurañnik,
 iniañuruamik maligutaksrañagun Agaayyutim.

25 Jerusalem-mi aņutiqagmiñiqsuq atilinqmik Simeon-mik.
 Una aņun nalaunñaniqsuq taluqsriruaq Agaayyutmik,
 suli utaqqiñiqsuaq Israel-aagmiut annautikkauñiksrañatnik.
 Ipqitchuam Irrutchim nayuğniğaa. 26 Ilaan uqautiniğaa
 tuquyumiñaiñniplugu qiniğaluaqnagu Christ Anniqsuqti
 Agaayyutim aqiqsruutigikkaña. 27 Simeon sivullikkaupluni
 Ipqitchuakun Irrutchikun utlautiniqsuq agaayyuvikpañmun.
 Jesus-ñum aņayuqaanñiñ tikiutipmatku aniqammiuraq
 Jesus agaayyuvikpañmun atuumatyaqlugu atuiragilħagun
 maligutaksram, 28 Simeon-ñum akiggiutiniğaa ililgaag aasiñ
 quyaplugu Agaayyun,

29 “Ataniiq, aqiqsruutigikkañ atuumapkağiñ,
 suli tuqqutlasirunña tutqigłunña.

30 Irramnik tautukkiga anniqsuqti

31 tuyugikkañ annautitquplugich iñuich sumipayaaq.

32 Ilaa qaumauruq sagviiruaq anniqsuğiamik Jew-
 ñunñitchuanun

suli kamanautaugisiruq iñuiñun Israel-ñum.”

33 Ililgaam aapaña aakanalu quvigusunniqsuk tamatkunuuna
 Simeon-ñum uqauttutaigun Jesus-kun. 34 Simeon-

ñum qiniñuağutiniğik piliusiamik suli nipliutiplugu Mary
 aakagikkaña, “Agaayyutim una ililgaag piksraqtaaginiğaa
 agvisautyaquplugu tammañiksrañatnun naagaqaa
 anniqsuñiksrañatnun iñugiaktuanun Israel-aagmiunun.
 Ilitchuqqutaugisiruq, aasii pisigiplugu ilaan kisuutilaaña
 iñugiaktuat iñuich uqağisirut akitñağlugu. 35 Taatnağumin
 sagvigisiñiğaiç iriğaqtuqhutin isummatigikkañich ilaagun.

Suli alianaq savikpaktun ipiktuatun kapirigisiruq uummatipnik.”

³⁶ Sivuniksriqiriqağmiñiqsuq uilgaagnaamik atilimik Anna-mik panianik Phanuel-ñum kinuvianjiniñ Asher-ñum. Anna utuqqauruq. Uiqagnaqsuq tallimat malgunni ukiuni, aasii uina tuqupluni. ³⁷ Taimakñaaglaan iñuuniagnaqsuq uilgaagnañupluni, aasiñ pakma ukiuninñiqsuq sisamakipiaq sisamanik. Unillaiññigaa agaayyuvikpak. Uvlumi unnuaqtuummaan savautiniğaa Agaayyun uisauraaqhuni lu agaayupluni lu. ³⁸ Taavrumani sassağniğmi tikiññiqsuq qaitchiplugu quyyatmik Agaayyun. Uqautiginiğaa taamna ililgaaq iluqaitñun niğiuğaqaqtuanun tasuqsaityałiksrajanik Jerusalem-ñum.

Utilhat Nazareth-mun

³⁹ Joseph-ñum suli Mary-m tanjanikamitkik iluqaisa atuqukat maligutaksrañigun Agaayyutim utigniqsuk kinunigmiknun Nazareth-mun Galilee-miittuami. ⁴⁰ Ililgaaq Jesus aglipłuni sanjisiñiqsuq, puqiutiqallapiaqhuni lu. Suli Agaayyutim iluqaqtuniğaa.

Nukatpiağruk Jesus Agaayyuvikpañmiittuq

⁴¹ Ukiuğağipman aņayuqaak Jesus-ñum utlauti- rağniqsuk Jerusalem-mun niğiqpagvikaamun atilimun Apqusaakkaułigmik. ⁴² Jesus qulit malgunnik ukiu- nikman utlautiniqsut niğiqpagvikaamun piragiligmiktitun. ⁴³ Niğiqpagvikaam aquagun aigaqsiñiqsut. Utiqsağmaknik nukatpiağruk Jesus uninñiqsuq Jerusalem-mun, aasiñ aakanan Joseph-ñumlu naluniğaa. ⁴⁴ Igligaşugini plugu iglauqatauruani iglauniqsuk naalgataqlugu uvlug. Uvvaasiñ tikiumakamik nullagviksrağmiknun pakaaqsiñiğaa akungatni ilamij suli ilauraanjiñi. ⁴⁵ Paqinjitñamitku utiaqsiñiqsuk Jerusalem-mun pakkiagługu. ⁴⁶ Piñayuatigun uvlut paqinniğaa agaayyuvikpañmi aquppiqataupluni Jew- nuplutin ilisautriñi, naalağniplugich apiqsruqtaqlugillu. ⁴⁷ Iluqatin tusaaruat ilaanik quviğusuutiginiğaat puqikhuni kiggutaigun. ⁴⁸ Aņayuqaakkiñ quviğusuutiginiğaaq tau- tukamitku. Aakanan nipliutiniğaa, “Iğniñ, qanulgitpisiguk? Aapanlu piniksralilłapiaqhunuk taatnaqhunuk pakkiagiptigiñ.” ⁴⁹ Jesus-ñum kiuniğik, “Suvaata pakakpisiñja? Naluniqpitku nayuutiruksrauiğa aapaa tupqani?” ⁵⁰ Aglaan kanjisiñiñiğaaq kiggutaa. ⁵¹ Tavrakña Jesus utiqasiğniğik Nazareth-mun tupigiplugik. Aakagikkanan itqağiplugich iluqaisa tamatkua uummatigmiitchiutiniğai. ⁵² Jesus agliñiqsuq puqiksipluni. Agaayyutimlu iñuillu nakuagiñiğaat.

3

Quliaqtuaqatha John Paptaaqtitchirim

¹ Akimiaguutaatni ukiut atanniqsuiħhane Caesar-m atilgum Tiberius, Pontius Pilate kavanaupmiñiqsuq nunami taggisiqaqtuami Judea-mik, Herod atangupluni Galileemi, aniqataa Philip atangupluni nunami taggisiqaqtuami Iturea-mik Trachonitis-miglu, Lysanias atangupluni Abilene-mi, aasiiñ ² Annas-lu Caiaphas-lu qaukħiuplutik agaayuliqsini.

Taapkua atangupkaqlugich uqatha Agaayyutim tikiumaniqsuq John-mun igñinjanun Zechariah-m iñuilaami.

³ John kukiħunniqsuq kuunjan Jordan-ħum avataani quliaqtuaqhuni, "Isummitqigitchi mumigusi killuqsautipsitñiñ paptaaqtillusi. Taatnağupsi Agaayyutimli natqigutigisigai killuqsautisi." ⁴ John agğigñiqsuq tuvraqħugu aglausimaruaq makpigaanani sivuniksriqirim Isaiah-m itna,

"Iñuk tuqħuraqtuq iñuilaamiñ:

Itqanaiyautisiun apqutiksraña Atangum,
nalğugħugu tumiksraña!

⁵ Natignapayaat immigħugich,
iñğich qimiğaallu naqigħiħugich,
saqunaruat apqutit nalğuqsaqmilugich,
qaiğiitchuat tumitchaat qaiqsagħugich.

⁶ Tarrali iñupayaaq iħitchuğiniaqtuq anniqsuqtimik Agaayyutim
akiqsruutigikkananik." *Isaiah 40:3-5*

⁷ Iñugiaktuat iñuich utlautiniqsut John-mun paptaaquplutiñ. Uqautiniğai, "Nimigiaturun ittuasii, kia uqautivasi annatlasiñiplusi anasiñħuqsautiksrañaniñ Agaayyutim? ⁸ Iħitqutchipsigun qiniğnaqsisun isummitqihqsi killuqsautipsitñiñ. Isumanasi, 'Abraham sivulliagigikput.' Uqautigipsi, Agaayyutim makua uyagaich kinuvaliutlagai Abraham-mun! ⁹ Agaayyutim atanniħha qallipiagataqtuq, iñuktun itqanaiqsuatun kipiħiñaağukħugu napaaqtuq kanjagun. Napaaqtupayaaq asirriñitchuaq kipikkaugisiruq iktauluniasiiñ ikniğmun."

¹⁰ Iñuich apiqsruğniğaat, "Qanuğmi pigisiñiqpisa?"

¹¹ Kiuniğai, "Kisupayaam malğunnik qaliğuaqağumi qaitçili iñunmun atnuğaaksraitçhuamun, suli kisupayaaq niqiksrautiqağumi nigipkaili niqiksraitçhuamik." ¹² Iħanjich tax-siliqirit utlautipmiñiqsut paptaaquplutiñ aasiiñ apiqsruqħugu, "Iħisautrii, Sugisiñiqpisali?" ¹³ Uqautiniğai, "Katitçhiñasi qaanigħuğulu piraksriusiaqsi." ¹⁴ Iħanjisa anuyyiuqtit apiqsruqmimiğaat, "Uvagutaasiiñ, qanuğisiñiqpisa?" Nipliutiniğai, "Aqsaknasigik iñuich nunuritñigusi naagaqaa saglutiginasigik iñuich. Apaigilugu akiliusiağikkaqsi."

15 Iñupayaat niġiugaqaġniqsut Anniqsuqtimik ag-
 qiqsaġumaruamik, aasiiñ isumaniqsut taamna John Christ-
 ɲupmagaan, anniqsuqti akiqsruutauruaq. 16 Aasiiñ John-
 ɲum uqautiniġai, “Paptaaqɲitɲirunja imikun, aglaan
 taimma iñuk agqiqaġumaruaq kamanatluktuq uvamniñ.
 Sinjiilguyumiñaitɲunjaunniñ aluġutiɲnik. Paptaaġisigaasi
 Ipqitɲhuakun Irrutchikun suli iknikun. 17 Tigummiagigaa
 tiktitaun salummaġuklugich mukkaakrsrat sanikɲunniñ,
 katillugichaasiiñ mukkaakrsrat siġluagmiñun. Aglaan
 ikipkaġisigai sanikɲuich ikniġmun qamiyumiñaitɲuamun.”

18 Atlakaagiiġkun John quliaqtuagniqsuq tusaayugaallau-
 tamik iñunɲun pitchuksaaqɲugich atlaġuquplugich iñuuniatɲat.
 19 John-ɲum iñiqtiqmiñiġaa ataniq Herod atakkii ɲlaqatnikhuni
 Herodias-mik aniqataan nuliananik suli savaaqaqhuni
 iñugiaktuanik atlanik pigiitɲhuanik. 20 Aasiiñ Herod
 savaaqagniqsuq pigiitɲluktuanik isiqtakupkaqamiun John.

Paptaakkaulha Jesus-ɲum

21 Iluqaisa iñuich John-mun paptaaqɲinɲanikmata, Jesus-
 tuuq paptaaqɲinniqsuq. Agaayupkaqɲugu qɲlak aɲmaqtuq
 22 suli Ipqitɲhuaq Irrusiq atqaġniqsuq ilaanun tiɲmiagruuratun.
 Nipi tusaaniġaat pakmakɲa, “Piqpapiplutin iġniġigikpiñ.
 Quyalimaagikma.”

Jesus-ɲum Kanɲiġviɲi

23 Jesus-ɲum aullaġniikamiun savaani, iñuiññaq qulinik uk-
 iuqtutilaqaġniqsuq. Iñuich isummatiginiġaat iġniġiniplugu
 Joseph-mun,

iġniɲa Heli-m, 24 iġniɲa Matthat-ɲum,
 iġniɲa Levi-m, iġniɲa Melchi-m,
 iġniɲa Jannai-m, iġniɲa Joseph-ɲum,
 25 iġniɲa Mattathias-ɲum, iġniɲa Amos-ɲum,
 iġniɲa Nahum-ɲum, iġniɲa Esli-m,
 iġniɲa Naggai-m, 26 iġniɲa Maath-ɲum,
 iġniɲa Mattathias-ɲum, iġniɲa Semein-ɲum,
 iġniɲa Josech-ɲum, iġniɲa Joda-m,
 27 iġniɲa Joanan-ɲum, iġniɲa Rhesa-m,
 iġniɲa Zerubbabel-ɲum, iġniɲa Shealtiel-ɲum,
 iġniɲa Neri-m, 28 iġniɲa Melchi-m,
 iġniɲa Addi-m, iġniɲa Cosam-ɲum,
 iġniɲa Elmadam-ɲum, iġniɲa Er-ɲum,
 29 iġniɲa Joshua-m, iġniɲa Eliezer-ɲum,
 iġniɲa Jorim-ɲum, iġniɲa Matthat-ɲum,
 iġniɲa Levi-m, 30 iġniɲa Simeon-ɲum,
 iġniɲa Judah-m, iġniɲa Joseph-ɲum,
 iġniɲa Jonam-ɲum, iġniɲa Eliakim-ɲum,

³¹ igñiña Melea-m, igñiña Menna-m,
 igñiña Mattatha-m, igñiña Nathan-ñum,
 igñiña David-ñum, ³² igñiña Jesse-m,
 igñiña Obed-ñum, igñiña Boaz-ñum,
 igñiña Salmon-ñum, igñiña Nahshon-ñum,
³³ igñiña Amminadab-ñum, igñiña Admin-ñum,
 igñiña Arni-m, igñiña Hezron-ñum,
 igñiña Perez-ñum, igñiña Judah-m,
³⁴ igñiña Jacob-ñum, igñiña Isaac-ñum,
 igñiña Abraham-ñum, igñiña Terah-m,
 igñiña Nahor-ñum, ³⁵ igñiña Serug-ñum,
 igñiña Reu-m, igñiña Peleg-ñum,
 igñiña Eber-ñum, igñiña Shelah-ñum,
³⁶ igñiña Cainan-ñum, igñiña Arphaxad-ñum,
 igñiña Shem-ñum, igñiña Noah-m,
 igñiña Lamech-ñum, ³⁷ igñiña Methuselah-m,
 igñiña Enoch-ñum, igñiña Jared-ñum,
 igñiña Mahalaleel-ñum, igñiña Cainan-ñum,
³⁸ igñiña Enos-ñum, igñiña Seth-ñum,
 igñiña Adam-ñum, igñiña Agaayyutim.

4

Jesus-ñum Aniqusaaqsiultha

¹ Jesus utigniqsuq Jordan-miñ aňalatiqahuni Ipqitchuamik
 Irrutchimik. Sivullikkauniqsuq Irrutchikun iñuilaamun
² uuktuaqsiutyaqhuni tuungagmiñ malgukipiami uvluni.
 Iluqaani taapkunani uvluni niginiññiqsuq, aasiiñ
 nigisuliqhuni piviksrani isuklitmata. ³ Tuungaum
 nipliutinigaa, “Agaayyutim igñigipiaqpatin tilliun una
 uyağak qaqquğugulugu.” ⁴ Aglaan Jesus-ñum kiunigaa,
 “Agaayyutim uqałha nipliqsimaatquq, ‘Iñuk iñuuyumiñaitchuq
 qaqqulhiñakun.’” ⁵ Tavrakña tuungaum aullautilgiññigaa
 qiniqtitluguasiiñ atanguviniñik nunam ⁶ nipliutiplugu,
 “Aatchuğisigikiñ iluqaanik aňalatchiğmik suli iluqaanik
 umialgutmik. Tamanna iluqani qaisauruq uvañnun. Aasiiñ
 qaitłagiga kisumupayaaq qaitchukkupku. ⁷ Iluqaan tamanna
 piginayağiñ agaayyuvigigupña.” ⁸ Aglaan Jesus-ñum kiunigaa,
 “Agaayyutim uqałha nipliqsimaatquq, ‘Agaayyuvigisagiñ
 Atanguruaq Agaayyutin savautilugu kisan.’” ⁹ Tavrakña
 tuungaum aullautilgiññigaa Jerusalem-mun inillakluguasiiñ
 qutchiniñiqsrañanun nuvukkananun agaayyuvikpaum
 nipliutiplugu, “Iğñigipiaqpatin Agaayyutim igittin ilipnik
 taunña. ¹⁰ Atakkii Agaayyutim uqałha nipliqsimaatquq,
 ‘Agaayyutim isağulinmiñun munağipkağisigaatin.’”
¹¹ Nipliqhunisuli, ‘Akiyağisigaatin argañmiknik,

aasii atniġumiñaitchitin isigaktin uyagañnun.’” *Psalm 91:11, 12*

12 Aglaan Jesus-ñum kiuniġaa, “Agaayyutim uqalħa uqaqmiuqtuq, ‘Uuktuagumiñaitchiñ Atanguruq Agaayyutin.’” 13 Tuunġaum uuktuqaqsaaguiqamion Jesus qanutchipayaakun unisimaallañniġaa.

Jesus-ñum Aullaġniġaa Savaani Galilee-mi

14 Tavrakħa Jesus utiġniqsuq Galilee-mun saññiqaqhuni Ipqitchuakun Irrutchikun. Iñuich uqaġiniġaat nanipayaaq. 15 Ilaa ilisautripluni katraġvinjitiñ suli kamaksruġniġaat iluqatin.

Nazareth-miut Ukpiginiñniġaat Jesus

16 Jesus Nazareth-munniqsuq iñuguġvigikkaġmiñun. Jew-ñuruat minguiqsiagvium uvluani piragiligmigun isiġniqsuq katraġvinmun. Makinniqsuq agliqipluniasiiñ Agaayyutim uqalħaniñ. 17 Aatchuġniġaat makpiġaaniñik sivuniksriqirim Isaiah-m. Anmaqamigich makpiġaat paqinniġaa aglausimaruaq,

18 “Irrussian Agaayyutim nayuġaana.

Piksraqtaagigaañakii

quliaqtuagitquplugu tusaayugaallautaq inuqsraqtuanun.

Tuyuġaana uqaġitquplugu patchisaigun tigutañuruanun

suli mamirrutiksraq qinñitlaitchuanun

suli patchisaiquplugich nañitaaqsiruat

19 suli quliaqtuagitquplugu Atangum anniqsuiġksrañan iñugikkaġmiñik tikiñniqsuq.” *Isaiah 61:1-2*

20 Jesus-ñum umikħgich makpiġaat utiqtinniġai katraġvium savaktigikkañanun aquvitluniasii. Iluqatin iñuich katraġvinmi qiniñiaqsiñniġaat. 21 Iisautiaqsiñniġai itnaqhuni, “Taamna Agaayyutim uqalħa atuumaniqsuq uvlupak agliqianupman tusaalħapsitiñi.”

22 Iñupayaat aarigaagutchañniqsut quviġusuutigiplugich saññiqaquat uqalħich uqauttutigikkani. Nipliġniqsut, “Una taimña iġniġingitpaun Joseph-ñum?”

23 Jesus-ñum nipliutinigai, “Uqautiniaġipsitña uqauttutauruamik inilġaanimma itna, ‘Taaktii, iluaqsiñ ilipnik!’ Tusaagivut savaagikkatin Capernaum-mi. Ki, Savaaqagih uvani iñuguġvipni. 24 Ilumutuuruq, Sivuniksriqiri paglatlaitchaat iñuguġvinmiñi. 25 Naalagñillaksitña, Ilumun iñugiaktuanik uilgañnaaqtuq Israel-mi taimani Elijah iñuupman. Imani sialunitchuġġuuq pinasuni ukiuni ukium avvanjik ilaplugich niġisuksiullapiaqhutin iluqaani nunami. 26 Naagauvva Elijah tuyuñniñniqsuq nalliatnun uilgañnaat Israel-mi aglaan kisianun uilgañnaamun iñuuniaqtuamun Zarephath-mi Sidon-miut nunañatni. 27 Suli iñugiaktuanik

iñuqaqmiñiqsuq auyugaqtualinik iñuuniaqtuanik Israel-mi imani sivuniksriqiri Elisha iñuupman. Aglaan nalliatunniiñ mamikkaunjiññiqsuq avataagun Naaman Syria-ğmiu.”²⁸ Iñuiñ katrağvinmi tusaakamitruñ taamna qinnallapiagñiqsut.²⁹ Makitiqhutin tinuraqlugu Jesus annisiniğaat nunaaqqiğmikniñ. Qaananuutiniğaat iñgiuram nunaaqqimin irvianun igitchuklugu ipnamiñ.³⁰ Aglaan akunniraqlugich iñugayaat aullağniqsuq.

Iñuk Irrusiqlulik

³¹ Tavrakña Jesus Capernaum-muñniqsuq, nunaaqqimun Galilee-miittuamun aasiñ ilisautripluni iñuñnik Jew-ñuruat minguiqsiagvium uvluani.³² Iñuich quvigusuniqsut tamarrumiña ilisauttutaanik, atakkii uqağniqsuq liilaa aňalatchiğiqtuatun.³³ Katrağvinmi iñuqaqmiñiqsuq ir-rusiqlulinmik iğialaruamik,³⁴ “[Iłaksianatiguk.] Jesus Nazareth-miu, suniaqpisiguk? Uvuñaqpich piyaqqugukhunuk? Naluñitchiga kisuutilaan, ipqitchuanuplutin Agaayyutim tuyugikkaña!”³⁵ Jesus-ñum tiliñigaa irrusiqluk, “Qiniñuisaagiñ! Anniñ iñuñmiñ!” Irrusiqluum ulğusaaqtinniğaa añun sivuğaatnun iñuich unitluguasiñ atnisuñaqnagu.³⁶ Iñuich quvigutchañniqsut nipliqhutin avatmun, “Qanusiuniqpa una nipliun? Aňalatchiğimik saññimiglu uuma iñuum tilitlanigai aasiñ irrusiqluich aniplutin.”³⁷ Tusaayugaaq taamna Jesus-kun siaminniqsuq napmupayaaq tamarrumani nunami.

Jesus Mamitichiñiqsuq Iñugiaktuanik Iñuñnik

³⁸ Aasiñi Jesus anikami katrağvinmiñ utlautiniqsuq Simon Peter-m kiñuñanun. Simon-ñum aakaruaña atniğñağniqsuq uunaqlukpakhuni. Uqautiniğaat Jesus taavrumiña.³⁹ Utlaklugu qichaqhuni siñigviiñ sanigaatnun tiliñigaa uunaqluk aullaqu-plugu ilaaniñ. Tarra uunaqlungiqsiğniqsuq. Makitiqhuniasiiñ niqhiugutiaqsiñigai.

⁴⁰ Jew-ñuruat minguiqsiagviat nuñitman, siqiniq nipianikmanimma iluqatin ilauraaqtuat atniğñaqtuanik atniğñautilgich atlakaagiñnik tikiutiniğaiç Jesus-mun. Iliñigai argañni iluqanjitñun aasii iħuaqsiplugich iluqaisa.⁴¹ Irrusiqluich aninniğai iñugiaktuaniiñ iñuñniñ nipliaplutin, “Iğniğigaatin Agaayyutim.” Jesus-ñum tiliñigai irrusiqluich nipliqunitlugich, atakkii ilisimanigaat Christ-ñutilaaña.

Jesus-ñum Quliaqtuaqalħa Katrağvinñi

⁴² Uvlaağquqman Jesus-ñum uniñniğaa nunaaqqiğ iñuilaamukhuniyasiñ. Iñuich pakaaqsiñigaaat. Paqitnamitruñ iğligiaqsiñigaaat aullaqunitlugu.⁴³ Aglaan nipliutiniğai, “Quliaqtuaqtuksraurua tusaayugaallautañanik añaayugautaan Agaayyutim iñuñnun atlani nunaaqqiñi. Taatnaqhuni

Agaayyutim tuyuǵigaaŋa.”⁴⁴ Taatnamik quliaqtuaǵniqsuq Jew-ŋuruat katraǵviŋitŋi nanipayaaq.

5

Jesus-ŋum Tuqŋuǵai Sivulliich Maliǵuaqtit

¹ Ilaŋatni uvlut Jesus qichaǵniqsuq siŋaani narvam taggisıqauami Gennesaret-mik. Iŋuich tinurautraǵniqsut tusaasukhutıŋ uqaŋhanik Agaayyutim. ² Tautuŋniǵik malǵuk umiak siŋaani. Iqaluŋniaqtit niuplutiŋ salummaiŋıqsut kuvramıknik. ³ Jesus ikiniqsuq ilaqataaknun umiak (umiagıkkanaŋun Simon-ŋum) uqautipluguasiiŋ ayaktaallaquplugu siŋaaniŋ. Jesus aquppipluni umiami ilisautriaqsıŋıqsuq iŋuŋnik. ⁴ Ilisautriŋaiqami nipliutiniǵaa Simon, “Ayallaguŋ umiaq itiruamun aasiiŋ kuvriǵiaǵusri, ilvich piqatigikkatinlu.” ⁵ Simon-ŋum kiuniǵaa, “Ataniiq, sakuukkaluaqtugut unnuapak. Iqaluŋıllaktugut. Aglaan nipliutigıkkana malıglugu kuvriǵisırugut.” ⁶ Kuvriqamiŋ iqalukpauraǵniqsut kuvratiŋunniŋ aliŋniuralıqŋıgich. ⁷ Isaaqtaǵniǵaich piqatıŋı atlami umiami ittuat ikayuǵiaquplutiŋ. Utlautikamiŋ immiǵniǵaich taapkuak umiak iqaluŋnik kiviŋialıǵataqŋıgik. ⁸ Simon Peter-m tautukamiuŋ tamanna sitquǵniqsuq sivuǵaanun Jesus-ŋum nipliǵhuni, “Ataniiq, aullaǵiŋ uvamniŋ! Killiqirauruŋa.” ⁹ Atakkii ilaalu piqatıni lu nargiasruŋniqsut iqalukpauraqtaǵmiktıgun. ¹⁰ Simon-ŋum piqatik James-lu John-lu, iǵŋak Zebedee-m, quviǵusukmiŋıqsuttuuq. Jesus-ŋum Simon nipliutiniǵaa, “Iqsıŋak, uvakŋaniŋaglaan piŋŋaŋniǵisırutin iŋuŋnik aqaluŋniaqmatun.” ¹¹ Iqaluŋniaqtit qakitiǵniǵaich umiatıŋ siŋaanun, unisiqŋıgichaasiiŋ supayaat maliaqsıplugu Jesus.

Jesus Mamititchıruq Auyugaqtualıŋmik

¹² Jesus nunaaqqimiitnami nalautchiŋıqsuq aŋutmik auyugaqtualıŋmik. Aŋutim tautukamiuŋ Jesus sivuǵaanuŋniqsuq inıqsruqŋıguasiiŋ, “Ataniiq, pisuksıŋaǵuvich mamitilhiŋaıgikma.” ¹³ Jesus-ŋum isakŋıgich argaŋni aksıŋniǵaa, “Piyummatıqauŋa. Ihuasıŋiŋ!” Tavrauuaa aŋutim auyugaqtuaŋa mamitıkkauruq. ¹⁴ Jesus-ŋum tiliŋiǵaa, “Uqautıgıniqnaǵu kisumununniŋ, aglaan agaayulıqsımuǵutin isıvǵıuqtıchumuutin. Aatchuiyumuutin tunıllautinik Agaayyutmun tuvraǵıgıgich Moses-ŋum tillisaa mamitıkaatinkii. Taatnaǵuvich iŋupayaam ilıchuǵıniǵaa mamitilaan.” ¹⁵ Aglaan tusaayugaaq Jesus-kun siamınnıqsuq iŋuǵıaksıpluni. Iŋuǵıaktuat iŋuich utlautıniqsut ilaanun

tusaasukhugu suli mamititaasukhutin atniġnautmikniñ.
 16 Aglaan iñuiġlaamuaqsiñiqsuq agaayutyaghuni.

Jesus Mamititchiñiqsuq Aulatlaitchuamik

17 Ilaadni Pharisee-ġuruat suli ilisautrit maligutaksranik aggiġniqsut nunaqqipayaaniñ Galilee-miittuamiñ Judea-miittuamiñlu suli Jerusalem-miñ. Jesus ilisautripkaqħugu taapkua aquppiñiqsut naalaġnipluġu. Agaayyutim Jesus sanġiksritmiñiġaa iħuaqsitqupluġich atniġnaqtuat. 18 Ilañich iñuich aggiġniqsut akiyaqħugu aulatlaitchuaq aġun ilaan qaatchiaġaġun. Itqutiniaġaluaġniġaat iluanun tupqum ilisukħugu sivuġaanun Jesus. 19 Aglaan apqutiksranilġuiñamitruġ, iñuitkii tatiplutin, akiyautiniġaat qaanaun tupqum, aasriiñ alikħugu qilaġa tupqum atqaqtin-niġaat qaatchiaġaġun akunġatnun iñuġayaat ilipluġu sivuġaanun Jesus. 20 Jesus-ġum tautukamiun ukpiqsriħat nipliutiniġaa atniġnaqtuaq, “Aġun! Killuqsautitin natqigutikkaurut.” 21 Aglaliqirit suli Pharisee-ġuruat isumaqsiñiqsut, “Taamna iñuk kisuunasugiva uqaġniqħuutriruaq Agaayyutmik? Kiña natqigutriyumiñaitchuq killuqsautinik aglaan Agaayyun kisimi.” 22 Jesus-ġum ilisimaniġai sumik isummatiaqqtılaaġat apiqsruqħuġich, “Suvaata isumavisi taatnatchimik? 23 Qaġanatlukpa nipliqsuni, ‘Killuqsautitin natqigutikkaurut’ naagaqaa ‘Makillutin pisuġiñ’? 24 Iħitħuġipkaġisigipsi Iġniġan Iñuum aġalatchirrutiaħhanik natqigutritħapluni killuqsautinik nunami.” Tavra nipliutiniġaa aulatlaitchuaq aġun, “Makillutin tigulugu qaatchian aġilaġiñ.” 25 Tavrakġatchiaq aġun makinniqsuq sivuġaatnun nayuutipayaaqtuat. Tigupluġich qaatchiani nallavigikkani aiñiqsuq kamaksruqħugu Agaayyun. 26 Iñuich katimapayaaqtuat quviġusulillaġiaġniqsut, aasriiñ taluqsraliqħutin nipliqħutin, “Maatnatavra quviqñallapiaqtuamik qiñiqtugut uvlupak.” Tarra kamaksruġniġaat Agaayyun.

Jesus Tuqħuġniqsuq Levi-mik

27 Kiñuagun taavruma Jesus anikami tautuġniġaa aġun atilik Levi-mik aquppiruaq tax-siliqiviñmiñi. Taamna tax-siliqiri katitchiñiqsuq maniñnik Rome-maġmiunun. Jesus-ġum nipliutiniġaa, “Maliġa!” 28 Levi makitiqħuni unitħuġu suapayaaq maliaqsiñiġaa. 29 Aquvatigun Levi niġiqpautriñiqsuq Jesus-mik tupiġmiñi. Aiyuġaaqtauruani ilaupmiñiqsut iñuġiaktuat tax-siliqirit atlatlu iñuich. 30 Uvvaasiñ Pharisee-ġuruat suli aglaliqirit uqaalaaqsiñiqsut maliguaqtaiñun Jesus-ġum, “Suvaata niġiqatauvisi imiqatauvisiħu tax-siliqirini suli killuliqirini?” 31 Aglaan Jesus kiuniġai, “Iñuich atniġnaġitchuat taaktiaqġanġitchut aglaan tamatkua

atniġñaqtuat. ³² Agginiġtchunja tuqługiagługich nalaunnjagiruat immikni iñuich aglaan killuliqirit mumiquplugich.”

Uisauraałikun

³³ İlanjisa iñuich nipliutiniġaat Jesus, “Maliguaqtai John-ñum uisauraaġniqsut akulaiqługu agaayuplutin suli maliguaqtinich Pharisee-ñuruat taatnatunsuli; aglaan maliguaqtin niġiraqtut imiqhutinlu.” ³⁴ Jesus-ñum kiuniġai, “İsummatigivisigik aiyugaaqtauruat katchuutivini mi uisauraaquplugich uiksraun inñaan? Naagga! ³⁵ Uiksrautaan aullaġviksraña tikiññaqtuq. Aglaan aullaanikpan ilauraani uisauraaġniqtut.”

³⁶ Jesus-ñum uqautitqiniġai atrikusautmik, “Kiñapayaaq ilaaksraġumiñaitchuq nutaamiñ quppigaa miñ ilaagługuasi miñ utuqqaq quppigaaq. Taatnaġumi aliksiñaġniġaa nutaq quppigaaq, atakkii nutaamiñ quppigaa miñ ilaaksraġumiñ atriginianitchea utuqqam. ³⁷ Uvvasuli nutaq asiam misuġua ittuksraunitchuq utuqqag mi puumi atakkii nutaam misuqqum alikkisigaa utuqqaq puuq maqiluni, aasi miñ misuġuq puuġlu suunġigisiruk. ³⁸ Aglaan nutaq asiam misuġua ittuksrauruq nutaami puumi. [İluqatigli puuġlu misuġuġlu piiniġinitchumuuk.] ³⁹ Kiñaunni miñ imiqgukkumiñaitchuq nutaamik imiqqaaġuni asiam misuġuanik sanñisimaruumik. Atakkii nipliġisiruq, ‘Utuqqag uqsiaq nakuutluñniqsuq.’”

6

Qanuutautılaña Minguiqsiaġvium Uvluan

¹ Jesus pisunniqsuq tamauna mukkaaksrat nautchiiviatigun minguiqsiaġvium uvluani. Maliguaqtini pukuñniqsut mukkaaksranik sanñiyaqługich arganmiknik niġiaqsipluġitaasi miñ. ² Pharisee-ñuruat apiqsruġniġaich, “Suvaata savakpisi minguiqsiaġvium uvluani? Maligutaksraġikkaptigun savakkumiñaitchusi ugluvak.” ³ Jesus-ñum kiuniġai tamatkua, “Aqliqisimasuknaġiksi sumik David-ñumlu piqataiñlu pisilañat niġisuliqamiñ. ⁴ David isiġniġuguuq tupqanun Agaayyutim. Aasi miñ qaqquksraqhuni tunilla autauruumik Agaayyutmun niġiñiġaa aatchuqługich maliktigikkani. Maligutaksraptigun kimununni miñ niqiksrautigitquniñiġaa taatnasiq qaqquq avataatigun agaayuliqsit.” ⁵ Jesus nipliġniqsusuli, “İġniña İñuum atanguruq minguiqsiaġvium uvluaniunni miñ.”

Añun Argalik Pannaqłuktanik

⁶ Atlami minguiqsiaġvium uvluani Jesus katraġvinmukhuni ilisautriñniqsuq. Tavrani itmiñniqsuq añun argalik pannaqłuktanik. ⁷ Aglaliqirit suli Pharisee-ñuruat patchisik-sraıliqiniġaat Jesus savaaqag asu galugu nalaunnaitchuamik;

naipiqtuḡniḡaat tautugiaqhutin iḡuaqsiriigisipmagaan ilisratlaitchuumik minguiqsiḡvium uvluani. ⁸ Aglaan Jesus-ḡnum ilisimaniḡai isummatinjich. Uvvaasiin nipliutiniḡaa anjun argalik pannaqluktanik, “Makittin uvuḡḡutin.” Anjun makitluni tavrugaḡniqsuq. ⁹ Jesus nipliutiniḡai tamatkua, “Apiqsruḡniḡipsi una, Nalliak maligutaksrakuaḡnaqpa: savaaqahiq nakuuruamik naagaqaa pigiitchuumik minguiqsiḡvium uvluani? Ikayuqtuksrauvisa iḡuḡnik naagaqaa piyaqquqtillugich?” ¹⁰ Qiḡiḡlugich iḡuich avatmiḡni nipliḡniqsuq anjutmun, “Isakkich argaktin!” Taatnaqman argai iḡuaqsiḡniqsut. ¹¹ Aglaliqirit Pharisee-ḡnuruatlu qinnallapiḡniqsut. Aasiin uqautigiasiniḡaat avatmun qanuḡuklugu Jesus.

Jesus Piksraḡniqsuq Qulit Malḡuḡnik Uqqiraqtinik

¹² Taipkunani uvluni Jesus qimiḡaamunḡniqsuq agaayutyahuni, unnuaq naatluguasiin agaayupluni Agaayyutmun. ¹³ Uvluḡman inmiḡuquniḡai maliguaqtini. Piksraḡniqsuq qulit malḡuiḡnik taiguutiqaḡkaḡmiḡnik uqqiraqtinik: ¹⁴ Simon-mik atchikkaḡmiḡnik Peter-mik suli aniqataaniglu Andrew-mik, James-mik suli John-mik, Philip-mik suli Bartholomew-mik, ¹⁵ Matthew-mik suli Thomas-mik, James-mik iḡḡinjanik Alphaeus-ḡnum suli Simon-mik taiguutiqaḡtuaq Zealot-ḡnuruamik, ¹⁶ Judas-mik iḡḡinjanik James-ḡnum suli Judas Iscariot-mik aatchuutigitniktuaq ilaanik aquagun.

Jesus Iḡisautriruq suli Mamititchiruq

¹⁷ Tavrakḡa Jesus atqaqatiginiḡai maliguaqtini qimiḡaamiḡ. Qichaḡataḡniqsuq qaiḡiksaamun nunamun piqatigiplugich iḡugiaktuat maliguaqtigikkani. Iḡugiaktuat iḡuich aggigḡniqsut nakikḡaliquaa Judea-miḡ Jerusalem-miḡlu suli nunaaqḡinḡiḡniḡ tagium siḡaani atiqaquamiḡ Tyre-miglu Sidon-miglu. ¹⁸ Utlautiniqsut tusaasuklugu Jesus suli iḡuaqsisukhutin atniḡḡautmikniḡ. Uvvasuli tamatkua iḡuilliuqtitauruat irrusiḡḡuḡmiḡ iḡuaqsikkauniqsut. ¹⁹ Iḡupayaat aksiguḡniḡaat atakkii sanḡiqahuni inmiḡni iḡuaqsitlaplugich. Aasiin tamatkua utlautiruat ilaanun iḡuaqsikkauniqsut.

Quviasuutitlu Isumaḡutitlu

²⁰ Jesus-ḡnum tautunḡai maliguaqtini nipliqhuni, “Quvianamiurusi inuqsraqtuasii;
Anḡaayuqautaa Agaayyutim pigigiksi!
²¹ Quvianamiurusi niḡisuktuasii pakma;
Agaayyutim niḡisuiqsitkisigaasi!
Quvianamiurusi alianniuqtuasii pakma;
Iḡlaḡisirusi!

- 22 Quvianamiurusi iñuich uumigikpasi,
ayaksimakpasi pigilugu Iğñiña Iñuum aivakpasiunniñ
suli nipliutigikpasi pigiitchuanjusi.
- 23 Quviatchapiagitchi tamanna atuumakpan, nuttaglusi qu-
vianakun, atakkii akiliusiaksraqsi pakmani kamanagnaqtuq.
Itqumasigik, sivullianjisa taatnautipmirağigaich
sivuniksriqirit.
- 24 Aglaan iqsiñamiurusi umialguruasii pakma;
qağanaqtuaq iñuuiqsi isukhiññaqtuq!
- 25 Iqsiñamiurusi niğisuiqsimaqtuasii pakma;
niğisuligisirusi!
- Iqsiñamiurusi iglaqtuasii pakma;
kiñuvğugisirusi qialusilu!
- 26 Iqsiñamiurusi iñupayaat uqautigillautaqpasi.
Itqumasigik, sivullianjisa uqautigillautaqmirağigaich
sivuniksriqinjuatuat.

Piqpaksriğiq Uumiksirinik

- 27 “Aglaali naalağniruasii uqautigipsi, Piqpagiyumagisi
akilliğisquqtigikkasi, iħuaqqutilugich uumigirigikkasi.
- 28 Apiqsruqsiuñ Agaayyun iħuaqqutitqulugich tamatkua
taiyuaniğhuutriruat ilipsitñik, agaayutilugich tamatkua
iħuaqqutriginjisasi. 29 Kia qakiqpatin iqsrapkun, ki,
maniyumagiñ iğluanik iqsraqpich; kia iñuum piñiqpagu
quppigaan, ki, pipkağumagiñ atnuğaanlu. 30 Kisupayaam
apiqsruqpatin suqağuguni qaillugu, suli kia tiguniqpagu
pigikkan apiqsruğniaqnagu utiqtitqulugu. 31 Qanuq
irrutitqusuugupsi atlanun iñuñnun taatnatuntuuq
irrutriyumuusi atlanik.

- 32 “Piqpaksrigupsi kisiitñik iñuñnik piqpaksrigikkapsitñik
suvaata akuqtuiññağasugivisi quyyatmik? Killuliqiritunniñ
piqpagipmirağigaich tamatkua piqpagirigikkatin.
- 33 Iħuaqqutigupsigik kisiisa iħuaqqutrigikkasi suvaata
akuqtuiññağasugivisi quyyatmik? Killuliqiritunniñ
taatnağaquttuuq! 34 Atugaksritñikkupsi tamatkununa
kisiitñun utiqtitchitlaruanun atugaksraqtaagmiknik
suvaata akuqtuiññağasugivisi quyyatmik? Killuliqir-
itunniñ atugaksritñikamin killuliqiriqatmiknun
utiqtitchivigitqupmiraqtut aktilaanatan! 35 Aglaan ilipsi,
piqpagiyumagisi uumigirigikkasi, iħuaqqutilugich iñuich
suli atuaksrillugich niğiugisunatnagu utiqtitkisiñilugich.
Taatnağupsi akuqtuigisirusi kamañaqtuamik akiliusiamik, suli
iğniğigisigaasi Qutchinñiqsrauruam Agaayyutim iħuaqqutriruaq
quyyataitchuanik pigiitchuaniglu. 36 Nagliktausitchi
Aapapsisun nagliktuutiqaqtuatun.

Atanniiġq Atlanik

37 “Suksraunġiqnasi atlanik, suksraunġiqsaunġitchumausili; pigiiññiġaiñiaqasi atlanik, pigiiññiġakkaunġitchumausili; natqigutisimaaglugich atlat, natqigutisimaakkauyumuasili. 38 Aatchuġlugich atlat, aatchuusiaqagumuasili; aa, akuq-tuigisirusi immiġlugu uuktuun, naqiqsraglugu, anjalallugu, ulipkaulalugu: akiyaġniqtutilaapsitñun. [Agaayyutim aatchuġagigaasi iġlikkutailaakun.] Uuktuutigikkaqsi atlanun taamna Agaayyutim uuktuutigigisipmigaa ilipsitñun.”

39 Jesus uqautiniġai atrikusautmik, “Qiñitlaitchuam iñuum sivulligumiuñ atla qiñitlaitchuaq iluqatik katakkisiruk nivvi-amun. 40 Maliguaqti kamanatluñtichuq ilisautrimiñiñ, aglaan ilisaqtaupayaaq naatchigumi ilisaagmiñnik atrigaigutigisigaa ilisautriñi.

41 “Suvaata tautukpiuñ irriutañuluuraq aniqatvich iraani, aasiiñ suliqutigisunaqnaqu qirugraitchiaq iripni? 42 Qanuq uqautriñiaġniqpiñ aniqatiupnun, ‘Aniqatmaan, piiglagu irriutañuluuraq iripniñ!’ qiñisunaqnaqu qirugraitchiaq iripni? Ukpinquaqti! Sivullilugu piiqsirruñ qirugraitchiaq iripniñ. Qiñilguniaġiñli nalupqinaiglugu irriutaiqsiliksran aniqatvich iraaniñ.

Napaaqtuq Ilišaġigaat Asianigun

43 “Napaaqtuġiksaaq nauritlaitchuq asiagiitchuanik, naagaqaa napaaqtuġiitchuaq asirritlaitchuq nakuuruanik.

44 Napaaqtupayaaq ilisimanaġaqtuq asirrianigun; pukutlaitchusi aqpiñnik kakitlagñaniñ, naagaqaa asiaviñnik kakitlagñanaqqtuanik uqpiñniñ. 45 Iñullautaq nakuurualiqiruq atakkii nakuuruamik isumaqaqhuni; iñullautauñitñami pigiitchualiqiruq atakkii pigiitchuamik isumaqaqhuni. Taatnamik, iñuk uqaqami irrusipiani salapqigaa uqaġigmigun.

Malġuk Tuppirik

46 “Taiguqtaksraġiñtichipsitña Atanipsitñik kamagiyu-manġitkupsigik uqauttutigikkatka ilipsitñun! 47 Kiña iñuk uvañnukkumi naalaġniġlugich uqaġigikkatka aasiiñ tupigilugich —ilisautigisigipsi qanuq atriaqqtulaanjanik. 48 Taamna atriaqqtuq iñuñmik nappairuamik tupiġmiñnik nivakhuni itisiplugu aasii iliplugu turvia uyagañmun. Kuuk uliġlukman qasaqtaqlugu taamna tupiq auliyañtichuq atakkii payañaitluni. 49 Aglaan kiña iñuk tusaaruq uqaġigikkamnik tupiġiñitlugich atriaqqtuq iñuñmik nappairuamik tupiġmiñnik nunamun turviilaqglugu; uliġluum qasaqtaqmagu taamna tupiq ulġuruq siqumitipiaqhuni.”

7

Jesus Mamititchiruoq Anuyyiuqtaiñ Qaukliata Savaktaanik

¹ Jesus-ñum ilisautrisuiqami tamatkunuuna iñuñnik, ilaa Capernaum-muñniqsuq. ² Taavaniguuq Roman anuyyiuqtaiñ qaukliat savaktiqagñiqsuq piqqagikkagmiñnik; taamnaasii iñuk atniññaqhuni tuquhiññaquhuni. ³ Uvvauna anuyyiuqtit qaukliat tusaakami Jesus-mik tuyuqagñiqsuq Jew-ñuruat sivulliuqtigruañitñnik apiqsrugiaqtitlugu mamititquplugu savaktigikkani. ⁴ Tikitñamitruñ Jesus inigñigaat pipiaqhutin, “Taamna iñuk ikayuqtaksragipiagiñ, ⁵ atakkii ilaan piqqagigai iñugikkavut. Nappairuqunniñ katragviksrapitnik.” ⁶ Tavra Jesus malinigi. Uñasiñaiqmigu glu tupqaniñ anuyyiuqtit qaukliata tuyuginigi ilauraani nipliutitquplugu Jesus, “Ataniq, uvuñaniññaqpich. Uvva utlaktak-sraunilūqtuñauñniñ tupimnun. ⁷ Naagalu suñilūqpaitlūña utlaktaksraginilūgikpiñunniñ. Uqallaksiñagiñ uqahigmik aasiñ savaktigikkağa atniññaqtuq ihuaqsiñiaqtuq. ⁸ Atakkii añalatiqaqmiñña qaukligñnik suli anuyyiuqtiaqñña añalatamnik. Tilikapku una, ‘Aullağaiñ!’ aullağaqtuq; tilikapkusuli taamna, ‘Qagğaiñ!’ agğigaqtuq; suli tilikapku savaktigikkağa, ‘Taamna piñ!’ pirağigaa.” ⁹ Jesus-ñum quvigusuutiginiğaa taamna tusaakamiñ. Kiniaqami iñugaagruñnun maliktigikkagmiñun uqagñiqsuq, “Paqisimaitchuñasuli ukpiqsrihigmik taatnatun Israel-aagmiuni!” ¹⁰ Añutit tuyuruat utiqamiñ anuyyiuqtit qaukliata tupqanun paqinnigaat savakti ihuaqsiplugu.

Jesus Añitqisitchiruoq Uilgağnaam Igñinjanik

¹¹ Tamanna atuumaanikman Jesus utlautiniqsuq nunaaqqimun atilimnun Nain-mik. Maliguaqtaiñ suli iñugiaktuat iñuich malinigi. ¹² Tikiññiqsuq pañanun nunaaqqim anilgataqmiñniqsullu akigaqtuat tuquñaruamik iñuñmik. Taamna tuquñaruq igñitauğinikkaña uilgağnaam. Iñugiaktuat iñuich nunaaqqimiñ malinigi taamna ağnaq. ¹³ Atanguruam Jesus tautukamiñ ilunñutchallapiagñiqsuq. Nipliutiniğaa ağnaq, “Qianak!” ¹⁴ Utlaklugu aksinñigaa tuquñaruam akigautaat. Iñuich akigaqtuat taavrumiña nutqaqmata Jesus nipliğñiqsuq, “Nukatpiaq, tiligikpiñ, makittin!” ¹⁵ Tuquñaruq añun aquvitigniqsuq uqaaqsipluniasiiñ. Jesus-ñum utiqtinnigaa aakananun. ¹⁶ Iñuich iluqatin taluqsratchañniqsut kamaksruaqsipluguasiiñ Agaayyun itnaqhutin, “Kamanaqtuq sivuniksriqiri salapqigñiqsuq akunnaptiknun. Agaayyun agğiqsimaniqsuq anniqsuğiaqlugich iñugikkani!” ¹⁷ Taamna tusaayugaq Jesus-kun siaminiqsuq nunaaqqipayaanun Judea-mun suli avataanun nunamun.

Uqqiraqtit John Paptaaqtitchirimiñ

18 John-ñum maliguaqtaiñ uqautiniġaat iluqaitñik tamatkunija.

19 Tuq̄luq̄lugik malġuk maliguaqtinji tuyuġiniġik atanguruamun apiqsruquplugu, “Anniqsuq-tauvich agġiqsaġumaruaq, naagaqaa niġiuktuksrauvisasuli atlamik?”

20 Utlautiruk Jesus-mun nipliutiplugu, “John Paptaaqtitchirim tuyuġigaatiguk apiqsruquplutin, ‘Anniqsuq-tauvich agġiqsaġumaruaq, naagaqaa niġiuktuksrauvisasuli atlamik?’”

21 Taavrumani taatnaħhatni Jesus iħuaqsiraġaiñiqsuq iñugiaktuanik iñuñnik atniġñautinjitñik nanjirrutinjitñiglu, suli anittaq̄lugich irrusiq̄luich, qiñitlasipluġillu qiñitlaitchuat iñuich.

22 Jesus-ñum kiuniġai John-ñum maliguaqtik, “Uqautityatku John qiñikkaptiknik suli tusaakkaptiknik:

‘Qiñitlaitchuat qiñitlasirut, pisutlaitchuat pisutlasirut, tamatkua auyugaqtualgich mamittut, tusaatlaitchuat tusaatlasirut,

tuq̄naruat anjitiqiksikkaurut iñuuliġmun, suli tusaayugaallautaq quliaqtuanuruq inuqsraqtuanun.’

23 Qanutun quvianaqtigiva iñuk ukpiġutaiñġitchuaq piqutigipluna.”

24 John-ñum uqqiraqtik aullaqmaknik Jesus-ñum uqautiġiaqsiñiġaa iñugaaġrunnun John-kun, “Uvva John-mukapsi iñuilaamun sumik qiñiġasugivisi? Iviñmik anuġim anjalatanjanik liilaa?

25 Uvvasuli qiñiġasugivisi iñuñmik atnuġallautaliñmik? Iñuich atnuġaallautaqaġaqtuat inuqsrasunaqatin iñuuniġuuruut inillautani.

26 Uqautisitña, sumik qiñiġiaqpsi? Sivuniksriqir-imik? Taamna ilumutuuruq, aglaan tautukkaqsi kamanatluktuanuruq sivuniksriqiriħhiñamiñ.

27 John taamna ilaanuruq Agaayyutim uqalħan uqautigikkaña itna, Agaayyun niqliqsuq,

‘Atañii, tuyuġigisigiva uqqiraqtiga sivupni itqanaiyautitqulugu tumiksran sivunnapni.’”

Malachi

3:1

28 Jesus niplipsaaqtuq, “John [Paptaaqtitchiri] kamanatluktuq anipayaaqtuaniñ. Aglaan kiñaanñiñ kamanaiññiqsrauruq añaayuqautaani Agaayyutim kamanatluktuq John-miñ.

29 (Tusaapayaaqtuat ilaanik tax-siliqirituummaġmiñ tupiksriñiqsut Agaayyutim nalaunñaruanik atuqukkanñik paptaakkauplutiñ John-kun.

30 Aglaan Pharisee-nuruat suli ilisautrit maligutaksranik ayaksimanigaa Agaayyutim sivunniutaa inmiknun, suli paptaaqunjitlutin John-mun.)

31 “Sumik atriqaqpat iñuich iñuuruat pakmapak? Sutun itpat?

32 Atriqaqtut ililgaanik aquppiruanik tuniriñiaqtuat katimmavinjitñi tuq̄ħirautiplutiñ avatmun,

‘Atuqtuurautigaluġipsi katchuutituutinik

aglaan agğinıtłusi.’

‘Uvagutli, atuqapta kinıvğūutinik qianıtchusi.’

³³ John Paptaaqıtchiri agğiqami nigıtłaiññiqsuq suli imingıtłuni asiam misuğuanik, naagasuli uqaqtusi irrusiqłūqagñiplugu. ³⁴ Igñiña İñuum nigıraqtuq imiqhunılu. Pakma nipliğaqtsi, ‘Tautullaksiuñ iñuk nigğiqsuruaq imiqtuqtilu, ilauraanıt tax-siliqiritlu killuliqiritlu.’ ³⁵ Agaayyutim puqiutaa ilıtchuğipkautauruq ilumutuuplugu savaanagun.”

Jesus Kinungani Simon Pharisee-ñuruam

³⁶ İlanıta Pharisee-ñuruat aiyugaağniğaa Jesus nigıyaqtuaqplugu. Jesus utlautikami tupqanun, nayummagataqhuni tamaña nigıaqsiñiqsuq. ³⁷ Taavrumani nunaaqqimi ağnaq iñuuniaqmiñiqsuq killuliqiraupluni. Tusaakamiuñ Jesus nigıñiağniplugu Pharisee-ñuruam tupqani agğıutrıñiqsuq nakasunñuamik imalıñmik piññaqnaqtuamik tiprağiksautmik. ³⁸ Qichağniqsuq tunuani Jesus-ñum isigaiñi qıapluni, imağūqługich qulvimiñik, ivikługich nutchamiñik, kunikługich, suli kuvıplugich tiprağiksautmik. ³⁹ Pharisee-ñuruuq aiyugaaqtuuaq Jesus-mik tautukami taavrumiña nipliğñiqsuq inmiñun, “Uuma iñuum sivuniksriqiraupiağumi nalunıññayağaa una ağnaq aksıksigikkani; nalunıññayağaa qanutchimik iñuuniusıaqtılaaña! Atakkii ilaa killuliqirauruq.” ⁴⁰ Jesus-ñum nipliutiniğaa, “Simon, uqautraksrağigıpiñ.” “Aa, ilısautrıi, uqautıñña!” ⁴¹ Jesus unıpkagaqsıruq, “Malğuk iññugguuq simmiłaksraqtuğvik akiqsruumanıgaak manıññik. İlaqataan akiqsruumanığaa nalıksralıñmik tallimat kavluutıt uvlut savaanıtık, ilaqataanaasıñ malğukıpiaq qulinik. ⁴² İluqatık taapkuak akıilıguıññiqmankik akiqsruutaığñıgik. Nallıak taapkuak piqpaksrıtlukpa ilaanik?” ⁴³ Simon-ñum kiuniğaa, “Uumaqanugıi natqıgutrıkkauruam anıtıluqtuamik akiqsruutmik.” Jesus nipliğñiqsuq, “Nalauttutin.” ⁴⁴ Kinıjaqługuasıñ ağnaq nipliutiniğaa Simon, “Tautugunı una ağnaq! Uvaña isıqama tupıpnun qaitchinıtchikma imıgmik igğūutiksrañıtık isıganıma. Aglaan uuma ağnam igğūğai isıgatka qulvimiñik aasıñ ivikługich nutchamiñik. ⁴⁵ İlvich iqınıtchikma kunıglıña. Aglaan uuma ağnam nutqautınıtchai kunnuqługich isıgatka isıgataqamaaglaan. ⁴⁶ Uqsruqtınıtchiñ nıağūga. Aglaan uuma ağnam uqsruqtığai isıgatka tiprağiksautmik. ⁴⁷ Uqautıgıpiñ, uuma ağnam kamañıqtuamik piqpaksrıñhan qıñıqtıtkaa iñugiaktuat killuqsautıni natqıgutıkkaułhat. Aglaan iñuk killuqsautıqıpanıññasugıruaq natqıgutıraksramik piqpaksrıpiagñianıtchıuq.” ⁴⁸ Tavrakña Jesus-ñum

uqautiniġaa aġnaq, “Killuqsautitin natqigutikkaurut.”
 49 Atlat aiyugaaqtauruat niġiqatigiplugu Jesus nipliġniqsut
 avatmun, “Kisuunasugiva una? Natqigutritlaniqsuqunniñ
 killuqsautinik.” 50 Aglaan Jesus nipliutiniġaa taamna aġnaq,
 “Ukpiqsriħiqpich anniqsugaatin. Iñuuniagiñ tutqiksilitin.”

8

Aġnat Maliktuat Jesus-mik

1 Taavruma kiñuagun Jesus iglauniqsuq apqusaaqħugich
 nunaaqqich nunaaqqiuratlu quliaqtuaqhuni tusaayu-
 gaallautamik añaayuqautaanik Agaayyutim. Qulit malġuich
 maliguaqtañ malinigaat. 2 Iļanisa aġnattuuq malikmiñigaat
 iħuaqsikkauruat irrusiqħunniñ suli atniġñautiniñ. Taapkua
 Mary-lu (taiguutiqaqtuaq Magdalene-mik), taamna Jesus-
 num tallimat malġunnik irrusiqħunnik anitchirvigikkana,
 3 Joanna-lu, uiqaqtuaq Chuza-mik aņalatauruamik atangum
 Herod-num iniqpanani, suli Susanna suli iñugiaktuat atlat
 aġnat. Tamatkua ikayuuttutiginiġaich pigikkatin Jesus-mun
 suli maliguaqtañun.

Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

4 Iļaatni iñugiaktuat iñuich utlauruġniqsut Jesus-mun
 nunaaqqipayaaniñ. Iñugayaat katikmata uqautiniġai
 uumiņa atrikusautmik. 5 “Iļaatni iñuk nautchiityaġniqsuq.
 Nautchirripkaħugu nautchiaksrat iļanich katagaġniqsut
 apqutmun tutmiġaqatauplutiņaasii, suli tinmiurat silami
 niġiplugich. 6 Iļanich katanjnisut uyaġauruamun nunamun.
 Nautchiaksrat qilamik naurut, aglaan pannaqħunniqsut
 atakkii nuna ailañitłuni. 7 Iļanich nautchiaksrat katanjnisut
 kakitlaġnalgich akunġatnun. Aasiñ kakitlaġnat nauqasiqħugich
 nautchiaksrat nagguviksraigñiġaich. 8 Suli iļanich
 nautchiaksrat katanjnisut nunagiksaamun. Naukamin
 nauriñiqsut mukkaaksranik tallimakipianuttaaqħutin
 atautchimiñ.” Taamna uqausiġillaan nipitusipluni
 uqallañniqsuq, “Kiña siutiqaqtuaq naalaġniłi!”

Sivuniņat Atrikusautit

9 Maliguaqtañ apiqsruġniġaat Jesus qanuutautilaananik
 taavruma atrikusautim. 10 Kiuniġai, “Agaayyutim
 sagvigaa nalunaqtuaņa añaayuqautmi ilipsitñuħiñaq,
 aglaali tamatkunuja ukpiqsrinitchuanun uqaqtunja
 atrikusautitigulħiñaq. Taatnamik
 qiñiġaluaqħutin iļisaqsritłaitchut,

suli naalaġnigaluaqħutin kanjqsitłaitchut.

Isaiah 6:9

Jesus-num Kanjqsipkaġaa Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

11 “Uvvauna qanuutaulha atrikusautim: nautchiaksraq uqaligigaa Agaayyutim. 12 Nautchiaksrat kataktuat apqutmun atriqagtut tamatkuniņa tusaaruanik tusaayugaallautamik, aglaan Tuungaum tikitluni aattaigigai uqalhich uumatinjitniñ ukpiqsritqunjitlugich anniqsukkautqunjitlugillu. 13 Nautchiaksratli kataktuat uyagauruamun nunamun atriqagtut tamatkuniņa tusaaruanik tusaayugaallautamik akuqtuqlugu quviasukhutin aglaan kanjilnitlutinj. Ukpiqsriuraallakkaluaqhutin akkuniisunajani aasiin uuktuaqsiuhq tikitman qapiqtigagniqsut. 14 Nautchiaksratli kataktuat akungatnun kakitlagnat atriqagtut tamatkuniņa tusaaruanik tusaayugaallautamik, aglaan isumatuyaalthum umialgulhumlu suli quvianajan marruma iñuuniaalthum suqutiginigisitagigaa ukpiqsrihig, aasiin asianjat pigutlaitchuq. 15 Nautchiaksratli kataktuat nunagiksaamun atriqagtut tamatkuniņa tusaaruanik tusaayugaallautamik akuqtupiaqataqlugu. Tamatkua tupiginigaat Agaayyutim uqalha aasiin asirriaqahutin anuqsrukun, suli iñuusinjich atlanjuqtauplutinj.

Naniq Ataani Utkusium

16 “Kia iñuum ikitnamiun naniq matutlaitchaa utkusinjmik naagaqaa ilitlaitchaa ataatnun siñigviich. Aglaan iliragigaa naniqagvinmun, iñuilli isiqtuat taututlarut naniqagman. 17 Qanutchipayaaq irikkauruaq sagvikkaugisiruq, suli qanutchipayaaq matukkauruaq paqitaugisiruq. 18 Qaunagititchi taatnamik qanuq naalagnisilaapsitnik atakkii kisupayaaq piqagtuuaq akuqtullaagisiruq, aglaan taavruma piqanitchuam anniagisigaa taamnaunniin mikillapiaqtuuaq pigikkani.”

Jesus-ñum Aakanalu Aniqatiunijlu

19 Jesus-ñum aakanan suli aniqatiunijn utlanjigaat. Aglaan tikilguiñniigaat iñugiakpaitlutinj. 20 Iñajata iñuich nipliutinigaa Jesus, “Aakanlu aniqatiutinlu qichaqtut kigga qiniğukhutin.” 21 Jesus-ñum nipliutinigai iluqaisa, “Aakagigiga aniqatigigitkalu makua tusaaruat uqalhanik Agaayyutim tupigiplugulu.”

Jesus-ñum Quunniğುತ್ತitkaa Narvaq

22 Iñajatni uvlut Jesus maliguaqtinilu ikiniqsut umiamun, ilaa nipliqhuni, “Ki, ikaaqta igluanun narvam.” Tarra ayaksaagniqsut. 23 Tinilgaqsiagvinmikni Jesus siñiksağnisuq. Tavraknatchiaq anuqhiğuuutiqpauragnigai narvami, umianjat immiaqsipluguasiin suli iluqatin navianniuliqhutin. 24 Maliguaqtaiñ utlaklugu Jesus itiqsağniigaat nipliqhutin, “Iirigii, Ataniiq! Kiviaqsirugut.”

Jesus makitluni iñiqtiñigaa anuği qaiqpauratlu. Anñiguiqman quunnitchiağullapiağniqsuq. ²⁵ Tavra Jesus-ñum nipliutiniğai maliguaqtini, “Naami ukpiqsriñiqsi?”

Aglaan quvigusunñiqsut iqsiliqhutin, aasiñ uqaqhutin inmiknun, “Qanusiuniqpa una iñuk anuğimunniñ qaiñiqpauratlu kamagivatruñ?”

Jesus Mamititchiruaq Iñugiaktuanik Irrusiqlulinmik

²⁶ Jesus maliguaqtailu tinilğaqsiağniqsut nunañanun Gerasene-nağmiut, iglunanun narvañan Galilee-m. ²⁷ Jesus niupman umiamiñ paağniğaa iñuum nunaaqqimiñ irrusiqluqaqtuam. Taamna iñuk atnuğailaagğniqsuq aimmitlaiqhuni, aglaan nayuutiraqniqsuq iluvigni. ²⁸ Tautukamiuñ Jesus igitluni isigaiñun nipliğniqsuq nipitusipluni, “Jesus, igñiña Qutchiñniqsrauram Agaayyutim, suniaqpiña? Inğikpiñ anasiñjuqsauñitluna!” ²⁹ Nipliutiniğaa taavrumiña atakkii Jesus-ñum tiliplugu irrusiqluk anitquplugu ilaaniñ. Aippaavak añallaqñuñigaa akulaiqlugu. Tigurağaluğaqtuq argailu isigailu. Qilqsruqlugich kalimñiğnik kiktugaagğniğai, aasii iñuilaamuktitaqlugu irrusiqluum. ³⁰ Jesus apiqsruğniğaa, “Kisumik atiqaqpich?”

Taavruma kiuniğaa, “Uvaña atiga Iñugiaktuaq,” atakkii iñugiakhutin irrusiqluich isiqsimaniqsut ilaanun. ³¹ Irrusiqluich iniqsruağniğaat Jesus tuyuğitquñitlutin samuña natiqsiniñaitchuamun. ³² Uvvaasiiñ iñugiallapiaqtuat kuniat qanımı niğiñiağniqsut qimiğaami. Irrusiqluich iniqsruağniğaat Jesus aullaqtitquplutin kuniñanun. Jesus-ñum aullaqtinniğai tamatkununa. ³³ Irrusiqluich anikamiñ iñuñmiñ isigniqsut kuniñanun. Iluqatin aasiñ kuniat pañaliñniqsut ipnakun. Naparağniqsut narvamun aasiñ ipiplutin.

³⁴ Iñuich munaqsriuat kuniñanik tautukamitruñ taamna atuumaruq, qimakhutin tusaayugaagutiginigaa nunaaqqimi avataaniñ. ³⁵ Iñuich utlautiniqsut tautugiaqhutin supmagaisa. Tikitñamitruñ Jesus paqinniğaat iñuk anitchivigikkaña irrusiqluñnik aquppiruaq isigaiñi Jesus-ñum, atnuğaaqahuni suli qauğrimmaagikhuni. Iñuich tamatkua iqsitchañniqsut. ³⁶ Tamatkua munaqsriuat tautuktuat taavrumiña uqautiginigaa iñuñnun qanuq iñuum mamitikkauñha. ³⁷ Iluqatin Gerasene-nağmiut apiqsruğniğaat Jesus aullaquplugu iqsililapiaqhutin. Jesus ikipluni umiamun utiaqsiniqsuq Galilee-mun. ³⁸ Iñuum anitchivigikkañan irrusiqluñnik inğniğaa Jesus, “Maligukkaluagikpiñ.” Aglaan Jesus-ñum aullaqtitkaa nipliutiplugu, ³⁹ “Ailutin uqağiağiñ Agaayyutim savauttutaanik ilipnun.” Taamna iñuk nunaaqqimikhuni uqaqsiñiqsuq qanuq Jesus-ñum savauttutaanik inmiñun.

Jairus-ηum Pania suli Ağnaq Aksinñiktuaq Jesus-ηum At-nuḡaanjanik

⁴⁰ Jesus utiqami igľuanun narvam iñugayaat pagľagaat atakkii utaqqiñiḡaat. ⁴¹ Iñuk atilik Jairus-mik, sivulliuqtaa Jew-ηuruat katraḡviata, tikiumaniqsuq. Punniqsuq isigaiñun Jesus-ηum iniqsruqlugu kiñuniḡmiñuquplugu, ⁴² atakkii panitaulua, qulit malḡuñnik ukiuqaqtuq, tuquaqsiniqsuq. Jesus taamunḡaqami iñugiaktuat iñuich tatviksraiḡniḡaat avataaniñ. ⁴³ Iñuich akunḡatni itmiñiqsuq aḡnaq aunaaqsruguitłaiqsuaq qulit malḡuñni ukiuni. Akilıqsuutigigaluḡniḡai suurapayaani taaktinun, aglaan kia-unniñ mamitilguiññiḡaa. ⁴⁴ Akunḡatigun iñugayaat aḡnam utlakľugu tunuaniñ aksinñiḡaa Jesus-ηum akuagun atnuḡaanjan. Tavrakñatchiaq aunaaqsruguiqsiniqsuq. ⁴⁵ Jesus apiqsrugniqsuq, “Kia aksikpanḡa?” Iluqatin naluniñiqsut. Peter nipliḡniqsuq, “Ataniiq! Iñuich tatviksraiḡhutin tinuraḡaatin. [Naagauvva apiqsruqtutin kimun aksiksilaaqnik?]” ⁴⁶ Aglaan Jesus nipliqsuq, “Kia-imña aksikkaḡa. Iłisimaliḡiḡa anipman sanḡiḡikkagḡa uvamniñ.” ⁴⁷ Aḡnam tautukamiun ilitchuḡikkaułi utlautiniqsuq uulillaḡmi putluni Jesus-ηum isigaiñun. Sivugaatni iluqaisa iñuich uqautiniḡaa suvaata aksilhanik Jesus suli qanuq ihuaqsikkaułi tavrakñatchiaq. ⁴⁸ Jesus uqautiniḡaa, “Aḡnaaq, [quviatchauḡiḡiñ,] ukpiqsriḡiqpich ihuaqsipkaḡaatin. Aullałhiñaḡuqtutin tutqiksılutin.”

⁴⁹ Jesus uqaqtıľugu kilıktuiruaq tikiñniqsuq Jairus-mun nipliḡhuni, “Paniuran tuquruq. Iłaksiatqinñiaqnagu ilısautri.” ⁵⁰ Aglaan Jesus-ηum tusaaplugu nipliutiniḡaa Jairus, “Iqsiñak; ukpiqsriḡiñiḡiñ. Paniuran ihuaqsigisıruq.” ⁵¹ Tikitñamin tupiḡmun Jesus-ηum isıquñitchai iñuich avataagun Peter, John, James suli ilıḡaam aapanalu aakanalu. ⁵² Iluqatin iñuich qıaplutin kiñuvḡugaat ilıḡaaq. Jesus nipliutiniḡai, “Qianasi. Iłıḡaaq tuqunitchuq, siñiksiñiaqtuq.” ⁵³ Iluqatin mitautiḡiaqsıḡaat ilısımapľugu aḡnauram tuqułha. ⁵⁴ Aglaan Jesus tigukamıḡich argai tuḡľuḡniḡaa, “Niviaqsıaq! Makittin.” ⁵⁵ Iłıḡaaq iñuutqinñiqsuq makıtluniasıñ tavrakñatchiaq. Jesus-tavra tilisiñiqsuq aatchuquplugu niqiksranjanik. ⁵⁶ Anayuuqaak quviḡutchanıqsuk. Aglaan Jesus-ηum uqaqunıññiḡik kisumun taavruminḡa atuumaruamik.

9

Jesus Aullaqtikai Qulit Malḡuich Malıḡuaqtini

¹ Jesus-ηum katıpkamıḡich qulit malḡuich malıḡuaqtini sanḡiksriññiḡai anıchtıłasıpluḡich irrusıḡľuñnik suli mamıtıchtıłasıpluḡich atniḡñautinik. ² Taatnaanikami tuyuḡiniḡai qulıaqtuḡiaqupluḡich anayuuqataanik Agaayyutim

suli iħuaqsitquplugich atniġñaqtuanik, ³ nipliħuni, “Aullautriñiaqasi iglaugupsi: ayaupiamik unniñ inġularim puukatañanik unniñ niqiksrapstñiglu unniñ maninmigli naagaqaa atnuġaatqiu tiksrapsitñik. ⁴ Kisupayaam akuqtuqpassi nayuuti yumausi taavrumani inaani aullaġñaiaħapsitñunaglaan taavrumakña. ⁵ Iñuich nani akuqtunġitpassi unitchumagiksi taamna nunaaqġiq aasii ipsuktuġlugu apyuq isigapsitñiñ. Taamna kilgutaugisiruq ilinġitñun akuqtunġisilaanġatnik tusaayugaaġiksuamik.” ⁶ Maliguaqtit aullaqamin iglauniqsut nunaaqġiurapayaatigun quliaqtuaghutin tusaayugaallautamik suli mamititchiplutin iñunġnik nanipayaaq.

Herod-ħum Qanuġviiħa

⁷ Herod-ħum, aħalatauruam Galilee-mi, tusaanġai iluqaisa Jesus-ħum savaani. Tupanġiqsuq atakkii iñuich uqaqħutin John Paptaaqtitchiri iñugutqinñipluġu, ⁸ ilanġich uqaqħutin Elijah sagviġñipluġu, ilanġitsuli uqaqħutin sivuniksriqiri inġilġaaqnisaaq iñugutqinñipluġu. ⁹ Herod nipliqsuq, “Uvaħa John niaquiqsitaġa, aglaan una iñuk kisuuniqpa tusaqsrāġikkaġa tamatkunuuna?” Taatnamik ilitchuġisunġiaa Jesus kisuutilaanġa.

Jesus Niġipkairuq 5,000 Aħutinik

¹⁰ Uqġiraqtit utiqamin uqautigaat Jesus iluqaanik savaaġikkaġmiknik. Uvvaasiiñ aullaqatiginiġai kisiitñik nunaaqġianun Bethsaida-m. ¹¹ Iñugaaġruich tusaakamitruħ malinġiaat. Jesus-ħum paġlaplugich uqautiniġai aħaayuuqautaanik Agaayyutim, suli iħuaqsipluġich tamatkua ikayuġnaqtuat. ¹² Unnuksraaħhuni siqiiñiq nipipman, qulit malġuk maliguaqtit utlanġiaat Jesus nipliutipluġu, “Tuyuġikkich iñuich nunaaqġiuranun suli nautchiivilinun nullāġniuraġiaqulugich suli niqiksraġiaqulugich, atakkii iñuilaamiittugut.” ¹³ Jesus nipliutigai, “Naagga! Aglaan ilipsi, aatchuqsigich niqiksranġitñik.” Tamatkua kiuniġaat, “Uvva piqāġaluaqtugut tallimanik qaqqianuranik suli malġunġnik iqalugauraanġnik. Tauqsiġiaquvisigut niqiksranġitñik iñugaaġruich?” ¹⁴ Aħutit 5,000-siyunnaq iñugiaktigirut tarani. Jesus nipliutigai maliguaqtini, “Iñuich aquvititchigik malġukipiaq qulinullaalugich.” ¹⁵ Maliguaqtit iñupayaat aquvitinniġaich. ¹⁶ Jesus tiguniġai tallimat qaqqurat suli malġuk iqalugauraak aasii aagluħhuni qilaħmun quyyatigiplugich. Avguaġai qaqqut iqalugauraaglu qaitluġich maliguaqtimiñun autaaġutigitquplugich iñun. ¹⁷ Iñuich niġiñiqsut niġisuiġataqħutin. Tavra maliguaqtit immiġniġaich qulit malġuk aguupmaich ilakunik.

Peter-m Uqautiginiġaa Kisuutilaaja Jesus-ġum

18 Ilaatinġuq Jesus agaayupman kisinġuqhuni maliguaqtaiñ utlanġigaat. Jesus-ġum apiqsruġniġai, “Kisuunasugivatnja iñuich?” 19 Maliguaqtaiñ kiugaat, “Ilanġisa uqaġigaat John paptaaqtitchirauniplutin, ilanġisasuli Elijah-ġuniplutin, atlatlu uqaqhutin sivuniksriqiri inilġaaqnisaq iñugutqinñiplugu.” 20 Jesus apiqsruġniġai, “Ilpsiasiiñ? Kisuunasugivisitnja?” Peter-m kiuniġaa, “Ilvich Christ-ġurutin, anniqsuqti akiqsruutauruaq.”

Jesus-ġum Uqautiginiġaa Tuquliksraniġu Anġipkakkauġiksraniġu

21 Jesus-ġum iñiqtillapiagñiġai uqautigitqunġitluni kisuutilaagmiñik kimununniiñ. 22 Uqautipsaaġniġai, “Sivulliuqtigruatlu, qaukġinġisa agaayuliqsitlu sulġi aglaliqirit nagliksaaqtitkisigaat ayaglugulu Iġñinja Iñuum tuqulluguasiñ. Aglaan pinajuakkun uvlut anġipkakkauġisuruq.”

23 Iluqaisa nipliutiniġai, “Kia iñuum maligukkumiñna suksraaqtaksraġigaa pisuġi, iqsriutilugu sannigutani uvluġagikpan aasii maliglunja. 24 Atakkii kia iñuum anniginiagumiun iñuuġi tammaigisigaa, aglaan kiapayaq tammaiyumiun iñuuġi piqutigilunja piññakkisuruq ilumun iñuuġimik. 25 Iñuum piññaktaagilhiñaugaluagaa suurapayaaja marruma nunam aglaan tammautigisigaa iñuuġi. Sakuuguraġniaħha sumun atuġumiñaitchuq! 26 Iłpsi kannuġivalukkaatnja ilisauttitkalu sivuġaatni iñuich suksraqañitchuat Agaayyutmik. Taatnatun Iġñinjan Anġutim kannuġigisipmigaaptuuq utiġumi kamanautiqaguni aapamisun piqasiġuni ipqitchuanik isaġuliñnik. 27 Iłmun nipliutigipsi, Iñuqaqtuq ilanġitñik uvani makitaruat tuqunaiñħaġmin qiñiġniatuanik Agaayyutim anjaayuqautaanik.”

Jesus-ġum Atlanġuqtilha

28 Akunniqsaañanikman Jesus-ġum kayunġiutiplugich Peter-lu, John-lu sulġi James mayuġniqsuq qimiġaamun agaayutyaqhuni. 29 Agaayupkaqluġu qiññanja atlanġuġniqsuq atnuġaanġilu qivliqisiraaurahutin. 30 Tavrakñatchiaq malġuk anġutik uqaqatiginiġaak Jesus. Taapkuak Moses-lu Elijah-lu 31 aasiiñ qiññanjak qaummagiħallanġniqsuq. Uqaqatiginiġaak Jesus tuqqutauħksrañagun Jerusalem-mi Agaayyutim sivunniutaagun. 32 Peter-lu piqataġilu siñinjalilłapiagñiqsut, aglaan itiqaminġ tautunġigaat Jesus kamanalħagun qichaqatigiplugu malġuk anġutik. 33 Anġutik unitkaqsipmatku Jesus Peter-m nipliutiniġaa, “Ataniiq, nakuullapiaqtuq uvaniħiġput. Nappaitquġuptigut nappaiñayaqtuġut pinasunik palapkaaksranik, atautchimik

ilipnun, atautchimik Moses-mun suli atautchimik Elijah-mun.” İlisimanjtkaluagñigaa uqağikkani. ³⁴ Peter uqaqtitlugu nuviyam qulanjutigñigai; maliguaqtai iqsitchanjiqsut nuviya qulanjutipman. ³⁵ Nipi nipliqsuq nuviyamiñ, “Tavrataamna İgñiga piksraqtaagikkağa; naalağniyumagiksi.” ³⁶ Uqağuiqman Jesus kisinjuğniqsuq. Taipkunani uvluni maliguaqtaiñ uqautiginjñiğaat kisumununniiñ tautukkaqtin.

Jesus İhuaqsiqkaiñiqsuq Nukatpiağruñmik Irrusiqlulimik

³⁷ Uvlutqikman Jesus-lu pinasutlu maliguaqtai atqaqamin qimigaamiñ iñugiaktuat iñuich paagñigaaat Jesus. ³⁸ İñuk nipliğniqsuq akunğatniñ iñugayaat, “İlisautrii, tautullagun igñiga, tarra igñitualuga. ³⁹ Irrusiqluum aňalatmani kapyaaqsiñiqsuq. İlaa qilurağallapiagaqtuq suli innuliqiaqsiruq qanigmigun. Irrusiqluum atniaqtuiñigaa suli unitlajlugu. ⁴⁰ Uqapsaagaluagitka maliguaqtitin anitquplugu taamna irrusiqluk aglaan anipkalguiñniğaat.” ⁴¹ Jesus kiusriñiqsuq, “Ukpiqutaiñniqpat ilipsitni. Naagasuli killukuaqmisi. Qanutunaglaan nayuqtigiraksrağivisi? Qanutunaglaan iglutuqtigiraksrağivisi?” Tavrani nipliutinigaa iñuk, “Uvunautisaqsiunjata igñigiñ!” ⁴² Nukatpiağruum utlautihani irrusiqluum ulguqsraaqtinnigaa nunamun qiiqsruqtitkaqsiplugu. Jesus-ñum iñiqtigñigaa irrusiqluk aasiñ mamititlugu nukatpiağruk utiqtitlugu aapananun. ⁴³ İluqatin iñuich quvigusuutiginiğaat kamañaqtuq sanjigikkaña Agaayyutim.

Jesus-ñum Uqautigilgitkaa Tuqqutauliksrani

İñuich quvigusuktitlugsuli Jesus-ñum savaagikkañanik nipliutinigai maliguaqtini, ⁴⁴ “Piiguğniqnağuna una uqauttutiginiağkağa ilipsitñun! İgñiña İñuum aatchuutigikkağisiruq iñunñun tuqqutqulugu.” ⁴⁵ Aglaan qanuutaulaña uqautigikkañan iriqsimaniqsuq maliguaqtaiñiñ. Taatnaqlugu kanjisiqluiñniğaat. Taluqsraqhutin apiqsrulguiñniğaat taavrumuuna.

Kiña Kamañağniqsrauva?

⁴⁶ Maliguaqtit qapiqtailitraaqsiñiqsut nalliqtin kamañağniqsraupmagaan. ⁴⁷ Jesus-ñum ilisimanigai isummatilaanat. Qinñuağniğaa ililgaaq inillaklugu saniqqamiñun ⁴⁸ nipliutiplugich tamatkua, “Kisupayaam akuqtuğumiun ililgaaq pisigiluna tavra akuqtuğaaña; suli kisupayaam akuqtuğumiña akuqtuğisipmigaa taamna tuyugirigikkağa. İñuk kamanaiñniqsrauruq akunnapsitni ilaa kamañağniqsrauruq.”

Akitñaqtuqtinğitchuaq Uvaptiknun İlagillapiagikput

49 John nipliqsuq, “Ataniiq, tautukkikput iñuk anitchirağaqtuaq irrusiqłun̄nik atuqługu atqıñ. İñiqtigikput atakkii uvagut ilagin̄itługu.” 50 “Nutqaqtinnian̄aiqsıun̄,” Jesus-ñum nipliutiniğaa atlatlu maliguaqtai, “Atakkii kiñapayaaq akıllıliqsun̄itchuaq ilipsitñik ilipsitñuktuqtuq.”

Ilan̄isa Samaria-ḡmiut Akuqtun̄iğitchaat Jesus

51 Jesus-ñum ilitchuğikamiun̄ utiqtuksrauñi Agaayyutmun isummiḡniqsuq Jerusalem-mugukhuni. 52 Iglauñiḡmiñi tuyuqağniqsuq uqqiraqtin̄nik sivumiñi nunaaqqianun Samaria-m itqanaiyautitqupluni tukkuksrağmiñik. 53 Aglaan iñuich tarani akuqtun̄iñiğaat atakkii Jerusalem-mun̄iaqhuni. 54 James-ñum suli John-ñum, maliguaqtikkiñ, tautukamitku taamna nipliutiniğaa, “Ataniiq, qin̄ñuaquvisiguk ikniğmik qılan̄miñ piyaqquityaqulugu tamatkun̄iña?” 55 Jesus-ñum kin̄iaqługich iñiqtiḡniğai. 56 Aasiñ Jesus maliguaqtai lu iglauniqsut atlamun nunaaqqiuramun.

Iluqnaunḡitchuat Maliguaqtit

57 Iqliqtauñiḡmikni iñuum nipliutiniğaa Jesus, “Malikkisigikpiñ napmupayaaḡuvich.” 58 Jesus-ñum kiuniğaa, “Kayuqtut sisiqaqtut, suli tin̄miurat silami ugluqaqhutin̄, aglaan Iğñiña İñuum iniksraitchuq minḡuiqsiağviksrağmiñik.” 59 Jesus-ñum atla iñuk nipliutiniğaa, “Malin̄ña.” Aglaan taavruma iñuum nipliutiniğaa, “Ataniiq, sivulliulugu ailaña iluviğiağlugu aapaga.” 60 Jesus-ñum kiuniğaa, “Ki, tuqun̄aruat iluviğlitrun̄ tuquruaḡikkaqtin̄. Aglaali ilvich quliaqtuağiağin̄ añaayuyqautaani Agaayyutim nanipayaaq.” 61 Atla iñuk nipliqsuq, “Ataniiq, malikkisigikpiñ. Aglaan sivulliulugu qin̄iğuiqsaağiağlagich ilagikkatka.” 62 Jesus-ñum nipliutiniğaa, “Kiña iñuk nunniuqtuaq kin̄ian̄ñatigalugu atuğumiñaitchuq sumun añaayuyqautaani Agaayyutim.”

10

Jesus Tuyuğigai Maliguaqtit

1 Kiñuagun taavruma atanḡuruuq piksraqtuq piñasukipiaq qulit malğun̄nik iñun̄nik tuyuğiplugich malğullaaplugich. Aullaqtitkai sivumiñi nunaaqqipayaanun tikitchağumakkağmiñun. 2 Jesus-ñum nipliutiniğai, “Katitaksraqtugaluaqtuq aglaan savaktit katitchiruksrat ikittut. İn̄iqsruḡumausi atanganun katitchivium tuyup-saaqulugu katitchiruksranik savaqulugich nautchiivin̄miñi. 3 Aullahiñaurusi. Tuyuğiniaḡipsi ipnaiyaatun liilaa akun̄gatnun amaqqut. 4 Aullautriñiaqasi manikuviumamik naagaqaa puukatauramik naagaqaa sakpakkimik; igliqtauñapsitñi nutqaaqtuğniaqasi kisumununnıñ. 5 Supayaami

isigñigupsi tupigmun nipliutiyumagisi, 'Tutqiun iñuiñun uumani tupigmi illi.' ⁶ Iñuk tavrani iñuuniagñiqpan piqpaksriluni tutqiutmik, taamna tutqiun ittuñiagñisuruq ilaani. Aasiñ taatniingñiñnikpan taamna tutqiun utigisuruq ilipsitñun. ⁷ Nayuutiyumausi taavrumani tupigmi nigilusi imigusi qanutchipayaaamik aatchuqpsi, atakkii savakti akiliusiaksraqaqtuksrauruq. Nuktañniaqasi tupigmiñ atlamun. ⁸ Supayaami nunaqqimukkupsi paglakpasi nigiyumausi payugutaatnik, ⁹ mamititchilusi atniğñaqtuanik taavrumani nunaqqimi, uqautilugich iñuich, 'Añaayuqautaa Agaayyutim qalliruruq ilipsitñun.' ¹⁰ Aglaan nunaqqimukkupsi nani iñuich paglanjtpasi nipligumausi tumitchaani, ¹¹ 'Apyua nunaqqipsi isigaptikniñ ipsuktugisigikput; aglaan itqagiyumagiksi una, Añaayuqautaan Agaayyutim qallisigaasi!' ¹² Uqautigipsi, atanniivium uvluani Agaayyutim ilunjugitlukkisigai Sodommiut taavrumakña nunaqqimiñ taatniittuamiñ. [Jesus uqaanikman taavrumiña, maliguaqtai aullağniqsut.]

Ukpiñitichuat Nunaaqqich Iñajitñi

¹³ "Nakñun, Chorazin-nağmiusii! Nakñun, Bethsaidagmiusii! Savaaqagaluqtaña iñugiaktuanik quviqnaqtuanik akunnapsitñi. Makua quviqnaqtuat qinikkasi savaanuniqkata Tyre-milü Sidon-milü inilğanimma, iñuich taimani isummitqianikkayaqtut miissunnik atnugaagutin suli agramun aquvillutin qiniqtillugu taavrumuuna mumiqitin killuqsautmikniñ!" ¹⁴ Atanniivium uvluani iglutuyunaitlukkisuruq ilipsitñi ukunakña Tyre-miñlu Sidon-miñlu. ¹⁵ Ilipsitñunlu Capernaum-miusii! Kamanagñasugivisi qilanmunaglaan? Iktaugisirusi anasiñjuqsagvinmun!" ¹⁶ Jesus nipliutinigai maliguaqtini, "Kisupayaam naalağnikpasi naalağnigisipmigaaña, suli kisupayaam ayakpasi ayakkisipmigaaña, suli kisupayaam ayakpaña, ayakkisipmigaa taamna tuyugirigikkağa."

Jesus-ñum Maliguaqtai Utigñiqsut

¹⁷ Piñasukipiaq qulit malguich iñuich utiqamin quviasullapiagñiqsut nipliqhutin, "Ataniq, makua irrusiqluichunniñ tupigirağigaaatigut tilikaptigin anitquplugich atuqlugu atqin!" ¹⁸ Jesus-ñum kiunigai, "Tautukkiga tuunğaq atqaqman atriplugu ikniqpalak pakmakña. ¹⁹ Naalağniłlagitchi! Sañjiksritkipsi tutmatlasiplusi nimigianik putyuutilin nigu akimatlasiplusilu sañjianiñ piyuaqtigikkapsi. Suli tamatkua atniğumiñaitchaasi. ²⁰ Quviatchautiginagu irrusiqlunun tupiginilusi aglaan quviatchautigitluksun atigikkasi aglausimaağniługich pakmani."

Jesus Quviatchakpaktuq

21 Taavrumani Ipqitchuam Irrutchim quviatchaktinnigaa Jesus suli uqaqtitlugu, “Aapaan, atanguruatiin qilanjmi nunamilu, quyagikpiñ! Sagvigitin puqiitchuanun sut iriqsamaruat puqiksuanin ilisamaruaninlu. Aa, Aapaan, taamna sivunnigikkan quviagigin. 22 Aapaa qaitchigaana sanjipayaamik. Kia-unniin nalugaa Igñiguruam kisuupiaqtilaana aglaan kisimi Aapauruam, suli kia-unniin nalugaa Aapauruam kisuutilaana aglaan Igñiguruam, suli tamatkua Igñiguruam sagviutisukkani Aaparuumik.” 23 Jesus-ñum kinjaqamigich maliguaqtini nipliutinigai kisinjuutiplugich, “Quvianamiurusi atakkii inuursi taututlasiplusi atuumaruanik! 24 Uqautigipsi, Inugiaktuat sivuniksriqirit suli umialgich tautugummiugñigaa tamanna tautukkaqsi aglaan tautulguitulugu, suli tusaayummiuqlugu tusaakkaqsi aglaan tusaalguitulugu.”

Atrikusaun Nakuuruakun Samaria-gmiukun

25 Iisautrim maligutaksranik utlaklugu Jesus uuktuagunigaa apiqsruqtaqlugu, “Iisautrii, sumik savaktuksrauvik akuqtuisukkuma isuitchuamik inuuhigmik?” 26 Jesus-ñum kiunigaa, “Qanuñmi maligutaksrani aglaksimaaqpa? Qanuq agliqiplugu isauttutigiragivium?” 27 Anjtim kiunigaa, “Piqpagiyumagin ataniq Agaayyutin iluqaanin uummatipniñ, iluqaanin inuutchipniñ, iluqaanin sayagikkapniñ, iluqaanin isummatipniñ; suli piqpagilugu inuuniaqatin ililugu iliptun.” 28 Jesus-ñum kiunigaa, “Tarra, nalauttutin. Taatna inuuniağuvich inuugisirutin.” 29 Aglaan aglaliqirim nalaunñanasugniaqhuni inmiñik apiqsruqgitchaa Jesus, “Kiña inuuniaqatigivigu?” 30 Jesus uqaaqtuagaqsirug, “Ilaatniguuq inuqağniqsuq Jericho-muktuamik Jerusalem-miñ. Iglaunñaan tigliniaqtit anallaqlunigaa atnuğaiqlugu karuklugu unitluguasiin tuquhinaağtuuaq. 31 Agaayuliqsiptuug igligmiñiqsuq tamarrumuuna tumitchaakun. Tautukamium taamna inuk apqusaalhiñagñigaa igluagun tumitchaam. 32 Ikayuqtiptuug agaayyuvikpanmi taatnatun pipmiñiqsuq, aasiin tautukamium taamna inuk apqusaagmiñigaa igluagun tumitchaam. 33 Aglaan Samaria-gmiu iglaupmiñiqsuq tamarrumuuna tumitchaakun. Tikitmiuq taavrumuna anallaqluktamun, aasiin tautukamium ilunjugiliutiplugu. 34 Utlaklugu kuvviqinigai uqsruğutmik wine-miglu killiagninji aasiin mamitaqlugich. Taatnaanikami ilinigaa taamna inuk natmaksigviurağmiñun nullagvinmuutiplugu qaunagiaqsipluguasii. 35 Uvlutqikman manniññigaa malgunnik nullagvium inua uqautiplugu, ‘Qaunagiyumagin. Tikiumatqikkuma tamaunnaagluna akiligisigiga qaunaksriipkun ilaanik aqiqsruutiqağniğupkiñsuli.’”

³⁶ Jesus-ŋum apiqsruǵniǵaa ilisautri, “Qanuq isumaniqpich taapkunuuna piņasutigun? Nalliat iñuuqatauva taavrumuŋa iñuŋmun aŋallaqłukkauruamun tigliniñaqtitigun?” ³⁷ Aglaliqirim kiuniǵaa, “Taamna nagliktuiruaq ilaanik.” Jesus-ŋum nipliutiniǵaa, “Taatnatun iñuuniǵiñ.”

Jesus-ŋum Isiqattaagvigigik Martha-lu Mary-lu

³⁸ Jesus maliguaqtiniļu iglautuiñaqhutiŋ tikiññiqsut nunaaqqiuramun. Aǵnam tavrani atilgum Martha-mik aiyugaaǵniǵaa kinuniǵmiñun. ³⁹ Aasiñ aniqatiqǵniqsuq atiqaqtuamik Mary-mik. Aquptaaqhuni isigaiñ sanigaatnun atanguruam naalaqtuaǵniǵaa ilisautripman. ⁴⁰ Aglaan Martha alapisrautiqǵniqsuq suraksraǵayaagmiñik. Utlakługu Jesus uqautiniǵaa, “Ataniiq, suginjitpiuŋ aniqatma kisivripkaqmaŋa? Uqauttuuŋ uvuŋaqulugu ikayuǵiaǵluŋa!” ⁴¹ Atanguruam kiugaa, “Annaa, Martha! Isumaaluktutin supayaanik. ⁴² Aglaan atausiq piitчуuillaapiaqtuq. Mary-m piksraqtaagigaa nakuuniqtaq atlat piigumiñaisaŋat ilaaniñ.”

11

Jesus Ilisautriruq Agaayulikun

¹ Ilaŋatni uvlut Jesus agaayulgiññiqsuq kisiŋuquhuni. Agaayunŋaiqman ilaŋata maliguaqtaiñ nipliutigaa, “Ataniiq, ilisauttigut qanuq agaayuliksraptiknik John ilisautripmatun maliguaqtimiñik.” ² Jesus nipliutiniǵai, “Agaayugupsi itnaǵusi, ‘Aapapta:

Iñupayaaq nunami kamaksriļi ilipnik ipqiqsitlugu taavrumuuna atqiñ.

Aullaǵniļi aŋalatchiñhiñ iñupayaanik.

³ Aatchuqtigut uvlugaǵikpan niqimik inuǵikkaptiknik.

⁴ Natqigutiluta killuqsautiptiknik

natqigutrisimaaqmatun

savamaqłutriruanik

uvaptiknun.

Sivulliutiniaqasigut uuktuaqsiuǵimun.’ ”

⁵ Jesus nipliutigai maliguaqtini, “Iłapsisamma utlakkayaǵaa ilauraani tupqanun unnuami nipliutilugu, ‘Iłauraan, simmiłiaksraǵuktuŋa piņasunik qaqqianik. ⁶ Iłauraaga iglauruaq tikiumaruq tupimnun. Niqaitčuŋa niǵipkautiksraŋanik.’ ⁷ Iłauraan kiunayaǵaa tupqum iluaniñ, ‘Iłaksianaŋa! Talu kiluusaaniktuq. Qitungatkalu uvaŋalu nallaaniktugut. Makitchuŋitchuŋa aatchuǵiaǵutin.’

⁸ Uqautigipsi, una makitchuŋitkaluaǵuni aatchuǵiaǵlugu qaqqumik ilauraagilħagun, makitchumiñaqtuq aatchuǵiaǵlugu inuǵikkaŋanik atakkii taamna iniqsruqtuiñaqhuni. ⁹ Taatnamik nipliutigipsi, Inigupsi qaisaugisiruq ilipsitñun; pakaaqǵupsi paqitkisigiksi; katchaktuǵupsi talu aŋmakkauniaqtuq ilipsitñun.

10 Atakkii kisupayaaq apiqsruqtuaq akuqtuigisiruq, suli pakaqaqtuaq paqitchigisiruq, suli talu anmakkaugisiruq kisupayaamun katchaktuqtuamun. 11 Uvva kisupayaam aapauruam aatchuġayaqpauŋ iġni nimigiamik injiqsruqpani iqaluktuġukhuni? 12 Naagaqaa aatchuġayaqpauŋ putyuu-tiliŋmik injiqsruqpani manniksuġukhuni? 13 Pigiitchaluaqhusi ilisimaraġigiksi qanuq aatchuliksrasi nakuuruanik qitunġapsitniun. Maatnaasu Aapa pakmaniittuaq aatchuiŋiapiaqtuq Ipqitchuamik Irrutchimik tamatkununa injiqsruqtuanun inmiŋun.”

Jesus-lu Beelzeb-lu

14 Jesus anitchiŋiqsuq irrusiqŋunmik uqalguitchuamik. Aasiŋ irrusiqŋuk anipman taamna iŋuk uqaqsiŋiqsuq. Iŋuich quviġutchaniqsut 15 aglaan ilanich nipliqhutin, “Beelzeb-lu, anjalataata irrusiqŋuich, qaitchiŋigaa sanŋimik anitqataitlasipluġu.” 16 Atlat uaktuaguklugu Jesus apiqsruġniġaat savaaqaqpluġu quviqnaqtuamik ilitchuqutauluġu Agaayyutmun tuyuġitilaanjanik qilanmiŋ. 17 Aglaan Jesus-ŋum ilisimanigai qanuq isummatiqalhat. Nipliutiniġai, “Iŋuich nunaaqdikpanmi akikŋautikpata avatmun makitayumiŋaitchuq akuni. Atanġuviich aviksimagumiŋ suksraunġiġniiaqtu. 18 Taatnatuntuuq tuunġaum irrusiqŋuŋi avgumagumiŋ akikŋaqtuutilutin avatmun anaaquqautaa isukliŋniiaqtuq. Nipliqsusi anitchiraġaġnipluna irrusiqŋunmik atakkii Beelzeb-lu qaitchiplunaġuq sanŋimik savaaqaqatlasipluna taatnatchimik. 19 Anitchiraġaġuma irrusiqŋunmik Beelzeb-lu-kun kisukun maliguaqtigikkasi anitchiraqmiragivat? Tarra ilinich atanniqsuqtiginiagisi ilisimanaqsilugu killukuapiaġataqtilaaqsi. 20 Aglaan anitchiraġaqtuna irrusiqŋunmik Agaayyutim irrusillaautanagun, taavrumuuna nalupqinaitchuq Agaayyutmun aullaġniinjaniktilaana anaaquqautaa akunnapsitni.” 21 “Sanŋiruam iŋuum paqnasimaaqmagich satkupayaani qaunaksripluni tupiġmiŋik, suurai tiglikkautlaitchut. 22 Aglaan sanjiltuqtuam anuyaklugu akiilikamiun aullautiraġigai satkui tunŋavigikkani, avguqŋugich tiglikkani piqatmiŋun. 23 Iŋuk piqataunitchuaq uvamni akikŋautiruq uvamnun, suli iŋuk katitchiqataunitchuaq siamitchiŋhiŋiaqtuq.

Irrusiqŋuk Utiqtuq

24 “Irrusiqŋuk anikami iŋunmiŋ iglauraqtuq paliumaru-akun nunakun pakakhuni minguiqsiallagviksraġmiŋik. Paqinjithamiun nipliqsuq, ‘Utiġniaqtuna tupiġmun unisaġikkamnun.’ 25 Utiqami paqinniġaa ini salumaplugu suli ihuaqsasimapluni. 26 Aasiŋ anipluni agġiutigai tallimat

malġuich irrusiqġuich pigiitluktuat inġmiñiñ. Isiqhutin iñuuniagñiqsut tavrani. Taamnaasiñ iñuk pigiilitluġniqsuq sivuanigñiñ.”

Quvianapiagataqtuaq

²⁷ Jesus uqaqtitlugu aġnam iñugayaaniñ nipliutiniġaa, “Qanutun quvianaqtigiva aġnaq igñiruaq ilipnik suli miluktitlutin!”
²⁸ Jesus-ġum kiuniġaa, “Aa, aglaan qanutun quvianatluktigivat tamatkua tusaaruat uqaġhanik Agaayyutim aasiñ tupigiplugu!”

Qasilirut Quviqnaqtuamik Savaaqaqplugu

²⁹ Iñuich iñugiaksisaiñaaqsimpata Jesus uqaqsiñiqsuq, “Iñuich uvlupak pigiitchuanjuruat qiñiġuktut quviqnaqtuamik savaamik ilitchuqqutaulugu kisuuilaamnik, aglaan qiñiġumiñaitchut taatnatchimik. Qiñilhiñagisigaat quviqnaqtuaq savaaq atuupmatun sivuniksriqirimun Jonahmun. ³⁰ Igñiġa Iñuum ilitchuqqutauniaqtuq iñunun marrumani uvlumi, atriplugu sivuniksriqiri Jonah ilitchuqqutauruaq iñuiñun Nineveh-m. ³¹ Atanniivium uvluani atanguruam aġnam agġiqsuam uqallamiñ maatnaasu patchisigigisigai iñuich iñuuruat uvlupak atakkii taimmani iglauniqsuq uqasiksuamiñ naalagñityaqhuni Solomon ilisautripman puqiuatmigun. Atanjii, iñuk maaniittuq kamanatluktuaq Solomon-miñ. ³² Atanniivium uvluani iñunġisa Nineveh-m patchisigigisipmigai iñuuruat pakmapak, atakkii taimani isummitqinñiqsut mumikhutin killuqsautmikniñ tusaakamitruq Jonah-m quliaqtuaqaġha. Atanjii, iñuk maaniittuq kamanatluktuaq Jonah-miñ!

Qaumman Timimun

³³ “Kia-unniiñ ikitnamiuq naniq iritlaitchaa naagaqaa ilitlaitchaa ataanun utkusium aglaan iliraġigaa naniqagvinmun. Iñuilli qiñiġumagaat qauma isigumiq. ³⁴ Irii nannisun it-tut timipsitñun. Irrakkiñ qiñitlakpaknik qaunagilguniaqtutin aullapayaaguvich. Aglaan irrakkiñ pigiitpaknik sap-taaqsiñiaqtutin. ³⁵ Qaunagititchi qaumaruaq ilupsitñi taaqtuanjitchumuuq. ³⁶ Iluqani timin qaummaagikpan, ilaġa taaqtuamiisunaqani, qaummaagikkisiruq iluqaani, atrilugu naniq qaummatrimatun ilipnik qaumamiñik.”

Jesus-ġum Upyaktuġai Ukpinqaqtit

³⁷ Jesus uqanjaiqman, Pharisee-ġuruam aiyugaagñiġaa niġiyaqtuaqplugu. Maliklugu nayummagataġniqsuq tamaunġa niġiaqsipluniasiiñ. ³⁸ Pharisee-ġuruuq atlasuktuq ilitchuġikamiuq Jesus-ġum igġunġisilaanġat arganġiñ niġigaluaqani. ³⁹ Atanguruam nipliutiniġaa, “Aatai Pharisee-ġuruasii,

salumapkairusi qaahñañitñik qallutipsi suli puggutapsi, aglaan ilupsitñi immaukkaqtusi ivayaqtuhigmik suli pigiiñiqigigmik. ⁴⁰ Ukunani ilisağungitchalukkut. Agaayyutim iñiqtağigik iluqaanik qaajalu ilualu. Taatnatuntuuq iñiqtağigik iñuum timaalu isumaalu. ⁴¹ Aatchuutigisiuñ immañat qallutipsilu puggutapsilu nagliñnaqtuanun. Taatnağupsi suapayaaq salumagisuruq sivuğaani Agaayyutim. ⁴² Nakliuñ Pharisee-ñuruasii! Qulikuraqtusi Agaayyutmun avuugutinik naurianik. Naagatai iñuñnik añaalatchitlaitchusi nalaullugu suli piqpakstriñgitlusi Agaayyutmik. Atuumaraksraqtarra suli qulikuruksraupmisi. ⁴³ Nakliuñ, Pharisee-ñuruasii! Qiñiqusaagaqtusi aquppiutağiksaanun aquvitlusi katragviññi suli pağlatqusuursi kamagilusi tauqsigñiağviññi. ⁴⁴ Nakliuñ, [ukpiññuaqtisii]! Atriqaqtusi nalunaitñutchiğniğilaanik iluviğnik iñuich pisugvigikkañitñik qaañatigun naluplugich.”

⁴⁵ Ilañata ilisautrit maligutaksranik nipliutinigaa, “Ilisautrii, taavrumiña nipliqaavich upyaktugiptiguttuuq.”

⁴⁶ Jesus-ñum kiuniğai, “Nakliuñ, ilisautrisii maligutaksranik. Iñuich natmiğagigisi kivipqaqtağnaqtuanik aglaan ilipsi isatlaitchisi argagikkasi ikayuutigisuglugich natmañnun.

⁴⁷ Nakliuñ! Iñiqsiraqtusi iluviğiksaanik sivuniksriqirinun, taipkunuñaami sivuniksriqiripayaanun sivulliağikkapsi tuqqutağikkañitñun.

⁴⁸ Taatnağapsi añaqataupmisi, aasiisuli ihuagigiksi tamanna savaağikkañat sivulliağikkapsi. Taipkua tuqqutchiñiqsut sivuniksriqirinik, naagasuli nappairusi iluviñitñik.

⁴⁹ Piqutigiplugu Agaayyun nipliğniqsuq puqiliğmigun, ‘Tuyuqağisiruña sivuniksriqirinik uqqiraqtinigli iñugikkamnun. Tamatkua tuqqutkisilgitchaich ilañich suli piyuaglugich atlat.’

⁵⁰ Taatnaqhutiñ Agaayyutim anasiññuqsagisigai iñugikkañi pakmapak iñuaqtulhatigun iluqañitñik sivuniksriqirinik aullağniilhaniñaglaan nunam,

⁵¹ aullağniiplutiñ tuqqutaulhaniñ Abel-ñum tuqqutaulhanun Zechariah-m, tuqqutauruam akunğakni tunillağvium suli ipqitchuam inim. Aa, nipliutigipsi, iñuich iñuuruat pakmapak anasiññuqsakkaugisirut iluqaagun tamarrumuuna.

⁵² Nakliuñ, ilisautrisii maligutaksranik! Kañiqsitlaitkiksi Agaayyutim uqałha uqqiraqtaalu suli ilisauttutiginitlugich. Atriqaqtusi iñuñmik añaautiqaqtuaq Agaayyutim añaayuqautaanun aglaan añaañatlugu. Isinitchusi sulipsuuq piñailutchiqsugmiplugich tamatkua isigñiuraqtuat.”

⁵³ Jesus aullaqaqipman tavrakña aglaliqirit suli Pharisee-ñuruat naipiqtuaqsiniğaat apiqsruqtaqlugu supayaatigun, ⁵⁴ pisağisuklugu uqaqpan nalaunğılluni.

Jesus-ŋum Kiliktuutigigai Ukpīŋŋuaqtuiliq

¹ Iñugaagrūich kativiññahutinŋ tatrūutivaitlutinŋ tutiliqatautiniqsut. Jesus-ŋum nipliutiqqaagnigai maligūaqtini, “Qaunagititchi qaqqiam puvlaksrautaatniñ Pharisee-ŋuruat, ami ukpīŋŋuağutaatniñ. ² Qanutchipayaaq matukkauruaq matuiğisiruq, suli iluqani iriqsimaruq ilitchuğipkakkauğisiruq. ³ Taatnamik qanutchipayaamik nipliaguvich taaqtuami tusağnağisiruq qaumaruami, suli qanutchipayaamik isivrukkuvich inaurami nipitusiluni uqautauğisiruq nunaaqqiñi.

Sivuugaginasigik Iñuich

⁴ “Uqautigipsi, ilauramaañ, iqsiginagich tamatkua tuqqutchirağaqtuat timimik aasiñ taavruma aquagun savaaqalguilutinŋ pigiitluktuamik. ⁵ Urriqsuutiniağipsi taluğiraksramik, Sivuuğagisiuŋ Agaayyun tuqupkainanikami aŋalatchiğiqaqtuq anasiññuqsagvinmuktitchitlapluni. Ukpigisitŋa, ilaa taluğiraksragigiksi. ⁶ Tallimat tinmiurat tunitlaiññiqpat malğunŋun maniuraanŋun? Naagasuli Agaayyutim atausiqunniiñ tinmiuraq piiguumanitichaa. ⁷ Taatnatuntuuq ilipsitñi, nuyagikkasiunniiñ niaqupsitñi kisisimaqtut. Taatnamik iqsiñasi, akisutluktusi iñugiaktuaniñ tinmiuraniñ.

Uqağithalu Piilaagithalu Christ-mik

⁸ “Nipliutigipsi, Kiña nalupqinaiguni uqaqpan sivuğaatni iñuich piginiluni uvamnun, Iğñiŋan Iñuum nalupqinaiglugu uqağigisipmigaa sivuğaatni isağuligikkaniñ Agaayyutim. ⁹ Aglaan kia ayakpaŋa sivuğaatni iñuich Iğñiŋan Iñuum ayakkisipmigaa sivuğaatni isağuligikkaniñ Agaayyutim. ¹⁰ Agaayyutim natqigutiyumaagaa iñuk uqağniqłuktaqtuq Iğñiŋanik Iñuum. Aglaan Agaayyutim natqigutiyumiñaitichaa iñuk uqağniqłuutiqaqtuq Ipqitchuamik Irrutchimik. ¹¹ Iñuich uqaqsittaagvinmuutikpasi sivuğaatnun atangich suli aŋalati, isumaaluŋniaqasi qanuq naagaqaa sumik uqağniaqtilaapsitñik. ¹² Atakkii tavrağuqpan Ipqitchuam Irrutchim ilisautrigisigaasi uqaqsrapstñik.”

Atrikusaun Umialguruakun Kinnauruakun

¹³ Iñuk iñugaagrūniñ nipliğñiqsuq Jesus-mun, “Iñisautrii, uqauttuuŋ aniqatiga aviqulugich paisannaktaaksravuk aapamnuk unisağikkani.” ¹⁴ Jesus-ŋum kiuniğaa, “Aŋuun, atanniqsuqtauyumiñaitchuŋa avguitlasiluŋa suuraksrapstñik ilipnunlu aniqatipnunlu!” ¹⁵ Nipliğñiqsuq iluqanjitñun, “Munagititchi siqñaktuahigmiñ! Atakkii suurağaiksigaluagumi iñuk piññautigiyumiñaitichaa iñuuğimik.” ¹⁶ Tavrali Jesus-ŋum uqautiniğai atrikusautmik, “Ilaatniguuq

iñuqaǵniqsuq umialguruamik. Nunaja nauqpauraqhuni kibraksranik. ¹⁷ Isumaaqsiñiqsuq, ‘Iniksraigutigitka iluqaisa nauriatka. Qanugisivik? ¹⁸ Itnagisiruñaliqaa,’ uqaǵniqsuq inmiñun, ‘siqumitkisigitka tugvaǵvitka aasiñ nappailuñja añitluktuunik. Tavruxa tugvaǵisigitka nauriaǵikkatka suli atlat suuratka. ¹⁹ Taatnaanikkuma nipligisiruñja uvamnun, Iñuuk, anaktaitchutin. Piññaktutin suurapayaanik inuǵikkaqnik iñugiaktuani ukioni atugaksranik. Ki aasiñ iñuuniaǵiñ qaǵalutin niǵilutin imiǵutinlu. Quviasugiñ!’ ²⁰ Aglaan Agaayyutim nipliutiniǵaa, ‘Kinnauniqsutin! Marrumani unnuami tuqugisirutin. Kia pigigisivagich suurannaktapayaatin tugvakkatin ilipnun?’” ²¹ Jesus niplipsaaǵniqsuq, “Taatna ittuq tugvairuani umialgutiksranik inmiknuñhiñaa aasriñ suksraitlutin Agaayyutitñaqtauruamik.”

Isumaaluutitigun

²² Jesus-ñum nipliutitqinñigai maliǵuaqtini, “Uqautigipsi isumaaluqunilusi iñuuliǵmik, sumik niǵiñiaqtılaaksrapsitñik naagaunniñ sumik atnuǵaaǵniaqtılaapsitñik. ²³ Iñuuliq pitluktuñuniqsuq niqimiñ, suli timi pitluktuñuruq atnuǵaaniñ. ²⁴ Tautullaksigichata tulukkat, Nautchiitlaitchut naagaqaa katitchitlaitchut, suli siǵluqañitçhut tugvaǵviksramiknik. Naagatai Agaayyutim niǵipkaǵaǵigai! Akisutluktusi tamatkunakña tinmiñunniñ! ²⁵ Iłapsi iñuulli takilalguitchaa isumaaluutigilugu. ²⁶ Añalataǵilguiññiǵupsiñ sua-samna mikiruaq, suvaata isumaaluutiqaqpsi atlanik sunik? ²⁷ Tautullaksigich nauriat atnuǵarritlaitçhuat inmiknik. Aglaan uqautigipsi, Atanǵum Solomon atnuǵaallautat pigigaluaqǵugich atrinitchai tamatkua piññaqnaqtuat nauriat. ²⁸ Agaayyutim atnuǵaaqatlakpagich nauriat — ivgich illakhutin uvlupak aasiñ ikipkaqǵugich uvlaakun — atnuǵaatlukkumiñaiññiqpasi? Aatai, ukpiqsriñikiññiaqpat! ²⁹ Isumaalukasi niǵiñiksrapstñik imikiksrapstñiglu. ³⁰ Atakkii ukpinaitçhuat marrumani nunami isumaaluutiqaǵaqtut tamatkuniña. Aapagikkapsi ilisimagaa inuǵikkaqsi. ³¹ Taatnaqhusi pakaaqqaǵilugu Agaayyun añalatchiruaq nalaunñaruñupluni umialiktun. Taatnaǵupsi qaitchigisigipsi inuǵikkapayaapsitñik.

Umialgutit Qilañmi

³² “Iqsiñasi iñugiakitçhuasii, atakkii aapagikkapsi qilañmiittuam aatçhuǵukkaasi ilaan pigikkananik qaunagilusriñ. ³³ Tunisigik sulliñaurasi qailluǵuasiñ akuqtuaq nagliñnaqtuanun. Taatnaǵupsi inniaqtuq maniqaǵviquaqmatun piunǵiǵumiñaitçhuamik. Tugvaqsiñ umialgutiksraqsi pakmuña piyaqquǵumiñaitçhuamun, atakkii tigliñniaqtim

tiglikkumiñaitchai suli qupilgüt piyaqquğumiñaitlugich.
 34 Nani umialgutitin itpata tavrani uummatin itkisipmiuq.

Itqanaisimaaqtuat Savaktit

35 “Itqanaiyağumausi savautriħipsitñun suli nannisi ikumalugich, 36 atrilugich savaktit utaqqiruat anjaayuqağmiknik utiqsağumaruamik katchuutiruat niğiqpagviatniñ. Tikilłuni katchaktuqpan anjmautinayağaat utaqqipkasunatnagu. 37 Qanutun quviasuktigivat savaktit anjaayuqağmin paqitpatin itqumalutin suli itqanailłutin utiqpan. Naalağnisitchi, Anjaayuqaq saalisagisiruq aquvitillugich aasiñ payuglugich. 38 Qanutun quvianaqtigivat Ataniğmin paqitpatin piħiñaağugutin aggiqsigñiqpan unnuam qitqani unniñ aquagun. 39 Nalupqiginitchiksi taamna, tupqum iñuan ilisimagumiun tigliniaqtim tikiumalıksraña isiqtinayaitchaa tupigikkağmiñun. 40 İlipsisuuq, taatnatun piħiñaanjuyumausi, atakkii İğñiña İñuum aggiğisiruq sassağniğmi niğiuginisapsigun.”

Tuniqsimaruaq naagaqaa Tuniqsimaitchuaq Savakti

41 Peter nipliğñiqsuq, “Ataniiq, uqautrivich taavrumiña atrikusautmik uvaptiknun naagaqaa iñupayaanun?”

42 Atanğuruam kiuniğaa, “Uqallaglaña tuniqsimapluni suli puqikhuni savaktimik. Taamnauruq anjaayuqanata iglauğimiñi qaukħiutikkaña atlat, savaktit niqiksritquplugich piñaqsikpan. 43 Quvianamiuruq taamna savakti anjaayuqan paqitpani savaguni utiqpan. 44 İlumun uqautigipsi, Atanğum taamna savakti munaqsriħiutiniagağaa iluqaitñun suurağmiñun. 45 Aglaan taamna savakti qaukħiutikkaña isummigñiğumi, ‘Anjaayuqağa muluruq,’ tavrakñaaglaan ipiğaqtuasılugich atlat savaktit anjtit ağnatlu, suli niğiasıluni imiliguniñu, 46 tavrauvaali anjaayuqan utiğisiruq niğiuginisillugu kilikkaluaqnagulu. Uuma atanğum piğisigaa savagvianiñ piqasiutipkağlugu tuniqsimaitchuanun. 47 Taamna savakti qaukħiutikkaña ilisimagaluaqtuq anjaayuqağmi pisulhanik. Aglaan tupiksriñitłuni anasiñjuqsausiaqallapiagñaqtuq. 48 Aglaan savakti naluruq ataniğmi pisulhanik nalaunnailiqiruağlu anasiñjuqsakkaugisiruq atqunaungılaamik. İñuk aatchuusiaqatuaq atqunaq iñuich niğiugvigigisigaat atqunaq. Aasiñ iñuk aatchuusiaqatluktuaq iñuich niğiugvigitlukkisigaat.

Jesus Aggiutriruq Aviktuiğmik

49 “Aggiqsunja nunamun isummitqigiaqlugich iñuich. Aggiğiga ittuq ikniqsuğmatun nunamun, aa, uvvatuq iknaktinjaniksimali. 50 Akuqtuigisirunja paptaağutiksramik; qanutun ihuilliuqtigivik atuumaniħhanunaglaan! 51 İsumavisi aggiutriñiplunja tutqiutmik nunamun? Qanaa, aggiutrirunja

aviktuiġmik. ⁵² Pakmaniñaġlaan aṇayuqaagiich tallimauyu-min avikkisirut, piṇasut akilliliġlugich malġuk suli malġuk akilliliġlugich piṇasut. ⁵³ Aapa akilliliutiniaqtuq iġniġmiñun suli iġniq aapamiñun; aaka akilliliutiniaqtuq paniñmiñun suli panik aakamiñun; aakaruaam akilliliġisigaa ukuani suli ukuaṇuruq aakaruaani.”

Kaṇiqsimalugu Atuumaruksra

⁵⁴ Jesus-ṇum nipliutilgiññigai iñuich, “Tautukapsiuṇ nuviya kanaknamiñ nipliġaqtusi sialugugñaġniplugu, aasii sialugugaqtuq. ⁵⁵ Ikpigikapsiuṇ aṇuġi uṇallamiñ nipliġaqtusi uunaqsiñiaġniplugu, aasii uunaġugaqtuq. ⁵⁶ Ukpiniṇuaqtausii! Iṇisimagaluaqtusi silaksramik qiññaṇaġun nunam qilaumlu. Suvaatami naluvisiuṇ qanuutauṇa atuumaruam pakmapak?”

Atisiqatigiṇ Akilliliqsuqtin

⁵⁷ “Suvaata isivġiutlaitpisi ilipsitñik sum nalaunṇatilaanjanik piraksrapsi? ⁵⁸ Kia iñuum pasikpatin malġutaksratigun aasii uqaqsittaagviṇmuutilutin, pisuqtılaapni inillak-saġumagiñ agvisigikkan tikitkaluaqnagu uqaqsittaagvik. Taatnaṇitchuvich tikiutigisigaatin atanniqsuqtimun, aasiiñ atanniqsuqtim qaitkisigaatin aikḷiqsuqtinun, aasii aikḷiqsuqtit iġisigaatin isiqtauviṇmun. ⁵⁹ Uqautigikpiñ, aniyumiñaitchutin isiqtauviṇmiñ akiliġaluaġnagich akiliaksrapayaatin.”

13

Mumigusi Killuqsautipsitñiñ Naagaqaa Piyaqquġusi

¹ Jesus uqaqtitlugu iṇaṇich iñuich Jesus-muṇniqsut uqautiplugu Galilee-ġmiunik Pilate-ṇum tuqqutaniñik tunillaqtuqtitlugich Agaayyutmun; aṇiḷlu aṇiḷlu niġrutitlu avugiiksitlugich. ² Jesus-ṇum kiuniġai, “Isummatigivisigich taapkua Galilee-ġmiut killiqirautluṇniplugich atlaniñ Galilee-ġmiuniñ tuqqutaupmata taatna? ³ Qaṇaa, uqautigipsi, isummitqiṇitchupsi mumigusi killuutipsitñiñ iluqasi tuqugisirusi taapkunatitun. ⁴ Itqallaksigik taapkua akimiaq piṇasut iñuich Siloam-mi tuqqatauruat nasirvium kattaqipmagich? Isummatigivisigini killiqirautluṇniplugich iluqaitñiñ iñuṇiñ Jerusalem-miñ? ⁵ Naagga, uqautigipsi, isummitqiṇitchupsi mumigusi killuutipsitñiñ iluqasi tuqugisirusi taapkunatitun.”

Atrikusaun Asirritlailaakun Napaaqtukun

⁶ Jesus-ṇum uqautiniġai uumiṇa atrikusautmik, “Iṇaatniguuq iñuk asirrisuuruamik napaaqtuqaġniqsuq nautchiiviṇmiñi.

Asiaqaaqmagaaqamiun paqitchiniññiqsuq. ⁷ Aasiin nipliu-tinigaa nautchirriqirini, 'Uvva, piņasuni ukiuni asiaqaaqmagaaqapku taamna napaaqtuq paqitchinitchuņa. Kippuun! Atuqsiņaгаа manna nuna.' ⁸ Aglaan nautchirriqirim kiunigaa, 'Anjuun, taatniillagli atautchimi ukiumi. Nivaņniaqtuņa avataagun suli illiqilugu nagguksautmik. ⁹ Aasiin asirriñiqpan ukiutqikpan nakuuniaqtuq aglaan piņitpan kipiniağiga.' "

Jesus Mamititchiruq Ağnamik Jew-ņuruat Minguiqsiagviata uvluni

¹⁰ Iļaņatni Jew-ņuruat minguiqsiagviata Jesus ilisautriñiqsuq ktrağviņmi. ¹¹ Tavrani itmiñiqsuq aғnaq irrusiqluqaqtuq naņititchiruamik ilaanik akimiaq piņasut ukiuni. Taatnaqhuni imupluni isivilguiligñiqsuq. ¹² Jesus-ņum tautukamiun tuqluğniğaa iņmiñuquplugu, "Ağnaaq, atniğñautaiqsutin." ¹³ Iļigai argaņni ilaanun. Ağnam isivitiqami kamaksruaqsigaa Agaayyun. ¹⁴ Aņalataan ktrağvium iħuagiñiññigaa Jesus-ņum iħuaqsiħha minguiqsiagvium uvluni. Tarra uqautinigai iñuich, "Itchaksrat uvlut ittut savagviksravut. Aggigagutitchi taapkunani uvluni iħuaqsiraulyaqtuğlusi minguiqsiagvium uvlunilaņani." ¹⁵ Atanguruam Jesus kiunigaa, "Ukpiņņuaqtisi! Iluqapsi pituiğayağaa qunņiñi unniiñ natmaktini inaaniñ imigiaqtuqtillugasii minguiqsiagvium uvluni. ¹⁶ Una aғnaq kiņuviağigaa Abraham-ņum naagaunniiñ tuungaum pituksimaplugu akimiaq piņasuni ukiuni. Pituitlaiññiqpigu marrumani minguiqsiagvium uvluni?" ¹⁷ Taavruma kiggutaan kannutchaktinnigai akilīiqsuqtinji, atlat iñuich quviatchakmipkaqluğich iluqaagun quviqnaqtautigun savaaņigun.

Atrikusaun Mikiniqsrakun Nautchiaksrakun

¹⁸ Jesus apiqsrugñiqsuq, "Sumik atriqaqpa aņaayuqautaa Agaayyutim? Sumik atriligñiaqpigu? ¹⁹ Ittuq mustard-ņum nautchiaksraraņatun aņutim nautchiikkaņatun nunautmiñi. Nautchiaq naukami napaaqtuqpagaqtuq aasiin tiņmiurat silami ugluliuqhutin akiguiñun."

Atrikusaun Puvlaksautikun

²⁰ Jesus apiqsrutqinñiqsuq, "Sumik atriligñiaqpigu aņaayuqautaa Agaayyutim? ²¹ Itnatun ittuq puvlaksautitun aғnam akarrutiksraņatun mukkaakramun, iluqani puvlaņniaħhanunaglaan qaqqiakram."

Amisuuraq Talu

²² Jesus igligñiqsuq nunaaqqisigun suli nunaaqqiuratigun, ilisautripluni iñuņnik iglaukiğmiñi Jerusalem-mun. ²³ Iļaņata apiqsrugñigaa, "Ataniiq, ikituuralħiñat anniqsuğniaqpat?" Jesus kiunigai, ²⁴ "Pisuqtilaapsitñi isigñiağitchi amitchuakun

talukun, atakkii iñugiaktuat iñuich isiğniagisigaluaqtut aglaan pilguyumiñaitchut. ²⁵ Iñuan tupqum umikkisigaa talu. Qichağupsi silataani katchaktugisirusi talumi suli nipliğusi, ‘Anjuun, anmautillaktigut!’ Kiugisigaasi, ‘Nalugiga nakitña agqiğsilaaqsi!’ ²⁶ Tavrali kiugisigiksi, ‘Niğirugut imiqatigiplutinlu ilisautrikavich nunaaqqiptikni.’ ²⁷ Aglaan niplitqikkisiruq, ‘Nalugiga nakitña agqiğsilaaqsi. Piiğitchi uvañniñ, iluqasi pigiiliqirauruasii.’ ²⁸ Qanutun qiatigigisirusi tiriqulatchilugich kigutisi tautukkupsigik Abraham, Isaac, suli Jacob, suli iluqaisa sivuniksriqirit añaayuyautaani Agaayyutim igitaupkağusi! ²⁹ Iñuich agqiğisirut kivaknamiñ kanaknamiñlu suli niğigmiñlu uñallamiñlu aasiiñ aquvillutin niğiqpagvinmun añaayuyautaani Agaayyutim. ³⁰ Isummatigillaksiun una, ilasi suvasağinjasasi pakma kamañsikkaugisirut suli kamañqhutin isumaruat pakma suvasaunğigisirut.”

Jesus-ñum Piqpaksrilħa Jerusalem-miunik

³¹ Iñajisa Pharisee-ñuruat utlakkaat Jesus nipliutiplugu, “Aullaqtuksaurutin maakña, atakkii Herod-ñum tuqqutçhukkaatin.” ³² Jesus kiuniğai, “Uqautityaqsiun taamamna Herod kayuqtumik atriqaqtuaq, ‘Anitqatağitka irrusiqłuich suli iluaqsirağaipluñ atriğñaqtuanik uvlupak uvlaakunlu, suli piñayuakun uvluk naatchigisiruñ savaamnik.’ ³³ Iğliqtuksraupiaqtuñ tumipkun uvlupak, uvlaakunlu, suli uvlutqikpan, atakkii sivuniksriqiri tuqqutautlaitçhuq Jerusalem-ñum avataani. ³⁴ Annaatuk, Jerusalem-miut! Tuqqutağigitin sivuniksriqirit, uyağañnik miłluuqługillu uqqiraqtit Agaayyutim tuyuğikkanji ilipsitñun! Qapsiñiaglaan katitçhukkaluağagigipsi atrilugu aqargiqpak piyaqquqtailitniktuaq paiyaağmiñik ataani isaqqunmi, aglaan pitchiğiitçhusi! ³⁵ Taatnamik tupiqsi suksraakkaullapiagñaqtuq suñjillağuglugu. Qiñitqikkumiñaitçhipsitñ a nipliğviksrapitñunaglaan, Uvvatuq Agaayyutim pilıutiqağliun taamna tikitçhuaq atqagun atangum.”

14

Jesus-ñum Mamititçilħa Atriğñaqtuanik

¹ Minguiqsiagvium uvluani Jesus niğiyaqtuağniqsuq kiñunganun sivulliuqtaata Pharisee-ñuruat. Iñuich naipiqtulgiññaat. ² Iñuk Jesus-muñniqsuq puvinnisuaq iluqaani timimiñi. ³ Jesus-ñum apiqsruğniğai ilisautrit maligutaksranik Pharisee-ñuruatlu, “Maligutaksrakuağnaqpa mamititçiruni minguiqsiagvium uvluani?” ⁴ Aglaan

nipliñiññiqsut. Jesus-ñum aksikługu iñuk ihuagsipkagnigaa aasiñ aullaqtitlugu. ⁵ Tavra nipliutiniğai, “Iğñiqagupsi kataguniasiiñ nivviamun minguisaħum uvluani nuqinnayaqpsiñ tavrakña qilamik? Taatnatun piñayaitpisi pamiqsaaqagupsi? [Taatnamik nalaunñaruq mamititchikama minguiqsiağvium uvluani.]” ⁶ Aglaan kiggutiksraiññiğaat.

Atchiksuağlu Tukkuğinñatıglu

⁷ Jesus-ñum ilitchuğiniğai ilañich aiyugaakkauruat piksraħat aquppiutağinñiqsranik. Uqautiniğaili atrikusautmik. ⁸ “Kia aiyugaaqpatin kasuutiruam niğiqpagvianun aquvinniaqnak aquppiutağinñiqsramun. Kiña tavrani kamanatluktuag ilipniñ aiyugaakkauviaqtuq. ⁹ Aiyugaaqtivich aiyugaaqħiqsuam iliptiknik utlakkayağaatin nipliğuni, ‘Ki, una iñuk aquvilli uvuñ.’ Kanñusuliğayaqtutin aquvititpatin atchitłuktuamun. ¹⁰ Uvvaasiñ, aiyugaakkauyvich aquvillutinaasiñ atchitłuktuamun, ilvilli aiyugaaqtivich utlakkayağaatin nipliutilutin, ‘Iauramañ, uvuñaiğin aquppiutağitłuktuamun.’ Taavrumuuna kamagigisigaatin sivuğaatni iluqatiñ aiyugaakkauruat. ¹¹ Atakkii kisupayaag inmiñik kamañaqsiñuag atchiksikkaugisiruq, suli kisupayaag atchiksiruag inmiñik kamañaqsiñkauluni.”

¹² Tavrakña Jesus-ñum nipliutiniğaa aiyugaaqħiqsuaq, “Qitiquutaqtitchiñiağuvich unniñ nullautchiqsitchiñiağuvich, aiyugaağniqnağich ilauraatin aniaqatiutinlu naagaunniñ ilatin umialguruat silaliutinlu, atakkii aiyugaağisipmigaatin. Taavrumuuna akiliusiaqagisirutin. ¹³ Niğiqpaktitchiñiağuvich aiyugaağumagisi nagliñnaqtuat aulatlaitchuatlu suli pisut-laitchuat qinñitlaitchuatlu. ¹⁴ Aasiñ quviatchaktitauniaqtutin atakkii ilaisa akiliutiksraitchaatin. Agaayyutim akiliğisigaatin taivrumanı uvlumi añitqikpata tuqułiğmiñ tamatkua savaaqtuat Agaayyutim pisulħanik.”

Atrikusaun Niğiqpagvikun

¹⁵ Iañat iñuich aquppiqatauruag niğğivinñi tusaakami taavrumiña nipliutiniğaa Jesus, “Quvianamiurut tamatkua niğiqatauniaqtuat añaayquautani Agaayyutim.” ¹⁶ Jesus-ñum nipliutiniğaa, “Iaatniguuq iñuk aiyugaaqniñniqsuq iñugiaktuanik iñuñnik niğiqatiksrağmiñik. ¹⁷ Niğiñaqsiñman tuyuğiniğaa savaktini uqautitquplugich aiyugaakkani, ‘Uvuñaiğitchi, supayaag piñhiñaağququq!’ ¹⁸ Aglaan iluqatiñ patchisiqsuaqsiñiqsut. Sivullium uqautiniğaa, ‘Tauqsıqsuñ nunamik. Tautugiagnağiga. Uvvatuq akuqtuğun pisanitçhuuğutiga.’ ¹⁹ Atla nipliğniqsuq, ‘Tauqsıqammiğlunı tallimanik unirrautiqatigiñik uuktuağiağniğitka. Uvvatuq akuqtuğun pisanitçhuuğutiga.’

20 Suli atla nipligñiqsuq, ‘İlaqatnikpaalukluña, taatnaqluña utlautilguitchuña.’ 21 Savakti utigñiqsuq uqautipluguasiñ anjaayuanı. Taavruma qinnakhuni nipliutiniğaa pirini, ‘Qilamiksruğutin tumitchaanugiñ suli akunğatnun tupqich nunaaqqimi qagğisillugich nagliñnaqtuatlu aulalguitchuatlu suli qinñitlaitchuatlu pisutlaitchuatlu.’ 22 Aquvatigun savakti nipligñiqsuq, ‘Ataniiq, savaagigiga savaagıtqukkan aglaan iniksraqaqtuqsuli.’ 23 Anjaayuanı nipliutiniğaa savakti, ‘Aullağinñ tumitchaanun. Uqautiyakkich inuich nanipayaaq nigiqasiquluña. Tupiğaa immiğli inuñnik. 24 Uqautigipsi, taipkua inuich utlautinitchuat aiyugaaqtaugaluaqhutın uuksiyumiñaitchut nullautchiukkamnik!’ ”

Jesus-ñum Maliguaqtini İnmiñkun Suksraaqugai

25 İnugiaktuat inuich malinığıaat Jesus. Kinaiqamigich nipliutiniğai, 26 “Kiña maligukkumi maliguaqtaulguyumiñaitchuq kisiyanik piqpagitlugluña aapamiñin aakamiñinlu, nuliagmiñin qitungamiñinlu, suli aniqatiumiñin naagaunniñ inmiñin. 27 Kisupayaaq iglutuinitchumi sannigutağmiñik maligluñalu maliguaqtaulguyumiñaitchuq. 28 Nalliqsi nappaisukami nasirvinmik aquvitluni naarrutiksraqaqa magaağaqtuq savaaksrağmiñik. 29 Turvilianikkaluaqluğ maniksraiñniğumi tupqum naarrutiksrananik tamatkua qinñiqtuat iglautiginayağaat 30 nipligutin, ‘Taamna inuk nappaisağaluaqhuni naatchinitchuq.’ 31 Aasiisuli ataniq qulit kavluutinik anuyyiuqtıaqtuqaq akilñilitisukkumi atlamun umialınmun piqaqtuamun inuñinñanik kavluutinik anuyyiuqtinik, ilaa aquvitqağuni sivunniugayaqtuq sanñigaluaqmagağmi igluliuğumiñ atla umialik. 32 Iglulutiuyumiñaiñniğumi tuyuqagayaqtuq kiliktinik paaglugu atla ataniq apiqsruğluğ qinñuirrutitquluni unjasınñaan.” 33 Jesus nipligñiqsuq, “Taatnatuntuuq, kiñapayaaq maliguaqtigiyumiñaitchiga suksraanğisuaqpan inmiñik suli suksraağlugulu iluqaan pigikkani.

Atuğumiñailaq Tağiuq

34 “Tağiuq nakuuruq, aglaan tağiuğniraanajıgumi, nakitña tağiuğniraalitqikkisiva? 35 Nakuunitchuq nautchiiviksrautumun unniñ naggutiksriuganun. İktaksrañhiñauruq. Naalağniğagitchi, siutiqaqtuasi!”

15

İpnaiq Tammaqtuaq

1 İlanatni uvlut inuğiaqtuat tax-siliqirit suli killuliqirit utlautiniqsut tusaasukluğı Jesus. 2 Pharisee-ñuruat suli

aglaliqirit uqapiluaqsiñiqsut, “Uuma iñuum paglagai killuliqirit nigiqatigiplugillu!”

³ Tavrakña Jesus-ñum uqautiniğai atrikusautmik, itna, ⁴ “İlarisamma tallimakipiamik ipnaiqagumi tammailugu ilañat, suniaqpa? Uniññağai tallimakipiağutailat ipnaich iñuilaami aasii pakkiaglugu atausiq tammaqtuaq paqinnialhanunaglaan. ⁵ Paqitnamiuñ quviatchallapiagñiqsuq natmiutiplugu ⁶ aggisiniğaa. Tuqługugich ilauraani silalliuniļu nipliutiniğai, ‘Quviatchaktuña paqitnapku tammaqtuaq ipnaiga. Quviasuqasiqsikña!’ ⁷ Uqautigipsi, taatnatuntuuq quvianatlukkisiruq pakmani atausiq killuliqiri isummitqikpan taapkunakña tallimakipiağutailaniñ nalaunñaruaniñ iñunñiñ isummitqinñianñiñasugiruaniñ.

Maniuraq Tammaqtuaq

⁸ “Ağnaq qulinik qatigtaanik maniuraqagumi tammailugu ilañat, suniaqpa? İkillugu naniq salikuğniğaa natiq, pakiglugu maniuraq nanipayaaq paqinnialhanunaglaan. ⁹ Paqitnamiuñ tuqługai ilauraani silalliuniļu nipliutiplugich, ‘Quviatchaktuña paqitnapku maniurağa tammaitchağa. Quviasuqasiqsikña!’ ¹⁰ Uqautigipsi, taatnatuntuuq isağulgi Agaayyitim quviasugaqtut atausiq killuliqiri isummitqikman.”

Iğñiq Tammaqtuaq

¹¹ Jesus uqaagtupsaağniqsuq, “İñugguğuvva malğunik iğñiqaqtuaq. ¹² Nukaqlum nipliutiniğaa, ‘Aapaan, aatchunña pakma paisannaktaaksrautimnik.’ Uvvaasiiñ añutim aviñniğai suurani taapkuñunña iğñanmiñun. ¹³ Uvlut aquuranatigun nukaqlum tuniñiğai supayaat pigikkani, aullaqhuni nunamun uñasiksuumun. Tavraniasiñ maniğutiniqsuq iñuuniamaqłukhuni. ¹⁴ Maniğutipman kakkaaqsuñiq ilañiqsuq iñupayaanun taapkunani nunaaqqiñi. Suillaapiaqmiuglu. ¹⁵ Kiisaimmalu savaaqsiñiqpuq ilañatnun nunalgich tamarrumani nunami. Taavruma munaqsriliutiniğaa qau-nagitquplugich kuniani. ¹⁶ Nigisukpaitłuni nigisukkaluağniqsuq kuniat niqiksranitñik aglaan iñuich nigipkağunñiñiğaat. ¹⁷ Tavrakña qauğriaqpalanñiqsuq nipliqhuniasiiñ, ‘İluqatiñ aapaa savaktai sippakuuqtuaqhutiñ niqiksraqağaqut. Aglaan kakkaagataqtuña. ¹⁸ Makillunña aullağisirunña aapaanun nipliutiluguasiiñ, Aapaan, killuqsaqtuña akitñaqlugu Agaayyun ilvillu. ¹⁹ Taiguutiqaqtuksraunğiqsunña iğñipnik. İlaliutiñña akiññanñaiaqtaunun savaktipnun.’ ²⁰ Tavra makitluni aapamiñunñiqsuq.

“Uñasiksitlugusuli aapañan tautunniğaa aasiiñ ilunñutchakhuni. Aqpaqsrugñiqsuq iğñiğmiñun iqitluguasiiñ

kuniklugulu. ²¹ Igñinan nipliutinigaa, 'Aapaan, killuqsaqtunja akitñaqlugu Agaayyun ilvillu. Taiguutiqaqtuksraungiqsunja igñipnik.' ²² Aglaan aapanan tuqlugñigai savaktini, 'Qilamik, aggiutrisitchi nakuñiqsramik atnugaatqutikrañiñik qitiqligutilugulu suli sakkpakkiqlugu. ²³ Taatnaanikkupsi aikligitchi uqsraqsaamik nuğgamik tuqulluguasiin, uvagulli quviasuguta nigiqpakkumaugut. ²⁴ Igñiga tuqugaluqtuag pakma iñuuruq, tammağaluqtuag pakma paqitauruq.' Tavraasiin nigiqpaaqsiñiqsut.

²⁵ "Taatnaqtitlugich anayukliq nautchiivinmiñ aiñiqsuq. Qallikami tupigmun tusaagaqsiñiqsuq atuqtuuramik aggiruaniglu. ²⁶ Tuqluqlugu ilanjat savaktit apiqsruğniğaa, 'Suvat ipkua?' ²⁷ Savaktim kiuniğaa, 'Nukatchian aiñiqsuq suli aapavich tuqutchisiplugu uqsraqsaamik nuğgamik. Nigğisigaa utitqigluqman nakuupluni.' ²⁸ Aapiyanja qinnakpaitluni isigunñiñiqsuq tupigmun nigiqpaktuanun. Aapanan anipluni iniqsruağniğaa isiquplugu. ²⁹ Aglaan uqautinigaa aapani, 'Atanjii, iluqaitni ukiuni savautigikpiñ kamagiplugulu tilliñ. Aglaan nagruligauramikunniin aatchunğarjitchikma nigiqpautiksramnik ilauraatkalu. ³⁰ Aglaan taamna igñigiñ maniiğutiniqsuq akiisutigunlu. Aasiin aipman tuqqutchirutin uqsraqsaamik nuğgamik pisigiplugu.' ³¹ Aapanan kiuniğaa, 'Igñiin, ittutin ataramik uvanji. Suuratka iluqaisa pigigitin. ³² Aglaan nigiqpaktuksraurugut quviasullapiaguta, atakkii nukatchian tuquruuq pakma iñuuruq, tammaqtuag pakma paqitauruq.' "

16

Atrikusaun Pisaasuqtuakun Anjalatchiruakun Suuranik

¹ Jesus-ñum uqaaqtuutinigai maliguaqtini, "Taimmaguuq umialik savaktiqağniqsuq anjalatchiruamik suurağmiñik. Iñuich umialik uqautinigaat anjalatchiruamun maniiğutchağniplugu. ² Umialgum tuqluqamiun uqautinigaa, 'Sua uvvauna tusaakkağa ilipkun? Uqautinña qanuq anjalatchisilaaqnik suoramnik. Anjalatchitqikkumiñaitchutin suoramnik atakkii maniiğutchağniğikma.' ³ Savakti isummigñiqsuq, 'Anjaayuqağma piiğatağaña savaamniñ. Qanuğisivik? Paulğiralguitmiunja nunamik suli kannugipmigiga injiulakisrağa. ⁴ Uvvaliqaa itnağisirunja! Savañaiguma ilauraagağumuña tukkiqsiksramnik.' ⁵ Anjalatauruam tuqlugñigai iluqaisa iñuich akiqsruutiqaqtuat anjaayuqağmiñun. Apiqsruğniğaa sivulliq, 'Qanutun akiqsruumaviun anjaayuqağa?' ⁶ Taavruma kiuniğaa, 'Tallimakipiatun iñugiaktiilaalijnik qattağrunnik uqsrunik.' Suuranik anjalatauruam uqautinigaa, 'Uvva akiqsruutitin. Aquvillutin

aglaguṅ tavrūṅa malḡukipiaq qulit.’ ⁷ Apiqsrulgiññigaa atla, ‘Ilvichaasiñ, qanutun akisruutiqaqppich?’ Taavruma kiuniḡaa, ‘Tallimakipiatun iñugiaktiilaalṅnik miissuṅnik mukkaaksranik.’ Suuranik aṅalatauruam uqautiniḡaa, ‘Uvva akiqsruutitin. Aglaguṅ sisamakipiaq.’ ⁸ Atanḡum Jesus-ṅum uqāḡiniḡaa nalaunṅaitchuaq aṅalatchiruaq suuranik pillautāḡniplugu pisaasulhagun. Atakkii iñui nunam pisaasutluktut piqatiqaqamin iñuuqatiumiknik tamatkunakṅa ukpiqsriruaniñ. ⁹ ‘Uqautigipsi, Iḡauraalliḡusi atuḡusi manigikkapsitñik ikayuutiksranatnik tamatkua inuqsralliuqtuat. Iḡaatnigun tuquniḡuvich aasiñ manik nuṅutpan iniqāḡisirusi pakmani. ¹⁰ Kisupayaaq tuniqsimaruāq mikiruātigun tuniqsimagisipmiuq aṅjruātigun. Kisupayaaq tuniqsimaitchumi mikiruātigun tuniqsimaitkisipmiuq aṅjruātigun. ¹¹ Uvvaasiñ tuniqsimaitchuvich aṅalatchiḡiqni nunam suuraiñnik, qanuḡuni Agaayyutim tunṅavigitlagisiñiqpatin aṅalatchiḡiqni ilumutun umialḡutauruanik? ¹² Tuniqsimaitchuvich atlam suuranḡigun, qanuḡuni Agaayyutim aatchutlagisivatin piksraqnik. ¹³ Kiñaanñiñ savautrilḡuitchuq malḡuṅnik aṅaayyuqanḡnik. Atakkii uumigigisigaa atausiq aasiñ piqpagilugu ilaqataa; kamagigisigaa atausiq aasiñ naḡḡugilugu ilaqataa. Savautrilḡuyumiñaitchusi iluqaaknik Agaayyutmiḡlu manḡmiḡlu.”

Iḡaṅat Jesus-ṅum Iḡisauttutiṅjisa

¹⁴ Pharisee-ṅuruat tusaakamitruṅ iluqaan tamanna, mi-tautiginiḡaat Jesus atakkii piqpaksrīplutiṅ manḡmik. ¹⁵ Jesus-ṅum nipliutiniḡai, “Nalaunṅanisuurusi takkuatni iñuich, aglaan Agaayyutim ilisimapiāḡai uummatisi. Atakkii sut kamanaqsip-kakkauruat akunḡatni iñuich Agaayyutim naḡḡugipiāḡai.

¹⁶ “Agḡiḡhanunaglaan John Paptaaqtitchirim malḡutaksranḡalu Moses-ṅum aglanḡisalu sivuniksriqirit aṅalatkaiḡ iñuuniaḡivut. Aasiñ tavrakṅaniñaglaan tusaayugaallautanḡa aṅaayyuqautaan Agaayyutim quliaq-tuanḡuniqsuq, suli piyumalaaqtuat sakuuktut Agaayyutmun atanniqsimatquplutiṅ. ¹⁷ Mikiniqsrallapiaqunñiñ titiḡnauraṅa aglaum malḡutaksrani simmiḡumiñaitchuq kisianik qilḡlu nunalu piiqpaknik.

¹⁸ “Kia aṅutim avitchumiṅ nuliani aasiñ kasuutiluni atlamun aḡnamun atlatuḡaqtuq; taatnatuntuuq aṅun kasuutiyumi avisimaruamun aḡnamun atlatuqmiuq.”

Umialiglu Lazarus-lu

¹⁹ Jesus uqaaqtulgitchuq, “Iḡaatniguuq umialiqāḡniqsuq atnuḡaaqāḡuuruamik akisuruanik suli iñuuniaḡhuni

ayuqsranitłuni uvlugagipman. ²⁰ Uvvaguuguna injularikniaq atilik Lazarus-mik killigruaqaqtuaq. Iñuich inillañnigaat paanjanun umialgum tupqan, ²¹ nigillakkasugaluni kanganauranik kataktuanik umialgum nigggivianiñ. Qipmich utlakługu aluktugaqniğaich killii. ²² Injularikniaq tuqupman isağulgich akiyautinigaat sanigaanun Abraham-ñum. Umialik tuqupmiñiqsuq iluvikkaupluniasiiñ. ²³ Aasiiñ anasiññuqsagvinmi nagliksaallapiağataqtuq. Aağluqhuni tautuñniğaa Abraham uñavanun Lazarus-lu saniganiittuaq. ²⁴ Umialik tuqluğniqsugli, ‘Abraham Aapaan. Nagligillaññiañña! Tuyuğiuñ Lazarus kiñillağlugu tikini imiğmun niglaqtigiğliuñ uqaga, atakkii nagliksaallapiaqtuñ a ikniğmi!’ ²⁵ Aglaan Abraham nipliğñiqsuq, ‘Iğñiin, itqallaun una! Iñuuliqni piqaqtutin iluqaanik nakuuruamik, aasiiñ Lazarus piqaqhuni iluqaanik pigiitchuamik. Aglaan pakma arauttutiaqtuq uvani nagliksaaqtitlutin. ²⁶ Naagaunniiñ itiruamik ikaagnağumiñaitchuamik piqaqtuq akunnaptikni. Kiñaasiiñ ikaatlaitchuq uvakña ilipnun, naagaqaa kiña ikaatlaitchuq uvaptiknun ilipniñ.’ ²⁷ Umialik nipliğñiqsuq, ‘Abraham, aapaan! Inigikpiñ, tuyuğilugu Lazarus aapaa tupqanun. ²⁸ Tavrani tallimanik aniqatiqaqtuñ. Kiliktugiğligich tatamnaqtuamik, tarrali uvuñajitchumagaat inaanun nagliksaağvium.’ ²⁹ Abraham nipliğñiqsuq, ‘Aniqatiutin piqaqtut aglaanitñik Moses-ñum sulì sivuniksriqirit uqautriqaqhutin tatamnaqtuamik. Aniqatiuvich naalağniraksrağigaich taipkua uqaqpata.’ ³⁰ Umialgum kiuniğaa, ‘Abraham, aapaan! Taamna apainuñitchuq. Aglaan kiña utiqhuni tuquruamiñ utlautikpan, isummitqikkayaqtut killuqsautmikniñ.’ ³¹ Aglaan Abraham nipliğñiqsuq, ‘Naalağniñitchumisigich aglaanì Moses-ñumlu sivuniksriqiritlu tusaayumiñaitmiut kia-unniiñ utiğuni tuquruamiñ uqautikpatin.’ ”

17

Killuqsaunlu Natqigutriğlu

¹ Jesus-ñum nipliutiniğai maliğuaqtini, “Nalupqinaitchuq. Killuqsasusaagutit atuumaniaqtut ataramik. Aglaan qanuntun tatamnaqtigiva taamna iñuk ukpigutaiqsitchiruaq iñuñnik killuqsasusaagihigmigun. ² Nakuutlukkayaqtuq taatnasiq iñuk igitaukpan tagiumun uyagañmik qunjsiğmiutchiğlugu, taamna ililgaamik killuqsasusaagitñiktuaq. ³ Taatnamik munağititchi! Aniqatiksi killuqsappan suakatağumagiñ, aasiiñ isummitqikpan natqiuuyumagiñ. ⁴ Killuqsagñiqpan ak-itñağutin tallimat malğunniaglaan atautchimi uvlumi nipliğuni, ‘Nunuuraqluñ a isummitqiksuna,’ natqutiraksrağigiñ.”

Ukpiqsriḷiq

⁵ Uqqiraqtit nipliutinigaat Ataniq Jesus, “Ukpiqsriḷiqput ilalaagun.” ⁶ Atanguruam kiunigai, “Ukpiqsriḷiqagnigupsi aktilaalinmik mikiniqsranatitun nautchiaksrat, nipliutihinaugin una napaaqtuq, Amulutin ilipnik kanjituummaqich aasiin nautchirriutilutin ilipnik tagiumun. Ukpiqsriḷiqagnigupsi tupiginayaqaatin.

Iḷisauttun Tuniqsimalikun

⁷ “Nalliysi savaktiqaqtuaq nunniuqhuni naagaqaa munaqsriḷuni ipnaiñik aipman, uqautinayaqpiun, ‘Aquvillaglutin niggiin?’ ⁸ Naagga! Uqautisuugiñ, ‘Itqanaiyagin niqiksramnik. Saalisagutin nigipkanja imiqtillunalu. Nigianikkuma nigiyumautintuuq.’ ⁹ Savaktin quyaraksaaginitchiñ tupigipmatin! ¹⁰ Taatnatuntuuq ilipsi, savaaqagupsi uqautusiapsitñik nipliḡniaqtusi, ‘Uvagut nalliummatinitchuat savaktit savahinaqtugut savaaksriusiaptiknik.’ ”

Jesus Mamititchiruaq Qulinik Auyugaqtualinik

¹¹ Jesus utlautiniqsuq Jerusalem-mun akungakkun Samaria-m Galilee-mlu. ¹² Nunaaqqiuramukami paaqsiruaq qulinik iñunik auyugaqtualinik. Qichaqtut unasiksiplutin ¹³ aasiin kappinaplutin, “Jesus! Ataniiq! Nagligillaninaqtigut!” ¹⁴ Jesus-ñum tautukamigich nipliutinigai, “Agaayuliqsinugitchi isivgiuqulusi.” Utlautillaḡmin ihuaqsiñiqsut. ¹⁵ Iñat ilitchuḡikami mamitilaagmiñik utigniqsuq, kamaksruḡlugu Agaayyun nipitusipluni, ¹⁶ putluni Jesus-ñum isigaiñun aasiin quyanigaa. Taamna iñuk Samaria-ḡmiununiqsuq. ¹⁷ Jesus nipliḡniqsuq, “Qulit iñuich mamitchugaut. Naamiimma qulinuḡutailat? ¹⁸ Suvaata una sumiunuruuq kisimi utiqpa quyasuklugu Agaayyun?” ¹⁹ Jesus-ñum nipliutinigaa, “Makillutin. Ukpiqsriḷiqpich ihuaqsigaaatin.”

Agaayyutim Añaayuqautaagun

²⁰ Iñajich Pharisee-ñuruat apiqsruḡniqsut Jesus qakugun añaayuqautaa Agaayyutim aggiḡisipmagaan. Jesus-ñum kiunigai, “Añaayuqautaa Agaayyutim aggiḡumiñaitchuq tautunaguni. ²¹ Kiñanniiñ nipliḡumiñaitchuq, ‘Atanii, uvva uvaniittuq!’ naagaqaa ‘Iñña iñaniittuq!’ Atakkii Agaayyutim añaayuqautaa uvaniittuq akunnapsitñi.”

²² Tavra nipliḡniqsuq maliguqatimiñun, “Iñaatnigu qiniḡuliḡisirusi iñajatnik uvluḡikkaiñ Iḡñinjan Iñuum. Aglaan tautukkumiñaitchiksi. ²³ Iñajich iñuich uqagiisirut ilipsitñun, ‘Qiniḡsiun, iñña’ naagaqaa ‘Atanii, uvaniittuq!’ Aglaan tautugiḡniaqnagich! ²⁴ Atriqaḡuni ikniqpalañmik qaummaḡiksipmatun qilak kivaknamiñ kanaknamun,

taatnatuntuuq sagviġisuruq Iġñinja Iñuum uvluġikkaġmiñi. ²⁵ Aglaan sivulliulugu nagliksaaqtuksrauruq ayakkauluni iñuñniñ marrumani uvlumi. ²⁶ Uvluġikkanisun Noah-m itkisiruruq Iġñinjan Iñuum utilha. ²⁷ Iñuich nigiplutin imiqhutinlu suli añutit aġnat katchuutiplutin uvlumunaglaan Noah-m isilhanun umiamun, aglaan uliqtuum tuqqutkai iluqaisa. ²⁸ Itkisipmiuq uvlunisun Lot-ñum, iñuich nigiplutin suli imiqhutin, tauqsigsuqhutin suli tunisiullaqhutin, nautchiiplutin suli nappaiplutin. ²⁹ Taivrumani uvlumi Lot-ñum unikmagu Sodom, ikniq suli aġralitlailaat katanñiqsut qilañmiñ aasiñ tuqqutlugich iluqaisa. ³⁰ Taatnatun itkisiruruq Iġñinja Iñuum sagviqpan. ³¹ Taivrumani uvlumi iñuk itchumi qaañani tupqum atqaġniaqani isiġuguni tupiġmiñun aikliġuni sulliñauragmiñik. Taatnatunsuli iñuk nautchiivinmi itchumi aiñiaqani tupiġmiñun. ³² Itqallaksiun qanuq piħha Lot-ñum nuliana! ³³ Kia anniginiagumiun iñuukli tammaigisigaa, aglaan kisupayaam tammaiyumiun iñuukli piqutigipluna piññakkisiruruq ilumun iñuukliġmik. ³⁴ Uqautigipsi, tamarrumani unnuami malġuk iññuk siñktuak siñigvinñi; atausiq aullautlikkaugisiruruq, aasii ilaqataa unisikkaugisiruruq. ³⁵ Malġuk aġnak siqupsiruak mukkaaksramik, atausiq aullautlikkaugisiruruq, aasii ilaqataa unisikkaugisiruruq. ³⁶ Malġuk añutik nautchiivinmiittuak; atausiq aullautlikkaugisiruruq, aasiñ ilaqataa unisikkaugisiruruq.” ³⁷ Maliguaqtaiñ apiqsruġniġaat, “Naniitkisiva, Ataniiq?” Jesus-ñum kiuniġai, “Sumipayaq tuqunaruq itpan tinmiaqpaich tuqunaruqtuġuurat katisuurut.”

18

Atrikusaun Uilgaġnaakun suli Atanniqsuqtikun

¹ Jesus-ñum maliguaqtini uqautiniġai atrikusautmik. Iļisautiniġai ataramik agaayutquplugich nikaliġasunjaqnaġich. ² “Nunaaqqiq atanniqsuqtiqaġniqsuq taluqsrinitchuamik Agaayyutmik naagaqaa suvasaġinijlugich iñuich isummataat. ³ Taavrumaniguuq nunaaqqimi uilgaġnaaqqaqmiñiqsuq utlauraqtuamik taavrumuna isivġiqsimun ikayuqupluni akitñaglugu igluluqtini. ⁴ Akuniguuq isivġiksaum suqutiginjiniñiġaa. Kiisaimmatai nipliġniqpuq injmiñun, “Taluqsrinitchaluanjaġma Agaayyutmik suli suvasaġinijlugich iñuich isummataat, ⁵ naagasuli taamna uilgaġnaaq mingitñihagun uvamnik ikayugiġigiga akuqtutlasilugu pigikkanik nalaullugu. Taatnanitchuma utlakpaitluna mingisaġataġisigaana.” ⁶ Jesus-ñum ilapsaaġniġaa, “Isummatigisiun qanuq pigiitchuam atanniqsuqtim nipliutaa. ⁷ Agaayyutim ikayugumiñaiñniqpaġich piksraqtaagikkani

inijqsruqtuat inmiñun unnuaqtuummaan? Pisagumagisiva ikayuliksrarjatigun? ⁸ Naalag̃nisitchi. Agaayyutim ikayug̃isigai nalaullugu iñuñni, suli pisagumautisuñaqnagich. Aglaan Iğñiñja Iñuum utig̃umi paqitkisiva taatnatchimik ukpiqsriğ̃mik nunami?”

Atrikusaun Pharisee-ñuruakun suli Tax-siliqirikun

⁹ Jesus-ñum uqautiniğ̃ai iñuich atrikusautmik tunjaruatigun nalauñnag̃mikñun aasii nağ̃gugiplugich atlat. ¹⁰ “Ilaatni malğuk iññuk agaayyuvikpañmun agaayutyag̃niqsuk, ilaqataa Pharisee-ñuruag̃ atlaasiññ tax-siliqiri. ¹¹ Pharisee-ñuruag̃ qichaqhuni ilaagun agaayuniqsuq, ‘Agaayyuun, quyagikpiñ siqñatuañilūqtuñja, qanutitañitluñalu naagaqaa atlatuqluñja atlatitun. Quyagikpiñ atrigiñilūğ̃iga iñña tax-siliqiri. ¹² Uisauraaqluñja malğuñni uvluñni akunniqsaaami suli qaitchag̃igiga qulikuat akiññaktağ̃ma.’ ¹³ Aglaan tax-siliqiri qichag̃niqsuq uñjavanun aasii aag̃luqsuñjaqaniunniñ pattak̃lugu satqani nipliqluñi, ‘Agaayyuun, nagligillaññiañja, killuliqirauruñakii!’” ¹⁴ Jesus nipliğ̃niqsuq, “Uqautigipsi, tax-siliqiri aiñiqsuq nalauñnasiluñi Agaayyutmi, aglaan Pharisee-ñuruag̃ nalauñnar̃itchuq. Atakkii kisupayaaq kamañaqsipkaqtuaq inmiñik atchiksigisiruq, suli kisupayaaq atchiksiruaq inmiñik kamañaqsipkakauniaqtuq.”

Jesus-ñum Agaayyutiniğ̃ai İlilğaurat

¹⁵ İlañich iñuich tikiutriñiqsut aniqammiuranik Jesus-mun aksiquplugich. Malig̃uaqtit tautukamisigich suakatağ̃aich. ¹⁶ Aglaan Jesus-ñum ililğaat inmiñuquniğ̃ai nipliqluñi, “Ki, ililğaat uvamnuktitchigik. Avriaqutaunasi iliñitñun atakkii añaayuqautaa Agaayyutim añmaruq iñuñnun atriqaqtuunun ililğaanik. ¹⁷ Itqaqsuñ una! Kisupayaaq akuqtuñitchuaq añaayuqautaanik Agaayyutim atrililugich ililğaat isig̃umiñaitchuq.”

Nukatpiaq Sulliñaurauqaqtuaq

¹⁸ Jew-ñuruat sivulliuqtaata apiqsruğ̃niğ̃aa Jesus, “Naku-uruag̃ ilisautrii, sumik savaktuksrauvik akuqtuitlasiluñja isuitchuamik iñuulig̃mik?” ¹⁹ Jesus-ñum apiqsruğ̃niğ̃aa, “Suvaata taiviña nakuuruamik? Nakuuruamik piitchuq avataagun Agaayyutim. ²⁰ İlisimagitin tillisit, ‘Atlatuğ̃niaqnak, iñuağ̃niaqnak, tigliñniaqnak, naagaqaa sagluuqtuağ̃niaqnak atlatigun, suli kamagilugik aapan aakanlu.’” ²¹ Iñuum kiuniğ̃aa, “Nutaullamniñaglaan tupigigitka iluqaisa tillisit.” ²² Jesus-ñum tusaakamiuñ taamna nipliutiniğ̃aa, “Atautchimiksuli savaktuksraurutin. Tunilugich iluqaisa pigikkatin qailug̃illu maniich inuqsraqtuunun, ilvilli umialgutiqag̃umautin pakmani. Taatnaanikkuvich uvuñjağ̃utin maliñja.” ²³ Aglaan

taavruma iñuum tusaakamiuñ taamna, aliatchanñiqsuq atakkii umialgupluni. ²⁴ Jesus tautukamiuñ aliatchaklugu nipliññiqsuq, “Qanutun sakiqnaqtigiva umialguruat iñuich isiliksraxat anayuyqautaanun Agaayyutim! ²⁵ Sakiqnatluktug umialguruam iñuum isiliksraxa anayuyqautaanun Agaayyutim uumakxa pikukturuum isiliksraxaniñ ‘Mitqutum Iraagun.’” ²⁶ Iñuich tusaakamitruñ apiqsrugñigaa, “Kiñami anniqsukkaugisiva?” ²⁷ Jesus-ñum kiunigai, “Sua iñuich savaagiyumiñaisaxat Agaayyutim savaagitlapiagatağaa.” ²⁸ Peter nipliññiqsuq, “Ataxii! Unitchivut kiñunnavut malikhutin.” ²⁹⁻³⁰ Jesus nipliutiniğai, “Aa, kiñanniiñ unitchigumi kinuniğmiñik, nuliagmiñik, aniqatiumiñik anayuyqaağmiñiglu naagaqaa qitunğagmiñik piqutigilugu anayuyqautaa Agaayyutim akuqtuitlukkisiruq pitlukuamik marrumani iñuukigmi suli iñuuluni Agaayyutmi qanaxak taimuñ.”

Jesus-ñum Pinqatchiğñigai Uqaqalki Tuqutaunialigmiñik

³¹ Jesus-ñum qulit malğuiç maliguaqtini kisiññuutiplugich uqautiniğai, “Naalağniłlagitchi! Jerusalem-muñniaqtugut. Tavraniasiñ sivuniksriqirit aglaanich Iñuum Iğñinagun atuumaniaqtut. ³² Iñuich qaitchigisirut ilaanik Jew-ñuñitchuanun. Mitautigigisigaat kanñunakun suli tivvuaqtuğlugu. ³³ Ipiğaqtuğlugu tuqutkisigaat. Aglaan piñayuatni uvlut anitqikkisilgitchuq.” ³⁴ Aglaan maliguaqtit kanñiqsiñiññigaa uqagikkaña. Qanuutautilaaña uqalhan iriqsimaniqsuq ilinjiññiñ. Nalugaat sumik Jesus uqaqtilaaña.

Jesus Mamititchiruq Qiñitlailamik Injiularimik

³⁵ Jesus qallipman Jericho-mun qiñitlailaq injiulari aquppiñiqsuq sanigaatni tumitchaat. ³⁶ Tusaakamigich iñugiaktuat iñuich apqusaqtuat apiqsrugñiqsuq, “Suvat ukua?” ³⁷ Uqautiniğaa, “Jesus Nazareth-miu apqusaqtuq.” ³⁸ Taamna kappainaaqsiñiqsuq, “Jesus! Kinuviaña David-ñum! Anniqsuqtaurutin Agaayyutim akiqsrutigikkaña inilğaanimma. Nagligillanñiañña!” ³⁹ Iñuich sivulliuruat suakatağniğaa uqautiplugu, “Nipaisaagiñ.” Aglaan nipitusilaagñiqsuq, “Kinuviaña David-ñum, nagligillanñiañña.” ⁴⁰ Jesus-ñum nutqaqami inmiñuutitquniğaa qiñitlailaq iñuk. Qallipman Jesus-ñum apiqsrugñigaa, ⁴¹ “Sumik uvanñun savautitquvich?” Kiuniğaa, “Ataniiq, qiñitlasitqiguktuña.” ⁴² Jesus nipliutiniğaa, “Qiñitlasiñ! Ukiqsrilipich ihuaqsigaatin.” ⁴³ Tavrakñatchiaq qiñitlasiruq maliaqsipługuasiñ Jesus kamaksruqługu Agaayyun. Iñugaagruich tautukamitruñ, iluqatin nangagñigaa Agaayyun.

19

Jesus-lu Zacchaeus-lu

¹ Jesus isiqtuq Jericho-mun apqusaalhiñağukługu.
² Itmiñiqsuq qauklat tax-siliqirit atilik Zacchaeus-mik, aasiñ umialgupluni. ³ Qiñiğunigaa kisuutilaaja Jesus. Aglaan iñuñuluuraupluni qiñilguiññigaa atakkii iñugiakpaitlutin iñuich. ⁴ Taatnaqhuni aqpaqsruğniqsuq sivuatnun iñugaağruich mayuqhuniasiiñ napaaqtumun qiñiğukługu Jesus apqusaagnaqtuq taavrumuuna. ⁵ Jesus taruñaqami aagluğniqsuq nipliutiplugu Zacchaeus, “Qilamik atqagiñ, atakkii tukkuniaqtuñ tupiqnun uvlupak.” ⁶ Zacchaeus qilamik atqagniqsuq. Pağlanigaa Jesus quviasullapiaghuni. ⁷ Iluqatin iñuich qiñiqtuat uqapiłuaqsiñiqsut, “Una añun Jesus tukkuruq tupqanun iñuum killuliqirauruam!” ⁸ Kiñuniğmiñi Zacchaeus makitluni nipliutiniğaa Atanguruq, “Naalağniłlagiñ! Qaitkisigiga avvañ suurağikağma inuqsraqtuanun. Aqsakniksimaniğuma kisupayaamik utiqtichigisigitka sisamaullugu.” ⁹ Jesus-ñum Zacchaeus nipliutiniğaa, “Uvluvak una iñuk tupiqatniłu anniqsukkauniqsut, atakkii ilaaptuq kiñuviağipmigaa Abraham-ñum. ¹⁰ Iğñiñ iñuum agqiqsuq ivaqligiaqhuni suli anniqsuityaqhuni tammaummiruanik iñuñnik.”

Atrikusaun Kaviqsaatigun Maniuratigun

¹¹ Iñuich naalağnipkaqlugich taavrumiñ Jesus uqautipsaagñigai atrikusautmik. Tikiyasipluni Jerusalem-mun iñuich isummatiginiğaat añaayuqautaa Agaayyutim sagviaqsiñiplugu. ¹² Uvvaasiiñ nipliğniqsuq, “İlaatniguuq umialiqagñiqsuq aullağniaqtuamik nunamun uñasiksuamun umialiguqtitqupluni, aasii utiguni. ¹³ Aullağaluqani qulit savaktini aatchuğniğai ilaagullaa kaviqsaamik maninmik uqautiplugich, ‘Aglipkağniurağumagiksi utiğniałłamnunaglaan.’ ¹⁴ Aglaan nunaqataiñ uumiginiğaat. Tuyuqagñiqsut uqqiraqtinik maliquplugu nipliqhutin, ‘Taamna iñuk umialigisunitchikput.’ ¹⁵ Taamna iñuk umialiguqami utiğniqsuq. İnmiñuquniğai savaktit tavrauva ilitchuğisukługu qanutun piññaktilaanat. ¹⁶ Sivulliq tikitñami nipliğniqsuq, ‘Ataniiq, manik qaisan atuqlugu quliniksuli piññaktuñ.’ ¹⁷ ‘Aarigaa! Savallautagñiqsutin. Tuniqsimarutin mikiruatiğun. Añalatiğugisigikpiñ qulinun nunaaqqiñun.’ ¹⁸ Tuglianli pirim tikitñami nipliutiniğaa, ‘Ataniiq, manik qaisan atuqlugu tallimaniksuli piññaktuñ.’ ¹⁹ Taavrumuñ taamna nipliğniqsuq, ‘Añalatiğugisirutin tallimani nunaaqqiñi.’ ²⁰ Piñayuatsuli piri tikiñniqsuq nipliqhuni, ‘Ataniiq, uvva kaviqsaq

maniiñ tugvakkaga iriqlugu kakkiilisamun. ²¹ Iqsigiplutin atakkii nagliktaitchutin. Piksragaqtutin piginjisaqnik suli katitchiraqtutin nautchiinjisaqnik.’ ²² Atangum nipliutiniġaa, ‘Suksraunijallaktutin! Nipliutipkun atannigisigkipiñ! Nalunitchiñ nagliktaiġiga, piksratlaiġiga piginjisamnik suli katitchitlaiġiga nautchiinjisamnik. ²³ Suvaatami ilinjtipun maniga manikuvinmun? Akuqtuġayaġiga illataa manium utiġuma.’ ²⁴ Nipliutiniġai qichaqtuat tamaani, ‘Pilugu kaviqsaq manik ilaaniñ qaitchiun pirimun piqaqtuamun qulinik maninjnik.’ ²⁵ Aglaan nipliutiniġaat, ‘Ataniiq, piqaaniktuq qulinik maninjnik!’ ²⁶ Ilaan nipliutipsaagñigai, ‘Iñupayaq piqaqtuaq aatchuusiagmiñik piññapsaagisiruq sippakuuqtauliġuni, aglaan iñuk piqanjitchuaq, mikiru-aqunniñ piginasugikkaña piikkaugisiruq. ²⁷ Pakma taipkua igluliuqtitka ataniqagunitchuat uvañnik, uvunautisigich tuqullugich aasii sivuqqamni!’ ”

Jesus-ñum Tikisaatha Jerusalem-mun Ataniqtun

²⁸ Jesus uqautiqqaaqlugich taavrumiña igliqtuiñaġniqsuq Jerusalem-ñum tuñaanun. ²⁹ Qallikami Bethphage-mun suli Bethany-mun igġiani atiqaqtuam Olives-mik, tuyuġiniġik malġuk maliguaqtik sivumiñi, ³⁰ itnaqlugik, “Aullaġitchik nunaqqiuramun taichuña. Tikitchaġluqaaqtutik paqitkisigiktik nuġġaña natmaksigvium pituksimaruq natmaksigviunġanjilaaq. Pituiglugu uvunautiyumagiktik. ³¹ Kia apiqsruqpatik, ‘Suvaata pituiqpitku,’ uqautiyumagiktik, ‘Atanguruam inuġigaa.’ ” ³² Tikitñamik tamauña paqinnigaak iluqaan Jesus-ñum uqałhatun. ³³ Uvvaasiñ pituiġñaiaqtitlugu nuġġaña natmaksigvium iñuan nipliutigik, “Suvaata pituiqpitku?” ³⁴ Kiuniġaak, “Atanguruam inuġigaa.” ³⁵ Aasiñ Jesus-muutiniġaat. Taatnaqqaaqlugu quppigaañ iliniġaik qaananun natmaksiaġvium, Jesus aquvitluniasii. ³⁶ Natmaksiaqtitlugu iñuich quppigaañ tutmaġvigiliutiniġaich tumitchaanun. ³⁷ Tikiññiqsut inimun tavrakña Jerusalem qiniġnaqsiplugu. Tavra iñugiaktuat maliguaqtit Agaayyun quviatchautigaañiġaat suli nangaqługu nipitusiplutin iluqaisigun quviqnaqtuatigun qiniġkaġmiktigun,

³⁸ “Uvvatuq Agaayyutim piliutiqaġliun umialik tikitchuaq piqusiqhuni Ataniġmik! *Psalm 118:26*

Illu tutqiun qilañmi suli kamañun qutchiññiqsrami qilañmi.”

³⁹ Aasiñ ilañisa Pharisee-ñuruat akunġatniñ iñugaaġruich uqautiniġaat Jesus, “Iisautrii, tilikkich maliguaqtitin iñuksruisaaqulugich!” ⁴⁰ Jesus kiuniġai, “Uqautigipsi,

maligüaqtitka nipaisaaǵniqpa uyaǵaitlı niplianayaqtut nipitusilutin.”

Jesus-ǵum Qirratigigaa Jerusalem

⁴¹ Natmaksillaǵmi nunaaqqiq tautukamiuǵ qiaǵaqsiñiqsuq.
⁴² Aasiñ nipliǵñiqsuq, “Uvvatuq ilisimatitchi uvlupak suruk-srautilaapsitñik tutqıutiqagukkupsi. Aglaan kañiqsitlaitchusi!
⁴³ Uvlut tikitkisirut akıllılıqsuqtıpsi puǵısigaasi, saulugu avatiksi aniyumiñaiyaǵusi quǵǵutilusılı sumıllıqaa.
⁴⁴ Suksraunǵıllapiaǵısigaasi iñugıkkasılu. Atausıqunniñ uyaǵak minitçumiñaitkaat. Atuumaniaqtuq atakkıi ilipsi ilisaǵıñıtılu Agaayyun agıqıman anniqsuǵıaǵhusı.”

Jesus-ǵum Suaǵıııyaılha Agaayyuvikpauramik

⁴⁵ Jesus isiǵniqsuq agaayyuvikpañmun aasiñ anitlugich tunisiullaqtuatlu tauqsıqsuqtuatlu, ⁴⁶ nipliutiplugich, “Aglausımaruq uqalhani Agaayyutim itnaqħuni, ‘Tupıǵa agaayyuviksrauruq.’ Aglaan irıqtuǵıvıgıliutiıpkagıksı tıglıñıaqtınun.”

⁴⁷ Uvlugaǵıpman Jesus ilisautriñiqsuq agaayyuvikpañmi. Qaukñıch agaayuliqsit sulı aglaliqirit sulı sıvullıuqtıǵruat tuqqutçunıǵaat, ⁴⁸ aglaan qanuqsausiñıñıǵaat, atakkıi iluqatın iñuıch naalaǵnituiñıǵaat.

20

Kimik Jesus Tuyuǵıriqagñıqpa?

¹ Uvlut ilañatni Jesus agaayyuvikpañmi inniqsuq ilisautripluni iñuñnik quliaqtuagıplugu tusaayugaallautaq. Qaukñıch agaayuliqsitlu aglaliqiritlu piqasıqhutin sıvullıuqtıǵruanik utlanıǵaat ² nipliutiplugu, “Uqautitıgıt, kısım anjalatçılħagun savaaǵıvıgıch tamatkua? Kia sanñıksritpatin taatnatun?” ³ Jesus-ǵum kiunıǵai, “Apiqsıullaglapsı uumiña. Uqautisitña, ⁴ nakitña John-ǵum paptaagılha taluǵniqusıqpa, Agaayyutmiñ naaga iñuñniñ?” ⁵ Inmiknun kiumǵatraaqsiñiqsut, “Qanuǵmi uqautıgısiñıqıpsıgu? Nıplıǵupta, ‘Agaayyutmiñ’, nipliǵısiuruq, ‘Suvaatami ukpiǵıñıtıpsıuñ John?’ ⁶ Aglaan nipliǵupta, ‘Iñuñniñ’, iñugaaǵruıch mıluqtuǵısiǵaatıgıt uyaǵañnik atakkıi nalupqıǵıñıtçaat John sıvunıksrıqırauıha.” ⁷ Uvvaasiñ kiunıǵaat, “Nalugıkput nakitñaqtauıha.” ⁸ Jesus-ǵum nipliutinıǵai, “Uvanaptuuq uqautıyumiñaitmıgıpsı nakitña sanñıqaqħuña savaaqatılaamnik tamatkunıña.”

Atrikusauñ Nautçıııvıkunlu Nautçırriqıritıgunlu

⁹ Uqaanıkami taavrumıña Jesus-ǵum uqaaqtuutinıǵai iñuıch atrikusautmik, “İlaatnıguuq iñuqaǵmiñiqsuq

nautchirrigviliugniqusuamik, atukkirutigiplugu nautchirriqirinun aasiñ aullaqami mulupluni. ¹⁰ Katitchivik asianik tikitman tuyuqagniqsuq savaktimik nautchirriqirinun akuqtuquplugich piksragmiñik katittañiñiñ. Aglaan nautchirriqirit savakti anaullağniğaat utiqtitlugu saagaunnagu. ¹¹ Tuyuqalgiñniqsuq atlamik savaktimik. Aglaan nautchirriqirit anaullaqmiñiğaat uqaniq̄uutiplugu kannunakun, suli utiqtitmiñiğaat saagaunnagu. ¹² Tuyuqalgiñniqsuq piñayuaqnik savaktimik. Nautchirriqirit añallaq̄uk̄lugu aninniğaat. ¹³ Aquagun taamna iñua nautchiivik nipliğniqsuq, ‘Qanugisiñiğipik? Tuyugigisigiga iğniğa piqpagikkaga. Iłumutun kamagigisigaat iħuatun.’ ¹⁴ Aglaan nautchirriqirit tautukamitruñ nipliğniqsut avatmun, ‘Taamna tavra paitchaktaaksrautilik. Ki, tuqullakput suurañiasiiñ piññaktaaḡilugich!’ ¹⁵ Uvvaasiñ anitlugu nautchiiviniñi tuqunniğaat.”

Jesus apiqsruğniqsuq, “Nautchiivilgum sugisiñiqpagitmi tamatkua nautchirriqirit? ¹⁶ Aggigisiruq aasiñ tuqullugich taapkua iñuich, qailługuasiiñ nautchiivik atlanun nautchirriqirinun.” Iñuich tusaakamitruñ taamna nipliğniqsut, “Naagga, taatnaqtuksraunitchuq!” ¹⁷ Jesus-ñum tautuk̄lugich apiqsruğniğai, “Taamna uqaliq qanuutauva?

‘Uyağak tupp̄irit ayakkañat,

taamna uyağak piitchuillapiagaqtuq tupp̄irauni.’ *Psalm 118:22*

¹⁸ Kisupayaaq puukaqtuaq taavrumuñ a uyağamun siqumitauniaqtuq; aglaansuli taavruma uyağaum kattaqitñikkumi iñunmik kanugiñiğaa.”

Akiliaksrapiatigun Tax-sinik

¹⁹ Aglaliqirit suli qauklinich agaayuliqsit tigusunniğaat Jesus tavrani. Atakkii ilitchuginiğaat uqagniplugu taavrumuñ atrikusautmik inmiktigun. Aglaan iqsiñiqsut iñunmik. ²⁰ Naipiqtuqaqsiñiğaat Jesus. Tuyuqagniqsuq naipiqtuqtiksranik nalaunnañnaqtuanik. Pisağisunniğaat Jesus uqayusautinik, qaitchuk̄lugu añalatchiñiqaqtuamun kavanauruamun. ²¹ Tamatkua naipiqtuqtit pisaa-

suḡmigaq̄lugu nipliutinigaat Jesus, “Iłisautrii, ilisimagikput uqaliqtin suli ilisauttutin nalaunnañhat. Iłisimagikput suqutiksriñiñiñ iñuich iħhatnik, aglaan ilisautrirutin Agaayyutim iñuuniaḡvigitqukkañatnik ilumutuuruakun.

²² Uqautitigut, maliğutaksrakuağnaqpa akiliiiruni tax-sinik Caesar-mun naaga nalaunnañaitpa?” ²³ Aglaan Jesus-

ñum kaniqsiñiğaa pisaasuḡmigañhat aasiñ nipliutiplugich, ²⁴ “Manillaksaqsiun uvamnun maniraq. Kia agliutrañ a

maninjmi itpa? Kiasuli aglaŋa?” Kiuniġaat, “Caesar-m.”²⁵ Uvvaasiin Jesus nipliġŋiqsuq, “Nakuuruq, akiliutigigiksi Caesar-mun Caesar-m pigikkaŋa aasiin Agaayyutmun pigikkaŋa Agaayyutim.”²⁶ Tavrani sivuġaatni iñuich pisagiŋguitchaat sukununniiñ. Nipaisaaqhutin quviġusuutiqaġniqsut kiggutaiñik.

Apiqsruun Anjipkakkauŋtikun Tuquġiġmiñ

²⁷ Ilañich Sadducee-ŋuruat, uqaġuuruat iñuich anjitiqlaiñnipluġich tuquŋaruaniñ, utlautiniqsut Jesus-mun nipliqhutin,²⁸ “Iŋisautrii, Moses aglaŋniqsuq malġutaksramik uvaptiknun itnaqhuni, ‘Anun ilaqatiqaqtuaq tuqukpan qitunġigaluaqani, taavruma anjtim aniaqataan ilaqatniktaagiŋraksraġiniġaa uilgaġnaaq qitunġisilugu anjtimik ilisimanaġuniasiiñ tuquruam qitunġaġitilaanjanik.’²⁹ Ilaatiniguuq tallimat malġuk aniqatigiich inniqsut. Anjayukliq ilaqatniŋniqsuq tuqupluniasiiñ qitunġigaluaqani.³⁰ Tuglian nuliagiġnaaq uilgaġnaaq,³¹ aasiin piñayuaknik. Taatnatuntuuq iluqatin tallimat malġuich tuquniqsut qitunġigaluaqatin.³² Aqulliupluni uilgaġnaaq tuquniqsuq.³³ Uvvaasiin, uvluni tuquŋaruat anjitiqkpaata iñuuhġmun, nuliagiŋplugu iluqatin tallimat malġuk kia nuliagiġisivaun?”

³⁴ Jesus kiuniġai, “Katchuutruŋliq pigigaa marruma iñuuniaħum,³⁵ aglaan anjtit aġnatlu anjitiqkkumin tuquġiġmiñ katchuutiraġaġumiñaitchut pakmani.³⁶ Atriqaġisirut isaġuliŋnik tuqqutlaitchuanik. Iġniġigai Agaayyutim atakkii anjitiqkkauplutin tuquġiġmiñ nutaamun iñuuhġmun.³⁷ Suli Moses nalunaiqfugu ukpiqnaqsiñiġaa anjitiqiliq iñuuhġmun ikualaruakun uqpiġaurakun. Moses-ŋum uqautiginiġaa Ataniq itna, ‘Agaayyutaa Abraham-ŋum Isaac-ŋumlu, suli Jacob-ŋum.’³⁸ Ilaa Agaayyutiginiġaat iñuuruat, piginjitchaat tuquŋaruat, atakkii ilaanun iluqatin iñuich iñuurut.”³⁹ Ilañich aglaliqirit uqaġniqsut, “Aariġaa kiggutin, ilisautrii!”⁴⁰ Tavrakŋa apiqsrutqinaiġniġaat taavrumuuna.

Apiqsruun Anniqsuqtikun Akiqsruutauruakun

⁴¹ Jesus-ŋum Pharisee-ŋuruat apiqsruġniġai, “Suvaata iñuich uqaġniqpat Christ, Anniqsuqti akiqsruutauruaq, kiŋuviaġiniplugu David-mun?”⁴² Atakkii David ilaa nipliġŋiqsuq Psalms-ni, ‘Ataniq uqaqtuq Atanimnun:

Aquvittin kamagitchiiviksrapnun

⁴³ uvaŋnun akiiliñiaħhatnunaglaan uumigiritin.’ *Psalm 110:1*

⁴⁴ David-ŋum inmiñik taiguutiqaqpagu Ataniġmiñik, qanuġmi Anniqsuqti David-ŋum kiŋuviaġiniqpaun?”

Jesus-ŋum Kiliktuutigigai Aglaliqirit

⁴⁵ Iluqatin iñuich naalagñipkaqlugich Jesus-ñum nipliutinigai maliguaqtini, ⁴⁶ “Qaunagititchi tamatkunakña aglaliqiriniñ. Pisuktuatlaturut akuqturuanik atnuğaaqhutin. Suli purvig-itqutlaturut iñunun paglatqusuuplutin tauqsigñiaqviniñ. Aquppiutaksraqtuuraaqmiut aquppiutağiksaanik katrağviniñ iñuich nigipakmata. ⁴⁷ Ivayaqtuqmigaich uilgağnaat, tigliktuiplugich kinunauranjitnik, suli qiñiqusaatlaturut agaayuuraaqamin! Anasiñnuqsausiaqağisirut pitluglugu atlaniñ iñuniniñ.”

21

Uilgağnaam İliraña

¹ Jesus tautunniqsuq umialguruanik iñunuk iliripmata aatchuutmiknik agaayyuvikpaum ilirivianun, ² tautukmiñigaa inuqsraqtuaq uilgağnaaq ilisiruaq malgunnik patukpaanik maniuraanik. ³ Nipligñiqsuq, “Uqautigipsi, taamna inuqsraqtuaq uilgağnaaq ilisitluktuaq iluqaitniñ atlaniñ, ⁴ atakkii atlat ilisirut aatchuutmiknik ilañatniñ umialgutmin, aglaan ağnam inuqsraqtuam qaitkaa iluqaan iñuuniutiksrağaluani.”

Jesus Sivuniksriqiruaq Piyaquğniathanik Agaayyuvikpaum

⁵ İlanisa maliguaqtit uqautiginigaat qanutun qiñiyunaqtilaanña agaayyuvikpaum, piññaqusiqsaqtaq uyagañnik suli aatchuutauruaniglu qaisauruanik Agaayyutmun. Jesus nipliğñiqsuq, ⁶ “İluqaan tamanna tautukkaqsi —taimanigu kisiñnuqtaqağumiñaitchuqunniñ uyagañmik qalliani atlam ulğusimaitchuam.”

Jesus Sivuniksriqiruaq İhuiğutniglu Piyuaqsiutiksramiglu

⁷ İñuich apiqsrugniğaat, “İlisautrii, qakugun tamanna atuummiñiaqpa? Sukun ilitchuqutikun ilitchuğigisivisa piyaquğviksraq aullağniigaqsikpan?” ⁸ Jesus-ñum kiunigai, “Qaunagititchi ukpiqsakkauniaqasi. İñugiaktuat iñuich aggigisirut uqağutin, ‘Christ-ñuruna! Pivik tikiumaruq!’ aglaan malinñiaqnasigik. ⁹ İqsiñiaqasi tusaagupsi anuyaktuanik ağayaktuaniglu. Tamatkua atuumagisirut sivulliulutin aglaan isukitchumiñaitchuq taapkunuuna.” ¹⁰ Niplipsaagñiqsuq, “Nunaaqqich anuyyiuğisirut atlanik nunaaqqiñik, atanguviich anuyyiuğisirut atlanik atanguviniñ. ¹¹ Nuna iliksrağisiruq tatamnaqsiluni. İñuich kakkaagisirut. İñuich atniğñautiqagisirut tigupqutnaqtuanik naniliqaa. Atlayuağnaqtuat sagvigisirut qılanmi iqsipkaqlugich iñuich. ¹² Sivuatni tamatkua tikiumagaluaqnağich, tiguraulusi piyuaqsiugisirusi. İñuich uqaqsittaagvinmuktikisigaasi katrağvinmiknun isiqtaupkağusi, tikiutrugusi sivuğaatnun umialgich kavanauruatlu pisigiluna. ¹³ Taivrumanı piviksraqagisiñiqsusi ilisimaraulusi.”

14 Isumaalunajigitchi kiggutiksrapstitnik tiguraugaluqasi.
 15 Atakkii uqaksritkisigipsi isumatuligmiglu uumigiripsi-
 unniin igluliuḡumiñaisanjanik. 16 Anayuqaapsi aniqatiupsilu
 ilapsilu suli ilannapsilu qaitkisigaasi uumigiripsitnun, aasii
 ilasi tuqqutaugisirut. 17 Iluqatin iñuich uumigigisigaasi
 pigilunja. 18 Aglaan atausiqunniin nuyana niaquqpich
 tammakkauyumiñaitchuq. 19 Qichaḡitchi anuqsrukun.
 Nikaitkupsi piñnaktaaginiagiksi iñuuhiqsi.

Jesus Sivuniksriqiruaq Piyaqquḡniałhanik Jerusalem-ḡum

20 “Tautukkupsiun Jerusalem puuqpatrun anuyaich
 ilitchuḡigisigiksi qallilha piyaqqukkauiksranjan. 21 Taipkunani
 uvluni kiñapayaaq iñuuniaqtuaq Judea-mi qimakkumauq
 igḡiñun. Kiñapayaaq nunaaqqimiittuaq aullaqtuksrauruq,
 suli avataani nunavinmiittuaq nunaaqqimuktuksraunitchuq.
 22 Atakkii taapkua uvlugigai anasiñjuqsautiksram
 immiumatquplugich iluqaisa sivuniksriqirit uqauttutinich.
 23 Qanutun tatamnaqtigigisiva taipkunani uvluni aḡnanun
 sinjayaauruanun suli aakanun miluktitchiruanun. Tatam-
 naqtuaq ihuññaq tikiumagisiruq tamarrumuñanunamun,
 atakkii Agaayyutim qinnautaa akikñautaugisiruq makununja
 iñunun. 24 Iñanich tuqqutaugisirut savikpakun atlat suli
 tigutaaqsiulutin Jew-ḡunitchuanun. Ilinisa tutmigagigisigaat
 Jerusalem piviksraqtin isukliññialhatnunaḡlaan.

Agḡilha Igñinjan Iñuum

25 “Atlayuaḡnaḡisirut siqiñiglu tatqiglu suli uvlugiatlu. Iñuich
 nanipayaaq qanusiksriagisirut, iqsilutin nipruaḡninanik
 tagium aksraligruaniniglu. 26 Iñuich igivrugaḡisirut iqsilutin
 isumaaluhigmikni sumsuli tikitchuksranjanik iluqnaanun
 nunamun, atakkii qaummatipayaani silam nuktitulutin
 inimikniñ. 27 Qiñigisigaat Igñinjan Iñuum agḡiqsuaq
 nuviyakun qilanjmiñ sanñimigun kamanallapiaqtuakun
 kamanautmigunlu. 28 Tamatkua atuumaaqsikpata
 qichaḡitchi niḡiugaqaḡusi. Atakkii tasuqsakkauiksraqsi
 qalliruq.”

Iisaaksraña Asirritłaitchuam Napaaqtum

29 Jesus-ḡum uqautinigai atrikusautmik, “Qiñillaksaqsium
 asirrisuuruaq napaaqtuq suli iluqaisa atlat napaaqtut.
 30 Milukatata sagviaqsipmata ilisimaraḡigiksi upingam
 qallilha. 31 Taatnatuntuuq atuumaaqsikpata tamatkua
 uqautigikkatka ilitchuḡigisigiksi anayyuaqutaan Agaayyutim
 tikiññialilha. 32 Itqallaksiun una! Iñuich iñuuniaqtuat pakma
 tuquyumiñaitchut tamatkua iluqatin atuumagaluaqtitnagich.
 33 Qilaglu nunalu piḡisiruk aglaan uqalitka piḡumiñaitchut.

Munagimmaagiłiksraq

34 “Munagititchi! Isumaiqsitnasi taanḡaḡmunlu isumaaluutaanunlu marruma iñuuniałhum. Taatnanjitchupsi uvlum quviqpiagaasi tavrakḡatchiaq niḡiunḡisillusi. 35 Nanigiatun pisaḡigisigai iluqaisa iñuich nanipayaaq nunami. 36 Munagiyumausili agaayulusi ataramik makitalgulusiasiiñ payanaigusi iluqaani atuumarauksrani aggigñiałhanunaglaan Iḡñinjan Iñuum.”

37 Uvluḡaḡipman Jesus ilisautriraqtuq agaayyuvikpaḡmi. Anaqaksraaqman siñiktagiaḡniqsuq igḡiani atiqaqtuam Olivesmik. 38 Uvlaaḡuqman iñuich utlautiraqtut agaayyuvikpaḡmun naalaḡnisukługu uqaqpan.

22*Sivunniugun Tuqutchukługu Jesus*

1 Niḡiqpagvikaq atilik Apqusaakkaułigmik qalliñiqsuq iñuich niḡipmata puvlaksiḡniḡilaamik qaqqumik. 2 Qaukłinjich agaayuliqsit sulii aglaliqirit tuqqutchuḡniḡaat Jesus nalunautchilutiḡ aglaan iqsiginigaich iñuich.

Judas Aniqtuq Aatchuutigisukługu Jesus

3 Tavrakḡa tuḡḡaq isiḡniqsuq Judas-mun atiqaqtuamun Iscariot-mik, ilaḡat qulit malḡuk maliguaqtit. 4 Judas-ḡum uqaqatigityaḡniḡai qaukłinjich agaayuliqsit aḡalatiḡitłi agaayyuvikpaum ihuaqtitchiñiaqtiḡiñ qanuq aatchuutigisukługu Jesus ilinjitñun. 5 Quviasukhutiḡ akiqsruḡaat akiliḡukługu maninmik. 6 Judas anigñiqsuq. Piviksraqsiugaqsiñigaa aatchuutigisukługu Jesus ilinjitñun iñuich nalupkaḡlugich.

Itqanaiyalıq Jew-ḡuruat Niḡiqpagvikaanun Atilinmun Apqusaakkaułigmik

7 Akunniqsaami uvlua Puvlaksiḡniḡilaam qaqqum tikiññiqsuq, taamna Apqusaakkaułhum ipnaiyaam tuqurviksraḡa. 8 Jesus-ḡum tuyuḡigik Peter-lu John-lu itnaḡługik, “Itqanaiyaḡiatku niḡiqpakiksraqput.” 9 Apiqsruḡniḡaak, “Nani itqanaiyaquvisiguk?” 10 Jesus-ḡum kiuniḡik, “Isiḡuptik nunaaqḡimun paḡisigiktik iñuk akiyaqtuaq qattamik imilinmik. Malikkumaiktik isiqpan tupiḡmun, 11 suliasiiñ nipliutilugu iñua tupqum, ‘Iisautri nipliḡñiqsuq, Nani iniqaqpich tuyuḡmiaaḡviḡinmik niḡḡiviksramnik ipnaimik piqasiḡłuna maliguaqtimmik niḡiqpagvikaami atiqaqtuami Apqusaakkaułigmik?” 12 Uma urriqsuutigisigaatik inimik nallauraallagviuluumaqtuamik qulligmi itqanaiłamik inuqsraḡaiḡugu. Tavrani itqanaiyałhiñaurutik.” 13 Aullaqamik paḡinnigaak

taatnatun Jesus-ñum uqahhatun, aasiñ itqanaiyaqhutinj nigiqpagviksramun atilinjmun Apqusaakkauhigmik.

Atangum Nullautchigvia

¹⁴ Niggiiviksraqtinj tikitman Jesus aquvinniqsuq piqasiqhuni uqqiraqtinik. ¹⁵ Nipliutinigai, “Nigiqatigisullapiaigipsi uuminja ipnaimik nigiqpagvikaami atiqaquami Apqusaakkauhigmik nagliksaanñaiñjagma! ¹⁶ Uqautigipsi, nigiqinjñianjtkiga immiumaniañhanunaglaan añaayuqautaani Agaayyutim.” ¹⁷ Taatnaanikami Jesus-ñum tiguplugu qallun, quyanigaa Agaayyun nipliqhuni, “Tigulugu taamna imillagvigisiun! ¹⁸ Uqautigipsi, uvakñaniñaglaan imitqikkumiñaitchuña asiam misuñuanik aggigñiañhanunaglaan Agaayyutim añaayuqautaan.” ¹⁹ Jesus-ñum tiguplugu qaqquq quyanigaa Agaayyun. Avguqlugu qaqquq qaiññigaa nipliqhuni, “Taamna qaqquq timigigiga qaisauruaq ilipsitñun. Niggiisiun itqakkutigilugu uvanñun.” ²⁰ Taatnatuntuuq, nigianikaminj qallun qaiññigaa nipliqhuni, “Asiam misuñua uumani qallutmi Agaayyutim nutaaq sivunniugutigigaa taluñniqusiqlugu aupkun maqikkauruamik ilipsitñun.” ²¹ “Atañji! Ilapsisamma aquppiqtima qaiññiagaanja. ²² Igñinja Iñuum tuquruksrauniaqtuq Agaayyutim sivunniutaagun, aglaan nakliun iñunmi qaitchiruami ilaanik!” ²³ Maliguaqtai apiqsruqtautiaqsiñiqsut avatmun nalliqsinj qaitchiyummatiaqmagaan ilaanik.

Uqavaagum Kamanagunnikun

²⁴ Maliguaqtai qapiqtailitragñiqsut nalliqsinj kamanagñiqsraugisipmagaan. ²⁵ Jesus-ñum nipliutinigai, “Jew-ñunitchuat umialgich sanñiqaqut iñunmikni suli añalait taigukkautlatuplutinj Ilauraanñitñik Iñuich. ²⁶ Aglaan taatnatun itchuksraunitchusi. Kamanagñiqsrauruaq akunnapsitñi ilili nukaqñiqsun suli sivulliuqti savaktitun. ²⁷ Kiña kamanagñiqsrauva—taamna aquvitluni nigiruaq naagaqaa taamna payuktaqtuaq? Tavrataamna aquppiruaq kamanatluktuq. Aglaan iqasiñgipsi payuktaqtitun.

²⁸ “Ilipsi, nayugipsitñja uuktuaqsiupayaaqama. ²⁹ Atrililugu aapaa añalatchitlasipkañha uvamnik, taatnatuntuuq añalatchitlasipkañisipmigipsi. ³⁰ Nigiqasiñisigipsitñja imiqasiñlunjalun añalatchiaqsiguma iñunnik, suli aquppi-qasiñisigipsitñja taivruman i atanniityağuma kinjuviagiñnik qulit malgunnik igñinjitñik Israel-ñum.

Jesus Sivuniksriqiruaq Peter-m Piiñadiksrañanik

³¹ “Annaa, Simon! Naalañnilłagiñ! Tuunğaum uuk-tuağumiñaqsiñiğaaasi iluqasi, nautchirriqiri aviktuipmatun mukkaaksranik sanikñunñi. ³² Aglaan agaayyutigikpiñ

ukpiqsriłhiñ qapiqunıllıgu. Utıgıvıch uvañnun sayyigisigitin anıqatiutin.”³³ Simon Peter-m kiunigaa, “Ataniiq, isiqtauqasıłhiñaugikpiñ suli tuquqasıgutin!”³⁴ Jesus niplıqsuq, “Peter, uqautigikpiñ, aqargıqpak qalguqtağaluaqnagu uvlaami piılaagıgıgıgıma piñasuniaglaan.”

Manıqagvıglu Puukatağlu suli Savıkpak

³⁵ Jesus-ñum uqaanıkami taavruminıa apıqsruğnıgai malıguaqtini, “Taimanı tuyugıkapsi manıkuviılaaqhusi puukataılaaqhusılu sakpakkiılaaqhusılu, inuqsraqpisi?” Kiunıgaa, “Inuqsrañitchugut.”³⁶ Jesus nipliğñıqsuq, “Aglaan pakma, kiña manıqagvıqagumi naagaqaa puukataqagumi saagaglıgik. Suli kiñapayaaq savıkpaitchumi tunıraksragıgaa quppıgaaani aasıñ tauqsıgumi savıkpañmik.”³⁷ Uqautigıpsi, Taamna uqalıq aglausımaruaq Agaayyutim makpıgaañıñi atuumaruksrauruq, itna ‘İrrutiniğaat savamaqluktuatun.’ İluqaan aglausımaruaq uvapkun immiumakkauniaqtuq.”³⁸ Malıguaqtit nipliğñıqsut, “Ataniiq, uvva malğuk savıkpaak!” Kiunıgai, “Tavra apaı!”

Jesus Agaayuruq İğgimi Atilıñmi Olives-mik

³⁹ Jesus aullalğıññıqsuq iğgimun atilıñmun Olives-mik piragıhıgmısın, aasıñ malıguaqtaiñ malikkaat, [aglaan Judas malıñıchıuq.]⁴⁰ Tikitñaminı taruña nipliutinıgai, “Agaayulusi ukpiqsrisaiñitchumausılı uuktuaqsiugupsi.”⁴¹ Tavrakña aullaqtaallakhuni sitquqhuni agaayunıqsuq.⁴² Niplığñıqsuq, “Aapaan, pisuhıgiyupku piıgun qallutaa naglıqsaalhum uvañniñ. Uvaña pisuhıgıñılaaptun aglaan pisulhiñ savaañuli.”⁴³ [İsağulgum qılañmiñ sagviutinıgaa sayyıqlıgu.⁴⁴ İhuıllıuqpakıun agaayunıqsuq pıliqıtlukhuni, aasii ilaan siıqsıpkalha kataktuq auktun nunamun.]⁴⁵ Makitnami agaayuhıgımiñiñ utıqhuniasıñ malıguaqtimiñun tavra paqınnıgai siñıktuat, mınguqhutiñ ihuıllıuqpaitlutıñ.⁴⁶ Niplıutinıgai, “Suvaata siñıkpisi? Makıllusi, agaayyutıchi ukpiqsrisaiñitchumausılı uuktuaqsiugupsi.”

Tıguniğaat Jesus

⁴⁷ Jesus uqaqtıtlıgu iñugiaktuat iñuıch tikiññıqsut, sıvullıqğıgıch Judas-ñum, ilañata qulıt malğuk malıguaqtit. Utlaklıgu Jesus kunıññıgaa.⁴⁸ Aglaan Jesus nipliutinıgaa, “Judas, kunıklıgu aatchuutıgıviunı İğñıña İñuum?”⁴⁹ Malıguaqtit nayuutıruat Jesus-mi tautukamıtrunı taamna atuumaruuaq uqautiniğaat, “Ataniiq, atuglavut savıkpavut!”⁵⁰ İlañata anaunıgaa qaukñıata agaayulıqsıt savaktaa sıutaiqsıqlıgu talıqpianik.⁵¹ Aglaan Jesus nipliğñıqsuq, “Añña! Apaıqsuq!” Aksıklıgu iñuum sıutaa mamıtınnıgaa.⁵² Taavruma aquagun Jesus-ñum nipliutinıgai

gauklijich agaayuliqsit suli analatinich agaayyuvikpaum ihuaqtitchiñiaqtiniñ suli sivulliuqtigruat tikitchuat aiplugu ilaa, “Aatai, tikitchuksrauvisi savikpaligaagusi anautaniglu uvaŋa liilaa savamaqlukti? ⁵³ Nayugaġikapsi agaayyuvikpaŋmi uvluġaġipman tiguniatlaitchipsitŋa. Aglaan pakma savagviksraġigiksi sanŋiagun taaqtuam.”

Peter-m Piilaaginiġaa Jesus

⁵⁴ Tamatkua tiguplugu Jesus aullautiniġaat tupqanun gaukhiata agaayuliqsit, suli Peter-m malinjigai taavakŋatluk. ⁵⁵ Ikniqaġniqsut silataani tupqum, aasii Peter-m ilaliġniġai aquppiruat tavrani. ⁵⁶ Ilaŋata pirit aġnam tautuŋniġaa Peter aquppiruaq sanigaani ikniġum. Qiñiqŋugu nalinjinaaqŋugu nipliutiniġaa, “Una iñuk piqataupmiruaq Jesus-mi!” ⁵⁷ Aglaan Peter piilaagniqsuq, “Aġnaaq, nalugiga!” ⁵⁸ Kiñuuraŋagun iñuk ilitchuqsripmiñiqsuq Peter-mik nipliqhuni, “Ilvich, ilagigaatintuuq taapkua!” Aglaan Peter-m kiuniġaa, “Naagga, ilaġinjitchaatŋa.” ⁵⁹ Sassaġniġum kiñuagun atlam iñuum qapinjaiqhuni upyaŋniġaa, “Iłumun una iñuk piqataupmiruaq Jesus-mi, atakkii Galilee-ġmjuuruq!” ⁶⁰ Aglaan Peter-m kiuniġaa, “Nalullapiagiga sumik uqaqtilaan.” Uqaqtitlugu tavrakŋatchiaq aqargiqpak qalġuqtaġniqsuq. ⁶¹ Atanġuruam qiviaqhuni tautuŋniġaa nalinjinaaqŋugu Peter, aasii Peter-m itqaġniġaa atanġum nipliha injmiñun, “Aqargiqpak qalġuqtaġaluaqnagu uvlaapak piilaagutigigisigikma piñasuniaglaan.” ⁶² Peter tavra anipluni qianiqsuq ihuilliullapiaqhuni.

Jesus Mitautigigaat Anaullaqŋugulu

⁶³ Iñuich munaqsriuat Jesus-mik mitautiginigaa anaullaqŋugulu. ⁶⁴ Matuplugik irrak apiqsruġniġaat, “Kia anauvatin? Nalautchagiñ?” ⁶⁵ Nipliutipmiñigaa iñugiaktuanik pisaanŋatinik.

Jesus Uqaqsittaagviŋmi

⁶⁶ Uvlaaġuqman Jew-ŋuruat sivulliuqtigruat gauklijich agaayuliqsitlu aglaliqiritlu katiniqsut, aasiñ Jesus tikiutiniġaat uqaqsittaqaqtitchirinun, ⁶⁷ nipliqhutin, “Uqaqtitigut! Ilvich Christ-ŋuvich, taimña akiqsruutauruaq Anniqsuqti?” Jesus-ŋum kiuniġai, “Uqaqtigupsi ukpiginiaŋitchipsitŋa; ⁶⁸ suli apiqsruġupsi apiqsruutmik kiuyumiñaitchipsitŋa. ⁶⁹ Aglaan uvakŋa Iġñiŋa Iñuum aquppigisiruq tuŋaani taliqpian Agaayyutim piqaqtuam sanŋipayaamik.” ⁷⁰ Iluqatin nipliġniqsut, “Ilvich, Iġñigivatin Agaayyutim?” Kiuniġai, “Iłpsi, uqaqtusi Iġñiginipluŋa.” ⁷¹ Kiisaimmalu nipliġniqput, “Inuqsraŋaiqsugut ilisimarimik! Tusaagikput qanuq nipliha.”

23

Jesus Pilate-muutiniġaat

¹ Iluqatin iñuich makitlutin Jesus Pilate-muutiniġaat kavanaurumun. ² Tavrani pasiaqsiñiġaat Jesus itnaqhutin, “Iłitchuġigikput una anjun killukuaqtitchiħha iñuptiknik atakkii uqautiniġai akiliquñitlugich tax-sinik Caesar-mun Rome-mi. Uqautiniġaisuli ilaa Christ-ñunipluni umialik.” ³ Pilate-ñum apiqsruġniġaa, “Umialigivatin Jew-ñuruat?” Jesus anġniqsuq, “Aa, nalauttutin.” ⁴ Taamna atuumaanikman Pilate-ñum nipliutiniġai qaukñinich agaayuliqsit iñugaagruiħħu, “Iłitchuġinitchuħa patchisiksramik uumani anutmi.” ⁵ Aglaan qapinaijsauraqtut, “Iisauttutimigun aġayagaġigai iñuich iluqaani Judea-mi. Aullaqniuruq Galilee-mi pakma maunjaqhuniasiiñ.”

Jesus Herod-muutiniġaat

⁶ Pilate-ñum tusaakamiun taamna apiqsruġniġaa, “Una anjun Galilee-ġmiunħuva?” ⁷ Iłitchuġikamiun Jesus-ñum agġiqsilaħa nunamiñ anjalatananiñ Herod-ñum, tuyuġiniġaa Herod-mun tavraniitmiñiqsuamun Jerusalem-mi. ⁸ Herod quviasupaġataġniqsuq tautukamiun Jesus, atakkii tusaaplugu suli qinñigummiuħħu inilħatluk. Tautukkummiuġniqsuq Jesus savakpan quviqnaqtuanik. ⁹ Herod-ñum apiqsruqtaaqsiñiġaa Jesus iñugiaktuanik apiqsruutinik, aglaan Jesus-ñum kiuninñiġaa. ¹⁰ Qaukñinich agaayuliqsit suli aglaliqirit qapinaijsauraqhutin pasiuġniġaat Jesus. ¹¹ Herod-ñum anuyyiuqtaiñħu mitautigininiġaat Jesus suvasaġinitħu. Atipkaħħu atangum atnuġaallautanik utiqtininiġaat Pilate-mun. ¹² Taavrumani uvlumi Herod-lu Pilate-lu ilauraġiiksinniqsuk sivuani uumigiikkaluaqtuak.

Jesus Tuquruksraġuġaat

¹³ Pilate-ñum katipkaġniġai qaukñinich agaayuliqsitlu sivulliuqtit iñuħħu, ¹⁴ suli nipliutiplugich tamatkua, “Tikiutigiksi una anjun uvanun nipliqhusi sivulliullautaniñnipluġich iñuich. Isivġiuġaluaħħu sivuqġapsitñi paqitlaitħiga savamaħħuutiqaħħu pasiuġutipsitñik. ¹⁵ Unniñ Herod-tuq paqitħinitchuq agvisiksramik, atakkii utiqtitqinñiġaa uvaptiknun. Una anjun piitħuq sumik tuqurrutayumiñaqtuamik ilaanun. ¹⁶ Taatnaħħu ipiġaqtuqtitqaħħu aullaqtitkisigiga.” ¹⁷ [Pilate patchisaiqsitchisuuruq atautħimik isiqtamik niġiqpagvikaam uvluni]. ¹⁸ Iñugaagruiħħu niplianiqsut, “Tuqġutħiun taamna iñuk aasiñ tigutaaqtaunaiqsilluħu Barabbas!” ¹⁹ (Barabbas isiqtaiqsuq atakkii ilaupluni tamatkunani aġayakhutin nunaqġimi tuqġutħiruaniħħu). ²⁰ Pilate-ñum Jesus patchisaiġukkaluaġaa. Taatnamik uqagvigitqikkaluaġai

iñugaagruich. ²¹ Aglaan igialaniqsut nipitusiplutin, “Kikiaktuutisiun! Kikiaktuutili sannigutamun!” ²² Pilate-
 num piñatchiqługu nipliğñiqsuq, “Sumik savamaqluutiqaqpa?
 Paqitchinitchunja sumik tuqurrutauyumiñaqtuamik ilaanun.
 Ipiğaqtuqtillugu patchisaiğisigiga.” ²³ Aglaan igialapsauragñiqsut
 kikiaktuutiraksraupiağniplugu sannigutamun. Kiisaimmalu
 igialahigmiktigun akimavut.

²⁴ Uvvaasiin Pilate-
 num atannigñigaa Jesus kip-
 iqniugutaatitun. ²⁵ Pilate-
 num pituiğñigaa Barabbas
 pisukkanat, taamna isiqtauruaq
 atakkii ilaupluni tamatkunani
 ağayakhutin iñuaqtuani, aasiin
 qaitługu Jesus ilinittun
 pisulhatitun.

Jesus Kikiaktuutigaat Sannigutamun

²⁶ Anuyyiuqtit sivulligñigaa
 Jesus. Pisullagmin paaqsiñiqsut
 iñunmik Cyrene-nağmiumik
 atiqaquamik Simon aitmuktuamik
 nautchiivinjmiñ. Tamatkua
 nunuriñigaa akiyağiaquplugu
 sannigutamik aquagun Jesus-
 num. ²⁷ Iñugiallapiaktuat
 iñuich malinjigaa. Akungatni
 itmiñiqsut ağnat qairuat
 uigualaplutin. ²⁸ Jesus-
 num kinjiaqami nipliutinigai,
 “Ağnaanjsii Jerusalem-
 num! Qirratiginasitja aglaan
 qirratigisitchi ilipsitñun
 qitungapsitñunlu. ²⁹ Atakkii
 uvlut qallirut iñuich
 nipliğisilhat, ‘Quvianamiurur
 taapkua ağnat qitungaitchuat
 sinjayautlaitchuatlu miluktitchi-
 simaitchuatlu.’ ³⁰ Taivrumani
 uvlumi iñuich nipliğisirut
 igğiñun, ‘Katagitchi uvaptik-
 nun!’

suli qimigaanun, ‘Iriqtigut.’

Hosea 10:8

³¹ Atakkii taatnatun
 irrutikpatrun patchisaitchuaq
 pakmapak, qanutun
 irrutriñiaqmivat iñunmik
 taimanigu?”

³² Malğuk atlak iññuk,
 iluqatik savamaqluksimaruak,
 tuqqutauruksraupmiñiqsuk
 piqataulugik Jesus-mi.
³³ Anuyyiuqtit tikiññiqsut
 atiqaquamun “Saunga
 niaqum.” Tavrani kikiaktuuti-
 nigaaat Jesus suli taapkuaq
 savamaqluksimaruak piqasiqługu,
 ilaqataa taliqpian tunjaanun
 suli ilaqataa saumian tunjaanun.
³⁴ Jesus nipliğñiqsuq,
 “Aapaan, natqigutikkich
 tamatkua iñuich! Nalugaat
 sumik savaaqqtillaqtin.”
 Avguğniğaiç atnuğaanj
 nalautchağautigiplugich.

³⁵ Iñuich qichaqtuat
 tautuktuagñigaa. Jew-
 nuruat sivulliuqtinisa
 mitautiginigaaat, “Annautirağigai
 atlat. Ki anniqsuğli
 injmiñik Christ-nyuyumi,
 Anniqsuqti akiqsruutauruaq
 Agaayyutim piksraqtaagikkañal!”
³⁶ Anuyyiuqtit mitautigimiñigaaat.
 Utlakługu aatchuğniğaaat
 sunağnitчуamik misuqqumik
³⁷ nipliqhutin, “Anniqsuğiñ
 ilipnik umialigikpatin
 Jew-nuruat!” ³⁸ Niaquan
 qulaagun aglaklugich
 uqalhich, “Taamnauvva
 umialgat Jew-nuruat.”

39 Ilaqataan savamaqłuksimaruum nivinjaruam uqağniqluktaqmiñigaa, “Christ-ɲuguvich anniqsugiñ ilipnik uvaguglu!” 40 Aglaan ilaqataan iñiqtiğniğaa nipliqhuni, “Taluginjitiun Agaayyun? Tuqqutaksraurintuuq ilaatun. 41 Tuquniaqtuguk nalautlugu atakkii taatnağnaqhunuk; aglaan taamna savaaqanjichuq pigiitchuamik.” 42 Aasiñ nipliutiniğaa, “Jesus, itqağillañniañña tikitchuvich añaayyuqautipnun!” 43 Jesus-ɲum nipliutiniğaa, “Akiqsruğikpiñ, marrumani uvlumi piqasiğisigikma utaqqivini.”

Jesus Tuquruq

44 Uvluq qitiqquqman siqiññaaginjaigñiqsuq taaqsipluni nunapayaami piñasunun ilipman sassaq; 45 talukuyaaq [sapukutchiutauruq] nivinjaruq agaayyuvikpanmi siiksiniqsuq tatpichakña takunujaaglaan. 46 Jesus nipaalaliniqsuq, “Aapaan! Argaknun iligiga irrusiğal!” Taatnaanikami tuquniqsuq. 47 Rome-mağmiut qaukñiata aɲuyyiuqtit tautuklugu tamanna atuumaruq kamaksruğniğaa Agaayyun nipliqhuni, “Iłumutun taamna aɲun nalaunjaruq!” 48 Iñuich katiruat qiniğiaqlugu kikiaktuutriğiq tautukamitruñ tamanna atuumaruq, utiniqsut kinuniğmiknun ipiqtutchallapiaqhutin. 49 Iluqatinj tamatkua ilisimaruq Jesus-mik ilagiplugillu ağnat maliktuat Galilee-miñ qichagñiqsut taiñakñatluk qiniğiaqhutin.

Jesus Iıuviğniğaat

50-51 Iñuqaqmiñiqsuq atilinjmik Joseph-mik Arimathea-ğmiumik, nunaaqqimiñ Judea-mi, nalaunjaruq qanutitanjichuağlu iñuk, suli utaqqiniqsuaq tikiğiqsrañanik añaayyuqautaan Agaayyutim. Ilaugaluahuni uqaqsit-taaqtichirini aɲiqataunjiñniqsuq sivunniuqmata tuqqutchuklugu Jesus. 52 Joseph-ɲum utlautipluni Pilate-mun apiqsruutiginiğaa timaa Jesus-ɲum pisuklugu. 53 Tavrakña atqaqlugu timaa Jesus-ɲum, nimiqsruğniğaa ukiłhaağiksaamik, ilipluguasiiñ iluviliuqtamun uyağañmi atunğanjichuamun. 54 Iluqani tamanna atuumaniqsuq minguiqsiağvium uvlua aullağniyasipman. 55 Ağnat maliktuat Jesus-mik Galilee-miñ malinjiaat Joseph tautukluguasiiñ qanuq Jesus-ɲum timaa ilipmagu iluviğmun. 56 Utiqhutinj kinuniğmiknun itqanaiyağniğaiç tiprağiksautilgich uqsruğutiksrai timaan Jesus. Jew-ɲuruat minguiqsiağviatni minguiqsiniqsut kamagiplugu tillisaa Moses-ɲum.

1 Uvlaatchauranani sivullium uvlum akunniqsaami aġnat iluviġmunniqsut saagaqhutin tipragiksautiliġnik uqsrugutiksraifnik itqanaiyaagmiknik. 2 Paqinnigaat uyaġak aqsraqtinaniqsuaq paananiñ iluvġum. 3 Tavraasiñ isiqamin paqinġiñniġaat timaa atanġuruum Jesus. 4 Qanuqsausiuqtitlugich tavrakñatchiaq malġuk aġutik qitñaġnaqtuanik atnuġaallak qichaġniqsuk sanigaatni. 5 Iqsitchakhutin aġnat sikinniqsut nunamun. Aġutik nipliutinigaich, “Suvaata tautugiaqpsi iñuuruamik akunġatni tuqunaruat? 6 Uvaniingitchuq atakkii iñugutqiksuq. Itqal-laksiuq qanuq uqaqtilaana ilipsitñun Galilee-miinnagmiñi, itna, 7 ‘Iġña Iñuum qaisauruksrauruq killuuruanun iñunun kikiaktuutikkauluni, aasiñ piñayuatigun uvlut aġitqikkumapluni iñuuliġmun.’” 8 Aġnat itqaġniġaat uqaġikkaña. 9 Utiqhutin iluviġmiñ uqautinigaich qulit atausiq maliguaqtit atlatlu iluqaitnik tamatkuniña. 10 Taapkua aġnat Mary Magdalene, Joanna-lu, Mary-lu aakaña James-ġum, sulit atlat aġnat. Uqautinigaich uqqiraqtit tamatkuniña atuumaruanik iluviġmi. 11 Aglaan maliguaqtit isumaniqsut aġnat piñiġiqiniplugich. Taatnamik ukpiġiñniġaich. 12 Aglaan Peter makitiqhuni aqpalisruġniqsuq iluviġmun; auġrukami tautuñiġaa niġguta ukihaaġiksuaq kisan. Kiñuniġmukhuni quviġusuutiginiġai tamatkua atuummiruat.

Pisukkataaġniqsuk Emmaus-mun

13 Taavrumani uvlumi malġuk Jesus-ġum maliguaqtik nunaaqiuramunniġniqsuk atilimun Emmaus-mik, unjasiksilaqaqtuaq tallimat malġuni mile-lanik Jerusalem-miñ. 14 Pisullaġmik uqaġniqsuk iluqaanik atuumaruamik. 15 Uqqaagiksitlugik Jesus pisuqasiġniġik; 16 tautukkaluaġniġaak aglaan ilisaġiñniġaak. 17 Jesus-ġum nipliutinigik, “Sumik uqaqpisik pisuktuahaptikni?”

Qichaqpaahaniqsuk alianaqsiplutik. 18 Ilaqataan atilgum Cleopas-mik apiqsruġniġaa, “Kisivich naluvalunniqsutin Jerusalem-mi atuumapman tamanna ikpaksravak.” 19 Jesus-ġum apiqsruġniġik, “Sunik?” Kiuniġaak, “Tamatkuniña atuumaruanik Jesus Nazareth-miumun. Taamna aġun sivuniksriqirauniqsuq sanġiqaqtuaq uqaġimigun savaagmigunlu sivuġaatni Agaayyutimlu iñuillu. 20 Qaukiñich agaayuliqsipta sulit sivulliuqtipta sivunniġniġaat kikiaktuutitquplugulu tuqqutautquplugulu. 21 Niġiugaġigaluakkaqput ilaanuniplugu tasuqsairuksrauplugu Israel-aagmiunik. Marrumani uvluni piñayugiġaat atuumapmanaglaan. 22 Ilapta aġnat tupakkaatigut pitlukluguunniñ. Taapkua utlautiniqsut qauniuraami iluviġmun, 23 aglaan

paqingiññaat timaa. Utiqaminj nipliğñiqsut tautunjiplutin isagullañnik uqautriruanñnik Jesus iñuuniplugu. ²⁴ İlavut utlautiniqsut iluvigmun paqitlugu taatnatupiaq ağnat uqalhatitun, aglaan qinñitmiññaat Jesus.” ²⁵ Tavrallı Jesus-ñum nipliutiniğik, “Qanutun isumailaaqtigivisik! Qanutun sukaisigivisik ukpiqsriħksrapsitñik supayaanik sivuniksriqirit uqautaitñik! ²⁶ Uqağniğugaut Christ, Annıqsuqtı akiqsruutauruaq nagliksooqtuksrauniplugu tamatkunıña isıgıluuaqani kamanautmiñun.” ²⁷ Jesus-ñum ilitchuğipkağniğik uqautigıkkauruanik inmigun iluqaitñi Agaayyutim uqalħiñi, aullağniipluni makpiğaanıñiñ Moses-ñum suli aglanıtiñiñ iluqatinj sivuniksriqirit.

²⁸ Qallikaminj nunaaqqiuramun igliğvinmiknun, Jesus pisuktuiñağniqsuq qaanıiñağniaqtuatun. ²⁹ Aglaan nutqaqtinnıgaak nipliçhutik, “İttuallagiñ uvaptikni. Taaqsısaıqsıgaatıgut.” Malıķlugik nayuğniğik. ³⁰ Jesus aquvinnıqsuq niğiqasığukħugik. Tigusikami qaqqumik quyanıgaa Agaayyun. Avguqħugu qaqquq qaiñniğaa iliniknun. ³¹ İrratik anmaqmata ilısağıaqsilığniğaa. Aglaan qinığnaiqsığniqsuq ilinikniñ. ³² Uqaaqsiñıqsuk inmiknun, “Uunaaqsaagıluuaqpiñuk uummatiptikni uqaqatıgımatıguk tumıtçhaani suli kanıqsıpkalugu Agaayyutim uqalħa uvaptiknun.” ³³ Maksriçhutik utıqtığniqsuk Jerusalem-mun. Paqınnıgaik qulıt ataıttıçıç malığuaqtıt katımaqatıqaqtuat atlanik. ³⁴ Tamatkua katımaruat niplianıqsut, “Atanğuruuaq anıtqinıñıqsuq ilumun! Sagviğñıqsuq Simon-mun.” ³⁵ Malğuk utıqtıqtuak uqautiniğaiç atuumaruamik tumıtçhaani suli qanuq iliniknik ilısaqsriħıgmiknik Atanıgmik avguipman qaqqumik.

Jesus Sagviqsuq Malığuaqtimiñun

³⁶ Malğuk uqaqtıtlugik taavrumıña, tavrakñatçıaıq atanıq Jesus qıçhaanıtığniqsuq akunğatni nipliıtiplugıç, “Tutqiıtiqağıtçı!” ³⁷ Tatamıtçanıqsut atakkiı tautukkasunıaıçhutınj alıuqtumik. ³⁸ Aglaan nipliutiniğai, “Suvaata tupaktıqpısi? Suvaata ukpiqsriñıtıpısi? ³⁹ Tautuksıgıç argatka isıgatkalu. Uvanıaupıaqtunıa. Aksığıunıa ilitchuğınıaqtusi. Atakkiı alıuqtuq timıqanıtçhuq saunıqanıtılunılu uvaptun.” ⁴⁰ Uqaqami taavrumıña qinıqtıtkai arganımiñik suli isıganımiñik. ⁴¹ Malığuaqtıt ukpiğilğuiñniğaaıtısuıı aglaan quviğusukħutinj quviasullapıaıçhutınılu. Jesus-ñum apıqsruğniğai, “Uvani niqıksraqaqpısi?” ⁴² Aatçhuğniğaaıt ıgaamik ıqalunmik. ⁴³ Tigupıluğı niğıniğaa sıvuğaatni.

44 Tavra nipliutinigai, “Tamatkua uqautigikkatka ilipsitñunimma nayuutinñagma ilipsitñi, suapayaaq atuumaniagniplugu aglausimaruatun uvapkun maligutaksraña Moses-ñum suli aglaanitñi sivuniksriqirit suli Psalms-ni.” 45 Tavra añmagñigai isummatinich kaniqsitquplugich uqañhanik Agaayyutim. 46 Nipliutinigai, “Taamna aglausimaruqaq, Christ, Anniqsuqti akiqsruutauruaq, nagliksaaqtuksrauruq tuqulunilu añitqiksuksraupluni tuqunaruaniñ piñayuatigun uvlut, 47 suli atqagun tusaayugaagiksuaq quliaqtuakkaugisiruq isummitqihkun suli natqiutikkauhikun killuqsautiniñ iñuñnun nanipayaaq, aullañniilugu Jerusalem-miñ. 48 Iisimaraugisirusi tamatkunuuna. 49 Tuyuğisigipsi Irrusillautamik Agaayyutim akiqsruutigikkañanik. Utaqqiruksraursi nunaaqqimi sañjim pakmakña tikiññañhanunaglaan ilipsitñun.”

Jesus Qilañmuutikkauruq

50 Jesus-ñum annisiniñgai nunaaqqimiñ Bethany-m tuñaanun. Tavrani isaklugich argañni piliutiksriññigai maliguaqtini. 51 Jesus agaayutillaisa aullautikkauniqsuq pakmuña. 52 Maliguaqtit agaayyuviginigaaq utiqhutiñaasiñ Jerusalem-mun quviasullapiagataqhutiñ. 53 Ataramik agaayyuvikpañmiinniqsut [nangaqługu] quyaplugu Agaayyun.

Uqal̄hich Aglaani John-ŋum

Uqal̄thum Timinītha

¹ Aullaḡniisaqqaagataliḡmi ittuq Uqaliq, Uqaliq iqataupluni Agaayyutmi, suli Uqaliq Agaayyutaupluni. ² Ilaa piqatauniqsuq Agaayyutmi aullaḡniisaqqaagataliḡmi. ³ Taavrumuuna Uqal̄kun Agaayyutim iñiqtagigai supayaat. Atausriuraqunniñ iluqaaniñ iñiqtagikkaniñ iñiqtaungitchuq ilaa piill̄lugu. ⁴ Uqaliq kanjigigaa iñuul̄hum. Taavruma iñuul̄hum iñuich qaggutigai, kanjisīlikspanatnun Agaayyutmik. ⁵ Taamna qauma qaggutriruaq taaqtuamik, taaqtuam qamilguitchaa.

⁶ Agaayyun kilgiruaksramik tuyuqaḡniqsuq, iñuñmik atil̄ñmik John-mik, ⁷ taivrumuuna qaumakun iñuñmik uqautriyaqtitlugu. Aggigiñiqsuq iluqaisa kilgutmik tusraatquplugich ukpiqsritquplugill̄u. ⁸ John ilaa taivrumiñaungitchaluaqhuni, aggigiñiqsuq taivrumiña qaumamik uqautriyaqhuni.

⁹ Taimmataimña qauma il̄mun aggigiñiñi nunam iñuiñun kanjipsipchaityaqtuaq iñupayaanik nunami. ¹⁰ Ilaa itman nunami, nuna iñiqtaupluni Ilaagun, naagasuli nunam iñuiñ il̄itchuḡinḡiñiñiḡaat. ¹¹ Ilaa il̄amiñun tikitman, il̄aiñ akuqtungitchaat. ¹² Aglaan il̄añich ukpiqsriplutin̄ akuqtuiruat ilaanik, ilaan qitunḡaḡiliutiḡkagai Agaayyutmun. ¹³ Tamatkua aniñgitchut timim qitunḡiul̄hagun naagaqaa iñuum pisul̄hagun, aglaan anitqin̄iqsut tuvraḡlugu Agaayyutim pisul̄ha.

¹⁴ Taamna taggisiquaqtuaq Uqaliḡmik iñuguqhuni akunnaptikni iñuuniaqtuq. Uvagut qin̄igikput kamanautaa inuqtuummataitchuaq iñuqaqutrīlikun suli il̄umutuul̄kun. Taamna kamaun p̄liun Ilaan akuqtuaḡigaa aapamiñiñ Iḡñituan̄uhiḡmigun. ¹⁵ John-ŋum taamna uqautiginigaa. Itnautigiplugu, “Taamna uqautigikkaḡa itnaqama, ‘Taimña aggiquaksraq aqupkun kamanatluktuq uvañniñ, takku anigaluaqnaña in̄ñaniksimaqhuni.’” ¹⁶ Inuqtuusrimaīḡmiñiñ nagliktaḡmigun Ilaan p̄liutiḡaḡaatigut; iluqata ikayugaatigut ikayutqigaaqhuta iñuqaqutmigun. ¹⁷ Agaayyutim qaitchaa maligutaksraq uumuuna Moses-kun, aglaan iñuqaqun suli il̄umutuul̄iq Jesus Christ-kun aggiquk. ¹⁸ Kia-unniñ Agaayyun qin̄iḡaqsimaitchaa, kisimi Atautchim, taavruma atrin̄uruam Agaayyutmi suli Aapam saniḡaaniittuam, il̄itchuḡipkautigigaa.

John Paptaaqtitchim Niplītha Christ-ŋunḡiñīpl̄uni

19 Jew-ηuruat Jerusalem-miñ tuyuqagñiqmata agaayuliqsini Levi-tkuayaaniglu apiqsruqiaqlugu John kisuupmanjaan, 20 itna kiggutiksraisaunjaqani uqautinigai nalupqinaiqługu, “Uvaņa Christ-ηungitchuņa; Anniqsuqtiksrautaungitchuņa.” 21 “Kisuuvitmi? Elijah-ηuvich?” John-ηum kiuniğai, “Taavrumiņaungitchuņa.” “Naaga taimņa Moses-ηum uqautigikkaņa sivuniksriqirauvich?” John-ηum piñigai, “Taimņaungitchuņa.” 22 Nipliutilgiññaat, “Uqautitigutmi kisuutilaaqnik. Uvagut kiggutiqaqtuksraurugut tuyugiriptiknun. Qanuqsamma nipliutigivich ilipkun?” 23 John kiuniğai, “Uvaņa taimñaauruņa uqagimakkaņa Isaiah-m sivuniksriqirim, itna,

Iñuk tuqluqtuaq iñuilaamiñ,

Itqanaiyautisiuņ apqutiksraņa Atangum,

nalğuglugu tumiksraņa.”

Isaiah 40:3

24-25 Taapkua uqçiraqtit tuyuuruat Pharisee-ηuruaniñ, John apigilgiññaat, “Uvva, Christ-ηungičiññiguvich naagaqaa Elijah-ηungitchuvich, naagaqaa taimņa sivuniksriqiraungitchuvich, suvaata paptaagivich?” 26 John kiuniğai, “Uvaņa paptaagutiqaqtuņa imikun. Aglaan akunnapsitñi qichaqtuq ilitchugimaisaqsi. 27 Ilaa aqupkun sagviğisiruq. Uvaņa siñiilguyumiñaitchuņaunniñ alugutiņnik.” 28 Tamatkua atuummiñiqsut Bethany-mi Perea-mi Jordan taavanitchianani John-ηum paptaaqtitçiviani.

Agayyutim Ipnaiyaņa

29 Uvlutqikman John-ηum Jesus qiñigñigaa utlautiruaq iñmiñun, aasrii upyakługu, “Uvvauna Agaayyutim ipnaiyaņa piigityaqtuaq nunam iñuiñ killuutaatnik! 30 Ilaa taimñaauruq uqautigikkaga itnautigiplugu, ‘Iñuk imma agğigñiaqtuq akiaqtiksrağa. Kamanatluktuq uvaņniñ, takku ilaa anigaluaqnaņa inņaniksimaaqhuni.’ 31 Uvaņa nalugaluqługu kisuugisiłha, tikiumaruņa paptaagusriqluņa imigmik ilitchugipkautigisrukługu Israel-aagmiunun.” 32 Uvva itnailiplugu John-ηum ilisimarriğaa, “Uvaņa qiñigiga Ipqitchuaq Irrusriq atqaqtuaq pakmakņa atriqaqhuni tiņmiagruuratun aasrii ilaaniitluni. 33 Kaņiqsianingitchaluagiga kisuutilaņa, aglaan Agaayyutim tuyugirima imikun paptaagityaqluņa, uqautigaņa itna, ‘Ivich qiñigisigiñ Ipqitchuaq Irrusriq atqaqpan aasrii inillaguni iñuñmun, ilaa taimñaugisiruq paptaagiruksraq Ipqitchuakun Irrutchikun.’ 34 Aasrii uvaņa qiñianikkiga taamna atuumaruq aasrii uqautigitlaplugu Iğñigilħagun Agaayyutmun.”

35 Uvlutqikman John taraniilgiññiqsuq malğunnik maliguaqtinmiñik piqasriqhuni. 36 Qiñiqamiuñ Jesus apqusraaqtuaq John-ñum upyañniğaa, “Uvvauna Agaayyutim ipnaiyaaña.” 37 Taapkuak maliguaqtik tusraaplugu taatnaqman, maliutinigaak Jesus. 38 Jesus-ñum kiñiaqami, maliutiniqmakni qiñiqługik apiginigik, “Sua pakikipitchu?” Taapkuak kiunigaak, “Rabbi, nani tukkuqaqpich?” (Taamnaguuq Rabbi mumiutiqaqtuaq ilisautrimik.) 39 Ilaan kiunigik, “Uvunağutik qiñiğiatku!” Taapkuak utlauti'amik qiñignigaak nani irviqaqtilaaña, aasrii uvlivigiplugu. Sisamanun tuqtuqtaq iliyuñnaqsiruami sassağ unnuksraaqman. 40 Taapkuak tusraaplutik John-ñum uqautaanik maliutruruak Jesus-mik ilaqataa atiqagñiqsuq Andrew-mik, Simon Peter-m aniqatigiplugu. 41 Andrew-m sivulliuaplugu paqilğaağniğaa aniqatni Simon uqautiplugu, “Uvaguk paqitkikpuk Messiah” (mumiutiqaqtuaq Christ-mik naagaqaa Anniqsuqtimik), 42 aasrii Simon Jesus-muutiaplugu. Jesus-ñum qiñiqługu nipliutinigaak, “Ilvichuvva Simon, igñiña John. Taiyuutinikkisirutin Cephas-mik” (mumiutiqaqtuamik Peter-mik Iyagañmiglu).

Jesus Tuqluiłha Philip-mik Suli Nathanael-mik

43 Uvlutqikman Jesus sivunnigñiqsuq Galilee-mugukhuni. Ilaan Philip paqitlugu nipliutinigaak, “Maliguañña!” 44 Philip-guuq Bethsaida-ğmiuñuniqsuaqtuuq Andrew-mlu Peter-mlu irviakni. 45 Philip-ñumli nalautlugu Nathanael, uqautinigaak “Uvagut paqitkikput taimña Moses-ñum uqautigimakkaña maligutaksrani suli sivuniksriqirit uqautigikkañat. Ilaa Jesus-ñuniqsuq, Nazareth-miu, Joseph-ñum igñiña.” 46 Nathanael-ñum piñigaa, “Qanusriq nakuuruuq aggitlava Nazareth-miñ?” Philip kiugaa, “Kiataamili qiñiğiaqsağun!” 47 Jesus-ñum qiñiqamiuñ Nathanael utlauruuaq inmiñun nipliğñiqsuq, “Uvvauna Israel-aagmiupiağataq! Ilaani piitchuq pigiilaq.” 48 Nathanael-ñum apiqsruğniğaa, “Qanuqługu ilisimaviña?” Jesus-ñum kiugaa, “Philip-mun tuqługaluaqtitnak qiñianiñniğikpiñ atanjusrima'avich asrirrirağaqtuami napaaqtumi.” 49 Nathanael-ñum kiugaa, “Ilisautrii! Ilvich Agaayyutim Igñiğiniğaaatin! Israel-aagmiut umialiginigaatin!” 50 Jesus-ñum kiugaa, “Ilvich ukpiliqsiqpich qiñigni'apkiñ sivuani ataani napaaqtum asrirrirağaqtuam? Qiñiğisirutin kamanatluktuanik taavrumakña.” 51 Jesus-ñum nipliutipsaagñigai, “Ilumutuuruamik nipliutigipsi, ilipsi qiñiğisigiksi qılak añaqpañ suli Agaayyutim israğulgi mayutmuktuat naagaqaa atqaqtuat Iñuum Igñiñanun.”

2

Jesus-ḡum Atlanḡuqtitchiḡha Imiḡmik Misruqqumun

¹ Uvluk piḡayuakun katchuutniaqtuak inniqsuk Cana-mi nunaaqḡimi Galilee-mi ittuami. Jesus-ḡum aakaḡa itmiḡiqsuq. ² Suli Jesus-lu maligḡuaqtiniḡlu aiyugaaqtaupmiḡiqsut katchuutniaqtuanḡnun. ³ Misruḡuutaat nuḡupman, Jesus-ḡum aakaḡan nipliutinigḡaa, “Ukua misruḡuutaiqsut.” ⁴ Jesus-ḡum kiunigḡaa, “Tiliuqtaksraḡingitchikma sutquluḡa. Piviksraḡasuli tikiumaitchuq.” ⁵ Jesus-ḡum aakaḡan uqautinigḡai savaktit, “Piyumigiksi qanupayaaq tilikpasri.” ⁶ Taraniguuq itchaksrat qattaliat iyaḡaich imiḡnun inniqsut, atausriq immaqtutilaaqallaapluni iḡuiḡḡnaqtun naagaqaa iḡuiḡḡnaq qulit gallon-tun, Jew-ḡuruat maligḡutaksrirusriagikkaḡmikkun igḡuutiksraqtuḡvikaanich. ⁷ Jesus-ḡum uqautinigḡai, “Immiqsigik qattat imiḡmik.” Tarra immiḡḡigḡaich qaḡḡukpiuraḡḡugich. ⁸ Tarakḡaasrii Jesus-ḡum nipliutigai, “Tarakḡa qalusriḡusri, nigiqpaktuat aḡalataat payuksiun!” Taapkua payuḡniḡaat. ⁹ Aḡalataata nigiqpaktuat uukamiun imiḡ misruḡuḡuqtitaq nalunigḡaa nakitḡnaqtautilaanḡa tamarruma misruqqum, aglaan taapkua savaktit qalusriuat imiḡmik iḡisimaniḡaat. Taavruma aḡalataata nigiqpaktuat tuḡḡuḡniḡaa uiksraun, ¹⁰ nipliutiplugu, “Atlas autaaqtitchiraqtut misruḡuḡiḡḡiksramik sivulliuplugu, aasrii aiyugaaktat imianikmata, akiitḡḡuḡniqsramik piqaqtitkaqsipḡugich. Aglaan ilvich itinniḡiḡ misruḡuḡiḡḡiqsraq isruanunaglaan.” ¹¹ Sivulliqpianuplugu taamna quviḡnaqtuaq savaaq Jesus-ḡum iḡiḡtaḡinigḡaa Cana-mi Galilee-miittuami. Ilaan kamanautni qḡiḡiḡtinnigḡaa. Aasrii maligḡuaqtaiḡ ukpiḡiḡiḡutipsaagnigḡaat. ¹² Tamarruma aquagun Jesus aakanilḡu nukatchianilḡu suli maligḡuaqtinḡi Capernaum-muḡniqsut, taraniasriiḡ itlutinḡ ikituurani uvluni.

Jesus-ḡum Suaḡḡuiyaiḡha Agaayyuvikpauramik

¹³ Jew-ḡuruat nigiqpagvikaanḡat atilik Apqusaakkauḡimik tikiyasriuruq, aasriiḡ Jesus Jerusalem-mun aullaḡniqsuq. ¹⁴ Agaayyuvikpaḡmi pakinnigḡaa iḡuich tunniuuḡḡairuat aḡusalluḡnik ipnaiḡiḡḡu tḡḡmiagruuranigḡu suli simmiqsuqtit maninḡnik aḡuppiruat manniqiviḡmikni. ¹⁵ Aasriiḡ akḡunaamik, ipiḡaqtuusriḡhuni uumaruapayaat aninnigḡai Jew-ḡuruat agaayyuvikpaḡatniḡ, manniqiviḡich simmiqsuirit maninḡnik ulḡutlugich, simmiqsuutinḡich siamitlugich. ¹⁶ Suli tilipḡugich tunisiullaqtuat tḡḡmiagruuranik itnaḡhuni, “Tamatkua uvakḡa anitchigik! Aapaa tupqa tunisiuḡḡaiviguḡnagu!” ¹⁷ Maligḡuaqtaiḡ itqaḡniḡaat uqahiq aglausimaruaq itna, “Agaayyuun! Siḡḡiḡillapiahigḡma tupiḡikkapnik iluḡnauqsimaagtitkaḡa.”

18 Jew-ḡruat nipliutitqinḡigaat apiqsruutmik, “Sumik quviqnaqtuamik iḡiqtaqagutin qinḡiqtinnyaqpiuḡ uvaptiknun nalaulḡiḡ taatnasriḡaqavich?” 19 Jesus-ḡum kiugai, “Unauvva agaayyuvikpak piyaḡupsiuḡ, piḡasruni uvluni nappatqikkisigiga.” 20 Jew-ḡruat apiqsruḡniḡaat, “Piḡasruni uvluni nappatqikkisiviḡ? Malḡukipiaq itchaksrani ukiuni nappaḡniakkauruq agaayyuvikpak una!” 21 Aglaan Jesus uqautigikkaḡa agaayyuvikpak atrinḡuniqsuq ilaan timaanun. 22 Taamani tuquḡiḡmiḡ anitqikman, maliguaqtaiḡ itqagḡniḡaat taatna uqalḡa, arguaqcutaitḡugich aglausimaruat uqalḡich, sulii Jesus uqautigikkaḡi.

Jesus Iḡisimaḡai Iluḡaisa Iḡuich

23 Jesus Jerusalem-mi ititlugu niḡiqpagvikaami tag-gisiquaqtuami Apqusraaqtitauliḡmik iḡugiaktuat ukpigiḡniḡaat qinḡiqamisigik quviqnaqtuata savaani. 24 Aglaan Jesus-ḡum ilumutuuginginiḡiḡai, atakkii ilaan iḡuich iḡisimaaḡikḡugich. 25 Iḡuktigun kanḡiqsipkaḡniḡnaḡhuni inginiḡniḡsuq, ilaan kanḡisimaaḡikḡugich iḡuich isrummatinḡich.

3

Jesus-ḡum Iḡisautriḡha Nicodemus-mik

1 Uvvaasriiḡ inniqsuq iḡuk atiqaqtuat Nicodemus-mik, Jew-ḡruat sivulliuqtaiḡ ilaḡat, piqataupluni taapkunani Pharisee-ḡruani. 2 Unnat ilaḡatni utlautiniqsuq Jesus-mun nipliḡhuni, “Iḡisautrii! Iḡichuḡigikput ilvich iḡisautriksrauplutin tuyuulḡiḡ Agaayyutmiḡ. Kia-unniḡ piyumiḡaitchai quviqnaqtuata savaat kisiḡanik Agaayyutim piqasriḡmalugu.” 3 Jesus-ḡum kiugaa, “Iḡumutuuruamik uqautigikpiḡ, iḡuum anitqinḡisuaḡuni, Agaayyutim aḡaayuaḡtaa qinḡitlasriyumiḡaitchaa.” 4 Nicodemus-ḡum apiqsruḡiḡniḡaa, “Qanuḡuni iḡuguaniktuat anitqikkisiva? Nalupqi-naitchuq, aakami iluanun isitqiaqsiyumiḡaitchuq, aniḡi tuglilḡitlasriḡugu.” 5 Jesus-ḡum kiugaa, “Iḡumutuullapiaqtuamik nipliutigikpiḡ, Iḡuk anitqinḡisuaḡuni imikun sulii Iḡqitchuakun Irrutchikun isitlasriyumiḡaitchuq Agaayyutim aḡaayuaḡtaanun. 6 Tamatkua aniruata iḡuḡniḡ iḡugruiniḡaurut. Tamatkualiasrii kisiḡa Iḡqitchuam Irrutchim anitqiksitani iḡuḡisirut Iḡqitchuakun Irrutchikun. 7 Quviḡusruutiginagu nipliutiga, ‘Anitqiksusraupiaqtusri’. 8 Anuḡi igliḡaqtuq napmupayaḡukami, ilipsiasriiḡ tusraaplugu anuḡim siḡgruḡniḡa, aglaan iḡisimatlaitchiksi nakiḡ agḡiḡa unniḡ napmulḡa. Taatnatun kiḡapayaḡa ittuq animaaqtuata Iḡqitchuakun Irrutchikun.” 9 Nicodemus-ḡum apiqsruḡniḡaa, “Qanuḡuni taatniitlagisiva?” 10 Jesus-ḡum kiugaa, “Ilvich

ilisautraugaluaqhutin Israel-mi taamna naluniqpiun? 11 Ilumutuullapiaqtuamik nipliutigikpiñ, Uvagut uqagaqtugut ilisimakpaptiknik suli ilisautirraqtugut qinikkaptiknik. Aglaan nallipsi uqaiqput akuqtugummataitchaa. 12 Ilipsi ukpigingitchipsitña uqautikapsi nunakñaqtatigun; qanugusri ukpigitlasrigisivisitña uqautigupsi pakmakñaqtatigun? 13 Kiñaunniiñ pakmuña mayuqsimaitchuq, aglaan Inuum Igñiña atqaqtuaq tatpakmakña. 14 Moses kivikmatun nimigianñuaq nappaqtamun suviksrailaami, taatnatun Inuum Igñiña kiviktaksraugisiruq. 15 Kisupayaaq ukpiqsripluni turviñiktuq ilaanik isruitchuamik inuugisiruq.

16 “Agaayyutim nunam inui piqpagivagitlugich, Igñitualuni aachtuutiginiгаа. Kisupayaaq ukpiqsriñikun turviñiktuq ilaanik tuquyumiñaitchuq, aglaan isruitchuamik inuugisiruq. 17 Atakkii Agaayyutim Igñiñi tuyugingitchaa atanniqsuqtautquplugu nunam inuiñun aglaan anniqsuqtautquplugu iluqaitñun. 18 Kisupayaaq ukpiqsripluni tunjaviñiktuq Igñiñanik, atanniusriak-sraitchuq. Aglaan ukpiqsriñgitchuaq atanniqsimaanjaniktuq, takku ukpiqsriñikun tunjaviñiksimañitluni Agaayyutim Igñituağikkañanik. 19 Taatnailiplugu taamna atanniusriaksraq ittuq, qauma nunam inuiñun tikitman. Aglaan inuich piqpagitlukkaat taaqtuaq taavrumakña qaumamiñ, takku ilinich irrusriñiksimaahutin pigiitchuamik. 20 Kisupayaam irrusriñiksimaahutuam pigiitchuakun qauma uumigigaa, suli utlautisrutlaitchuq qaumamun, takku ilaan irrusrigiliutikkani pigiitchuah sagviqungitlugu. 21 Aglaan kisupayaaq irrusriñikkami ilumutuuruamik qaumamun utlautiraqtuq, taavrumuña qaumamun sagviumatquplugu irrusrigiliutikkani tupiksriñikun Agaayyutmik.”

John Paptaaqtitchiri Iñisimaraulha Jesus-kun

22 Taavruma aquagun Jesus-lu maliguaqtinilu aullağniqsut nunañanun Judea-m. Tarani ittuallañniqsuq ilinjitñi suli paptaağıpluni. 23 John-tuuq paptaağiniqsuq Aenon-mi unjasriñgitchuamiñ Salem-miñ, takku imğukkaqhuni tamanna. Inuich utlaağaqlugu ilaan paptaağtağniğai. 24 John taamna isiqsimaitchuqsuli isiqsivimun.

25 John-ñum maliguaqtaiñ ilanich uqaksraqtuaqsiñiqsut Jew-nuruatlu taavrumuuna ipqiqsakkaukikun. 26 Aasriñ John-mun utlautiplutin uqautiplugu, “Iñisautri! Anun itqagiviuñ Jordan-ñum igluani piqatigikkan, ilvich uqautigikkan? Ilaa paptaağiaqsiruq, aasriñ inuum iluqani utlakkaa!”

27 John-ñum kiuniğai, “Kiñaunniiñ sumik piqagumiñaitchuq, Agaayyutmun qaitchiñgunnani. 28 Ilipsi ilisimarigigipsi nipliqsimañapkun Uvaña Christ-ñungitchuña, aglaan ilaan

sivuanii tuyuumaruña,' itqanaiyautityaqtitlugu. ²⁹ Nukatpiaq katchuutniaqtuaq niviaqsiam uiksrautigigaa. Nukatpian ilaurana qichaqatauraqtuq naalaḡniplugu, quviagiplugu tusraalha nukatpian katchuutniaqtuam nipaa. Taatnatun quviasrukiga naamatigiruq. ³⁰ Ilaa piguqtuksrauruq kamanaqsitluguni, uvanjaasrii nuimaigluña.

Ilaa Aggigsuaq Qilanmiñ

³¹ “Ilaa aggigsuaq pakmakña iluqaitniñ kamanatluktuq. Nunakñaqtaḡli iñuñhiñaupluni nunamiittuanjuruq, nunakñaqtanik nipiqaqhuni. Ilaa aggigsuaq qilanmiñ kamanatluktuq iluqaitniñ. ³² Aasrii uqautigigaa qiniikkani tusraakkaniḡu, aglaan kisupayaat uqalha akuqtungitchaat. ³³ Kia akuqtuiruam uqalhanik nalupqigingigaa Agaayyutim ilumutuulha. ³⁴ Taavruma Agaayyutim tuyugikkañan Agaayyutim uqalhi uqagigai, takku Agaayyutim qaitchiplugu inunaiqlugu Ippitchuamik Irrutchigimiñik. ³⁵ Aapam Iḡniñi piqpagiplugu aasrii supayaat aatchuutigigai ilaanun. ³⁶ Ilaa ukpiqsiriruaq Iḡniḡmik isruitchuamik iñuñliqaqtuq, aasrii tupiksriñgitchuaq Iḡniḡmik iñuñliqaḡumiñaitchuq. Aglaan Agaayyutim qinnautaa nayuutigisiruq ilaani qañavak taimuña.”

4

Jesus-lu Aḡnaḡlu Samaria-ḡmiu

¹ Pharisee-ñuruat tusraaniqsut Jesus iñunnatluaqsiñiplugu paptaagitlukhuniḡu John-miñ ² (Jesus ilaa paptaagingitchaluaqtitlugu, aglaan maliguaqtai). ³ Jesus-ñum tusraa'amijuq uqagikkañat, Judea-miñ aullaḡniqsuq Galileemun utiqhuni.

⁴ Utiḡimiñi taavrumani Samaria-kuaqtuksrauniqsuq. ⁵ Tikiñniqsuq Samaria-m nunaqqinjanun atiqaquamun Sychar unjaasriñḡiñniqsuamun nunañaniñ Jacob-ñum qaisañaniñ iḡniḡmiñun Joseph-mun. ⁶ Jacob-ñum nivviana taraniinniqsuaq. Aasrii Jesus igluaiḡmikniñ iñiqtuqhuni, nivviam sanigaanun aquvinniqsuq, uvluq qitiqquqman. ⁷ Samaria-ḡmiu aḡnaq aggigñiqsuq imiqtagiaqhuni. Aasrii Jesus-ñum nipliutiniḡaa, “Imiksriñña!” ⁸ Immali maliguaqtai nunaqqimunjusut niqiksramiknik tauqsigiaqhutin. ⁹ Aḡnam Samaria-ḡmium nipliutiniḡaa, “Ilvich Jew-ñurutin aasrii Samaria-ḡmiunjupluña. Qanuqhutin iniqpiña imigukhutin?” (Uvvataku Jew-ñuruat piqatiqatlaitchut Samaria-ḡmiunik.) ¹⁰ Jesus-ñum kiugaa, “Iḡisimagupku Agaayyutim aatchuutiksraña suli kisuuḡha iniqtigikkaqpich imiksritqupluni inḡayaḡiñ, aasrii Ilaan qaitchilutin iñuunaqtuamik imiḡmik.”

11 Ağnam nipliutigaa, “Ilvich qattaitmiutin, aasrii nivviaq itipmiuq. Nakiñmi imiq iñuunaqtuaq piñayaqpiuq? 12 Jacob-ñum sivulliapta uumiña nivviamik piqaqtitanatigut, qitungaiñlu suli pamiqsaanisa imigvigimakñatnik. Ilvich Jacob-miñ kamanatluktuanunusrugivich?” 13 Jesus-ñum kiugaa, “Kiñapayaaq imiqtuuaq imigmiñ uumakña imigulitqikkisiruq. 14 Aglaan kiñapayaaq imigmiñ aatchuutiksramniñ imigumi imigulitqinñiangitchuq, takku imiq aatchuutiksrağa itkisiruq ilaani suvliktuatun nivviatun imigmik iñuunaqtuamik, piqaqtillugu ittuksramik isruilaamun iñuuligmun.” 15 Ağnam nipliutigaa, “Taavrumiña imigmik qaitchiñña, imigulitqinñgitchumuunjali unniñ uvuña imiqtatqinñgitchumuunja.” 16 Tarra Jesus-ñum nipliutiniğaa, “Aullağutin uqautityağun ilaqtin pakma nayuqtigikkan, aasriiñ uvuñatqigutik.” 17 Ağnam kiuniğaa, “İlaqataitchuña.” Jesus-ñum kiugaa, “İlvich nalauttutin niqliqavich ilaqataiññiplutin. 18 İlvich ilaqatniktuqsimarunami tallimani, aasrii nayuqtigikkan pakma nalaulugu ilaqatiginğitchiñ katchuusrimaitchiñ. Taatnaqavich nalauttutin.” 19 Ağnam nipliutigaa, “Taatnailiplugu ilisimmatiqagñiqavich kaniqsigiga sivuniksriqirauñhiñ. 20 Samaria-ğmiut sivulliaavut agaayumaaguurut uumani iñgimi aasriili ilipsi Jew-ñuruani uqağaqtusri iñuich agaayumaagtusrauniplugich Jerusalem-mi.” 21 Jesus-ñum nipliutiniğaa “Ağnaaq, ukpiğinña, Piviksraq tikitkisiruq iñuich agaayyuvigitlaigñiaqmatruñ Aapa uumaniunniñ iñgimi naagaunniñ Jerusalem-mi. 22 Samaria-ğmiusri ilisimangipiağiksi kisumun agaayumaahiqsi; uvagut aglaan Jew-ñuruani ilisimagikput kisumun agaayumaahiqput, takku iñuich anniqsuqtiksrañat Jew-ñuruaniñ kanijaqtuq. 23 Aglaan piviksraq tikisaaqtuq, pakmaunniñ tikiumaaniktuq, ilumun putqatağvijaqtuat agaayumaagviginiaqmatruñ Aapa Ipqitchuakun Irrutchikunlu ilumutuuhikunlu. Takku Aapauruaq piqağuktuq iñuich agaayumaagviginiaqtuanik inmiñun taatnaililugu. 24 Agaayyun Irrusriuruq. Tamatkua putqatağvijaqtuat ilaanik agaayumaagtusraupiaqtut Ipqitchuakun Irrutchikunlu ilumutuuhikunlu.” 25 Ağnam nipliutiniğaa, “Uvaña kaniqsimagiga Messiah taiyuutilik Christ-mik agqisagumaruaq. İlaan agqigumi uqautisrağumakñatigut supayaamik.” 26 Jesus-ñum nipliutigaa, “Uvaña uqaqtin İlañuruña.”

27 Taatnaanigmiuglu tarani Jesus-ñum maliguaqtai utiğniqsut. Atqunaq quvigutchanñiqsut Jesus ağnamik uqaqtiağniqman. Aglaanguuq nalliata nipliutingiñniğaa ağnaq, “Sumik pisukpich?” naagaqaa apiqsrungiñniğaat Jesus, “Suvaata ağnamik uqaqtiaqapich?” 28 Tarakña

aġnam imiqtautni unitlugu, nunaaqqimun utiġniqsuq, uqaaqsipluniasriiñ iñun, ²⁹ “Maligluna qiniġiaqsiun iñuk uqautriga suraġalipayaanik. Ilaa Christ-ñunġitchaluaqpa?” ³⁰ Tamatkua uniññiġaat nunaaqqiq utlautiplutin Jesus-mun.

³¹ Taatnaħhatniguuq, maliguaqtaiñ Jesus uqapsaaġniġaat, “Iisautrii, niġġiñ!” ³² Ilaan kiuniġai, “Niqautilaqtuna ilisimangisapsitñik.” ³³ Taatnaqman maliguaqtai avatmun apiqsruqtautiaqsiñiqsut, “Iñuum una payunġitchaluaġniqpaun niqiksramik?” ³⁴ Jesus-ñum nipliutiniġai, “Niqautilaqtuna tupiksriġmik tuyuġirima pitqutaanik suli itqanaħiksrajanik savaam qaisajan iñiqtaġitquplugu.” ³⁵ “Uqaġaqtusri, itnaħiplugu nautchiiviksigan, ‘Sisamani tatqini ittaqtuq katitchiviksraq.’ Uvaħali nipliutigipsi, qiniqtuallautaqsigik nauruat pakma pinuqtuat katitauħiñaaġuqhutin.” ³⁶ Iñuk kipripluni katitchiruaq akiññaaqtuq katitchiġmiñi nauruanik isruituamun iñuħiġmun, atunim aasrii nautchiiruaglu kipriruaġlu quviasruqatigiikkisiplutik. ³⁷ Uqautauruaq ilumutuuruq itna, ‘Iñuk nautchiiraqtuq atlam aasrii kiplugu, katitlugu mukkaaksraq.’ ³⁸ Uvaħa tuyuġipsi kipriħusri katitchitquplusri nautchiivinmi savaaqaġvigimaisapsitñi atlat savaanjanatni aasrii piññagusri taipħua savaanjanatniñ.”

³⁹ Samaria-ġmiut iñugiaktuat nunaaqqimikni ukpiqsriñiqsut Jesus-mik aġnam itnaħhagan, “Ilaan uqautigaanja supayaamik atuqsimakkamnik.” ⁴⁰ Taatnaqħugu Samaria-ġmiut tikitñamitruñ, ittullaquaqsiñiġaat inmikni. Jesus-ñumaasriiñ malġunni uvlunni nayuġniġai. ⁴¹ Iñugiaksilaġniqsut ukpiqsriuat ilaan uqauttutaigan. ⁴² Aasrii aġnaq uqautiniġaat, “Ukpiqsriħiqsugut ilvich nipiħiñaaġingisapkun aġlaan uvaptiknik tusraaplugu, ilitchuġigikput ilumutun anniqsuqtiksraulħa nunam iñuiñik.”

Jesus Mamititchiñiqsuq Aħalatchirim Iġñiħanik

⁴³ Kiñuagun malġuk uvluk Jesus aullaġniqsuq Galilee-mun. ⁴⁴ Ilaan ilisimagaluaqħugu, “Sivuniksriqiri kamakkusriaqat-laitħuq inmi nunamiñi,” aullaġviginiġaa. ⁴⁵ Galilee-mun tikitman iñuich paġlaniġaat, qiniħanikħugu supayaaq savaaġikkaħa niġiqpagvikaami tagġisiquaqtuami Apqusaakkauħiġmik, takku ilinittuuq utlautiniqsut niġiqpagvikaamun Jerusalem-mi.

⁴⁶ Taatnaqhuni Jesus utitqinñiqsuq Cana-mun Galilee-mi ittuamun, sivuani imiġmik misruġuġuqtitchivinmiñun. Aasrii Capernaum-mi inniqsuq aħalatchiri iġniħaġniqsuaq atniġnaqtuamik. ⁴⁷ Tusraa'amiun Jesus tikitħugu Galilee-mun Judea-miñ, utlakħugu apiqsruġniġaa Capernaum-muħlugu iluaqsiħaġayaitmaħaan iġni tuquħiñaaġuqtuq.

48 Jesus-ŋum nipliutinigaa, “Nalliysiunniiñ tarra ukpiqsriyumiñaiapiaqtuq, qin̄igaluaqani kamañaqtuaniglu savaanik quviqnaqtuaniglu.” 49 An̄alatchirim kiulgiññigaa, “Malin̄ja, qitunḡaurağa tuqugaluaqtitnagu!” 50 Jesus nipliutigaa, “Aullağin̄, iḡn̄iḡin̄ iñuugisiruq!” Taavruma iñuum Jesus-ŋum nipliutaa ukpiğıplugu aullağniqsuq. 51 An̄ilaatmuktitlugu savaktaiñ paaḡniḡaat tusraapkağiaqlugu “Iğ̄n̄iḡin̄ iñuugaqsiruq.” 52 Apiqsruğniḡai qan̄aaglaan iḡn̄i iħuaqsitmuaqsipman̄aan. Taapkua kiuniḡaat, “İkpaksraq uvluqpaguğniḡmiñin̄ atautchimun iħiyun̄naqsipman uunaqħuutaiqsuq.” 53 Aapaauruam iħitchuğiniḡaa atuummih̄ha taivruman̄i sassaḡniḡmi Jesus-ŋum nipliutikmani, “Iğ̄n̄iḡin̄ iñuugisiruq,” Taatnaqhuni ukpiliğ̄niqsuq, suli iluqaḡmin̄ tupiqatipayaan̄iħu. 54 Taavruma tuglil̄iğ̄niḡaa quviqnaqtuq savaan̄ja Jesus-ŋum Galilee-mukman̄ Judea-miñ.

5

Jesus-ŋum Mamititchiħha Atniḡn̄aqtuam̄ik Narvauram̄ Siñaan̄i

1 Aquagun tamarruma Jew-ŋuruat niğiqpagvikaan̄at ilgiññiqsuq. Aasrii Jesus-tuuq utlautipluni Jerusalem-mun. 2 Taamani Jerusalem-mi İpnaich Paan̄atni narvauraqaḡniqsuq tallimanik quliğ̄utilik. Hebrew-tguuq uqan̄atigun taiyuutiqağniqsuq Bethzatha-mik. 3 İñugiallapiaqhutin̄ iñuich atniḡn̄aqtuat nalaniqsut tamatkunan̄i quliğ̄utit atin̄itñi qin̄itlaitchuat, pisrutlaitchuat, suli auliyatlail̄at taqqipl̄utin̄ im̄ğum iħiqsraqtiliksran̄anik. 4 Uvvaguuqtakku qakugulitchiaqlugu Agaayyutim israğulgan imiq iħiqsraqtitağniqm̄agu aasrii sivulliq atniḡn̄aqtuan̄iñ kiñil̄gaaqtuq an̄alataupkaqaaqlugu imiq mamitauraḡniqsuq qanusripayaam̄ik atniḡn̄autiqağaluan̄jağmi. 5 İñugguuq atniḡn̄aqtuq iñuññaq akim̄iaq piñasruni ukiuni tarani itmiñiqsuq. 6 Jesus-ŋum qin̄iğ̄niḡaa nalaruaq suli kan̄iqsipl̄ugu ilaan atniḡn̄aħha takiruami, aasrii nipliutiniḡaa, “İħuaqsisukkaluaqpich?” 7 Atniḡn̄aqtuam̄ kiuniḡaa, “Uvan̄ja kiñisaitchaqtun̄ja imiq iħiqsraqtitaupman. Takanun̄jağniaqtitlun̄ja atlam sivulliugağigaañja.” 8 Jesus-ŋum nipliutigaa, “Makillutin, ikiv̄gatin tigulugich pisrugiñ.” 9 Taimmaiñaq taamna mamitauniqsuq; ikiv̄gani tiguplugich, pisrun̄niqsuq. Uvluq tamanna taavruma atuummivia Jew-ŋuruat minḡuiqsiağviginiḡaat. 10 Taatnaqlugu Jew-ŋuruat nipliati-aqsiniğ̄aat iñuk iħuaqsikkauruaq, “Ugluvak minḡuiqsiağviuruq. Atuqtaksraptiknun akitñautiniqsutin̄ ikiv̄gapnik akiyaqavich.” 11 İlaan kiuniḡai, “Taivruma iħuaqsipkaqtima uqautigaan̄ja, ‘İkiv̄gatin tigulugich pisrugiñ.’” 12 Taapkua apiqsruğniḡaat, “Kia taatnaqvatin?” 13 Ağlaan taavruma iħuaqsikkauruam

ilitchuginginiñigaa kisuutilaana, atakkii Jesus tamaakna piigñiqsuq iñugiakpagitluni tamanna. ¹⁴ Aquagun taavruma Jesus-ñum paqinnigaa Jew-ñuruat agaayyuvikpanatni aasriiñ nipliutiplugu, “Atañii. Pakma ihuaqsirutin. Killuqsatqinñiaqnak. Takku killuqsaguvich pigiiitluktuatq tikitpiaqtuq ilipnun.” ¹⁵ Taavruma iñuum aullaqami Jew-ñuruat uqautiaqsiñigai Jesus-ñuniplugu ihuaqspkaqtini. ¹⁶ Taavrumiña piqusriqhutin Jew-ñuruat piyugaqsiñigaaat Jesus, ilaa ihuaqsiñiñiñi minguiqsiagvium uvluani. ¹⁷ Jesus kiuniñigai, “Aapaga savaktuq ataramik iñiqługu, sulii uvanaptuuq savaktuksraupmiña.” ¹⁸ Taavruma nipliutim Jew-ñuruat sivunniqsillapiagñigai tuqqutchukługu, taavrumuunahiñaungitchuaq minguiqsiagvium atuqtaqsraigun aglaan nipliñhagunlu Agaayyutmik aapaqagñipluni sulii atriliiutipluni inmiñik Agaayyutmun.

Igñiguruam Anjalatchiłha

¹⁹ Jesus kiugai, “Uqautigipsi ilumutuuruamik itna, Igñiq iñiqtaqatlaitchuq inmigulhiñaa. Ilaa savaaqagagtuq taavrumiña qinikkağmiñik Aapani savaaqagman. Supayaamik Aapauruaq iñiqtaqagman, Igñiniantuuq savaagirağigaa. ²⁰ Aapam Igñi urriqsuutirağigaa iluqaanik savaagitlakkağmiñik, atakkii piqpagiplugu. Ilaan ilisautigisiplugu kamanatluktuanikunniñ tamatkunakna iñiqtagikkaniñiñ, ilipsi quvigusrullapiatlasriłusri. ²¹ Atriplugu Aapaa anipchairağiłha tuquruanik iñugutqihğmun, taatnatullapiaq Igñiña qaitchitlaruq iñuuhğmik tamatkununa pisukkağmiñun. ²² Aapaña inmiñik atanniqsunğiqhuni, aglaan Igñi qaitchianinğigaa atanniihğmik. ²³ Taatnaqhuni iluqani kamakkun itkisiruq Igñinjanun atrilugu iñuich kamaqsriłhat Aapananik. Kiñapayaaq kamakkutaitchumi Igñinjanun kamakkutaitmiiuq Aapananun tuyugiraanun. ²⁴ Ilumutuullapiaqtuamik uqautigipsi, Kiñapayaaq tusraaruq uqautimnik sulii ukpiqsiruaq tuyugirimnik piññaktaqtuq isruitchuamik iñuuhğmik. Taamna atanniqsuyumiñaitchuq, aglaan pituğaantuuq tuqunahğmiñ iñuuhğmun.

²⁵ “Uqautigipsi ilumutuullapiaqtuamik, Piviksraq tikiññiaqtuq, ami tikiumaaniktuq tuqunaruat tusraahksrañat nipaaniq Igñinjan Agaayyutim, aasrii tamatkua tusraaruat iñuuniaqtut. ²⁶ Atriplugu Aapauruaq Ilaa kanjuruuq iñuuhğmi, taatnatun Aapauruam inillakkaa Igñigikkani kanjutlasriplugu iñuuhğmi. ²⁷ Sulii qaitchaa Igñi nalaullugu anjalatchiłksramik atanniqsuihğmik, atakkii Ilaa Iñuum Igñigiplugu. ²⁸ Taamna quvigusruutiginagu, piviksraq tikiññiaqtuq tuquruat iluqatin iluvigñi tusraagisiłhat nipaaniq. ²⁹ Aasrii ilinich anitqiglutin iluvigñiñ, tamatkua savaagiksuat anilutin iñuuhğmun

suli tamatkua savaagiitchuat anilutin sivuuganaqtuamun atanniqsiviksragmiknun.

Ilisimarit Jesus-kun

³⁰ “Sumik savaaqagumiñaitchuña uvapkuiñaq. Uqausriusriaga tuvraqhugu Agaayyutmiñ atanniiraqtuña. Taatnaqhutin atanniutitka nalaunnarut, takku pisulhapkun itingitlugu, aglaan tuyugirima pisulhagun. ³¹ Uvapkuiñaq uqaqsagñiaguma, iñuich ukpigiyumiñaitchaat ilumutuunilugu. ³² Aglaan ittuq uqautigiriga, uqaqtuaq ilumutun uvapkun. ³³ Ilipsi tuyuqaqapsi iñunmik kanjisiuqtuksranik John-mun Paptaaqtitchirimun, ilaan uqautigaasri taavrumuuna ilumutuuruamik. ³⁴ Iñunmik ilisimariqağnanğitchaluaqluña, aglaan taamna nipliutigigiga ilipsi anniqsuqplusri. ³⁵ John atriqaqtuag nannimik ikimaruamik qaummagiksiplugu, ilipsipsuuq sivikitchuami taimani quviagigiksi qaumagikkaña. ³⁶ Aglaansuli uvapkun piqaqtuña ilisimarimik kamanatluktuamik John-ñum ilisimaraułhaniñunniñ, makua savaat iñiqtağikkağma, Aapaa qaisañiñ savaagitquplugich itqanaiglugich tamatkua nalupqinaiqsruğaat Aapamun tuyugiliga. ³⁷ Aapauruaqtuuq tuyuqaqtuaq uvañnik uqaqtuq tamarrumuuna, ilipsi tusraangaqsimaitchaluağiksi nipaa unniñ kigiñaña qiniğlugu. ³⁸ Ilipsi uqaututai pigingitlugich unniñ ukpigingitlugu taamna tuyugikkaña. ³⁹ Iisaağigisi uqalħich aglausimaruat iñuuligmik isruitчуamik paqitchiñasugiplusri. Tamarra tamatkua uqautiqaqtuat uvapkun, ⁴⁰ aglaan piyummataitçhusri uvañnun utlautisrugusri aasrii piññagusri iñuuligmik uvapkun.

⁴¹ “Nangaqsiuliksraq iñunniñ qiniğniagagingitchiga. ⁴² Aglaan ilisimagiksi, suutnagingitchiksi piqpaksriħiq suvaluk Agaayyutim piqpaktaña. ⁴³ Aggiqsuña Aapaa aňalatchisaagun aasii akuqtungitchipsitña. Naagasuli iñuk kiña aggiqpan inmi sanñimigun, ilipsi akuqtuğniagiksi. ⁴⁴ Ilipsi nangautisruuruani avatmun aasriñ suliqutigingitchiksi nangausriaksraqsi Agaayyutmiñ kisianiñ. Qanuğusrimi ukpiqsriñiaqpsi? ⁴⁵ Isrummatiginagu uvañnun patchisiqutigisiñilusri Aapaanun. Moses-ñum patchitri sagviummigaa, taimñaami Moses ilipsi tunñavigikkaqsi. ⁴⁶ Ilumun ukpiginigupsiuñ Moses, tunñaviginayaqmigipsitña ukpigiluña takku ilaan aglaktigun uqautigigaña. ⁴⁷ Aglaan aglaagikkañi ukpigingitñapsigik, qanuğusri ukpiqsrigisivisi uvaña uqalimnik?”

6

1 Taavruma aquagun Jesus ikaañaruq taagatchiañanun narvañan Galilee-m. Taamna narvaq taggisiqaqmiuq Tiberias-mik. 2 Iñugiallapiaquuat malilgiññaat, atakkii ilinisa qiniqługich quvinqaqtuat savaani ihuaqsiragañikun atniğñaqtuanik. 3 Jesus qimigaamun mayuqhuni, aquvinniqsuq maliguaqtinilu. 4 Jew-ñuruat niğiqpagvikañat taggisiqaqtuaq Apqusraaqtitauligmik tarani qalliñiqsuq.

5 Jesus qiniqługich iñugiallapiaquuat iñuich utlautiruat inmiñun nipliutiniğaa Philip, “Nakiñ tauqsigayaqpisa niğisuiğutiksrañatnik ukua iñuich?” 6 Taavruminaguuq nipliutiniğaa Philip uuktuaqługu, Jesus-ñum ilisimaanikkaluaqługu suliksrani. 7 Philip-ñum kiuniğaa, “Malğuk kavluutik akiaknik naamayumiñaitchut qaqqiaqsisigisağuptigik iñullaa mikiruuramikunniñ niğiyumiñaqsiługu.” 8 Maliguaqtit ilañata, Andrew, Simon Peter-m aniqataa, nipliqsuq, 9 “Uvvauvani nukatpiağruk piqagñiqsuq tallimanik qaqquuranik barley-nik suli qaluuraañnik. Aglaan suugisivat taapkua itna iñugiaktigiruami iñuñmi?” 10 Jesus nipliutigai, “Iñuich aquvititchigik.” Ivigaañupluniguuq tamanna. Iñuk iluqani aquvinniqsuq. Añutiklihiñat 5,000-siyuñnaq. 11 Jesus-ñum qaqqiaq tigu'amiuñ, Agaayyun quyaniğaa agaayupluni, autağutaupluniasrii iñuñnun aquppiruanun. Taatnatunsuli iñiqtaqağniqsuq qalukkun. Aasrii iluqatin niğiniqsut pisuiğataqhutin. 12 Niğisuiłlakmata, Jesus nipliutigai maliguaqtini, “Iłakupayaat katitchigik aasrii iksisruñaqasri.” 13 Katitchi'amin, immiğniğaiç qulit malğunnik aguupmaich ilakuatnik tallimaniñ barley-niñ qaqquuraniñ iñuich niğivigikkañatniñ. 14 Iñuich qiniqamitruñ quvinqaqtuaq savaaq Jesus-ñum iñiqtaña nipliğniqsut, “Iłumutun una ilaañuniqsuq. Tarra sivuniksriqirauniqsuq agqiqsuksrautauruaq nunam iñuiñun.” 15 Jesus-ñum kañiqsiñiğaa iñuñnun umialiguqtinniañiksrani nunuriluni. Taatnaqhuni unitługich aullaumiugallañniqsuq qimigaanun kisimi.

Jesus-ñum Pisrułtha Imğum Qaañagun

16 Unnuksraaqman maliguaqtai narvamun utlautiniqsut. 17 Umiamun iki'amin utiaqsiñiqsut Capernaum-mun ikaaqługu narvaq. Unnuaguqman Jesus-ñum utlangiñniğaisuli. 18 Anuğiguutiqağniğai qailguutiplugich. 19 Maliguaqtit iputlutin piñasrunik naagaqaa sisamanik mile-lanik iglianigmiullu, qiniqsiñiğaat Jesus pisruktuaq imiğmi qalliruaq umiamun. Aasrii ilinich iqsitchallapiagñiqsuq. 20 Jesus-ñum nipliutiniğai, “Iqsiñasri! Uvañauruña.” 21 Taapkua ikiyumaliqsiqsiğniğaat, aasrii ikipman taimmaiñaq umiam tikiññaniktigniğaa sivuniğikkani.

Jesus-ḡum Qaaqianuḡtha Iḡuuligmi

22 Uvlutqikman iḡuich iḡugiaktuat aullangitchuat tamaaniananiḡ narvam, ilitchuḡinigaat atausrisualuk umiaq taraniitilaanjanik. Jesus aullaqataungiḡtha maliguaqtimigun suli itqagḡinigaat kisimiḡ maliguaqtaiḡ aullaḡhat. 23 Atlat umiat Tiberias-miḡ tulaagaqsiḡiqsut qaninanun nigiqpagviata Atanguruaq agaayutrianikman. 24 Iḡugiaktuat kaniqsima'amitruḡ Jesus taraniḡiḡtha unniḡiḡ maliguaqtai, umianun ikiplutiḡ Capernaum-mun aullaḡniqsut pakakḡlugu. 25 Narvam igluani iḡuich Jesus paqitnamitruḡ, nipliutiniḡaat, "Iḡisautrii! Qaḡaaglaan maunḡaqpich?" 26 Jesus-ḡum kiugai, "Iḡumutuullapiaqtuamik nipliutigipsi, paqitkipsitḡa takku nigiiḡapsigun qaaqiamik pisuiḡataqhusri piqutigitlusrunḡaqnagich qiḡiḡkkasri quviḡnaqtuat savaatka sanḡigikkapkun. 27 Sakuugutiḡaḡasri niḡimik piungḡisqaqtuamik aglaan sakuugutiḡaḡitchi niḡimun ittuaksramun isrutchuamun iḡuuligmun. Taamna niḡi Iḡuum Iḡḡiḡan qaitkisigaa ilipsitḡun, takku Agaayyutim Aapam nalunaiḡsaḡigaa iḡuaḡikkauḡhagun Ilaa." 28 Tamatkua apiḡsruḡaat, "Suruksrauvisa savaaḡaḡniḡaḡupta Agaayyutim savaaniḡiḡk?" 29 Jesus kiugai, "Uvva savaaḡ savaaḡitqukkana Agaayyutim ilipsitḡun, ukpiḡsritḡugaasri ilaanik tuyugḡkkaḡmiḡiḡk." 30 Tamatkua kiugaat, "Sumik qiḡiḡkkigayaḡpisigut quviḡnaqtuamik sanḡipkun, uvagut qiḡiḡḡlugu ukpiḡsritḡasriḡluta ilipnik. Sumik iḡiḡtaḡaḡayaḡpich? 31 Sivulliavut niḡimarut taiyuutiliḡmik Manna-mik qaaqumik pakmakḡaqtamik suviksraiḡaami atriplugu uḡautiḡimaruaq inḡilḡaan uḡaḡiḡmi, itna, 'Ilaan qaitchigai qaaqumik niḡiksranḡatnik pakmakḡa.'" 32 Jesus nipliḡsuḡ, "Iḡumun nipliutigipsi, taimḡa Moses niḡiḡaḡtitchiruḡ ilipsitḡiḡk pakmakḡa timiḡhiḡnamun ittuamik, taiyuutiliḡmik Manna-mik. Uvvaaglaan Aapaa qaitchigaasri iḡuunaqtuamik ilumutuuruamik niḡiksramik pakmakḡa qilaḡmiḡ. 33 Uvvataḡku niḡiksraḡ Agaayyutim qaisana ilaanuruḡ atḡaḡtuḡaḡ pakmakḡa iḡuuligmiḡ qaitchipluni nunam iḡuiḡun." 34 Tamatkua nipliutiniḡaat, "Ataramik qaitchisigut taavrumiḡa niḡiksramik."

35 Jesus-ḡum nipliutigai, "Uvana atrigigaana qaaqiam niḡiksrauruam timikun, uvana kanḡigigaana iḡuutlasriḡiksram iḡuutchikun. Iḡuk utlautiruaq uvanun nigisulitḡikkumiḡaitchuḡ, suli ukpiḡsriruaq uvapkun imiḡulitḡikkumiḡaitchuḡ. 36 Aglaan uvana uḡautianikkipsi arguaḡtuḡḡapsigun, takku ilipsi qiḡiḡḡaluaḡḡana savaaḡikkapkun ukpiḡsrisunḡitchusri. 37 Kiḡapayaaḡ Aapaa qaisana uvanun utlautigisiruḡ. Aasrii kiḡapayaaḡ uvanun utlautiruaḡ saḡitchumiḡaitchiga. 38 Takku atḡaḡtuḡa

pakmakña tuyugirima pitqutigikkaña iñiqtagityaqługu, pisullapkuungitchuaq. ³⁹ Uvvauna pisuligigaa tuyugirim uvamnik tammaitqungiliksrağa nalliatnikunniñ qaisagianikkanñiñ uvañnun aglaan iluqaisa anitqiksillugich iñuuligmun uvlumi aqulligmi. ⁴⁰ Uvvauna Aapaa pisuligigaa iluqatin qiniqtuat igñiguruamik suli ukpiqsriuat ilaanik piqaliksrañat isruitchuamik iñuuligmik aasrii uvaña makititkisiplugich iñuuligmun aqulligmi uvlumi.”

⁴¹ Jew-ñuruat uqapilutigiaqsiñigaat ilaan nipliñhagun, itna, “Uvaña niqiksrauruña atqaqtuaq pakmakña.” ⁴² Ilinich nipliñiqsut, “Jesus-ñungitpauna, Joseph-ñum igñiña? Uvagut ilisimagivut aapañalu aakanalu. Qanuqhunimi nipliava atqağnipluni pakmakña?” ⁴³ Jesus kiugai, “Uqapiluguiqitchi! ⁴⁴ Kiñaunniñ uvañnun utlautilguitchuq kisianik Aapauruam tuyugirima uvañnun utlautipkaqmani. Aasrii uvaña anitqiksitkisigiga iñuuligmun uvlumi aqulligmi. ⁴⁵ Sivuniksriqirit aglausimaruat, ‘Agaayyutim iñupayaat ilisautigisigai.’ Kisupayaaq naalağniruaq Aapamik suli ilitchiyumaruaq Ilaaniñ utlautiraqtuq uvañnun. ⁴⁶ Kia-unniñ qiniqsimaitchaa Aapa, aglaan kisimi Agaayyutmiqnisauruam qiniqsimagaa Aapa. ⁴⁷ Iłumutuuruamik nipliutigipsi, kiñapayaaq ukpiqsriuaq isruitchuamik iñuuligaqtuq. ⁴⁸ Uvaña qaqqianuruña iñuunaqtuaq. ⁴⁹ Ilipsi sivulliasri nigimanñagmin pakmakñaktamik qaqqumik suviksrailaami tuqurut timimikkun. ⁵⁰ Aglaan qaqqiaq atqaqtuaq pakmakña itniittuq, kiapayaaq nigikpagu tuquyumiñaitchuq. ⁵¹ Uvaña iñuunaqtuaq qaqqiaq atqaqtuaq pakmakña. Kiñapayaaq iñuk nigigumi taavrumakña qaqqiamiñ iñuugisiruq taimuña, aasrii timiga qaqqianuruq qaisaksrağikkağa nunam iñui iñuutlasritquplugich.”

⁵² Taatnaqman Jew-ñuruat uqaatchagutiniqsut inmiknun aasrii apiqsruqlugu, “Qanuğuni uuma iñuum timimiñik niqiksriñiñiaqpatigut?” ⁵³ Jesus-ñum kiugai, “Iłumutuuruamik nipliutigipsi, ilipsi nigigitchupsiuñ timaa Iğñiñan piqagumiñaitchusri iñuuligmik ilipsitñi. ⁵⁴ Kiñapayaaq niqiniktuq timimnik suli iminiktuq augikkamnik isruitchuamik iñuuliññaktaqtuq, aasrii anitqiksitkisigiga iñuuligmun aqulligmi uvlumi. ⁵⁵ Uvvataku timiga ilumun niqiksrauruq, suli auga ilumun imiksrauruq. ⁵⁶ Kisupayaaq niqigaqtuaq timimnik suli imigaqtuaq augikkamnik iñuuruq uvapkun suli iñuugisipluni piqasriutiluni uvañni. ⁵⁷ Iñuuruam Aapam tuyugipluña, suli uvañaptuuq iñuuruña ilaagun, taatnatuntuuq kiña niqigaqtuaq uvamnik iñuugisipmiuq uvapkun. ⁵⁸ Iñuum taamna qaqqiaq niqigigumiñ iñuugisiruq qañavak taimuña. Taamnauruña qaqqiaq atqaqtuaq

pakmakña atrigingisaña qaqqiam sivulliapsi nigitchanät, naagaunniñ tuquplutin.”⁵⁹ Taatnağniğai Jesus-ñum ilisautriñiğmiñi katrağvinjmi Capernaum-mi.

Uqalhich Isuitchuakun Iñulikun

⁶⁰ Iñugiaktuat maliguaqtaiñ tusraaplugu nipliğniqsut, “Taamna ilisauttun akuqtuliksrana sakiqnaqtuq. Kia naalağnisivavaun?”⁶¹ Uqautigaluaqtitnaniguuq, Jesus-ñum kanjqsimapmitçanji maliguaqtini uqapiluktuat tamarrumuuna uqağikkağmigun. Taatnaqługich nipliutiniğai, “Taavruma nipim piyummataiqsitaqsivasri?”⁶² Isrummatigisriun qinihiksraña Iğniñan Iñuum utiaqsikpan sivuani irvigimakkağmiñun. Taatnaaqsikpan nikaliğukkayağniqpisi?⁶³ Ipqitchuaq Irrusriq iñuuliqaqtitchiruanururuq. Timi iñuuliqaqtitchiñgitçhuq. Uqalhich ilipsitñun uqautigianikkatka Irrusriurut, suli iñuupkağisipiagaasri.⁶⁴ Naagauvva ilapsi ukpiğingitçhaich,” Jesus-ñum taatnağniğai. İlisimaplugu aullağnisagağatałhaniñ kisuulhat ukpiqsriñgitçhuaq suli kisuugisilha tuniriksrağmi.⁶⁵ Aasrii nipliğniqsuq. “Taavruminja piqusriqlugu uqautigipsi, kia-unniñ utlautiyumiñaiłha uvañnun kisanik Aapam utlautipkaqpani taatnatlasriługu.”

⁶⁶ Taavruma aquagun iñugiaktuat maliguaqtai kiñumuaktut malitqikkummataiqlugu ilaa.⁶⁷ Taatnaqhuni Jesus nipliutiniğai qulit malğuk maliguaqtini, “İlipsipsuuq kiñumuakkumangitçhaluaqmivisi?”⁶⁸ Simon Peter-m kiuniğaa, “İi, Ataniiq, kimunmi aullağisivisa? İlvich pigigitin uqalhich isruitçhuamik iñuunaqtuat.⁶⁹ Pakma ukpiğigikput ilitçhuğiplugu ipqitchuanutilaan Agaayyutmiqnisauplutin.”⁷⁰ Jesus kiugai, “İlipsi qulit malğuuplusri piksraqtaağingitpisimi? Aglaan ilari Tuunğaqmiqnisauruq.”⁷¹ İlaanguuq uqautiginigaa Judas, iğniña Simon Iscariot-ñum. Uvvatakku Judas qulit malğuuqataugaluaqhuni, tunisiyumanisquq Jesus-mik.

7

Jesus-lu Aniqatailı

¹ Tamarruma kiñuagun Jesus igliğniqsuq Galilee-mi, igliğummatailıqhuni Judea-mi, atakkii Jew-ñuruat tuqqutçhuqlugu.² Jew-ñuruat nigiqpagvikaanata Palapkaat tikiyasriuruq.³ Uvvaasriñ Jesus-ñum nukatchianjñ anutit nipliutiniğaat, “Unillugu mannaaq, aullağiñ Judea-mun, ilvilli maliguaqtivich taamani qiniğumigaat savaaq iñiqtağikkan.⁴ Kiñaanñiñ iriqsimatłaitçhuq savaağmigun ilisimatqullapiaqami. İlvich iñiqtaqaqtuami tamatkuninja, iluqaitñun iñunñun ilitçhuğipkağiñ.”

5 Taatnagnāaat nukatchianjunniiñ ukpiqsriñgitlutinj Ilaanik. 6 Jesus nipliutigai, “Piviksrāga nalauullugu tikiumangitchuqsuli. Ilipsi aullāhiñaañurusri sumipayaaq. 7 Nunam iñuiñ uumigikkagin̄itchaasri uvaptun, atakkii uvaña uqausrimaplugich iñuuniāhat pigiiñhagun. 8 Ilipsi nīgiqpagvikaanukkitchi. Aullāngitchuña pakma atakkii aullāgviksrāga tikiumangitchuqsuli.” 9 Taatna uqautil̄gaaqlugich Galilee-mi ittuallañniqsuqsuli.

Jesus Nīgiqpagvikaan̄ani Palapkaatit

10 Aquagun nukatchiani nīgiqpagvikaanuanikmata, Jesus-tuuq aullāgniqsuq sagviaqtusrunāqani iñuñnun, aglaan nalunautchipl̄uni. 11 Jew-ñuruat qiñīgniāgaluāgnigāat nīgiqpagvikaan̄ani itnaqhutin, “Naamiimma taimña?” 12 Iñuich atqunaq uqaksraqtuniqsut Ilaagun, ilañich uqaqhutin iñullautauñipl̄ugu aasriīlu ilañich uqaqhutin pigiiññipl̄ugu kinnitñiñipl̄ugu iñuñnik. 13 Aglaan kia-unniñ uqaksraqtutigin̄iññigāa sagvīgl̄ugu, atakkii iqsipl̄utin Jew-ñuruat sivulliuqtinik.

Jesus Īisautrītha Nīgiqpagvikaan̄ani

14 Nīgiqpagvikaan̄ata avvaña atuumaanikman, Jesus utlautiniqsuq Jew-ñuruat agaayyuvikpañatnun aasriiñ īisautriaqsipl̄uni. 15 Jew-ñuruat atqunaq quvigutchañniqsut nipliqhutin, “Qanuqhuni una iñuk īisimaniqpa apai, īisaqsimātchaluahuni?” 16 Jesus kiugai, “Īisauttutiga uvamniqnisaungitchuq aglaan Agaayyutmiñ tuyugirimiñ. 17 Kisupayaam piyummatiqagumi maligugl̄ugu Agaayyutim pisul̄ha īisimatlagisigaa īisauttutma Agaayyutiqniqsaukma-gaan naagaqaa uvamniqnisauskagaan. 18 Iñuk nipiqaqtuaq iñmigul̄hiñaq piññañniagaqtuq kamagitchiul̄iksrāgmiñik. Aglaan taamna kamañatqitchiruaq tuyugirimiñik il̄umutuuruq, ilaani piitchuq tan̄igil̄aaq. 19 Moses-ñumliumaa qaitchitchañasri maligutaksranik? Aglaan nallipsiunniñ maligutaksrapayaaq tupigingitchaa. Suvaata tuqqutchumavisitña?” 20 Iñugiaktuat kiugaat, “Ivich tuunḡaqtuqatutin! Kia tuqqutchukpatin?” 21 Jesus kiugai, “Atautchimik quviquaqtuamik savaaqaqama, iluqasri quvigusruutigigiksi. 22 Moses-ñum tiliñigaasri īgñaurasri nalunaitñutchiquplugich. Nalunaitñutchiqsauviksrañat nukatpiāgruich uvluq nalaurrutipman minḡuiqsiāgvijmun nalunaitñutchiqsuurusri minḡuiqsiāgvijmi. Uvvasuli, taamna tillisiñ aullāgniiñgitchaluaqm̄iuq Moses-miñ aglaan sivulliapsitñiñ ilaan sivuani. 23 Nukatpiāgruk nalunaitñutchikkautlaniqpan Jew-ñuruat minḡuiqsiāgviatni, Moses-ñum maligutaksraña navigun̄gill̄ugu, suvaatami

uumisuuuivisitña iñuḡmik ihuaqsiḡkaiñipluḡa Jew-ḡruuat miḡuiqsiḡḡviatni? ²⁴ Atanniḡsuiñasri sagvirautiḡuḡhiñaq qiññahñiakun aglaan atanniḡsuisitchi nalaunḡaruakun.”

Jesus Christ-ḡuva?

²⁵ Jerusalem-miut ilañich niḡliḡñiqsut, “Imñauḡitchaluaqpa iñuk ipchua tuḡqutḡhukkaḡat? ²⁶ Aasrii maaniittuḡ! Ilaa uḡautriruḡ sagviḡhuni. Naagauvva nalliatunniñ akitñauḡitchaat. Ipchua sivulliuḡtit kaḡiqsiñḡitchaluaḡpatruḡ Christ-ḡuniḡuḡ? ²⁷ Aglaan Christ agḡiḡpan, kia-unniñ ilisimayumiñaitchaa nakitñauḡtaulha. Naagauvva ilisimagikput uuma iñuum kisunḡnik aḡayuḡaaḡaḡha.” ²⁸ Jesus ilisautriñḡmiñi Jew-ḡruuat agaayyuvikpaḡatni niḡliḡñiqsuḡ nipitusriḡpluni, “Iipsi ilitchiḡiḡiḡiaḡaluaḡpisiḡña? Kaḡiqsivisiunḡ nakitñauḡtautilaḡaḡ? Uvaḡa agḡiḡitchuḡa uvapkuñaq, aglaan tuyuḡiriga ilumutuuruḡ. Iipsi nalugiksi. ²⁹ Aglaan ilisimagiga atakkii Ilaaniñ agḡiḡḡuḡa, aasriñ Ilaan tuyuḡipluḡa.” ³⁰ Tamatkuaguḡuḡ iñuich tiguyumagaluḡaḡniḡaḡat, aglaan kia-unniñ tigunḡiññiḡaa takku Ilaan tigukkauviksraḡa tikitmaḡiḡtḡuni. ³¹ Iñugiakpauraḡtuat ukpiḡsriñiqsut Ilaanik, aasrii niḡliḡḡhutiḡ, “Taimña Christ agḡiḡumi, quviḡḡatluḡtuanik savaanik iñiḡtaḡaḡisiva uuma iñuum iñiḡtaḡiñiñ?”

Tigurit Tiliraurut Tigutḡuplugu Jesus

³² Pharisee-ḡruuat tusraa'amisigik, iñugiaktuat isivruaḡutiḡaḡtuat ilaanik, ilinich piḡasriḡḡhutiḡ ḡauḡḡinich agaayuliḡsinik tuyuḡaḡniḡsut ḡaunaksrinik tigutaḡuplugu Jesus. ³³ Jesus niḡliḡñiqsuḡ, “Uvaḡa nayuḡtaullap-saḡaluḡaḡpsi aullaḡisiruḡa Ilaanun tuyuḡirimnun. ³⁴ Iipsi pakiaḡsigisigipsitña, aglaan paḡitchumiñaitchipsitña, aasriñ irviksramnun tikitchumiñaitchusri.” ³⁵ Taatnaḡman Jew-ḡruuat uḡaaḡsiḡiḡñiqsut inḡmknun, “Napmuḡniaḡpa una iñuk uvaptiknun paḡitchumiñaiññiva? Ilaa aullaḡniaḡpa Jew-ḡḡuḡitchuat nunaḡḡḡiatnun, Jew-ḡruuat iñuuniaḡviatnun ilisautityaḡlugich Jew-ḡḡuḡitchuat? ³⁶ Uvvataḡku niḡliḡsuḡ, ‘Iipsi pakikkisigaluḡaḡipsitña, aglaan paḡitchumiñaitchipsitña.’ Niḡliḡsuḡsuli, ‘Irviksramnun tikitchumiñaitchusri.’ Qanuḡpami taatnaḡami?”

Kuunḡi Iñuunaḡtuam Imḡum

³⁷ Niḡiḡpaḡvikaam uvlua aḡulliq nuimatluḡtaunḡniḡsuḡ. Taavrumani uvlumi Jesus ḡiḡḡaḡḡuni niḡliḡñiqsuḡ nipitusriḡpluni, “Kisupayaaḡ imiḡukkumi utlautiluni uvaḡnun imiḡli. ³⁸ Atriḡuḡu aglausimaruat uḡaḡhich, itna, ‘Kiñapayaaḡ ukpiḡsriḡpan uvapkun imḡa suvliḡtuḡaḡḡniḡaḡtuḡ siḡatmun uummataaniñ.’” ³⁹ Taatnaiḡiplugu Jesus-ḡum

uqautiginigaa Ipqitchuaq Irrusriq akuqtugniakkanat ukpiqsriquat ilaanik. Tarani taatnathani Ipqitchuaq Irrusriq aatchuutaumaitlunisuli, takku Jesus utiqsimaitlunisuli pakmunja qilamun.

Atingirrun Inuŋni

40 Inugiaktuum inuum tusraa'amitruŋ Jesus-ŋum uqalhi nipligñiqsut, "Una tarra inuk ilumun taimña sivuniksriqiraupiaqtuq!" 41 Ilaŋilli niplianiqsut, "Christ-ŋuruq (itnautauruamik Anniqsuqtimik)." Aglaali atlat itnaŋniqsut, "Christ aggigumiñaitchuq Galilee-miñ. 42 Agaayyutim uqallich aglausimaruat itnaqtut Christ kiñuviaŋigisiñipluŋu David-mun, suli anigisiñipluŋu Bethlehem-mi nunaaqqiani David-ŋum." 43 Taatnaqhutin iglugiiksinniqsut inugiaktuat piqsriqhutin ilaanik. 44 Ilaŋisa tiguyumagaluaŋniŋaat aglaan kia-unniñ tigungiñniŋaa.

Ukpiqsriñiŋiŋhat Jew-ŋuruat Qaukiich

45 Qaunaksrit utigñiqsut qaukiŋich agaayuliqsinun suli Pharisee-ŋuruanun. Taapkua apiqsruŋniŋaich, "Suvaata uvuŋautingitpisiuŋ?" 46 Qaunaksrit kiuniŋaich, "Uvagut tusraavaaluktugut inuŋmik taatna uqalguti-giruamik." 47 Pharisee-ŋuruat niplilgiññiqsut, "Iipsi kinnipchanŋitchaluaqpisi? 48 Iitchuŋimaitpisiuŋ nalliata sivulliuqtipsa suli Pharisee-ŋuruat ukpiqsriñiŋiŋhat Ilaanik? 49 Aglaan inuŋaaŋruich kisimiŋ ukpigigaat. Tamatkua inuich kaŋiqsimmataitcut maligutaksranik Moses-kun. Taatnaqhutin suksraunŋiqsauyumaagtut." 50 Nicodemus-guuq ilauniqsuq taapkunani qaukiŋiŋi suli Pharisee-ŋuruani. Taamna qinŋiaqtuuaq Jesus-mik sivuani, aasrii nipligñiqsuq, 51 "Maligutaksraŋikkaptigun atanniipkatlaitchaatigut inuŋmik tusraagaluaqnagu naagaqaa iitchuŋigaluaqnagu sumik pisilaŋa." 52 Taapkua ilaiñ kiuniŋaat, "Uvva, Galilee-ŋmiuŋupmivich? Iitchuŋimaiñniŋqpiuŋ uqallich aglausimaruat? Iisaŋlugich aasriiñ kaŋiqsisigisiñ sivuniksriqirit agniŋŋaqsimaiŋhat Galilee-miñ."

Aŋnam Anukkauŋha Sayuŋalikun

53 [Tarani iluqatin anilaŋniqsut,

8

1 aglaali Jesus utlautiniqsuq inŋiuramun atiliŋmun Olives-mik. 2 Uvlaakuagun uvlaatchaurami Jesus utlautilgiññiqsuq Jew-ŋuruat agaayyuvikpaŋatnun. Inuich inugiakpauraqtuat kattivigilgiñniŋaat. Aasrii aquvitluni ilisautiaqsilgiñniŋai. 3 Aglaliqirit suli Pharisee-ŋuruat tikiutriñiqsut aŋnamik anukkauruamik sayuŋalikun aasrii iluqaisa sivuŋaatnun

qichaqtitlugu. ⁴ Jesus-mun nipligñiqsut, “Ilsautrii! Una aḡnaq aḡukkauruq sayuḡalikun. ⁵ Uvagut maligutaksriusriaptikni Moses-ḡum tillisiqakkanatigut taatnasriq aḡnaq iyaḡaḡnik miḡuqtuḡlugu tuqqutaksrauplugu. Qanuḡli una aḡnaq nipliutiginaayaqpiuḡ?” ⁶ Taatnaḡniḡaat Jesus pitchaqḡlugu ilinich piqagukkaluahutiḡ aḡvisiksramik. Aglaan Jesus sikitluni nunamun aglaḡniqsuq argaḡmiñik. ⁷ Taapkua apiqsruqtaqtuiñaasipmata, Jesus qichaqhuni nipliutiniḡai, “Nallipsi killuqsasqsimaitchuam sivulliuluni iyaḡaḡmik miḡuqsasqaaḡliuḡ.” ⁸ Taatnaqqaahuni sikitluni nunamun aglaaqsilgiññiqsuq. ⁹ Taamna tusraa'amitruḡ, taapkua iluqatiḡ aullaḡniqsut atausriuttaaqhutiḡ aullaḡniiplutiḡ utuqqautluḡniḡmikniñ, Jesus kisiḡḡuḡlugu aḡnaḡlu qichaqtuaq tarani. ¹⁰ Qichatqikhuni nipliutiniḡaa aḡnaq, “Naamiimma taipchua? Nalliataunniñ tuqqutaksraḡuḡnivatin?” ¹¹ Aḡnam kiuniḡaa, “Ii, Aḡuun! Nalliatnik israaqtaitchuḡa.” Jesus nipliutigaa, “Uvaḡaptuuq tuqqutaksraḡuḡumiñaitchikpiñ. Aullahiñaḡuqtutin aglaan killuqsatqisruḡaḡnaq!”]

Jesus Qaumman Nunam Iñuiñun

¹² Jesus-ḡum iñuich nipliutitqinḡiḡai, “Qaumaksrauruḡa nunam iñuiñun. Kisupayaam malikkumiña, qaumamik iñuunaqtuamik piññakkisiruq. Taatnaḡuni iñuuniatqikkumiñaitchuq taaqtuakun.” ¹³ Pharisee-ḡuruat kiuniḡaat, “Ilvich ilisimarriqsimarutin ilipniñhiñaq, taatnaḡlugu ilumutuugilguitchikput. Sumun atuḡumiñaitchuq taamna.” ¹⁴ Jesus kiugai, “Taatniingitchuq. Uqautigigaluḡaḡma uvamnik, nipliutipayaaga ilumutuuruq, takku ilisimagiga nakitñaqtautilaaga sulii napmun aullaḡniaqtilaaga. Ilipsi ilisimanḡitchiksi nakiñ agḡiqsilaaḡa unniñ napmuḡniaqtilaaga. ¹⁵ Ilipsi atanniqsuiragtusri iñuñhiñauḡikun, atanniḡviagaḡautaitchuḡa kimun-unniñ. ¹⁶ Aglaan atanniiruk-srauniḡuma atanniutiksraḡa ilumutuuniatquq, takku tamarumuuna kisima ingitchuḡa, aglaan Aapauruam tuyuḡirima piqasriqsuḡaḡa. ¹⁷ Aglausimaruq maligutaksriusriapsitñi malḡuulutik ilisimarik atikpaknik uqautaak ilumutuuginiplugu. ¹⁸ Uvaḡa uvamnik ilisimarriqsimaaqtuḡa sulii Aapam tuyuḡirima ilisimarriqsimaaqmigaḡa.” ¹⁹ Tamatkua apiqsruḡniḡaat, “Naami aapagikkan?” Jesus kiugai, “Nalugiptiguk Aapagaluu. Ilisimanigupsitña, Aapagaptuuq ilisimanayaḡiksi.” ²⁰ Jesus-ḡum taatnaḡniḡai tarani Jew-ḡuruat agaayyuvikpaḡatni iliraqagvigiḡlugu pivigikkanatni. Aglaan nalliataunniñ tigunḡiñniḡaa, takku tuqqutauviksraḡa tikiuḡangitluni.

Jesus-ḡum Iḡumutuuruḡuḡa

21 Jesus nipliutitqinñigai, “Uvaña aullaqsagumaruña. Pakiaqsigisigaluagipsitña, aglaan tuqugisirusri killuunñapsi natqiguttusriaqangitchupsi. Atlanungillusri, aullalguyumiñaitchusri aullağviginiaakkamnun.” 22 Jew-ñuruat nipliğniqsut, “Qanuqpa una, naaga inmiñik tuqunniappa? Takku nipliqsuq, ‘Aullağumiñaitchusri aullağviginiaakkamnun.’” 23 Jesus kiugai, “Ilipsi maakñaqtaurusri, aglaan pakmakñaqtaurusri. Ilipsi agğiqsaunurusri marrumakña nunamiñ, aglaan nunamiqnisaungitchuña. 24 Taatnaqhusri uqautigipsi killuliqiraunñapsi tuqugisiñiplusri. Tuqugisipiaqtusri killuliqiraunñapsi ukpiğingisuagupsion ilaanutilaaga.” 25 Taapkua apiqsruğniğaat, “Kisuuvichuvva?” Jesus kiugai, “Aullağniisaqqaapiakhaniñ uqautigaluagipsi kisuutilaamnik. 26 Iñugiaktuatigun nipliğluña isilğigumiñagaluagipsi. Uvaña nipiqaqtuña nunam iñuiñun tusraakkahiniñamnik Ilaaniñ tuyuğirimniñ ilumutuuruamiñ.” 27 Tamatkua kaniqsiñiğniğaat uqautrisilaaqtin Agaayyutikun Aapauruakun. 28 Taatnaqğuch Jesus nipliutiliğniñigai, “Iñuum Iğniña kivianikkupsiun, ilitchuğipmilugulu pigisigiksi ilaanutilaaga, sulii iñiqtaqaqtangiliga uvapkuiñaq aglaan nipiqağiga Aapam kisimi ilisauttutaagun. 29 Aasrii tuyuğiriga uvamni piqatauruq, Ilaan kisivripchangitchaana, takku ataramik quyalimaagiga.” 30 Iñugiaktuat tusraaruat Jesus taatnaqman ukpiqsriñiqsut Ilaanik.

Qitunğai Abraham

31 Taatnaqğuch Jesus nipliutiniğai Jew-ñuruat ukpiqsriaruat ilaanik, “Ilipsi ilisauttutitka tupigituiñağupsigik sivutmun, ilumutun maliğuaqtiginiagipsi. 32 Ilumutuuruuq ilitchuğiniagiksi, ilumutuulhum patchisaisitkisigaasri.” 33 Taapkua kiuniğaat, “Uvagut Abraham-ñum kiñuviagigaatigut. Kimununniiñ savaktaagruumaitchugut. Uvvami qanuqpich nipliqavich ‘patchisaisitkisigaasri’ itna?” 34 Jesus nipliutiniğai, “Illumutuuruamik nipliutigipsi, kiñapayaaq killuqsaqaqtuuaq savaktaagruliutraqtuq killuğmun. 35 Savaktaagrugli nayuutitlaitchuq anayuqaagiiñi ataramik, aglaan iğniğuruuq nayuutiraqtuq. 36 Ilipsi Agaayyutim Iğniñan patchisaisitpasri, tarra nalupqinaitchuanik patchisaitkisirusri. 37 Ilisimagiga Abraham-mun kiñuviagiliqsi, naagasuli tuqurviksraqsiuğipsitña, takku akuqtuumangitlugu ilisauttutiga. 38 Uqautiqaqtuña Aapama qiniqtitanjanik uvamnun, aasriili iñiqtaqağaqtusri Aapapsitniñ uqauttusriapsitnik.”

39 Tamatkua kiuniğaat, “Uvagut aapagigikput Abraham.” Jesus-ñum kiuniğai, “Ilipsi ilumun Abraham-ñum qitunğagikpasri, savaaqağayaqtusri ilaatun. 40 Naagauvva

tuqurviksraqsiugipsitña, uqautigaluaqtitlusri ilumutuuruamik tusraakkamnik Agaayyutmiñ. Abraham taatnaqsimaichuq. ⁴¹ Ilipsi savaaqaqtusri Aapagikkapsi savaañiñik.” Tamatkua kiuniñaat, “Uvagut aapailaunjunğitchugut. Aapa atausriq pigigikput, Agaayyun ilaa.”

Qitungai Tuunğaum

⁴² Jesus kiugai, “Agaayyutmik ilumun aapaqagupsi piqpaginayağipsitña, takku aggiqsaunuruña Agaayyutmiñ, aasrii pakma uvaniitluña aggiñgitchuña uvapkuiñaq aglaan ilaan tuyuğipluña. ⁴³ Suvaata kanıqsitłaitpisiun uqahıga? Ilipsi naalağniyummatiqanğitchiksi uqauttutiga. ⁴⁴ Tuunğaum aapagikkapsi qitungağiplusri aasrii malıgutchiyumaruanuplusri aapagikkapsi kimmutaiñik. Aullağniisaqqaapiłhaniñaglaan ilaa tuqqutchiruaruq. Ilaa tapiqsuusrimaichuq tuñaanun ilumutuulhum ilaa piitłuni ilumutuuruamik inmiñi. Uqaqami saglumik iñıqtaqagaqtuq takku sagluturuanupluni, sagluuqtualıpayaaam aapagiplugu. ⁴⁵ Uvaña ilumutuuruamik uqautigipsi, taatnaqhusri ukpiğingitchipsitña. ⁴⁶ Kiñaunniiñ niplilğuitchuq uvapkun ilumutuğuglugu killuuruanunıluna? Uvvami uqauti'apsi ilumutuuruamik, suvaata ukpiğisrunğitpisitña? ⁴⁷ Iñuum aggiqsuam Agaayyutmiñ naalağnıgai Agaayyutim uqautai. Ilipsi agaayutiqnıqsaunğitłusri naalağniyummataichusri.”

Jesus-lu Abraham-lu

⁴⁸ Jew-ñuruat kiuniñaat Jesus, “Uvagut nalauttugut nipliqaapta ilvich Samaria-ğmiunıplutin suli tuunğaqtaqahutin.” ⁴⁹ Jesus kiuniğai, “Uvaña tuunğaqtaqanğitchuña. Aapaga kamagikkagıgıga aglaan kamakkutaitchipsitña. ⁵⁰ Pakkiagıngitchıga kamagıkkaułksraq uvapkuiñaq, aglaan atlam pakkiagıgaa kamaqaqtıaułksraqa, aasrii ilaa atanğuruq. ⁵¹ İlumutuuruamik nipliutıgıpsi, kisupayaam uqauttutitka tupıgıgumıgıch tuquyumiñaiıpiaqtuq.” ⁵² Jew-ñuruat kiuniñaat, “Pakma nalupqıgıngıgıkput tuunğaqtaqahıñ. Abraham sıvunıksrıqırıllu tuqumarut, naagasuli uqaqtutin, kisupayaam tupıgıkpıgu uqauttutin tuquyumiñaiıpiağniplıgu. ⁵³ Uvagut sıvullıaqput Abraham tuquanıksımaaqtuqaq sulıpsuuq sıvunıksrıqırıpayaatlu. Kamanatlıkkumavıch Abraham-miñ? Kısuumasrukniapıñmiuvva ilvich?” ⁵⁴ Jesus kiugai, “Uvapkuiñaq kamakkutiqağniaguma suutnauyumiñaitchuq. Aapamnik kamagırıqaqtuña, taavrumiña ilipsi Agaayyutıgınitçapsitñik. ⁵⁵ Aasriısuli ilıtuğıanıksımaıchıksı, aglaan uvaña ilısimagıga Agaayyun. Uqağuma İlaa nalunılugu sagluturuanunıaqtuña ilıpsısın. Aglaan

ilisimallapiagiga aasriiñ uqalħa tupigiplugu. ⁵⁶ Abraham-
 num sivulliapsi ukpiqsriħigmigun kanjqsipługu aggiģisihęa
 nunamun quviatchautigikkaņa suli qinģummiuqługu
 taimņa uvluga. Arguaqqutaillapiaqługu aggiģisihęa ilaa
 quviasruktuq.” ⁵⁷ Jew-ņuruat kiunięaat, “Malģukipiaq qulinik
 ukiuniksimaitchutinsuli aasriiñ qinģiqsimaniviuņ Abraham?”
⁵⁸ Jesus kiugai, “Iłumutuuruamik nipliutigipsi, Sivuanionniin
 Abraham-ņum anihksraņan, inņaniktuņa.” ⁵⁹ Tamatkua
 tigusriņiqsut iyaęaņnik miłuqtuģukługu, aglaan Jesus iriņniqsuq
 aasriiñ anipluni Jew-ņuruat agaayyuvikpaņatniñ.

9

Jesus-ņum Iħuaqsigaa Aņun Ayaunaruq Aniģigmiñiņaglaan

¹ Jesus pisruksaahģmiñi qinģniqsuq aņutmik
 ayaunaniqsuamik anilģatahģmiñiņaglaan. ² Malģuaqtaiñ
 apiqsruģnięaat, “Iłisautriil! Kia killuqsautaan anihhaniñ
 ayaunapkaņiqpaņ? Ilaan naagaqaa aņayuqaakkiñ
 killuqsautaaknik?” ³ Jesus-ņum kiugai, “Taavruma
 ayaunalħa kanjiaņitħuq ilaan killuqsalħanun unniiñ
 aņayuqaakkiñ killuqsalħaknun. Ayaunaruq Agaayyutim saņģia
 qinģnaqtitqupługu ilaagun. ⁴ Savaaģiraksraģigikput sivutmun
 piyumiñagnaptikni. Unnuaq tikiñniiaqtuq, kia-unniin
 savagvigiyumiñaisaņa. ⁵ Uvaņa maani nunami innamni
 qaumaksrauruņa nunam iñuiñun.” ⁶ Taatnaanikami Jesus-
 num tivvuaqħuni nunamun akurrutinięaa maģģamun, aasriiñ
 nanukługik maģģamik taavruma aņutim irrak, ⁷ nipliutiplugu,
 “Aullaģutin iģģuģiaęuņ kigiñan narvauranaun Siloam.”
 (Taamnaguuq mumiutiqaqtuaq Tuyuulģmik.) Taamna aņun
 aullaqħuni, kigiñni iģģuģiaęamiuņ utiņniqsuq qinģitlasripluni.
⁸ Iñuuniaqataiñ suli tamatkua qinģiqtikaanjiñ inģularaupman
 apiqsruqtautiaqsiñiqsut, “Unauvva taimņaunģitpa aņun
 aquppipluni inģulayuk?” ⁹ Ilaņisa taivruminęaunigaat. Ilaņiłi
 nipliģniqsut, “Qaņaa! Taivruminęaunģitħuq, taatnatun
 qinģnaqaqsiñiaqtuq.” Taamna aņun inģmiñik nipliģniqsuq,
 “Taimñauruņa.” ¹⁰ Tamatkua apiqsruģnięaat, “Qanuqħutinmi
 qinģitlasripkakkauvich?” ¹¹ Ilaan kiugai, “Iñuum atiqaqtuam
 Jesus-mik irrakka maqatlamik nanuqqaqługik aasriiñ
 tiligaaņa Siloam-mun iģģuģiaęupługu kigiñaęa. Tarra
 aullaqtuņa, aasriiñ iģģuqsagłuqqaqtuņa qinģitlasriruņa.”
¹² Taapkua apiqsruģnięaat, “Naamiimmami ilaa?” Kiunięai,
 “Naluruņa.”

Pharisee-ņuruat Apiqsruqtuęaa Iħuaqsikkauruaq

¹³ Tamatkua taamna aņun qinģitlaisimaruq aullautinięaat
 Pharisee-ņuruanun. ¹⁴ Tamannaguuq uvluq Jesus-ņum

maqatlamik nanuklugik aņutim irrak piha qiņitlasritquplugu Jew-ņuruat minguiqsiagviginiġaat. ¹⁵ Tarra Pharisee-ņuruat apiqsrulgiņniġaat qanuqħuni qiņitlasripmaņaan. Aasrii uqautiniġai, “Tavruma maqatlatiqlugik irrakka, iġġuqapku kigiņaġa pakma qiņitlasriruņa.” ¹⁶ Pharisee-ņuruatguuq ilaņich nipliġniġsut, “Taimņa iņuk taat-naiļiplugu iņiqtaqaqtuaq Agaayyutmiqnisaungiņniġsuq, takku atuqtaksraq minguiqsiagvikun tupikkutaiņiġaa.” Atlatli nipliġniġsut, “Qanuġunimi iņuk killuliqirauruaq iņiqtaqatlagisiva taatnatchiņik quviqnaqtuamik savaanik?” Taapkua iġlugiiksinniqsut taavrumuuna. ¹⁷ Pharisee-ņuruat apiqsrutqilgiņniġaat taamna aņun, “Qanuġli nipliutigitlanayaqpiuņ ilaa qiņitlasripkaņniplutin?” Taavruma kiuniġai, “Sivuniksriqirauruq.”

¹⁸ Jew-ņuruat ukpiqqutiqaġumanġiņniġaat qiņitlaiġiġmiņiņ qiņitlasriħha. Kiisaimma tuqħuqpaich taavruma aņutim aņayuqaak. ¹⁹ Iliņisa apiqsrugniġaich, “Una iġniġivitchu? Nipliutigitlavitchu animaxha ayauņapluni? Qanuqħunimi qiņitlasriva pakma?” ²⁰ Aņayuqaakkiņ kiuniġaich, “Uvaguk iļisimagikpuk ilaa iġniġikkaqpuq suli iļisimagikpuk aniġiġmiņiņaglaan ayauņaxha. ²¹ Aglaan nalugikpuk qanuqħuni pakma qiņitlasriħha, naagaqaa nalugikpuk kimun qiņitlasripchaħha. Ilaa iņuguaniksimaatquq suli kiggutitlasrimaatquq iņmiņun. Apiqsrutaqsiuņ.” ²² Aņayuqaanņuruak taatna nipliġniġsuk iqsikkutiqaqħutik Jew-ņuruanun, takku sivunnianiksimaatqut kia iņuum nalupqinaigħlugu uqagikpagu Jesus Christ-ņuniħlugu anitkisipluġu ktraġviņmikniņ. ²³ Taatnaqħutik taapkuak aņayuqaanņuruak nipliġniġsuk, “Ilaa iņuguaniksimaaruq, apiqsrutaqsiuņ!”

²⁴ Tugliħiħlugu tuqħulgiņniġaat iņmiknun taimņa aņun animaruq ayauņapluni aasriiņ nipliutiplugu, “Agaayyutim sivuġaani aqisruġiņ iļumutun uqagisiħħapkun. Uvagut iħitchuġigikput taimņa uisitin killuliqirauħha.” ²⁵ Taavruma kiuniġai, “Ilaan qanusriuħha nalugiga. Atausriq iļisimagiga, uvaņa ayauņagaluaqtuami pakma qiņitlasriruņa.” ²⁶ Taapkua apiqsrutqilgiņniġaat, “Qanusriġaqħutin qiņitlasripkaqpatin?” ²⁷ Kiuniġai, “Uqautianikkaluagipsi aglaan naalaġnisunġitchusri. Suvaatami tusraatqiguqaqsiħitpisiuņ? Naaga maliġuaqsiutisrukpsi ilaanun?” ²⁸ Tamatkua kiuniġaat uqaniġluutiplugu, “Iļvich tavruma maliġuaqtigiliutigaatin. Uvagut Moses-ņum pigigaatigut. ²⁹ Iļisimagikput Agaayyutmun uqautruħha taimņa Moses, aglaan nalugikput tamanna iņuk nakiņ agġiqsilaņa.” ³⁰ Taavruma aņutim kiuniġai, “Atlayuaġnarruqtugalukkut nalunikapsiuņ nakitħaqtauħhagun,

aglaan qiñitlasripkagaana. ³¹ Iisimagikput, Agaayyutim naalagnitlaiha killuuruanun, aglaan naalagniragigai kamagirini suli tupiksriuat pisuligmiñik. ³² Nunam aullağniisagatahaniñ tusraanğaqsimaitchut iñunmik qiñitlasripkakkauruamik ayaunapluni animaruamik. ³³ Kisianik taimña iñuk aggiqsuanuluni Agaayyutmiñ pigumi avataagun sumik iñiqtaqalguyumiñaitmiuq.” ³⁴ Tamatkua kigguglunigaa, “Animagaluaqtutin killukun iñukkuksaanuplutinlu aglaan ilisautniagaqsisivisigut?” Taatnaqqaaglugu ilinisa aninnigaa katragvinmiñ.

Irrutchikun Qiñitlaiḷautiq

³⁵ Jesus tusraanigaa ilaa aninniḷugu. Paqitnamiuḷ nipliutinigaa, “Ukpiğiviuḷ Iğñiḷa Iñuum?” ³⁶ Taavruma Jesus kiuniḷgaa, “Uqautinḷa kisuutilaanjanik. Uvaḷali ukpiğiyumigiga ilaa.” ³⁷ Jesus nipliutigaa, “Ivich qiñianiksimaagiñ, suli ilaanuruq pakma uqaqatin.” ³⁸ “Ataniiq! Uvaḷa ukpiğigikiñ,” taamna nipliğniqsuq, aasrii sitquqhuni sivuḷaanun Jesus-ḷum. ³⁹ Jesus nipliğniqsuq, “Aggiğniqsuḷa nunamun pisigiplugu atanniqsuliksraq, ayaunaruat qiñitlasripkaglugich, suli qiñitlanasrugiruat ayaupkagiaglugich.” ⁴⁰ Iḷanḷisaguḷ Pharisee-ḷuruat tarani ittuat tusraa’amitruḷ taatna nipliḷman apiqsruğniḷgaa, “Uvaguttuḷuq qiñitlaitchuağivisigut?” ⁴¹ Jesus-ḷum kiugai, “Ilipsi qiñitlaitchupsi killuutaiññiagaluagtusri, aglaan qiñitlaruağiplusri ilipsitñik killuutiqağugaaqtusri.”

10

Atrikusraun Ipnaiqağvikun

¹ Iḷumutuuruamik nipliutigipsi, “Iñuk isingitchuaq ipnaiqağvium taluagun, aglaan mayuaqtaqtuaq atlakun tiglinḷniaqtauruq ivayaqtuqtauplunilu. ² Aglaan isigaqtuaq talukun ipnaich munaqsrigiragigaa. ³ Taluliqirim taluḷgutiragigaa. Ipnaiç tusraaragigaa nipaa tuḷḷuḷaqmatin atigmiḷtigin, aasrii ilaan annisiragigai. ⁴ Annisianikamigich sivulliuḷgagigai aasrii ipnaich malikḷugu nipaa ilisimaplugu. ⁵ Tamatkua atlamik maliutritḷaitchut, aglaan qimagağigaa nipaa ilisimangitḷugu.” ⁶ Jesus atrikusrautmik uqautipmatin, ilinisa kanḷiqsiñiḷniḷgaa sumik uqautitilaaqtin.

Jesus Nakuuruḷaḷ Munaqsri

⁷ Jesus nipliutitqinḷigai, “Iḷumutuuruamik nipliutigipsi, Uvaḷa taluuruḷa ipnaiñi. ⁸ Atlakauplutin sivumni tikiaruat iluqatin tiglinḷniaqtaurut ivayaqtuqtauplutinlu aglaan ipnaich naalagnisaitchaich tamatkua. ⁹ Uvaḷa taluuruḷa. Kisupayaaq isigumi uvapkun anniqsuğisiruq; ilaa isiqḷtuni naagaqaa aniruni paqittagḷnaqtuq niqiksraq. ¹⁰ Tiglinḷniaqti

tikitchaqtuq kisanik tigliqahuni tuqqutchityaqhuni unniñ piyaqquqtaityaqhuni. Uvañali agqiqsuñ tamatkua iñuich iñuuligmik piññaquplugich inuñailapiaglugu.

11 “Uvaña munaqsriillaugaatña ipnaich. Munaqsriq nakuuruq tuquyummataqtuq ipnaiñik piqusriguni. 12 Akiññañiaqtim munaqsriñungitchua ipnaich pigingitchai. Unitlugich qimagaqtuq qiniqami amaqqumik aggiaqsiruamik. Amaqqumaasrii kinmaqlugich siamitkaqsiplugich tamatkua ipnaich. 13 Akiññañiaqti iñuk qimagaqtuq akiññañiaqtaulhiñatigmigun. Suksragingitchai ipnaich.

14 “Uvaña ipnaich munaqsraat nakuuruq. Iisimmaagitka ipnaitka suli ilinisa uvaña. 15 Taatnatun Aapam ilisimalha uvamnik, uvañaptuq Aapa ilisimagiga. Uvaña piyummataqagiga tuquhksraga piqutigilugich. 16 Aasrii atlattuuq ipnaich pigigitka munaqsriñmi uvaniingitchuat. Tikiutraksragitmigotka, aasriiñ naalagñiñaagaat nipiga. Tarra atautchiñagugñiaqtut ipnaich suli munaqsrii atautchiñamik. 17 Aapam piqpagigaaña tuqputriyumañapkun piqusrigiñña iñuñnik, aasriiñ tuqputaunñanikkuma iñugutqikkilñhitchuñ. 18 Kia-unniñ tuqqutchumiñaitchaaña nunurilñña. Uvapkuññaq qaisagigiga pisulñapkun, qaiñhiññaagiplugu suli satulhiññaagiplugu. Taamna tillisiagikkağa Aapañiñ atuqugiga.”

19 Tarani Jew-ñuruat atingilginiñiqsut piqusriqhutin tamatkuniña uqauttutinik. 20 Iñugiaktuat niplianiqsut, “Ilaa tuungagmik piqagñiqsuq, kinniñuruq. Suvaata naalakpisiñ?” 21 Atlatli niplianiqsut, “Iñuk tuungaqtalik uqagumiñaitchuq taatna. Qanuñuni tuungaqtalik qiniñlasripkaisiva ayaunñaruamik?”

Jew-ñuruat Ayaiñhat Jesus-mik

22 Ilginiñiqsuq niñiqpagivikaaq Jerusalem-mi. Itqaut-tutiginigaa Jew-ñuruat agaayyuvikpañat añmalgitqikman taimani qaayugñanñanikmagich. 23 Jesus pisruksaagñiqsuq Jew-ñuruat agaayyuvikpañatni Solomon-ñum Quligutaanik taggisilinmi. 24 Aasriiñ Jew-ñuruat avataanun kati'amin nipliutinigaat, “Qanutun taktigiruami naliñgutitchaaqsivisigut? Iñumutun uqauttutigut, Ilvich Christ-ñuvich?” 25 Jesus kiugai, “Uqautianikkaluagipsi, aglaan ukpigingitchipsitña. Savaat iñiqtagikkagma Aapaa sanñiqutaagun uqautigigaatña. 26 Aglaan ukpigingitchipsitña atakkii ipnaiñingitlusri. 27 Uvaña ipnaima nipiga naalagagigaat, uvaña ilisimaplugich, ilinisa malikñña. 28 Iñuuligmik isruitchuamik qaitchigitka, ilinich tuquyumiñaiqlugitunniñ. Kia-unniñ ivayaagiyumiñaitchai uvañniñ. 29 Sua Aapaa qaiññanikkaña uvañnun

kamanatluktuq iluqaaniñ. Kia-unniñ ivayaagiyumiñaitchaa Aapam qaunakkutaaniñ. ³⁰ Aapagalu atausriuruguk.”

³¹ Jew-ηnuruat iyağanik tigusritqilgiññiqsut milluuguklugu. ³² Jesus nipliutiniğai, “Sivuuqapsitñi uvaņa savaaqaqtuami iñugiaktuanik savaallautanik Aapam uvaņnun iñiqtağitqukkaņiñik, nalliatigun tamatkua miľuqtuğukpisiťna?”

³³ Jew-ηnuruat kiuniğaat, “Savaallautatigun miľuqtuğungitchiptigiñ, aglaan sagluuqtuağutiqałłapkun, takku iñułhiñaugaluaqhutin uqaqtutin ilipnik Agaayyu-tauniplutin.” ³⁴ Jesus kiugai, “Maliğutaksrağikkapsitñi aglausimaruuq, ‘Agaayyun nipliğñiqsuq, Ilipsi agaayyu-taurusri.’

³⁵ Kaņiqsimagivut uqałłich aglausimaruat ilumutuugisiłhat taimuņa. Agaayyutim taiñiğai agaayyutininik taipchua iñuich akuqtuiruat uqałłimiñik. ³⁶ Uvaņali tigusriağipluņa Aapam tuyuğikkağigaaņa nunam iñuiñun, qanuqhusrimi nipliavisi saglupluņa uqağniğluutigiñiplugu Agaayyun nipliğama iğñiğinipluņa Agaayyutmun.

³⁷ Ukpigiņaņa savaaqağitchuma Aapaa savaaņiñik, ³⁸ aglaan savaağiniğupkich, ukpigiñiğitchaluağupsitñiunniñ, savaağikkatka ukpigiğiraksrağigisri. Taatnağupsiuņ kaņiqsiñiaqtusri nalupqisruniğilusri Aapam uvamniitilaanjanik suli uvaņa Aapamniitilaamnik.” ³⁹ Taapkuaguuq tiguyumatqiaqsilgiññiğaat aglaan annalgiññiqsuq ilinisa argaņitñiñ.

⁴⁰ Jesus utiľiğññiqsuq Jordan kuuk ikaaqlugu taivruma John paptaağivianun, aasrii tarani itkaqsipluni. ⁴¹ Iñugiaktuat iñuich tikiagaqsiñiğaat avatmun itnaqhutin, “John taimña iñiqtaqağitchaluaqtuq quviqnaqtuanik aglaan uqauttutipayaaņa uumuuna iñukun ilumutuuruq.” ⁴² Taatnaqhutin iñugiaktuam iñuum ukpigiğiniğaa Jesus.

11

Lazarus-ηum Tuqułha

¹ Iñuk Bethany-mi iñuuniaqtuaq atiqaqtuag Lazarus-mik atniğñaliğñiqsuq. Taamna Bethany nunaaqqiuraq nukagiik Mary-mlu Martha-mlu irviak. ² Taamnaguuq Mary taimña kuviriruaq tiprağiksaumik Atangum isigaiñun aasrii allaqlugich nutchamiñik. Taavruma aņutnuņa Lazarus atniğñaliğñiqsuq. ³ Nukagiik ağnak tuyuqağniqsuk Jesus-mun kilgutmik itnaqlugu, “Ataniiq, ilauraannan piqpagikkan atniğñaliqsuq.” ⁴ Jesus tusraa'ami nipliqsuq, “Taamna atniğñaq isruqağitchuq tuqułiğmun. Atuummigisiruq kamagikkaułiksraņanun Agaayyutim, aasriiñ Agaayyutim Iğñiņa kamaņaqsiikkaautquplugu taavrumuuna atniğñakun.”

⁵ Jesus-ηum piqpagigai Martha-lu aniqataalu Mary

Lazarus-lu. ⁶ Ilaan tusraa'amiuḡ Lazarus atniḡñāḡnipluḡu, irviḡmiñi ittuallapsaāḡniqsuḡ malḡuḡni uvluḡni. ⁷ Tarakḡa malḡuaqtini nipliutiniḡai, “Ki, utitqillakta Judea-mun!” ⁸ Malḡuaqtañ kiuniḡaat, “Iḡisautrii! Uvvaquyuuraqnaami Jew-ḡuruat iyāḡaḡnik miḡuqtuḡniāḡugaatin, utiḡniāḡitpiñmi taamuḡa?” ⁹ Jesus nipliqsuḡ, “Uvlum qaumaninḡa sassaqaḡitpa qulit malḡuḡnik? Iñuk uvlum qaumaninḡani igliḡumi putukkitchumiñaitchuḡ, atakkii qiñiqḡuḡu siqiñḡum qaummataa marruma nunam. ¹⁰ Aglaan unnuam taaqtuami igliḡumi, putukkitkisiruḡ piilluni qaumamik.” ¹¹ Jesus taatnaqqaāḡḡuḡich nipliḡñiqsuḡ, “Iḡauraaput Lazarus siñiksaqtuḡ, aglaan iqiiqsitchaqtuḡniāḡiga.” ¹² Malḡuaqtañ kiuniḡaat, “Ataniiq, siñikkumi iḡuaqsiñiaqtuḡ.” ¹³ Aglaan Jesus piñiqsuāḡ Lazarus tuqunipluḡu. Taapkuā isrumaniqsut uqaḡasrukniāḡḡuḡu siñiksapiaqtuamik. ¹⁴ Jesus nipliutiniḡai nalupqinaiqḡuḡu, “Lazarus tuquruḡ. ¹⁵ Aglaan piqutigiplusri, quyaruḡa taamani inḡiḡḡapkun, ukpiqsrisiñiquplusri pitḡuḡluḡu. Utlaglakput!” ¹⁶ Thomas, taiyuutilik Malḡimik, nipliḡñiqsuḡ malḡuaqtauatmiñun, “Ki! Iḡisautrii, piqasriḡlakput! Uvagullu tuquqatigiyumigikput!”

Jesus Anḡitqigviuruḡ Suli Iñuulḡupluni

¹⁷ Jesus tikitñami, iḡitchuḡiniḡaa Lazarus iḡuviqtaunḡaniksimaḡluḡu sisamani uvluni. ¹⁸ Bethany-guuḡ unḡasriguni inḡiññiqsuḡ Jerusalem-miñ. Sivisutilaaqāḡniqsuḡ malḡuktun mile-laksrayuḡnatun. ¹⁹ Aasriñ Jew-ḡuruat iñuḡiaktuat agḡiḡñiqsut, Martha-lu Mary-lu qiñiḡiaḡḡuḡik araāḡtuḡiaḡḡuḡik aninḡauranḡaknik tuqulḡhagun. ²⁰ Martha-m tusraa'amiuḡ Jesus agḡiaqsipḡuḡu anipluni paaḡniḡaa. Aglaan Mary aimmiñiqsuḡ. ²¹ Martha-m Jesus nipliutigaa, “Ataniiq! Uvani itchuvich, aninḡauraḡa tuqunayaitchuḡ. ²² Aglaan iḡisimagiga, pakmaunniiñ Agaayyutim qaitchitḡagaatin, qanusripayaamik inḡiḡuvich inḡmiñiñ.” ²³ Jesus-ḡum nipliutigaa, “Aninḡauran anḡipchakkaugisiruḡ.” ²⁴ Martha-m nipliutigaa, “Kanḡiqsimagiga Ilaan anḡipchakkaugisilḡha aqulligmi uvlumi.” ²⁵ Jesus-ḡum nipliutigaa, “Uvaḡa anḡitqigviuruḡa suli iñuulḡupluḡa. Kisupayaāḡ tunḡapluni ukpiqsriuruḡ uvamnik iñuugisiruḡ tuqunḡaluaqtuaqunniñ. ²⁶ Suli kisupayaāḡ iñuuruāḡ ukpiqsripluni uvamnik tuquyumiñaipiaqtuḡ. Taamna ukpiḡiviuḡ?” ²⁷ Martha-m kiugaa, “Aa! Ataniiq! Ukpiḡigiga Christ-ḡuḡhiñ, Agaayyutim Iḡniḡiplutin, agḡiqsuksrautauruāḡ nunamun.”

Jesus Qulviruḡ

²⁸ Martha taatnaqqaāḡhuni utiḡniqsuḡ, aasrii Mary aniqatni tuḡḡuḡḡuḡu nalunaitchipḡluni, “Iḡisautri agḡiḡñiqsuḡ,

amma utlaqugaatin.”²⁹ Mary-m tusraa'amiun iğñiqsruqhuni paagiagnigaa.³⁰ Jesus-suli tikiññaniksimitluni nunaqqimun aglaan itluni taivrumani Martha-m paagiviani.³¹ Jew-ñuruatguuq tarani Mary-m tupqani ittuat araaqtuğniaqlugu qñiqamitruñ makitluni aniaqsiliqman, isrumaniqsut iluvigmun qiatyaaqsiñiplugu aasrii aniqasriqlugu.³² Mary-m tikitlugu Jesus qñiqamiun isigaiñun punniqsuq nipliqhuni, “Ataniiq! Uvani itchuvich, aninjaurağa tuqunayaitchuq.”³³ Jesus-guuq qñiqamiun Mary kiñuvğuruaq qiapluni tamatkualu Jew-ñuruat tuvaaqataiñ qiaqasriqlugu, ilaaptuuq ihuilliullapiagniqsuq Irrutchigmiñi ilunñutchakhuni.³⁴ Apiqsruğniqsuq, “Napmunimma iluviqpisuñ?” Taapkua kiuniğaat, “Ataniiq! Maliguta qñiğiağun!”³⁵ Jesus-tuuq qulviruq.³⁶ Jew-ñuruat qñiqamitruñ nipligñiqsut, “Qanutun atqunaq piqpagitigigaluagñiqpaun!”³⁷ Aglaali ilañich nipligñiqsut, “Uvva uuma qñitlasripchaitlaruam ayaunaruam irraknik tuqqutchailiyumiñaiññayağniqpaun Lazarus, amağaa?”

Jesus-ñum Anipchağaa Lazarus Tuqunathaniñ

³⁸ Ihuilliullapiaghuni Jesus utlautiniqsuq iluvigmun inillaksimaruamun sisitun ittuamun taluplugu iyağakpañmik.³⁹ Jesus tiliñigai, “Iyağak piiqsuñ!” Martha nipligñiqsuq tuquruam ağnaungä, “Ataniiq! Tipligunnaqsiruq. Sisamani uvluni iluviqtuanñaniksamaruq.”⁴⁰ Jesus nipliutigaa, “Uqautianikkugaakpiñ, ukpiqquitiqaguvich qñiğayağniqsutin Agaayyutim kamanautaanik.”⁴¹ Tarakña tamatkua iñuich iyağak piiqmatruñ, Jesus aagluqhuni nipligñiqsuq, “Aapaan! Quyagikpiñ tusraaraği'apña.⁴² Iñisimaruña ataramik naalağniğikma. Taamna nipliutigigiga piqutigiplugich makua iñuich qichaqtuat uvani ukpiqsritquplugich tuyuqallapkun uvamnik.”⁴³ Taatnaanikami nipitusripluni tuqluğniqsuq, “Lazarus, anniñ!”⁴⁴ Tuqunaruuaq aniñiqsuq iluviqsisinik nimiqsruqtat argai isigaiñlu kigiñañalu. Jesus nipliutiniğai, “Qilğutaiğlugu aullaqtitchiun.”

Sivunniugun Tuqutchuklugu Jesus

⁴⁵ Jew-ñuruat iñugiaktuat Mary-muqattaqsimaruat qñiqqlugu Jesus iñiqtaña, turvigiplugu ukpigiagutriñiqsut ilaanik.⁴⁶ Aglaan ilañich Jew-ñuruat Pharisee-ñuruanun utiğniqsut, aasrii uqautiplugich Jesus iñiqtañanik.⁴⁷ Taatnaqhutin Pharisee-ñuruatlu qaukñiñllu agaayuliqsit kattutriñiqsut uqaqsittaaqtitchiriniq uqaqatigiigukhutin itnaqhutin, “Qanuğisivisa quviqnaqsiplugu savaañgun taivruma iñuum iñiqtağun?”⁴⁸ “Ilaatuqtitchuptigu

taatna iñupayaam ukpiğiagutigisigaa. Aasriiļi Rome-magmiut qaukļiņich piyaqqugisigaat agaayyuvikpakput sulī nunaaqqiçput.”⁴⁹ Taapkua ilaņarguuq atiqaqtuag Caiaphas-mik, qaukļiupluni agaayuliqsi tamarrumani ukiumi, nipliğņiqsuq, “Kaņiqsimailğataqtusri! ⁵⁰ Iisimangitpisiuņ ihuatluļha uvaptiknun atautchim iñuum tuqqutauļha piqusriğuni iñuņnik uumakņa iluqagmi nunaaqqim piyaqqukkauļhaniñ?”⁵¹ Taatnaguūq nipliņiğiñņiqsuq iņmiñiļhiñaq, aglaan qaukļiupluni agaayuliqsaupluni tamarrumani ukiumi, ilaan sivuniksriqiginigaa Jesus-ņum tuqqutriļiksraņa Jew-ņuruanik,⁵² taapkuniņahhiñauņitçhuaq aglaan atausriğutitçitçiguni aņayuqaagįisun iluqaitņik siammayaaqsimaruanik ukpiqsriřuanik Agaayyutmun.⁵³ Taatnaçhutij tamarrumakņa uvlumiñaglaan Jew-ņuruat qaukļiņich sivunniugņiqsut, qanuğlugu tuqqutçukļugu Jesus.⁵⁴ Taatnaçhuni Jesus igliğatqiñiğiñņiqsuq sagviļuni Judea-mi. Aglaan aullağņiqsuq nunamun qanittuamun suviksraiļaamun nunaaqqimun atiqaqtuamun Ephraim-mik, aasrii tarani itkaqsipļutiņ maliguaqtiniļu.

⁵⁵ Jew-ņuruat niğiçpagvikaançat taggisiçaqtuag Apqusraaqti-tauļiğmik çalliņiqsuq, aasrii iñugiaktuat iñuich nunamiñ utlautipluni Jerusalem-mun niğiçpagvikaam sivuani itçanaiyağiaçhutij, qaayuğnaityaçhutij iņmiknik [maliglugu maligutaksraq].⁵⁶ Iñuich niğiunņiqsut Jesus-mik, Jew-ņuruat agaayyuvikpaņatnun kati'amiņ apiqsruçtautiplutiņ, “Qanuğli isrumavich? Nalupqinaitchuq utlautigisuknaitçuq niğiçpagvikaamun taavrumani.”⁵⁷ Qaukļiņich agaayuliqsi Pharisee-ņuruatlu tiliriņiqsuat kia iñuum iļitçuğikpagu naniitilaaņa Jesus kilgutigitçuplugu ilinisa tigusrukļugu.

12

Jesus Tiprağiksakkauruq Bethany-mi

¹ Itçaksrat uvlut sivuatni niğiçpagvikaam taggisiçaqtuam Apqusraaqtitauļiğmik Jesus utlautiniçsuq Bethany-mun, Lazarus iñuuniağvianun, taimņa Jesus-ņum aņiççakkaņa tuquļiğmiñ. ² Nullautçiuğutiniğaat Jesus tarani. Martha-m savautigai Lazarus aquppiçataupkaçļugu Jesus-mi niğgiviņņi. ³ Aasriiñ Mary-m tigusriļuni akisullapiaçtuamik tiprağiksautmik kuvviçiniğai Jesus-ņum isigai, aasrii nutçhamiņik allaçlugich. Naimasruğnaçtuam tiprağiksautim immiğņiğaa iluqaan tupiq. ⁴ Jesus maliguaçtaiñ ilaņat, Judas Iscariot, taimņa tunisirauksraq Jesus-mik, nipliğņiqsuq, ⁵ “Suvaata tiprağiksaun tunikkaauņitpa piņasrunun kavluutinun maniņņun, çaisauluniasriiñ inuqsraqtuamun?”⁶ Taatnağņiqsuq piçaqatlulikuuņiļaaq inuqsraqtuamik,

aglaan ilaa tigliktuqtaupluni; maniqagviat akiyağikkani piksraqtuğvigiraqniğaa. ⁷ Jesus nipliqsuq, “İlaksianagu ağnaql İlaan pigiliuñ ilakuni taivrumuñ a uvluanun iluviqtuaviksrağma. ⁸ İlipsi ataramik piqagñiaqtusri inuqsraqtuanik iñuñnik, aglaan nayuutiyumiñaitçuñ a ataramik.”

Sivunniugun Tuqutchuklugu Lazarus

⁹ İñugiaktuarguuq Jew-ñuruat tusraaniğaat Jesus ilha Bethany-mi aasriiñ taamuñaqhutiñ, pisigisruñaqnagu Jesus kisan aglaan Lazarus qiñiğiağuklugu, Jesus-ñum anipkakanja tuquhigmiñ. ¹⁰ Taatnaqlugu qaukñinich agaayuliqsit sivunniuqmiñiqsut tuqcutchuklugu ptuuq Lazarus; ¹¹ atakkii ilaa piqutigiplugu Jew-ñuruat iñugiaktuat unitkaqsiñiğaiç qaukñiisij ukpiğiağutripłutiñ Jesus-mik.

Jesus-ñum Tikisaalha Jerusalem-mun Ataniqtun

¹² Uvlutqikman, iñugiakpauraqtuat utlautiruat niğiqpagvikaamun taggisiqaqtuaq Apqusraaqtitauhigmik tusraaniqsut Jesus Jerusalem-mun aggiaqsiplugu. ¹³ İlinich Palm napaaqtunjitñiñ akiguksraqhutiñ paagaqsiñiğaat nipliaplutiñ,

“Hosanna. [Nangaglakput Agaayyun!]

Uvvatuq Agaayyutim piliutiqağliuñ tikitchuaq piqusriqhuni
Ataniğmik, *Psalm 118:25, 26*

Agaayyutim piliutiqağliuñ Israel-aagmiut Umialgat!”

¹⁴ Jesus paqitluni natmaksigvinmik natmaksiağniqsuq uqałhich aglausimaruatun, itna,

¹⁵ “Israel iñugikkañasri, İqsiñasri!

Umialigikkapsi aggiqigaasri,

natmaksigvium nuğğañani usriaqsiaghuni.” *Zechariah*

9:9

¹⁶ Tarani maliguaqtañiñ kaniqsiñiğniñiğaat taamna; aglaan Jesus anitqianikman pakmuñaanikhuni, ilinisa itqağniğaat aglausimaruam uqałhum taatnaqsimalha, suli itqaqmigaat iñuich immiutılhat taivrumuñ a uqauttutmun. ¹⁷ İñugiaktuarguuq nayuutiruat Jesus-mi Lazarus-mik iluviğmiñ tuquhigmiñ anitqiksitman,

tusraayugaaqtirrutiginiğaat tamanna atuumaaniktuaq. ¹⁸ Taatnaqhutiñ iñugiaktuat Jesus paağniğaat, atakkii tusraañanikhutiñ ilaa savaktilaañanik taavrumiñ a quviqnaqtuamik. ¹⁹ Pharisee-ñuruatguuq avatmun uqaqsiñiqsut, “Uvagut piğungillapiagaqsiругut!

Takkua, iñupayaat iluqatiñ maliutigaat!”

Jew-ñungitchuat İlanisa Uqaqatiqağulhat Jesus-mik

²⁰ İlanitguuq Jew-ñungitchuat akunğuruat tamatkunani Jerusalem-muktuani kamaksrityaqhutiñ Agaayyutmik niğiqpagvikaami. ²¹ Tikiñniqsut Philip-mun Bethsaida-gmiumun

Galilee-mi, uqaqhutin, “Anjuun! Uqaqatigillagukkaluagikput Jesus.”²² Philip-ɲum uqautilityaɲniɲaa Andrew, malɲuuplutikaasrii uqautilityaɲniɲaaak Jesus.²³ Jesus kiuniɲik, “Tuqqutauviksraɲa tikiumaruq, sivuniqaqtuaq Iɲuum Igɲiɲan atqunaq kamagikkaukiksraɲanun.²⁴ Uvaɲa ilumutuullapiaqtuamik uqautilityipsi, mukkaaksram nautchiaksraɲa suunɲitchuq kisanik kataktitau'ami nunamun tuqupluni. Taatnailiplugu tuquanikami tikiutriraqtuq iɲugiatluktuanik nautchiaksranik.²⁵ Kisupayaam iɲuulli piqpagigumiuɲ tammaigisigaa. Aglaan kisupayaam iɲuulli piqpagingitchumiuɲ nunami marrumani pigigisigaa isuitchuamun taimuɲa.²⁶ Kisupayaam savautisrukkumiɲa maliktaksraɲigaɲa, aasrii sumiitchuma tarani savaktiga inniaqmiuq. Kiapayaaq savautikpaɲa Aapam kamaqaqtikisigaa.

Jesus-ɲum Uqautilityaɲha Tuqqutaukiksraɲmigun

²⁷ “Pakma uummatiga ihuilliugniqsuq. Qanuq nipliɲisivik? Nipliɲayaqpik itna, ‘Aapaan! Tikiumapkaqnagu taamna nagliksaaqsiuhiq uvaɲnun?’ Taatnaɲnianɲitchuɲa, takku taamna piqutigiplugu agqiqaunuruɲa apqusraaɲiaqlugu taamna nagliksaaqsiuhiq.²⁸ Aapaan! Kamaqaqtirrun atqiɲ!” Taatnaqman nipi nipliqsuq qilaɲmiɲ, “Uvaɲa kamaqaqtinɲanikkiga, suli kamaqaqtitqikkisiplugu.”²⁹ Iɲugiaktuam iɲuum qichaqtuam tarani nipi tusraaniɲaa aasrii nipliqhutin, “Katlularuq!” Atlatliguuq nipliqsut, “Israɲulgum uqaqatigigaa ilaa.”³⁰ Aglaan Jesus-ɲum nipliutiniɲai, “Uvaɲa piqutigiluna taamna nipi tusaɲnanɲitchuq, aglaan ilipsi.³¹ Pakma tikiumaruq nunam iɲuiɲ atanniusriaqaliksranaɲat. Tuunɲaq, nunam marruma aɲalataa akiilirauniaqtuq.³² Aasrii kivikkauguma marrumakɲa nunamiɲ nuqitkisigitka iluqaisa iɲuich uvaɲnun.”³³ Taatnaqamiguuq uqautilityiniɲaa qanuq tuqqutauluni nagliksaaiksrani.³⁴ Iɲugiaktuat iɲuich kiuniɲaat, “Maligutaksraɲikkapta uqausrimagaatigut, Christ iɲuugisiɲiɲiplugu taimuɲa. Qanuqhutinmi uqaqpich, Iɲuum Igɲiɲa kivikkaugisiɲiɲiplugu? Kisuuva una Iɲuum Igɲiɲa?”³⁵ Jesus kiugai, “Qauma ittuatlullakkisiruq akunnapsitɲi. Qauma pigiɲnaan iɲuuniagitchi taaqsisikkaunɲitchumuusriɲi. Uvvatakku iɲuum taaqtuakun iɲuunიაqami, ilisimatlaitchaa napmun sivuniqaqtilaani.³⁶ Qaummatiqanɲapsi ukpiksrisitchi qaumamik, aasriɲi iɲugiliutiyumagaasri qaumam.”

Jesus taatnaqqaqhuni aullaḡniqsuq tamatkunakḡa iriqhuni ilinjitñiñ. ³⁷ Jesus iñiqtatagaḡaluaqtitlugu quviqnaqtuanik savaanik sivuḡaatni ukpigingĩñiḡaat. ³⁸ Taavrumuuna sivuniksriqirim Isaiiah-m uqauttutaa taniqsitauniqsuq itnaqsimaḡha,

“Ataniiq! Kisut ukpiqsrivat uqauttutigikkaptiknik?

Kisumun Atanḡuruam sanḡiñi urriqsuqpaun?” *Isaiiah 53:1*

³⁹ Taatnaqhutin tamatkua ukpiqputaiñiḡsut, takku Isaiiah-suli itnaqhuni,

⁴⁰ “Agaayyutim ayaupkaḡai, isrummatinich muliktugai, ilitchuqsritlaiḡugich qiñikkamiknik suli isrummatinich kaniqsiyumiñaiḡugich, aasriñ saatkumiñaiḡugich uvamnun mamititqulutin.”

Isaiiah 6:10

⁴¹ Isaiiah-m taatna nipliutiginiḡaa takku ilaan qiñiḡlugu Jesus-ḡum kamaḡha. ⁴² Iñugiaktuat Jew-ḡuruat sivulliuqtit ukpiqsrigaluaqmiñiḡsut Jesus-mik, aglaan sivuḡagiplugich Pharisee-ḡuruat anitqungitlutin Jew-ḡuruat katragviatniñ. Taatnaqhutin uqautigingĩñiḡaat sagviḡlugu ukpiqsriḡiqtin Jesus-mik. ⁴³ Ilinisa piḡpagitluklugu iḡuaḡitchiuliḡ iñunñi uumakḡa iḡuaḡitchiuliḡksraḡmikniñ Agaayyutmiñ.

Atanniusriaqaliksrat Jesus-ḡum Uqalḡagun

⁴⁴ Jesus nipliutiniḡai nipitusripluni, “Kisupayaaq uvamnik ukpiqsriyumi ukpiqsriḡhiñanḡitchuq uvamnun, aglaan ukpigigisipmigaa tuyugiriga. ⁴⁵ Kisupayaam qiñiqsimaruum uvamnik qiñiqsimaamigaa ilaa tuyugiriga.

⁴⁶ Uvaḡa nunamun qaumatun ilipluḡa agḡiqsaunuruḡa, kisupayaaq uvamnik ukpiqsriḡpan, irviḡaḡumiñaiḡlugu taaqtuamik. ⁴⁷ Kia ivruma tusraagaluaḡlugich uqauttutitka tupigingitpagich atannigumiñaitchiga. Atakkii agḡiñḡitchuḡa atanniqsuiḡyaḡluḡa nunam iñuiñik aglaan anniqsuḡiaḡlugich.

⁴⁸ Kisupayaam ayagluḡa, uqauttutiga akuqtunḡitchumiuḡ, atanniqsimaamtiḡaqtuq. Uqalḡum uqautigianikkaḡma atannigisiḡaa aqulligmi uvlumi. ⁴⁹ Takku uḡanḡitchuḡa uvapkuiñaq, aglaan Aapam tuyugirima tillisiḡaḡaḡa sumik uḡaḡiraksramnik. ⁵⁰ Uvaḡa ilisimagiga ilaan tillisigikkaḡa isruituamik iñuulḡuruq. Tamanna uqauttutigikkaḡa Aapam uqautigaḡa uḡaḡitquplugu.”

13

Jesus-ḡum Iḡḡuiḡha Maliḡuaqtimi Isiganjitñik

¹ Aasriñ sivuuranani niḡiqpagvikaam taggisiḡaqtuam Apqusraaqtitauliḡmik, Jesus ilisimaniqsuq aullaḡviksrani tikisilaanḡanik nunamiñ marrumakḡa Aapamun. Ilaan

pigikkani piqpagiragiplugich marrumani nunami ittuat piqpaginigai isruanunaglaan. ² Jesus-lu maliguaqtinilu nullautchigñiqsut. Tuung'aum isrummianinigaa Judas Iscariot, Simon igñigikkaña, tunitquplugu Jesus. ³ Jesus-ñum ilisimanigaa Aapam aatchuutigitilaña iluqaan sanji inmiñun. Iisimapmigaa aggiqsilaani Agaayyutmiñ suli aullağniaqtilaani Agaayyutmun. ⁴ Tarraasriiñ Jesus makinniqsuq nigğiviniñiñ, aasriiñ qalliich atnuğ'aani piiqlugich, ivgutmik tapsipluni. ⁵ Aasriiñ kuviripluni imigmik igğugviuramun, igğuaqsiplugich maliguaqtigikkağmi isiganich, aasriiñ allaqtiglugich ivgutmik tapsigikkağmiñik. ⁶ Simon Peter-m tikitmani nipliutinigaa Jesus, "Ataniiq! Ilvich igğugniaqpigich isigatka?" ⁷ Jesus-ñum kiugaa, "Pakma nalugiñ savaagikkağa, aglaan aquvatigun ilitchugigisigiñ." ⁸ Peter-m nipliutilgiñniğaa, "Qakugununniñ isigatka igğugumiñaiپیاییتین." Jesus-ñum kiuniğaa, "Iğğungitchupkich isigaktin piqatauyumiñaitchutin uvañni." ⁹ Simon Peter-m kiulgiñniğaa, "Ataniiq! Isigahiñağingisatka aglaan argatkalu niaqugal." ¹⁰ Jesus-ñum kiuniğaa, "Kisupayaaq igğuaniksamaruaq salumallapiaqhuni igğutqiksuksraungitchuq avataagun isigaiñ. Iluqasri salummaqsimarusri aglaan taamna atausriq." ¹¹ Jesus ilisimanigaa kisumun tuniñiaqtilaani; taatnaqhuni nipliutiginiğaa, "Iluqasri salummaqsimarusri, aglaan atausriq."

¹² Ilaan isiganich igğuanikamigich atitqianikhugich atnuğ'aaniļu utigniqsuq inimiñun nigğiviniñun. Aasriiñ apiqsruğniğai, "Kañiqsivisi sutilaamnik ilipsitñun?" ¹³ Taiyuğipsitña Iisautrimik suli Ataniğmik, aasrii nalaunñapluni taatnaqisi, atakkii taavruminauruña. ¹⁴ Uvañjaasrii, ilipsi Atannapsi suli Iisautripsi, isigasri igğugitka. Ilipsipsuuq igğuutiruksraurusri isigapsitñik avatmun. ¹⁵ Qaitchigipsi urrautiksrapitñik, ilipsipsuuq iniqtaqaqplusri iniqsiñaptun ilipsitñun. ¹⁶ Iumutuullapiaqtuamik uqautigipsi, Savaktaagruk kamanatluktuanğitchuq ataniğmiñiñ, unniñ uqqiraqti kamanatlungitchuq taavrumanña tuyugirimiñiñ. ¹⁷ Iisimagupsigik tamatkua qanutun quvianamiuniaqtusri atuğupsigik. ¹⁸ Taamna nipliutigingitchiga iluqapsigun. Iisimanigitka taapkua piksraqtaagikkatka, aglaantuuq uqaliq aglausimaruaq immiqsuksrauruq itna, 'Iñuk nigiqatiga niqimik akilliguqtuq uvamni.' ¹⁹ Kilikkipsi taavruminña pakma atuumaliksrañan sivuani aasriiñ taamna qakugu atuummikpan ukpigitquplugu ilaanutilaamnik. ²⁰ Iumutuullapiaqtuamik nipliutigipsi, inupayaam akuqtugumiñun kiñapayaaq tuyugikkağa akuqtuqmirağigañaptuuq. Suli akuqtuipayaaqtuat uvamnik akuqtuqmirağigaat tuyugiriga."

Jesus Sivuniksriqiruaq Tunikkautiksragmiñik

²¹ Taatnaqqaaqługich Jesus ihuilliuliğniqsuq irrutchiğmiñi aasrii nipliutiplugich, “İlumtuullapiaqtuamik nipliutigipsi, ilapsi tuniñağaana.” ²² Maliguaqtit qinğutiaqsiñiqsut avatmun, kanjisiñigillapiaqługu. ²³ Maliguaqtit ilañat, taimña Jesus piqpagikkaña, aquppiñiqsuq tugliupluni Jesus-mun. ²⁴ Simon Peter-m urriqaniğaa itnaqhuni, “Apiqsruğun kisumik uqautiqaqtilaana.” ²⁵ Taamna maliguaqti qallilaaqhuni Jesus-mun apiqsruğniqsuq, “Kisuuva, Ataniiq?” ²⁶ Jesus kiugaa, “İlaañuruq qaitchikkağa uumiña qaqqiaviñauramik misruqqaagługu imiqqamun.” Tarakña tigusripluni qaqqiaviñigmik misruqqaagługu qaiñniğaa Judas-mun, igñinanun Simon Iscariot. ²⁷ Judas tiguluqqaagaa qaqqiaq Tuunğaum isiğniğaa. Tarani Jesus-ñum nipliutigaa, “Savaagisrukkan piun qilamik!” ²⁸ Nalliataunniñ niğiñaqatauruat kanjisiñiginiğaat qanuutautilaananik Jesus-mun nipliutilha. ²⁹ İlanich maliguaqtit isrumaniqsut, Judas añalatigipmagu maniqagvinat, Jesus-mun tauqsigiaquniplugu inugikkağmiknik niğiqpagvikaami, unniñ qaitchityaquplugu sumik inuqsraqtuanun. ³⁰ Judas akuqtuanikamiun qaqqiaviñauraq, tarvauvaa aniñiqsuq. Tarra unnuañuruq.

Nutauruaq Tilliñ

³¹ Judas anianikman Jesus nipliqsuq, “Pakma İñuum İğniña kamanaqsipkakkauruq. Suli Agaayyun kamanaqsipkakkauruq İlaagun. ³² Aasrii Agaayyun kamanaqsipkakkauñqpan İlaagun, Agaayyutimtuuq inmiñik sagvigisigaa kamanautaa İğniñan İñuum, İlaan kamanausriğlugu tarvauvaa. ³³ İlilgauramaañ! Uvaña nayuutiqpakkumiñaiqsuña. Pakaaqsigisigaluagipsitña, aglaan Jew-ñuruat uqautipmatun nipliutigipsi pakma, ‘Aullalguitchusri aullağviginiakkamnun.’ ³⁴ Nutaamik tillitmik qaitchigipsi, Avatmun piqpakkutiyumuusri! Atriługu piqpaksriğiga ilipsitñik, taatnatuntuuq piqpagiikkumuusri. ³⁵ Avatmun piqpakkutigupsi, inupayaat ilitchuğigisigaat uvamni maliguaqtauiqsi.”

Jesus Sivuniksriqiruaq Peter-m Piılaatiksrñanik

³⁶ Simon Peter-m apiqsruğniğaa, “Ataniiq! Nap-munñiaqpich?” Jesus-ñum kiuniğaa, “Pakma malilguitchiñ aullağviginiakkağa, aglaan aquvatigun malikkisigikma.” ³⁷ Peter-m apiginiğaa, “Ataniiq! Suvaata malilguitchipiginiğaa? Uvaña tuqułhiñaagıuqtunja pisigilutin.” ³⁸ Jesus-ñum kiugaa, “İtqanaipiaqpich tuqutisukłunja? İlumtuuruuamik nipliutigikpiñ, aqargiqpak qalğunaiññaan piılaagıtigigisigikma piñasruniaglaan.”

14

Jesus-ŋum Apqutaulha Aapamun

¹ Jesus-ŋum nipliutigai, “Thuilliuqtitnagich uummatisri. Ukpqiqrimalaagitchi Agaayyutmun, uvamnun ukpqiqrilusripsuuq! ² Aapaa kiñungani iniksrat iñugiaktuat ittut. Itqanaiyautiyağniağipsi iniksrapstitnik. Taatna uqautinayaitchipsi, taatniingitpan. ³ Aasrii aullağuma itqanaiyağiağlugu iniksraqsi aggitqikkisiruŋa, aasrii uvaŋnun inmagusri nayuutitlasrilusri nani itchuma. ⁴ Aasrii ilitchuğianikkiksi qanuq tikiññiakisraqsi taivrumuŋa aullağniağvigikkamnun.” ⁵ Thomas-ŋum nipliutigaa, “Ataniiq! İlisimanğitchikput napmuŋniaqtilaan. Qanuğlugu taivrumuŋağniağhum apqutaa ilisimagisivisigu?” ⁶ Jesus-ŋum kiugaa, “Uvaŋa apqutauruŋa, ilumutuupluŋa, suli iñuulhupluŋa. Kiñaunniiñ Aapaanukkumiñaitchuq kisanik uvapkun. ⁷ Pakma ilitchuği'apsitña ilitchuğipmigiksipsuuq Aapaga. Aasriiñ uvakŋaniñaglaan ilisimagiksi suli qiñiqsimaplugu.”

⁸ Philip-ŋum nipliutiniğaa, “Ataniiq! Aapamik urriqsuutitigut. Taamna inuğikkatuağigikput.” ⁹ Jesus-ŋum kiugaa, “Takiruami nayuuti'ama ilipsitñi naagasuli ilitchuğingitpiña, Philip? Kisupayaam qiñiqsimaruam uvaŋnik qiñianiksimagaa Aapa. Suvaatami nipliqpich Aapamik urriqsuutitquplusri? ¹⁰ Philip! Ukpigingitpiuŋ uvaŋa Aapami nayuutitilaaga suli Aapa uvaŋni itilaana? Tamatkua uqałhich uqautigianikkatka ilipsitñun uvamniqnisaungitchut. Aapauruam nayuutiruam uvaŋni iñiqtağigai savaani. ¹¹ Ukpigisritña uqaqama Aapami itilaamnik suli Aapa uvaŋni itilaanik! Naagaunniiñ ukpigisritña savaapkun. ¹² İlumutuuruamik nipliutigipsi, kisupayaaq ukpqiqriruaq uvapkun savaŋniaqmıuq savaagikkamnı, piñiaqtuqunniñ kamanatluktuanik savaanik tamatkunakŋa, atakkii aullaaqsiŋuŋa Aapaanun. ¹³ Aasrii iñiqsisigisigipsi qanusripayaamik inigupsi attapkun piqutigilugu Aapauruam kamaŋaqtitauliksraŋağun uvapkun İğñiguruakun. ¹⁴ Sukupayaaq inigupsitña atigikkapkun, iñiqtağigisigiga.

Akiqsruun İpqitchuam İrrutchim Qaisauliksraŋanun

¹⁵ “Piqpagigupsitña tupigigisigisri tillisitka. ¹⁶ Aasrii inigisigiga Aapa qaitchitqulusri atlamik ikayuqtiksramik nayuqtiksrapstitnik qaŋavak taimuŋa. ¹⁷ Taamna İrrusrigigaa ilumutuulhum. Nunam iñuiñ akuqtulguitchaat qiñingitlugu unniñ kanıqsimaitlugu. Aglaan ilisimagiksi, takku iñuqatauruq piqatigiplusri suli ilipsitñiinniaqtuq.

¹⁸ “Unitchumiñaitchipsi kisinuğusri. Utigilhitchuŋa ilipsitñun. ¹⁹ Sivikisuurami nunam iñuiñ qiñitqikkumiñaiğisaatŋa

aglaan ilipsi qiñigisigipsitña, takku iñuullapkun ilipsipsuuq iñuugisirusi. ²⁰ Taimña uvluq tikitpan ilitchuğigisigiksi Aapamni itilaaga suli ilipsi uvamni, aasriipsuuq uvaña ilipsitña. ²¹ Kisupayaaq piqaqtuaq tillisimnik tupigiplugillu ilaanuruq piqpaksrirauruq uvamnik. Aapaa piqpagigisigaa piqpaksriruq uvamnik. Uvanaptuuq piqpagigisigaa ilisimapkağluña ilaanun.” ²² Judas-ñum (Iscariot-ñungitchuam) nipliutinigaa, “Ataniiq! Qanuğutin ilisimapkağisivich uvaptiknun ilisimapkasruñaqnak nunam iñuiñun?” ²³ Jesus-ñum kiugaa, “Kisupayaam piqpaksriruam uvamnik tupigigisigai uqałatka. Aapaa piqpagigisigaa suli Aapagalu tikitkisigikpuk iñuuniaqasriğlugu. ²⁴ Kisupayaam piqpaksriñgitchuam uvamnik tupigitlaitchai uqałatka. Uqałhich tusraakkasri uqałigingitchitka, aglaan aggiağaqtuq Aapamiñ tuyuğirimniñ.

²⁵ “Tamatkuniña uqautigipsi nayuutinñağmasuli ilipsitña. ²⁶ Ikayuqtim Ipqitchuam Irrutchim Aapauruam tuyuğiraksrañan attapkun ilisautigisigaasri supayaamik itqaqtitağlugillu iluqaisa uqauttutitka ilipsitñun. ²⁷ Qiñuiññamik unirvigigipsi. Tutqiutimnik tutqiutiqaqçitchi. Nunam iñui qiñuiññaaqagumiñaitchut qiñuiññaaqçirrutiptun. Ihuilliuqtitnagich uummatisri! Iqsisunaqasri! ²⁸ Tusraagipsitña nipliçama aullağniagnağnipluña, aglaan aggitqinñağnipluña ilipsitñun. Piqpagipiagnağniğupsitña quviasrugayağaluaqtusri aullağniallapkun Aapamun, atakkii Ilaa kamanatluktuq uvamniñ. ²⁹ Tamarrumiña pakma kilianikkipsi atuummigaluaqnagu ukpiqsritquplusri atuummiluni pikpan. ³⁰ Tarakñaaglaan uqaqtuqatigilguigniağipsi, takku nunam marruma aňalataa, Tuunğaq, aggiaqsiruuq. Ilaa piitchaluaqtuq sanjimik akiililuña, ³¹ aglaan nunam iñuiñ ilitchuğiraksrağigaat piqpaksriğiga Aapamik. Taatnaçlugu tupigirağigiga Aapam tillisipayaaña. Makillusri, uvakña aullakta!”

15

Jesus Napaaqtupiatun Ittuq

¹ “Uvaña atriaqtuña napaaqtupiamik aasrii Aapaga nautchirriqiraupluni. ² Ilaan piigağigaa akigupayaaq uvamniittuuq asrirrirağangitman, suli naggiqsaaçlugu akigupayaaq asrirrirağaktuq asrirripsaaçuplugu. ³ Ilipsi salummakkaunaniqtusri uqalikun uqautigianikkapkun ilipsitñun. ⁴ Piqatautuiñağitchi uvamni suli uvanaptuuq ilipsitña. Uvamni nayuutingiqsuanuğupsi asrirriaqagumiñaitchusri, atrilugu akiguq inmigun asriritlaitchuuq kisanik napaaqtumi itnami. ⁵ Uvaña atriaqtuña napaaqtumik,

ilipsiasriiñ akiqqutun. Kisupayaaq nayuutiruaq uvañni suli uvaña ilaani, atqunaq asrirriaqagisuruq, takku sumik iñiqsiyumifñaiapiaqtusri piilluña uvaña. ⁶ Kiñapayaaq nayuutingitchuaq uvamni ittuq akiqqutun igitaupluni tuqulliruatum. Taatnatchich akiqqut katitlugich ikniğmun igittağigaich ikipkağviksrañatnun. ⁷ Ilipsi uvamni nayuutigupsi suli uqalıgikkatka ilipsitñi, aasriili qanutchimik pigiyumakkapsitñik iniqsruğupsi qaisauniaqtuq ilipsitñun. ⁸ Aapaa kamanautaa qinğnaqtitaugisuruq tumigilugu atqunaq savaaqqallautalıqsi. Taatnatun ukpiqnaqsigiksi maliguaqtagitilaaqsi uvamnun. ⁹ Piqqagikkagigipsi atriplugu Aapaa piqqaksriñha uvamnik. Nayuutititchi piqqakkutimni. ¹⁰ Tillisitka tupigigupsigik piqqakkutimni itkisirusri, atriluguptuuq uvaña Aapaa tillisaiñik tupiksripluña itmatun piqqakkutaani. ¹¹ Tamatkuniña uqautigipsi quvianağikkağa ilipsitñitquplugu, suli quvianaqaquplusri naamaruamik.

¹² “Unauvva tillisiga, piqqakkuti yumuusri avatmun atrilugu piqqaksriñha ilipsitñik. ¹³ Kiñanniiñ kamanatluktuamik piqqakkutaitchuq uumakña iñuum qaitchiñhaniñ iñuudigmiñik piqutigiplugich ilauraani. ¹⁴ Ilipsi uvañni ilauraanurusri tillisitka atuğupsigik. ¹⁵ Savaktaagrunik taiyutqikkumiñaitchipsi, takku savaktaagrūm ilisimatlaitchaa atanigmi surağalha. Aglaan ilauraanik taiyuutiqağisigipsi, takku supayaamik Aapamniñ tusraakkamnik ilitchuğipkağipsi. ¹⁶ Ilipsi piksraqtaagingitchipsitña, aglaan piksraqtaagigipsi suli nalunağusri asrirriaqaquplusri iñugiaglugu suli asrirrituiñagusri itquplusri. Aasrii Aapam qaitchigisigaasri qanusripayaamik inigupsiuñ attapkun. ¹⁷ Taatnaqhusri taatnaiiplugu tiligipsi piqqakkutitquplusri avatmun.

Nunam Iñuiñ Uumiksriñhat Maliguaqtinik

¹⁸ “Nunam iñuiñ uumigipasri itqağiraksrağigiksi uumigikkauligaptuuq sivupsitñi. ¹⁹ Ilipsi pigipkağupsi nunam iñuiñun, piqqaginayağasri pimiktitun ililusri. Aglaan piksraqtaagigipsi marrumakña nunakualıgmiñ pigingiqsitlusri tamarrumuña; taatnaqhuni nunam iñuiñ uumigigaasri. ²⁰ Itqağiyumagiksi uqalñich uqautigikkatka ilipsitñun, ‘Savaktaagrūk kamanatluktuanğitchuq atanigmiñiñ.’ Ilinisa piyuakkağigaatña, tarrali piyuagisigaasripsuuq. Tupigigaich uqauttititka, tarrali tupigigisigaasripsuuq. ²¹ Aglaan ilinisa taatna irrutigisigaasri piqutigilugu pigipkaliqsi uvañnun, ilisimangitlugu tuyuğiriga. ²² Agginğitchuma suli uqautingitchupkich patchisaikkaunayaqtut. Aglaan pakma pisangitchuuğutiksraitcut killuqsautmiktigun. ²³ Kisupayaam uumigi'amiña Aapagaptuuq uumigipmiragigaa. ²⁴ Savaaqqaqsimaitchuma akunğatni iñuum

iñiqtağingaqsimaisañanik patchisaikkaunayaqtut, aglaan qinianikkaluaqlugu iñiqtağa uumigituiñağaatña suli Aapaga. 25 Taamna taatniittuksrauruq tanjiquplugu taimña uqautauruaq aglaksimakkaña maligutaksriusrainjitni, 'Uumigigaatña patchisailaakun.'

26 "Aglaan ikayuqti aggiqpan, tuyuğiniakkağma Aapamiñ, Ir-rusria ilumutuulhum Aapamiqnisauruaq, ilaa uqautiniaqtuq uvapkun. 27 Uqagigisigipsitñapsuuq takku iqataurusri uvamni aullağniilhaniñ.

16

1 "Uqautigipsi tamatkuniña ukpiqqutaiqungitlusri. 2 Iñuich anitqatağisigaasriunniñ ilinisa katrağvinmikniñ. Aa, piviksraq tikitchumaaqtuq kia iñuum tuqqutchumisi savautriñasrukniagisuruq Agaayyutmik. 3 Taatnaililugu irrutigisigaasri ilitchuqsrimaliğmikkun Aapamik unniñ uvañnik. 4 Aglaan uqautigipsi tamatkuniña itqağitquplugich uqauttutitka ilipsitñun taimanigu irrutiaqsikpasri taatnaililugu. Uqautingitchaluağipsi tamatkuniña maliguaqsiutiqqaaqapsi takku nayuqtuiñaqhusri.

Ipqitchuam Irrutchim Savaña

5 "Aglaan pakma utigniaqama ilaanun tuyuğirimnun nallipsi apiqsruqtangitmigaatña napmuaqsisilaapkun, 'Napmuñniaqpich?' 6 Aasriñ pakma kilikapsi aliatchaktusri. 7 Aglaan ilumutuuruamik nipliutigipsi, ikuatlukkisiruq aullakiksrağa. Uvvatakkun aullanğitchuma ikayuqtiksrapsi utlañnianğitchaasri. Aglaan aullağuma tuyuğigisigiga ilipsitñun. 8 Aasrii aggiğumi ilitchuğipkaaqsigisigai iñui nunam nalaunğitlutin killuqsautikun suli nalaunñaruakunlu atanniiviksarakunlu. 9 Uqautigisigai nalaunğitñilutin killuqsautikun takku ukpiqsriñgitlutin uvamnik, 10 suli nalaunñaruakun takku Aapamuñniaqtuña aasrii qinittikkumiñaitchipsitña, 11 suli atanniivikun takku aňalatchiruaq marrumani nunami Tuunğaq atannikkaunaniqtuq.

12 "Uqaksraqağaluaqtuña iñugiaktuanik ilipsitñun aglaan pakma kañiqsiyumiñaitchusri. 13 Aglaan Ipqitchuaq Irrusriq ilumutuuligimik ilitchuğipkairuksraq aggiğumi, ilaan kañiqsipchaaqsigisigaasri iluqaanik ilumutuuruaniq. Ilaa uqağumiñaitchuq aňalatchilıqqaqmatun inmigun aglaan uqautigisigaasri tusraakkağmiñik, suli quliaqtuağutiniağasri sunik tikitchuksranik. 14 Ilaan kamañatitkisigaaña, takku uqaksraqağkağa quliaqtuağiniaga ilipsitñun. 15 Iluqaan Aapam pigikkaña pigipmigigaptuuq. Taatnaqlugu nipliutigigiga

Ipqitchuamun Irrutchimun quliaqtuaginiagniplugu ilipsitñun uqaksragikkaga.

Alianaq suli Quvianaq

16 “Sivikisuurami qiñingisaallakkisigipsitña, aasriiñ kiñuvaanagun qiñiaqsilgilluḡa.” 17 Ilañitguuq maliguaqtaiñ uqaaqsiñiqsut avatmun, “Sumik uqautivatigut itnaqami, ‘Akuniisruḡaqasri qiñingigisigipsitña aasriiñ taamuunavak qiñiaqsilgilluḡa,’ suli itnaqami, ‘Aullaḡniaqtuḡa Aapamun’?” 18 Qanuutauva ‘sivikisuuraq’? Uvagut kañiqsitlaitchikput sumik uqautiqalḡa.” 19 Jesus-ḡum kañiqsimaplugu apiqsruḡulḡhat taavrumuuna nipliutiniḡai, “Apiqsruqtuutivisi ilipsitñun sumik qanuutautiqaqtilaanjanik uqaqama, ‘Akuniisruḡaqasri qiñingigisigipsitña aasriiñ taamuunavak qiñiaqsilgilluḡa.’ Taamna apiqsruutigisuklugu uqaksraqtutigivisiuḡ akunnapsitñi? 20 Uvaḡa nipliutigipsi ilumutuuruamik, qiapkaḡusrilu alianniuqtillusrilu nunam iñui quviatchakkisirut, aglaan alianniuiqsi mumikkisiruḡ quviasruhḡmun. 21 Aḡnaq qitungiuqtuḡa auliyautipmani nagliksaaḡaqtuḡ tikiumaḡhagun atniḡñam, aglaan annaaniktiqami puuyugagigaa nagliksaali auliyausrima’ami, quviatchagaqtuḡ ilaalugruaq anipman nunamun. 22 Taatnatun alianniugutiqaḡaluaqtusri pakma aglaan qiñitqikkisilgitchipsi suli uummatisri quviatchakkisirut, aasrii kia-unniñ iñuum ivayaagiyumiñaitchaa quvianaq ilipsitñiñ. 23 Taivrumani uvlumi apiqsruqtaaqsiyumiñaitchipsitña sutigun. Uqautigipsi ilumutun, Aapam qaitchigisigaasri ilipsi inḡigupsiuḡ qanusripayaamik attapkun. 24 Uvuḡanunaglaan inḡiqsruqtanḡitchusri sumik attapkun. Inḡiqsruḡitchi ilipsili akuqtuiyumuusri suli quvianaksraqsi inuḡaitchumuḡuḡ.

Akiilitñiḡha Jesus-ḡum Nunam Iñuiñik

25 “Uqautigipsi tamatkuniḡa atrikusrautitigun. Pivik tikitchaḡumaruḡ uqaḡuigviksraḡa ilipsitñun atrikusrautitigun aglaan uqautitlasrigisigipsi kañiqsiñaaqsilugu Aapauruakun. 26 Taimña uvluḡ tikitpan, inḡiqsruqtaḡisigiksi attapkun. Uvaḡaunniñ inḡiqsruutingitkipsi Aapamun. 27 Uvvatakku Aapam piqpagigaasri takku piqpaksripluḡsri uvamnik suli ukpiqsripluḡu agḡiqsimaliḡa Agaayyutmiñ. 28 Uvaḡa ilumun agḡiqsuami Aapamiñ marrumuḡa nunamun. Uvva pakma aullaqaqsilgitchuḡa maakḡa nunamiḡ utiqsaqluḡa Aapamun.” 29 Maliguaqtaiñ nipliutiniḡaat, “Uvvaliqaa uqalḡiñ kañiqsiñaaqtuḡ. Pakma uqaḡitchtutinunniñ atritigun. 30 Uvagut kañiqsigikput pakma ilisimaḡhiñ supayaamik. Inuqnanḡitchuḡ kisumun apiqsruqtaqulutin. Taavrumuuna ukpiḡigikput agḡiqsuanuḡhiñ Agaayyutmiñ.”

31 Jesus kiugai, “Uvwapakma ukpiqsriḷiqpaalukpisi?
 32 Pivik tikiññaiaqtuq, tikiumaaniktuqami, iluqasri
 siammayaaqtitauliksragsi, atausriukattaaḡusri kiñunnapsitñun
 kisinḡuḡluḡa. Aglaan kisimallapiaq inḡitchuḡa, takku
 Aapaa nayuḡaḡa. 33 Tamarrumiḡa uqautigipsi
 qiñuiññaqaquplusri piqatauhapsigun uvamni. Nunam iñuiñ
 nagliksaaqtitkisigaasri, aglaan quviatchauḡikkitchi. Uvaḡa
 akiḷianiksimagia nunam aḡalataa.

17

Jesus-ḡum Inḡisruḷha Inḡmigun

1 Jesus taatnaanikami, ilaa aagluqḡhuni nipliḡñiqsuq,
 “Aapaan, pakma piviksraq tikiumaruq. Kamaḡaqsipkaḡun
 Iḡñiḡiñ, Iḡñiḡipilli kamaḡaqsiumagaatin. 2 Uvvatalkku
 ilvich aḡalatchitḷapkaḡiñ iluḡaitñik iñuḡnik suli qaitchitḷapluni
 isruitchuamik iñuulḡmik iluḡaitñun qaisaḡikkaqnun
 ilaanun. 3 Una isruitchuḡa iñuulḡ itnautauruq,
 iñuich ḷitchuḡsriḷksraḡat ilipnik kisivich ḷlumun
 Agaayyutautilaḡnik suli ḷitchuḡilugu Jesus Christ
 ilvich tuyuḡikkan. 4 ḷitchuḡipkautianikkiga kamaḡaḷhiñ
 nunam iñuiñun. Itḡanainanikkiga savaaksrirutigikkan
 uvaḡnun. 5 Pakma, Aapaan, kamaḡaqsipkaḡḡa sivuḡqapni,
 kamaḡautim atrinḡanik pigikkaḡma itnama ilipni nuna
 iñiḡtaugaluaḡnaguunniiñ.”

Jesus Inḡisruutriḷha Maliḡuaḡtimiñik

6 Uvaḡa ḷitchuḡipkautigianikkikpiñ iñuḡnun ilvich qaisaḡnun
 uvaḡnun marrumakḡa nunamiñ. Ilvich pigiliutigitin,
 aasriñ qaitkitin uvaḡnun, aasriñ tupigigaat uḡaḷhiñ.
 7 Pakma ḷitchuḡigaat suapayaaḡ qaisan uvaḡnun agḡiqsaḷha
 ilipniñ. 8 Qaitchigitka uḡaḷḡmik qaisaḡnik uvaḡnun.
 Iḷiḡisa akuḡtuḡluḡu, ḷitchuḡigaat ḷlumun agḡiqsuanuḷiḡa
 ilipniñ ukpiḡiplugu ilipnun tuyuḡiḡiḡa. 9 Agaayyutigitka
 tamatkua. Pakma agaayyutingitchitka nunam iñui,
 aglaan agaayyutigitka tamatkua qaisatin uvaḡnun, takku
 ilinḡich pigigitin. 10 Iluḡaan uvaḡa piga pigipmigiñ suli
 iluḡaan ilvich piñ uvaḡaptuuḡ pigigiga, aasriñ kamaḡaḷiḡa
 qiñiḡnaqtitauruḡ tamatkunuuna. 11 Pakma utlautiniaḡtuḡa
 ilipnun nunami inḡiḡluḡa, aglaan tamatkua inniaḡtut
 nunami. Ipḡitchuaḡ Aapaan! Qaunagiyummigitin
 annautruḡluḡich saḡḡigikkaḡaḡun atigikkaḡpich qaisaḡikkapkun
 uvaḡnun, ilinḡilli atautchiñauyumuut atrilugu uvaguk
 atausriulḡipuk. 12 Uvaḡa nayuutinamni nunami
 ilinḡitñi qaunagigikkatka annautruḡluḡich saḡḡiḡun
 atigikkaḡpich, ilvich atchiutigikkapkun. Qaunagigitka
 aasri atausriḡunniñ tammanḡitchuḡ, aglaan taimña iñuk

tammaqtuksrauruq, Agaayyutim uqal̄ha immiutaupluni. ¹³ Pakma utlautiyasriruᅇa ilipnun. Taatnail̄ipl̄ugu uqaqtuᅇa innamni nunami, ilin̄ich piqaquplugich quvianagikkammik inun̄aiᅇl̄ugu. ¹⁴ Qaitchiruᅇa uqal̄ign̄ik ilin̄it̄n̄un, aasrii nunam in̄uiᅇn̄ uumigigaich, takku piqatiginḡiq̄lugich nunam in̄ui atriᅇl̄ugu uvaᅇa piqataunḡiᅇiᅇa nunam in̄uiᅇn̄un. ¹⁵ Uvaᅇa in̄iqsrunḡitchikpiᅇn̄ piiqulugich marrumakᅇa nunamiᅇn̄, aglaan in̄iᅇikpiᅇn̄ qaunagitquplugich pin̄in̄naiᅇl̄ugich tuunḡaᅇmiᅇn̄. ¹⁶ Uvaᅇa piqataunḡitmatun nunam in̄uiᅇn̄un ilin̄ittuuq piqataunḡitchut nunam in̄uiᅇni. ¹⁷ Il̄umutuul̄ap̄kun ip̄qiᅇsimaakkich ilipnun. Uqal̄hiᅇn̄ il̄umutuuruq. ¹⁸ Tuyuᅇiḡitka nunamun, ilvittuuq tuyuqaqmatun uvamnik nunamun. ¹⁹ Ilin̄ich piqutigiplugich ip̄qiᅇsimaagt̄uᅇa ilipnun, ilin̄ittuuq ip̄qiᅇsimaacquplugich ilipnun il̄umutuul̄ikun.

Jesus In̄iqsrut̄riᅇha Ukpiqtuan̄uruapayaanik

²⁰ “Agaayyutinḡitchitka kisiisa tamatkua, aglaantuuq taipchua ukpiᅇsriruaksrat uvamnik ilin̄isa uqal̄hatigun. ²¹ Agaayyutigitka iluqaᅇmiᅇn̄ atautchisun itquplugich. Aapaan̄! Atautchisuttuq illich uvaptikni, atriᅇl̄ugu ilvich uvamniitmatun suli uvaᅇa ilipni. Taatnatuq atausriuyumuut, taavrumuunali nunam in̄uiᅇn̄ ukpiᅇiagutiᅇumigaat ilvich tuyuqal̄hiᅇn̄ uvaᅇnik. ²² Uvaᅇa qaitchigitka atrin̄anik kamanal̄iq̄pich qaisaq̄pich uvaᅇnun, piqutigiplugu ilin̄ich atautchiiᅇn̄aul̄iksran̄at atriᅇl̄ugu uvaguk atausriul̄iq̄puk. ²³ Uvaᅇa illuᅇa ilin̄it̄ni suli ilvich uvaᅇni, taavrumuuna ilin̄ich atausrin̄uᅇumuut. Nunamli in̄uiᅇn̄ kan̄iqsiᅇumigaat ilipnun tuyuᅇiᅇiᅇa suli ilvich piq̄paksriᅇiᅇn̄ ilin̄it̄nik piq̄paksripmatun uvaᅇnik. ²⁴ Aapaan̄, tamatkua qaisatin uvaᅇnun iqatigisrukkitka sumiitchuma ilin̄it̄n̄un qin̄iqquplugu kamaun̄an̄ pigipkakkan uvaᅇnun takku ilvich piq̄pagipluᅇa nuna in̄iqtaun̄aiᅇn̄aan. ²⁵ Nalaun̄aruᅇa Aapaan̄! Nunam in̄uiᅇn̄ nalugaatin, aglaan uvaᅇa il̄isimagikpiᅇn̄ suli ukua mal̄iᅇuaq̄tit ilitchuᅇiᅇaat tuyuᅇitilaaᅇa ilipnun. ²⁶ Il̄itchuᅇip̄kaᅇikpiᅇn̄ ilin̄it̄n̄un, suli il̄itchuᅇip̄kapsaaḡniᅇiᅇikpiᅇn̄. Tarrali piq̄paksriᅇiᅇiq̄ piq̄pakkutigikkan uvaᅇnun uvaᅇalu nayuutiᅇumuᅇuq ilin̄it̄ni.”

18

Jesus-ᅇum Tiguraul̄ha

¹ Jesus agaayuanikami taavrumani, aullaḡniqsuq mal̄iᅇuaq̄tin̄il̄u ikaaᅇl̄ugu kuᅇuuraq taiᅇnaqtuᅇa Kidron-mik. Taakmanian̄ani inniqsuq nautchiivik. Jesus mal̄iᅇuaq̄tin̄il̄u is̄iᅇniqsut taavrumuᅇa. ² Judas-ᅇumaasrii, aatchuutigitniktuam ilaanik, il̄isiman̄iᅇaa suniᅇtilaan̄a. Uvvatakku Jesus-ᅇum taruᅇautisruuniᅇiᅇai akulaiᅇl̄ugu mal̄iᅇuaq̄tini

tarani. ³ Taatnaqhuni Judas utlautiniqsuq nautchiivinjmun piqasriqhuni anuyyiuqtinik suli agaayyuvikpaum qaunaksraiñik, tuyuuplutinj qauklijitñiñ agaayuliqsiniñ suli Pharisee-ñuruaniñ, saagaqhutinj satkunik suli nanniñik. ⁴ Jesus-ñum kanjicsimaplugu suapayaaq atuumaniaqtuaq injmiñun paağniğai nipliutiplugich, “Kiña pakikpisiun?” ⁵ Taapkua kiuniğaat, “Jesus Nazareth-miu.” Ilaan kiugai, “Uvaña taimñauruña.” Judas-ñum, aatchuutigitniktuam ilaanik, qichaqasriqsimanigai tamatkua pakaktuat. ⁶ Jesus-ñum nipliutipmatinj, “Uvaña taimñauruña,” tamatkua kiñumuktuqhutinij ulğusraağniqsut nunamun. ⁷ Jesus-ñum apiqsrutqinjigai, “Kiña pakikpisiun?” Kiuniğaat, “Jesus Nazareth-miu.” ⁸ “Uqautianikkipsi ilaanutilaamnik. Ilipsi pakakkupsitña, maliguaqtitka aullaqtitchigik!” ⁹ Taatna nipliutiniğai Jesus-ñum tanjicsaqługu nipliutigimaanikkani itnaijıplugu, “Aapaan, atausriqunniñ tammanğitchuq qaisaqniñ uvañnun.” ¹⁰ Simon Peter-guuq savikpaqaqhuni, aasriñ amuligamiun anaupluni ilaan siutaiqsigniğaa taliqpianik tamarrumiña qaukliata agaayuliqsit savaktaa, atiaqtuuaq Malchus-mik. ¹¹ Jesus-ñum nipliutigaa Peter, “Tugvağuj satkugikkan puñjanun. Isrumavich akuqtuğniangiññasrugalugu uvamnun nagliksaağutiqaq Aapama sivunniagikkaña uvamnun? Uvaña nagliksaağluña tuquruksrauruña. Imiqtaksrağigiga taamna imaña qallutim Aapama qaisaña uvamnun?”

Annas-ñum Apiqsruqtuiħa Jesus-mik

¹² Anuyyiuqtit piqasriqhutinij qauklijimiknik suli Jew-ñuruat qaunaksrinjisa tiguñiğaat Jesus qiliqsruqługu, ¹³ aasrii sivulliuplugu Annas-muutiplugu atanigmun, taataruananun Caiaphas-ñum. Caiaphas-guuq qauqliupluni agaayuliqsauniqsuaq tamarrumani ukiumi, niñuagiplugu taavruma Annas-ñum atangum. ¹⁴ Taamna Caiaphas uqautriñiqsuaq qauklijitñik Jew-ñuruat iħuatlukkisiñıplugu atausriq iñuk tuqqutaukpan piqusriğuni iluqaitñik iñunınik.

Peter-m Piħaaqħa Jesus-mik

¹⁵ Simon Peter-m suli atlam maliguaqtim kiñuagun malinjigaak Jesus. Taamna atla maliguaqti, iħisimaplugu qaukliata agaayuliqsit, isigniqsuq igluqpananun qaukliata agaayuliqsit piqatigiplugu Jesus. ¹⁶ Peter-li qichağniqsuq tatkiani paami. Taamna atla maliguaqti, iħisimaplugu qaukliata agaayuliqsit, aniñiqsuq kiñumun. Itqutiniğaa Peter tatqamuña uqatigianikamiun niviaqsiagruk taluliqiri. ¹⁷ Taavruma taluliqirim niviaqsiagruum nipliutiniğaa Peter, “Uvva, iħagivatin maliguaqtaiñ tatqavruma iñuum?”

Peter-m kiugaa, “Ilaginǵitchaatǵa.” ¹⁸ Alappaanupluniguuq savaktit suli qaunaksrit ikniqsuǵhutin aumaniñ qichagñiqsut avataani auksiqhutin inmiknik. Peter-m qichaqasriqamigich, auksiaqsipmiñiqsuq inmiñik.

Qaukhiata Agaayuliqsit Apiqsruqtaiǵha Jesus-mik

¹⁹ Qaukhiata agaayuliqsit apiqsruqtuǵniǵaa Jesus ilaan maliguaqtaigun suli ilaan ilisauttutaigun. ²⁰ Jesus-ǵum kiugaa, “Uqagaaqtuǵa sagvipluǵa kisupayaamun. Iliisautrisruuruǵa Jew-ǵuruat katragvinitni suli agaayyuvikpanatni. Nipiqangitchuǵa qanutchiñik irigaaqtuǵluǵa. ²¹ Suvaatami apiqsruqtaqpsitña uvaǵa. Apiqsruqsigik tamatkua iñuich tusraaritka sumik uqautilhat uvaǵnun. Ilinisa ilisimagaat qanuq uqaligaa.” ²² Taatnaqman Jesus ilaǵataguuq qaunaksrit patiktiǵlugu nipliutigaa, “Qanuqhutin itnailipluǵu kiuliqpiuǵ qaukhiat agaayuliqsit?” ²³ Jesus-ǵum kiugaa, “Uvaǵa nipliguma qanutchimik nalaunǵaigluǵu uqautigiun iluqaitñun uvaniittuanun. Aglaan nalaunǵaruamik pakma nipligñiguma, suvaata patikpiña?” ²⁴ Annas-ǵum tuyuǵiniǵaa Jesus qiliqsruutraq Caiaphas-mun qaukhiat agaayuliqsitnun.

Peter-m Piilaaqapsaatha Jesus-mik

²⁵ Peter-guuq auksigugaǵniqsuq ikniǵmun aasriiñ iñuich apiqsruǵniǵaat, “Taavruma iñuum ilagingitpatin maliguaqtañ?” Peter-m piilaagutiniǵai, “Ilaginǵitchaatǵa ilaan maliguaqtañ.” ²⁶ Ilaǵataguuq qaukhium agaayuliqsim savaktaiñ, ilaginikkaǵan taivruma siutaiqsikkaǵan Peter-m, nipliutiniǵaa, “Qiñingitpigiñ piqatauplutin ilaani nautchiivini?” ²⁷ Peter piilaalgiñniqsuq, “Ilaginǵitchaatǵa.” Taatnaqmiuǵlu taimña aqargiqpak qalǵuqtaǵniqsuq.

Pilate-ǵum Apiqsruqtaiǵha Jesus-mik

²⁸ Taapkua aullautiniǵaat Jesus Caiaphas-ǵum tupqaniñ kavanam Pilate-ǵum inaanun uvlaatchaurami. Aglaan Jew-ǵuruat isiqataunǵiñniqsut tatqamuǵa agliqsraħikun salumaigumangitlutin inmiknik. Piqutigiplugu niǵiqatauliksractin itquplugu niǵiqpagvikaami taggisiqaq-tuaq Apqusraaqtitauħimik. ²⁹ Taatnaqhuni Pilate anipluni uqaqatigityaqtuagñigai nipliutiplugich, “Sumik agvisiqaqpsiuǵ qamna iñuk?” ³⁰ Taapkua kiuniǵaat, “Uvagut tikiutinayaitchikput ilipnun ilaa savvaqlukkataǵuni piñgitpan.” ³¹ Pilate-ǵum nipliutiniǵai, “Tigusriuǵ ilipsitñik atanniqsuǵlugu tuvraglugich maligutaksrasri.” Jew-ǵuruat kiuniǵaat, “Rome-maǵmiut tuqqutchipkaiyumiñaitchaatigut iñuǵmik maligutaksrirutiptigun.” ³² Taamnaguuq atuummiñiqsuq immiutaupluni Jesus uqautigimakkaǵanun qanuq ililugu tuqqutauħiksraǵmigun.

³³ Pilate isigñiqsuq kiñumun inimiñun aasrii tuqłıuqługu Jesus-ñum apiqsruğniğaa, “Uvva umialigivatin Jew-ñuruat?”
³⁴ Jesus-ñum kiuniğaa, “Taamna apiqsruutigiviun ilipniñhiñaaq naaga atlat uqautivatin uvapkun?”
³⁵ Pilate nipliqsuq, “Jew-ñunasugiviña? Jew-ñuqativich suli qaukñjisa agaayuliqsit qaisağigaatin uvañnun. Suruami pivatin?”
³⁶ Jesus-ñum kiugaa, “Uvaña umialgunğitchuña marrumani nunami. Umialguguma atrıluqum umialik marrumani nunami, maliguaqtitka anuyakkayaqtut tigutqungılluña Jew-ñuruanun. Aglaan anjalatchiğaa maakñaqtaungıpiaqtuq.”
³⁷ Pilate-ñum apiqsruğniğaa, “Ilviñmi umialguvich?” Jesus-ñum kiugaa, “Tarra, nipliutigigiñ umialgunılluña. Uvaña anıruañuruña suli nunamuktuanuruña piqsruğılluña uqalıksrapkun ilumutuuruamik. Kisupayaam iñuuruam ilumutuulikun naalagağigaaña.”
³⁸ Pilate-ñum apiqsruğaa, “Suami una ilumutuuliq?”

Jesus Tuquruksrağugaat

Pilate-ñum kiñumun anilgitłuni Jew-ñuruanun nipliutiniğai, “Uvaña paqitchilguıñhiñiqsuña sumik tuqurrutiksrañanik.
³⁹ Aglaan tuvraqługu atuumirağikkaqsi piñhiñaaguutigiga patchisağiliksrağaa isiqtamik ilipsitñun uumani niğiqpagvikaami taggisıqıqtuq Apqusraaqtitauğimik. Ilipsi uvañnun patchisağısitquvisiun umialgat Jew-ñuruat ilipsitñun?”
⁴⁰ Taapkua kiugaat nipitusrillıapiaqhutiñ, “Taamnaungıchuaq, pisutlukkikput Barabbas.” Taamna tiglinıaqtauruq.

19

¹ Tarra Pilate-ñum Jesus tigupkaqługu ipıqıqtuqsıupkağniğaa.
²⁻³ Anuyıyıtıt nıaquusrığniğaat kakitlağnanik suli atnuğaaqługu umialiktamik ukiñhaağiksaamik aasrii nipliatiqsiplıluqum, “Iñuupakkumuutin umialgat Jew-ñuruat.” Suli tikiñniğaat patıktıqataaqsiplıluğaa.
⁴ Pilate-ñum anıtqikhuni nipliutiniğai iñuich, “Pakma ilaa annisigisigıga ilipsitñun, ilıtuğıtqulugu uvaña sumik paqitchiñğılhagun atannısrıaksrañanik piğilıluqum.”
⁵ Jesus aniñiqsuq nıaquutilik kakitlağnanik suli umialiktamik atnuğaalik. Pilate nipliutiniğai iñuich, “Uvva, qıñiqsiun iñuk!”
⁶ Qaukñjich agaayuliqsit suli qaunaksrit qıñiqamıtrun igıallaksagñıqsut, “Kikiaktuutisriun sannığutamun, kikiaktuutisriun sannığutamun!”
 Pilate-ñum nipliutigai, “Ilipsi tigulugu kikiaktuutisriun sannığutamun. Paqitchiñğıtchuña agvisıksrañanik atannısrıaqalıksrañan taatna.”
⁷ Jew-ñuruat kiuniğaat, “Malığutaksraqıqtugut uqalıqıqtuamik ilaa tuquruksrauplugu takku nıpiqıqtuq igñıniplıni

Agaayyutmun.”⁸ Pilate-ḡum tusraa'amigich taatna nipliaruat, ilaa naviasrulillapiaqhuni itqutipkagnigaa Jesus.⁹ Aasrii ilaa isitqikhuni tatqamuḡa uqaqsittaagviḡmun nipliutiniḡaa Jesus, “Nakiḡ aggiqsuami?” Aglaan Jesus kiunginḡigaa.¹⁰ Pilate-ḡum nipliutilgiḡnḡigaa, “Ivich uqautisrungitpiḡa? Itqagiḡ uvaḡa aḡalatchirrutiqahiḡa patchisaiḡhiḡauplutiḡ suli kikiaktuutipkaḡhiḡauplutiḡ sannigutamun.”¹¹ Jesus-ḡum kiugaa, “Pigigiḡ aḡalatchiḡiq uvapkun kisianik qaisauḡhagun ilipnun Agaayyutikun. Taatnaqhuni taimḡa iḡuk qaitchiruaq uvamnik ilipnun killuqsautiqaqtuq kamanatluktuamik ilipniḡ.”¹² Pilate-ḡum tusraa'amiuḡ taamna ilaan annautisrulillapiatlukkaluagḡigaa patchisaiḡlugu. Aglaan Jew-ḡuruat igialaplutiḡ kiumaniḡaat, “Annaktitchupku una iḡuk, Caesar-m Rome-miittuam ilaaraagiymifḡaitchaatin. Kiḡapayaaq iḡmiḡik ataniḡuqtaqtuaq Caesar-m akilligigaa umialguruam Rome-mi.”¹³ Pilate tusraa'amigich tamatkua nipliatit, ilaan annisiniḡaa Jesus aasrii aquvitluni atangum inaanun, taggisiliḡmun “Iyaḡanmik Natilik,” aasrii Hebrew-tigun taiyuutiqaqhuni “Gabbatha.”¹⁴ Uvluqpaguqtuami uvluani paqnaḡhum nigiqpagvikaamun taggisiqaquam Apqusraaqtitaugḡmik, Pilate nipliutiniḡai Jew-ḡuruat, “Kiikaami, uvva umialiksi!”¹⁵ Tamatkua iḡuich igialaplutiḡ kiuniḡaat, “Tuqulli! Tuqulli! Kikiaktuutili sannigutamun.” Pilate-ḡum apiqsruḡniḡai, “Uvaḡnun kikiaktuutipkaqtitquvisiuḡ umialigikkaqsi sannigutamun?” Qaukḡiḡich agaayuliqsit kiuniḡaat, “Uvagut qaukḡiḡmik umialiqagtugut Rome-mi. Avataagun atlamik umialiqangitchugut.”¹⁶ Tarra Pilate-ḡum qaiḡnḡigaa Jesus iliḡitḡun aḡuyyiuqtinun kikiaktuutitquplugu sannigutamun.

Jesus Kikiaktuutigaat Sannigutamun

¹⁷ Tamatkua iḡuich aḡalataqsiḡigaa Jesus. Aniḡiqsuq akiyaqhuni kikiaktuutriviḡsraḡmiḡik, tikiutiḡlugu nunamun taiyuutiqaqtuamun “Niaqum Saunḡanik,” Hebrew-tigunaasrii taiyuutiqaqhuni “Golgotha-mik.”¹⁸ Taapkua aḡuyyiuqtit kikiaktuutiniḡaat Jesus sannigutamun, piqasriḡlugu malḡunḡik atlaḡnik iḡḡunḡik kikiaktuutiḡlugik sannigutaḡnun avataanun, Jesus qitiḡhiliḡutiḡlugu.¹⁹ Pilate-ḡum aglaḡniḡaa ilisimmatiksraq aglak aasrii taapkua aḡuyyiuqtit ilipḡlugu sannigutam qulaanun, itna aglalik, “Jesus Nazareth-miu, umialgat Jew-ḡuruat.”²⁰ Iḡugiaktuat Jew-ḡuruat agliqiniḡaat, taamna Jesus kikiaktuutikkauvia uḡasriḡitḡluni nunaaqqimiḡ. Iḡisimmatiksraq aglak aglaksimapluni piḡasruḡitlugu uqautchisigun Hebrew-tigullu Latin-tigullu suli Greek-tigun.²¹ Jew-ḡuplutiḡ qaukḡiḡisa agaayuliqsit itnaḡniḡaat Pilate, “Aglaknagu ‘Umialgatnik Jew-ḡuruat,’

aglaan ‘Taamna iñuk uqaǵniługu, uvaŋa umialigigaatŋa Jew-ŋuruat.’” ²² Pilate-ŋum kiuniǵai, “Qanuq iliługu uvaŋa aglakkaǵa taatna aglaksimagisiruq.”

²³ Aŋuyyiuqtit kikiaktuutianikmatruŋ Jesus sannigutamun, tiguŋiǵaich atnuǵaanjı autaagaqsiplugich sisamainjutlugich, atausriuttaǵutiŋ piqatlasriplutiŋ, aasriiñ atnuǵaanja kiluiłaaq ukiłhaaq aulailaq qaligurriaŋumaniqsuq. ²⁴ Aŋuyyiuqtit uqaaqsiñiqsut avatmun, “Aliktusruŋaqnagu una, nalautchaǵautigilakput ilitchuǵisaǵlugu kimun piginiaqtilaanja.” Taatnaqamitruŋ immigñiǵaat uqalıq uqautigimaruaq itna,

“Iliŋisa autaaǵaich atnuǵaatka inmiknun,
suli nalautchaǵautigiplugu atnuǵaǵa.” *Psalm 22:18*
Aŋuyyiuqtit piñiǵaat taamna.

²⁵ Taatnaqtitlugich qichaǵniqsut killiŋani kikiaktuutrivium Jesus aakanalu, suli aakanan aniqataa, Mary-lu ilaqataa Clopas, suli Mary Magdalene. ²⁶ Jesus-ŋum qiñiqamiuŋ aakani suli maliguaqti piqpagikkani qichaqatauruak, nipliutiniǵaa aakani, “Aakaan, tarra iǵñiǵiñ!” ²⁷ Suli nipliutiplugu taamna maliguaqti, “Tarra ilvich aakan!” Tarakŋaniñaglaan taavruma maliguaqtim inmaŋniǵaa kiñuniǵmiñun.

Jesus-ŋum Tuqułha

²⁸ Jesus-ŋum ilisimanigaa, sum iluqani immikkaułha, suli agliqsimaruaq uqalıq immianiktitchaqługu nipliǵñiqsuq, “Imiguktuŋa.” ²⁹ Piŋaluguuq tamaani inniqsuq imalik siigñagłukuamik misruqqumik. Tarra iliñiǵaat misruktaqtaq misruqqumun, aasiñ akiqqumik israuttusriqługu takpichuŋa israǵutiplugu qaqluuknun. ³⁰ Jesus akuqtuqamiuŋ misruǵuq nipliǵñiqsuq, “Tarra naattuq.” Aasriñ sikitlugu niaquni aniǵniŋiǵñiqsuq.

Jesus Kapigaat Sannigaaqun

³¹ Tarra Jew-ŋuruat inigñiǵaat Pilate, niugaaqtaǵukługich tuqunaǵiaquplugich taapkua aŋutit tuqqutauruat aasrii atqaqtillugich sannigutanjitiñi. Taatnaǵuŋniqsut takku tikiumapluni tallimmiuqi akunniqsaaŋi iliŋisa nivinatqunǵitlugich timit sannigutanjitiñi minguiqsiaǵvium uvluani, takku tikiumaniaqhuni nuimaniqsraq minguiqsialiq atlaniñ minguiqsialigñiñ. ³² Aŋuyyiuqtit taruŋaqamiŋ niugaaqtaǵniǵaich taapkuak avataani Jesus-ŋum tuqqutauqatauruak Jesus-kun. ³³ Aglaan tikitmatruŋ Jesus ilitchuǵiniǵaat tuquaniksimałha. Taatnaqługu iliŋisa niugaaqtanǵiñiñiǵaat. ³⁴ Aglaan ilaŋata aŋuyyiuqtit kapiniǵaa panamiñik Jesus-ŋum sannigaaqun aasrii tarvauvaa auglu imiǵlu maqiplutik. ³⁵ Iñuk taamna qiñiqtuaq taavrumiŋa ilisimarriǵñiǵaa

ilipsipsuuq ukpiqsritquplusri. Ilaan uqauttutaa ilumutuuruq, suli ilisimagaa uqauttutmi ilumutuulha. ³⁶ Taatnailiplugu iniiqtauniqsuq aglausimaruuaq uqaligmi immiqplugu, “Nalliatunniin saunigikkaniin piiyaqtakkauyumiinaitchut.” ³⁷ Suli atla uqaliq itnaqsimaruuaq, “Ilinjisa sukuigplugu qiniigisigaat ilaa kapukkaqtin.”

Jesus-um Iluvikkauha

³⁸ Taavruma aquagun Joseph-guug Arimathea-gmii maliguaqtaupmiiniquq Jesus-mi nalunautchipluni takku iqsimmagmi Jew-nuruanik pipuni. Apiqsruqman Pilate-um pitquniigaa timi, Joseph-umaaasrii aullautiplugu. ³⁹ Nicodemus, taimnaptuuq qiniigiaqtuaq Jesus-mik unnuami, tuvaaqatauniqsuq Joseph-mi saagaqhuni tallimakipiatun uqumaisilaalinmik tipragiksautinik atlagiinik atiaqtuanik myrrh-miglu aloe-miglu. ⁴⁰ Taapkuak innik piinigaak Jesus-um timaa nimiqsruqlugu ukilhaamik piungiyaikkusriqsusimmaan, taatnatun Jew-nuruat timimik savaaqagaagihat atriplugu. ⁴¹ Taavrumaniguuq nautchiivini Jesus-um tuqqtaviani inniqsuq nutaaq iluviksraq atuqsimaillaq. ⁴² Uvvaasriin pisigiplugu Jew-nuruat paqnaviat, suli taavruma iluviksram qanilhagun, inillanigaat Jesus taruna.

20

Iluvig Inuitchuaq

¹ Uvlaatchaurami aullaigniisautaa akunniqsaam tanugagugaaqtitlugu, Mary Magdalene iluvigmunniqsuq aasrii qiniqlugu iyagak. Piiqsimaniqsuq paananiin iluvigum. ² Aqpaqsruqhuni utlautiniqsuq Simon Peter-mun suli atlamun maliguaqtimun, Jesus-um piqpagikkanun, aasrii uqautiplugik, “Inuich aullautinigaat Ataniq iluvigmiin. Ilitchuqingitchikput napmun inillaktilaana.” ³ Peter-lu atlalu taamna maliguaqti utlautiniqsuk iluvigmun. ⁴ Iluqatik aqpaqsruqhutik, aglaan ilaqataan maliguaqtim unininigaan Peter tikilgaaghuniasrii iluvigmun. ⁵ Augrukami qiniignigaan ukilhaagiksaq nimiqsruutaa aglaan isinginiiniquq. ⁶ Kinuagun tikitnami Simon Peter uyuinaqhuni isiginiqsuq tatqamuna qiniqlugich aasriin ukilhaat nallaviani, ⁷ suli ukilhaaq nimgutauruaq Jesus niaquanun inillaksimanginiiniquq taapkununa ukilhaanun aglaan imullaksimaniqsuq ilaagun. ⁸ Taimnali atla maliguaqti tikilgaagaluqtauaq iluvigmun isiqmiiniquq, qiniqlugu aasrii ukpiqsripluni. ⁹ Ilinjik kanjqsianilguiniigaaksuli aglausimaruuaq uqaliq

itnaqsimaruaq ilaa anjtiqkisiñiplugu tuquligmiñ. ¹⁰ Tarakña taapkuak maliguaqtik utigniqsuk anjilaqhutik.

Jesus-ñum Sagviħa Mary Magdalene-mun

¹¹ Mary-li silataani itluni iluvgum qianiqsuq. Qiallagmi augruagniqsuq qiniġukhuni iluviġmun. ¹² Aasrii qiniġtuq malġuġnik israġullaġnik atnuġaallaġnik qatiqtaanik aquppiruak Jesus-ñum timaan irviani, ilaqataa niaquan tunjaani aasriiñ ilaqataa isigaiñ tunjaatni. ¹³ Taapkuak nipliutinigaak, “Marii, suvaata qivavich?” Kiuniġik, “Iñuich aullautinigaat Ataniga, aasriiñ nalugiga ilinjitñun napmun inillaktilaña.” ¹⁴ Taatnaqqaaqhuni kinjiaqhunisrii qiniġnigaa Jesus qichaqtuaqtuaq, aglaan ilitchuġinginiñigaa Jesus-ñutilaña. ¹⁵ Jesus-ñum apiqsruġnigaa Mary, “Suvaata qivavich? Kiña pakikpiuñ?” Aġnam nautchialiġinasugiplugu nipliutinigaak, “Iñuuk, aullautigupku uvakña, uqautillaña napmun inillaktilaña; uvañali aiyumigiga.” ¹⁶ Tarra Jesus tuqġuġaa atqanik, “Marii!” Aġnaq kinjiaqhuni uqagniqsuq ilaanun, “Rabboni!” (itnautauruaq Hebrew-t uqausriñisigun, Iļisautrii!) ¹⁷ Jesus-ñum nipliutitqiniñigaa, “Aksiniñaqnaña takku aullangitchuñasuli pakmuña Aapamun. Aglaan aullaġutin aniaqatiumnun kiligiakkich pakmuñaġniagniñuñ ilaanun Aapamnun Aapagikkapsitñunlu, uvaña Agaayyutimnun suli ilipsi Agaayyutipsitñun.” ¹⁸ Mary Magdalene uqautityaġnigai maliguaqtit qiniġniplugu Atanig suli tamatkuniña uqautinipluni.

Jesus-ñum Sagviħa Maliguaqtimiñun

¹⁹ Tamarrumani uvlumi unnukman aullaġniisautaani akunniqsam, maliguaqtit katimmiñiqsut atautchimi kiluusautiplutiñ nuyuaqhutiñ Jew-ñuruaniñ. Taimmaiñaq Jesus-ñum tikitlugich akunañiginiġai nipliutiplugich, “Qiniñiñaq ilipsitñun!” ²⁰ Taatnaqqaaqhuni qiniġtinnigai ikiñigmiñik arganmiñi suli saniqqamiñi. Tarra maliguaqtit quviatchaniqsut qiniġamitruñ Atanig. ²¹ Jesus-ñum nipliutitqiniñigai, “Qiniñiñaq illi ilipsitñun! Atripġugu Aapam tuyuqalħa uvamnik, taatnatuntuuq tuyuġigipsi.” ²² Taatnaqamigich aniqsaagviginigai taapkua maliguaqtini nipliutiplugich, “Akuqtuqsiuñ Ipqitchuaq Irrusriq. ²³ Ilipsi natqiusrimaagupsigik iñuich killuqsautiñich natqikkaurut, aglaan natqiusrimaangitchupsigik killuqsautiñich natqikkaungitchut.”

Jesus Sagviħa Thomas-mun

²⁴ Iļanarguuq maliguaqtit, Thomas-mik taiyuutilik Malġimik, tarani ingiñniqsuq Jesus tikitman. ²⁵ Atlat maliguaqtit uqautinigaat, “Qiniġikput Atanig!” Thomas nipliutinigai,

“Qiiñgiſuaġupkich ikiñiñi kikiagich argaiñi suli ililugich argatka ikiñiñanun sanigaani ukpiqsriyumiñaitchuña.”

²⁶ Akunniqsaananikhutiñ kiñuvatigun maliguaqtit katalmalgiññiqsut, Thomas piqataupluni taavrumani. Talut umiktuutiqaġniqsut, aglaan Jesus akunanjanilgiññigai nipliqhuni, “Qiiñuiññaq ilipsitñun!” ²⁷ Ilaan nipliutiniġaa Thomas, “Israutilugich argaktin uvuña, qiñikkich argatka, israaġutilugich argaktin saniqqamnun. Arguaqtunġigutin ukpiqsriiñ!” ²⁸ Thomas kiuniġaa, “Ilvich atanigigikpiñ suli Agaayyutigigikpiñ!” ²⁹ Jesus-ñum nipliutigaa, “Ukpiliqpich qiñianikapña kisanik? Qanutun quvianaqtigivat tamatkua ukpiqsriuat qiñiġaluaqnaña.”

Qanuq Pitquriłhat Ukua Makpiġaat

³⁰ Jesus-guuq iñiqtaqaġniqsuq iñugiaktuanik atlanik quvinaqtuanik savaanik maliguaqtimi sivuġaatni, aglaksimalutiñ ingitchuanik ukunani makpiġaani. ³¹ Aglaan tamatkua aglausimarut ukpiqsritquplusri Jesus Christ-ñutilaananik Iġñiña Agaayyutim, suli iñuutlasritquplusri ukpiqsriłipsigun ilaanik.

21

Jesus-ñum Sagviłha Tallimat Malġuñnun Maliguaqtimiñun

¹ Kiñuagun tamarruma Jesus sagviaqtupsaagñiqsuq inmiñik maliguaqtimiñun siñaani narvam taiyuutiqaqtuam Tiberias-mik, uvva itnaiłplugu, ² Simon Peter-lu, Thomas-lu taiyuutilik Malġimik, Nathanael-lu Cana-ġmiu Galileemi, iġñaglu Zebedee-m suli malġuk atlak maliguaqtik, iluqatiñ atautchimiinniqsut. ³ Simon Peter nipliġñiqsuq ilamiñun “Qalliagñiaqtuña.” Taatnaqman taapkua atlat nipliutipmiñiġaat, “Malikkisigiptigiñ.” Iluqatiñ ikiniqsut umiamun, aglaan unnuaqutilaananani sumikunniñ qalunġiññiqsut. ⁴ Siqiñġum mayuuraalhani Jesus qichagñiqsuq imġum siñaani aglaan maliguaqtaiñ ilitchuġingñiñiġaat Jesus-ñutilaana. ⁵ Ilaan nipliutiniġai, “Iłilġaat, qaluutiqaqpsi?” Iliñisa kiuniġaat, “Naami.” ⁶ Ilaan nipliutilgiññigai, “Siñitchiun kuvraqsi taliqpian tuñaananun umiapsi, ilipsiłi qalukkumuusri.” Maliguaqtit siñinnigaa kuvraqtiñ aasriiñ payyaksagñiġaat nuqitchaqamitruñ umiam iluanun takku qaluuvagitłuni. ⁷ Maliguaqtim Jesus-ñum piqpagikkanjan nipliutiniġaa Peter, “Piñña Ataniginiġikput.” Simon Peter-m tusraa’amiun takpiñña Atanġułha, ilaan atitqiksiqamiun atnuġaani mattaummitchani misinñiqsuq taġiumun. ⁸ Taapkua ilai maliguaqtit kilvaġniqsut umiakun nuqirrutigalugu kuvraq imalik qaluñnik ilinich unasriuraqhutiñ siñaaniñ, tallimakipiatun apluqpaktaaqhuni urraksrayunnaliktun.

⁹ Ilinich tulakamin, qiniqtut iknipiamik qaluḅnik uutalinmik suli qiniqhutin qaqqunik. ¹⁰ Jesus-ḅum nipliutinigai, “Uvuḅautrisitchi ilanitnik qaluich qaluktapsi akkuvak.” ¹¹ Simon Peter-m ikitqikhuni umiamun kalinḅigaa kuvraq siḅaanun imalik qalukpaḅnik, tallimakipiaq malḅukipiaq qulit piḅasrunik inḅugiaktalaalinik; naagatarra inḅugiakkaluaqhutin kuvraḅat alinḅinḅiqsuq. ¹² Jesus-ḅum nipliutigai, “Uvuḅaḅusri nigisitchi.” Nalliataunniin maliguaqtit apiqsruḅumanḅinḅigaa, “Kisuvich?” Ilinisa ilitchuḅinigaat Atanḅutilaanik. ¹³ Jesus-ḅum qallilaqhuni tigu'amiuḅ qaqqiaq autaaḅnigaa ilinḅinun. Taatnatunsuli piḅigaa qaluk. ¹⁴ Taavrumani piḅatchiḅnigai Jesus-ḅum qiniqtitali inḅinik maliguaqtinun anitqiqaaqhuni tuquḅin.

Jesus-lu Peter-lu

¹⁵ Ilinich nigianikmata Jesus-ḅum nipliutigaa Simon Peter, “Simon! Iḅinḅa John! Piḅpagitlukpiḅa ukunakḅa?” Peter-m kiugaa, “Aa, Ataniiq! Iḅisimagiḅ uvaḅnun piḅpagilḅin.” Jesus-ḅum nipliutigaa, “Nigipkakkich ipnaiyaatka.” ¹⁶ Tuglilḅlḅugu Jesus nipliutilḅinḅigaa, “Simon! Iḅinḅa John! Piḅpagiviḅa?” Peter-m kiugaa, “Aa, Ataniiq! Iḅisimagiḅ uvaḅnun piḅpagilḅin.” Jesus-ḅum nipliutilgitchaa, “Qaunagikkich ipnaitka.” ¹⁷ Piḅatchiḅlḅugik Jesus-ḅum nipliutilgitchaa “Simon, Iḅinḅa John, piḅpagiviḅa?” Peter aliatḅaḅniḅsuq Jesus-ḅum apiqsruḅmani piḅasruni atiruamik, “Piḅpagiviḅa?” Aasrii Peter-m kiunigaa, “Ataniiq! Iḅisimagiḅ suapayaaq. Iḅisimagiḅ uvaḅnun piḅpagilḅin.” Jesus-ḅum kiugaa, “Nigipkakkich ipnaitka.” ¹⁸ Iḅumutuuruamik nipliutigikpiḅ, nutau'avich tapsiaḅiksiplutin igliḅaqtutin napmupayaḅukavich. Aglaan utuqqaḅuḅovich atlam inḅuum qilḅniaḅaatin israaqtillutin aullautilitin aullaḅvigisrunḅisaqnun.” ¹⁹ Taatnaqamiuḅ Jesus-ḅum uqautiginigaa qanutchikun tuquḅikun Peter-mun kamaḅaqtinniaqtilaanḅa Agaayyun. Taatnaqqaqḅugu nipliutinigaa, “Maliguanḅa!”

Jesus-lu Atlalu Maliguaqtulu

²⁰ Peter-m kinḅaḅhuni qiniḅnigaa maliguaqti Jesus-ḅum piḅpagikkaḅa maliktuqaq. Taimḅaunḅsuq ikusiksimaqtuqaq qanitluni Jesus-mi nullautchiqamin suli apiqsruḅtuqaq, “Ataniiq, kia aatḅuutigitniḅniaqpatin?” ²¹ Peter-m qiniqamiuḅ taamna apiqsruḅnigaa Jesus, “Ataniiq! Qanuḅniaqpaliuna?” ²² Jesus-ḅum kiugaa, “Uvaḅa inḅupkaḅukkupku aggitqinḅialḅamnunaglaan, suuva taamna ilipnun? Malinḅa!” ²³ Taamna uqauttutaa siaminniḅsuq akunḅatnun aniqatigiḅin taamna maliguaqti tuquyumiḅaiḅinḅlugu. Jesus taatnangiḅinḅsuq tuquyumiḅaiḅinḅlugu, aglaan itnaḅinḅaḅhuni,

“Iñuupkaġukkupku aggitqinñiaħħamnunaglaan, suuva taamna ilipnun?”

²⁴ Taamna maliguaqti taamnauruq quliaqtuaqtuaq tamatkunija, sulipsuuq aglaktuaq tamatkunija, aasrii nalunġitchikput quliaqtuaġikkan an ilumutuulħa.

Uqaliqsaagun

²⁵ Iñugiakkaluaqtuq atla qanusriq Jesus iñiqtaġikkanja. Iluqatin aglaksimalutin atausriukattaaglugich pimakpata, iluqaniqanu nunam tigungmianilgunayaitpalukkai aglaich aglakkaukpata.

Suraghat Uqqiraqtit

¹ Aglaktunja uumiña Theophilus-mun piqpagikkamnun. Sivulligñi makpiğaani aglaktunja suragahipayaanñiñik Jesus aullağniñhaniñağlaan savaaqaliğmiñik ² taivrumunjaaglaan uvlumun Agaayyutim aullautipmani tatpakmunja. Sivuvani Jesus aullağaluaqani ilaan Ipqitchuakun Irrusikun alğaqsrugai piksraqtaagikkani uqqiraqtauruksrauplugich. ³ Jesus tuqqutitqaaqhuni piqatigirağigai uqqiraqtit sagviaqtuutigai arguaqtuğnağumiñaiqlugu anitqilha malğukipiat uvlut akunğatni, suli Jesus-ñum uqautiplugich añaayyuqautaanik Agaayyutim.

Agaayyutim aullautigaa Jesus Qilañmun

⁴ İlaatniguuq Jesus-ñum piqatigilgitñamigich tiliñigai itna, “Uniññaiaqnagu Jerusalem ağlaan utaqqiyumigiksi aatchuutiksraña Aapaa akiqsruutigikkaña qaitkisiñiplugu, uqautigikkağa ilipsitñun. ⁵ Taimñaguuq John pap-taagutiqaqtuaq iñunun imiğmik ağlaan aquatigun qapsich uvlut paptaakkaugisirusi Ipqitchuakun Irrutchikun.” ⁶ Taapkua uqqiraqtauruksrat katilgitñamin piqatigiplugu Jesus apiqsruğniğaat, “Ataniiq! Uvva taavrumani nappatqinñiaqpiñ añaayyuqun Israel-aagmiunun [umialiqagumiñağlugich taimanisun]?” ⁷ Jesus-ñum kiuniğai, “Aapaa kisimi sivunnigisigaa qakugun atuumakiksraña. İlaan ilisimapkağumiñaitkaa tamanna ilipsitñun. ⁸ Akuqtuigisirusi sanñimik taimña Ipqitchuag Irrusiq aggianikpan ilipsitñun, aasii ilisimaraugaqsilusi uvapkun Jerusalem-mi iluqaanılı Judea-mi suli Samaria-mi unniiñ nunaaqqipayaanñiñi nunam.” ⁹ Taatnaanikamigich Agaayyutim nuqinnigaa tatpakmunja ilinjitñun qinñiqtitluni aasii ilinisa qinñitlaiqsigniğaat nuviyam puuqtiqmaun. ¹⁰ Aullaqtiqman qinñigugaaqtitlugich tatpakmunja, taimmaiñaq malğuk iññuk atnuğaallak qatiqtaanik qikaqasiitliğniqsuk ilinjitñun, ¹¹ nipliqhutik, “Galilee-ğmiut, suvaata qikaqhusi qinñiqniaqpsi qilañmun? Tamanna Jesus aullaqtuaq ilipsitñiñ tatpakmunja aggitqikkiñhitchuq taatnatun ilipsi qinñiqmatun aullaqman tatpakmunja.”

Matthias-ñum Inañigaa Judas

¹² Maliguaqtit tavrakña utiğniqsut Jerusalem-mun iñgiuramiñ taiguutiqaqtuamiñ Olives-mik unjasikpaguni inğiñniqsuamiñ nunaaqqimiñ. ¹³ Tavruña tikitñamin Jerusalem-mun, ilinich mayuğniqsut inimun taivrumunja

irvigikkaḡmiknun, Peter, John, James, Andrew, Philip, Thomas, Bartholomew, Matthew, James igñigikkaḡa Alphaeus, Simon-lu Zealot-ḡuruuq, suli Judas igñigikkaḡa James-ḡum. ¹⁴ Iluqagmin katiniqsut akulaiḡlugu iniqsruḡviksraḡmiknun piqasiqhutin aḡnanik suli Mary-mik aakagikkaḡanik Jesus nukatchianiglu. ¹⁵ Ikituorat uvlut aquatigun ukpiqtuat katimaniqsut, tallimakipiaq iñuiñnamik iñugiaktigiynaqhutin. Peter-m makitluni nipliutiniḡai, ¹⁶ “Aniqatiumaan, Ipqitchuam Irrusim uqaqtinnigaa David makpiḡaanigni Agaayyutim. Uqaginigaa Judas-kun sivuani atuumagaluaqtitnagu ilaan savaaqaliksrana, taamna Judas sivulliuruuq tiguriruksranik Jesus-mik. ¹⁷ Judas ilaugaluaqtuaq uvaptikni atakkii Jesus-ḡum piksraqtaagikkaḡa savaqatigiquplugu uvaptikni. ¹⁸ Judas-ḡum aatchuutigianikamiun Jesus akiññaktaaqḡniqsuq manignik. Taavruminaasiiñ tauqsigñiqsuq nunaviñigmik ilaan iluviḡikkaḡmiñik. Tavrani katakami iluqani ilua qaaḡniqsuq. ¹⁹ Iluqagmin iñuich Jerusalem-mi ittuat tusaanigaat, aasii inmin uqagmikkun taiguusignigaat Judas-ḡum tuqquvia Akeldama-mik (mumiutiqaquam nuna augum maqqivia). ²⁰ Agaayyutim makpiḡaanani aglausimaruuq Psalms-ni itna, ‘Ilaan tupqa iñuigumauq iññitqikkumiñaigni.’ *Psalm 69:25* Aglausimaruuqsuli, ‘Atlamik iñunmik inaniqsigaḡumauq savaana.’ *Psalm 109:8* ²¹⁻²² Taatnaḡlugu iñuk inaniutiruksrauruq Judas-ḡum savaananun. Taamna iñuk ittuksrauruq aullaḡniimaruuq uvaptikni aasiisuli ilisimarautlasiruuq anitqilḡhagun Atannapta Jesus. Ilaa piqatigisimakkaqput John-ḡum quliaqtuaḡipmaun paptaaktitchiisuli nayuqtigisimakkaqput uvlumunaglaan Agaayyutim aullautipmaun Jesus pakmuḡa qilamun.” ²³ Ilinich nalunaigigniqsut malḡunmik iñunmik Joseph-miglu taiguutilinmik Barsabbas-mik atiqaqmiruuq Justus-mik suli Matthias-miglu. ²⁴ Aasii agaayuniqsut itnaqhutin, “Ataniiq! Ilvich ilisimaraunuruatin uummatinignik iñupayaat, taatnaḡlugu tikkuagutillaḡniaqtigut nalliaknik piksraqtaaqaguvich. ²⁵ Taamna uqqiraqti inaniutiyumuq Judas-mun atakkii unisagigaatigut aullaqhuni piksraqtaagmiñun.” ²⁶ Taatnaqqaqhutin tigusiñiqsut attak ilaqataaknik. Taatnaqmata Matthias piksraqtaanuniqsuq aasii ilaliutikkaupluni qulit atautchinun uqqiraqtinun.

2

Ipqitchuuq Irrusiq Tikitchuq

¹ Uvlugḡuuq taiguutilik Pentecost tikiumapman iluqatin ukpiqsriruat katimalginiñiqsut. ² Taimmaiḡaq

ilinisa tusaagaqsilignigaat siigruktuaq pakmakna liilaa anuq̄liq̄paktitmatun. Taamna siigruktuaq tusağnaqsiñiq̄suq̄ iluqaani inimi. ³ Ilinich q̄iñiaqsiñiq̄sut ikniğmik liilaa q̄iññalin̄nik uq̄q̄atun siamitlutin̄ iñupayaanun. ⁴ Ipq̄itchuam Irrusim aḅalatkaqsiñiḡai iluq̄naaq̄lugich. Taapkua iñuich uqaq̄siñiq̄sut atlakaaḡiñik uq̄q̄iq̄hutin̄, taatna kan̄iq̄siñiaq̄sipl̄ugich Ipq̄itchuam Irrusim uqaq̄upmatin̄. ⁵ Tavraniguuq̄ Jerusalem-mi Jew-ḅuruat iñuuniaqtut nunaaq̄q̄ipayaañiñiñ nunam taluqs̄r̄ruat Agaayyutmik. ⁶ Tusaakamitruḅ siigruktuaq iñugiaktuat iñuich katiniqsut taapkununa. Iluq̄atin̄ q̄anuğviiğñiq̄sut tusaakamisigik taapkua uqaqtuat kan̄iq̄siñiaq̄sipl̄utin̄ sumiugiisigun uq̄q̄atigun. ⁷ Quviğut̄challapiaqhutin̄ uqaq̄siñiq̄sut, “Tamatkua uqaqtuat Galilee-ğmiun̄urur, amii? Qanuqhutin̄ ukua uqaq̄pat uq̄apt̄nik? ⁸ Naagaunniiñ kan̄iq̄sit̄lan̄igivut uqaqmata uqausillaaptigun iñuguq̄niaḅaptigun. ⁹ Uvagut Parthia-ğmiut, Media-ğmiut, Elam-miut, Mesopotamia-ğmiut, Judea-ğmiut, Cappadocia-ğmiut, Pontus-miut, Asia-ğmiut, ¹⁰ Phrygia-ğmiut, Pamphylia-ğmiut, Egypt-miut. Uvagut iñuich nunaaq̄q̄imiñ Cyrene-miñ nunami Libya-mi, suli iglaat nunaaq̄q̄imiñ Rome-miñ, ¹¹ suli Crete-taḡmiut Arabia-ğmiutlu. An̄iḅaruaguut Jew-ḅupluta aasiñ̄ muniks̄uaguut Jew-ğ̄uqs̄imaq̄huta—iluq̄apta tusaagivut kan̄iq̄sipl̄ugillu tamatkua uqaqmata kamanaq̄tuatigun Agaayyutim iñiq̄taigun.” ¹² Quviğut̄challapiaq̄amin̄ kan̄iq̄sit̄laiqhutin̄lu apiq̄sruq̄tautiniqsut avatmun, “Qanuutauva una?” ¹³ Iñuilliasiiñ ilan̄ich mitaut̄igiplugich ukpiqtuat uqaq̄siñiq̄sut, “Ukua imilill̄apiaqs̄imaplutin̄ piñiq̄sut.”

Peter-m Uq̄autriḅha Iñuñnik Tavrani

¹⁴ Taatnaaq̄sipmata Peter makittuq̄ piq̄asiqhuni uq̄q̄iraq̄tiq̄atmiñik kiutyaq̄lugich. Nipitusipl̄umi nipl̄utin̄igai, “Jew-ḅuq̄at̄iptaa suli iñuuniaqtuasi Jerusalem-mi, naalağ̄n̄ill̄aksit̄ja! Nalupq̄inaiḡl̄ugu uq̄autiuraallaḡl̄apsi taavruma suutautilaan̄anik. ¹⁵ Ukua imil̄iq̄saun̄jitchut isumaḅapsisun atakkii uvlaan̄usugaaqtuqsuli. ¹⁶ Taamna atuumaruq̄ Joel-ḅum sivuniks̄riq̄irim uq̄autigikkana itna, ¹⁷ ‘Agaayyun uqaqtuq̄, itnaiḅl̄ugu itkis̄iruq̄ aq̄ulliḡñi uvluni, Uvaḅa siamit̄kisiḡiga Irrusiḡikkağa iluq̄ait̄n̄un iñuñnun, Iḡñasi suli pan̄igikkasi sivuniks̄riq̄iaq̄sis̄is̄irut, nutaaḡikkasi q̄iñiq̄quuraaliḡutin̄ suli utuq̄q̄anaasi siññ̄aqtuq̄taḡutin̄; ¹⁸ aa, kuvviq̄iḡisiḡitka savaktitka aḅutitlu ağ̄natlu Irrusiḡikkamnik taipkunani uvluni aasi sivuniks̄riq̄iaq̄sil̄utin̄. ¹⁹ Q̄iñiq̄tit̄kisiḡitka quviq̄naqtuat q̄ilan̄mi

suli atlayuaḡnaqtuat nunami,
auglu ikniḡlu suli itchialaruaḡ,

²⁰ siqĩñiqunniĩn tanuḡaaqsiḡlugu unnuatun
unniĩn tatqiq kaviqsaagũḡlugu auktun
sivuanı kamanallapiaqhuni uvluan Atanguruam tikiu-
maḡksraḡa.

²¹ Taipkunanasii kisupayaaq tuḡluqpan Agaayyutmun
ilaan anniqsuḡisigaa.’ *Joel 2:28-31*

²² “Israel-aagmiut, naalaḡnisitchi uqallamnun! Jesus
Nazareth-miñ aḡutauruq Agaayyutim tilikkaḡa. Agaayyu-
tim savaagipkaḡaa sanḡiqaqhutiḡ atlayuaḡnaqhutiḡlu
qiñikkiqsuutinik. Qiñiḡisi nalupqinaiqḡlugu ilisimaplugich
tamanna atakkii atuummipluni maani akunnapsitĩ. Taavru-
muuna ilisimapmigiḡsipsuuq Agaayyutmun tuyuḡiḡha. ²³ Ilipsi
aḡalataksrirutigigiksi Jesus sumiuḡuruanun tuḡqutitlugu
kikiaktuutipkaḡlugu sannigutamun. Aglaan Agaayyutim
pisuligmigunlu ilisimaḡigmigunlu sivunniunikkaḡa taatna.

²⁴ Aglaan Agaayyutim makititnamiuḡ tuḡuḡigmiñ pituiḡlugu
iñuusiḡmun. Jesus tuḡqutqikkumiñaitchuq atakkii
ilaa nayuutiyumiñaitchuq iluviḡmi tuḡuḡaruapayaatitun.

²⁵ Taivruma David-ḡum uqautiginigaa itna,
‘Uvaḡa qiñiḡiga Atanguruuaq sivuqqamni ataramik.

Ilaa taliqpimniitluni
aasiĩn tunḡalḡuruḡa ilaani ihuilliuqama.

²⁶ Taatnaḡlugu ummatiga quviasuktuq, suli nipiqaqtuḡa
quviasuḡmik.

Tuḡuḡisigaluannḡaḡmaunniĩn niḡiugaḡigiga nalupqi-
naiḡlugu,

²⁷ Agaayyuun, unitchumiñaitchiñ iñuusigaa iluviḡmun,
naagaqaa timaa savaktivich piunḡiḡniaqulugu.

²⁸ Urriqsuutrirusii uvamnun apqutmik iñuuniaḡviksramnik,
aasii quviasukkisiruḡa atakkii nayuutiḡluḡa ilipni.’

Psalms 16:8-11

²⁹ “Aniqatiut, uvaḡa uqautiraksraḡigipsi nalupqinaiqḡlugu
sivulliaḡtiguḡ David-kun. Ilaa tuḡupman iluviḡaat, aasiĩn
ilisimagaat iluḡḡa marrumuḡaaglaan uvlumun. ³⁰ Ilaa
sivuniksriqirauruaq suli kaḡiqsimaplugu Agaayyutim
akiqsruutigikkani iḡmiñun, Agaayyutim nalupqinaiqsruu-
tinikkaḡa David-ḡum kiḡuviaḡiñ ilaḡat atanigũqtitkisiñipluḡu
iḡmisun. ³¹ David-ḡum qiñiḡquuraaginiḡaa qanuq Agaayyutim
aḡipkatqĩḡksraḡa anniqsuḡti akiqsruutigikkaḡa taamna
Christ uqautigiḡlugu itnaqhuni, ‘Agaayyutim unijitchaa
ilaa iluviḡmun suli timaa piunḡiḡitchuq.’ ³² Taamna Jesus
Agaayyutim aḡitqiksitkaa iluviḡmiñ, aasii uvagut ilisimaraugut
taavrumuuna. ³³ Agaayyutim ilaa taliqpiniñiḡtitkaa

kamanaqsipługu suli qaitchipługu Ippqitchuamik Irrusigmiñik Aapami akiqsruutigikkañatun aasiiñ Jesus-ñum qaitchipługu uvaptiknun. Tamanna akuqtugikput pakma, taatnamik qĩñaqsigiksi tusaaplugulu savaaqsipman uvaptigun. ³⁴ David iñmi timituummağmi pakmuñaqsimaitkaluaqtuq, aglaan nipliğñiqsuq,

‘Agaayyutim nipliutiniğaa Ataniğa,
Aquvittin kamagiviksrauñpnun,

³⁵ aquppilapni uumiksritin añalataksirrutigigisigitka ilipnun.’

Psalm 110:1

³⁶ “Aasiiñ Israel-aagmiupayaasii iłitchuğiraksrağigiksi nalupqinaigługu, taamna Jesus kikiaktuutikkaqsi Agaayyutim inilakkaa ataniguqługu suli anniqsuutauplugulu.”

³⁷ Taapkua iñuich tusaakamitruñ Peter-m uqautigikkañ a iħuilluğniqsut. Apiqsruğniğaat Peter-lu atlatlu uqqiraqtit, “Aniqatiut, Qanuğisiñiqpisami?”

³⁸ Peter-m uqapsaagñigai, “Nunuuraliğusi mumigitchi killuqsautipsitñiñ. Suli atausriukattağusi paptaaqtititichi ukpiqsririgugusi atqagun Jesus Christ. Agaayyutimli natqıutiyumagaasi killuqsautipsitñiñ, aasiiñ ilaan aatchuğisigaasi Ippqitchuamik Irrusimik. ³⁹ Taamna

Agaayyutim akiqsruutigikkañ a tunaaqqtuq ilipsitñun qıtunğapsitñunlu iluqaitñunlu ittuunun unjasikuami, iñuich iluqaisa Atanğuruam Agaayyutipta tuqługai iñmiñun.”

⁴⁰ Peter uqaqtuq iñugiaktuanik atlanik uqalıgnik. Aasiiñ ilaa naatchiqami itnaqługich, “Annautillaksağniagitchi ilipsitñik anasiññuqsautmiñ tikiññiaqtuamiñ pigiitchuanun iñuñnun tuqqutchiruanun Jesus-mik.” ⁴¹ Iñugiaktuat

ukpiqsriñiqsut uqalıgmik suli paptaaqtitlutin, iñuk 3,000-yuñnaq ilaliutiniqsuq ukpiqsriruanun tamarrumani uvlumi. ⁴² Iliñich ilisaaqaaqsiñiqsut uqqiraqtiniñ, aasii piqasiqsuutiniqsut niğiqatigiikhutin suli iniqsruqatigiikhutin.

Qanuq Ukpiqtuanuruat Piqatigiilhat

⁴³ Uqqiraqtit iñiqtaqağniqsut iñugiaktuanik quviqnaqtuanik savaanik, naagaunniiñ iñupayaat ikpigiagutiniğaat Agaayyutim savaaqalħa uqqiraqtitigun. ⁴⁴ Iluqagmin

ukpiqtuat atautchimiiyusiñiqsut suli piqaqtirrutiplutin suurağmikkun avatmun. ⁴⁵ Inuqsriuliqamin tunisiñiqsut

nunautmiknik suli suoramiknik, aasiiñ autaaqługich piññaktaatin iluqaitñun inuqsriuqtuanun. ⁴⁶ Uvlutaugagipman ilinich ktrağniqsut agaayyuvikpanmun. Niğirağniqsut atautchimi kinunimikni, aasiiñ niğikamin quviasukhutin

pisuillapiahutinlu. ⁴⁷ Iliñisa quyarağigaat Agaayyun, aasiiñ atlat iñuich nakuağigaich ukpiqsriuapayaat.

Suli uvluġaġipman Atanġum ilaniktuuqtinnigai iñuḡnik ukpiqtuanḡuruanun tamatkunija anniqsukkaġmiñik.

3

Peter-m Iħuaqsiḡka iħha Pisutlaiħaamik

¹ Iħaatniguuq Peter-lu John-lu utlautiniqsuk agaayyuvikpaḡmun, iñuich iniqsruġviat tikitmaħhani.
² Agaayyuvikpaḡmi paaqagñiqsuq taggisilinḡmik Piññaqnaqtuamik. Tavraniguuq aḡun una aquppiraḡniqsuq pisunġaḡitħuaq aniñiġmiñaglaan. Uvluġaġipman ilamiñun tavrunautipkaġagñiqsuq taavrumuḡa paamun iniqsruġviksraġmiñun maniuranik iñuḡniñ isiqtuaniñ agaayyuvikpaḡmun.
³ Peter-mlu John-ḡumlu apqusaaqmakni isiaqsipłutik agaayyuvikpaḡmun iniqniġik aatchullaliksraġmigun maniḡmik.
⁴ Taapkuak kiḡiaqamitku iriġru iñaaqługu Peter-m nipliutiniġaa, “Qiñiqtiġuk!”
⁵ Taavruma iñuum qiñiaqsiñiġik niġiukhuni aatchuusiaksraġmiñik ilinḡikñiñ.
⁶ Peter-m nipliutiniġaa, “Maniitħuḡa suuramikunniñ aglaan aatchuġniagikpiñ pigikkamnik, atqagun Jesus Christ Nazareth-mium pisuqugikpiñ.”
⁷ Peter-m tiġukamiuḡ taliqpiagun makitquplugu, taimmaiñaq aḡutiqniam niuḡi sayaniktiġniqsuk.
⁸ Nutiḡniqsuq qikaqtiḡhuniasiiñ pisuaqsipluni. Iħaan isiqatiginiġik Peter-lu John-lu agaayyuvikpaḡmun pisukhuni misigaqsimmaġmi quyyasimmaan Agaayyun.
⁹ Iñuich tavrani qiñiġniġaat pisukługu quyammaġmi Agaayyutmik.
¹⁰ Iñupayaat ilisaġiniġaat injularauplugu aquppiḡsuuruuq agaayyuvikpaum paanani taggisilinḡmi Piññaqnaqtuamik. Iħuqagminḡ quviġutħallapiagñiqsut taavrumuuna atuumaruakun taavrumuḡa aḡutmun.

Peter-m Quliaqtuaħha Agaayyuvikpaḡmi

¹¹ Iñuitguuq qiñiqamitruḡ pisutlasipkakkauruam saqunaurapayaanaḡ Peter-mlu John-ḡumlu aupiħautiginiġaat, aasiiñ qiñiġiaqługich katimmaviḡmun taggisilikkun Solomon.
¹² Peter-m qanuġviiqsuat qiñiqamigich nipliutiniġai, “Israel-aagmiut, qanuġmi taamna quviġutħautigivisiuḡ qiñiqpaaqsiplutaasiiñ? Uvaguk pisutlasipkaḡitkikpuk manna aḡun saḡḡiptikkun naagaqaa ukpiqsiḡħaptikkun.
¹³ Aglaan Agaayyutaata sivulliaḡta Abraham-ḡumlu Isaac-ḡumlu Jacob-ḡumlu iħuaqsiḡkaġaa manna aḡun Jesus-kun, aasiiñ taavrumuuna ilaan kamaḡtitkaa iġñiñi Jesus. Iħipsi qaitkiksi Jesus aḡalatinun pigiitħuanun suksraaqługu sivuġaani Pilate-ḡum sivunniutianikmauḡunniñ patchisaigukługu.
¹⁴ Iħaa iluqnauqsimaruuq Agaayyutmun nalaunḡaruagłu naagasuli ayakkiksi, iniqsruqługu Pilate pituiġitquplugu iñuaqtuqtimik.

15 Taatnaħapsigun tuqqutkiksi taamna qaitchiruaq iñuuhigmik aglaan Agaayyutim anitqiksitanja tuqunjaruaniñ. Uvagut ilisimarriqsimmaaġikput taamna. 16 Turviqaqhuni atqanik Jesus-ñum manna pisutlailaaq qiñikkaqsi ilisimakkaqsilu mamititkauruq. Taamna anjun ukpiqsriñiqsuq Jesus-ñum atqanik, taatnaqlugu iħuaqsikkauruq sivuqqapsitñi.

17 “Aniqatiumaan, ilisimagaluaġmigiga una, ilipsilu sivulliuqtituummapsilu qaitkiksi Jesus sumiunuruanun aglaan nalugiksi suvaata taatnatun irrutriħiqsi Jesus-mik. 18 Agaayyutim inilġaan uqaġikkaña iluqaisigun sivuniksriqirimigun akiqsruutauruaq anniqsuqti nagliksaaqtuksrauniplugu, aasiñ ilaan taatnaqtitkaa.

19 Aasiñ mumigitchi suli saallusi Agaayyutmun, ilaanli piigumagai killuqsautigikkasi. 20 Taatnaġupsi Atanġum sayyaagiksipkaġisigaasi irrutchipsigun. Taivrumani ilaan tuyuġitlayumagaa Jesus annautriksraqtaġianikkani ilipsitñun.

21 Taamna Jesus qilañmi ittuksrauruq taivrumuñja uvlumun supayaat nutaaguhiksranatnunaglaan, Agaayyutim ipqitchuat sivuniksriqiraiñ uqautigipmatun inilġaan. 22 Moses-ñum nipliutiginiġaa, ‘Agaayyutim Atanipsi tuyuqaġisigaasi sivuniksriqirimik, atrilugu tuyuqaħi uvamnik; taimña itkisiruq iñupsitñiñ. Ilipsi naalaġniraksraqġigiksi supayaamik uqautikpasi. 23 Kiñapayaaq naalaġniñitkumi sivuniksriqirim nipliutigikkanjanik ilauyumiñaitchuq Agaayyutim iñuiñi suli piyaqqukkaugisipluni.’ 24 Iluqaġmiñ atlat sivuniksriqirit Samuel-miñaglaan uqaqsritkaumaruat uqautigigaich makua nayukkavut uvlut. 25 Atuumaruq uglupak atuumaruq pisigiplusi, ilipsi kiñuviagikkanañsi Abraham-ñum. Agaayyutim akiqsruġaa qitunganik, suli sivuniksriqirit uqautigaatigut taavrumiñja akiqsruutmik, itna, Uvaña piliutiqaġisigitka iluqaisa iñuich nunami kiñuviagikkaptigun.

26 Taatnaqlugu Agaayyutim anitqiksitmaun savaktini Jesus tuyuġigaa ilipsitñun sivulliuqlugu ikayuġukhusi mumigusilu pigiiliqiliġikkapsitñiñ.”

4

Peter-mlu John-ñumlu Apiqsruqtukkauħak Uqaqsit-taaġviñmi

1 Peter-lu John-lu uqautrisugaaqtitlugik iñuñnik agaayuliqsit suli qaunaksria agaayyuvikpaum piqasiqħutin Sadducee-ñuruanik tikiññiqsut. 2 Ilinisa iħuaġiñiññiġaich uqqiraqtik ilisautripmanknik Jesus anitqinñiplugu tuqunjaruaniñ, taamnaasiñ ilitchuqutaupluni tuquruat anitqikkisiħatnun. 3 Tigupkaġniġaich isiqtaupkaqlugik isiqsiviñmi unnuapak unnuaguqhunikii. 4 Aglaan iñugiaktuat tusaaruat uqautaanknik

ukpiqsriñiqsut, iñugiaktiilaaliyunnat 5,000-mik anutilhiñat.
⁵ Uvlutqikman Jew-ñuruat sivulliuqtinillu sivulliuqtigruatlu
 aglaliqiritlu katiniqsut Jerusalem-mi. ⁶ Annas-tuuq
 qaukñiat agaayuliqsit itmiñiqsuq suli Caiaphas-lu John-
 lu Alexander-lu piqasiqhutin atlanik ittuanik qaukñium
 agaayuliqsim ilaiñiñ. ⁷ Taapkua Peter-lu John-lu
 itqutipkaqamisigik apiqsruqtaaqsiñigaich, “Qanuqlugu
 ihuaqsipkaqpitku taamna anun? Qanutchimik sanñiqappisik?
 Kia atqagun taamna pivitku?” ⁸ Peter-m anjalatiqaqhuni
 Ipqitchuamik Irrutchimik kiunigai, “Sivulliuqtaurusii
 sivulliuqtigruanuplusi, ⁹ Suvaatatai tamarrumani uvlumi
 uqaqsittaagutikkauviñuk ikayuillaptigun taavrumiña
 pisutlailaamik ihuaqsipkakkaptiknik? ¹⁰ Iluqasi suli
 Israel-aagmiupayaat ilisimaraksragigiksi una, Sanñiqaqtuq
 atigikkañagun Jesus Christ Nazareth-mium kikiaktuutikkaqsi
 aasiñ Agaayyutim anitqiksitlugu tuqunaruaniñ. Taatnaqlugu
 taamna anun qikaqtuq ihuaqsikkaupluni sivuqqapsitñi.
¹¹ Taamna Jesus taimña Agaayyutim uqalhiñ uqautigikkañat
 itna,

‘Uyagak tuppipirit ayakñat,

taamna uyagak piitchuillapiagaqtuq tuppirauni.’ *Psalm*
118:22

¹² Aasiñ Agaayyun atchiiruq atautchiñiamik iluqaani
 nunami taavrumuuna atikun anniqsugumiñaqsipluta.
 Taamna anniqsuqti Jesus Christ kisimi ittuq.”

¹³ Tarra uqaqsittaagtitchirit quvigutchanñiqsut
 qiñiqamisigik Peter-m lu John-ñumlu taluqsrautaisilaanñakniglu
 ilisaqsimaisilaanñakniglu. Ilisimagaich piqataulhak Jesus-mi.
¹⁴ Aasiñ qiñignigaat anun ihuaqsikkaauruaq qikaqataulha Peter-
 mi lu John-mi lu. Taatnaqhutin niplilguiññiqsut akikñaglugik.
¹⁵ Taatnaqqaqhutin anillaqunigaich uqaqsittaagvinñiñ,
 aasiñ anipmaknik sivunniuqtaullakhutin itna:
¹⁶ “Qanuqlugik atannigisisivisigik ukuak anutik? Jerusalem-
 miupayaat ilitchugianiñnigaat atlayuağnaqtuaq ihuaqsipkaiñiq
 atuumakña taapkuñnuuna, aasiñ naagaagumiñaitkikput.
¹⁷ Aglaan siamitqunilugu marrumani tusaayugaaq
 iñun, taatnağuta aniqsraaqtuğlavut uqatqiqunilugik
 kimununniiñ taavrumuuna Jesus-kun.” ¹⁸ Taatnaiplugu
 sivunnianikamin iñiqtiğnigaich quliaqtuaqunilugik Jesus-
 kun iñun sumiunniiñ naagaqaa itqautitqunilugich
 taavruma atqanik. ¹⁹ Aglaan Peter-m lu John-ñumlu
 kiunigaik, “Nalliysi tupiginağayaqpisigu? Ilipsi naagaqaa
 Agaayyun? Nalliak nakuagitlukpaun ilaan? Sivunniqsium
 taamna! ²⁰ Uqautiginaiğumiñaitkikpuk sua qiñikkaqpuq
 tusaakkaqpuglu.” ²¹ Aniqsraaqtutqianikamisigik

aasiiñ pilitlugik agvisiksraitlutinj anasiññuqsalguiññaich. Iqsigiplugittuq iñuich atakkii iñupayaat kamaksrillapiaqhutin Agaayyutmik tamarrumuuna atuumaaniktuakun pisutlailaamun. ²² Taamnaguq anjun quviqnaqtuakun ihuaqspkakkauruaq malgukipiaguaniksamaruaq.

Ukpiqsriruat Iniqsruutrihat Taluqsrautaiñigmik

²³ Taapkuagguq Peter-lu John-lu anipkapqauraqmatik utigniqsuk ukpiqtuanuruaqatiumiknun uqautiplugich qanuq qaukhiata agaayuliqsit suli sivulliuqtigruat sivunniutihatnik. ²⁴ Ilinisa tusaakamitruñ agaayuqatiqagñiqsut itnaqhutin, “Kamanaqtuatiin atanguruuq, iñiqsiruatiin iluqaanik qilanmilu nunamilu tagiumilu. ²⁵ Aasiiñ ilvich uqaqtuatin Ipqitchuakun Irrutchikun sivulliaqput David savaktigikkan uqaqman itna, ‘Suvaata Jew-ñunitchuat qinnakpat?

Suvaata iñuich sivunniuppat imailaanik?

²⁶ Umialgi nunaacqipayaani sivulliuqtillu paqnanigaich anjuyautnatin akililiguqñugu Agaayyutauruaq ilaan anniqsuqtiksriukkanalu.’ *Psalm 2:1-2*

²⁷ Ilumun marrumani nunaacqimi Herod-lu Pontius Pilate-lu piqasiqhutik Jew-ñunitchuanik suli iñuiñik Israel katimaniqsut. Sivunniutiginiñaat akikñaqñugu Jesus savaktin ipqitchuaq anniqsuutiksriukkan. ²⁸ Katinniqsut savañniağukhutin supayaanik sivunniutigikkan kamanaqtuakun isumalipkun inilgaan atuumaruksauruaq. ²⁹ Aasiiñ pakma, Ataniiq, itqağlugich Jew-ñuruat qullinich qanuqhutin aniqsraaqtuqmatigut. Savaktigikkaqpich, uqaqtitigut uqağnik taluqsrautaiguta. ³⁰ Ikayuqtigut ihuaqsitlasilugich nanittuat suli savaktitigut atlayuağnaqtuaniglu quviqnaqtuaniglu atanniutaagun ipqitluni savaktigikkapkun Jesus.” ³¹ Agaayuanikmata taamna ini katimavigikkanat aulaniqsuq. Tavraami anjalatliqhutin Ipqitchuamik Irrutchimik aullaqhutin uqaqsiñiqsut Agaayyutim uqağhiñik taluqsrautaiqhutin.

Atunim Pigigaich

³² Uvvaguq ukpiqsripayaaqtuat atausiññuutripilutin atipiagñiqsut irrutchimikkun. Nalliatunniñ iğlingingiqñugu inmi suurani aglaan atunim atuğniñaat suurağikkaqtin. ³³ Uqqiraqtit kamanaqtuakun sanjikun ilisimarauniqsut anjitiqlhagun atanguruam Jesus suli Agaayyutim ikayuqpañniğai iluqaisa. ³⁴ Taapkunani ukpiqsriruani piiññiqsuq inuqsraqtuamik. Sua inuqnaqsipman ilaņa tunisiraqtuq nunaviñigmik naagaqaa tupiğmiñik, tunisianikamiasiiñ tavrñautirağniğaa akuqtuani

tuniagmiñiñ ³⁵ aatchuutigiplugu uqqiraqtinun. Taapkuuaasiñn autaagagnigaat taamna manik inuqsriupayaaqtuanun. ³⁶ Ukpiqsriruumik iñuqağniqsuq Joseph-mik, Levi-tkuayaanupluni iñuguqtuaq Cyprus-mi, taavrumiña uqqiraqtit taiguutiqakkanat Barnabas-mik (mumiutiqaqtuumik pitchuksaaqtimik). ³⁷ Ilaaptuuq tuniripmiñiqsuq nunautmiñik qaitluguasiñn akuqtuani uqqiraqtinun.

5

Ananias-lu Sapphira-lu

¹ Tavraniuguuq iñuqağmiñiqsuq nuliagiñnik atiqaqtuani Ananias-miglu Sapphira-miglu. Taapkuak iññuk tuniriñiqsuq nunautmiknik iluqatik pigikkağmiknik. ² Akuqtuağmik ilañanik tugvaiñiqsuq ağnaataasiñn ilisimaplugu anigaa. Aglaan sippana qaitkaa uqqiraqtinun. ³ Peter-m nipliutinigaa, “Suvaata tuungagmun analatitpich? Suvaata sagluqsruutiviun Ipqitchuaq Irrusriq iriqqakun tugvaqsiplutin ilañanik nunautvich akian? ⁴ Tunigaluaqnagu nuna pigikkan aasiñn kinuagun tuniñhan akuqtuağikkan pigigiñ. Sum taatna isummipatin? Sagluqsruutrinjitchutin iññnik aglaan Agaayyutmik.” ⁵ Ananias-ñum tusaapqauraqamigich Peter-m uqağikkanji puuktigñiqsuq tuqupluni. Tusaa-payaaqtuat taavrumiña taluqsratčaniqsut. ⁶ Nukatpiat nimiqsruqtuallakamitruñ timaa annisiplugu iluviğiağniğaat. ⁷ Uvvaasiñn piñasut sassagñigich kinuatigun ağnaat aggigiñiqsuq sutilañatnik nalupluni. ⁸ Peter-m apiqsruğniğaa, “Uqautiñña, iliptik tunivitku nunautrik taatnatunaglaan?” Ağnam kiuniğaa, “Ii, tavra taatnatunaglaan ittuq.” ⁹ Peter-mli piñiğaa, “Suvaata uuktuagñiqpitku Agaayyutim Irrusia? Atañii, taapkuua iluviqsiruat ilaqatipnik qakma aullautigisipmigaatin taatnatun.” ¹⁰ Tavrauua puuktigñiqsuq Peter-m sivuğanun tuquliqhuni. Nukatpiat isiqamin qiniqlugu tuquruuq aullautiniğaat iluviğiaqlugu sanigaanun anutaata. ¹¹ Tavra ukpiqtuanuruat suli iñupayaat tusaaruat taavrumiña taluqsratčaniqsut atqunaq.

Quviqnaqtuat Atlayuağnaqtuatlu

¹² Uqqiraqtit savaaqagñiqsut iñugiaktuanik atlayuağnaqtuanik suli quviqnaqtuanik akungatni iñuich. Iluqatin ukpiqsriruat atausiññuğniqsut katimmavianun Solomon-ñum. ¹³ Ukpiqtuanunjtichuat ilaliqsuaqsiniğach taluğiplugich aglaan ilinisa uqautigillautağaluaqlugich. ¹⁴ Aglaan iñugiaktuat anutitlu ağnatlu ukpiqsriliqsuat Ataniğmik Jesus-mik, taatnaqlugu ukpiqtuat iñugiaksitnullapiagñiqsut. ¹⁵ Iñuich illi uqaigaqsiñiqsut atniğnaqtuanik tumitchaanun

siñgviñnun naagaqaa ikivğanun niñgiugiplugu qakugun Peter tamaunnaaqpan tagğanun mamitinnasugalutin. 16 Suli nunaaqqiññ avataaniñ Jerusalem iñugiaktuat iñuich tikiutriñiqsut atniññaqtuanik suli iñuilliuqtittanjitñik irrusiqłuich. Taatnaiłiplugu iluqatin iñuaqsikkauniqsut.

Uqqiraqtit Nagliksaaqsiuħat

17 Taamna atuumaanikman qaukħiat quliaqtuaqtit piqasiqhutin maliguaqtaiñik Sadducee-ñuruanik qinnal-lapiağniqsut uqqiraqtitigun. Sivunniugniqsut qanuq anjaliksrañatigun. 18 Ilinisa tiguniğaiħ uqqiraqtit aasii in-illaktitlugich isiqsiviñmun. 19 Aglaan tamarrumani unnuami isağulgan Agaayyutim anmağniğai isiqsivium paani aasii an-nisiplugich, itnaqhuni, 20 “Agaayyuvikpañmugusi uqağiağitchi iñuñnun nutaakun iñuuniaħkun tumigiplugu Jesus.” 21 Taamna tusaapqauraqamitruñ agaayyuvikpañmukħutin qaunuraaqman tavraniasiññ ilisautriaqsiplutin. Qaukħiat agaayuliqsit piqatiniłu katinniğaiħ uqaqsittaaqtitchirit suli iluqaisa Jew-ñuruat sivulliuqtigruañich. Tuyuqağniqsut isiqsiviñmun uqqiraqtit tavrñautitquplugich. 22 Uvvaasiññ qaunaksrit tikitmata isiqsiviñmun paqingiññiğaiħ tavrani uqqiraqtit. Aasiññ utiqħutin taamuña katimaruanun uqautiniğaiħ, 23 “Isiqsiviñmun tikitñapta kiluusaqaghuni suli qaunaksrit paani qaunaksrigaluagñiqsut. Aglaan paat anmaqaqtigik paqitchiñitchugut iñuñmik iluani.” 24 Agaayyuvikpaum qaunaksrañata qaukħiata suli qaukħiisa agaayuliqsit tusaakamitruñ taamna isumatuyaagaqsiñiqsut sutilaaksrañagun. 25 Taatnaqtitlugich iñuk isiqħuni, “Atañii, isiqtasi amma agaayyuvikpañmi ilisautrirut iñuñnik” itnaqtigñiğai. 26 Agaayyuvikpaum qaunaksrit piqasiqhuni qaukħigmiknik taamuñağniqsuq tavrñautityaqługich uqqiraqtit. Aglaan anallağluutaiqhutin nuyuağiplugu iñuñnun mīluqtuaqsiħiksraqtin uyağañnik.

27 Ilinisa uqqiraqtit tavrñautikamisigik sivuğaatnun uqaqsittaaqtitchirit, qaukħiata agaayuliqsit apiqsruq-taaqsiñiğai, 28 “Qanusigalgitpisi?” itnaqhuni, “Uvagut aniqs-raaqtuutigigaluakkaqput ilisautritqunitłusi taavrumuuna Jesus-kun, aglaan pakma Jerusalem-miupayaat ilisauttutri ilisimagaat suli ilinisa patchisiğquħuta tuqułhanun Jesus-ñum!” 29 Peter-m atlatlu uqqiraqtitlu kiuniğaiħ, “Tupiksriñiñ iñuñnik. 30 Ilipsi Jesus kikiaktuutikkaqsi sannigutamun aglaan Agaayyutaata sivulliapta anitqiksitaña tuqñaruaniñ 31 kamañağviksrañanun ataniguqługu anniqsuutiguqługulu. Taavrumuuna Jesus-kun Israel-aagmiut mumikkumiñaqsiplugich natqigutikkauniqsut killuqsautmikniñ. 32 Uvagut ilisimarriqsimmaagikput

piqasiqhuta Ipqitchuamik Irrutchimik Agaayyutim qaisagikkaṇa tamatkunuṇa tupiksriuanik ilaanik.”

³³ Jew-ḡuruat uqaqsittaagtitchirit tusaakamitruṇ taamna uumitchallapiagṇiqsut, suli tuqqutthisuligṇiqsut uqqiraqtinik. ³⁴ Uqaqsittaagtitchirit ilaṇata Pharisee-ḡuruuq makinniqsuq uqallagukhuni, atiqaqtuag Gamaliel-mik suli kamagikkaupluni ilisautrauruuq maligutaksramiknik. Makitnami tiliṇigai uqqiraqtit anillaquplugich. ³⁵ “Israel-aagmiṇḡuruasii!” itnaqtigṇiqsuq ataniḡnun, “Aniyag-ilugu qanuq aṇalatchiḡaksraḡsi taapkuniṇa aṇutinik. ³⁶ Aippaaniguuq iṇuqaḡniqsuq atilinmik Theudas-mik kamanagāsugaluni iliruamik. Iṇunnaḡniqsuq sisamanik kavluutinik iṇugiaktigiruanik. Aglaan tuqqutaupman iluqaḡmiṇ maliguaḡtai siaminniqsut taatnaḡluguasiṇ suṇaiqhuni. ³⁷ Aquagunsuli Judas itmiṇiqsuq Galileemiṇ tamarrumani kisitchikamiṇ iṇupayaanik nunami. Ilaaptuuq iṇunnakhuni iṇugiaktuanik iṇmiṇun naagatarra tuqqutaupman iluqaḡmiṇ maliguaḡtai siaminniqsut. ³⁸ Pakmaasiṇ alḡaqsruḡlaglapi itniililugu, Aullaḡlich ukua iṇuich. Iḡaksianagich. Tamanna sivunniugutaatlu savaaṇatlu iṇukmiḡnisaukpan atlatitun piungigisiruq, ³⁹ aglaan agaayyutmiḡnisaukpan akiiliyumiṇaiḡiaḡisi. Inniaqtusi nuyuaḡnami akilliliugutisaḡupsi Agaayyutmi.” Taatnaiḡlugu Gamaliel-ḡum alḡaqsruḡniḡai. ⁴⁰ Atanḡich akuqtuḡniḡaat alḡaqsruutaa aulaiṇuḡutin kamakkuḡtaḡukḡugukii. Uqqiraqtit isiqtitqinḡiḡaich kinumun aasiṇ ipiḡaqtuḡtitlugich. Aniḡsraaḡtuḡniḡaich uqatqiqunḡlugu taavrumuuna Jesus-kun, aasiṇ anipkaḡlugich. ⁴¹ Uqqiraqtit aullaḡniqsut uqaqsittaagtitchiriniṇ. Ilinḡich quviasuktut atakkii Agaayyutmun piksraḡtaagiplutinḡ nagliksautigiliksrāḡḡun Jesus. ⁴² Uvluḡaḡipman agaayyuvikpaḡmi iṇuich tupinḡitṇilu ilisauttutigituiḡniḡaat quliaḡtuagiplugu Jesus akiḡsruutaupluni anniḡsuḡtauruuq, Jew-ḡuruat niḡiugikkaṇat.

6

Tallimat Malḡuk Ikayuqtiksraḡtat

¹ Taipkunani uvluni ukpiqtuat iṇugiaksipmata Greek-ḡuraaqtuat suli Hebrew-ḡuraaqtuat uqaallatiniqsut. Tamatkua Greek-ḡuraaqtuat niḡligṇiqsut uilḡaḡnaatinḡ miṇitchuuniḡlugich uvluḡaḡipman autaaqmata iṇuuniutiksranik. ² Taatnaḡhutinḡ qulit malḡuuplutinḡ uqqiraqtit ukpiqtuapayaat katitquniḡaich niḡliqhutinḡ, “Nalaunḡaṇitchuq quliaḡtuanaiḡupta piḡusiḡuta aṇalatchiṇiakun autaaḡiksraḡanik. ³ Taatnaḡusi, aniḡatiut, piksraḡitchi tallimat malḡuḡnik aṇutinik akunnapsitṇiṇ,

iñuñnik aňalatiqaqtuanik Ipqitchuamik Irrutchimik puqikhutinlu. Aňalatchipkağniagivut autaaiksraňanik. ⁴ Uvagut iniqsruqtuiñağisirugut suli quliaqtuagtuiñağuta.” ⁵ Taapkua sivunniugutaat quyaqnağniqsuq iluqaitñi katiruani, aasiñ nalunaiqsiniqsut Stephen-mik ukpiqsrillapiaqtuamik aňalatiqaqhuni Ipqitchuamik Irrutchimik. Iłaksraqługu Philip, Prochorus, Nicanor, Timon, Parmenas, suli Nicolaus-mik Antioch-miñ mumikhuni Jew-ğuşmaruamik. ⁶ Taapkua katimaruat tikiutiniğaich piksraqtaatin uqqiraqtinun aasii ilinisa iniqsruutiplugich iliplugillu argatin ilinjitñun. ⁷ Tavra Agaayyutim uqałha siaminniqsuq. Ukpiqtuat Jerusalem-mi iñugiaksitmuktugniqsut suli iñugiaktuat agaayuliqsit ukpiqsriliqmipłutin.

Stephen Tigukkaulha

⁸ Stephen, ihuaqutaagun suli sanjiagun Agaayyutim, savatlasiniqsuq quvinaqtuanik suli atlayuagnaqtuanik akungatni iñuich. ⁹ Iñuqagnaqsuğguuq ittuanik Jew-ñuruanik Cyrenia-miñ Alexandria-miñlu sulipsuuq Cilicia-miñ Asia-miñlu. Tamatkua taggisiraqhutinj Pituikkauruanik uqaallatiaqsiñigaat Stephen. ¹⁰ Aglaan Ipqitchuam Irrutchim puqiutiqaqtinnigaa. Tavraasiiñ nipliqlman qapiqtałguiññigaat. ¹¹ Taatnaqhutin tamatkua piyuaqtit akiliiñiqsut aňutinik sagluuqtuaquplugich, “Tusaagikput uqaqman akikñaqługu maligutaksraq Moses aglagikkaña suli akikñaqługu Agaayyun.” ¹² Tamatkua taatnağmikkun aňalanniğaich sivulliuqtigruat suli aglaliqirit. Kiisaimma Stephen tiguniqpaat sivuğañiutipkaługu Jew-ñuruat uqaqsittaqtitchirinjitñun. ¹³ Aasii ilañitnik aňutinik itqutriplutin sagluuqtuaqtuksranik ilaagun. Taapkua nipliagaqsiplutin itna, “Una aňun ataramik uqaqtuq akikñaqługu uvagut ipqitchuağikkaqput agaayyuvikpak suli akikñaqługu maligutaksraña Moses-ñum. ¹⁴ Aasiisuli tusaagikput nipliqlman Jesus-mun Nazareth-miumun siqumitqaagługu agaayyuvikpak simmiğisiñiplugich atuqtaksrat tamatkua ivrumakña Moses-miñ tunñavigikkavut.” ¹⁵ Iñupayaarguuq aquppiruat uqaqsittağvinmi qiniqpaaqsiñigaat iriğruiñaaqługu Stephen, tautukługuasiiñ kiiñaña iliruaq kiiñañatun isağulğum.

7

Stephen Uqaaqtullałha

¹ Qauklum agaayuliqsim apiqsruğniğaa Stephen, “Tamanna ilumutuuva ukua nipliłhat?” ² Stephen kiuniğaa, “Aniqatiut suli Aapaanuruasii, naalağniłaksinña! Agaayyun kamañtuuq sagviğniqsuq sivulliaptiknun Abraham-mun iñuuniagugaaqtitlugu Mesopotamia-mi sivuani aullałiksraňan

Haran-mi itchaqtuqhuni. ³ Nipliutiplugich itna, ‘Uniglugu nunan suli ilatin aullagiñ nunamun tikirvigittukkamnun ilipnun.’ ⁴ Taatnaqhuni nunarjatniñ Chaldea-gmiut aullağniqsuq Haran-mun iñuuniagiaqhuni. Aasii kinuagun Abraham-ñum aapanja tuquanikman tavrani Agaayyutim nuutinnigaa marrumuña nunamun nayukkaptiknun pakma. ⁵ Taatnaqtihani tamaani Agaayyutim qaitchinjtkaluagñigaa Abraham injmaktillugu ilaanun tamanna nuna. Aglaan akiqsruğniğaa qaitchigisiñiplugu pigiliutilugulu ilaanun suli kinuvianjiñun, naagaunniiñ Abraham qitungiunñaan. ⁶ Agaayyutim nipliutinigaa itna, ‘Kinuviağikkatin iñuuniagisirut iglaanjulutiñ atlami nunami. Sumiunuruat nunurilugich savaktitaulutiñ suli sisamani kavluutini ukiuni ihuaqquitchiunjiñlutiñ. ⁷ Aglaan anasiññuqsagisigitka taapkua savaktaagruqaqtuat iñugikkamnuk. Kinuagun tamarruma ilinjich utigutiñ taivrumakña agaayumaagviviaqsilunja marrumani nunami.’ Taatna Agaayyutim uqautinigaa. ⁸ Agaayyutim akiqsruutikamiun Abraham tiliñigaa nalunaitñutchiquplugich añutitiñ. Taatnaqami qiniqtitkaa tupiksrisukhuni Agaayyutim akiqsruutaiñik ilaanun. Tavra Isaac anipman Abraham-ñum nalunaitñutchiqimiñigaa tallimat pinjayuatigun uvlut. Isaac-ñum nalunaitñutchiqimiñigaa Jacob, ilaanli piñigai qulit malğuk sivulliaavut.

⁹ “Aglaan taapkua sivulliağquqtuat killuginigaaat nukatchiaqtiñ Joseph tunipluguasii savaktauviksrañanun Egypt-mi. Aglaan Agaayyutim nayuğniğaa ¹⁰ ikayuqlugu ihuilliugvinmiunniiñ itman. Agaayyutim nakuagiliutiipkağaa puqiisiqługulu. Taatnaqhuni Pharaoh-m umialgum Egypt-mi añalatigugñigaa Joseph iluqaanun Egypt-mun suli injmi tupigmiñun. ¹¹ Kinuagun niğisuñnaqsisiñiqsuq Egypt-mi Canaan-mi, taatna sivulliaavut niğisuksiuñliqhutiñ. ¹² Aasiñ Jacob tusaakami niqiksraqaqpniplugu Egypt-mi ilaan sivulliaavut tuyuğiqqaagñigai tasamuña. ¹³ Iñarjatni tasamuñalgitmata Joseph iñitchuğipkağniqsuq injmiñik aniqatiumiñun, aasiñ Pharaoh-m iñitchuğiniğai Joseph-ñum ilai. ¹⁴ Joseph-ñum aapani Jacob aiyugaagñigaa Egypt-muquplugu qitungaqtuummaan. Taapkuaguq iñugiaktiginiqsut pinasukupiaq akimiamik. ¹⁵ Tavra Jacob-ñum qitungani nuurrutinigai Egypt-mun, tavraniasiñ ilaalu sivulliaavutlu tuquplutiñ. ¹⁶ Ilinisa timinjich iluviğiaqtağniğaiç Shechem-mun taivrumuña Abraham-ñum tauqsiağimakkananun iluviğviksrauplugu injmiknun Hamor-m kinuvianjiñiñ.

¹⁷ “Tamauna Agaayyutim akiqsruutaa Abraham-mun atuumaaqsiipman, kinuvianji iñugikkapta tavrani Egypt-mi iñugiaksilapiagñiqsut. ¹⁸ Umiallitqinñiqsut atlamik

tavrani naluruamik Joseph-mik. ¹⁹ Taavruma umialgum kinniaqsiñigai iñuvut suli nagliksaaqtitlugich sivulliaavut, nunuriplugitunniñ igitqataqtitlugich aniqqamiurat tuquviksrañatnun. ²⁰ Taatnañhatniguuq Moses aniñiqsuq qiniyunaqhuni, aasiñ anayuaakkiñ qaunagiplugu piñasuni tatqini. ²¹ Iriqsimalguiqlugu kinunğani anipkağniğaat. Taatna Pharaoh-m panian tiguaqlugu igniğmisun pamiqsagniğaa. ²² Ilaa ilisaaqagniqsuq iluqaagun Egypt-miut isumatuutaatigun, kamanaqsiplugu uqaliğmiñi savaamiñilu.

²³ “Aasiñ malğukipiamik ukiunikkami Moses sivunnigniqsuq takuqattaaguklugich Israel-aagmiuqatiuni. ²⁴ Tikitqammihuniñ Egypt-miu anallağluipman ilañatnik tamatkua taatnaqhuni ikayuğiağniğaa payyaksaqtuuq. Ikayuisağniaqhuni tuqunnigaa taamna Egypt-miu. ²⁵ Isumapluni aniqatiumiñun kaniqsimanasukniaqlugu Agaayyutmun atuhksrani annautrihksrañagun iñunmiñik. Aglaan taapkua kaniqsimañiñiğaat. ²⁶ Uvlutqikman qinilgiñniqsuq Israel-aagmiunñik anuyaktaunñik. Ilaan ihuaqsisipkağniagaqsiñigik itnaqlugik, ‘Ukuqtik, aniqatigiik-sutik! Qanuqhusik iliptiknun piyuutivisik?’ ²⁷ Aglaan ilaqataaknik piyuutiruak piñuniğaa Moses itnaqlugu, ‘Kisunasugivichuvva? Analatchiñiaqpich atanniqsuiñiaqhutinlu uvaptiknik? ²⁸ Tuqutchuaqsilgitpiña taivrumatun Egypt-miutun tuqutaptun ikpaksraq?’ ²⁹ Moses-ñum tusaakamiunñ taamna qimañniqsuq Egypt-miñ iñuuniagaqsipłuniasii Midiağmiut nunañatni. Taapkunani malğunñik igniqagniqsuq.

³⁰ “Malğukipiami ukiunñanikman isağulğum sagviutiniğaa Moses ikualaraukun uqpikun iñuilaami qaniñani igğian Sinai-m. ³¹ Moses-ñum qiniqamiunñ atlayuağiplugu utlañniğaa taamna uqpik qinimmağiksaaguklugu. Tavraasiñ tusaaniğaa Agaayyutim uqautigikkaña, ³² ‘Uvaña sivulliaqpich Abraham-ñum Isaac-ñumlu Jacob-ñumlu Agaayyutaat.’ Moses tatavraullañniqsuq qiniğnianğiqługuunniñ. ³³ Agaayyutim nipliutiniğaa, ‘Aluğutikkiñ mattakkik, taamna qikağviiñ Agaayyutim nunagigaa. ³⁴ İlumun qiniğniğiga pigiilipłuni nagliksaaqtitañhat iñunma Egypt-miittuat tusaaplugich mingūqtuñhat, atqaqtunñasiñ ikayuğiağlugich. Pakma maunagiñ, tuyugigisigikpiñ Egypt-mun.’

³⁵ “Taamna taimña Moses Israel-aagmiuqataiñ ayakkañat itnaqlugu, ‘Kia uvaptiknun sivulliuqtiguqpatin atanniqsuitqu-plutin uvaptiknik?’ taimñauruq Agaayyutim tuyugikkaña ilinñitñun sivulliuqtaulugu anniqsuiyaquplugulu, ikayuqlugu isağulikun qinikkaña ikualaruami uqpiñmi. ³⁶ Moses-ñum annisiniğai Egypt-miñ. İniqtaqaqniqsuq quvinqaqtuanik suli atlayuağnaqtuanik Egypt-miñ,

Kaviqsaami Tagiumiḷu suli iñuilaami malgukipiani ukiuni.
 37 Taamna Moses nipliqsimaruaq Israel-aagmiunun,
 ‘Agaayyutim sivuniksriqirimik tuyugisigaasi atrilugu
 tuyuqaḷi uvamnik; taimña itkisiruaq ilapsitñiñ.’ 38 Israel-
 aagmiut katimalhatni iñuilaami iggiani Sinai-m isaḡulgum
 uqaqatigaḡniqsuq Moses-mik, aquagunaasiiñ Moses-ḡum
 uqautiplugich sivulliaavut uqaḡḡnik akuqtuaḡikkaḡitñik
 Agaayyutmiñ. Taimakḡaaglaan ilitchuḡirugut qanuq
 iñuunialiksraptnik. 39 Sivulliapta tupigiyumaḡiñḡaat,
 aglaan suqtuḡitkaat aḡalatiqaḡhutinḡ kimmutmikkun
 utiḡukhutinḡ Egypt-mun. 40 Taatnaḡhutinḡ Aaron
 uqautiniḡaat, ‘Kiikaa, aangurrisigut sivulliqsiksraptnik,
 atakkii imña Moses annitrivut Egypt-miñ naluplugu
 sutilaḡa.’ 41 Ilinḡich iñiqsiñiqsut aanguumik nuḡḡaqtun
 aasiñ tunillaqtuaqsiplutinḡ aanguaḡmiknun, quviasuutigiḡlugu
 iñiqtaḡikkaqtinḡ argaḡmiknik. 42 Taatnaḡmata Agaayyutim
 suqtuḡinḡisaallaḡniḡai agaayuyumiñaqsiḡluginḡ uvluḡianun
 qilaḡmi, aglausimaruatun makpiḡaḡatni sivuniksriqirit
 itnaiḡiplugu,

‘Israel-aagmiunḡurasii,

malgukipiami ukiumi iñuilaami tunillaqtuqtusi agaayuvigi-
 galuaḡnaḡa.

43 Iḡliḡutiniḡiksi panapkaaqtuummaan aanguaḡ Moloch
 suli atrinḡa uvluḡianḡan aanguaḡikkapsi Raiphan.

Tamatkuak aangurrigigaasi iñiqtaḡikkasi
 putqataḡvigisrukḡuginḡ.

Taatnaḡusi tuyuḡigisigipsi unḡataanun Babylon.’ *Amos 5:25-27*

44 “Sivulliapta iñuilaami iḡliḡutiniḡaat panapkaaḡ.
 Taavrumuuna Agaayyun nayuutiruaḡ akunḡatni. Moses-
 ḡum iñiqtaḡikkaḡa Agaayyutim pigisukkaḡatun, tuvraḡlugu
 iliktigun inḡmi ilisauttusaḡatun. 45 Kinuḡvatigun sivulliapta
 akuqtuḡlugu taamna panapkaaḡ sivulliamikniñ iḡliḡutiniḡaat
 akiqsruutauruamun nunamun. Joshua-mḡu ilinḡisalu
 tigusiḡisaaqsiñḡaat nuna taipkunakḡa iñunḡiñ Agaayyutim
 unḡutaḡiñiñ, tavrurḡaasii panapkaaḡ nappaḡlugu David-ḡum
 aḡalatiḡulḡhanunaglaan. 46 Agaayyutim David nakuḡiginiḡaa.
 Aasiñ David-ḡum inḡiniḡaa Agaayyun nappaitlasipluni
 tupiḡmik ilaanun. 47 Kiisaimmaguuḡ Solomon
 nappaiñiqpuḡ taavruminḡa tupiḡmik, agaayyuvikpaḡmik.

48 Aglaan Agaayyun qutchinḡiḡsraqtuaḡ irviḡaḡitkaluaqtuḡ
 tupiḡmik iñuich nappakkaḡatnik, nipliḡmatun Isaiah-m
 sivuniksriqirim itnaiḡiplugu,

49 ‘Agaayyun nipliḡsuḡ, Qilaḡ atanguvigigiga
 aasii nuna tutmaḡvigiplugu.

Qanutchimikmi tupiḡmik nappaiñayaḡpisi uvamnun?

Sumimi minguiqsiaġviquaġisivik?

⁵⁰ Ilmun iñiqtaġimakkaga supayaaq tamanna.' *Isaiah 66:1-2*

⁵¹ "Taipkunatitun pitchigiilaurusi tiggakhusilu. Tusaasunjitmisi Agaayyutim uqałhanik naagasuli ukpiksrisunjitmipłusiunniñ. Sivulliapsitun ilipsipsuuq ataramik akilliliqsuirusi Ipqitchuamik Irrutchimik.

⁵² Sivuniksriqiripayaat sivulliapsi nagliksaaqtinnigaat, tuqqutlugich Agaayyutim uqqiraqtaiñik uqaqtuanik inilġaan agġliksranagun Agaayyutim nalaunjaruaq savaktiksranja. Pakma ilipsi aatchuutigigiksi tuqqutluguasii. ⁵³ Ilipsi akuqtuigaluaqhusi maligutaksraq tumigiplugu isaġulinñi Agaayyutim qaisanjanik naagasuli tupiginjtkiksi."

Stephen Tuqqutaulha Miłquqtuqlugu

⁵⁴ Ilauruat uqaqsittaqaqtitchirit naalaġniġmikni Stephenmun qinnallapiagñiqsut. Qinnakpaitlutinj inmiknununniñ anjalalguiliñiqsut. ⁵⁵ Aglaan Stephen Ipqitchuam Irrutchim anjalatlugu aagluqhuni Agaayyutim qaumanga qiniġniga suli Jesus qikaqlugu Agaayyutim taliqpiani. ⁵⁶ Nipliġniqsuq, "Atanji, qiniġiga qilak anmaqlugu suli Iġnija Iñuum qikaqlugu Agaayyutim taliqpiani." ⁵⁷ Tamatkua qullinjich nprallanijiqsut umiklugich siuttatin arganmiknik. Iluqaġmin pitchaqlugich ⁵⁸ aasiñ nunaaqqimiñ anitnamitruj miłquqtuġataġnigaat uyaġanmik. Iisimariksraqtaat mattaġnigaich quppiġaatinj iliplugich nukatpiamun atiligaamun Saul-mik qaunagitquplugich. ⁵⁹ Ilinjitiñun miłquqtuqtitluni Stephen agaayuniqsuq, "Ataniq Jesus! Aniġniga piun!" ⁶⁰ Sitquqami niplianiqsuq, "Ataniq! Taavrumuuna killuqsahatigun anasiñjuqsaqnagich." Taatnaanikami tuquniqsuq.

8

¹ Saul-ġum iħuaginiġaa tamatkunuja tuqqutaulha.

Saul-ġum Ukpiqtuanjuruanik Nagliksaaqtilha

Taivrumaknja uvlumiñ ukpiqtuanjuruat Jerusalem-mi nagliksaaqtitaugaqsiñiqsut atqunallapiaq. Tavraknja ukpiqtuat siamitkaqsiñiqsut nunaaqqiurainun Judea-mlu Samaria-mlu, aglaan uqqiraqtit kisinjuqlugich Jerusalem-mi. ² Iłanja iñuich taluqsriruat Agaayyutmik iluvigniġaat Stephen aliasulikun kinuvġuplugu. ³ Taavrumali Saul-ġum piyaqquaqsisigniġai ukpiqtuanjuruat. Siñiqsraqlugich ilinjisa tupinjich pakagiaqlugich anjutitlu aġnatlu isiqtautquplugich.

Tusaayugaallautam Quliaqtuanulha Samaria-mi

⁴ Qimaktuat nanipayaaq tusaayugaallautaq quliaq-tuaġnigaat. ⁵ Philip-li nunaaqqimukhuni Samaria-mun

quliaqtuaqmiñiqsuq Christ-mik taavrumiña akiqsruutau-
ruamik anniqsuutmik iñuñnun tavrani. ⁶ Iñugiaktuat iñuich
naalagnillapiagñiqsut Philip-ñum uqagikkajñun. Atakkii
qñigviginigaat atlayuagnaqtuanik ilaa. ⁷ Nipitusiplutin
irrusiqñuich anitauniqsut iñugiaktuanin iñuñniñ, suli
iñugiaktuat sayairrutilgich aulatlaitchuatlu ihuaqsikkauplutin.
⁸ Taatnaqhutin Samaria-gmiut quviatchallapiagñiqsut.

Simon Anjatkuq

⁹ Taavrumaniguuq nunaacqimi iñuqagñiqsuq atilñmik
Simon-mik. Ilaa quvigutchtitchiñiqsuq Samaria-gmiunik
anjatkuukun aasiñ uqaviutigiplugu kamanagasukniaqhuni.
¹⁰ Iluqagmin nunaacqimi kamanaiññiqsramiñlu ka-
managñiqsramiñlu naalagnitqiağipiağniğaat aasiñ uqaqhutin,
“Taavrumani iñuñmi ittuq Agaayyutim sanña ilisimakkaqput
Sanñiqpauraq.” ¹¹ Sivisuruamik ilaan quvigutchtinnikkañi
anjatkuukun, taatnaqhutin naalagnitqiağinñiğaat. ¹² Aglaan
Philip-ñum quliaqtuağiaqsipmañ tusaayugaallautaq
Agaayyutim anayyuqautaagun suli Jesus-kun anniqsuqtauru-
akun tamatkua iñuich ukpiğiniğaat, aasiñ paptaakkauplutin
anjutitlu ağnatlu. ¹³ Simon-tuuq ukpiqsripluni aasii
aquagun paptaaqtiğmi nayuutiaqsiñiqsuq Philip-mi.
Quvigutchanmiñiqsuq qñiqami Philip-ñum iñiqtagikkañigun
quviqnaqtuaniglu atlayuagnaqtuaniglu.

¹⁴ Aasiñ uqqiraqtit Jerusalem-mi tusaakamisigik Samaria-
gmiunun Agaayyutim uqalhi akuqtuğniplugich tuyuqagñiqsut
Peter-miglu John-miglu tavrana. ¹⁵⁻¹⁶ Ukpiqsriñiqsuat
paptaakkauplutin Atangum Jesus atqagun aglaan
akuqtuisimaiññiqsutsuli Ipqitchuamik Irrutchimik.
Taatnaqhutin taapkuak tikitñamik iniqsruutiniğaiç
akuqtuitquplugich. ¹⁷ Peter-mlu John-ñumlu illiqiniğaiç
taapkua argañmiknik. Tarvauvaa Ipqitchuam Irrutchim
añalatqasiñiğai. ¹⁸ Simon-ñum qñiğniğaa Ipqitchuam
Irrutchim qaisurağalha tamatkununa uqqiraqtik
illiqipmatigik argañmiknik. Taatnaqhuni Simon-ñum Peter-
lu John-lu qaitchisuaqsiñiğik maninñik ¹⁹ itnaqhuni,
“Tunisisitñaptuuq taavrumiña sanñimik. Uvvatuq
illiqigupku argañmik iñuk akuqtuitlayumauq Ipqitchuamik
Irrutchimik.” ²⁰ Tavra Peter-m kiuniğaa, “Piyacquğvinmugiñ
maniksummaqpic! Uvvaa tauqsitlanasugiviñ maninñik
Agaayyutim aatchuutigikkana? ²¹ Sivugaani Agaayyutim
nalautisimaitlutin naagasuli tupiginitlugu, taatnaqhutin
ilaliqsuutiviksraiññiqsutin uvaptikni suli Agaayyutim
savaañani. ²² Mumigiñ taavrumakña nalaunñaiñiqni!
Iniqsruğutin Agaayyutmun natqutitqulutin kaviuğuksaaliñnik!
²³ Iitchuğigikpiñ immaukkaqsiplutin killuqsriğmik

suli killuǵmun aǵalatitlutin.”²⁴ Simon-ǵum itnaǵniǵik Peter-lu John-lu, “Iniqsruutillaǵniaqsitǵa Agaayyutmun anasiǵǵuqsauǵıllıǵa.”²⁵ Taatna Peter-lu John-lu iǵnuuniaqtaullaǵniqsuk Samaria-mi quliaqtuaqhutik uqalǵıñik atanguruam aasiǵıñ utiqhutik Jerusalem-mun. Iglauǵıgmikni tusaayugaallautaq quliaqtuaǵiniǵaak nunaaqqiuraiǵıñ Samaria-m.

Philip-lu Ethiopia-ǵmiulu İirakuvik

²⁶ Aasiǵıñ isaǵulǵan atanguruam Philip uqautiniǵaa, “Paqnalutin uǵallam tuǵaanuǵıñ tikirviksraqnunaglaan iǵnıitchuamun apqutmun Jerusalem-miǵ Gaza-mun.”²⁷ İlaa aullaqtıǵniqsuq. Iqliqtaullakhuni nalautchiǵniqsuq Ethiopia-ǵmiumik. Taamnali iǵnuk ilirakuviuraqniqsuq Ethiopia-ǵmiut Kandaki-ǵatni (Ethiopia-ǵmiut taggisiqagıñkkanat ataniqtıǵ Kandaki-mik), aasiǵıñ ilaa Jerusalem-muǵniqsuaq agaayutyuaqhuñi Agaayyutmun.²⁸ Aitmuǵımiǵıñı tuttupagaqtuaǵmiǵıñi aǵliqiniqsuq İsaiah-m sivuniksriqirim makpiǵaanıñik.²⁹ İpqitчуam Irrutchim nipliutiniǵaa Philip, “Utlagıñ tamanna tuttupagaqtuaq maliaqsıluǵuasiǵıñ.”

³⁰ Tavra Philip malikkaa. Aasii tusaakamiuǵ taamna ilirakuvik aǵliqipluni makpiǵaanıñıñ sivuniksriqirim İsaiah-m apiqsruǵniǵaa, “Kanıqsiviuǵ aǵliqikkan?”³¹ Taavruma kiuniǵaa, “Kanıqsipkaǵniaqtaunnaǵa qanuǵluǵa kanıqsıñiaqpik?”

³² Taamna uqalıq aǵliqiaǵıkkana itniinniqsuaq, “İñuk ipnaisun tasikuaqtauruatun tuqqtaksraqtımıñun, ipnaiyaatun niplitıaitchuatun salıkkaukama ilaa nipliǵıñaiyuǵattıq.

³³ Uqaqsitaaǵımiǵıñi iǵnupayaam aǵallaqıutiniǵaa atchiksipkaqıluǵuasiǵıñ.

Kia-unniǵıñ kanıjulguvagich?

İlaa kınıvianıtчуuq atakkii tuqqtıluǵu.” *İsaiah 53:7-8*

³⁴ Taavruma ilirakuvium qanuǵviiqhuñi apiqsruǵniǵaa Philip, “Uqautıñıñıñauvıñı kisumik sivuniksriqirim İsaiah-m uumani uqautıqatılaanjanik? İñmiñik naaga atlamik uqautıqacpa?”³⁵ Philip-ǵum ilıtчуuǵıpkaqıluǵu İsaiah-m uqalǵhaniñ sivulliupıluǵu uqautiniǵaa tusaayugaallautamik Jesus-kun.³⁶ Iglauǵıgmikni tikiñniqsuk imiǵmun. Taavruma ilirakuvium nipliutiniǵaa, “Uvva imiq! Sum pirailıǵısıvana paptakkaukısramniñ?”³⁷ [Philip-ǵum piñıǵaa, “Ukpiqsriǵıvich iluqaaniñ uummatıpniñ paptaaıñıñaurutin.” İlaa nipliǵıñıqsuq, “Ukpiǵıllapiaǵıǵa Jesus Christ Agaayyutmun iǵniǵıñıha.”]

³⁸ Taavruma ilirakuvium tuttupagaqtuaq nutqaqtınnıǵaa aasii Philip-lu ilaalu atqaqhutik imiǵmun. Philip-ǵum paptaaǵniǵaa.³⁹ İmiǵmiñ qakikamikaasiǵıñ Agaayyutim İrrusian nuktıǵniǵaa Philip atlamun.

Taavruma ilirakuvium qiñitqinjtñamiun igliqtuiñagñiqsuq quviatchallapiaqhuni. ⁴⁰ Philip ilitchuğiniqsuq Ashdod-mi itilaagmiñik. Tavrakña tusaayugaallautamik quliaqtuağniqsuq iluqañitñi nunaqqiurani tikiğgatağmiñunaglaan Caesarea-mun.

9

Saul-ñum Mumiłha

¹ Saul-ñumli sivutmuutiniğaa aniqsraaqtuiłhi tuqqutchisulikun tamatkuniña Atangum ukpiqtuanjuranjñik. Ilaa utlautiniqsuq qauklatnun agaayuliqsit ² aglaqagukhuni taluğnaqutiksrağmiñik Jew-ñuplutinj katrağvinjtñi Damascus-mi. Aasiñ ilitchuqsrigumi ukpiqtuanik Ataniğmun Jesus taamani ilaan tigutlalugich añutitlu ağnatlu utqutiraksraulugich Jerusalem-mun. ³ Tavra iglauniaqtitlugu qallipluni Damascus-mun, taimmaiñaq qaumanğum qilañmiñ qaggutiniğaa. ⁴ Katakami nunamun tusaaniqsuq tuqłuğaqtimiñik, “Saul! Atanjil! Suvaata nagliksaaqtitpiña?” ⁵ Saul-ñum kiuniğaa, “Ataniiq, kisuuvich?” Uqautraan nipliutiniğaa, “Uvaña Jesus ilvich nagliksaaqtitağikkan. ⁶ Makillutin utlautiñ nunaqqimun. Taamani taamma uqautigisigaatin qanuq piłiksraqnik.” ⁷ Tavrani Saul-ñum igliqatai taatnakkaułhani qikağniqsut niplitłaiqhutin, tusaagaluaqlugu nipi aglaan iñua qiñinjtlugu. ⁸ Saul makitnami nunamiñ uññami qiñitlaiğñiqsuq. Taapkua tasiuqlugu Damascus-muutiniğaat. ⁹ Ilaa piñasumi uvluni qiñitlaiññiqsuq, niğinjtmuiq naagaunniñ iminjtmuiq.

¹⁰ Ukpigsriruqaqtuğguuq Damascus-mi atiqaqtuag Ananias-mik. Agaayyutim qiñiqquraaqtitlugu tuqłuğniğaa, “Ananias!” Ilaan kiuniğaa tuqłusiani, “Aa, Ataniiq! Uvaniittuña, naalakkipiñ.” ¹¹ Atangum piñiğaa, “Makillutin aullağiñ apqutmun atiqaqtuamun Nalguqtuamik. Taamma Judas-ñum tupqani apiqsruğumuutin Tarsus-miumik atiqaqtuamik Saul-mik. Taamna taamma agaayuruq. ¹² Ilaan taamna qiñiqquraakun qiñiğniğaa añun atilik Ananias-mik utlaklugu injmiñun patiklugu argañmiñik qiñitlasitqiksinniğaa.” ¹³ Ananias-ñum kiuniğaa, “Ataniiq! Iñugiaktuat iñuich uqautigigaat taamamna añun Saul qanutun kapyapkaiñiplugu Jerusalem-mi. ¹⁴ Pakmaimma tikiññiqsuq Damaskus-mun qauklat agaayuliqsitniñ taluğnaqusiqługu tigusiliksranagun kisupayaanik agaayumaaqtuanik ilipnun.” ¹⁵ Agaayyutim nipliutilgiñniğaa, “Ananias, Saul-mugiñ. Piksraqtağigiga savautritquplugu uvamnuk ilitchuğipkautigilunja iñunñun Jew-ñujitchuanunlu umialinjitñunlu sulis Israel-aagmiunun. ¹⁶ Suli

kanjicsipkağisigiga qanutun nagliksaahiksraña piqutigipluña.”
 17 Tavrakña Ananias aullağniqsuq. Isiqamiasiiñ taamavrumuña tupiğmun patinığaa Saul argañmiñik nipliçhuni, “Aniaqaan Saul! Atangum Jesus tuyuğigaaña ilipnun taivruma qinikkaqpiç apqutmi utlautiniqni maña. Ilaan tuyuğigaaña qinittlasitqiquplutin aasiiñ Ipqitçuamun Irrutchimun sivulliquplutinlu.”
 18 Taimmaiñaq sutimña iqalum kavisainisun katagaalaaqsiñiqsut Saul-ñum irrakniñ aasiiñ ilaa qinittlasitqikhuni. Makitnami paptaaqtinniqsuq.
 19 Niğianikman sayañan uttaqiniğaa.

Saul-ñum Quliaqtuaħha Damascus-mi

Aasriiñ Saul nayuutiuraallañniqsuq ukpiqsriruani Damascus-mi. 20 Ilaa utlautiniqsuq Jew-ñuruat katrağvinjitñun quliaqtuağutiplugich Jesus-kun itnailiplugu, “Taamna Jesus Agaayyutim iğniğiniğaa.” 21 Tamatkua iluqağmiñ tusaaruat taavrumiña quviğutchakhutiñ itnaaqsiñiqsut, “Unuuna Saul taimñaunjitkaluaqpa Jerusalem-mi tuqqutçhirağaqtuag ukpiqtuañuruanik? Suli maña utlautipluni sivuniqaqçhuni tigusiłuni taatnatchiñik utqutrisukçhuni qaukñitñun agaayuliqsit?” 22 Aglaan Saul quliaqtuaħiğmiñi kanjicsipkaiñiqsuq iñugiaktuanik iñuñnik Jesus taamna Christ-ñuħhanik nalupqinaiqçugu. Jew-ñuruat iñuuniaqtuat Damascus-mi kiggutiksraiñniqsut. 23 Aquagun iñugiaktuat uvlut Jew-ñuruat katimaaqsiñiqsut sivunniuçhutiñ tuqqutçukçugu Saul. 24 Aglaan kilinığaat taatna sivunniuçniplugich. Unnuaqtuummaan uvlumiłu Jew-ñuruat qaunaksruğniğaat nunaaqçim paañiñi tuqqutçhumaplugu. 25 Tamatkuali ukpiqsriruat unnuat ilañatni ikiniğaat Saul aguupmanmun atqautipluguasiiñ silatmun añmanğagun katchiqpaum.

Saul Jerusalem-miħha

26 Tavrakña Saul utiğniqsuq Jerusalem-mun. Tavranciasiiñ ilaliutniagaqsigaluağniqsuq ukpiqtuanun. Tamatkua arguağiplugu ukpiqtuağulħha iqsigiaqsiñiğaat. 27 Aglaan Barnabas-ñum ikayuğniğaa Saul taapkununautiplugu uqqiraqtinun. Ilaan kanjicsipkautiginiğai Saul-ñum qinilħha Agaayyutmik apqutmiñi suli Agaayyutmun tuçluğniplugu suli uqautipmiplugich Saul-ñum quliaqtuaħhanik taluqçutaiqçhuni Jesus-kun Damascus-mi. 28 Saul itkaqsiñiqsuq iluqaani Jerusalem-mi taluqçutaiqçhuni quliaqtuaqçhuni Jesus-mik. 29 Uqaqatiqaqmıuq akilililıçugich Greek-ñuraaqtuat aglaan ilinjitñun tuqqutçhumagaluaqtitluni. 30 Ukpıqtuaqatiunıñ (ilıçhuğikamiñ taavrumiña) samunautiniğaat Caesarea-mun Saul aullaqtitlugu Tarsus-mun.

³¹ Tavralli ukpiqtuanjuruapayaat Judea-mi, Galilee-milü suli Samaria-mi tutqiksiñiqsut sayyikkauplutinj irrusigmikkun. Ukpiqtuanjuruat iñuuniqsut taluqsriplutinj Agaayyutmik, suli Ipqitchuam Irrutchim pitchuksaagñigai aasiññ iñugiaksisaiñaqhutinj.

Peter Lydda-mi Joppa-milü

³² Peter-li igliñiqsuq napmupayaaq. Igligñimiñi utlakmiñigai Agaayyutim iñui Lydda-mi. ³³ Taavrumani nalautchiñiqsuq anutmik atiqaqtuamik Aeneas-mik, taamna aulatlañiq, makingiññiqsuq tallimat pinasuni ukiuni siñigvinmiññ. ³⁴ Peter-m nipliutinigaa Aeneas, “Jesus Christ-ñum ihuaqsigaatin. Makittin, imulugich uqummatitin!” Taimmaiñaq taamna makinniqsuq. ³⁵ Iñupayaat Lydda-mi Saron-milü qiñiqamitruñ taamna ukpiligñiqsut Agaayyutmik.

³⁶ Joppa-milü añaqagñiqsuq ukpiqtuaq atilik Tabitha-mik (Greek-tigun atqa taiñañiqsuq Dorcas-mik mumiutiqagñiqsuq tuttumik). Ataramik savaaqagñiqsuq nakuuruamik ikayuipluni inuqsraqtuani. ³⁷ Taamna añaq atniññaliqhuni tuquniqsuq. Igguanikamitruñ inillañniñaat qullianun tupqum. ³⁸ Joppa taamna qaninniqsuq Lydda-miñ. Ukpiqtuat taamani tusaakamitruñ Peter inniplügu Lydda-mi, malgunnik iññunnik tuyuqagñiqsut ilaanun, itna uqaksriuqñugich, “Qilamiksruğutin utlautiññ.” ³⁹ Peter-m itqanaiyaqtiqami malinñigik taapkuak. Tikitmata taamuña mayuutinigaaat qulligmun inimun. Uilgañaat puugñiñaat qiaplutinj qiñiqtitaqñugu atnuğarrianiñnik Dorcas-ñum iñuunñağmi. ⁴⁰ Peter-m anipkaqñugich iluqaisa taapkua tavrakña inimiñ. Sitquqhuni agaayuniqsuq aasii kinjaqñugu taamna timi nipliutinigaa, “Tabitha makittin!” Taavruma añaqnam uitñami qiñiñniñaq Peter aquvitluniasii. ⁴¹ Peter-m isakhuni ikayuğniñaq makititlugu. Tavrakña ukpiqtuat uilgañaatlu isiqtitlughich qiñiqtinnigaa ilinjitñun iñuuplugu. ⁴² Iñugiaktuat iñuich Joppa-mi tusaaniqsut taavrumiña aasiññ ukpiqsriñiqhutinj Agaayyutmik. ⁴³ Peter tuyuğmianjuniqsuq Joppa-mi iñugiaktuani uvluni, tukkuqaqhuni Simon-mik qitummairimik.

10

Peter suli Cornelius

¹ Tavra Caesarea-mi anutiqağniqsuq atilinjmik Cornelius-mik anjalatchipluni tallimakipianik anuyyiuqtinik. Taapkuali anuyyiuqtit agğigñiqsuat Italy-miñ. ² Taamna Cornelius agaayyutiqağniqsuq tupiqatituummağmi taluqsriplutinj Agaayyutmik. Ikayuiñiqsuq Jew-ñuruat nagliñnaqtuanjitñik agaayumaqtuanjupluni. ³ İlanjatni

unnuksraat piņasuğugunnaqsipman qiñiqquurağniqsuq nalupqinaiqługu qiñignigaa Agaayyutim isagulga isiqhuni tuqłuqtini, “Cornelius!”

⁴ Cornelius-ñum qiñiqpakługu isagulik iqsiłikun kiuniğaa, “Suva? Anjuun! Qanuq-samna?” Isagulgum itnağniğaa, “Agaayyutim tusaagaa iniqsrulhiñ tautukługu ikayuıłhiñ nagliñnaqtuanik. Taatnaqhuni itqagigaatin. ⁵ Pakma Joppa-mun tuyuqagiñ iñunñik uvunautityaqtıllugu Simon taggisiqaqtuaraq Peter-mik. ⁶ Taamamna tukumaruaq Simon-miptuuq qitummairimi tagium siñaani irviqaqtuami.” ⁷ Taatna uqautianikamiunñ taamna isagulik qiñignaiğniqsuq. Cornelius tuqłuiñiqsuq malğunñik savaktiñmiñik sulı atautchimik anjuuyiuqtimik agaayyutiqaqhuni savautriruamik. ⁸ Ilaan uqautiqqaaqługich tamarrumiña atumaruamik Joppa-munaasiññ tuyuğiniğai.

Peter-m Qiñiqquuraatha

⁹ Uvlutqikman qallipmiullu Joppa-mun, Peter-li mayuğniqsuq tupqum qaanun iniqsrugıaqhuni uvluqpaguqtuami. ¹⁰ Ilaa nigısulıllapiaqmiuğlu. Niqiksranik itqanaiyaqtıtlugich Peter-li qiñiqquurağniqsuq tatpakmani. ¹¹ Qiñignigaa qılak anmaqlugu sumimña atqaqiaqsiñigaa atriqaqtuam ukiłhaaqpaktun niñitauruaton nunamun sisamatigun iqirguigun. ¹² Taamna imaqağniqsuq qanusipayaanik nunam nigrutaiñik paamguqtuanik sulı tiñmiruanik. ¹³ Agaayyutim nipliutiniğaa, “Peter! Makillutin tuqqutçılıtin niggiñ!” ¹⁴ Peter-m kiuniğaa, “Ataniiq! Taatnağumiñaiapiaqtun! Nigiñgaqsimaıtçunñ qanutchimik agliğikkamnik unniñ qaaYuğikkañatnik.” ¹⁵ Peter-m tusaatqilgiñniğaa nipi, “Qanutchich Agaayyutim salummakkanı ilvich isummatigiYumiñaitçitin qaaYuğnağlugich.” ¹⁶ Taatnaiñiqsuq piņasuniaglaan aasii taavruma aquagun ukiłhaaq nuqitqinñigaa tatpakmuña. ¹⁷ Peter isumaksraqtuqaqsiñiqsuq qanuutautilaananiq qiñikkiutauruam inmiñun. Taatnaqtıtlugu taipkuali Cornelius-ñum tuyuğikkani apiqsruqtağniqsut nani Simon tupqa itmañaan, aasiñ ilıtuqsrianikamiñ nutqagniqsut talum sivuğaanun. ¹⁸ Apiqsruğniqsut, “Tukumaruaqqa uvani atilimik Simon Peter-mik?” ¹⁹ Peter-mli taamna kanıqsiñiaqtıtlugu qiñiqquuraakkağmi qanuutautilaananiq Ipqıtuam Irrutchim nipliutiniğaa, “Qakma sılatipni piņasut iñuich pakakkaatin. ²⁰ Paqnalutin atqagiñ. Piqasiğiakkich tuyuğikkağigıtkakii.” ²¹ Peter atqaqami nipliutipiağai, “Uvañ pakiñniğipsitñ. Suplusi aggiqpsi?” ²² Taapkua kiuniğaat, “Cornelius-ñum anjuuyiuqtit atangata tuyuğigaatigut. Ilaa nakuuruanıniqsuq anun agaayusuuruuq Agaayyutmun sulı

iluqatin Jew-ḡuruat kamagiplugu. Agaayyutim isaḡulgan uqautiniḡaa tupqanun aiyugaaquplutin tusaatquplugu uqauttutiksraqnik.”²³ Peter-m tukkiḡniḡai taapkua unnuitquplugich tavrani.

Uvlaakuḡuqman aullaqmata malinḡai. Ilaḡisaptuuq ukpiqtuat tavrakḡa Joppa-miñ tuvaaqasiḡniḡaat.

²⁴ Uvlutqilgitman Caesarea-mun tikiñniqsut. Cornelius-ḡum niḡiukhuni ilani suli ilauraani katinḡaniksimaninḡai.

²⁵ Aasiñ Peter isiaqsipman Cornelius-ḡum purvigininḡaa agaayuvigiplugu.

²⁶ Aglaan Peter-m makitinninḡaa nipliutiplugu, “Makittin! Uvaḡaptuuq iñuñhiñauruḡa.”

²⁷ Peter-m uqaqatigininḡaa Cornelius itqutigalugu tupiḡmun. Tavraniasiiñ ilitchuḡinḡai iñugiaktuat iñuich katianinḡinqsuat.

²⁸ Tavraasiiñ nipliutinḡai, “Ilipsisuuq ilisimallapiakkaqsi Jew-ḡuruat piqasiqsuutilguyumiñaitchuat atuqtaksraḡisigun Jew-ḡuḡitchuat. Aglaan Agaayyutim ilisautigaḡa uvaḡnun kiñapayaaq iñuk qaayuḡitqunḡitlugu.

²⁹ Taatnaqḡuḡa qanninḡiqapḡa utlautiruḡa pisagumasuḡaḡaḡa. Apiqs-rullaglakpiñ, suvaata qanninḡiqpiḡa?”

³⁰ Cornelius-ḡum kiuninḡaa, “Sisamat uvlut uḡataatni itnaiḡiyuḡnaqsiruami uvlumi kiñunnamni uvluppaguqman agaayulgisitḡuḡa, taimmaiñaq aḡun atnuḡaalik qaummaḡiksuanik qikaaniktinḡinqsuq sivuqqamnun.

³¹ Itnaḡaḡa, ‘Cornelius! Iniqsrutigikkatin Agaayyutim tusaagai suli nagliksriplutin savaatin itqagḡai.

³² Tuyuqagḡiñ Joppa-mun aḡutinik uvuḡautityaqtillugu Simon taggisiquaqtuaq Peter-mik. Taamamna taamma tukkuummiruq Simon-miptuuq qitummairimi taḡium siñaaani ittuami.’

³³ Taatnaqḡuḡa uiguiñaqḡuḡu qanninḡikpiñ, iluaqqutiluḡniḡiptigut uvuḡaḡapkun. Uvva iluqata katirugut Agaayyutim sivuḡaanun tusaayumaplugu qanuq Agaayyutmun uqautiliksraptigun ilipkun.”

Peter-m Uqautriḡha

³⁴ Peter aullaḡniñniqsuq itnaqḡuni, “Pakma puttuqsrigiga ilumutun Agaayyutim irrutriḡha iñuḡnik atisiplugich.

³⁵ Nanipayaaq nunaaqqimi iñuk taluqsripman ilaanik nalaunḡarualiqipluni Agaayyutim akuqtuumaagḡinḡaa, taamna sumiuḡugisinḡaan.

³⁶ Nalupqisuḡitchuḡa tusaatilaapsitñik tusaayugaallautakun Agaayyutim tuyuḡikkaḡa Israel-aagmiunun, itnaqḡuni, Agaayyutim qiñuiḡutripkaḡaa iñuḡnik Jesus Christ-kun, taamna Jesus Atanguruuq iñupayaani.

³⁷ Tamanna tusaayugaallautaq aullaḡniipḡuni Galilee-miñ kinuagun John-ḡum Paptaaqtitchirim quliaqtuaḡhan siamittuq iluqaanun Judea-mun.

³⁸ Tusaakkaqsi Jesus Nazareth-miu Agaayyutmun sayyiqḡuḡu piqasiḡḡuḡu Ipqitchuamik Irrutchimik pikkaḡa. Taamna Jesus napmupayaaqami

nakuurualiqliqsuq suli ihuaqsiragakkanj tamatkua tuungaum analatanj, atakkii Agaayyutim piqasiqsuqlugu. ³⁹ Aasiin uvagulli qiñiqługu iluqaan iñiqtağikkaña Jew-ñuruat nunañatni suli Jerusalem-mi, uqautigilgugikput qanuq iliplugu kikiaktuutilha sannigutamun suli iñunñun tuqputağilha. ⁴⁰ Taamna taatnakñat Agaayyutim anitqiksitkaa tuquligmiñ piñayuakni uvlut. Iñanisa iñuich nalupqinaiqługu qiñiğaat. ⁴¹ Iluqallapiagmin iñuich qiñingitchaluğaat, aglaan qiñigikput Agaayyutim piksraqtaagipluta quliaqtuağitquplugu ilaagun. Uvagut nigiqatigigikput imiqatigiplugu Agaayyutim anitqiksinñanikmagu tuquligmiñ. ⁴² Aasiin ilaan tiligaatigut tusaayugaallautaq uqautigitquplugu iñunñun, ilisimarusimaaqupluta ilaa taivrumiñaukhi Agaayyutim piksraqtaaña ataniguługu iñuruani suli tuqunaruani. ⁴³ Taamna Jesus sivuniksriqiripayaat uqautigikñat, itna, Kiñapayaaq ukpiqsrigumi ilaanik Jesus-ñum natqigutigisigai killuqsautai atigimigun.”

Jew-ñunitchuat Akuqtuiñhat Ipqitchuamik Irrutchimik

⁴⁴ Tavrani Peter uqautrisugaaqtitlugu iluqaitñun naalağniruanun uqauttutaanik Ipqitchuam Irrutchim atqaqiniğai. ⁴⁵ Tamatkua Jew-ñuplutin ukpiqsriruat taamakña Joppa-miñ maliktuat Peter-mik quvigusunñiqsut Agaayyutmun qaiñha Ipqitchuamik Irrutchimik tamatkunñaptuq Jew-ñunitchuanun. ⁴⁶ Sumiuliraaqhutin uqqatigun tusaagaqsiñiğaiç uqaqtuat Agaayyutmik quyaplutin.

⁴⁷ Tavraasiin Peter nipliğniqsuq, “Uvaptiktituntuuq ukua Ipqitchuam Irrutchim analatka. Kiami paptaaq-saiñirağniaqpagich imiğmik?” ⁴⁸ Taatnaqlugich ilaan tiliñiğai paptaaqtitquplugich Jesus atqagun. Taapkua iniqsruğniğaat uvliuqtuallaquplugu piqatigilutin.

11

Peter-m Tusaayugaaqtitchiñha Ukpiqtuanik Jerusalem-mi

¹ Uqqiraqtit suli ukpiqtuapayaat iluqaani Judea-mi tusaaniqsut qanuq Jew-ñunitchuanik Agaayyutim uqałhanik akuqtuiruanik. ² Aasiin Peter Jerusalem-mun utiqman iñanjich ukpiqsriruat Jew-ñuplutin isumaqaqtuat Jew-ñunitlutin ukpiqsriruat nalunaitñutchiquplugich nakuaginñiñiğaat Peter-m quliaqtuañha Jew-ñunitchuanun. ³ Piñiğaat ilaa, “Uvva aiyugaaqtauplutin kinunğatnun nalunaitñutchiñaitchuat, nigiqatigikapkich killuqsagniqsutin.”

⁴ Taatnaqlugich Peter-m uqautiaqsiñiğai qanuq atuumalħagun aullağniilğatalħaniñaglaan. ⁵ Itnağniqsuq, “Itluña nunaaqqiani Joppa-m iniqsruħamni qiñiıquuraaqtuña. Qiñiğiga

sua-imña atqaqtuaq qiññalik ukilhaaqpaktun. Niñitauruq sisamatigun iqirguigun tatpakmakña, nutqaqhuni saniqqamnun. ⁶ Qiñiviksuqapku qiñiqtuña niñrutinik uumaruanik paamgutaruaniglu suli tinmitlaruanik, imaiñik taavruma. ⁷ Tavraasiñ Agaayyutim nipliutigaaña, ‘Peter! Makillutin tuqqutçilutin niğgiñ!’ ⁸ Taamna kiugiga, ‘Taatnağumiñaiapiaqtuña, Ataniiq! Qanusiq agligikkağa qaayugnaqtuaq uvaña uqummiqsimaitchiga.’ ⁹ Agaayyutim tatpakmakña nipliutitqikkaaña, ‘Qanusiq Agaayyutim salummaanikkaña isummatigiyumiñaitchiñ qaayugnağlugu.’ ¹⁰ Taatnailiplugu atuummiruq piñasuniaglaan, aasiñ taamna qiñikkağa nuçitaupluni kiñumun tatpakmuña. ¹¹ Taatnaqtitluña piñasut iñuich tikiñniqsut taavrumuña tupiğmun nayukkamnun. Taapkua tuyuğirauniquuat uvañmun Caesarea-miñ. ¹² Ipqitchuaq Irrutchim uqautipmaña maliquplugich qanuğviitçhunaqnaña. Ukua itçaksrat aniqatiut tuvaaqasiğaatña Caesarea-mun. Iluqata isiqtuğut Cornelius-ñum tupqanun. ¹³ Aasii uqautipluta Cornelius-ñumli qiñiçquuraakkağmiñik isağuliñmik tupiğmiñi aasiñ nipliutiplugu, ‘Joppa-mun tuyuqagutin uvuñautityaqtirruñ Simon Peter. ¹⁴ Taamavruma amma uqautiginiakkañan anniqsuğisigaatin kiñuniqtuummaqpitlu.’ ¹⁵ Aasiñ tasamuñitluta uqaaqsikama Ipqitchuam Irrutchim atqaqigai ilinich atrillapiaçlugu piñi uvaptiknuntuuq taimani Pentecost-mi. ¹⁶ Itqağitka Agaayyutim uqalhi itnaqsimaruat, ‘John-ñum imikun paptaaqtitçilha aglaan ilipsi paptaaçkaugisiñiqsi Ipqitchuakun Irrutchikun.’ ¹⁷ Taamna nalupqinaillapiaçtuq Agaayyutim qaitçilçhaptuuq Ipqitchuamik Irrutchimik Jew-ñunitchuanun atriplugu qaisağikkani uvaptiknun ukpiqsriçapta Atanğuruakun Jesus Christ-kun. Qanuğlugu nutqaqtitkisivigu Agaayyun savaaksrañaniñ?” ¹⁸ Taatnailiplugu tusaakamitruñ Peter-m tusaayugaaqtirrutaa ilinisa nutqautiniğaat pisaançatrin. Ilinich quyaaqsiñiqsut Agaayyutmik itnaçhutinj, “Agaayyutimtuuq piviqaçtilluğniğai mumiñksrañatigun Jew-ñunilaat piññaçtaaquplugich isuitçuamik iñuuligmik.”

Ukpiqtuat Antioch-mi

¹⁹ Tamaakña ukpiqtuat siaminniçsut atakkii piyuaçsiuplutinj aquagun Stephen tuqqutaupkaçqaaçlugu. Ilañich tikiuaniçsut Phoenicia-mun ilañich Cyprus-mun suli Antioch-mun, tusaayugaallautamik uqautiqaçhutinj tuñaqaçlugu Jew-ñuruanun kisiitñun. ²⁰ Aglaan ilañilli ukpiqtuat Cyprus-miñ Cyrene-miñlu utlautiruat Antioch-mun tamatkunuñaptuuq Jew-ñunğitçhuanun uqautigiluumaağniğaat tusaayugaallautaq Atanğuruakun

Jesus-kun. ²¹ Agaayyutim sayyiqsimanigai, aasiiñ iñugiaktuat tusaaruat mumiksitlasiplugich Atanigmun ukpiqsrilikhun. ²² Ukpiqtuanjuruat Jerusalem-mi tusaaniqsut tamatkunuuna. Taatnaqhutin tuyuqagñiqsut Barnabas-mik Antioch-mun. ²³ Barnabas tikitñami, ilaan ilitchuginigaa Agaayyutim savaagikkaña taamani, aasiiñ quyallapiagñiqsuq. Ilaan pitchuksaagñigai iluqaisa tuniqsimmatritquplugich Agaayyutmi iluqnaaqsimaałikun. ²⁴ Barnabas iñullautaupluni ukpiqsrillapiaqhuni Ipqitchuam Irrutchim aňalatağinigaa. Tavraasiiñ iñugiaktuat iñuich maliguaqtigugñiqsut Agaayyutmi. ²⁵ Tavrakña Barnabas aullağniqsuq Tarsus-mun pakkiaraqługu Saul. ²⁶ Aasiiñ paqitnamiuñ Antioch-muutinigaa. Tavraniasiiñ atautchimi ukiumi iqatauplutik iñugiaktuanik ukpiqtuanjuruani ilisautriplutik. Taavrumani Antioch-mi ukpiqtuanjuruat taiyuutiniñiqsut sivulliuplugu “Christ-ñum iñuifnik.”

²⁷ Taatnałhatni tamaani ilañjilli sivuniksriqirit utlautiniqsuat Jerusalem-miñ Antioch-mun. ²⁸ Ilañat atiqagñiqsuq Agabus-mik sivullikkauğmigun Ipqitchuakun Irrutchikun makitluni uqagñiqsuq niğisuñnamun tikitkisiñiplugu iluqaanun nunamun. Taamnaasiiñ niğisuñnaq taavruma uqautigikkaña atuumaruq Claudius qaukliupkaługu Rome-mi. ²⁹ Taatnaqhutin ukpiqtuat sivunniğñiqsut aatchuutunik tuyuqagukhutin piyummiñağniqtutilaagmikni ukpiqtuaqatiumiknun Judea-mi. ³⁰ Ilinich tuyuğniqsut aatchuutunik Barnabas-kunlu Saul-kunlu ukpiqtuanjuruat qauklijnitñun.

12

Ukpiqsriruat Piyuaqsiupsaalhat

¹ Umialgunli Herod-ñum aullağniñiğaa naglik-saaqtitchiñiq ilañitñik ukpiqtuanjuruat. ² James, John-ñum aniqataa, savikpañmik tuqqutinnigaa. ³ Aasiiñ Herod kañiqsikamiuñ quyalitñiñi Jew-ñuruanik tiguniğaa Peter suli nañititchiaqsiñiqsuq ukpiqtuanik. Taatna irrutriłha atuummiñiqsuq niğilhatni pupsañniğilaamik qaqqiamik. ⁴ Peter taamna tigukamitruñ inillañniğaat isiqsivinmun, qaitługu sisamaiñun aňuyyiuqtinun qaunagitquplugu. Herod-ñum sivunniğaa Peter tikiutilugu iñuñnun atanniqsitchukługu niğiqpagvikaaq atilik Apqusaakkauğmik pitłukpan. ⁵ Peter isiqtaułhani ukpiqtuanjuruatli iniqsruutiniğaat piliqillapiaqhutin Agaayyutmun.

Peter-m Anipkałha Isiqsiviniñi

⁶ Herod-ñum tikiutisukkaa Peter iñuñnun atannigukługu sivuğaatni iñuich. Unnuañani anitchiñksrañan iñuñnun

Peter siññiqsuq akungatni malguk munaqsrik, malguiñik kalimñigñik pituqaqhuni, suli isiqsivium paani qaunaksriqaqhutiñ munaqsriñik. ⁷ Taimmaiñaq atangum isağulga sagvigñiqsuq, isiqsivium ilua qauplugu. Isağulgum iqiiqsagñigaa aksiklugu Peter tuiqqanagun nipliutiplugu, “Qilamik makittin!” Tavrauva kalimñigich katanñiqsut tayağnikniñ. ⁸ Isağulgum qilamiksriğñigaa, “Tapsiağiksaagutin, aluğutikkiñ atilugik.” Peter taatnatun piñiqsuq. Isağulgum nipliutipsaagñigaa, “Ulīgaagutin malinña!” ⁹ Peter-m maliaqsiñigaa isiqsiviñmiñ kanjqsillapiagaluagnagu isağuliñmun taatna pilli. Ilaa siññaqtuğasukniagñiqsuq. ¹⁰ Apqusaagutiniğaa sivulligñi qaunaksrini tugliñitñi sulipsuuq, aqulliupluguasiñ tikiññiqsuk savigruağmun paamun anigisiplutik nunaqqimun. Taamna paa anmalgiññiqsuq inmigun, ilinikaasiñ aniplutik. Ilinjik qilamiksruqhutik apqutikun, aasiñ taimmaiñaq isağulgum uniñigaa Peter tamaña. ¹¹ Tavrani Peter-m kanjqsivaaluqsiñigaa tamanna atuumaruq. Uvva itnağniqsuq, “Nalupqiginaiğiga Agaayyutim tuyuqalha isağuliñmiñik annautisaqluña Herod-ñum anjalatchiñhaniñ. Ilaan anniqsuqmigaaña Herod-miñ suli Jew-ñuruaniñ piyaqquisuktuanin uvamnik.”

¹² Taamna qauğriaqpalaktiqami utlautiniqsuq kinuğanun Mary-m, aakanan John Mark-ñum. Tavraniñi inuğiaktuat katimaniqsut iniqsruqhutiñ. ¹³ Taluata silataani Peter katchaqtuğniqsuq. Niviaqsiq atiqagñiqsuaq Rhoda-mik utlautiniqsuq paamun kisuupmagaan. ¹⁴ Peter-m nipaa ilisaqhiğniğaa. Quviatchaqtippaitluni anmautigaluagnaguunniñ utiqtiğniqsuq kiñmun uqagiaqhuni, “Peter qakma!” ¹⁵ Taapkua nipliutiniğaat, “Kinniivaluktutin!” Aglaan taamna niviaqsiagruk nalupqisuniññiqsuq. Aasiñ kiulgiññigaa, “Irrusia pivalukkiñ.” ¹⁶ Peter-m nutqautiniññigaa katchaqtulli. Kiisaimmatai anmautiniqpaat. Ilinisa qinñiqamitruñ quvigutchanñiqsut niğiunğıllaqhutiñ. ¹⁷ Peter-m urriqaniğai nipaisaaquplugich aasiñ uqautiaqsiplugich qanuq Agaayyutmun annisisilaagmiñik isiqsiviñmiñ. Uqautipsaagñigai, “Kilikkumagisi James-lu atlatlu ukpiqtuat.” Aasiñ ilaa aullağniqsuq atlamun imun.

¹⁸ Uvlutqikman isiqsivium qaunaksrai aupillañniqsut. Kanjqsitlaiğñigaa qanuqtilaaña Peter-m. ¹⁹ Herod-aasiñ tiliriñiqsuq inunñun pakaquplugu Peter aglaan paqiniññigaa. Herod-ñum apiqsruqtuqqaagñigai munaqsrit aasiñ tilisigiplugich tuqqutquplugich. Tamanna atuumaanikman Herod Judea-miñ aullağniqsuq ittuallagiqhuni Caesarea-mi.

20 Herod-ḡumguuq qinnausimallapiagñigai iñuich iñuuniaqtuat Tyre-miḡu Sidon-miḡu. Taatnaqhutiḡ ilinisa katiplutiḡ qinḡigaiḡnaat Herod. Taapkua utlauriat sivulliuplugu ilauraannaktaagñigaa umialgum tuglia, taamna atiqaqtuag Blastus-mik. Aasiin taatnaqqaqhutiḡ utlauriatplutiḡ Herod-mun inḡisruḡigaiḡnaat qinḡiḡusimaaliksragmiktigun, atakkii taapkua Tyre-miut Sidon-miut niqiqagviiqatut umialgum nunagikkaḡaniñ. 21 Uvvaasiin nalunaiqsami uvlumi Herod atnuḡaaqtuqhuni umialgutnaḡmiñik aqvinniqsuq atanguviiḡmiñun uqautriviksragmiñun iñuḡnik. 22 Tyre-miut suli Sidon-miut naalaḡniruat Herod-mik nipliagaqsiñiqsut itnaqhutiḡ, “Taamna Agaayyutim nipigigaa. Iñuḡhiñaq nipiqaḡitchuq taatnatchiñik.” 23 Taimmaiñaq Agaayyutim isaḡulgan Herod atniḡñatchiḡniḡaa inḡalaunḡiñi atakkii kamakkutaitḡuni Agaayyutmik. Qumaich niḡiñigaa aasiin tuquniqsuq. 24 Aglaan ukpiqtuarguuq siamitchiñiqsut Agaayyutim uqaḡhanik aasiin iñugiallapiaqtuat akuqtuḡniḡaa. 25 Suli Barnabas-lu Saul-lu naatchikamik savaaḡmiknik utiḡniqsuk Jerusalem-miñ Antioch-mun tuvaaqatigiplugu John Mark inḡmikkun.

13

Ipqitchuam Irrutchim Piksraqtaaqalḡa Barnabas-mik suli Saul-mik Nutaamun Savaamun

1 Ukpiqtuanḡruuat Antioch-mi ilaqaḡniqsut iñuḡnik sivuniksriqiriniglu ilisautriñiglu itna, Barnabas-miglu, Simeon-miglu (taiyuutiliḡmik Taaqsipaḡmik), Lucius-miglu (Cyrene-miumik) Manaen-mik (iñuguqatiqaḡniqsuaq Herod-mik kavanauruamik) suli Saul-mik. 2 Uisauraaḡniqsut tamarumani uvlumi. Agaayupkaqtitlugich Ipqitchuam Irrutchim nipliutiniḡai, “Barnabas-lu Saul-lu piksraqtaagisigik uvaḡnun savaaksranun tuḡlummatigikkamnun ilinḡkun.” 3 Tavra uisauraaqhutiḡ agaayuanikaḡiḡ argaḡmiknik patikḡugiglu tuyuḡiniḡaich.

Uqqiraqtik Cyprus-mulḡak

4 Ipqitchuam Irrutchim tuyuḡiniḡik Barnabas-lu Saul-lu. Iḡliqhutik Seleucia-mun aasii tavrakḡa tiksigñiqsuk qikiqtamun taiyuutiliḡmun Cyprus-mik. 5 Ilinḡ tikitñamik Salamis-mun nunaaqquoramun Cyprus-mi quliaqtuagñiqsuk Agaayyutim uqaḡhanik Jew-ḡruuat katragviiatni. John Mark-mik ikayuqtiqaḡniqsuk. 6 Tavrakḡa nunakuaqhutik taavrumuuna qikiqtakun tikiññiqsuq Paphos-mun. Taavrumani nalautchiñiqsuk aḡatkumik Jew-ḡuruamik atiqaqtuamik Bar-Jesus-mik Hebrew-miutun [suli Elymas-mik Greek-miutun]. Ilaa nipiqaḡniqsuq

sivuniksriqiraunipluni. ⁷ Ilaan ilannaginigaa kavanauruuq taavrumani qikiqtami, atiqaqtuagguuq Sergius Paulus-mik suli puqiksuanupluni. Taavruma kavanauruamguuq aiyugaaqtullapiagnigik Barnabas-lu Saul-lu tusaasukhuni Agaayyutim uqalhanik. ⁸ Aglaan taavruma anatkum Elymas-num akililiqsuqgnigik taapkuak atakkii kavanauruuq ukpiqsritqunjtuggu Christ-mik. ⁹ Aasiin Ipqitchuam Irrutchim analatagigaa Saul, taggisigaqmiruaqtuuq Paul-mik. Taavruma Paul-num qiniqamiun nalininaaqluggu taamna anatkug ¹⁰ nipliutinigaa, "Ilvich tuunguam atrigigaatin! Iluqaan nakuuruuq uumiginigin ataramik kinniplugich inuich pisaasulipkun. Uqautiginaiun Agaayyutim ilumutuulha sagluuqtuanuniluggu. ¹¹ Pakma Agaayyutim anasiinhuqsagniagaatin. Qiniitlaisaallakkisirutin qaumamik." Taatnagluqaqtuq Elymas-num ilitchuqignigaa taaqtuamun matulhak irranmi. Ilaa saptaaqsiinisuq kisumun inunmun tasiullanjanuqpluni arganmigun. ¹² Kavanauruam qiniqamiun taamna atuummiruug ukpiligniqsuq quvigutchakhuni ilisauttutaanik Agaayyutikun.

Paul-lu Tuvaqaatiuni lu Antioch-mun niqsut Pisidia-mi

¹³ Paul-lu tuvaqaatiuni lu Paphos-miin tiksiginisut Pergamun Pamphylia-mi. John Mark-num uniniginig utiqhuni Jerusalem-mun. ¹⁴ Taapkuak Perga-miin iglignisuk tikitlutik Antioch-mun Pisidia-mi. Jew-nuruat minguiqsiaqviata uvluani utlautinisuk ktraqvianun aquvitlutikaasiin. ¹⁵ Moses-num maligutaksraja suli sivuniksriqirit aglaanjitniin agliqianikman ktraqvium qaukijisa itnagniginik, "Aniaqatiuk, uqaututiksraqaqtupitik pitchuksaagutmik inunmun uqaqugiptigin ilinjitnun."

¹⁶ Paul makitnami urriqaplugich uqautiaqsiinigi, "Jew-nuqatiumaan suli sumiunuruapayaasii taluqsruuasii Agaayyutmik! Naalagnillaksitja! ¹⁷ Agaayyutaata Israel-aagmiut sivulliavut piksraqtaaginikkanji. Ilaan kamaqaqsiqkaqlugich taimani inuuniahatni Egypt-mi. Suli Agaayyutim annisiplugich Egypt-miin sanjimgun kamaqaqtuakun. ¹⁸ Suli malgukipiani ukiuni Agaayyutim iglutuqlugich Israel-aagmiut iglauhatni suviksrailaami munagiplugich. ¹⁹ Tavra inugaagruich Canaan-mi piyaqquanikamigich inuksraqtagmiinun nunaksrirutiginigaa. ²⁰ Suli aquagun tamatkua sisamat tallimakipiat malgukipiaq qulit ukiut ilaan qaitchiinigi sivulliuqtiksranjitnik inuugniahanunaglaan Samuel-num taivruma sivuniksriqirim. ²¹ Aasiin taapkuu Jew-nuruat umialiqaguaqsiptomata Agaayyutim qaitchiinigi Saul-mik igninjanik Kish-num kinuvianini Benjamin-um. Malgukipiani ukiuni atanniqsuqtigiluummaan

umialiginigaa. ²² Aglaan Agaayyutim Saul piiq̄lugu inaniqsinnigaa David-mun umialiguq̄luguasii taapkununa. Taamna iñuk Agaayyutim itnautigimanikkaña sivuani, ‘Taamna David igñiña Jesse-m iñuk quviasuutigigiga atuigisip̄luni pisuigikkamnik iluqaagun.’ ²³ Taavrumakña David-ñum kinuviañiñiñ Agaayyun tikiutriruq Jesus-mik anniqsuqtiksramik Jew-ñuruanun, taatna ilaan akiqsrułiḡmisun. ²⁴ Sivuani Jesus-ñum aggiñhan John-ñumli quliatuaḡutinigai iluqaisa Jew-ñuruat mumiquplugich paptaaqtillugillu. ²⁵ Aasiñ John naatchiyasikami savaaḡmiñik ilaan nipliutinigai, ‘Kisuunasugivisitña? Uvaña taivruminãunitchuna niḡiugikkaq̄si. Ilaapiaq̄ aggiñiaqtuq̄ kinupkun. Uvaña taivruma isigaiñi aluḡutaiqsiksraulunãunniñ nalliummatinitchuna.’

²⁶ “Aniqatiumaan, Abraham kinuviağikkanaasii suli iluqasi uvani taluqs̄riruasii Agaayyutmik, taamna tusaayugaallautaq̄ anniqsuğiakun tuyuuruq̄ uvaptiknun. ²⁷ Jew-ñuruat iñuuniaqtuat Jerusalem-mi suli sivulliuq̄ti-tuummaḡmiñ iñtchuğiñiñigaaat Jesus Anniqsuutaułha. Minḡuiqsiağ̄vipayaami agliq̄irağ̄igaich uq̄auttutinich sivuniksriq̄irit katrağ̄vinmikni aglaan kaniq̄sisaitlugich. Patchisigikamitruñ Jesus ilinisa ilumun atuumapkağ̄niḡaich sivuniksriq̄irit uq̄autigikkaniç. ²⁸ Sumikunniñ patchisiksrait̄chaluanãaḡmiñ agvisiksrait̄lugu in̄ignigaaat Pilate tuqqutit̄q̄uplugu. ²⁹ Aasiñ immianikmatigik supayaat Agaayyutim uq̄auttutai maliḡuaq̄taiñ atq̄ağ̄nigaaat kikiaktuutrivinmiñ inillak̄luguasiiñ iluviğ̄mun. ³⁰ Aglaan Agaayyutim an̄itq̄iksinnigaa tuq̄uliḡmiñ. ³¹ Iñugiaktuani uvluni Jesus sagviaqtuğ̄niqsuq̄ tamatkununa igliq̄atmiñun Jerusalem-mun Galilee-miñ. Pakma taapkua il̄isimaraurut ilaagun iñugikkaptiknun Jew-ñuruanun. ³²⁻³³ Uvaguttuq̄ uq̄autigiptigiñ tusaayugaallautamik, itna, Agaayyutim akiqsruutigikkana sivulliaptiknun pakma atuumapkağ̄nigaa uvaptiknun kinuviañuruanun an̄itq̄iksitnamiuñ Jesus iñuuk̄iḡmun. Atakkii tugliani Psalm aglausimaruq̄ itna,

‘Ivich igñiğ̄igikpiñ,

ugluvak aapağ̄uqtuna ilipnun.’

Psalm 2:7

³⁴ Agaayyutim an̄ipkaq̄amiuñ Jesus tuqqutq̄ikkumiñaiq̄lugu akiqsrupsaaḡniqsuq̄ itna,

‘Aatchuq̄niaḡipsi ipq̄itchuaniglu nalupq̄inaitchuaniglu akiqsruutigikkamnik David-mun.’

Isaiah

55:3

³⁵ Taatnaqhuni atlamisuli Psalm-mi David-li nipliğ̄niqsuq̄,

‘Savaktin ipq̄itchuaq̄ aupkağ̄umiñaitkiñ.’

Psalm 16:10

36 David-guuq savautrigaluaqmiruaq Agaayyutmik iñuuliǵimiñi. Tuqupman iluviǵniǵaat piqasiutiplugu sivullianjñun, timaa aasiñ tavrani aupluni. 37 Aglaan taimña Jesus Agaayyutim anjipkakaña tuquǵimiñ auñaitchuq. 38 Ilauramaan, iluqasi kanjqsiruksraurusi ilumutuuliǵmik quliaqtuaǵikkamnik ilipsitñun, Taavrumuuna Jesus-kun Agaayyutim natqilhiñaugai killuqsautisi. Kiñaunniiñ tupiksriñialǵmigun maligutaksraiñik Moses-ñum nalaunñasipkakkauyumiñaitchuq Agaayyutmi. 39 Aglaan kisupayaaq ukpiqsriruaq ilaanik nalaunñasipkakkauruq ilaani. 40 Taatnamik qaunagititchi. Atuumminjitchumauq ilipsitñun taipkua sivuniksriqirit itnautaat,

41 ‘Atañii, mitautiqaqtuasii Agaayyutmik!

Atlayuaǵilugu piyaqquǵniaqtusi.

Iñuupkaǵlusi savaaqaǵisiruñña ukpiǵiyumiñaisapsitñik

unniñ iñuum uqautiniaǵaluaqpasi.’ ” *Habakkuk 1:5*

42 Paul-lu Barnabas-lu aniaqsipmaknik katraǵviatniñ iñuich aiyugaaqtuaqsiñiǵaich utitqiquplugik minguiqsiǵvik tikitqikpan uqautipsaaǵiaquplutiñ tamarrumuuna. 43 Kinuagun katimañhum iñugiaktuat Jew-ñuruat suli mumiksimaqtuat Jew-ñuruat ukpiǵusiatnun maliaqsiñiǵaich Paul-lu Barnabas-lu. Aasii ilinik pitchuksaǵniǵaich ataramik tunñavigitquplugu Agaayyutim iluaqqutrisaa.

44 Minguiqsiǵvik tikitqilgitman iñuich iluqatiqayaq katiniqsut naalagiaqhutiñ Agaayyutim uqañhanik.

45 Tavrali Jew-ñuruat qiniqamisigiñ iñugiakpauraqtuat siqñalillapiaqhutiñ akikñaqhugich Paul-ñum uqautai uqaǵniqñuutiaqsiñiǵaat.

46 Aglaan Paul-lu Barnabas-lu uqaǵniqsuk taluqsrañillapiaqhutik itna, “Agaayyutim uqañha sivullilugu uqautauruksrauruq ilipsitñun Jew-ñuruanun aglaan tusaasukkumiñaitkiksi. Taatnakipsigun ayakkiksi iñuuliq Agaayyutitñaqtauruuq. Taatnamik uninñiaǵipsi aullaǵunuk tamatkunuñña Jew-ñunjitchuanun. 47 Taatnakii Agaayyutim urriqsuǵaatiguk itnailiplugu,

‘Nalunaiqsǵigikpiñ qaumaruatun itquplutin Jew-ñunjitchuanun

anniqsuquplugich iñuich suniananipayaaq nunam.’ ” *Isaiah 49:6*

48 Tavra Jew-ñunjitchuat tusaakamitruñ taamna quyaaqsiñiqsut Agaayyutim uqañhanik quviatchallapiaqhutiñ. Aasiñ taapkua piksraqtaañuruat iñuuliqquplugich Agaayyutitñaqtauruamik ukpiqsrilǵniqsut.

49 Uvvaguuq Agaayyutim uqañha siaminniqsuq napmupayaaq tamaani nunami. 50 Tavrali Jew-ñuruat akatchiñiqsut aǵnanik kamagikkauruanik taluqsriuanik Agaayyutmik suli

qaukliiñik taavrumani nunaaqqimi. Piyuaqtinnigaiç Paul-lu Barnabas-lu anittitlugikaasiiñ nunamikniñ. ⁵¹ Uqqiraqtik ipsunigaaq qavia isiganmikniñ. Tavrakñaasiiñ aullağniqsuk Iconium-mun. ⁵² Aglaan ukpiqtuat unisauruat Antioch-mi quviasunniqsut Ipqitchuam Irrutchim aḅalatlugich.

14

Iconium-miithak

¹ Taapkuak Paul-lu Barnabas-lu tikitñamik Iconium-mun, sivuanisun utlautilgiñniqsuk Jew-ḅuruat katragviatnun. Uqautrillautapiagatağniqsuk aasiitai iñugiaktuat Jew-ḅuruatlu Jew-ḅunḅitchuatlu ukpiqsriiqsitlugich. ² Aglaan Jew-ḅuruat ukpiqsriyumiñaitchuat akatchiñiqsut Jew-ḅunḅitchuanik. Iliḅisaunniñ akikḅaqtuliqsitkaich ukpiqsriruanik. ³ Uqqiraqtik nayuutiniqsuk tavrani akuni uqautriplutik taluqsrautaiqhutik Agaayyutikun. Quliaqtualhakni iḅuaqputriḅimigun Agaayyutim savaktitlasiplugik quviqnaqtuanik savaanik, taavrumuuna qiñiqtinnigaa uqauttutaak ilumutuulha. ⁴ Nunaaqqim iñui malḅuiguḅniqsut, ilaḅich iñuich ilaliutiplitiḅ Jew-ḅuruanun atlatsuli tappiutiplitiḅ uqqiraqtinun. ⁵ Kiisaimma Jew-ḅunḅitchuat sulī Jew-ḅuruat sivulliuqtituummaḅmiḅ sivunniḅniqput aḅallaḅlugukḅugik unniñ miḅuqtuḅlugik uyaḅaḅnik. ⁶ Uqqiraqtik iḅitchuḅikamitku taamna sivunniḅun qimaḅniqsuk Lystra-munlu Derbe-munlu, nunaaqqinun Lycaonia-mi. ⁷ Lycaonia-mi quliaqtuagaqsilgiñniqsuk tusaayugaallautamik.

Lystra-miithak

⁸ Tavraniḅuq Lystra-mi qiñiḅniqsuk iñunmik pilḅuirrutiaqtuamik isiganmigun aniḅgataḅimiiñiḅaglaan. Pisunḅaḅniñniqsuq aglaan aquppitḅapluni. ⁹ Taamnaguq naalaḅniñniqsuq Paul-ḅum uqauttutaiñun. Aasiiñ iḅitchuḅiplugu taavruma ukpiqsrisilaḅa iḅuaqsikkauliksraḅmigun Paul-ḅum qiñiaqsiñiḅaa nalaḅun ¹⁰ nipliutiniḅaa nipitusipluni, “Qikagiñ.” Taamnaguq aḅun maksriḅniqsuq pisukkataaqsipluniasii. ¹¹ Uvvaguq iñugiaktuam Paul-ḅum savaaḅikkana qiñiqamiḅ Lycaonia-ḅmiuraaqhutiḅ niḅrallaḅniqsut itnaqhutiḅ, “Agaayyutivut iñuguḅniqsut aasii atqaqhutiḅ uvaptiknun.” ¹² Atchiḅniḅaat Barnabas Zeus-mik Paul-aasiiñ Hermes-mik atakkii taamna Paul niḅliraqtaupman. ¹³ Tavraniḅuq piḅaḅniqsuat agaayyuviniḅ aanaḅuaḅmiknun Zeus-mun silataani nunaaqqim. Aasiiñ agaayuliqsi taamavrumuḅa Zeus-mun tikiutriñniqsuq uumaruanik aḅusalunik naurianiglu paamun. Tavrataamna iñuillu tavrani tunillaḅuaqsiñniqsut kamaksrisukhutiḅ uqqiraqtinik.

14 Uvvaasiiñ ilitchuǵiaqsikamitku taamna Barnabas-
 numlu Paul-umlu aliktuǵniǵaik atnuǵaatik aasiiñ
 upaktuutiplitik itnaqhutik tamatkununa, 15 “Ukuqsii,
 suvaata itnasiǵaqpisi? Iñuñhiñauruguk ilipsisuntuuq.
 Aggiqsuanjuruguk uqautityaqhusi tusaayugaallautamik
 mumiqugaluaqhusi matkunakna agaayyutiñjuaniñ
 iñuuruamun Agaayyutmun, iñiqtaanun qilamlu nunamlu
 taǵiumlu supayaamlu taapkunani ittuam. 16 Taavruma
 Agaayyutim qaanjaniktuami iluqaisa iñuich ilatchiǵniǵai
 sivunnitlasiplugich iñuuniañhatigun. 17 Aglaan ataramik
 kaniqsimapkaǵniǵaa nakuuruanuñhi savaallautagmigun,
 sialuk tatpakmakna qaitlugu sulii niqiksrat nautchiat
 piviksranisigun qaisimaagai, ilipsiliasiiñ quviasuktitlusi.”
 18 Taatnailiplugu uqautiuraǵniallaisa Barnabas-umlu Paul-
 numlu nutqaqtipqauragniǵaik tunillañksranatniñ inmiknun.

19 Aasiiñ ilañich Jew-nuruat Antioch-miñ Pisidia-
 miittuamiñ sulii Iconium-miñ tavrungaliiñiqsut. Tavra
 piqatiksraǵniaqtuqhutiñ iñugiaktuanik inmiknun uyaǵañnik
 miñuqtulgiñniǵaat Paul. Kaliiñniǵaat anitlugu nunaaqqimiñ
 tuqunasukniaqlugu. 20 Aglaan ukpiqtuaqatiunji katipmata
 avataanun Paul makitluni utiǵniqsuq nunaaqqimun,
 uvlaakuqmanaasiiñ ilaalu Barnabas-lu aullalgitlutik Derbe-
 mun.

Antioch-mun Syria-miittuamun Taapkuak Utilhak

21 Paul-lu Barnabas-lu quliaqtuaqmaknik tusaayugaallau-
 tamik Derbe-mi iñugiaktuat ukpiqsriñiǵniqsut. Tavraasiiñ
 utiǵniqsuk Antioch-mun Pisidia-miittuamun Lystra-kun
 Iconium-kunlu. 22 Pitchuksaaqlugich tunñaviqaquplugich
 Agaayyutmik, uqautiniǵaich itna, “Uvagut iglutuqtuksraurugut
 iñugiaktuanik ihuñliuǵutinik isitlasiñiapiaguta añaayuqautaanun
 Agaayyutim.” 23 Tikitchaǵikamik ukpiqtuanjuruanun
 nalunaiqsisiraqniǵaich ukpiqtuanjuruat qaukñksranitñik,
 sulii agaayuqqaahutiñ uisauraaqhutinlu tamarrumani
 uvlumi iniqsrutiniǵaich Agaayyutmun qaunagitquplugich
 tunñavigikkañatnun.

24 Taapkuak iglianikamik Pisidia-m nunañani
 Pamphylia-mun tikiñniqsuk. 25 Tamatkunani Perga-miluu
 tusaayugaallataq uqautiǵiaqsilgiñniǵaak, tavraknaasiiñ
 Attalia-mukhutik. 26 Taavrumakna tiksiquhutik utiǵniqsuk
 Antioch-mun aullaqqaagataǵvinmiknun. Tavrakna aullaqtuak
 ukpiqtuanjuruat iniqsrutianikamisigik Agaayyutmun
 qaunagitquplugik savautilhakni inmiñun. Taavrumuna
 utiǵniqsuk naatchikamik savaagmiknik. 27 Tikitmaknik
 Antioch-mun ukpiqtuanjuruat katipmata taapkuak
 tusaayugaaqtinniǵaich iluqaanik Agaayyutim savaañanik

tumigiplugik suli Jew-ñuñitchuatunniñ ukpiliqsitlugich. ²⁸Tavraniasiñ ukpiqtuaqatiumikni taapkuak nayuutiniqsuk akuni.

15

Katimalhat Jerusalem-mi

¹ Kinuagun iñuich ilañich tikiññiqsut Antiochmun. Iisautriaqsiñiqsut ukpiqtuanik itna, “Nalunaitñutchiqsimaitchupsi timipsigun tuvraqlugich Moses-ñum tillisai anniqsukkauyumiñaitchusi.” ² Paul-lu Barnabas-lu qapiqtailiaqsiñiqsuk ilinjitñik taavrumuuna. Taatnaqhutin sivunniññiqsut Paul-lu Barnabas-lu ilalugik atlanik Antioch-miunik Jerusalem-muquplugich. Taakmani uqaqatigiruksrağigaich uqqiraqtitlu ukpiqtuanjuruat qaukñinjtlu tamatkunuuna Moses-ñum tillisaigun. ³ Taatnaqhutin ukpiqtuanjuruqaqatinisa tuyuğiniğaiç. Iğliñiqsut Phoenicia-kunlu Samaria-kunlu uqautriplutin Jew-ñuñitchuatunniñ mumiññiplugich Agaayyutmun. Taatnatchim tusaayugaam iluğaisa aniaqatigiich quviatchaktinnigai. ⁴ Aasiñ Jerusalem-mun tikitmata ukpiqtuanjuruat piqasiqhutin uqqiraqtinik suli qaukñiğnik pağlanigaiç. Taapkununa tusaayugaaqtirrutiginigaa Agaayyutim iluqaan savaagikkaña inmiktigun. ⁵ Aglaan ilañich ukpiqsirruat Pharisee-ñusuuruat makinniqsut itnaqhutin, “Jew-ñuñitchuat ukpiqsirruat nalunaitñutchiqsuksraupiaqtut uqautikkaulutin tupigiraksrağinilugu maligutaksraña Moses-ñum.”

⁶ Taatnaqhutin uqqiraqtitlu ukpiqtuanjuruat qaukñinjalalu katimaniqsut isummatigisuklugu taamna. ⁷ Uqaksraqtugaluaqmata Peter makitluni nipliğniqsuq, “Aniqatiumaan! Iisimarusi inilğaan akunnapsitñiñ Agaayyutim piksraqtaagipmaña uqagiaqupluna tusaayugaallautamik Jew-ñuñitchuanun ukpiqsritquplugich Jesus-mik. ⁸ Aasiñ Agaayyutim ilisimaliğmigun iñuich isumanjitñik uqagigaa akuqtuiñi Jew-ñuñitchuanik qaitchiplugich Ipqitchuamik Irrutchimik, atriplugu qaitchiñi uvaptiknun. ⁹ Uvagullu ilinijllu atlakaagiingsingitkaatigut. Killuqsautinjitñik natqiutinigai ukpiğiaqutripmata. ¹⁰ Uvvami suvaata naipitchukpisiun Agaayyun suli Jew-ñuñitchuat tupiksripkağniağlugich tillisinik sivulliaptalu uvagullu tupigilguisaptiknik? ¹¹ Uvagut ukpiğigikput Agaayyutmun anniqsuqiput ihuaqutriñhagun Atanikun Jesus Christ tamatkunatuntuuq.”

¹² Katimaruaguug iñuksruiqhutin naalağniñiqsut Barnabas-ñumlu Paul-ñumlu tusaayugaaqtirrutitaaknun

atlayuağnaqtuaniglu quviqnaqtuaniglu Agaayyutim
 iñiqtagikkañagun inmikun akungatni Jew-ñuñitchuat.
 13 Uqağuiqmaknik James-ñum uqautiaqsiñigai, “Aniaqatiu-
 mañ, naalaqsitña! 14 Simon Peter-m uqautigaatigut
 qanuq Agaayyutmun aullağniipluni ukpiqtitlugich
 inmiguatitchaqlugu Jew-ñuñitchuaniñ iñuksraqtaaqatquq
 ukpiqsriyumiñaqsiplugich. 15 Suli sivuniksriqirit
 uqautaatanun immiutilha itnauvva aglausimaruamun,
 16 ‘Aqugun Atanguruañaa utigisiruñaa.

Aasiili ikayuitqikkisiruñaa David-ñum kinuvianñik
 tupaagruktitun ittuanik.

Nappatqikkisigiga piyaqqukkaauruaq.

17 Iluqağminj atlatlu iñuich pakaqağumuut Agaayyutmik,
 iluqağminj Jew-ñuñitchuat piksraqtaagikkatka uvañnun.

18 Taatna Atanguruaq uqaqsimaruq,

ilitchuğipkairuaq tamatkuninja inilğaan.’ *Amos 9:11, 12*

19 “Aasiñ uvañali sivunniutigiga uqumailliuqtitpañasunjaqñagich
 pilavut Jew-ñuruat atuqtaksranisigun Jew-ñuñitchuat
 mumiksuaat Agaayyutmun. 20 Aglaan aglaglugich uqautilavut
 qanusiq niqi tunillautaumakpan aanguanun nigittunijllugu,
 suli qaayugnaqtuağmiñ atlatukun piisimaaqulugich, suli
 augiqsimailaanik niğrutituqunijllugich unniñ aukuqunijllugich.
 21 Taimakñaqaña Jew-ñuruapayaat ilisimagaat atuqtaksrat
 Moses-kun qaisauruat atakkii minguiqsiagvipayaami
 agliqiqlugich iñuñnun katrağvinñi. Tavra.”

Tuyuqalhat Ukpiqtuanñuruanun Jew-ñuñitchuanun

22 Tusaakamisigin uqqiraqtit suli qaukñiuruatlu iluqağmiglu
 ukpiqtuanñuruat sivunnigñiqsut añutinik piksraqukhutin
 Antioch-muktuksranik Paul-kunlu Barnabas-kunlu, aasii
 nalunaiqsiplutin Judas-mik taggisqaqtuamik Barsabbas-mik
 suli Silas-mik. Taapkuak iññuk sivulliuqtillautauñiqsuak
 ukpiqtuaqatiumikni. 23 Taapkuñnuuna tuyuutinich
 tuyuuniqsut, “Aniaqatusii, uvagut uqqiraqtauruaguutlu
 qaukñiuruaguutlu, tuyuqtugut nayaanñagmik iluqaitñun
 Jew-ñuñitchuanun ukpiqtuanun Antioch-mi, Syria-milū
 suli Cilicia-mi. 24 Tusaanigikput ilañitñun ilagikkaptiknun
 ihuillutaagñiplusi akatlusi uqağmikkun, taatna pitqulugich
 pinjtkaluaqtitlutin uvaptiknun. 25 Tavra-taatna katimapluta
 suli iluqata atisipluta, piksraqtaaqatugut uqağiaqtauksranik
 aasii aullaqtillugich ilipsitñun. Taapkuak piqataugisiruk
 ilauraannaptikni Barnabas-milū Paul-milū, 26 taapkuak iññuk
 suksraağiruak iñuuhigmiknik savautriğmikni Atannaptiknik
 Jesus Christ. 27 Judas-lu Silas-lu tuyuğiniağivut ilipsitñun.
 Uqautipsaagisigaasi tamatkunuuna aglakkaptigun.
 28 Atakkii Ippitçhuaq Irrusiq piqatigiplugu sivunniqsugut

qaitchisuñitłusi malilgunaitchuanik tuvraaksranik, aglaan taapkuniņa atuumanapiaqtuanik: ²⁹ niqinik tunillautigimaruanik aanġuanun niġiñasi auktusuñaqasılı unniñ qimisimaruanik niġrutmik niġiñasi, suli piisimaagusi qaayuġnaqtuaġimñ atlatuħkun. Taapkunakņa qaunagigupsi pillautagñiaqtusi. Tavra.”

³⁰ Aullaqtitauruat tikitmata Antioch-mun katipkaġniġaich iluqaisa ukpiqtuat aasiñ qaitchipługich taapkuniņa aglañnik. ³¹ Iñuich agliqianikamisigik tuyuutinich quviatchañiqsut pitchuksaagikimikkun. ³² Judas-lu Silas-lu sivuniksriqirauġimikkun uqautriñiqsuk ukpiqtuanik pitchuksaaqługich ukpiqsriġimikkun sayyaksaqługillu. ³³ Aasiñ tavraniisugruanikmaknik ukpiqtuaqatiuñitñik taikuuqhutin aullaqtinniġaich kiñumun tuyuġiriñitñun. ³⁴ [Aglaan Silas sivunniġniqsuq nayuutisukhuni.] ³⁵ Taapkuagli Paul-lu Barnabas-lu ittuiñagñiqsuk Antioch-mi. Piqasiqhutik atlanik iłisautriñiqsuk Atanġuruam uqalhiñik quliaqtuaqhutik.

Paul-lu Barnabas-lu Avilħak

³⁶ Kiñuvatigun Paul-ñum nipliutiniġaa Barnabas, “Kiata, utiġvigilavuk nunaaqqiurapayaat Agaayyutim uqalħhanik quliaqtuaġvigikkavuk tikitqattaagługich aniaqatiut kañiqsityaġługu qanuġli pisilañat.” ³⁷ Barnabas-ñum tuvaaqatigisuñniġaa John Mark aullaġumik. ³⁸ Aglaali Paul-ñum iħuaġinjtkaa aullautilħa ikayuñitługikkii quliaqtuaqmaknik, unitługikunniñ Pamphylia-qsiuħakni. ³⁹ Taatnaqhutik qapiqtailillapiagñiqsuk piqatigiñiġiqhutikunniñ. Barnabas-li tuvaaqasiqhuni Mark-mik Cyprus-mun umiakun aullaġniqsuq. ⁴⁰ Taamnali Paul tuvaaqatiksraqhuni Silas-mik aullaġniqsuq. Ukpiqtuaqatiutik iniqsruutiniġaich Agaayyutmun qaunagitquplugik igliħakni. ⁴¹ Igliġniqsuk Syria-kuaqhutik suli Cilicia-kun, aasiñ Paul-ñum sayyaksaqługich ukpiqtuanuruat ukpiġutinich.

16

Timothy-m Piqasiutilħa Paul-mun suli Silas-mun

¹ Paul-kuk iglaugaluaqamik tikiłgataġniqsuk Derbe-mun suli Lystra-mun. Tavraniġuuq ukpiqtuaqaqmiñiqsuaq atilimik Timothy-mik, aakanaptuuq ukpiqtuanupmiñiqsuaq Jew-ñupluni aglaali aapaña Greek-ñupluni. ² Iluqagmin ukpiqtuat Lystra-mi Iconium-mi lu uqautigillautagñiġaat taamna Timothy. ³ Paul-ñum Timothy maliquniġaa inmigun. Taatnaqługu nalunaitñutchiqsinniġaa piqutigiplugich Jew-nuruat iñuuniaqtuat tamaani nalunjitmatruñ taamna Timothy

aapaqaalha Jew-ηunitchuamik. ⁴ Apqusrautiligmikni nunaaqqi-urani uqautiniḡaich ukpiqtuanjuruat tuvraqtaksranik, uqqiraqtit suli qaukliich Jerusalem-mi sivunnikkañitñik ilinjitñun tupigitquplugich. ⁵ Taatnaqhutin ukpiqtuanjuruat sayyikkauniqsut ukpiqsriḡimiktigun suli ilaniktuugniqsut ukpiqtuaḡuqtuanik uvlugaḡipman.

Paul-ηum Qiñiquuraalha Troas-mi

⁶ Taapkua igliḡniqsut tumigiplugu Phrygia-miut Galatia-ḡmiut nunaḡat. Ipqitchuam Irrutchim piyummataisitmatin tusaayugaallautamik Asia-muutrinjiñniqsut. Ilinich taununañiñniqsut. ⁷ Aasiñ qallikamitruḡ Mysiam killiḡa saqusukkaluaḡniqsut Bithynia-m tuḡaanun, aglaan Jesus-ηum Irrutchiḡmigun taatnamuqunjiñḡai. ⁸ Taatnaqhutin nalḡuḡniqsut Mysia-kun tasamuḡa Troas-mun. ⁹ Tamarrumani unnuami Paul qiñiquuraaḡniqsuq Macedonia-ḡmiumik qiñiuaqtuqtuamik itnaqhuni, “Macedonia-mun ikaḡutin ikayuḡiaqtigut!” ¹⁰ Paul qiñiquuraaqtitqaaḡlugu itqanaiyaqtigapta aullaqtiqtugut Macedonia-mun. Ikpigigikput tuḡḡiḡiput tusaayugaallautamik quliaqtuaḡiaqupluta iñunḡun taakipkunḡa.

Philippi-mi Lydia-m Ukpiqtuaḡulha

¹¹ Troas-miñ umiakun aullaqtugut nalḡuqhuta qikiqtamun Samothrace-mun, aasiñ taavrumakḡa uvlutqikman Neapolis-mun tiksiquhuta. ¹² Tavrakḡa tagraqtugut Philippimun, qaukliḡmun nunaaqqiatnun Macedonia-ḡmiut, iñugiaktuanik Rome-maḡmiunik iñuqaqtuamun. Taavrumani nunaaqqimi uvliuqtugut. ¹³ Minguiqsiaḡvium uvlua tikitman aniḡluta nunaaqqimiñ utlautirugut kuugum siñaanun iniqsruḡiaḡasugiplugich. Aquvitnapta uqaaqtuutrirugut aḡnanik tavruraptuuq katiruanik. ¹⁴ Iḡaḡat naalaqtikput atiqagḡniqsuaq Lydia-mik. Taamna tunniuqqairuanuniqsuq sunjauraammaḡiksuanik ukiḡhaanik, agḡiqsuanumapluni nunaaqqianiñ Thyatira-m. Kamaksriruanuniqsuq Agaayyutmik. Aasriñ Agaayyutim piyumiñaqsiḡkaḡaa akuqtuiḡksraḡanun Paul-ηum uqagḡikkañiñik. ¹⁵ Taamna aḡnaq paptaakkaukama piqasiqhuni tupiqatiunjiñik ilaan aiyugaaḡlughich itnaqhuni, “Ukpiqtuanunasugipusitḡa utlaututtitchi tuppamni itchaqtuaḡusi.” Kayunaiḡniḡai tukkiḡlughichaasiñ.

Paul-lu Silas-lu Isiqtaulhak Philippi-mi

¹⁶ Uvlut iḡaḡatni iniqsruḡviptiknun utlautiḡlaptikni kipaluuniksuq niviaqsiaḡksraq nalautkikput. Ilaa tuunḡaqtuaḡniqsuaq taatnatchikun saḡḡiqaiḡmigun sivuniksriḡipluni, aasiñ atqunaq maninḡmik piñiñautinikkaḡa

atanni. ¹⁷ Taavruma Paul-lu uvagullu maliaqsigaatigut nipliapluni itna, “Ukua iñuich savaktai kamanagñiqsrauruum Agaayyutim.” ¹⁸ Iñugiaktuani uvluni taamna niviaqsigaksraq taatnañiqsuq. Uvvaasiñ Paul-ñum aģiuplugu kinjaqlugu irrusiq itnağñigaa, “Jesus Christ-ñum atqagun tiligikpiñ anitquplutin taavrumakña.” Tavrauvaaguq tuunğaqtaq aniñiqsuq niviaqsigaksramiñ.

¹⁹ Tavra pigirai ilitchugikaminj maninñañniutrin piiqsiğniqman Paul-lu Silas-lu tiguniğaiçh. Kaliksraqlugik kattimmavinjmuutiniğaiçh sivulliuqtinjitñun. ²⁰ Rome-mağmiunun atanniqsuqtinun tikiutiniğaiçh itnaqhutin, “Ukua iñuich Jew-ñuruat akatchirut iñuñnik nunaaqçipsitñi. ²¹ Iļisautriplutin atugtaksrirutit akikñaqlugich malinñiakkavut. Rome-mağmiunurugut! Iļinisa iļisauttutinich akuqtugumiñaitkivut unninñ tupigiyumiñaitkivut.” ²² Iñugaağruich tappiutiniqsut piyuaqniktuanun. Rome-mağmiut aņalarrutilgich tilisiñiqsut aliktuiļugik atnuğaanjnik Paul-ñumlu Silas-ñumlu aasii ipiğaqtuquplugik. ²³ Ipiğaqtuqqaqlugik isiqtaupkağniğaiçh, tiliplugu isiqsivium qaunaksraa qaunagillautaquplugik. ²⁴ Taatna tilianikmatni qaunaksrim inillañniğik qamaniakļimun inimun, isiganjglu payañaiqsuusiqlugik uqumailanik qirunjik.

²⁵ Uvvaasiñ unnuaqpaguğunnaqsipman Paul-lu Silas-lu agaayuniqsuk quyaplugulu Agaayyun atuqhutik. Atlas isiqtauqatinjikñik naalağniñiğaiçh. ²⁶ Taimmaiñaq nuna iļiqsraaqsiñiqsuq. Isiqsivium tunjavii auliyañniqsut, talupayaat aņmaqlugich sulikalimñiğich isiqtapayaaniñ katakhutin. ²⁷ Isiqsivium qaunaksraa itiqtiqami ilitchugiplugu talut aņmaniqmata isumaniqsuq isiqtapayaat aniniplugich. Taatnaqhuni satkuni tiguplugu tuqqtuchağumaagsiļiğniqsuq inñiñun. ²⁸ Aglaan Paul-ñum nipitusipluni nipliutiniğaa, “Aniyasaaqnak ilipnun! Iluqata ittugut!” ²⁹ Isiqsiri qinñuağniqsuq nannimik. Itçhağlukami tatkivunja punniqsuq uulillağmi sivuğaaqnun Paul-lu Silas-lu. ³⁰ Tavrakña annisikamigik atlamun apiqsruğniğik, “Aņutiik! Qanuğlunjali anniqsuğayaqpiq?” ³¹ Taapkuak nipliutiniğaa, “Atanğuruakun Jesus Christ-kun ukpiqsriļutin anniqsuğisirutin tupiqatituummaqpich.” ³² Agaayyutim uqaļhiñik quliaqtuağvigiaqsiñiğaa atlallu ittuat tupqani. ³³ Unnuaqpaguqman isiqsirim iğğuaqsiñiğik atniagñniğik aasiiñ ilaa tupiqatituummağmi paptaaqtikkauniqsuq. ³⁴ Taatnaanikami ilaan Paul-lu Silas-lu tupiğmiñuutiplugik niğipkağniğik. Tupiqatigiich quviatchañniqsut ukpiğiağutriplutin Agaayyutmik.

³⁵ Uvlaağutqikman Rome-mağmiut aņalatinisa aikļiqsuqtitin tiliñiğaiçh anipkaquplugik taapkuak aņutik aullaqtil-

lugiglu. ³⁶ Taavruma isiqsirim Paul uqautinigaa itna, “Qaukliich anitqugaatik Silas-lu. Aullakhiinaaguqtutik aniurağniagitchik.” ³⁷ Aglaan Paul-ñum aikliqsuqtit nipliutinigai, “Pasiyumiñaitkaatiguk savvağluutiqaqtilaaptiknik aglaan ipiğaqtuqhunuk iñunñun qiniqtitlugu inillakmiplunuk isiqsivimun. Uvaguktuuq Rome-mağmiunuruguk. Uvvami pakma aullaqtitchunniqpatiguk iriqqakun? Taatniitchumiñaiapiaqtuq! Rome-mağmiut qaukliich inmiknik uvunağutin anipkağlisiguk!” ³⁸ Aikliqsuqtit Rome-mağmiut aňalatinitñun uqautiginigaiç Paul-ñum uqautai. Tusaakamin Paul-lu Silas-lu Rome-mağmiunulhakkuntuuq iqsitchañniqsut. ³⁹ Taatnaqhutin uqapsaagiağniqsut ilinjikñun. Anipkağniğaiç isiqsivimiñ aullaquplugik nunaaqqimiñ. ⁴⁰ Paul-lu Silas-lu anikamik isiqsivimiñ utlautiniqsuk Lydia-m kinunğanun. Tavrani ukpiqtuaqatiutik qiniłgiñniğaiç suli pitchuksaaqlugich aasiñ unitlugich.

17

Thessalonica-miilha

¹ Amphipolis-kuaqhutik suli Apollonia-kun igliğniqsuk Thessalonica-mun piqagñiqsuamun Jew-ñuruat katrağviatnik. ² Piragihigmisun tavrunalgiñniqsuq iñunñi uqaqataupluniasiiñ. Pinaşuni minguiqsiagvium uvluani kañiqsipkautiginigai Agaayyutim uqalhi, ³ suli nalupqinaiyağunniğaa Anniqsuutim nagliksaaqhuni tuqgutaauruksraulha suli aňitqiksuksraulha tuquhigmiñ. Paul-ñum itnağniğai, “Taamna Jesus uqagikkağa ilipsitñun Anniqsuutauruq.” ⁴ İlanich Jew-ñuruat ukpiqsriililapiaqhutin ilaliutiniqsut Paul-mullu Silas-mullu. Taatnaqmiñiqsuttuuq iñugiaktuat Greek-ñuruat agaayusriqisruuruat suli qulliuruat ağnat. ⁵ Aglaan Jew-ñuruat siqnaligñiqsut. Katitchiñiqsut nalaunñaniurañitchuanik iññukhutin piqatiksrağmiknik. İlinisa nunaaqqim iñui akatkaqsiñiğaiç. Isigiğniğaat Jason-ñum tupqa pakakhutin Paul-miğlu Silas-miğlu iñunñuutisuklugik. ⁶ Aglaan paqinitñamisigik Jason-lu atlatlu ukpiqtuatlu kaliksrağniğaiç nunaaqqim aňalataiñun. Tavraniasiñ Paul-lu Silas-lu pasiplugik niplianiqsut itna, “Taapkuak iññuk akatchiñniqsuk iñunñik nanipayaaq. Pakmatuuq nunaaqqiptiknuñniqsuk ⁷ aasiñ Jason-ñum tukkiqsimaplugik. Paaqlañniğaiç tillisai umialgum Rome-mi, uqaqhutin atlamik umialiqagñiplugu atiqaquamik Jesus-mik.” ⁸ Taatnaqmata iñugiaktuat iñuich nunaaqqimlu aňalatai akanniğaiç uqaatchagutihgmun. ⁹ Taatnamik aňalatat Jason-lu atlallu annitchiqsinnigaiç maninñik aasiñ aullaqtitlugich.

Berea-miilhak

10 Unnupqauraqman ukpiqtuaqatiunjiknik Paul-lu Silas-lu aullaqtinnigaich Berea-mun. Tavrani utlautilgiñniqsuk Jew-ηuruat katraǵviatnun sivuanisun. 11 Iñuich Berea-mi uqautisunatlukpayaaǵniqsut apkunakña Thessalonica-ǵmiuniñ. Tusaayumallapiaqhutinj uqaliq naalaqǵugu, suli uvlugagipman Agaayyutim uqalhi ilisaaginiǵaich ilitchuǵiniapiaqǵugu tamanna Paul-ηum uqagikkaña ilumutuutilaanǵagun. 12 Iñugiaktuat tavrani ukpiqsriligiñniqsut, iñugiaktuat qulliuηuplutinj Greek-ηuruat aǵnatlu anutitlu. 13 Aglaan Jew-ηuruat Thessalonica-mi tusaanigaat Paul-ηum Agaayyutim uqalhiñnik quliaqtuaqagñipluguptuuq Berea-mi. Taatnamik tavrunaqtigniqsut akatchiaqsilgitlutinj iñuñnik isaañhiñaaguqǵugich. 14 Ukpiqtuat qilamiksrigiñniǵaat Paul aullaquplugu taunña taǵium siñaanun, aglaan Silas-lu Timothy-lu tavraniittuiñniqsuk Berea-mi. 15 Taapkua aullautriruat Paul-mik taunñautinniǵaat Athen-mun. Taapkuali Berea-ǵmiut utigniqsut. Paul-ηum uqautitquniǵik Silas-lu Timothy-lu inmiñuquplugik piyumiñaqsipqauraqpaknik.

Athen-miiltha

16 Paul taqqiligiñmiñi Silas-miglu Timothy-miglu Athen-mi aliatchallapiagñiqsuq qiniqami iñugiaktuanik aanguanik nunaaqqimi. 17 Paul uqaqatiqagñiqsuq Jew-ηuruaniglu katraǵviatni suli Jew-ηunitchuaniglu agaayyiaqtaqtuanik. Uvvasuli uvlugagipman uqaqatiginigai nalautnamigich atautchimugviatni. 18 Taatnaqami nalautchikami Epicurea-ηuruaniglu Stoic-ηuruaniglu ilisautrinjitñnik qapiqsigiutraqatiqagñiqsuq. Iñajich uqagñiqsut, “Sumik una uqavaaǵakti uqaksraqtuva?” Iñajilliguuq niplianiqsut, “Atlanik agaayyutinik una uqaqapalliqsuq.” Taatnautiginigaaarguuq Paul quliaqtuaqman Jesus-mik suli anitqiligiñmik. 19 Aasiñ tikiutinigaat Paul sivuǵaatnun katimaruat Areopagus-mi itnaqǵugu, “Iisimasukkaluaqtugut tamarrumiña nutaamik ilisauttutigikkapnik. 20 Iñaña tusaakkapta atlayuagigikput. Iñitchuǵisukkiput qanutautilaaña tamarruma.” 21 Tamaanili iluqagmin Athen-naǵmiut suli avakñaqat tavrani naalaguuniqsut tamarrumuuna nutauplugu tusaakkaǵmikkun unniñ uqaksraqtuutigiϕugich.

22 Tavrani Paul qikaǵniqsuq sivuǵaatnun taapkua katimaruat Areopagus-mi itnaqhuni, “Athen-naǵmiut! Iñitchuǵigiga agaayyutinik ukpiqsrillapiaqisi. 23 Pisuktaullamni nunaaqqipsitñi qiniǵitka agaayumaniagñvigikkasi. Paqittunja aanguaqtuǵvinmik aglaqaqtuamik, ‘Agaayyutmun nalukkap-tiknun.’ Taavrumuuna agaayumaniagñvigikkapsitñun nalugaluaqǵugu uqautiniagipsi. 24 Agaayyun iñiqtaqaqtuq nunamik

suli supayaanik imaġikkanijnik. Atanguruaq qilanjmilu nunamilu irviqanjitchuq agaayyuvikpanni iñuich iñiqtanijtñi. ²⁵ Unniñ tunnanjitchuq iñunun qaitchihiksranjatnun inuġikkaġmiñik atakkii iñupayaat qaitchigai iñuuligmiġlu aniġniġmiġlu supayaaniglu. ²⁶ Iñunmiñ atautchimiñ iñiqtaġigaa iñupayaaq, taamna agġigvigiplugu iñuuniaqtupayaaat iluqaani nunami. Sivvani iñiqtaġigaluaqnagich sivunniqsimagai qanutun suli nani iñuich iñuutilaaksranjat. ²⁷ Agaayyutim inillanjiġaa taatnatun iñuich pakaagikpatni paqitauyumiñaqsipluni atakkii Agaayyun qanitkaluaqtuq iluqaptikni. ²⁸ Atakkii ilaagun kisian iñuuniaqhutalu aulaalukhutalu ittugut. Taatnaqhutin aglaktipsi ilanisa uqaġigaa itna, 'Uvaguttuq ilaan qitungaġigaaatigut.' ²⁹ Tavra qitungaġiniqmatigut isumaruksraunjitchugut Agaayyutim irrusia atriqaġasukniaġlugu aanġuanik manijnik kaviqsaanik naagaqaa qatiqtaanik unniñ uyaġanjnik piliukkanik savayulhatigun iñuich. ³⁰ Taipkunani ukiuni iñuich naluplutinj pilhatni Agaayyutim tautuiñaġaa ilhat aglaan pakma tillisiqaġaa iñupayaaq mumiquplugu killukun ilhatniñ. ³¹ Ilaa nalunaiqsaaqtuq uvlumik atanniqaqsigumi nunam iñuanik nalaunjaruahikun tumigiġlugu iñuk piksraqtaagimakkani. Ilaan nalupqinaiyaġniġaa iñupayaanun anjipkaqamiun piksraqtaagimakkani tuqqutauhaniñ."

³² Tusaakamitruj Paul-ġum uqaqtuutaa anjitiqihkun tuqqutauhigmiñ ilanisa tipsisautiginiġaat aglaan ilanilli nipliġniqsut, "Naalaqtaupsaaġukkiptigiñ." ³³ Tavra Paul-ġum uniñniġai katimaruat. ³⁴ Ilanisa iñuich piqasiġniġaat ukpiliqhutin. Piqasiqsai ilaqaġniqsut Dionysius-mik, ilanjanatniglu Areopaa-ġuruat aġnamiglu atilinjmik Damaris-mik suli atlanik.

18

Paul-ġum Corinth-miilħa

¹ Taatnaanikami Paul aullaqhuni Athen-miñ Corinth-munniqsuq. ² Taamani nalautchiñiqsuq Jew-ġuruamik atiqaqtuamik Aquila-mik animaruamik Pontus-mi suli aġnaatnik Priscilla-mik. Tavrunaptuuq tikitqammigñiqsuq atakkii Rome-maġmiut atangata Claudius-ġum aqpiġiplugich Jew-ġuruapayaat Rome-miñ aullaquplugich. Tavra Paul-ġum qiñiġiaġniġik. ³ Piñnanjniutiqaġniqsuk iñuuniutigiġlugu palapkarriruadiġmik atriġlugu Paul. Taatnaqhuni tukkuniqsuq taapkuñnuja. ⁴ Aasii minguiqsigagipmata Jew-ġuruat ktraġviate ni uqaqatiqaġaġniqsuq Jew-ġuruaniglu Greek-niglu ukpiliqsinniaqġugich.

⁵ Silas-lu Timothy-lu Macedonia-miñ tikitmaknik Paul-
num aullagñiñaniñigaa quliaqtuatlukhi tusaayugaallautamik
Jew-ñuruanun uqautigiplugu taimña Jesus Christ-
ñuniplugu anniqsuqtauniplugulu. ⁶ Jew-ñuruat igluliqmatni
uqaqhutin pigiiliplugu, Paul-ñum ipsuñigaa qavia
atnugaamiñiñ aasiñ ilaan kanjipsipkaqsaqługich qanuqhuni
taatnaligmiñik itnaqhuni, “Anniqsuqtitchumiñaitkupsi
patchisigirusraurusi ilipsitñun. Uvaña patchisaiqsuna.
Uvakñaniñaglaan Jew-ñunitchuanun quliaqtuagisiruna.”
Taatnaqqaqługich unijnigai. ⁷ Paul nayuutiaqsirug
tupqani Jew-ñunitchuam atiqaquam Titius Justus
agaayusuuruam Agaayyutmun. Tupqa silalligiplugu Jew-
ñuruat katragviata inniqsuaq. ⁸ Crispus, qaukliq Jew-ñuruat
katragviatni, ukpigiagutiniğaa Agaayyun qitunğaquuummagmi.
Suli iñugiaktuat Corinth-agmiut tusaakamiñ uqahgmik
ukpiqsriligmiñiqsut sulipaptaaqtitlutin. ⁹ Unnuat ilanjatni
Paul qiniquuraagñiqsuq. Agaayyutim uqautiniğaa itna,
“Iqsisunaqnak! Sivutmun uqagiñ! Qapiqtasunaqnak!
¹⁰ Piqasiumagikpiñ. Kia-unniñ iñuum aniyasaagumiñaitkaatin
atakkii uumani nunaaqqimi iñugikkatka iñugiaktut.” ¹¹ Ukiuq
avvagmik ilaqasiqługu Paul inniqsuq tavrani ilisautripluni
iñunñik Agaayyutim uqalhanik.

¹² Gallio kavanaunupkaqtitlugu Greece-mi Jew-ñuruat
katiplutin tigguglukługu Paul uqaqsittaagvinmuutiniğaat
¹³ itnaqhutin, “Uma iñuum ukpiliqsinniağai iñuich
agaayutquplugich Agaayyutmun akiknjaqługu maligutaksraq.”
¹⁴ Paul-aasiñ niplihiñaaguqtuglu Gallio-m uqautiniğai
Jew-ñuruat, “Taamna iñuk iñiqtaqaqpan nalaunñaitchuamik
tuvraqtaksrallu tupiginilugich, nalaunñanayaqtuq uvamni
naalagñiiksrağa anuqsrusiluna ilipsitñun. ¹⁵ Aglaan
pasikapsiun uqakiqtigun iñuillu atinisiğun ilipsilu
maligutaksrapsiğun, ilipsitñik ihuaqsaktaksrağigiksi. Taat-
natchisiğun atanniqsuiyumiñaitchuña.” ¹⁶ Taatnaanikami
anipkağniğai uqaqsittaagvinmiñ. ¹⁷ Jew-ñuruat tiggugluñniğaat
Sosthenes, analataa Jew-ñuruat katragviata, ipiğaquqługu
sivugaani uqaqsittaagvium. Aglaan Gallio-m suqtiginijnigai.

Paul-ñum Utilha Antioch-mun

¹⁸ Iñugiaktuani uvluni Paul itkaluaqami Corinth-mi
ukpiqtuaqatmiñi uniñniğai piqasiqhuni Priscilla-miglu
Aquila-miglu tiksiquhin Syria-mun. Sivuanii ayaliksragni
Cenchreae-miinnagmi niaqqi salipkağniğaa pilğusiatitun
Jew-ñuruat pisigiplugu akiqsruutmigun Agaayyutmun.
¹⁹ Paul-kut tikiñniqsut Ephesus-mun. Utlautipluni Jew-
ñuruat katragviatnun tavrani uqaqatiqagñiqsuq Jew-ñuruanik.
²⁰ Ittuatluraallaqugaluağniğaat inmikni aglaan Paul

anjinñiqsuq. ²¹ Unitkaqsikamigich uqautiniġai, “Agaayyutim pitqutigikpagu utiġihitchuġa ilipsitñun.” Aullalġiñiqsuq Ephesus-miñ umiakun aasii ilaan uniññiġik Priscilla-lu Aquila-lu tavrūġa. ²² Tikitñami Caesarea-mun utlautipluni Jerusalem-mun qiniġiaqługich ukpiqtuanjuruat tavrakġaasiñ aullaġniqsuq Antioch-mun. ²³ Tavrani itkalualġitñami qanutuntai aullalġiñiqsuq Galatia-mun Phrygia-munlu pitchuksaaġiaqługich iluqaisa ukpiqtuat.

Apollos Quliaqtualħa Ephesus-mi

²⁴ Jew-ġuruatliguuq ilaġat atiqaqtuaraq Apollos-mik animapluni Alexandria-mi tikiññiqsuq Ephesus-mun. Taamnaguq uqalguraununiqsuaq kaġiqsimmaagiksauġupluni Agaayyutim uqalħanik. ²⁵ Iļisaisiaqaqħuni Agaayyutikun aasiñ piyummatiqallapiaqługu ilisauttutiginigaa Jesus nalautlugu. Aglaan Apollos-ġum ilisimalħiñagñigaa John Paptaaqtitchirim quliaqtuaġiħalu paptaaqtitchiħalu. ²⁶ Uqautriaqsiñiqsuq taluqsrautaiqħuni Jew-ġuruat katraġviatni. Priscilla-mlu Aquila-mlu tusaakamitku agġisiñiġaak kiġuniġmiknun aasii ilisautipsaaqługu sukuitłukługu Agaayyutim annautriļlatilaanjanik iñuġnik. ²⁷ Apollos sivunniġman aullaġukħuni Greece-mun ukpiqtuanjuruat Ephesus-mi ikayuġniġaat aglakhutiġ ukpiqtuaqatiumiknun Greece-mi pitchuksaaqługich paġlatquplugu taakmani. Apollos tikitñami ikayuutaullapiagñiqsuq ukpiliqsuanun Agaayyutim iħuaqqutriħhagun. ²⁸ Kaġiqsiñaqsipluġu uqaaqtuutriħiġmigun akiililħaniġai Jew-ġuruat aasiñ uqaaqtatiġiħiġmikni Agaayyutim uqalħatniñ nalunaigaaqługu taamna Jesus Christ-ġulħa.

19

Paul-ġum Ephesus-miħħa

¹ Apollos-li Corinth-miitlugu Paul-li kukiłukħuni kivataagun tikiłġataġniqsuq Ephesus-mun. Tavraniguq nalautchiñiqsuq ilaġitñik ukpiqtuat. ² Apiqsruġniġai, “Akuqtuivisi Ipqitchuamik Irrutchimik ukpiliqapsiaglaan?” Taapkua kiuniġaat, “Tusaanjiññiqsugutunniiñ Ipqitchuamik Irrutchiqaqtilaanjanik.” ³ Paul-ġum apiqsruġniġai, “Qanuqhusimi paptaaqtitpisi?” Taapkua kiuniġaat, “John-ġum paptaaqtitchisaagun.” ⁴ Paul-ġum itnaġniġai, “John paptaaqtitchiruaq iñuġnik mumiksuanik killuqsautmikniñ. Uqautiniġai Israel-aagmiut ukpiqsriruksraulħat agġiqsukrsauruamik kiġumigun, taavrumiġa Jesus-mik.” ⁵ Tusaakamitruġ paptaaqtitauniqsut atqagun Atanġuruam Jesus. ⁶ Aasiñ Paul-ġum aksikmagich arganmiñik Ipqitchuam Irrutchim ukpiqtuanjuruat anjalatkaqsiñiġai. Uqaaqsiñiqsut

uqautchikun kanjicsiñatlaitchuakun suli sivuniksriqipmiñiqsut.
 7 Iñugiaktillaqağniqsut qulit malğuiyujnamik iñujnik.

8 Paul inniqsuq tavrani pinasuni tatqiñi isaagaqhuni Jew-nuruat katragviatnun. Uqaqatauniququq taluqsrautaiqhuni iñujni Agaayyutim anjaayuqautaanik ukpiqsriliqsinniaqlugich.
 9 Aglaan ilanjich taapkua pitchigiilauniququq ukpiqsrinijlutin. Uqautigiaqsiñigaat akililiqlugu agaayyutikuagiaq katimaqatiumiknun. Taatnaqhuni Paul-ñum uniññigai maliktitluni ukpiqsriruanun inmigun. Aasiñ uvluğagipman ilisautriaqsiñiqsuq Tyrannus-ñum ilisautriviani. 10 Taamna atuummiñigaa malğujni ukiujni. Taatnamik iluqatin iñuich Jew-ñuruatlu Jew-ñujitchuatlu iñuuniaqtuat Ephesus-ñum avataani tusaanigaat Agaayyutim uqalħa.

Atuumaruqaq Iğñigutaiñun Sceva-m

11 Agaayyun iñiqtaqağniqsuq quvinqaqtuanik tumigiplugu Paul. 12 Iñuich injiqsruğniğaat Paul qaitquplugich nasagaurat atuanikmagich. Ilinisa tikiutinigaich atniğñaqtuanun. Ilikamisigik nasagaurat atniğñaqtuanun ihuaqsikkauniququq suli irrusiqluich unitlugich. 13 Ilanjich Jew-ñuruat iñuuniagañiqsutunniiñ irrusiqluiyaiplutin iñujnik. Ilinjich igligagumaatchañiqsuq nunaaqqipayaanun. Uuktuagañigaat anitchiullaksraqtin irrusiqlujnik Jesus atqagun, nipliutruqlugich itna, “Tiligipsi anitquplusi atqagun Jesus Paul-ñum quliaqtuagikkañagun.” 14 Sceva-m Jew-ñuruat qaukiat agaayuliqsinjisa tallimat malğujnik iğñigutai uuktuappaalukmiñiqsuttuq taatnatun. 15 Aglaan taapkua irrusiqluich nipliutinigai, “Jesus ilisimagikput suli Paul ilisimapmiplugu. Aglaan ilipsi —kisuuvisi?” 16 Taatnaguquq nipliutiqqaaqlugich iñuum irrusiqlugum mitchiqiniğai piyuklugich. Tatamnaqsillapiaqlugu akiiliniğai. Taapkuaguquq taatnasigağniaqtuat pikiagañiqsuq tupigmiñ atniaqtat suli atnuğagutrat. 17 Iluqağmin Jew-ñuruatlu Jew-ñujitchuatlu Ephesus-mi tusaakamitruj tamanna atuumaruqaq iqsitchañiqsuq. Taluqsriğniqsut atanguruam Jesus atqanik. 18 Iñugiaktuat ukpiqtuaguququq uqagaqsiñigaat sagviqlugu iñujnun iñuuniagaluañiqtin anatkukun. 19 Suli iñugiaktuat ilisaaqqtuat anatkuañnik katitlugich makpiğaat ikipkağniğaiç iluqaitñun qiniğnaqsiplugu. Kisiqipmatigik makpiğaat akisutillañat 50,000 taalanuniququq. 20 Taatnailipluni Agaayyutim uqalħa siaminniququq suli iñugiaktuat iñuich ilitchuqsriplutin sanjanik.

21 Kinuagun Paul Ipqitchuam Irrutchim sivulliutaagun sivunnigñiqsuq Macedonia-kuagukhuni Greece-kunlu utlauptluni Jerusalem-mun. “Taavrumunaqqaagluña igliqtuk-sraugisiruña Rome-mun,” itnağniqsuq. 22 Timothy-lu Erastus-lu ikayuqtinñi tuyuginigik Macedonia-mun inñağmi Ephesus-mi unjataaniļu.

23 Taatnałhatni tamaani Ephesus-miut akatauniqsut tamarrumuuna agaayyutikuagiakun. 24 Iñuk suliuqti atiqagñiqsuq Demetrius-mik. Agaayyuvinñjualiugñiqsuq aanguanik atiqaqtuamik Artemis-mik maninñi qatiqtaamiñ. Taatnaasii savaanata maniññaktitpagagñigai savaktit. 25 Taatnaqhuni tuqlugñigai iluqaisa savaktini piqasiqplugich atlanik pinñjualiutqinik aasii nipliutiplugich, “Anjitiit, ilisimarusi taavruma savaapta maniññaktillautağagigaaatigut. 26 Ilipsi ilitchugigiksi qanugli taimña Paul nipliğagilħa aanguat inñiqtauruat inñuktigun agaayyutaunñiñiplugich. Uvani Ephesus-mi suli iluqaaniyuñnak Asia-mi inñugiaktuat inñuich maligualigaiħ ilisauttutai. 27 Pakma ilirugut navianaqtuamun savaagikkapta piiliksrajanun. Taatnałhiñauñitchuq. Atumaniacpaluqtuq taamavruma agaayyuvikpaum aanguaqpauran Artemis suuyumiñaiħiksraña suli taavruma aanguaqpauram piigukkaugisiliksrañaptuuq, taavruma aanguaqpauram putqatağvigikkañata inñupayaam Asia-mi unniñ iluqaani nunam.”

28 Taapkuaguuq inñugiaktuat tusaakamitruñ tamanna qinnanñiqsut aasiiñ igiallaksaqhutin, “Kamanaqtuq Artemis Ephesus-mi!” 29 Akarrutauruq siaminniqsuq iluqaanun nunaaqqimun. Taapkua akilliuruat tiguplugik Gaius-lu Aristarchus-lu, malğuk Macedonia-ğmiuk Paul-ñum igliqatik, aullautinigaiħ katimmavikpauragmiknun. 30 Paul-tuugguuq taamunağukkaluagñiqsuq uqagiguni katimaruanun aglaan ukpiqtuaqatiunñi pitqunñiñigaaat. 31 Iłanjsali qaukliich ilannaanñi qanniugñigaaat qinñiqtitqunñitlugu katimaruanun. 32 Taamapkua katimaniqtutilaagmikni uqaatchagusimaniqsut. Avvağiiksinniqsut kaniqsimallapiasunaqnaqu sumik kattutiqaqtilaqtin. 33 Jew-ñuruat Alexander saqinnigaaat sivuğaatnun katimaruat uqagvinñmun nipliutiksraqaqhuniki. Urriqaplugich uqaqniurağaluagñiqsuq inñun. 34 Inñuich ilitchugikamitruñ Jew-ñutilaana iluqagmin igialaniqsut malğunñi sassagñiyunnaanñi itna, “Kamanaqtuq Artemis Ephesus-mi!” 35 Kiisaimmatai nunaaqqim anjalataata nipaiqsilğataqamigich inñugiakpuraqtuut nipliutiniğai, “Ephesus-miut! Inñupayaam ilisimagaa Ephesus-mi piqalħa agaayyuvikpauranank kamanaqtuam aanguaam atrilianuruam atqaqtitlugu pakmakña qilañmiñ. 36 Tamanna kia-unniñ piilaagilguitkaa. Taatnağusi

nipaiqsuksraurusi, qanullaktitchiñiaḡuiqitchi. ³⁷ Iññuk uvuḡautiniḡisi ivayaqtuiñitkaluaqtitlugik agaayyuvikpapsitñiñ unniñ uqaqanitkaluaqtitlugik akikḡaḡlugu aanḡuaqpauraqput. ³⁸ Demetrius-ḡum suli savaktaiñ akikḡautiqagumitruḡ nalliat iñuich, ittut piviksrat uqaqsittaahḡmun suli taatnatchimun nalunaiqsaaqatugut ataniḡnik. Taapkunḡa iñuich tikiutitlagaich agvisitiḡ. ³⁹ Aglaantuḡ piqaḡniḡupsi qanutchimik pigisukkapsitñik inillaḡhiñaupmiuq nalaulugu katimaḡhatni nunaaqḡim iñuiñ. ⁴⁰ Nuyuaḡnallapiaqtuami ittugut itnaiḡipluḡu akataullaptigun uglupak. Pisanitchuḡutiksraitluḡu iḡialaḡiput qaisaksraitchugut agvisiksralautamik.” ⁴¹ Taatnaqqaḡlugich aḡiupkaḡniḡaa katimaḡhat.

20

Macedonia-mun Greece-munlu

¹ Akataulḡataanikmata iñuich Paul-ḡum katinniḡai ukpiqtuat. Tavra pitchuksaaqqaḡlugich aullaḡniqsuq Macedonia-mun. ² Iḡliḡmiñi tamatkunani nunaaqḡiñi uqautriñiqsuq ukpiqtuanik pitchuksaaḡillapiaqhuni sivutmuḡuplugich. Aasiñ tikiḡitluni Greece-mun, ³ aasiñ nayuutiniqsuq tavrani piḡasuni tatḡiñi. Kiḡuagun utiaqsiñiqsuq Syria-mun umiakun. Iḡitchuḡiniḡai Jew-ḡuruat sivunniulhat piyaqquḡukluḡu. Taatnaqhuni iḡliḡniqsuq Macedonia-kun. ⁴ Sopater Pyrrhus-ḡum iḡñiḡa Berea-ḡmiu, Aristarchus suli Secundus Thessalonica-ḡmiu, Gaius Derbe-ḡmiu, Timothy Lystra-ḡmiu, Tychicus suli Trophimus nunaḡaniñ Asia-m tuvaaqatiginiḡai. ⁵ Aullaḡniqsut sivuptikni Troas-mun aasiñ utaqḡipluta tavrani. ⁶ Kiḡuagun niḡiqpagvikaam puvlaḡniḡilaanik qaḡqianik atuumaanikman tiksigsugut Philippi-miñ aasi tallimat uvlut kiḡuatigun Troas-mi ilaliḡlugich taipkua sivuptikni aullaqtuat. Tavraniasiñ nayuutiḡluta akunniqsaaḡi.

Paul-ḡum Aqulliuplugu Troas-miitha

⁷ Sivulliuplugu uvluaḡni akunniqsaaḡ katirugut atautchimun nullautchiḡviliḡiniaqhuta. Atakkii aullaqhuni uvlutḡikman Paul-ḡum quliaqtuaḡviginiḡai katimaruat unnuaqpaguḡataqtitlugu. ⁸ Iñuḡiaktuanik naniqaqtut qulligmi katimaviptikni. ⁹ Nukatpiagḡuuq atilik Eutychus-mik aquppiñiqsuq iḡalḡum siñaaḡni Paul uqaqtitlugu. Taamna Eutychus siñiḡnialillaḡillapiaqhuni kiisaimmatai siñiksagḡniḡpuq. Taavrumakḡaasi qulligiiñiñ piḡayuakniñ init katanḡniqsuq nunamun. Iḡaiñ tikitmatruḡ tuḡuanḡniqsuq. ¹⁰ Paul-aasiñ atqaqhuni qulaḡniqsuqamiḡu iḡittaaḡniḡaa niḡliqhuni, “Isumatuyaaqasi! Iñuuruqsuli.” ¹¹ Utianikami tatpakmuḡa autaaḡniqsuq qaḡqiamik niḡiplutiḡaasiñ. Aquagun Paul-ḡum

uqautipsaagñigai uvluğataqtitluguaglaan. Tavra aullağniqsuq. ¹² İñuich taimña nukatpiaq aggisiniğaat iñuuplugu. Aasiin iñupayaat quviatchallapiagñiqsut.

Iglauhat Troas-miñ Miletus-mun

¹³ Tavraasiin ayupluta umiaqpanmun tiksigsugut Assos-mun. Taavrumani nunaaqqimi ikisagumaplugu Paul sivuniqaqtuaq timautchukhuni. ¹⁴ Paul-ñum ilaliutikamisigut Assos-mi uvagut ikipkağikput umiaqpanmun igliqtuiñaqhutaasiin Mitylene-mun. ¹⁵ Taavrumakña tiksilgitchugut uvlaakuagun tikitlugu Chios qikiqtaq. Uvlutqilgitman Samos-mun atlamun qikiqtamun tikitqaaghuta, piñayuatni uvlut kinilitchugut Miletus-mun. ¹⁶ Paul sivuniqağniqsuq nutqağunıtluni Ephesus-mun akuniitchunıtluni Asia-mi. Tikiluağuligñiqsuq Jerusalem-mun, itchukhuni taamani piyumiñaqpan uvluanı Pentecostliqkpata Jew-ñuruat niğiqpagvikaanata.

Paul-ñum Uqağuiqsaaħa Ephesus-miut Qaukñitñun

¹⁷ Miletus-miñ Paul-ñum qannigñigai ukpiqtuanıruat qaukñich Ephesus-mi katimaqatigisuklughich. ¹⁸ Taapkua tikitmata nipliutiniğai, "İlisimagıksi iñuunialığa akunnapsitñi taivrumakña sivulliuplugu uvlumiñ tikitñama Asia-mun. ¹⁹ Atanguruag Jesus savautigiga iluqnauqluņa. İlaatnılu qulvisigun unniin sakiqniugıttigun Jew-ñuruat nagliksaaqtitkaatña. ²⁰ İlisimaplusi anniqqutitlaitkipsi supayaamik ikayuutauyumiñaqtaumik ilipsitñun uqautriħamni ilisautiplusi katimmavinñi sulı kiñunnapsitñi. ²¹ Jew-ñuruatlu Jew-ñunıitchuatlu atisiplughich alğasruğitka killuqsautiñitñi Agaayyutmun mumiquplugich sulı Atannaptiknik Jesus-mik ukpiqsritquplugich. ²² Pakma İpqitchuam İrrutchim piyumapkaqluņa Jerusalem-mun aullağniaqtuņa ilisamanıtkaluaqlugu qanuq irrutikkaulıksrağa taamani. ²³ Aglaan ilisimatuağiga una, iluqanıtñi nunaaqqiñi İpqitchuam İrrutchim kiligağigaanña isiqtaugisiñipluņa nagliksaaqtitaugisiñipluñalu. ²⁴ Aglaan iñuulığa pitluktuanıñitchuq uvamni. Naatchisuktuņa savaamnik Atanguruam Jesus qaisanınik uvamnun, İlaan uqaqupmaņa tusaayugaallautamik Agaayyutmun ihuaqqutiginıplughich iñuich. ²⁵ Akuni itkaluaqtuanıaa ilipsitñi quliaqtuağiplugu Agaayyutim uqaħa ilipsitñun, aglaan pakma ilisimagiga ilipsitñun qinıtqikkumiñailığa. ²⁶ Taatnaqlugu kilikkipsi pakma, nalliqsi anniqsukkauyumiñaiñıqpan ukpiqsriħikun patchisauyumiñaiqsuņa, ²⁷ atakkii anniqqutinıtlusi uqautikapsi iluqaan Agaayyutim sivunniutaanik. ²⁸ Qaunagiymuusi ilipsitñun sulı ukpiqsriruapayaanun

Ipqitchuam Irrutchim qaunaksraqsrirrutigikkañi ilipsitñun. Munaqsrigugusi Agaayyutim iñuinñi pigiliutikkañiñun iğñiğmi tuqqutauħagun. ²⁹ Nalunjtikiga aullaanikkuma ilisautrit ittuat iqsiñaqtuatun amaqqutitun tikitkisiħhat akunnapsitñun, aasii atniilutin ukpiqtuanik. ³⁰ Suli akunnapsitñiñ iñuich sagviğisirut sagluuqtuaqtit ukpiqtuanik maliksuaqtitchiñağutin inmiknun. ³¹ Qaunakkiagikkumuusi. Itqagilugu uvañnun qulvisigun algaqsruiqsi piñasuni ukiuni uvlunjtñi unnuaqtuummaisa. Taatnamik munağitqugipsi. ³² Pakma agaayyutigipsi Agaayyutmun qaunagitquplusi suli maliktuatquplusi uqauttutaanik ilisautigikkağma ilipsitñun. Agaayyutim sayaksraqağaasi suli qaitchilusi ikayuutmik pigikkağmiñik iluqaitñun iñugikkağmiñun. ³³ Uvaña kaviunjtchuña iñuum manianik naagaqaa atnuğaanñiñik. ³⁴ Iisimagiksi argamnik savaaqaliğa piqagñiutigiplugich supayaamik tuvaaqatiumalu inugikkaptiknik. ³⁵ Tamatkunuuna ilisautianikkipsi sakuuguni iñuum ikayuħiksrañanik sayaitchuanik itqagilugu Atanguruam Jesus-ñum uqauttutaa itna, ‘Quvianatluktuq aatchuiruni aatchuusiaqaliğmiñ.’ ”

³⁶ Paul-ñum uqaaqtuutianikamigich sitquqatiginigai injiqsruliğmun. ³⁷ Qianiqsut iqitlugu Paul kuniklugulu, ³⁸ aasiiñ aliasruutigiplugu nipliħa qinñitqikkumiñaiññipluni ilinjtñun. Tuvaaqatchiğñiğaat ikityaqman umiaqpañmun.

21

Paul-ñum Iglauħa Jerusalem-mun

¹ Tavra avitnapta ilinjtñiñ tiksiquhuta nalğuqhuta ikaaqtugut qikiqtamun Cos-mun. Uvlutqikmanaasiiñ tikitchugut qikiqtamun Rhodes-mun tavrakñaasiiñ tiksilgitluta Patara-mun. ² Tavrani ilitchugigikput umiaq ikaagñiağniqsuaq Phoenicia-mun. Taavrumuña ikipluta tiksilgitchugut. ³ Qinñiqnaqsipman qikiqtaq Cyprus uñalliñaañagun qikiqtam tiksiqsugut Syria-mun. Tyre-mun tulaktugut, taavrumaniasiiñ taamna umiaqpak niuriñaqhuni usiamiñik. ⁴ Paqitlugich ilañich ukpiqtuat nayugivut akunniqsaaami. Añalataagun Ipqitchuam Irrutchim iñiqtiğaluğaat Paul Jerusalem-muqunjtługu. ⁵ Aglaan tavrani irviksraqput nuñitman aullalgitchugut. Iluqagmin ukpiqtuat ilaqatituummağmin suli qitungaqtuummağmin malikkaatigut silataanun Tyre-m. Tasamaniasiiñ tağium siñaani sitquqhuta injiqsrutugut. ⁶ Tavra ikikapta umiaqpañmun ilinjilli airut.

⁷ Tyre-miñ tikitchugut Ptolemais-mun. Taavrumani piqasilgitkivut aniqatiut nayuqługich uvlumi. ⁸ Uvlutqikman pisuktuaqhuta tikitchugut Caesarea-mun. Taavrumani

uqaqtim Philip-ñum tupqanukapta nayuutirugut ilaani. Philip tallimat malguuutigikkañat ikayuqtiksraqtat Jerusalem-mi piksraqtaañuruat. ⁹ Taamna Philip paniqağniqsuaq sisamanik niviaqsianik uifñinigiłaanik sivuniksriqirauplutituuq. ¹⁰ Inñanikmiugullu qapsiñi uvluni sivuniksriqiri atilik Agabus-mik aggigñiqsuq Judea-miñ. ¹¹ Aasii utlakamisigut Paul-ñum tapsia tigukamiuñ isigañni argaññilu qiliğniğai nipliñhuni, “Taatna Ipqitchuaq Irrusiq nipliqsuq taatnatun, Jew-ñuruat Jerusalem-mi qiliqsruğisiğaat marruma tapsim iñua aasii Jew-ñuñitchuanun qaisağilugu.” ¹² Taamna tusaakaptigu uvagutlu atlatlu tavraniittuat uqapsağaluagikput utlautitqunitlugu Jerusalem-mun. ¹³ Aglaan Paul-ñum kiugaatigut, “Suvaata qiaplusi sayaiğniaqpisitña? Uvaña itqanaigutianiksimagiga qiliqsrukkauliksraq Jerusalem-mi unniiñ tuqquatauliksraq piqusigıluña Atanıgmik Jesus-mik.” ¹⁴ Nutqaqtilguitñaptigu nipliutılhiñagikput, “Agaayyutim pitqutaa iñiqtauyumuuq!” ¹⁵ Ipsağaluqaapta pağnapluta aullaqtugut Jerusalem-mun. ¹⁶ İlanısa ukpiqtuat Caesarea-miñ tuvaaqatchiğaatigut Mnason-ñum kiñunğanun nullañaviksrapiktunun anaqami. Mnason-guuq Cyprus-miñuruuq ukpiqtuağuniqsuaq sivulliqsigun sivuaniimma.

Paul-ñum Tikiqattaalħa James-mun

¹⁷ Jerusalem-mun tikitñapta aniaqatiupta quyaplutin pağlagaatigut. ¹⁸ Uvlutqikmanaasiiñ Paul-ñum piqasiğaatigut qinigiqaługu James, aasiiñ ukpiqtuanurualtu qaukñinich nayuutiniqsut tavrani. ¹⁹ Paul-ñum pağliñanikamigich tusaayugaaqtinnigai iluqaanik Agaayyutim iñiqtañanik tumigiplugu savaağikkani akungatni Jew-ñuñitchuat. ²⁰ Naalaqtañanikamitruñ quyanigaat Agaayyun nipliutiplugu Paul itna, “Aniqatmaan, kanıqsıllagiñ piqałħa iñugiıllapiaqtuanik Jew-ñuruanik ukpiqsırıuanıktuuq aglaan ilinich piipkaitlutin Moses-ñum malıgutaksrañanik. ²¹ İñuich uqautigigaich ilisautriñiplutin Jew-payaanik iñuuniaqtuanik atlat nunaaqqinıtñi suksraaquplugich malıgutaksraq qaisauruaq Moses-kun, uqautinıplugich nalunaitñutchiqsuqunıtlugich qitungaurağıkkañich naagaunniñ kamagitqunıtlugich Jew-ñuruat ilitqusiat. ²² Taipkua nalupqinaitchuamik tusaagisiğaat agğıłhiñ. Qanuğisiñiqpisami? ²³ Atuiruksraurutin. Pıqaqtuq-samma sisamanik añutinik uvani akiqsruqtuanik Agaayyutmun taañğumiñaiłħat salıpkagumiñaiłħatlu nıaqunıch. ²⁴ Taapkunıña añutinun ilaliutilutin Jew-ñuruat ilitqusiatıgun salummaqsagutin sulı akılıutilugich tunıllautiksranik nuyaitłasilugich. Taatnağuvıch iluqağmin

ilitchuġinayaġaat tañiġilha qanutchim tusaakkagmin ilipkun, sulipsuq tupiksriħhiñ maligutaksrajanik Moses-ḡum.
²⁵ Aglaan Jew-ḡuḡitcheuat ukpiqtuaġuqtuat ilitchuġipkaanikkivut sivunniutiptiknik itna, ilinjitñun niġitqunjitkivut niqinigli tunilla tauruamik aanguanun aukmiglu unniñ qimisanik suli piisimaaglugich qaayugnaqtuaġiġmiñ atlatuhkun.”
²⁶ Aasiñ Paul ilaliutiniqsuq aḡutinun. Uvlutqikmanaasiñ salummaqsagatauniqsuq tuvraqġugu Jew-ḡuruat ilitqusiatigun suli utlautipluni agaayyuvikpaḡmun uqautityaqġugu agaayuliqsi qakuguaglaan salummaqsagtihiqtin naanniaqtilaanjanik. Akunniqsaanjanikpan tunillaqsagumaniqsut.

Paul-ḡum Tigukkautha Agaayyuvikpaḡmi

²⁷ Tallimat malġuk uvlut nuḡitchautaadni ilaḡisa Jew-ḡuruat Asia-ġmiuḡuruat qiñiġniġaat Paul agaayyuvikpaum iluani. Akatiġniġaat iñugiaktuat iñuich, aasiñ tigguglukġugu Paul.
²⁸ Iġialaplutin itna, “Israel-aagmiut! Ikayugitchi. Uuma iñuum ilisautriruam iñuḡnik nanipayaaq akikḡaqġugich Israel-aagmiut suli akikḡaqġugu maligutaksraq qaisauruaq Moseskun unniñ akikḡautipluni uumuuna agaayyuvikpaḡmun. Pakmaunniñ itqutrimalgitcheuq Jew-ḡuḡitcheuanik uvuḡa qaayugnaqsipkaġugu ipqitcheuq ini.”
²⁹ (Taatna niplianiqsut atakkii sivuani qiñiqġugu Paul nunaaqqimi piqatiqalha Jew-ḡuḡitcheuamik Trophimus-mik Ephesus-miumik aasiñ itqutinasugniaġugu agaayyuvikpaum iluanun. Taatnaġugu tiggugluḡniġaat.)
³⁰ Taatnaqḡutin iluqatin iñuich nunaaqqimi akatauniqsut. Iñuich atautchikun aqpaqsrughutin Paul tiggugluḡniġaat aasii kalikġugu agaayyuvikpaḡmiñ. Tavrauvaa agaayyuvikpaum paanji umiḡniġaich.
³¹ Taapkua aupilla tauriruut tuquħhiñaaġuqsaqmigaatlu Paul, imma kilinġniġaat Rome-maġmiut aḡuyyiuqtinisa qaukiat iñupayaat Jerusalem-mi akatauniplugich.
³² Taavruma qaukium katitiglugich aḡalatit suli aḡuyyiuqtini upaktugniġai iñugiakpauraqtuat iñuich. Qiñiqamitruḡ qaukiiq aḡuyyiuqtituummaan anaumingiġniġaat Paul.
³³ Taavruma qaukium tikitñamiuḡ Paul tiguḡniġaa aasii tillisigiplugu qiliqsruquplugu malġuiñik kalimñiġnik. Tavraasiñ apiqsruqtaaqsiñiġai itna, “Kiña una aḡun? Sumik savvaqħukpa?”
³⁴ Tamatkua iñugiakpauraqtuat iġialaaqsiñiqsut atinitchuamik nipimik. Qaukium ilitchuġilguiñniġaa sumik aḡvisiqḡutin itnasigalhaat. Taatnaqḡuni tiliñiġai aḡuyyiuqtit Paul inaatnuutitquplugu.
³⁵ Tikiutikamitruḡ tutipqiñun aḡuyyiuqtit akiyaġaat Paul atakkii iñuich qinnaktaliqpaitlutin.
³⁶ Iñuich malgutigaluaġniqsut iġialaplutin, “Tuqḡutchiuḡ!”

Paul Uqapsaagutriruq Inmiñik

37 Anjuyyiuqtit itqutilhañaaguqmatni Paul inimiknun ilaan nipliutiniḡaa qaukhiq, “Uqaqatigillakkumiñaqpiḡiñ?” Taavruma apiqsruḡniḡaa, “Uqatlavich Greek-tun? 38 Ivruminauntpich Egypt-miu qanqammiuraq akatchipluni akilliliqsuutmik, sivulliqḡugich sisamanik kavluutiyunjanik satkuliḡnik iñuilaamun?” 39 Paul-ḡum kiuniḡaa, “Jew-ḡuruḡa animaplunḡa Tarsus-mi Cilicia-miittuami, iñugiplunḡa taavrumani nunaaqḡimi iñuich iḡisimallautakkaḡatni. Nipliqsillaḡnianaḡa iñun!” 40 Tavra qaukhiḡum uqaquniḡaa. Paul-guuq tutipqiñun qikaḡhuni urriqaniḡai iñuich. Nipaiḡmata ilaan nipliutiniḡai Hebrew-tun itna,

22

1 “Aniaqatiumaan suli aapanjuruasii, naalaḡnillaksiun uqaqatiksraḡa patchisaiḡḡapakun sivuqḡapsitiñ!” 2 Taapkuaguḡuq tusaagaqsikamitruḡ uqaḡḡu Hebrew-tun iñuksruḡniḡisut. Paul-ḡum uqaqatipsaaḡniḡai itna, 3 “Uvaḡa Jew-ḡuruḡa. Tarsus-mi Cilicia-miittuami animagaluaḡunḡa, uvaniasiñ Jerusalem-mi iñuguḡtunḡa. Gamaliel-mik iḡisautriqaḡtunḡa. Ilaan pillautaḡḡuḡu iḡisautigaḡa sivulliapta maliḡutaksraḡanik. Nalaunḡasuktuanḡuruḡaptuuq Agaayyutikun iluqapsisun uvaniittuatun uvlupak. 4 Nagliksaaḡtitkitka iñuich tuḡunniḡḡugich ukpiqsripmata Christ-mik, anjutiniglu aḡnaniglu tigusiullakḡunḡa inillaktaḡḡugich isiqsiviḡmun. 5 Qaukiat agaayuliqsit suli iluqagmiḡ sivulliuḡtiḡruat Jerusalem-mi nalupqinaiyaḡaat uqaḡtilaaga iḡumutun. Iḡitiñiñ aglaksraḡunḡa Jew-ḡuruat ktraḡvianun Damascus-miittuanun, aullalḡitchunḡa tigusityaḡunḡa ukpiḡtuanik Jesus-mik Jerusalem-mun utqutrityaḡunḡa kalimñiḡniḡik qiliḡḡugich anasiñjuqsagviksraḡatnun.

Paul-ḡum Uqaḡha Mumiliḡmigun

6 “Uvluḡpaguḡtuami igliḡamni qallipluḡu Damascus taimmaiñaq qaumanḡum pakmakḡa qagḡutigaḡa. 7 Katakkama nunamun tusaagiga nipi uvaḡnun itnaḡtuḡ, ‘Saul, suvaata nanjitipḡa?’ 8 Apiqsruḡiga, ‘Ataniiq, kisuuvich?’ Kiugaḡa, ‘Uvaḡa Jesus-ḡuruḡa Nazareth-miu nagliksaaḡtitaḡikkan.’ 9 Tuvaaqatiuma qaumaniq qiñiḡaluḡaat aglaan nipaa uqaqatrima tusaḡitkaat. 10 Apiqsruḡiga, ‘Ataniiq, sutquviḡa?’ Atanḡum kiugaḡa, ‘Makillutin Damascus-muḡiñ. Taamma taamani uqaqatiniḡaatin iluqaanik Agaayyutim sivunniutaanik ilipnun atuḡupluḡu.’ 11 Taavruma qaumaniqpauram qiñitlaiqsitiḡniḡmaḡa tuvaaqatiuma tasiuḡunḡa Damascus-mun tikiutigaḡatḡa.

12 “Taavrumani anjun inniqsuaq atilik Ananias-mik agaayyutiqaqhuni tupiksriuaq maligutaksranik kam-agikkauplunilu Jew-njruuanun Damascus-mi. 13 Taavruma utlanjigaana. Qikaqami saniqqamnun nipliutigaaña, ‘Aniaqaan Saul, qiniitlasitqigiñ!’ Taimmaiñaq qiniitlasitqiksuna. 14 Nipliutigaaña, ‘Sivullipta Agaayyutaata piksraqtaagigaatin ilitchugitquplugu pisulli, qiniquplugu Agaayyutim savaktini suli tusaatquplugu taavruma nipaa. 15 Iisimaraugisirutin ilaagun uqautilugich inupayaat qiniikkapnik suli tusaakkapnik. 16 Pakma utaqqisunaqnak! Makillutin paptaaqtilutin, killuqsautitin piqsillugich agaayuiñ atqagun.’

Paul-ñum Tuqlukkauha Quliaqtuaquplugu Jew-njñitchuanun

17 “Jerusalem-mun utiqama agaayyuvikpanmi iniqsruhamni qiniqquraaqtuna, 18 Agaayyutmun uqautipkaqluna itna, ‘Qilamiksruğutin Jerusalem-miñ aullağiñ atakkii inuich uvani akuqtugumiñaitkaat ilisimaraulhiñ uvapkun.’ 19 Kiugiga, ‘Ataniiq, ilinisa ilisimallapiagaat katragvinñi isiqtaksraqtuliga ukpiqsriuanik ilipnik ipigaqtuqlugich. 20 Suli Stephen ilisimarigikkan tuqqutaupman uvanaptuuq tavraniittuna ihuagiplugu tuqqutaulha unniñ qaunaksipluna tuqqutchiruat atnugaanjitnik.’ 21 ‘Aullağiñ tuyugigisigipin Jew-njñitchuanun unjasiksuanun,’ Atanguruam nipliutigaaña.”

22 Inuich naalagñiñaat Paul. Aglaan nipliutigikmagu taamna igialaksağniqsut nipitutilaagmikni, “Igitchiun, tuqqutchiun! Ilaa inuuruksraunitchuq!” 23 Ilinich igiallagmin atnugaamiknik isaaqtausiqhutin qavia silamun tinipkağniğaat. 24 Aasii Rome-mağmiut atangata inugikkani tiliñigai Paul itqutitquplugu anuyyiuqtit inaatnun tillisigiplugu ipigaqtuquplugu ilitchuginiaglugu suvaata Jew-njruuat qinnallapiaqtilaanatnik. 25 Ilinisa qiliqsruanikmatni ipigaqtuğviksrağmiñun Paul-ñum nipliutiniğaa anuyyiuqtit qaukhiat qikaqtuaq tavrani, “Ipiğaqtułhiñauvisiun Rome-ñum inugikkana apiqsruqtagaluaqnaguunnin savvağlukmanjaan?” 26 Taavruma anuyyiuqtit analataata tusaakamiun ilaan qulliqpiaq nipliutiniğaa, “Qanuq savaaqapich? Taamna anjun Rome-ñum inuginiğaa.” 27 Taatnaqhuni anuyyiuqtit qulliqpianata Paul utlaklugu apiqsruğniğaa, “Uqautinña. Rome-ñum inugivatin?” Paul-ñum anignigaa. 28 Qulliqpiam nipliutiniğaa, “Uvanali tauqsiagikkaga Rome-mağmiuguliksraga maninmik.” “Aglaan uvanja animaruna Rome-mağmium inugipluna,” Paul-ñum itnağniğaaali. 29 Taatnaqmarguuq tamatkua apiqsruqtaqtiksrautai Paul-ñum piqsaagñiqsut tavrauva. Taamnaunniñ qulliqpiaq iqsitchanñiqsuq kanñiqsikamiun Paul-ñum Rome-mağmiunutilaana suli ilaan qiliqsruqtinniqamiun kalimñiğnik.

Paul-ŋum Tikiutiqałha Uqaqsittaaqtitchirinun

³⁰ Taavrumaguuq aŋuyyiuqtit qulliqpianata kaniqsisuŋniġaa nalupqinaitlukługu sumik piqusiqluġu Jew-ŋuruanun patchisiquťilha Paul. Taatnaqhuni uvlutqikman ilaan kalimniġich piiqsinnigai aasii qaukłinjisa agaayuliqsit suli iluqaisa uqaqsittaaqtitchirit tiliŋigai katitqupluġich. Tavrakŋa Paul tavrurautiniġaa aasii qikaqtitluġu sivuġaatnun.

23

¹ Paul-ŋum qiŋiqtuaġataġniġai iriġruiniġaaqluġich taapkua uqaqsittaaqtitchirit aasii nipliġhuni, “Aniqatiu-maan! Uumuŋaaglaan uvlumun patchisaitchuakun qauġrimmaġiutillautakun iŋuuruauŋuruŋa sivuġaani Agaayyutim.” ² Paul taatnaqman Ananias-ŋum, qaukłiat agaayuliqsit, tiliŋigai tamatkua qikaqtuat qaninani Paul-ŋum patiktiqupluġu qanġagun. ³ Paul-ŋum nipliutiniġaa, “Ilvich ukpiŋŋuaqtii! Agaayyutimtuuq nalupqinaiglugu patikkisipmigaatin. Ilvich aquppiruatiin tavrani atanniqsaksraġipluŋa tuvraqługu maligutaksraq naagasuli ilvich naviksimaġitin tilirikavich patiqupluŋa.” ⁴ Aŋutirguuq qanittuat Paul-mun nipliutiniġaat, “Agaayyutim qaukłinuruuq agaayuliqsaa uqamaqluutiġiŋ.” ⁵ Paul-ŋum kiuniġai, “Aniqatiumaan! Uvaŋa ilisimaŋiŋniġiga sivulliuqtaupluni agaayuliqsautilaana. Atakkii Agaayyutim makpiġaaninai aglausimaruuq itna, ‘Iłpsi uqamaqluutiyumiŋaitkisi iŋugikkapsi aŋalatiŋich.’”

⁶ Paul-ŋum ilitchuġikamigich ilaŋich katimaruat Sadducee-ŋuruanułhat suli ilaŋich Pharisee-ŋuplutiŋ ilaan nipliutiniġai taapkua uqaqsittaaqtitchirit, “Aniqatiumaan, uvaŋa Pharisee-ŋuruŋa iġniġipluŋa Pharisee-ŋuruam. Ittitauruŋa uqaqsittaaġviŋmi uvani piqutigipluġu niġiugaqahigaa tuquruat aŋitqiliksraŋatigun iŋuuligmun.” ⁷ Taatnaguuq Paul nipliġman tavravuaa Pharisee-ŋuruatlu Sadducee-ŋuruatlu uqaalatraaqsiŋiqsut, aasiin katimaruat atinaiqhutiŋ. ⁸ Atakkii Sadducee-ŋuruatguuq uqaqhutiŋ tuquruat iŋuutqikkumiŋaitluġich suli piiŋnipluġu irrutchiŋiglu isaġuliŋniglu. Aglaali Pharisee-ŋuruat ukpiqsriplutiŋ iluqaitniik taapkuniŋa. ⁹ Taatnaqhutiŋ katimaruat nipitusisaiŋaŋiqsut. Ilaŋich aglaliqirit Pharisee-ŋuruanuplutiŋ qapiqtaililapiġniqsut itnaqhutiŋ, “Paqitchilguitchugut savvaqluutaanik uuma iŋuum. Isaġulġum naagaqaa irrutchim ilumun uqautivalukkaa.” ¹⁰ Taapkua uqavaalhat iglutuyunaiqman taamna aŋuyyiuqtit qulliqpianat isummigŋiqsuq ilinjitnun siquminnasugalugu Paul. Taatnaqhuni aŋuyyiuqtini tiliŋigai taapkunuŋa

katimaruanun ivayaagitquplugu Paul ilinjitiñ aasii itqutilugu anjuyyiuqtit inaatnun. ¹¹ Tamarrumani unnuami Atangurum qikaqasiqlugu Paul nipliutiniġaa, “Qapiqtaqnak! Iļisimaraupmatun uvapkun uvani Jerusalem-mi taatnatuntuuq Rome-mi iļisimaraugisirutin.”

Sivunniugun Tuqutchuklugu Paul

¹² Uvlaagutqikman Jew-ņuruat katimakaminj sivunniugniqsut. Nalupqinaiqsruqhutinj akiqsruġniqsut, “Uvagut niġiyumiñaitchugut unniñ imiġumiñaitchugut sumik Paul tuqunņanikkaluaqnagu.” ¹³ Sippaqaqļuguguuq malġukipiaq taapkua inniqsut sivunniuqtuat itna. ¹⁴ Aasii utlautiplutinj agaayuliqsit qaukļinjitiñun suli sivulliuqtigruatnun itnaġniqsut, “Uvagut nalupqinaiqlugu akiqsruqtugut qanutchimik niġiyumiñaitluta Paul tuqqtikaluaqnagu. ¹⁵ Taatnaġusi, ilipsi uqaqsittaagtitchirituummapi tuyuqaġitchi anjuyyiuqtit qulliqpiaņatnun Paul tavrņautitqulugu liilaa apiqsruqtapsaanņuaġuklugu. Uvagut tuqqtakisipmigikput sivuani tikiļiksranan uvuņa.”

¹⁶ Aglaarguuq Paul-ņum uyuguan, aġnaunġan iġņiņa, tusaaniġaa taamna sivunniukkanat. Taatnaqhuni anjuyyiuqtit inaatnun isiqhuni utlaņniġaa Paul uqautityaqļugu taavrumiņa. ¹⁷ Paul-ņumaasii tuqļuqamiunj anjuyyiuqtit aņalataat nipliutiniġaa, “Anjuyyiuqtit qulliqpiaņatnun taamuņautiunj una nukatpiaq, piqagņiqsuq uqauttutiksraġmiñik ilaanun.” ¹⁸ Taavruma aņalati taamuņautiniġaa qulliqpiaņatnun anjuyyiuqtit itnaqhuni, “Paul-ņum isiqtauruam tuqļuqļuņa inġaana ilipnuutitquplugu una nukatpiaq. Sammaguuq uuma uqauttutiksraġaġaatin.” ¹⁹ Taavruma anjuyyiuqtit qulliqpiaņata tasirriutipluguguuq avuņaqtaagutiniġaa aasiiñ apiqsruqlugu, “Sumik uqauttutiksraġaqpiņa?” ²⁰ Taavruma nukatpam nipliutiniġaa, “Jew-ņuruat sivunniuqtut inġukhutin uvlaakun tikiutitquplugu Paul uqaqsittaagvinjitiñun apiqsruqtapsaanņuaġuklugu. ²¹ Aglaan aņiqnagich atakkii malġukipiaq iñuich sippalik iriqsimaniaqtut utaqqiruat ilaanik apqutmi. Iļiņich akiqsruqtaanikhutinj niġitqikkumiñaitlutinj unniñ imitqikkumiñaitlutinj tuqqtikaluaqnagu ilaa. Iļiņich-amma itqanaiqhutinj utaqqigaat ilvich aņiļiksran.” ²² Taavruma qulliqpam nipliutiniġaa taamna nukatpiaq, “Kisumununniñ taamna iļitchuġipkaġniaqnagu suli tamatkuniņa uqaqtilaan uvamnun.” Taatnaqqaqlugu taamna nukatpiaq aullaqtinnigaa.

Paul-ņum Tuyuulħa Kavanauruamun Felix-mun

²³ Taamna qulliqpiaq tuqļuiñiqsuq malġuņnik aņalatiņitiñik anjuyyiuqtit uqautiniġik, “Itqanaiaġitchik malġuk kavluutik

anuyyiuqtinik suli pinasukipiaq qulinik tuttuqpiraqtinik suli malguk kavluutik panaliraqtinik Caesarea-muktuksranik. Itqanaigumagitik anaqapak aullatlasilugich. ²⁴ Suli itqanaiyautilugu tuttuqpannik Paul-ñum usiaqsigviksranijnik tikiutriksranijnik aniyanniusunajaqani kavanauruamun Felix-mun.” ²⁵ Aasii taamna qulliqpiaq aglaniqsuq taamuña itna, ²⁶ “Claudius Lysias tuyuqtuq uumiña kavanauruamun kamañahuni Felix-mun, ihuaqqun! ²⁷ Una anjun Jew-ñuruat tiguplugu tuqułhiñaagugnikkanjat aasiin piqasiqluñña anuyyiuqtimnik annautikkaqput, atakkii ilitchugigiga ilaa Rome-miñ kanjqałha. ²⁸ Kanjqsipsaağuklugu sumik piñhagun patchitchiqługu uqaqsittaagtitchirinijnun utlautigiga. ²⁹ Ilitchugiruñña qanutchimik pinaisilañjanik tuqurrutauyumiñaquamamik unniin isiqtauluni. Aglaan inmin maligutağmikkun patchisiqusimagaat. ³⁰ Uvaña kilikkaukama Jew-ñuruanun sivunniugutiniplugu tuqqutchuklugu piñatchiasunajagnagu tuyugigiga ilipnun, tamatkuaptuq patchisiqutraı uqautigitka tikiutitquplugich agvisinjich akikñaqługu ilipnun.”

³¹ Anuyyiuqtit atuummiñigaat tillisiusiaqtin. Aullautiniğaat Paul tamarrumani anaqami tikiutiplugu Antipatris-munaglaan. ³² Uvlutqikman tamatkua pisukhutin anuyyiuqtit piruat utigniqsut aglaan tuttuqpiraqtuat igligutituiñaqlugu Paul. ³³ Tikiutikamitruñ Caesarea-mun kavanauruamun qaiñniğaiç aglaillu Paul-lu. ³⁴ Taavruma kavanam agliqianikamigich apiqsruğniğaa Paul sumiunupmagaan. Ilitchugikamiun taamakña Cilicia-ğmiunulha, ³⁵ Felix-ñum Paul uqautiniğaa, “Ivich pasiritin tikitpata naalağnigisiñigikpiñ.” Aasii ilaan tillisiginiğaa Herod-ñum atangum inaani Paul qaunagitquplugu.

24

Jew-ñuruat Paul-mik Pasitñiñhat

¹ Kinuatigun tallimat uvlut Ananias, qaukhat agaayuliqsit, piqasiqhuni ilanitnik sivulliuqtigruat suli maligutaksraliqirimik atilinjmik Tertullus-mik tikiñniqsut Caesarea-mun. Aasii uqağigaat akikñautriñ Paul-kun taavrumuñña kavanauruamun. ² Tavrunautianikmatruñ Paul, Tertullus uqağniqsuq itna, “Kamañaktuatiin Felix! Tumigiplugu añalatillautaułhiñ sivisuruamik anuyautairrutiaqtitkiptigut suli isumatulipkun ikayugitin inuvut tumigiplugich inuğiaktuat ihuaqsruutit. ³ Quyyatigigikput sumiunniñ nanipayaaq, aasii quyyatiqallapiagiptigiñ. ⁴ Aglaan mingtuqtillutin piyumagaluaqnak injigikpiñ naalallaquplugu naigililugu uqağiraksraqput. ⁵ Una inuk ilitchugikkaqput inukluqutauplugu,

akunġatni Jew- η nuruat iluqaani nunami aullag η niraġaqtuaq akarrutinik suli ilaa qaukiupluni Nazarene- η nuruani. ⁶ Agaayyuvikpa η mik qaayug η naqsiliug η nialha pisigiplugu uvagut tigukkaqput atanniġuklugu tuvraġlugu maligutaksraqput. ⁷ [Aglaan qaukium anjuyyiuqtit qulliqpianjata Lysias- η num upaktuqhuta uvaptikni η ivayaagigaa. ⁸ Aasii Lysias- η num uqautigaatigut tikiutritquplugich patchisaatnik ilipnun.] Ilvich apiqsruqtaġupku ilitchuginayaqmigi η ilaani η iluqaan akik η autivut ilaagun.” ⁹ Tamatkuaptuuq atlat Jew- η nuruat tavrani tappiġniġaat Tertullus- η num akik η autaa Paul-kun itnaqhutin, “Iluqani tamanna uqauttun ilumutuuruq.”

Paul- η num Uqapsaag η utriha Sivug η aani Felix

¹⁰ Taavruma kavanauruam urriqaniġaa Paul nipliquplugu. Paul nipliaqsi η iqsuq, “Ilisimagiga i η ngiaktuami ukiumi anjalatchi η hi η uumi η nunaaqqmik. Quayagigiga patchisaiyahiksraġa sivuqqapni. ¹¹ Ilitchuġiraksraġigi η qulit malġuk uvlut qa η nianikkaluaqtitnagich utlautiġa Jerusalem-mun Agaayyutmik kamaksrityaq η . ¹² Jew- η nuruat ilitchuġin η ikaluaġaat η taamavrumani agaayyuvikpa η mi qapiqsigiutraq η i η nu η nik naagaunni η akatchi η i η nu η nik katimmavi η mikni tupiġni naagaqaa nanipayaaq nunaaqqi η . ¹³ Naagaunni η ilinisa nalupqinaiyaġlugu pilguitkaat akik η autri η uvamnun. ¹⁴ Aglaan nalupqinaiq η lugu uqautigikpi η , maliktaullakkiga tamanna apqutaa nutaupluni ukpiġiraksram ilinisa uqagikka η jata sagluuq-tuanuplugu. Sivulliapta Agaayyutaat agaayumaagvigigiga, ukpiġigitkaptuuq tuvraq η lugu maligutaksraq qaisauruaq Moses-kun suli aglausimaruat makpiġaanit η sivuniksriqirit. ¹⁵ Niġiugaqaqmi η u η aptuuq ilinisitun, itna, Agaayyutim iluqaisa tuquruat i η nuich anipkaġisiplugich, nakuuruatlu pigiitchuatlu. ¹⁶ Taatnaq η ataramik qauġrimmaag η utillautaqagukt η patchisait η sivug η aani Agaayyutim suli i η nuich. ¹⁷ I η ngiaguraqtuani ukiuni piisaallaqqaq η Jerusalem-i η utiqt η saagaqaq η man η mik aatchuutinik nunaaqqiġmi η u η qatimnun suli tunillaġiaq η . ¹⁸ Taamna savaagipkaqtitlugu paqinnigaat η agaayyuvikpa η mi, naatchianikama iġguutiksraqtuġvikaanik atuqtaksra η isigun Jew- η nuruat. Tavrani i η ngiaktuat i η nuich iqataun η tchut uvamni unni η qanusiq akarrun i η ngitchuq. ¹⁹ Aglaan ila η nich Jew- η nuruat Asia-ġmi η u η pluti η ittuat. Taipkuaptuuq uvu η sivuġan η iutiruksra η aluaqtut ilipnun ilitchuġipkaġiaġlugu akik η autri η piqagumi η qanutchimik uvapkun. ²⁰ Ki, ukua i η nuich uvaniittuat uqagilitru η paqitaġikkaqt η nalaungirrutiga sivuġan η iusimma η amni uqaqsittaqtitchirinun. ²¹ Aglaan una atausiq nipliutigigiga makita η amni sivuġaatni, Ilipsi

atanniġñaiaqpsitnġa uġlUVak piqutigilugu ukpiqsriġġa tuquruat anġitqikkisiġnġiġlugich.’ ”

²² Felix-ġum ilġtġhuqsriruam agaayyutikuaġġiamik katimahiġ umikkaa itnaġhuni, “Anġuyyiuqtit qulliqpianġat, Lysias, agġiq-pan sivunniġisigiga taamna uqavaaġutiksi.” ²³ Taatnaqman Felix-ġum tillisiginiġaa anġuyyiuqtit qaukġiatnun Paul qaunag-itquplugu aglaan tiġutaaġisunġaqnagu, aasiin tillisigiplugu ilannaanġinun piqaqtiġhiġnaaġuġlugu inuġikkanġigun.

Paul-ġum Sivugaġnġiutipkaġha Felix-mullu Drusilla-mullu

²⁴ Qavsich uvlut qaanġianikmiullu Felix Jew-ġuruamik ilġaqatilik Drusilla-mik tikiġnġiqsuk aasii uqaqatigisukġlugu Paul. Taatnakii Felix tusaapsaaguktuq ukpiqsriġġikun Christ Jesus-mik. ²⁵ Paul uqagalaqman nalaunġaruahikun, inġmun anġalagusiġiksarakun, suli atanniivium uvlugun tikġtġhuksarakun Felix isumallaagaqsiġnġiqsuq. Aasii nipliġhuni, “Aullalġhiġnaaġuqtutin pakma. Piviksranitqikkuma qanniġisigikiġnġi.” ²⁶ Suli ilaan niġiugagigaluaġniġaa Paul qaitġhiġnasugalugu maninġmik. Taatnaġlugu ilaan uqaqatigigaluaġniġaa akulaiġlugu. ²⁷ Aglaan malġuk ukiuk atuumaanikmaknik Porcius Festus inanġiġniġaa Felix kavanauhagun. Taatnaġhuni Felix-ġum ilġuaqnaġukhuni Jew-ġuruanun isiġtaġituiġnaġniġaa Paul.

25

Paul-ġum Inġiaqalġha Umialinġmun Rome-mi

¹ Tavra Festus taamna piġasunik uvlġianikami tavrani nunamiġni qaukġiġuqamiaglaan Caesarea-miġn Jerusalem-munġiqsuq. ² Tavrani Jew-ġuruat qaukġinġich agaayuliqsinġisa suli sivulliuqtiġruanġisa tikiutinġigaich ilinġisa akikġnġautigikkatinġ Paul-kun. ³ Taamna kavanauruaq Festus apiginiġaat quyalitqulutinġ Paul Jerusalem-muktitquplugu. Ilinġich sivunniugaaqahutinġ tamaani apqutaani tuqqtuchukġlugu. ⁴ Festus-ġum kiuniġgai, “Tasamani Caesarea-mi Paul isiqsimakkauruq. Uvanġali sivuniqaqtunġa utitqigukġunġa. ⁵ Qaukġiġikkasi Caesarea-muktilġhiġnaugisi uvapkun akikġnġaġiġlugu tasamma inġuk savvaqġuksimakpan.” ⁶ Festus taamna itkaluaqami tallimat piġasuniġlu naagaqaa qulini uvluni. Utġigniġsuq Caesarea-mun. Uvlutqikman atangum aquppiviani aquppiġluni tiliriġnġiqsuq Paul tavrunġautitquplugu. ⁷ Paul tikitman Jew-ġuruat agġiqatauruat Jerusalem-miġn qikaqhutinġ avataanun iġlulisullapiagġniġaat supayaatigun, ilumutuutġlaallapiagġlugich piġluisaġmiktigun. ⁸ Aglaan Paul uqautiginiġsuq inġmiġnun itna, “Savvaġluutaitġhunġa akikġnġaġlugu Jew-ġuruat

maligutaksraña unniñ agaayyuvikpak naagaqaa Rome-magmiut umialgata tillisai.”⁹ Taatnaqman Festus-ñum quyaliñiaqługich Jew-ñuruat apiqsruğniğaa Paul itna, “Jerusalem-mukkumiñaqpich atannikkautyağutin sivuqqamni taamani tamatkunuuna akikñausiapkun?”¹⁰ Paul-ñum kiuniğaa, “Qikağuktuña sivuğaani atanniivian Caesar-m, umialgum Rome-mi. Sivunniugliñña taakmani. Killuqsagumiñaitkitka Jew-ñuruat supayaakun, ilvittuug taamna ilisimapmigiñ.”¹¹ Savvağluktaunjuluña piguma uvanñun tuqurrutiksrauyumiñaqtuamik iniqsrunitchuña annagugluña anasiññuqsautmiñ. Aglaan tamatkua akikñautaata akikñaqtima tanjigilaukpan, kia-unniñ qaisaksrağinitchaaña ilinittun aňalataksrauluña. Taatnaqługu Rome-magmiut umialganun utlautiksrapkun iniaqaktuña.”¹² Tavra Festus-ñum uqaqatigiqqaqługich sivunniuqtini kiuniğaa, “Rome-magmiut umialgatnun iniaqaktuatiin, taakmuña umialgamun aullağisirutin.”

Paul Sivugañiusimagaat Agrippa-munlu Bernice-munlu

¹³ Qavsich uvlut kinuatigun Umialik Agrippa suli Bernice tikiññiqsuk Caesarea-mun paglatyaqługu Festus.¹⁴ Iliñik qapsiñik uvlianikmaknik tavrani Festus-ñum uqautiniğaa umialik Agrippa Paul-ñum pasikkusiañanik itna, “Añun-samma uvani ittuq Felix unisaña isiqsivinñmun.¹⁵ Uvaña utlautikama Jerusalem-mun Jew-ñuruat qaukliñisa agaayuliqsit suli sivulliuqtigruañisa akikñaqługu uvanñun tuqqutitqukkañat.”¹⁶ Aglaan kiugitka Rome-magmiut taatnalguiññiplugich, uvagut uqaqsittaaqtitlaitkikput pasikkaauruaq iñuk uqapsaagaluagtinagu kigiñaaglugich taipkua pasirai.”¹⁷ Taatnaqługu taipkua pasirai tikitmata uvuña piñatchiasuñaqnagu uvlutqikman isivgiugukługu tilisuruña taamamna añun sivugañiutitquplugu.¹⁸ Taapkua igluliqsuutiruat makitnamiñ akikñautiksraiññiğaat savvağluutaanik niğiugikkamnik.¹⁹ Naagatai iliñisa uqaksraq-tuutigilhiñaaqsiğaat ukpiğusiğmikkun suli iñukun tuquruakun atiqaqtuakun Jesus-mik Paul-ñum uqağikkañagun iñuuplugu.²⁰ Uvaña nalupqisrukama qanuq ilitchuğiniałiksrañatnik tamatkua, apiqsruğiga Paul ilaa piyummatiqagayaqmagaan Jerusalem-mukiksrañagun tamatkunuuna uqaqsittaagiğuni tasamani.²¹ Aglaan Paul-ñum iniağikkaña ataniğmuutitqupluni Caesar-mun umialinñmun Rome-mi. Taatnaqłuña tiligiga qaunagitquplugu tuyuginiałhanunaglaan taakmuña umialinñnun.”²² Agrippa-m nipliutiniğaa Festus, “Taamamna añun tusaayummiuqmiiñiğiga.” “Uvlaakuğuppan tusaagisiñiğin,” Festus-ñum kiuniğaa.

23 Uvlaakuagun Agrippa-lu Bernice-lu utlautiniqsuk atnugaallauqhutik savaktituummagmik. Isiqitut katim-maviḡmun piqasiqhutik qaukligñik aḡuyyiuqtinik suli nunaaqqim sivulliuqtaiñik. Festus-ḡum tillisiginiḡaa Paul tavrūḡautitquplugu ²⁴ nipliqhuni, “Ataniiq Agrippaa suli iluqasi uvaniqataurusii! Una aḡun ittuq iluqagmiḡ Jew-ḡuruat uvani suli Jerusalem-mi pasikkaḡat uvaḡnun niplirautigiplugu iḡuuruksraungigñiplugu. ²⁵ Aglaan paqitchilḡuitkiga qanutchimik tuqurrutiksraḡanik. Aasii ilaa Caesar-mun iniaqaqman sivunniutigiga tuyuḡisuklugu taakmuḡa. ²⁶ Aglaan nalupqinaitchuamik piitchuḡa agvisiksraḡanik Paul-ḡum umialimnun tuyuksramnik. Taatnaqlugu sivuḡaḡiutipkaḡiga ilipsitñun, suvaluk sivuqqapnun, Umialiik Agrippaa, ilitchuḡiniurapsaaqqaaglugu aglaaksranikkasugaluḡa qanutchimik. ²⁷ Uvamni nalaunḡaitluni tuyuqakisraq isiqtamik Rome-mun nalupqinaiqlugu akikḡautiksraitluni ittuamik.”

26

Paul-ḡum Uqapsaaḡutriḡha Inmiñik Sivugaani Agrippa

¹ Agrippa-m nipliutiniḡaa Paul, “Ilvich uqautigilhiḡaḡuqtutin ilipkun.” Tavra Paul isaklugich argaḡni aullaḡniiñiḡaa itna, ² “Umialiik Agrippaa! Uvaḡa quvia-sullapiaqtuḡa uvlupak sivuqqapni uqagviquaqtitaullapkun tamarrumuuna iluqagmiḡ Jew-ḡuruat akikḡaḡaatigun uvamnun. ³ Ilvich suvaluk ilisimmaagiksutin iluqaitñik Jew-ḡuruat ilitqusiatnik suli uqaksraqtutigisuukkanjitñik. Taatnaqlugu inḡikpiñ naalaḡnitqupluḡa qiñuiḡutin.

⁴ “Iluqagmiḡ Jew-ḡuruat ilisimagaat iluqaan iḡuuniaḡiga, atakkii nutaullamniḡaglaan iḡuuniaqtuḡa iḡumni nunamni suli Jerusalem-milu. ⁵ Uqahiiḡaanurut ilisimakkaqtin uqautigisugluḡa piyumiḡ. Iḡsimapmiut aullaḡniiḡhaniḡaglaan ilaḡitilaamnik Pharisee-ḡuruanun tuvraiñiapiḡaḡtuat malḡutaksranik pitlugu atlaniñ. ⁶ Pakma qikaqtuḡa uvuḡa atanniqsaksraḡukluḡa piqutigiplugu niḡiugaqaḡiga Agaayyutmun immiumaniaḡhanik akiqsruutmiñik sivulliaptiknun. ⁷ Iluqatin qulit malḡuich qitunḡaḡiich sivulliapta niḡiugigaattuuq Agaayyutim akiqsruutaa agaayumaagvigikkaqtin uvluḡaḡipman. Umialiik, taavrumuuna niḡiugaqaḡnipluḡaḡtuuq patchisiqutigaatḡa Jew-ḡuruat. ⁸ Suvaata Jew-ḡuruasi ukpiḡilḡuitpisiuḡ Agaayyutim aḡipkaitlaha iḡuḡnik tuquḡaruaniḡ?

⁹ “Uvaḡaḡtuuq isumaqaḡaluaqtuḡaa piyumiḡaḡniqtutilaaptun akikḡaḡtuḡuklugich iḡuich Jesus Nazareth-mium malḡuqaḡtai. ¹⁰ Taatnaiḡiplugu savaaqaqluḡa Jerusalem-mi. Qaukḡitñiñ

agaayuliqsiniñ akuqtuiruŋa aŋalatchirrutiksramnik
 Agaayyutim iñugiaktuat iñui isiqtakupkatlasiplugich.
 Tuqqutaksraġuqmatigik ilaupmiraqtuŋa qaukligñi.
 11 Iñugiaktuani anisinuqsaqhugich Jew-ŋuruat katraġvinjitñi
 piilaagipkaġniaqługu ukpigikkanat. Uvaŋa qinnausi-
 mavaitługich aullaagāqtuŋaunniñ uŋasiksuamun nunaaqqiñun
 tamatkua nanjititchukługich.

Paul-ŋum Uqatha Mumliġmigon

12 “Taatnatchimik piqusiqtuŋa Damascus-mun
 aullalgitchuanaa aŋalatchisaigun suli tillisaigun qaukñisa
 agaayuliqsit. 13 Umialiik, igliħamni uvluqpaguqtuami
 qauma siqiñiġmiñ qaumatluŋniqsuaq qiñiġiga. Puuqtigaaŋitigut
 taapkualu igliqatitka qaumangum pakmakŋa. 14 Iluqata
 katakapta nunamun nipi tusaagiga Hebrew-liraaqhuni
 uqaqtuaq uvaŋnun, ‘Saul, suvaata nagliksaaqtitpiŋa?
 Ilipnun atniaqsiñaqutin akilliliuqapŋa atriplugu natmaksigvik
 atniaqtitaqtuaq akilliliqsuikami iñumi anautanun.’
 15 Apiqsruġiga, ‘Ataniiq, kisuuvich?’ Atangum nipliutigaana,
 ‘Jesus-ŋuruŋa nagliksaaqtitaġikkan. 16 Makittin!
 Sagviutigikpiñ nalunaigiaqługu savaktiksraqtanulhiñ
 uvaŋnun. Uqautritqugikpiñ iñuŋnik ilitchuġikkapnik
 uvapkun uglupak suli ilitchuġipkaġumaakkamnik ilipnun
 aquagun. 17 Uvaŋa annautigisigikpiñ Jew-ŋuruaniñ suli Jew-
 nuŋitchuaniñ tuyuġigupkiñ ilinjitñun. 18 Ilvich aŋmaqsrugisigitin
 irigikkanich mumiksillugich taaqtuamiñ qaumaruamun
 suli tuungam sanġianiñ taavrumuŋa Agaayyutim
 sanġianun. Tunġaviñigutin uvamnik natqigutigisigitka
 killuqsautinich aasisuli ilaliutiniaġlutin Agaayyutim iñuŋiñun
 piksraqttaagikkanñun.’

Paul-ŋum Quliaqtuaħa Savaaġmigon

19 “Umialiik Agrippaa! Taatnaqtuŋa savaaqaqtuŋa
 tupigiplugu qiñiqtirrusiaġa pakmakŋa. 20 Quliaqtuaqtuŋa
 sivulliuplugu Damascus-mi Jerusalem-milu, kinuagunsuli
 iluqaani Judea-mi akunġatniļu Jew-ŋuŋitchuat. Uqautigitka
 iñupayaat mumiquplugich killuqsautinjitñiñ Agaayyutmun
 aasiñ iñuuniagaqsitquplugich simmikkaunaruatitun. 21 Taamna
 pisigiplugu Jew-ŋuruat tigguglukuŋa agaayyuvikpanmi
 tuqunniuraġaatŋa. 22 Uvlupaŋnunaglaan Agaayyutim
 ikayuqtuŋa qikaqtitkaana uqatlasipluŋa iluqapsitñun
 kamaŋaġniaŋitchuanunlu kamaŋaqtuanunlu. Tamanna
 uqagikkaġa atrigigaa uqautigikkanata sivuniksriqirit
 Moses-ŋumlu atuumagisiñiplugu 23 taamna Christ-ŋuruuq
 nagliksaaqtuksrauniplugu, suli sivulliuruksraupluni

añitqiksuaninñ tuqunaruapayaaniñ ilitchuǵipkaǵlugulu anniqsuǵiaq iluqaitñun Jew-ñuruanunlu Jew-ñunitchuanunlu.”

²⁴ Taatnailiplugu Paul uqaqman Festus-ñum nipi-tusipluni nipliutiniǵaa, “Paul! Ilvich isumailaǵuqtutin. Iltipauraqsimaǵiqpich kinnanaaǵuigaatin.” ²⁵ Paul-ñum kiuniǵaa, “Kamanaqtuatiin Festus! Uvaña isumailaǵunitchuña. Uqautiqaqtuña ilumutuupluni ittuamik. ²⁶ Uqautilhiñaugiga umialinmun taluqsrautaigluña atakkii ilisimagaa Agaayyutim uqaǵhagun suli anniqsuqtimigun. Nalupqiginitchiga ilitchuǵilha supayaamik Jesus-kun atakkii iluqani atumanitchuq iriǵaqtuǵuni. ²⁷ Umialiik Agrippaa! Ukpigivigich sivuniksriqirit uqautaata? Ilisimagiga ukpiqsrísilaan tamatkuniña.” ²⁸ Tavra Agrippa-m nipliutiniǵaa Paul, “Ayyai, ukpiqtuaǵuqtitqayauraǵikma.” ²⁹ Paul-ñum kiuniǵaa, “Agaayyutmun iniqsruqtuña ilvich suli atlat naalaqtuat uvañmun uglupak maliguaqsiutitquyumaplugich Christ-kun uvaptun, aglaan itna kalimñiqsuǵayaitchut.”

³⁰ Taatnaanikman Paul umialiglu kavanauraǵlu Bernice-lu suli atlallu makinniqsut ³¹ aasii aniñhiñaqhutiñ uqaaqsiñiqsut avatmun, “Manna añun piñitchuq sumik tuqurrutiksraǵmiñik unniñ isiqsiviñmi irrutiksraǵmiñik.” ³² Tavra Agrippa-m nipliutiniǵaa Festus, “Tamanna añun pituiǵayaǵniqsuaq iniaqañitpan Caesar-muguguni.”

27

Paul-ñum Rome-muñniatha

¹ Sivunniugutañanikman tinilǵaqsigviksraqput Italy-mun qaiññiǵaich Paul-lu atlat isiqtatlu Julius-mun añalataatnun añuyyiuqtit taggisiqaqtuat añuyyiuqtañik Augustus-ñum.

² Umiaqpañmun Adramyttium-mikñaqtuamiñ ikirugut Asia-mun aullañhiñaaǵuǵniqsuamun. Aristarchus Macedonia-ǵmiu Thessalonica-miñ piqataupmiuq uvaptikni.

³ Uvlutqikman tikitchugut Sidon-mun. Julius-ñum ihuaqqutoplugu Paul ilannañi tavrani qinǵiaqtitkai qaitchitquplugulu inuǵikkañiñik. ⁴ Tavrakña aullalgitñapta anuǵim paǵǵaǵuutigaatigut. Qikiqtam Cyprus qamañǵagun tinilǵaqsiaqsirugut. ⁵ Siñiqsraqtuallaklugik Cilicia-lu Pamphylia-lu tikitchugut Myra-mun Lycia-miittuamun. ⁶ Tavrani Julius paqinniqsuq umiaqpañmik Alexandria-miñ igliǵniǵniqsuamik Italy-mun. Ilaan ikipkalgitkaatigut taavrumuña. ⁷ Tiksiuraaqhuta inuǵiaktuani uvluni atakkii anuqǵipaitluni. Arguǵianniuqhuta tikilǵataqtugut akianun nunaaqqim Cnidus. Nigiqluum igliqtitchumiñaiqmatigut nalǵuǵuta tiksiaqsirugut qamañǵagun qikiqtam Crete nanaqqaalǵu nuvuǵaq Salmone-mi. ⁸ Piyaqniulikun

siñiqsraqtuaqlugu tikilgatagikput qamannillautagvik qaniñaniittuaq nunaaqqian Lasea-m.

⁹ Taavrumani nunaaqqimi uvliuqtugut iñugiaktuani. Nuyuağnaqsisaatigut ikaaqsaliksrājanun tağiuqpaum atakkii ukiaksraqhuni Jew-ñuruat uvlua uisauraagviat qaanianikman. Taatnaqhuni Paul-ñum alğaqsrugniğai taapkua ¹⁰ itnaqhuni, “Añutiit, ilitchuğigiga aullalgitchupta uvakña iglauhiqput navianağisiplugu. Usiavutlu umiaqpaglu unniñ ilañisa iñuich nuyuağnağisiruq piyaqquliksrājatigun.” ¹¹ Aglaan Julius naalatluñiqsuq uqagikkājanun aquttaanunlu iñuanunlu umiaqpaum nipliutaaniñ Paul-ñum. ¹² Taamna qamannirvik iluaqnañiñniqman umiaqpaum ukiuvigilugu pikpagu iñugiatluktuat ayakkumaniqsut tavrakña tikitchağuklugu Phoenix piyumiñağumiñ. Taamna qamannirvik Crete-mi sanmiruaq uñallamullu nigiqpamullu, taamanna ukiuvigisukkaat.

Añiğuaqpaurlu Tağiumi

¹³ Tavrani uñallaagiksilgatağniqman taapkua isumaniqsut sivunniukkaqtin atuumasuklugu. Kisat nuqinnigaiç aasiñ tiksiaqsiplutinj qikiqtam siñaagautlaniqtutillaagmiktigun. ¹⁴ Aglaan akuniisunāqani anuğiqluk nigiqpağniqsuq anuqqallaqhuni qikiqtam tunāaniñ. ¹⁵ Anuğim akikñaqmagu umiaqpak paalguigñiğaat anuği sivuniğikkağmiñun aasii nikaliqhuta tiktaurugut. ¹⁶ Apqusautilgitñapta mikiruurami qikiqtami Cauda-mik atiligaami qamanniñaurallaktugut. Aasii sakuugutiqaqhuta ikiniagikput umiayauraq. ¹⁷ Taamna umiayauraq ikianilgiñaqman taapkua iñuich akñunaanik nimiqsruaqsigaat umiaqpak. Nuyuaqhutinj ikkalğihksrağmiknun Syrtis-mi tinilgautaiğniqsut tiktauhigmikni. ¹⁸ Añniqpauraq qasullañitchuq. Uvlaakugūqman umiaqpak usiiqsaagaat. ¹⁹ Uvlut pinayuatniasii umiaqpaum suqutnai igitkaqsigaich. ²⁰ Uvluni iñugiaktuani siqiñiq naagaqaa uvlugiat qinñitchivut aasii añniqpauraq qasullañitluni. Tavrakñaasiñ niğiuğaiñaiğikput annaliksrāqput.

²¹ Uvvaasiñ akuni taapkua iñuich niğinjitmata Paul-ñum qikaqhuni añutit sivuğaatnun nipliutigai, “Añutiit, naalağnigupsitña ayasunāqasi Crete-miñ tamanna atuumanayaitchuqsuli, usiavutunniñ iginnayaitkivut. ²² Aglaan pakma inğipsiğniñ, qapiqasi! Nallipsiunniñ tammaiymuñaitkaa iñuulli, umiaqpak kisimi piyaqquğisiruq. ²³ Atakkii marrumani unnuami makitaniqsuq saniqqamni isağulga Agaayyutim ukpiğikkağma agaayumaagvigisuukkağmalu, ²⁴ nipliutipluñ, ‘Paul, iqsiñak! Tikitchuksraurutin Caesar-mun Rome-mi. Piqutigilutin Agaayyutim annautigisigai iñupayaat usiaqsuqsuat uumani

umiaqpaḡmi.’²⁵ Taatnaḡusi aḡutiit, nikaliqasi! Ukpigigiga Agaayyun taatnallapiagisiḡha uqagikkaḡatun uvamnun.
²⁶ Aglaan qikiqtat ilaḡatnun tipiniḡaatigut.”

²⁷ Akimiaḡuutailaḡutaatigun unnuat tiḡitauḡaptikni anuḡimiḡ Mediterranean taḡiunani, unnuaq qitiqquqman tiḡilḡausiqirit ilimatchaktut qalliaqsipḡuta nunamun.
²⁸ Taatnaqhutin kivitchiḡiqsut ititilaḡutmik aasii ilitchuḡiniḡaat imḡum ikkagliḡha iḡuiḡḡaqtun isanḡiqḡun. Iqliqtaaqtuallakhuta uuktualgitmatruḡ ilitchuḡiniḡaat akimiaq isanḡiqḡun ititilaanikhuni.
²⁹ Ilinich aniyatchanḡiqsut umiaqpak ikkalḡiḡḡasugalugu iyagaḡnun. Taatnaqhutin niḡitchiḡiqsut sisamanik kitchanik umiaqpaum aquagun aasiḡḡ uvluqsiagsipḡutin.
³⁰ Tiḡilḡausiqirit qimakkumaatchanḡiqsut umiaqpaḡmiḡ. Nipliḡuaqhutin iḡuaqsruityaqtuqhutin kitchanik sivuani umiaqpaum aasiḡḡ niḡitchipḡutin umiayauramik imiḡmun.
³¹ Aglaan Paul-ḡum nipliutiniḡai aḡuyyiuqtit aḡalataatlu itna, “Ukua tiḡilḡausiqirit ingitpata ikimatuiḡaḡutin umiaqpaḡmi ilipsi annakkumiḡaitchusi.”
³² Taatnaqhutin taapkua aḡuyyiuqtit kipputiniḡaat umiayauraq aasii tiḡititlugu.

³³ Uvluq qaunuraagaqsiḡman Paul-ḡum niḡitquaqsiiḡai, “Akimiaḡuutailami uvlumi utaqqirusi anuḡaiḡiksraḡanik niḡigaluaqasi sumik.
³⁴ Uvlupak niḡillaqupaḡipsi. Niḡirusraurusi iḡuusugusi pigupsi. Suli nalupqinaiqsruutigipsi annakkisiḡiksraḡsigun.”
³⁵ Taatnaqqaagḡugich Paul tiḡusiḡluni qaqqiamik sivulliuplugu inḡiqsruqhuni Agaayyutmun sivuḡaatni taapkua avguḡḡugu taamna qaqqiaq niḡiaqsiiḡisuuq.
³⁶ Taapkua iluqagḡin piyumatchakhutin niḡiaqsipmiḡiqsut.
³⁷ Iluqagḡin iḡugiaktilaanḡat tavrani umiam usianḡ 276 inniqsut.
³⁸ Ilinich niḡisuiḡataanikaminḡ umiaqpak usiiqsaagaqsiiḡaat igitlugu mukkaaksraq taḡiumun.

Umiapaiyathat

³⁹ Uvluq qaupman tiḡilḡausiqirit ilisaḡitlaiḡḡiḡaat nunam siḡaa. Aglaan qamannirviksramik tautunḡiqsut. Ilinich sivunniḡḡiqsut taiḡuḡa siḡiḡisitchaḡukḡugu umiaqpak piyumiḡaḡumitruḡ ikkalḡisillugu nunamun.
⁴⁰ Taatnaqhutin kitchat aḡḡunaanḡich kipluḡniḡaich tasamuḡa unikḡugich kitchat taḡiumun suli aḡḡunaanḡik aquutmiḡ qilḡutaiḡugik. Kiḡuagun sivuḡutrin tiḡilḡautaq nuqitlugu anuḡimun tiḡitquplugu umiaqpak sivukkiqsinnḡaat nunamun.
⁴¹ Aglaan umiaqpak ikkalḡiḡḡisuuq. Sivua aulayakkumiḡaiqsipiaqhuni aasiḡḡ aqua piiyaqtaaqsiḡiḡaa qaim tutqataḡvigiplugu.
⁴² Aḡuyyiuqtit tuqqutchuaqsilḡiḡḡiḡaich isiḡtapayaat nalliat-samna puuvraḡumi nunamun aullaunasugalugich.
⁴³ Aglaan Julius-ḡum annigiplugu Paul taatnasigaqunḡiḡḡai. Tiliḡhiḡaḡniḡai

iñuich puuvratlaruat misigaglugich tulaktiqataquplugich nunamun. ⁴⁴ Unniñ puktağusiqsuğlugich umiaqpaviñigmik nunniaquplugich. Tavra iluqata annaktugut nunamun.

28

Malta-mi Qikiqtamiñhat

¹ Annaanigataqapta iłitchuğigikput taamna qikiqtaq atiqalħa Malta-mik. ² Malta-ğmiut iħuaqquťiaqsigaatigut tukkuğiksitluta. Uvvaasiiñ sialuguqħuni alappaagūqman taapkua ikniqsuutigaatigut quyalıpluta. ³ Paul qirriqsuisaqmiuğlu ikniğmun. Nimigiaq sagviğñiqsuq, uunanān ikniğum iqiıqsitlugu aasiiñ argaiñun nipitiqħuni. ⁴ Taapkua qikiqtam iñuiñ qiiñiqamitruñ nimigiaq nivināruaq Paul-ñum argaiñi uqaaqsiñiqsut avatmun itna, “Una añun ilumun iñuaqtuqtauniqsuq. Annakkaluqħuni tağiumiñ pakmapak tuquruksrauniqsuq savvaqłutmigun.” ⁵ Aglaan Paul-ñum ipsuktigñigaa taamna nimigiaq ikniğmun piyaqqusiallasuñaqani. ⁶ Taapkua qikiqtağmiut niğiugiaqsiñigaa puvikksraña naagaqaa tavrauua tuqulihksraña Paul-ñum. Takiruami qiiñitñamiñ sumik atlayuağnaqtuamik Paul-mi isummigıtqinñiqsut itnaqħutiñ, “Ilaa agaayyutauvalunñiqsuq.”

⁷ Qaniñani tulagvipta qikiqtam qaukligikkanı atilik Publius-mik nunautiqagñiqsuq. Taavruma iñuum iħuaqquťipluta tukkuqatitkaatigut piñasuni uvluni. ⁸ Publius-ñum apanā atniğñaqniqsuq uunaqłukħuni sulı itiktaliqħuni auyuliñmik. Paul-ñum utlanñigaa qiiñigiaqługu aasii agaayupluni patikługu arganmiñik mamititlugu. ⁹ Paul mamititchipman taavrumiñā qikiqtam iñuiñ tavrūnautiaqsiñigaiç atniğñaqtuapayaañi aasiiñ Paul-ñum iħuaqsiqpaqługich iluqaitñik. ¹⁰ Iñugiaktuanik aatchuutinik qaitchigaatigut sulı aullaħhiñaagūqapta umiaqpak usilligñigaa inuğikkaptiknik iglaugupta.

Malta-miñ Rome-mulħat

¹¹ Piñasuni tatqiñi tavrani itqaaqħuta aullalgitchugut umiaqpakun atiqagñiqsuakun Malğinñik Agaayyutinñuanik. Taamna umiaqpak Alexandria-ğmiutaq ukiuniqsuaq taavrumani qikiqtami. ¹² Aullaanıkapta tikitchugut nunaaqqianun Syracuse-ñum tavraniasiiñ nayuutipluta piñasuni uvluni. ¹³ Aullalgitñapta tikitchugut nunaaqqianun Rhegium-ñum. Uvlutqikman uñallamiñ anuqłigugñiqsuq. Tikitkikput malğunı uvluni nunaaqqia Puteoli-m. ¹⁴ Taavrumani nunaaqqimi paqitchirugut ilañitñik ukpiqtuanik aasii aiyugaagaaatigut nayuquplutiñ akunniqsaañi, aasiiñ tavrakña aullalgitłuta Rome-mun nunakun. ¹⁵ Taamapkua ukpiqtuat Rome-mi tusaaniqsut tikiññipluta. Aullağniqsut paagıaqħuta

nunaaqqimun atiqaqtuamun Nullagvianik Appius-ñum aasii ilañisasuli nunaaqqimun atiqaqtuamun Pinjasunik Tukcumaviññik. Paul-ñum qinñiqamigich taapkua ukpiqtuat Agaayyun quyagaa qapinjaipsaaqhuni.

Paul-ñum Rome-miiltha

16 Tikitñapta Rome-mun iniquatitkaat inmigun anuyyiuqtimik munaqsriliqlugu. 17 Aquagun pinjasut uvlut Paul-ñum Jew-ñuruat qaukñijisa tavrani aiyugaagñigai katimaqatigisuklugich. Ilinich katianikmata nipliutinigai, “Aniqatiumaan, uvaña pinjikaluaqtitluna qanutchimik akikñaglugich iñugikkavut naagaqaa maliguaqtaksrañat sivulliapta qaisauruaq uvaptiknun tiguraauruña Jerusalem-mi Rome-ñum kavanañanun qaisaupluna. 18 Rome-magmiut kavanañata [Felix-ñum] apiqsruqtagaluagaatña, anipkaqluna pilitchukluna ilitchuñinñitñamitruñ sumik tuqurrutiksramnik. 19 Aglaan Jew-ñuruat akilñiutipmata anipkaqunjitluna, nunuripluna nañagviiqama iniañigigiga Caesar-mun atanniqupluna, piitkaluaqluna qanutchimik akikñautiksramnik ilagikkamnun. 20 Taatnaqluna iniañigigiga qinñigukhusi uqaqatigisukhusi, atakkii ukpiñigigiga niñigugagikkañat taimña Israel-aagmiut Christ tikiumaaniiltha aasii taamna pisigiplugu pituutaqaqtuna.” 21 Taapkua Jew-ñuruat kiuniñaat, “Akuqtuinñit chugutsuli aglañnik ilipkun Judea-miñ unniñ aniqatiuvut tikiutrinñit chut tusaayugaagñit chuanik ilipkun taamakña. 22 Aglaan isummatitin tusaayumagivut. Iisimagikput nanipayaaq iñuich akikñautiqalhat tamatkuninña ukpiqsriplutin iliptun tikiumaaniilhanik Anniqsuqtim.”

23 Tavrani nalunaiqsiniqsut kattutitqilñiksrañanik Paul-ñum, aasiñ taimña uvlug tikiuamapman iñugiaktuat utlautiniqsut Paul-ñum inaanun. Uvlaañaniñ unnugataqtitlugu ilaan kañiqsipkañigai Agaayyutim añaayuqautaanik. Ilaan maliksuktinniagñigai Jesus-mik itqaaqtuutiplugich iluqatik maligutaksraña Moses-ñum sulivuniksriqirit aglaañitñik. 24 Taatnañhani ilañich iñuich ukpiqsriñigñiqsut uqañigikkañigun, ilañilli iñuich arguaqtuñiqsut. 25 Taapkua katimaruat qasugñiqsut atinñiqhutin inmiknun Paul-ñum uqañianikmañ una, “Ippit chuaq Irrusiq nalaunniqsuq uqaqami sivulliapsitñun sivuniksriqirikun Isaiah-kun itna,

26 ‘Aullañutin uqautilityakkich taamapkua iñuich:

Tusaagaluagupsi kañiqsiyumiñaitchusi

suli qinñigumaagaluagupsi ilitchuqsriyumiñaitchusi.

27 Atakkii makua iñuich uummatinñich pitchigiiñigñiqsut, tusaasunñit lutin supayaamik iritinlu siquplugich.

Utitqinñit chut Agaayyutmun mamitiliksragniknun

atakkii qinñit laitñutinlu tusaat laitñutinlu kañiqsit laitñutinlu,

Agaayyun uqaqtuq.’ ”

Isaiah 6:9-10

²⁸ Suli Paul-ŋum uqapsaaǵniǵai, “Iłitchuǵiraksraǵigiksi Agaayyutim tusaayugaallautañ tuyuulha Jew-ŋuŋitchuanun. Taipkuataimma tusaagisigaat.” ²⁹ [Paul taatnaqman Jew-ŋuruat aniñiqsut uqavaaqhutiŋ iŋmikhun atqunaq.]

³⁰ Paul iñuuniǵniqsuq tavrani Rome-mi malǵuŋni ukiuŋni, iniqaqhuni iŋmigun inilǵusiqsuqluǵu, paǵlaplugich iluqaisa qñiǵiaqtaqtini. ³¹ Quliaqtuaǵviginiǵai Agaayyutim aŋaayuqautaagun suli Atanǵuruakun Jesus-kun, iłisautiplugich taluqsrautaiqhuni uqaqsaiłiraqtaitłunił.

Paul-ηum Tuyuutai Rome-maḡmiunun

¹ Paul-miñ savaktaaniñ Christ Jesus-ηum. Agaayyutim piksraqtaagigaana quliaqtuaḡitquplugu tusraayugaallautaq ² akiqsruutigikkana inilgaan sivuniksriqirimigun. Taamna akiqsruun aglausimaruaq ipqitchuani makpiḡaanani. ³ Tusraayugaallautaq uqaqtuq Agaayyutim iḡñinagun, Jesus Christ-kun atannaptigun. Piqutigiplugu iñukmiqnisaulha aniruq kiñuviaḡiplugu David-ηum, ⁴ aasiñ piqutigiplugu agaayyutmiqnisaulhalu. Agaayyutim anipkaqmagu ilaan tuḡulhaniñ uqautiniḡai iñupayaat nalupqinañikun Jesus Iḡñiḡiñiplugu suli qaitchiñiplugu sanñiñi ilaanun. ⁵ Uumuuna Christ-kun Agaayyutim iluaqutigaana piksraqtaagipluḡa uqqiraqtautqupluḡa sivulliquplugich iñuich iluqaani nunami ukpiqsriḡiksraḡatnun suli tupiksriḡiksraḡatnun. Taamna savaagigiga Christ-mun. ⁶ Ilipsi ittuani Rome-mi tuḡlukkaupmisi pigitquplusri Jesus Christ-mun. ⁷ Aglaktuḡa uumiḡa tuyuqsriugamik iluqapsitñun Rome-mi ittuanun. Agaayyutim piqpagiplusri tuḡlukkaḡigaasri ipqillusri iñugisrukhusri. Agaayyutimtuq Aapapta suli atannapta Jesus Christ qinñiqitllanḡiaḡlisi iluaqqutriḡiḡmiñik suli qaitchilusri qiñuiññamik.

Quyatiq

⁸ Sivulliuplugu quyyatigigiga Agaayyutiga Jesus Christ-kun pisigiplusri. Iñuich nanipayaaq nunami uqaḡigaat kamaḡatuaq ukpiqsriḡiqsi. Taatnaḡlugu quyagiga Agaayyun. ⁹ Agaayyun savautigiga iluqaaniñ uummatimniñ uqautigikapku tusraayugaallautaq iḡñinagun. Agaayyun ilisimaruaq taiyuliḡa ilipsitñik agaayupayaaqama. ¹⁰ Agaayuruḡa tikillañniaḡukluḡa ilipsitñun. Atuummigisiruq Agaayyutim pitqukpaḡa. ¹¹ Qiñiḡullapiḡipsi qaitchisukhusri irrutchim aatchuutaanik sanñiksritquplusri. ¹² Itnaami, ikayuutiruksraurugut avatmun ukpiqsriḡikun pigikkaptigun. Ukpiqsriḡapsi ikayuḡisigaana suli ukpiqsriḡiḡma ikayuḡisipmigaasri. ¹³ Aniqatiumaan, ilisimatqugipsi uumiḡa. Iñugiaktuami agḡiḡumagaluaḡaqtuḡa ilipsitñun quliaqtuaḡukluḡa, qiñitlasiluḡa ukpiqsriḡuanik sayyiqsilaaqtuanik suli killiqirauruanik annautrauruanik atrilugu suraḡaḡiḡa atlani nunani, aglaan piñḡitchaqtuḡa. ¹⁴ Savautiraksraḡigitka iluqaisa iñuich, ilisimaruatlu naluruatlu, puḡiqsuatlu puḡiitchuatlu. ¹⁵ Taatnaḡluḡa quliaqtuaḡisrullapiḡiga tusraayugaallautaq ilipsitñun ittuanun Rome-mi.

Tusraayugaallautaq Sanjiaqtuq

16 Nalupqisruutigingillapiaġiga tusraayugaallautaq atakkii sanjigigaa Agaayyutim. Taavrumuuna sanjikun ilaan anniqsuġaa kisupayaaq ukpiqsriruaq [Christ-mik], sivulliuplugich Jew-ŋuruat sulipsuuq Jew-ŋungitchuat. 17 Taavruma tusraayugaallautam sagvigñigaa Agaayyutim nalaunŋasripchajha iñuŋnik inmiñi. Agaayyutim nalaunŋasripchajha iñuŋnik aullaġniiruq suli isrukhtichaaqhuni ukpiqsrilikun, aglausimaruatun Agaayyutim makpigaanjiñi, "Iñuk nalaunŋasripkakkauruaq ukpiqsriliġmigun iñuugisiruq."

Iluqatin Iñuich Killuliqiraurut

18 Agaayyutim sagvigñigaa qilanjmiñ qanuq ilaan anasriñuqsaiñiaħa iluqaanik pigiitchuanik suli nalaunŋaitchuanik iñuich atukkanatnik. Iriġaat ilumutuuruaq pigiiliqiliġmiktigun. 19 Tamanna ilisimanaqtuaq Agaayyutikun nalunaitkaluaqtuq iñuŋnun takku Agaayyutim ilitchuġipkaġniġaa ilinjitñun. 20 Taimakŋaqaŋa Agaayyutim iñiġaluaqtitnagich supayaat iñuich kanjqsilgugaat Agaayyutim agaayyutauħa suli qiñitlaplugu sanjiaqtılaaŋa kamaŋaqtuamik isruilaamik. Taatnaqhutin iñuich patchisiksraitcut. 21 Ilisimagaluaqġugu Agaayyun kamagingitchaat unniiñ quyanġitchaat. Isrumaħat atuġumiñaiqsuq suli isrumaŋich kanjqsitlaiqhutin taaqsisiniġai. 22 Uqavigaaqhutin isrumatuniplutin isrumatunġipiaqtut. 23 Suksraaġaat kamaŋaħa Agaayyutim tuquyumiñaitchuam, aasriiñ simmiłiutigaat taamna kamaŋaġ putqataqhutin atriñun qiññaliŋnun tuquyumiñaqtuatun iñuktun tinmiuratunlu niġrutitunlu nimigiātunlu. 24 Taamna pisigiplugu, Agaayyutim pilitkai iñuich killiqisulħatnun. Ilinich killuqsqaaturut malikugich pigiitchuat kipigñiuġutitin aasriiñ atugaġiplugich timigikkatin kanjunaqtuakun avatmun. 25 Simmiłiutigaat Agaayyutim ilumutuulħa sagluuqtuamun suli putqataġvigiplugich savautipluġillu sut iñuich iñiqtaŋich. Aglaan putqataġvigiġiġaat savautilugu Agaayyun iñiqsiruaq supayaanik, taamna Agaayyun quyagiraksraġaluaqtin qaŋavak. Taatnatuq. 26 Taatnaqġugich Agaayyutim iñuich pilitkai kanjunaqtuakun kimmutaatnun. Aġnat simmiłiutiplugu ilaqatigiłiġ sayuŋaġmun atugaġiplugich timitin atlanun aġnanun. 27 Taatnatun aŋutit nutqautiplugu ilaqatiquaġ aġnamik aglaan piqagunniqsut atlanik aŋutinik. Aŋutit kanjunaqtuakun sayuŋaqtiniktut atlanik aŋutinik, aasriiñ timigikkaġmiktigun akuqtuipmiñiqsut nalaułlugu anasriñuqsautmik tamarrumuuna nalaunŋaitchuakun savaaġmiktigun. 28 Iñuich pigisrunġimatruŋ ilumutun ilitchuqsriħksraq Agaayyutmik, Agaayyutim pilitkai qaayugnaqtuamun isrummatmun. Taatnaqhutin

pigiiliqisruktut atuqtaksragingisaǵmiknik. ²⁹ Imaukkaqsiñiqsut qanusripayaamik nalaunnaitchuamik, pigiiiliqihǵmiglu, kaviuǵutihǵmiglu suli uumiksrihǵmiglu, piqaguhǵmiglu, iñuaqtuhǵmiglu, anjuyahǵmiglu, sagluuqtualǵmiglu, suli isrummatinikhutin pigiitчуakun avatmun. ³⁰ Sanjurrutiniqsut nipliaplutin pigiitчуanik atlatigun, uumigiliutiplusu Agaayyun, arguanaplutin, kamanagasarugiplusutin suli uqavikhutin inmiktigun, pakikhutin savaaqaliksragmiktigun pigiitчуamik, tupiksriñǵiqhutin anjuyuqaamiknik, ³¹ kanjqsilguitlutin, tuniqsimatlaitlutin, ihuaqqutriñǵiqhutin unniñ nagliksriñǵiqhutin atlanik iñuñnik. ³² Agaayyutim nipliutiginiǵaa taatnatchich iñuich tuquruksrauniplugich. Iñuich taamna ilisimagaluǵaat aglaan sivutmuutiniǵaat pigiiiliqihǵmiglu, sulipsuuq anjǵniqsut nalaunniplugich tamatkua pigiiiliqiruat taatnatchisigun.

2

Agaayyutim Atanniqsuiħa

¹ Tavrali ilvich, kisuugaluǵuvich, patchisiksraitchutin, atanniqsuqtauruatiin. Taatnamik atanniqsuqapkich atlat iñuich tuqputaksraguqtutin ilipnik, takku killiqipmiutin taipkunatitun. ² Agaayyutim atanniǵniǵai iluqanjich killiqiruat, aasriñ ilisimagikput Agaayyutim atanniutaan nalaunniħa. ³ Patchisigiragigisri killuliqiruat savaaqagaluannapsi nalaunniħa. Isrumavisi annakkisiñiplusri atanniutaaniñ Agaayyutim? ⁴ Agaayyutim ihuaqqutikkannasri suli anuqsrutiplusri, ilaan taqqigaluǵaasri simmiquplugu iñuuniahǵiqsi aglaan suksragingitchiksi uktuǵnaǵumiñaitчуaq ihuaqqutriħa. Kanjqsiniǵitpalukkiksi, Agaayyutim ihuaqqutigaasri simmiquplugich uummatigikkasri suli mumiquplusri iñuuniahapsitniñ. ⁵ Aglaan uummatisi siqquqtut iyagagtun suli tigganjarusri mumigunǵitlusri. Taatnaqapsi anasriñnuqsasriaksraqsi aglilaǵǵiksi taivrumani uvlumi Agaayyutim sagviqpagu qinnautni suli atanniqsuǵniaqpagich iñupayaat nalaunniħa. ⁶ Agaayyutim akiliǵisigaa iñupayaaq savaanjigun iñuuniahani. ⁷ Iñuich savaaqagtuat nakuuruanik anuqsrukun piñnaguktut kamanautaanik kamakkutmiglu suli tuquyumiñahǵmik. Agaayyutim qaitchigisigai isruitchuamik iñuuhǵmik. ⁸ Aglaan atlat iñuich inmiguagtut ayaklugu maligutchiħiksraqtin ilumutuuruamik. Taatnaqamin malikkaat nalaunniħa, aasriñ Agaayyutim anasriñnuqsagisigai qinnautmigun. ⁹ Ilaan sakiqniuqtitkisigai nagliksaaqtillugich pigiiiliqiruat, Jew-nunħaisa Jew-nunǵiñħaisalu. ¹⁰ Aglaan Agaayyutim qaitchigisigai kamanautmiglu, kamakkutmiglu suli

qiñuiññamik tamatkua savaaqaqtuat nakuuruamik, Jew-
 ηuruanun sivulliulugu Jew-ηunğitchuanunlu. ¹¹ Uvvatakku
 Agaayyutim atanniqsuğisigai iñuich atisrılıgich.

¹² Iñuich maligutaksraqaqtuat Agaayyutim qaisanjanik Moses-
 mun suli iñuich taavrumiña maligutaksraqanğitchuat iluqatin
 atirut killuqsaqamin. Tamatkua maligutaksraqanğitchuat
 killiqirauplutin piyaqquğniaqtut. Taatnatuntuuq, tamatkua
 maligutaksraqaqtuat killiqirauplutin atanniqsuikkauniaqtut
 taavrumuuna maligutaksrakun. ¹³ Agaayyutim iñuich

nalaunņasripchangangitchai tusraakamitruñ maligutaksraq
 tupigigaluagnagu. Agaayyutim nalaunņasripchağagigai inmiñi
 kisanik tupiksripmata maligutaksram nipliutaanik. ¹⁴ Jew-
 ηunğitchuat piqanğitchuat Agaayyutim maligutaksraiñik
 tupigipmatruñ tillisaa maligutaksram nalupqinaiyagaa
 maligutaksraqahat isrummatmikni. Taamna ilumutuuruq
 maligutaksraqanğitchaluaqhutin aglausimaruumik.

¹⁵ Qiñiqititağipmigaat kanjisisilaaqtin maligutaksram
 tillisaanik ilitchuğipkairuumik qauğrimmaağiutillautagmikni
 nalaunņaruamik nalaunņaitchuamiglu. İlaatni isrum-
 mataata patchitchiğagigaich suli ilaatni ilisimaraqtut
 patchisaunğıñniplutin. ¹⁶ Iluqatin nalunaqtuanjich

iñuich sagvikkauniaqtut taivrumani uvlumi Agaayyutim
 atanniqsuaqsikpagich iñupayaat Christ Jesus-kun. Taapkua
 ilagigaich tusraayugallautam quliaqtuağikkağma.

Jew-ηuruatlu Maligutaksraqılu

¹⁷ Qanuğmi ilvich? Ilvich Jew-ηuniraqtutin, tunņaplutin
 maligutaksramun Moses-ηum aglagikkaña suli uqavikhutin
 qaninniplutin Agaayyutmi ¹⁸ suli ilisimaniplugu Agaayyutim
 pisuħa suli ilitchuğiniplugu nakuuniqsrauruq takku
 ilisaqsimaplutin maligutaksramik. ¹⁹ Nalupqisunğıpiaqtusri

sivulliqsiksrauniplusri qiñitlaitchuanı suli qaumaksrauniplusri
 tamatkunani ittuani taagmi. ²⁰ Isrumaraqtutin

alğaqsrulhiñnauplugich kinnanaruat iñuich suli ilisautilugich
 tamatkua naluruat. Taatnaqhusri, piqaqapsi

maligutaksramik, isrumaraqtusri ilisimaniplugu supayaaq suli
 piqagniplusri iluqaanik ilumutuuruamik. ²¹ İisautriraqtusri

atlanik iñuñnik. Suvaatami ilisautriñğitpisi ilipsitñik?
 Uqautirağigisi atlat tigliktuqunğıtılıgich. Suvaatami

tigligaqpsisi? ²² Nipliğaqtusri atlat sayunğatqunğıtılıgich, aglaan
 ilipsi atugaqpsisi taatnatun? İlipsi uumiksripplusri aanguanik,

aglaan tigligaqpsisi agaayyuvinğitñiñ? ²³ Uqavikkaluaqtusri
 piqagniplusri Agaayyutim maligutaksranjanik, aglaan
 kamagitlaitchiksi Agaayyun navikapsiun maligutaksranja.

24 Aglausimaruq Agaayyutim makpiġaaniñi itna, “Jew-
 ɲungitġhuat uqamaqġuutigigaat Agaayyutim atqa pisigiplusri
 Jew-ɲuruasri.”

25 Jew-ɲuruani nalunaitmiutġiqsimalipsi ikayuutigigaasri
 tupigigupsiuɲ Agaayyutim maligutaksraɲa. Aglaan
 tupigingitġhupsiuɲ Agaayyutim maligutaksraɲa atrinurusri
 Jew-ɲungitġhuatun, iɲuktitudun nalunaitmiutġiqsimaitġhu-
 atitudun. 26 Jew-ɲungitġhuat nalunaitmiutġiqsimaitġhuat
 atuigumiɲ maligutaksram atuqukkananik atrinurut
 iɲuktitudun nalunaitmiutġiqsimaruatitudun. 27 Taatnamik
 iɲuich nalunaitmiutġiqsimailaat timimiktigun aglaan
 tupiksriuat maligutaksramik patchisiqtuniagaasri
 killiqirauniplusri nalunaitmiutġiqsimaruani. Ilipsi Jew-
 ɲuruani piqagaluagtusri aglausimaruamik maligutaksramik
 aglaan navguġagigaaasri. 28 Iɲuk Jew-ɲungitġhuq pisigiplugu
 nalunaitmiutaqalġha timimigun. Iɲuk animakami Jew-ɲupluni
 suli malilhiɲaqami Jew-ɲuruat pilġusriɲitɲik ilagitlaitġha
 Agaayyutim iɲuksraqtaagmiɲun. 29 Aglaan iɲuk Jew-
 ɲupiaqtuq kamaksritlaturuaq Agaayyutmik ataramik. Jew-
 ɲupiaqtuq iɲuuruq nalaunɲaruakun sivuġaani Agaayyutim.
 Taatnasriq iɲuk nalunaitmiutaqagɲiqsuq uummatmiɲi
 savaagikkaɲagun Ipqitġhuam Irrutchim. Aglausimaruq
 maligutaksraq savalguitġhuq taatnatchimik. Taatnasriq iɲuk
 quyyasriusriaqagisiruq Agaayyutmiɲ, iɲungilaaniɲ.

3

1 Jew-ɲuruatmi piqagɲiqpat sumik atlat iɲuich pig-
 ingisaɲatnik? Anniqsuġiaqaqpat nalunaitmiutġihigimiktigun?
 2 Aa, Jew-ɲuruat atqunaq piqaqtut. Sivulligmi, Agaayyutim
 qaitchiɲigai Jew-ɲuruat uqaligmiɲik Moses-kun. 3 Ilumutuuruq
 ilaɲich Jew-ɲuruat tuniqsimangiġhat Agaayyutmun. Jew-
 ɲuruat tuniqsimailġhata nutqaqtitkisivaunɲ Agaayyutim
 tuniqsimalġha? 4 Qaɲaa! Agaayyun sagluyumiɲaitġhuq
 iɲupayaat ukpiqnanġitġhaluaqtitlugich. Aglausimaruq
 Agaayyutim Makpiġaani,
 “Agaayyuun, nalaunɲasuurutinli uqaligikkapkun.

Akimayumuutinli iɲuichunniiɲ uqagaluqmata
 nalaunɲaniɲiɲiplutin.” *Psalm 51:4*

5 Ilaɲich iɲuich killukun uqaguurut itna, Uvagut
 killuqsagupta qiɲiqtinniaġivut iɲuich Agaayyutim
 nalaunɲalġhanik, uqaqħutiɲ killiqiruni nakuuniplugu.
 Tarrasuli, uqaginiaqpsiuɲ Agaayyun nalaunɲangiɲiɲilugu
 anasriɲɲuqsaqamisigut pisigilugich killuqsautisi?
 6 Qaɲaa! Agaayyun nalaunɲangiɲiɲiɲiqpan, qanuqħuni
 atanniqsulhiɲauvagich nunam iɲui? 7 Killiqihigma sagviqpagu
 Agaayyutim nalaunɲalġha suli nangaqtillugu, suvaatami

atannikkauniqpik liilaa uvaŋa killuliqiruaq? ⁸ Taamna ilumutuuniqpan, Killuliqita iñuŋnun nangapsaaqulugu Agaayyun. Iļisautriŋitchuŋa taatnatchiñik saglunik, aglaan iļanġisa iñuich pasiraġigaatigut iļisautriñiþluta taatnatchiñik. Agaayyutimli nalaunŋaruakun anasriñuqsagñiaġai tamatkua iñuich.

Iluqatiŋ Iñuich Nalaunŋaruaniŋitchuaq

⁹ Taatnaqhuta uvagut ikuatlukpisa Jew-ŋunġitchuaniñ? Qaŋaa! Uqaaniktugut iñupayaat Jew-ŋugaluaguminŋ Jew-ŋunġitchaluaġuminŋ aŋalatiqahat killuqsautmun.

¹⁰ Agaayyutim Makpiġaanani aglausimaruaq, "Iñuitchuq nalaunŋaruamik, atautchimikunniñ nunam iñupayaanani.

¹¹ Iñuitchuq atautchimikunniñ kaŋiqsimaruamik.

Iñuitchuq pakkiagaqtuamik Agaayyutmik.

¹² Iluqatiŋ tunutkaat Agaayyun, iluqatiŋ tammaqhutiŋ killuqsautmi.

Nalliat savaaqanġitchuq nakuuruamik, atautchimikunniñ. *Psalm 14:1-3; 53:1-3; Ecclesiastes 7:20*

¹³ Igġianġich atriqaqtut aŋmaruanik iļuviġnik.

Atuġaat uqatiŋ uqaqhutiŋ sagluuqtuanik, *Psalm 5:9*
uqaħhiŋich atriqaqhutiŋ nimiġiam tuqunaŋatun, *Psalm 140:3*

¹⁴ qaniŋich immaukkaqhutiŋ uqapiļuutiniŋ uqamaħuutiniġlu, *Psalm 10:7*

¹⁵ ataramik tuqgutchiħhiñaanuþlutiŋ iñuŋnik,

¹⁶ napmun aullaqamiŋ piyaqquiniñiaqhutiŋ iñuŋnik
suli sakiqniuqtitchiþlutiŋ.

¹⁷ Iļitchuġinġitchaat qanuq iñuuniaħiksraqtinŋ qiñuiññakun. *Isaiah 59:7-8*

¹⁸ Piitchuq taluqsriħġmik Agaayyutmik iluqaniñi." *Psalm 36:1*

¹⁹ Pakmapak iļisimagivut una, Agaayyutim maliġutaksraŋa qaisaŋa Moses-mun aŋalatchiruq iñuŋnik aatchuusriaqaqtuanik taavrumiŋa maliġutaksramik. Tarra kiñapayaaq patchisiksraqaġumiñaitchuq tupiġinġiħġmigun maliġutaksramik, iļipsiunniñ. Aa, Agaayyutim patchisiquťigisigaa iñupayaaq nunami atanniġlugu. ²⁰ Taatnamik kiñaunniñ nalaunŋasriyumiñaitchuq Agaayyutmi maliġutachiħhiñahiġmigun maliġutaksram atuqukkananik, atakkii maliġutaksram qiñiqtilhiñagaġigaatigut qanutun killuqsaqtilaaptiknik.

Qanuq Agaayyutmun Iñuich Nalaunŋasriþchathat

²¹ Aglaan pakma Agaayyutim sagviġniġaa qanuq iñuich nalaunŋasriþkaqtılaaŋa inmiñi, piqutiġinaigługu maliġutaksraq. Agaayyutim uqautigigaa inļiġaaninna aglausimaruaŋkun

maligutaksrakun suli sivuniksrigiritigun. ²² Agaayyutim iñuich nalaunnasripkañigai inmiñi ukpiqsrihatigun Jesus Christ-mik. Taamna ilumutuuruq iluqaitñi tunñaviqaqtuani Jesus Christ-mik kisianik. Iluqatin iñuich atirut: ²³ atakkii iñupayaat killuqsañiqsut, aasriñ ayuqlugu Agaayyutim kamanautaa. ²⁴ Aglaan Agaayyutim iñuich nalaunnasripchağagigai inmiñi ihuaqutrihigmigun aatchuutauplugu. Nalaunnasripchağai Jesus Christ-kun tasuqamigich killuqsautmiñ. ²⁵ Tarra Agaayyutim qaitchaa igñiñi tuqqutquplugu aasriñ maqipkaqlugu auna akiliqsaqługich killuqsautipayaanich iluqaisa ukpiqsriuat. Taamna piñigaa qinñiqitichukługu nalaunnaruallı natqigutrihigmigun killuqsautipayaanik, taputiplugich killuqsautinıtñik iñuich iñuurat inılğan Christ tuqunaiñnaan. Agaayyutim anuqsrupluni anasriññuqsangıtchı pisigiplugich killuqsautinıch. ²⁶ Taavrumuuna Agaayyutim sagvigñigaa pakmapak nalaunnatilaani suli nalaunnasripchaisilaani iñupayaanik ukpiqsriuanik Jesus-mik.

²⁷ Taatniinniqlan, uqavigaagutiksraipiaqtugut. Suvaata? Takku nalaunnasriyumiñaitchugut Agaayyutmi tupigiguptigu maligutaksraña, aglaan nalaunnasriraqtugut ilaani ukpigiguptigu Christ. Ukpiqsrihum nutqaqtitkaa iluqaan uqaviliq. ²⁸ Takku ilisimarugut iñuk nalaunnasripchakkautilaanik Agaayyutmi ukpiqsrihikun Jesus Christ-mun, maligutchihiqmiguungıtchuaq maligutaksramik. ²⁹ Uvva Agaayyun Jew-ñuruat kisimın Agaayyutigivatruñ? Agaayyutiginıtmivatruñ Jew-ñungıtchuat? İlumun ilaa Agaayyutigipmigaat Jew-ñungıtchuat. ³⁰ Agaayyutiqalhiñaqtuq atautchimik. Agaayyutim iñupayaat nalaunnasripkağisigai ilaani pisigilugu ukpiqsrihat, Jew-ñuruat nalunaitmiutchiplutin suli Jew-ñungıtchuat nalunaitmiutchiñıtlutin. ³¹ Uvvami suksraungigñiaqpisigu maligutaksraña Agaayyutim malikkaptigu ukpiqsrihikuagıaq? Qañaa! Ukpiqsrihum ilumun atuumapkaqtağaa maligutaksram atuqukkaña.

4

Abraham-ñum Atrikusrautaułha

¹ Abraham, sivulliuruuq Jew-ñuruapayaanun, urrakusrautig-ilakput iñunmun ukpiqsrihigmigun nalaunnasripkakkauruamun Agaayyutmi. ² Nalaunnasripkañigumi Agaayyutmi savaagmigun tarra uqavigaagutiksraqağayaqtuq, aglaan uqavitłaitchuq sivuğani Agaayyutim. ³ Agaayyutim makpiğaanıñi aglausimaruq, “Abraham ukpiqsriuruq Agaayyutmik aasrii Agaayyutim akuqtuğaa piqutigiplugu ukpiqsriha nalaunnasripkakaupluni.” ⁴ İñuk savakami

akiliusiaqagaqtuq. Akiliusiaja aatchuutaungitchuq aglaan
 akilikkauraqtuq savaagmigun. ⁵ Iñuk nalaunnasritlaitchuq
 Agaayyutmi savaallautagmigun, aglaan iñuk ukpiqsrigumi
 Agaayyutmik nalaunnasripkairuamik agaayyutailaamik inmiñi.
 Agaayyutim akuqtugağigaa taavruma ukpiqsriħha aasrii
 nalaunnasripkaqlugu. ⁶ David-ñum uqautigipmiñigaa iñuk
 ilumun quvianamiuniplugu Agaayyutim nalaunnasripkaqmagu
 savaallautagmiguungitchuaq. Itnağniqsuq,

⁷ “Quvianamiurut tamatkua

nalaunnairrutinjich Agaayyutim natqigutipmagich
 suli killuqsautinjich matupmagich.

⁸ Quvianamiuruq iñuk

atanğum isrummatigingisaña killuutiqağlugu.” *Psalm*
 32:1-2

⁹ Taamna quvianamiuq itpa kisiitñun tamatkunuja
 nalunaitmiutchiqsimaruanun? Naagga! Itmiuq
 tamatkunuja nalunaitmiutchiqsimailaanun. Uqauti-
 gianikkikut Abraham-mun ukpiqsriñiplugu Agaayyut-
 mik, aasriiñ piquutigiplugu ukpiqsriħha Agaayyutim
 akuqtuğniplugu nalaunnasripkakkaupluni. ¹⁰ Agaayyutim
 akuqtuğniqpauñ Abraham sivuagun naaga aquagun
 nalunaitmiutchiħhan? Agaayyutim akuqtuğniğaa

Abraham sivuagun nalunaitmiutchikkaunaiññaan timimiñi.

¹¹ Abraham nalunaitmiutchikkauniqsuq aquvatigun.
 Nalunaitmiutchiħha ilitchuqutauniqsuq Agaayyutmun
 nalaunnasripkakkauñaniktilaanja pisigiplugu ukpiqsriħha.
 Taatnaqlugu Abraham aapagigaat iluqatin iñuich
 ukpiqsriurat nalunaitmiutaiññağminj suli akuqtukkauruat
 nalaunnasripkakkauplutinj Agaayyutmi. ¹² Abraham

aapagipmigaat tamatkua nalunaitmiutchiqsimaruat.
 Iluqağminj nalunaitmiutchiqsimaruat timiħhiñamiktigun
 kinuviağingitchai Abraham-ñum, aglaan kisiisa tamatkua ilaan
 kinuviağigai tunñaruat Agaayyutmik atriplugu aapagikkavut
 Abraham nalunaitmiutchiğaluaqani.

Agaayyutim Akiqsruutaa Akuqtukkauruq Ukpiqsriħkun

¹³ Abraham kiñuviağikkaniļu akuqtuirut akiqsruutmik
 paitchaktaaqtilaaksrañanik nunamik. Aglaan akuq-
 tungitchaa taamna akiqsruun pisigiplugu tupiksriħhi
 maligutaksrañanik Moses-ñum aglaağikkañanik, aglaan
 akuqtuğaa akiqsruun Agaayyutim nalaunnasripchaqmagu
 pisigiplugu ukpiqsriħhi. ¹⁴ Uvvaami iñuich akuqtuitlaniqpata
 Agaayyutim akiqsruutaanik maliguahigmiktigun atuqukkanjat
 maligutaksram, tarra ukpiqsriħiq suutnaunayaiñniqsuq aasriiñ
 Agaayyutim akiqsruutaa suutnaungilluni. ¹⁵ Maligutaksram
 itqaqtitkaa Agaayyutim anasriññuqsaguutilaanja iñuñnik

tupiksritl̄aitchuanik maligutaksrapayaamik. Takku iñuich maligutaksraitñamiñ tupiksriñgirrutiksramik piitchut.

¹⁶ Taatnaqhutiñ iñuich akuqtuğagigaat Agaayyutim akiqsruutaa ukpigutiqaqamin, aasriiñ taamna akiqsruun ilaan aatchuutigigaa akiilluni ihuaqqutritigimigun. Agaayyutim akiqsruutaa akiitñami, iluqağmin qitungağikkanat Abraham-ñum akuqtulhiñaugaat. Akiqsruun taamna ingiññiqsuq kisiitñun Jew-ñuruanun maligaqtuat maligutaksramik. Itmiuq atlapayaanun ukpigutiqaqtuanun Abraham-tun. Ilaa aapagigikput. ¹⁷ Aglaksimalhatun Agaayyutim Makpigaanani, “Aapağutitkikiñ iñugiaktuanun iñunñun.” Abraham ukpigigaa Agaayyun iñuupchaitlaruaq tuqunaruaniq suli taiyuiruaq sunik ingitchuanik ilipkağugich. ¹⁸ Abraham ukpiqsriñuq nigiuqaqaqhuni nigiuñağumiñaitchaluññaan aapagiliutinayağniługu iñugiaktuanun iñunñun, takku niplusriaqaqhuni, “Kiñuviatin iñugiaksigisirut.” ¹⁹ Abraham-ñum ukpiqsriñha Agaayyutmik sayaiqsinginiñiqsuq isrumagaluaññağmi timini tuquniługu, takku tallimakipiağuyasripluni aasriisuli ağnaat Sarah qitungitlaitluni. ²⁰ Ukpiqsriñhan uniñginiñigaa. Ilaan arguaqtunginiñigaa Agaayyutim akiqsruutaa. Ukpiqsriñha sayaktusriłaağniqsuq, aasriiñ nagaqługu Agaayyun. ²¹ Nalupqigingillapiagnağaa Agaayyutmun atuumapkağniaqtilaana akiqsruusriağikkani. ²² Taatnaqhuni Agaayyutim akuqtuğniğaa Abraham nalaunñasripkakkauplugu inmiñi pisigiplugu ukpiqsriñha. ²³ Aglaan tamatkua uqałhich Agaayyutim Makpigaanani Abraham nalaunñasripkakkauniplugu ukpiqsriñhagun aglakkaungiññiqsut kisanik piqutigiplugu Abraham. ²⁴ Tamatkua uqałhich aglakkaupmiñiqsut uvaptiknun. Agaayyutim akuqtuqmigaatigut nalaunñasripkakkaupluta ukpiqsriłiptigun. Ukpigigikput Agaayyun anipkairuaq Jesus-mik Atannaptiknik tuquliğmiñiñ. ²⁵ Jesus tuqukami akiliğniğai navguñiqput aasriiñ anipkakkaukami tuquliğmiñ nalaunñasripkagnağaatigut Agaayyutmi.

5

Qiniğutikkauñiq Agaayyutmi

¹ Taatnamik nalaunñasripkakkaupluta Agaayyutmi ukpiqsriłiptigun qiniğutikkaurugut Agaayyutmun atannaptigun Jesus Christ. ² Ilaan arñağniğaa utlautiiksraqput Agaayyutmun aasriiñ pakma ilitchuqsriłuta ihuaqqutaanik. Quviasrukhuta quyagikput Agaayyun ilaliutiiksraqput kamanautaani ilaatnigun. ³ Uvvasuliuna, quviasruutigipmigiqput sakiqniuliptigun, ilisimaplugu sakiqniugutit anuqsrusripkahuta. ⁴ Anuqsruñiq tikiutriruq

Agaayyutim iħuaksriħhanik, aasriiñ ilaan iħuagigumisigut niġiugaqaqtugut. ⁵ Aasriiñ niġiukkam qapiqtaqtinni-anġitchaatigut, takku Agaayyutim aatchuġaatigut Ipqitchuaq Irrutchimik, aasriiñ taavrumuuna qiñiqtitkaatigut qanutun piqpagillapiaqtilaaptiknik.

⁶ Uvaptiknik ikayuġumiñaiapiaqtitluta piviksraq nalautitman Christ tuqqutigai agaayyutailaani. ⁷ Nallipsaunniiñ tuqqutisuñniangitchaa anniqsuqsagħlugu atla iñuk. Ilaatisamma iñuum tuqqutinayaġaluaqpalukka nakuuruuq iñuk, ⁸ aglaan Christ tuqqutigaaatigut killuliqiraupkaqhuta. Taavrumuuna Agaayyutim qiñiqtitkaa piqpaksrillapiaħli uvaptiknik. ⁹ Nalaunjasripkakkaurugut Agaayyutmi augikkañagun Christ-ñum tuqqutaupman. Taatnaqhuta nalupqisunġipiaqtugut Christ-mun annautiniaqtilaaptiknik Agaayyutim qinnautaaniñ uvlumi atanniġviñmi. ¹⁰ Uumigiraupkaqhuta Agaayyutmi ilaan qiñuiġutigaatigut iñmiñi tuqqutauħhagun iġñiġmi. Pakma Agaayyutim ilauraagiliutipmatigut nalupqinaitchuamik annautigisigaatigut iġñiġmi iñuulħhagun. ¹¹ Uvvasuliuna, pakma quviasruutigillapiaġikput Agaayyun atannaptigun Jesus Christ qiñuiġutriruakun uvaptiknik Agaayyutmun.

Adam-lu Christ-lu

¹² Killuqsaun tikiumaniqsuq iñupayaanun takku iñuqqaq Adam killuqsaqtuq suli pisigiplugu killuqsautaa tuquħiq tikiumapmipluni iñupayaanun. Iluqatin iñuich tuquruksraġuġniqsut takku iluqani iñuk killuutiniktuq. ¹³ Iñupayaat iñuuruat killuqsagħniqsut Moses-ñum akuqtunaiññaanunniñ maligutaksramik Agaayyutmiñ. Aglaan Agaayyutim iñuich patchisauniñġitchai killuqsautikun takku piqangitħlutiñsuli Agaayyutim maligutaksrañjanik. ¹⁴ Adam tuquniqsuq tupiksriñġitħluni Agaayyutim tillisaanik. Iñupayaaq Adam-miñaglaan Moses-mun tuquruksrauniqsuq. Aglaan tuquruksrauruttuq killuqsangitchaluanñagmin taatnatun Adam tupiksriñġitmatun. Adam atriqagħniqsuq Christ-mik agġiqsuksrauruamik sivuniksrami. [Aglaan Adam tuquħiġmik pipkaipman Christ iñuulħiqatitchiruq.] ¹⁵ Aglaan Agaayyutim akiilaaq aatchuutaa atriqangitchuq Adam navġuiħhatun. Iluqatin iñuich tuqurut pisigiplugu atautchim iñuum navġuiħhagun. Aglaan Agaayyutim akiilaaq aatchuutaa iħuaqutaagun atautchim iñuum Jesus Christ-ñum kamanatluktuanjuruq [navġuiħhaniñ iñuum Adam]. ¹⁶ Agaayyutim akiilaaq aatchuutaa atlauruq atautchim iñuum killuqsautaaaniñ. Takku aquagun atautchim killuqsautaan tikiumaruq atanniqsuiħiq iluqaitñun tuqqutaksraġuġnipluġich. Aglaan aquatigun kisiññaitchuat

killuqsautit tikiumaruq Agaayyutim akiilaq aatchuutaa iluqaitñun nalaunnasipkaḡniplugich. ¹⁷ Atausriq iñuk killuqsagñiqsuq aasriiñ piqutigiplugu ilaan navguiḡha tuquḡiq umialiktun aḡalatchiaqsiruq iluqaitñik iñuḡnik. Aglaan qanutun kamanatluktigiva savaaqalḡha atautchim iñuum Jesus Christ! Iluqatiḡ iñuich Agaayyutim nalaunnasripkakkanḡi iḡmiñi kamaḡtuakun iḡuaqutriḡiḡmigun aḡalatchigisirut umialiktun iñuuniaḡimikni uumuuna Jesus Christ.

¹⁸ Tarraami, piqutigiplugu atautchim iñuum navguiḡha Agaayyutim tuqqutaksraḡuḡniḡai iñupayaat. Taatnatuntuuq piqutigiplugu atautchim iñuum nalaunnaruam savaaḡa Agaayyutim qaiññiḡaik natqigutriḡiḡlu killuqsautinik iñuuiḡlu iñupayaanun [ukpiqsriruanun]. ¹⁹ Atausriq iñuk tupiksriḡiḡitluni Agaayyutmik, taatnaqhutiḡ iñupayaat killuliqiriḡuqtut. Aglaan atautchim iñuum tupigiplugu Agaayyun, taatnaqhutiḡ iñupayaat nalaunnasripkakkagisirut.

²⁰ Agaayyutim qaitchiñḡaa maliḡutaksraḡa Moses-kun. Taavrumuuna iñuich ilitchuḡiraḡiḡaat qanutun killuqsautilaaqtiḡ navguiḡiḡmiktigun Agaayyutim maliḡutaksraḡa. Aglaan killuqsauñ iñugiaksitmutkman Agaayyutim iḡuaqqutaa iñugiaksitmutluktut. ²¹ Tarrali killuqsauñ aḡalatchipluni tuquḡikun, aglaan Agaayyutim iḡuaqqutaa aḡalatchiruq nalaunnaruaiḡkun tikiutiluta iñuuiḡmun Jesus Christ-kun atannaptigun.

6

Tuqḡaruḡ Killuqsautmun Aglaan Iñuupluni Christ-kun

¹ Taamna taatniitman, killuliqituiñaqtuksrauvisa qiiñiqitichagḡlugu qanutun Agaayyun iḡuaqutriḡiḡaqtılaaḡa?

² Qaḡaa! Ukpiqsrigupta Christ-mik tuqḡaruḡut killuḡmun. Qanuḡuta iñuuniaqtuiñagisiñiḡpisa killukun?

³ Puuyuḡniḡpisi, iluqapta paptakkaukapta Christ Jesus-ḡum atqagun piqasriutirugut ilaan tuquḡhanun.

⁴ Taatnaqhuta paptakkaukapta iluviqataurugut Christ-mi aasrii piqasriutiḡluta tuquḡhanun. Aasriiñ Christ-tun aḡipkakkauruatun tuqḡaruaniñ kamanautiqaqhuni saḡḡiaḡun Aapauruam, uvaguttuuq akuḡtuirugut nutauruamik iñuuiḡmik iñuuruksraupluta taavrumuuna.

⁵ Takku piqasriutiḡluta Christ-ḡum tuquḡhanun paptakkaukapta, taatnatun piqasriutigisipmiugut aḡipkakkauḡhani iñuuniaḡuta. ⁶ Iḡsimagikput una, Christ kikiaktuutrikkaupman iñuuiḡruaqqut kikiaktuutrauqataurut ilaani, saḡḡia killuqsautim piyaqququplugu, savak-taagruutqunḡiḡuta killuḡmun.

⁷ Kiñapayaaq tuquruḡ aḡalatiḡiḡuuruḡ killuqsautmun.

8 Ukpigigikput tuquqataukapta Christ-mi iñuqataugisiñipluta ilaani. 9 Iisimagikput Christ anjpkakkauruaq tuquñaruaniñ tuqqutqikkumiñaipialha. Tuquñhum anjalatlaigñigaa. 10 Christ tuqukami tuquniqsuq atausriǵmiaqhuni akiilisuklugu sanña killuqsautim. Pakma iñuuruq, iñuutuiñaqhuni Agaayyutmun. 11 Ilipsiñiasriiñ isrummatigiruksraurusri ilipsitñik tuquñaruatun ililusri sanñianun killuqsautim aasriiñ iñuulusri Agaayyutmun uumuuna Christ Jesus-kun.

12 Taatnaǵusri killuqsautmun anjalatitnagich timigikkasi maani nunami. Anjalatitnagu pisugruaǵipsitñun. 13 Atusruñaqnagich sulliñgi timigikkapsi savaktillugich nalaunñaitchuamik. Aglaan qaitchisitchi ilipsitñik Agaayyutmun iñuktitudun anjpkakkauruatun tuquñaruaniñ suli pakma iñuuruatun Christ-mi. Anjalatitchigin sulliñgi timipsi Agaayyutmun, aasriiñ atuǵmausri nalaunñaruamik. 14 Killuqsautim anjalatlaigñiaǵaasri takku iñuunǵitchusri tupiksriǵipsigun maligutaksramik aglaan iñuurusri Agaayyutim ihuaqputaagun.

Savaktaaǵruulha Nalaunñaruahǵmun

15 Qanugisiñiqpisa? Pakma iñuunǵiqsugut tupiksriǵiptigun maligutaksranik Moses-ñum qaisanjanik aglaan iñuuruqut ihuaqputaagun Agaayyutim. Taamna pisigiplugu killuqsauraaqtuksrauisa? Qanaa! Killuqsauktusrauyumiñaitchugut. 16 Iñumun ilisimagiksi una, qaitñapsi ilipsitñik kisumun savaktaaǵrugutusri taavrumuñ. Tupigiraksraǵagigiksi taamna iñuk suli atanigigiksi. Tupiksriǵipsi killuqsautmik tuqupkaǵisigaasri. Aglaan tupigikapsiun Agaayyun ilaan nalaunñasripchaǵagigaaasri inmiñi. 17 Qanijqsuami savaktaaǵrugikkañasri killuqsautim, killuǵmik anjalatiqaqhusri. Aglaan quyanaqtuq Agaayyun, pillapiaqhusri tupigigisri ilisauttutauruat ilipsitñun. 18 Aasriiñ annaktitaunjanikhusri killuqsautmiñ savaktaaǵrugutusri pakma nalaunñaruahǵmun. 19 Uqautigigiga savaktaaǵruuliq uqahǵnik kanjqsinaqtuanik takku kanjqsimmaǵiksitquplusri. Qanijqsuami qaisimapmatun ilipsitñik savaktaaǵrugipkaqhusri killuqsautmun suli killuliqihǵmun, taatnatuntuuq pakma qaitchuksraurusri ilipsitñik savaktaaǵrugipkaǵusri iñuuniahǵmun nalaunñaruahikun iluqnauqhusri Agaayyutmun. 20 Qanijqsuami savaktaaǵruunñapsi killuqsautmun iñuuniatlaitchusri nalaunñaruahikun. 21 Savaaqaqtusri pigiitchanik aasriiñ taatnatchim iñuutchim pakma kannugilikapsi anniqsunǵitchaasri aglaan tikiutriruqtuq tuquhǵmik. 22 Aglaan pakma annaktitaunjaniktusri killuqsautmiñ savaktaaǵruliutiplusri Agaayyutmun.

Iluqnauqhusri ilaanun savaaqatlasrirusri akuqtuiyunaq-tuamik Agaayyutmun aasriili Agaayyutim akiliññaigaasri isruitчуamik iñuuhigmik. ²³ Kiña killuqsaqtuaq akuqtuiruq killuqsautim akiliutaanik—tuquhigmik. Aglaan Agaayyutim akiilaq aatchuutigigaa isruitчуaқ iñuuhiq tamatkununa atausriñjuqatauranun Christ Jesus-mun atannaptiknun.

7

Atrikusraun Ilaqatnilikun

¹ Aniqatiut, iluqasri kanjqsimagiksi maligutaksraq Moses-ñum aglaagikkaña. Iisimapmigiksi maligutaksramun aňalatha iñuk iñuusrugaaññağmi. ² Uvvaami taamna urriqsruutaupmiuq, ađnaq nayuutigisiruq maligutaksrakun aňutmikni iñuuniqtutillaañani. Aglaan aňutriñ tuqukpan ilaqatnitqihhiñauruq tuvraqługu maligutaksraq. ³ Aglaan ilaqatnikkumi atlamik aňutmik uiñi iñuunñaan, maligutaksram nipliutigigaa sayunaruañuniplugu. Aglaan aňutriñ tuqukpan ađnaq ilaqatnitqihhiñauruq. Taatnaqhuni ilaqatnikkumi atlamik aňutmik uiñi tuquanikpan patchisaitchuq maligutaksramiñ.

⁴ Aniqatiumaan, taatnatun itmiuq ilipsitñun. Christ tuqupman, tuquqatigiruatuñ pigiksi, aasriñ aglausimaruat maligutaksrat aňalangigaasri. Pakma pigiliutipkaqtusri atlamun. Pigiliutigaaasri aňitqiksitaauruam tuquhigmiñ. Tarraasriñ iñuuruksraurusri Agaayyutmun savautilugu. ⁵ Qaanjqsuami iñuusrugaaññaapta kanjgruaqtakun pisugruaľipta aňalatağigaa timigikkaqput pisigiplugu maligutaksraq. Tarra savaaqagtugut savaktaksragingisaptiknik maliglugu maligutaksraña Agaayyutim. Suragalıpayaapta tikiutigaaťigut tuquhigmun. ⁶ Pakma patchisaikkaurugut maligutaksramiñ, aasriñ tuqunaruatuñ ililuta maligutaksramun isiqťagipluta qaanjqsuami. Taatnaqhuta pakma savautingitchikput Agaayyun utuqqakun aglausimaruakun maligutaksrakun, aglaan pakma savautiaqsigikput Ipqitchuakun Irrutchikun iñuunñaapta nutauruamik iñuuhigmik.

Maligutaksrađlu Killuqsaunlu

⁷ Isrumavaluktusri nipliğñipluna killuqsaunlu maligutaksrađlu atiniplugik taapkuak. Taatniingitchuq. Aglaan maligutaksrakun kanjqsigiga killuqsautim qanuutautilaaña. Nalunayağiga kaviugutılıq maligutaksram nipliutigingitpagu nalaunñaiññiplugu itnautauruaq, “Kaviuqnak.” ⁸ Aasrii killuqsautim pisaasruqsipluni atuqťitkaqsipluna taavrumiña tillitmik suli qanusripayaamik nalaunñaitчуamik. Aglaan maligutaksraitman killuqsaun sanjiksraitчуq. ⁹ Iñuuniağuuğaluaqtuami maligutaksrailaakun ilitchuğigaluaqnagu maligutaksraq. Aglaan maligutaksram ilitchuğipkaqmagu tilliñ

tarakñaaglaan killuqsauñ uummatqiaqsiruaq. Taatnaqluñña iñuutichikun tuquruña. ¹⁰ Tillañ tikiutriruksraqtuaq iñuuligimik uvañnun tikiutripiaqtuaq tuquligimik. ¹¹ Killuqsautim kinnipluñña tillisikun tuqupkağaaña iñuutichikun. ¹² Tarra aglausimaruaq maligutaksraq ipqitchuq. Taatnatuntuuq tilliñ ipqitchuq nalaunñapluni nakuuplunilu.

¹³ Itnautauniqpami? Qanusrim nakuuruam tikiutiniqpaña tuquligimun? Qañaa! Killuqsautim atuqlugu nakuuruuaq [tillañ] tuqupkağaaña. Taamna atummiruaq uvañnun qiniqqupluñña qanusriutilaañanik killuqsautim. Tillañ qiniqtitagigaa killuum pigiillapiaqtilaaña.

Añuyaktuiñaliq Killuqsautmik

¹⁴ Iisimagikput maligutaksram agaayyutmiqnisaulha, aglaan uvaña animaruña kanjigruaqtaraqñña. Killuum añalatağigaaña tigutaañupmatun. ¹⁵ Kanjitsitlaitchiga surağahiga. Piñgitchitka nakuuruat pisukkatka, aasriñ surağaqñña pigiitichuanik uumigikkamnik. ¹⁶ Aasrii atuğupkich atuğungisatka uumigiplugich, añigiga maligutaksram nakuutilaaña. ¹⁷ Nutauruam iñuutichima pipkanğitchai tamatkua uumigikkatka. Aglaan ilitqusriğruağma ilumni pipkağagigai. ¹⁸ Ii, iisimagiga ilitqusriğruaq ilumni nakuungisilaaña, atakkii kanjigruaqtaraqñña uvamni. Surağagukkaluagigaa nakuuruuaq aglaan surağalguitchiga. ¹⁹ Atungitchağigiga nakuuruuaq atuğukkağa aasriñ atuqlugu pigiitichuaq atuğungisağa. ²⁰ Taatnaqlugu atuğunigupkich atuğungisatka, nutauruam iñuutichima atuqtingitchai tamatkua, aglaan ilitqusriğruam ilumni atuqtitagigaaña tamatkuninña pigiitichuanik.

²¹ Taatnaqlugu ilitchuğigiga taamna ilumutuuliq, surağaqsaqama nakuuruamik pigiitichuam nayuğagigaaña. ²² Uvva uummatimni quviasruutigigaluagigaa Agaayyutim maligutaksraña, ²³ aglaan qiniğigaa atla maligutaksraq añalatchiruaq timimnik. Timima maligutaksrañan añuyakkaa akilliğiqhugu maligutaksraq isrummatimni. Taamna atla maligutaksraq añalatchiruaq timimnik killuum maligutaksrağigaa, taavrumaasrii añalatchiruam tigutaagiliutipluñña. ²⁴ Ihuilliğnağniaqpat! Iñukniaq uvañni! Kia annautigisivaña taavrumakña timimiñ tikiutriruamiñ tuquligimun? ²⁵ Agaayyutim annautigisigaaña. Quyagigaa ilaa anniqsuğluqmaña uumuuna Jesus Christ atannaptigun! Tarraasriñ isrumamni kamagisukkiga Agaayyutim maligutaksraña, aglaan ilitqusriğruağma tigutaagipkağaaña maligutaksrañanun killuum.

8

Añalatillutin Irrutchikun

¹ Tarraami pakma, Agaayyutim tuqqutak-sragutqikkumiñaitchai tamatkua atausriñjuqatauruat Christ Jesus-mun. ² Takku maligutaksrañan Irrutchim tikiutruruam iñuukigmik Christ Jesus-kun patchisaiğaaña maligutaksramiñ tikiutruruamiñ killuğmik suli tuquğmik. ³ Agaayyun savaktuq maligutaksram savaagilguisañanik. Maligutaksraq iñuk nalaunñasripchatlaitchaa Agaayyutmi sukununniñ, takku killiqiugaqtuñupluni kamagitlaitchaa maligutaksraq. Agaayyutim tuyugigaa igñigikkani nunamun timiqaglugu iñuutquplugu uvaptiktun suli akillilutigitquplugu killuqsautmun. Taavrumuunaasriñ Agaayyutim piyaqqutaksraguğniğaa killuqsauñan añalatçiruaq killukun pisuligruaptiknik. ⁴ Agaayyutim kamaksritlasripkağaatigut nalaunñaplutiñ atuqukkanañnik maligutaksram. Pakma iñuuniaqtugut malingiqługu kañigruaqpıt aglaan malikługu Irrusriq. ⁵ Tamatkua añalatittuat irrusriğruamun iñuusruurut quyaliñiaqlugu irrusriğruaq. Aglaan tamatkua añalatittuat Ipqitchuamun Irrutchimun iñuusruurut quyaliñiaqlugu Ipqitchuaq Irrusriq. ⁶ Iñuum isrummataa añalatmagu irrusriğruañan ittaqtuq tuquqı, aglaan isrummataa añalatmagu Ipqitchuam Irrutchim ittaqtuq iñuukı suli qıñuiñiaq. ⁷ Taamna ilumutuuruq takku iñuum isrummataa añalatpagu ilitqusriğruañan akitñiaqsimağaa Agaayyun. Taamna tupiksrisunğitchuq Agaayyutim maligutaksrañanik; takku tupiksriłuitłuni. ⁸ Tamatkua iñuich añalatittuat kañigruağmiknun quyalilğuitçaat Agaayyun. ⁹ Aglaan ilipsi añalangitçhaasri kañigruaqtapsi. Añalatkaasri Ipqitchuam Irrutchim, ilumun taamna Irrusriañan Agaayyutim inniqpan ilipsitñi. Aglaan kiña iñuk piqangitpan Irrusrianiñ Christ-ñum pigingitçhaa Christ-ñum. ¹⁰ Killuqsautim timigikkasi tuqunapkağai, aglaan Christ itpan ilipsitñi Ipqitchuam Irrutchim qaitçhigaasri iñuukigmik takku Christ-ñum nalaunñasripkaqhusri Agaayyutmi. ¹¹ Agaayyutim Ipqitchuaq Irrusria añitqiksitchiruaq Jesus-mik tuqunaruaniñ iñuukpan ilipsitñi, taavruma Ipqitchuam Irrutchim iñuuruam ilipsitñi qaitkisipmigaa iñuukı timipsitñun tuqusragumaruanun.

¹² Taatnaqhuta aniqatiumaañ, añalatitnata kañigruaqtamun. Iñuuniaqtuksraunğitchugut tumigitqukkanağun killuqsautim. ¹³ Iñuuniağupsi kañigruapsigun tuquniaqtusri. Aglaan Ipqitchuam Irrutchim ikayuqtitçhıpsı nutqautitlasriługu killiqıqısi tarra iñuuniaqtusri. ¹⁴ İlilğaağillapiagağai Agaayyutim tamatkua sivulliuqtittuat Ipqitchuamun Irrutchimun. ¹⁵ Ipqitchuam Irrutchim akuqtukkaqpıt irrusriğingitçhaa

tigutaaqsiuħhum iqsilħhumlu. Ipqitchuam Irrutchim pigikkapta ililgaagiliutipchagaatigut Agaayyutmun. Taavrumuuna Ipqitchuakun Irrutchikun niplitlasrirugut, "Abba, Aapaan." ¹⁶ Taavruma Ipqitchuam Irrutchim ilitchuġipkaġaatigut nalupqinaiqħuġu Agaayyutmun ililgaagitilaaptiknik. ¹⁷ Agaayyutim ililgaaginiqpatigut tarra akuqtuigisirugut ikayuusrianik piksrirrutaiħnik uvaptiknun. Akuqtuigisirugut tamatkuniħa Agaayyutmiħ piqatigilugu Christ. Aglaan nagliksaaqtuksraurugut atrilugu Christ nagliksaaħa. Taatnaqqaaguta piħħaktaaqagisirugut kamanautmik atrilugu Christ.

Sivunnaptikni Ittuaq Kamanaun

¹⁸ Uvva pakma nagliksaaqsiurugut. Aglaan nagliksaaħiqput pakma atriqagumiħaitchuq ilaan kamanautaanun sagviġħiakkananun uvaptiknun. ¹⁹ Iluqani Agaayyutim iħniqtanħa utaqqitħa ililapiaġataqtuq Agaayyutim sagviħħiksraħanik kisut qitunġaġipiaqtilaanitħnik. ²⁰ Suapayaaq Agaayyutim iħniqtanħa piunġiqsaġumaruq, pisulġinġisaġmigun aglaan Agaayyutim sivunniutaagun. Aglaansuli niġiugaq ittuq: ²¹ Iluqani Agaayyutim iħniqtanħa anjalangigħħiaġaa piunġiqsitchiraġaqtuam, aglaan piqatauyumiħaqsilugu kamaanaqtuamun patchisaiħħimun piqatigilugich Agaayyutim ililgaanħi. ²² Ilisimagikput iluqaisa qanusripayaat Agaayyutim iħniqtanħiħ utaqqitħat uvunħanunaglaan iluħħiugħaluħħaġminħ, atriplugu aġnaq aulliyautikmatun. ²³ Kisimiħħiħaunġitchuat tamatkua iħniqtat utaqqirut aglaan utaqqipmiuguttuq iluħħiugħaluħħaħapta irrutchiptigun. Agaayyutim aatchuġaatigut Ipqitchuamik Irrutchimik nalupqinaiqħutauplugu. Aasriħħ utaqqigikput Agaayyutmun qitunġaġiliutipiaqtilaaksraqput. Utaqqigikput timigikkapta simmikkauħħksraħa. ²⁴ Taamna niġiugisaġikput anniqsukkau'apta. Qiħħianiksimanigħuptigu taqqikkaqput taamna niġiugaayumiħaħiħħayaqtuq. Iħħuich niġiutħaitchut qanutchimik pigiliutianikkaġmiknik. ²⁵ Aglaan niġiugaqaqtugutsuli qanutchimiktamma piħħaktaaġianinġisaptiknik, utaqqigikput anuqsrusriplħta aasriħħ kimmutigillapiaqħuġu.

²⁶ Ipqitchuam Irrutchim ikayuqsimaagħaatigut pilguirruptigun. Takku nalurugut qanuq agaayuliksraptiknik; aglaan Ipqitchuam Irrutchim inħmiħnik uqautigiplħta Agaayyutmun qiniqqaluktualigħataqhuni uqautigilguisaptigun. ²⁷ Agaayyutim qinħiġaġigai iħħuich uummatinħich. Ilisimagaa isrummataa Ipqitchuam Irrutchim, takku Ipqitchuaq Irrusriq uqapsaaġutriplħuni Agaayyutmun piqutigiplugich iħħuigħkanħi tuvraqħuġu pisulħa. ²⁸ Ilisimagikput, supayaatigun Agaayyutim savaqatigiraġigai nakuuliksrħatnun

piqpaksriruat inmiñik, tamatkua ilaan tuqłukkani tuvraqługu sivunniutigikkani. ²⁹ Agaayyutim ilisimanigai tamatkua tuqłukkani iñiqsigaluaqani nunamik. Piksraqtaaginigai atriqaquplugich igñigmisun. Taavrumuuna Jesus sivulligugniqsuq akungatni iñugiaktuat aniqatigiich. ³⁰ Taatnaqługich Agaayyutim piksraqtaagikkani tuqługniğai, aasriiñ tamatkua tuqłukkani nalaunnasripkağai inmiñi. Tamatkua nalaunnasripkakkani inmiñi piqatigigisigai kamanautmiñi.

Agaayyutim Piqpaksriħha Christ Jesus-kun

³¹ Tamatkua taatniinniçmata, sumik nipliğisitlavisa taavrumuuna? Agaayyutim nayuqpatigut kia-unniññ akilliliqsugumiñaitchaatigut. ³² Agaayyutim qaitługu igñi nagliksaaqtitkaa piqutigipluta. Taatnaqhuni Agaayyutim ilumun qaitchigisigaatigut supayaamik akiilaagługu. ³³ Kiami patchisigigisivagich iñui Agaayyutim piksraqtaagikkani? Agaayyutim kisimi nalaunnasripkaqsimagai. ³⁴ Kiña nipliğisiva Agaayyutim iñui tuqqutaksraguğniługich? Kiñaunniññ nipliğumiñaitchuq! Takku Christ Jesus tuqqutigai, aasriiñ anitqiksuq tuquhigmiñi. Pakma Agaayyutim taliqpian tunjaaniñ uqapsaağutigaatigut ilaanun. ³⁵ Qanutchim piiqsitkisivatigut piqpaksriħhaniñ Christ-um? Sakiçnam naaga ihuilliułhum naagaqaa nagliksaałhum naaga kakkaaqsuiłhum naaga atnuğaanjilliułhum naaga navianniuiłhum naagaqaa tuqułhum? ³⁶ Aglausimaruq Agaayyutim makpiğaanjini, "Piqutigiplusri tuqqutaurugut ataramik.

Iñuich anallaqłukkaatigut ipnaisun tuqqutaksratun."

Psalms 44:22

³⁷ Qanjaal! Iluqaisigun tamatkunuuna sakiçniugutiptigun Agaayyutim akimapkağaatigut piqpagirigikkapta. ³⁸⁻³⁹ Ii, nalupqigingitchiga sumun piiqsitchumiñaisilaaqput piqpaktanjaniñ Agaayyutim. Tuqułhum unniññ iñuuiłhum unniññ isragulğich unniññ tuungaiç unniññ sut pakma ittuat unniññ tikisaksrat unniññ sanjich unniññ sut ittuat quliptikniłu atiptikniłu naagaqaa sumunniññ iluqaani nunami piiqsitchumiñaitchaatigut Agaayyutim piqpaksriħhaniñ ittuamiñ Christ Jesus-mi atannaptikni.

9

Agaayyunlu Iñuksraqtaanjilu

¹ Atausrinñuqataupłuna Christ-mun suli anjalatiqaqłuna Ipqitchuamun Irrutchimun nalupqigingitchiga qauğrimmaağiutillautamni uqaiğa ilumutuuruamik. Saglungitchuņa itna uqaqama, ² Ihuilliułlapiagaqtuņa

suli alianniullapiaqtaqluna piqutigiplugich Jew-ḡuruat.
³ Uvvatuq ikayutlalagich Jew-ḡuruat aniqatitka iñuqatitka.
 Uvvatuq anasriñḡuqsakkaulaḡa piigḡlunaunniñ Christ-
 miñ ikayuḡumiñaḡupkich anniqsuliksranaḡn. ⁴ Israel-
 aagmiut iñugigai Agaayyutim piksraqtaagiplugich. Ilaan
 tiguaginiḡai piqatlasriplugich kamanautmiñik. Ilaan
 qaiññigaa ilinjitñun sivunniugutni suli maligutaksraḡa [Moses-
 kun] suli agaayumaagvik suli akiqsruutniḡu. ⁵ Qitunḡagigai
 kamaḡatuaḡ sivulliaḡta, aasriñ ilinjitñiñ Christ animaruḡ
 Agaayyutaupluni. Quyanagtuq qanavak! Taatnatuquvva.

⁶ Itnautiginḡitchiga Agaayyutmun atunḡiññilugich
 akiqsruutigikkaḡi ilinjitñun. Atakkii kiñuviaḡich Israel-ḡum
 ilaḡich Israel-aagmiupiaḡunḡitchut. ⁷ Suli ilaḡiññiñaq Abraham-
 ḡum kiñuviaḡi ilumun ililgaagigai. Aglaan Agaayyun niqliqsuḡ
 Abraham-mun, “Kiñuviaḡsraḡin akiqsruutigikkatka itkisirut
 Isaac-miñ.” ⁸ Itna ittuq, iluqaisa Abraham-ḡum kiñuviaḡi
 Agaayyutim ilumun ililgaagḡitchai, aglaan kisiisa tamatkua
 ililgaagiliutikkaḡi Agaayyutim animaruat akiqsruutaagun
 Abraham-mun. ⁹ Agaayyutim akiqsruḡniḡaa Abraham itna,
 “Nalaullugu piviksraq utigisiruḡa aasri Sarah iḡñiqagisiruḡ.”

¹⁰ Taamnañhiñauḡitchuq. Rebecca-m malḡik iḡñak
 aapaqatuk sivulliaḡtiknik Isaac-mik. ¹¹⁻¹² Aglaan
 malḡuk iḡñak anigaluaqnaḡik Agaayyutim uqautigaa
 Rebecca, “Aapiyaḡan savautigisigaa nukatchiani.”
 Agaayyun nipliḡniqsuḡ taavrumiḡa nukatpiaḡruk
 savaaqagaluqnaḡik nakuuruamik unniñ pigiitchuamiglu.
 Taavrumuuna ilitchuḡigikput, Agaayyutim piksraqtaaginiḡaa
 atausriḡ sivunniutigikkaḡmigun pisuligikkaḡmigunlu.
 Piksraqtaagiyumiñaitchaa iñuk savaaqalḡagun. ¹³ Agaayyutim
 uqalḡa itniinniqsuḡ, “Piksraqtaagigai Jacob aglaan
 piksraqtaagḡitḡu Esau.”

¹⁴ Qanuḡmi nipliḡisivisa taavrumuuna? Agaayyun
 nalaunḡaitpa? Taatniingitchuq! ¹⁵ Agaayyutim Moses
 nipliutigaa,

“Qiñiqtitkisigai iḡuaqutriḡiḡa kisumun iḡuaqutisrukkamnun.

Qiñiqtitkisigai ilunḡuksriḡiḡa kisumun
 ilunḡugisrukkamnun.” *Exodus 33:19*

¹⁶ Taatnaḡumi Agaayyun piksraqtaaqagḡianḡitchuq iñuich
 pisuligikkaḡatigun unniñ savautigisrukkanaḡatigun. Aglaan
 piksraqtaaqagisiruḡ ilunḡuksriḡiḡmigun. ¹⁷ Agaayyutim
 Uqalḡan nipliutinigaa atanḡa Egypt-ḡum, “Ataniḡuqtitkikpiñ
 qiñiqtitchukḡugu sanḡigikkaḡa ilipkun. Taavrumuuna atigai
 uqautaugisiruḡ iluqaani nunami.” ¹⁸ Taatnaḡhuni Agaayyu-
 tim qiñiqtittaḡigaa ilunḡuksriḡiḡi kimupayaaḡ qiñiqtitchukamiḡ.
 Suli pitchiḡiḡiḡisitkai iñuich pitchiḡiḡiḡisitchukkani.

Piksraqtaagikkauruni Agaayyutim Ilunjuksriihagun

¹⁹ Uvva nallipsi apiqsrugisigaana, “Agaayyutim anjalatpatigut suvaatami killuutiqaagnivatigut? Kia akilliliqsuḡisivaun pisulha?” ²⁰ Apiqsruqnak taatna. Ilvich iñulhiñaurutin. Iñulhiñam apiqsruqtaksraḡingitchaa Agaayyun. Taatnatuntuuq iñuum iñiqtañan uqautitlaitchaa, “Suvaata piliuqpiña taatna?” ²¹ Utkutchiri savaaqaqtuaq qikumik piliulhiñauruq qanutchipayaamik pisukkumi. Taavrumakña qikumiñ utkusriiulhiñauruq atautchimik piññaqcutigilhiñaglugu aasriiñ ilaqataa suaqluqaḡvigiplugu. ²² Agaayyun nalaunñaraqtuq suraḡapayaaligmigun. Iñanitñun iñuich ilaan qiñiqtitchukkaa qinnautni [killuqsautikun] suli sanñiñi. Qiniqqaunnaqsigaluaqtitlugich piyaqquqtaksraḡuqhutiñ anuqsrutiniḡai tamatkua iñuich. ²³ Atlas iñuich ilunjuḡisrukkani ilaan anuqsrutiniḡai ilitchuḡitquplugu uukuḡnaḡumiñaitchuaq kamanautni. Tamatkua iñuich itqanaiyautiniḡai piqaquplugich kamanautmiñik. ²⁴ Aasriiñ ilagigaatigut taapkua. Agaayyutim tuqlunḡitchaatigut Jew-ñuruaniñ aglaan piksraqtaagigaatigut Jew-ñunḡitchuaniñ, ²⁵ tuvraqlugu nipliutaa Hosea-m itna,

“Nipliḡisiruña, Iñugigipsi taapkunuña atchiqsimagalualkkaḡmiñun Iñuginḡitchipsi.

Aasriiñ qiñiqtitkisigiga piqpaktaḡa tamatkunuña piqpag-ingisamnun.” *Hosea*

2:23

²⁶ Hosea-msuli nipliutigigaa,

“Iñuginḡitchipsi, aglaan kiñuvaatigun atchikkaugisirut itna, Iñilgaanji iñuuruam Agaayyutim.” *Hosea 2:1* ²⁷ Suli Isaiiah-m uqautiginiḡai Israel-aagmiut,

“Iñugiallapiyaqtut iñugikkañi Israel-ñum.

Atriyaqtut qavianjisun taḡium siñaani.

Aglaan iñugiakitchuat anniqsukkaugisiñiqsut. *Isaiiah*

10:22, 23

²⁸ Atanḡuruam qilamik anasriññuqsagisigai iñui nunam.” *Isaiiah 28:22*

²⁹ Tuvraqlugu Isaiiah-m nipliutaa,

“Atanḡum Sanñipayaqaqtuam iñugiakitchuat sivulliaavut iñuupkanḡitpagich

iluqapta piyaqqukkaunayaqtugut Sodom-tun suli Gomorrah-tun.” *Isaiiah 1:9*

Israel-aagmiutlu Tusraayugaallautaglu

³⁰ Qanuḡmi nipliḡisiñiqpisa? Itniinniqsuq, Jew-ñunḡitchuat nalaunñasriñiuranḡiññitichuat Agaayyutmi, nalaunñasripkaḡniqsut ukpiqsriñhiñaqamiñ. ³¹ Israel-aagmiut maligutlugich maligutaksraq Moses-ñum aglakkaña

nalaunnasriñiağniqsuq Agaayyutmi taavrumuuna,
 aglaan nalaunnasriñiğniñiqsuq. ³² Suvaatatai?
 Tunjanğitlutin Agaayyutmun ukpiqsriğmiktigun, aglaan
 nalaunnasriñiağniqsut tamatkunuuna savaağikkağmiktigun.
 Ukpiqsriñitñamin atringinigaich iñuich putukkitqataqtuat
 putukkisautmun. ³³ Agaayyutim Uqalħa aglaksimalħatun,
 “İligisigiga Zion-mun iyağak iñuich putukkisautiksrañat.

Taamna iyağak paallaktitchiñiaqtuq.

Kiña taimña tunjaruaq Christ-mun, iyağaktun ittuamun,
 qapiqpanayumiñaitchuq.” *Isaiah 8:14; 28:16*

10

¹ Aniqatiumaan, uummatimniñ kipigñiugutigigiga iluqatin
 Jew-ñuruat anniqsuquplugich. Taamna iniqsruutigigiga
 Agaayyutmun. ² Nipliutigigaluagitka piliqillapiaqhutin
 maliguahat Jew-ñuruat Agaayyutmik, aglaan ilisimanğitchaat
 nalaullugu tumiksraq. ³ İlisimanğitlutin Agaayyutmun
 iñuich nalaunnasripchağutilaanatnik ukpiqsriğmiktigun,
 inmiknik nalaunnasriñiallaniqsut pisuligmiktigun, ilinisa
 qaitchisunğitlutin inmiknik Agaayyutmun. [Taatnaqhutin
 nalaunnasritlaiñniqsut.] ⁴ Christ kinilirvigigaa maligutaksram,
 aasriñ kiñapayaaq ukpiqsriuaq nalaunnasripkakkauyumuug
 Agaayyutmi.

⁵ Kisupayaaq nalaunnasripkağukkumi Agaayyutmi
 tupiksriğmigu Agaayyutim maligutaksrañanik, itqağiliun
 Moses-ñum aglaaña, “İñuk tupiksriuaq maligutaksrapayaam
 tillisaiñik iñuugisiruq taapkunuuna.” ⁶ Aglaan uqalħum
 nipliutiginiga nalaunnasripkakkauliq ukpiqsriħkun
 itnaipluqu. “İsrumaniaqnak, Kiña mayuğisiva qilanmun (ami
 atqautityağlugu Christ)? ⁷ Suli nipliğniqnak, Kiña atqağisiva
 samuña natqitchuamun anmağnimun (ami mayuutityağlugu
 Christ tuqunaruaniñ)? ⁸ Itnauvva nipliqsimaruq,
 Agaayyutim uqalħan qalligaatin, ittut qaniqni suli
 uummatipni.” Taamnatarra ilisauttun quliaqtuağikkaqput.

⁹ İlvich qannapkun nalupqinağlugu uqağupku, “Jesus
 atanguruq,” suli ukpigigupku uummatipni Agaayyutmun
 anitqiksilha Jesus tuqułhaniñ, ilvich annakkisirutin.

¹⁰ Ukpiqsrigupta uummatiptikniñ nalaunnasripchaqtugut
 Agaayyutmi. Taatnaqhuta uqaqalħaptigun Jesus-mik
 ukpigiplugu anniqsukkaurugut. ¹¹ Agaayyutim uqalħa
 itnağniqsuq, “Kiñapayaaq ukpiqsriłuni tunjaruaq ilaanun
 qapiqpanayumiñaitchuq.” ¹² Agaayyutim Uqalħan taputigaa
 “Kiñapayaaq,” takku atlakaagiñiğniñiqsuk Jew-ñuruaglu Jew-
 ñunğitchuaglu. Taamna ataniq ataniğigaat iluqatin aasriñ
 qaitchipluni iñugiaktuanik ikayuutinik iluqaitñun tunjaruanun

inmiñun. ¹³ Agaayyutim uqalħa itnaqhuni, “Atanġum anniqsuġisigaa kiñapayaaq tuqluqtuaq anniqsuqupluni.”

¹⁴ Qanuġutin tuqluġaġisivat ilaanun ukpiġingisaġmiknun? Suli qanuġutin ukpiqsrigisivat ilaanik tusraamaisaġmiknik? Suli qanuġ tusraagisivat quliaqtuaqtaitchumin. ¹⁵ Qanuġutin quliaqtuaġisivat tuyuġingitpatin? Aglausimaruq itna, “Qanutun quvianaqtigiva quliaqtuaqtit aggiutripmata tusraayugaallautamik.” ¹⁶ Aglaan iluqaġmin akuqtunġitchaat tusraayugaallautaq. Isaiah niqliqsimaniqsuq, “Ataniiq, kisut ukpiqsrivat uqauttutigikkaptiknik?” ¹⁷ Taatnamik iñuich ukpiqsriqliqsut tusraa'amitruñ tusraayugaallautaq. Suli iñuich tusraagaat kia quliaqtuaġipmagu uqaliq Christ-kun. ¹⁸ Aglaan apiqsruqtuñ, tusraanġiññiqpat tusraayugaallautamik? Iñumun ilinisa tusraagaat. Agaayyutim uqalħa itniittuq, “Uqaliq siaminniqsuq iluqaanun nunamun.

Iñuich quliaqtuaġaqtut nanipayaaq.” *Psalm 19:4*

¹⁹ Apiqsrulgitchuñ, Israel-aagmiut kañiqsiñġiññiqpat? Ii, kañiqsirut. Sivulliupluni Moses uqaqtuq Agaayyun uqaġniplugu itna,

“Uvañ iñuksraqtaagingisapkun siqñaliqsitkisigipsi.

Uvañ kañiqsimaitchuatigun uumitchaktitkisigipsi.”

Deuteronomy 32:21

²⁰ Tugliliiġugu, Agaayyun nipliġñiqsuq Isaiah-kun taluqs-rautaiqsitlugu,

“Paqitkaatñ tamatkua apiqsruqtanġitchuat ikayuqulutin.

Sagviqsuñ tamatkunuñ pakaaqanġitchuanun uvamnik.” *Isaiah 65:1*

²¹ Aglaan Agaayyutim Israel-aagmiut uqautiginigai Isaiah-kun itnaqhuni,

“Uvlupayaaqman piñhiñañuruñ akuqtuġuqługich tamatkua iñuich

tupiktaitlutin paaqsañaruat uvamnik.” *Isaiah 65:2*

11

Agaayyutim Qiñiqtitkaa Iñuñuksriñi Iñuksraqtaañitñun

¹ Apiqsrulgitchuñ. Agaayyutim ayañniqpagitmi iñugikkani? Qañaa! Uvañ Israel-aagmiuñuruñ. Uvañ kiñuviaġigañ Abraham-ñum, ilaġigaatñ sivulliaqquaat Benjamin-mik.

² Agaayyutim ayaksimaitchai Israel-aagmiut piksraq-taagikkani inilġaan. Iisimagiksi uqalħa Agaayyutim Elijah-kun, qanuq ilaan iniqsruħha Agaayyutmun akitñaqługich iñugikkani Israel. Elijah niqliqsuq, ³ “Ilinisa tuqluġataġaich sivuniksriqiritin, suli siqumitlugich tunillaġviich. Uvañ kisma sivuniksriqiriniñ kisinjuqtuñ. Pakmaasriñ tuqunniagaqspimigaatñ.” ⁴ Aglaan qanuq kiuniqpaun

Elijah? Agaayyutim nipliutinigaa, “Kisinnungitchutin. Piqaqtunja 7,000 iñunnik Israel-mi putqatangitchuanik atrinjanun Baal-nun.” ⁵ Pakma taatniitmiuq. Iñugiakkitchuanik Israel-aagmiuqaqmiuq Agaayyutim piksraqtaanijnik ihuaqqutrihigmigun. ⁶ Tarraami, anniqsukkaupmata Agaayyutim ihuaqquataagun anniqsukkaungitchut savaaqaligmiktigun. Anniqsukkauhiñauniqpata savaagmiktigun tarra anniqsugiaq Agaayyutim ihuaqquataagun ilumun suungiññayaqtuq. ⁷ Taamna taatna atuummiñiqsuq, Israel-aagmiut piññaktaagingiññigaat pakaagikkaqtin. Aglaan Agaayyutim piksraqtaagikkañiñ piññaktaaginiigaat [ilaan nalaunnasripchaqamigich inmiñi]. Atlataasrii siqquqsipkañigaich uummatitin sulinaalagñiñgihutin Agaayyutmik. ⁸ Aglausimaruq Agaayyutim uqałhani itna,

“Agaayyutim isrumalguiliqsinnigai aasrii kaniqsitłaiqhutin.

Taatnaqhutin qinıtlaigñiqsut irimiktigun sulitusraatłaiqhutin siutmiktigun.

Taamna atuummiñiqsuq uvluvanunaglaan.” *Deuteronomy 29:4; Isaiah 29:10*

⁹ David-tuuq nipligñiqsuq,

“Nigiqpaligmikni napitaulutin naniqtillich.

Paasraaqtilutin anasriñjuqsakkaulich.

¹⁰ Irigikkañich taaqsilutin qinıtlaiglich.

Tunugikkañich pilguilighich sakuuhigmikniñ.” *Psalms 69:22, 23*

¹¹ Apiqsrulgitchunja, Jew-nuruat ayakmatrun Christ, Agaayyutim taavrumuuna piyaqquqtinniqpagich? Qanjaal Aglaan navguilhata tikiutipkañigaan anniqsugiaq Jew-nungitchuanun. Taamna atuummiñiqsuq Jew-nuruat siqñaliquplugich.

¹² Tarra Jew-nuruat navguilhata tikiutipkañigaan ikayuusriaksraq nunam iñuiñun sulinaal Jew-nuruat ayailhata Christ-mik tikiutiplugu anniqsugiaq Jew-nungitchuanun. Maatnatarra qanutun nakuutluktigigisiva ikayuusriaksraq taimanigun iluqaisa Jew-nuruat taputraukpata ilinıtñi Agaayyutim piksraqtaagikkañiñi.

Agaayyutim Qiniqtitkaa Ilunñuksriñi Jew-nungitchuanun

¹³ Pakma uqaqtunja ilipsitñun Jew-nungitchuanun. Uqqiraqtigigaanja Jesus-nun Jew-nungitchuanun, aasrii savautrihamni savaktunja pisuqtilaaqtunja. ¹⁴ Nigiugaqaqtunja iñugikkatka siqñaliquplugich. Taavrumuunaasriñ ikayugayaqpalukkitka anniqsukhsrañatnun.

¹⁵ Jew-nuruat tunutmatrun Agaayyun, ilaa ilauraaniktuq atlanik iñunnik. Aasriñ sua itkisiva taimanigu Agaayyutim akuqtuqpagich Jew-nuruat? Taapkua iñugiliutitqikkisigai Agaayyutim,

iñuktitun anitqikkauratitun tuqunaruaniñ. ¹⁶ Sivulliq

qaqqiaksraq qaisauniqpan Agaayyutmun, tarra iluqani qaqqiaq ipqikkauruq. Suli kanjigikkanj napaagtum ipqitpata, taatnatuntuuq akiğugikkanj napaagtum ipqitmiut. ¹⁷ İlanjich akiqqut napaagtuğiksua miñ piyakkaurut aasrii akiğua atlakkam napaagtum iliplugu sivulligmun napaagtumun. İlipsi Jew-ñunğitchuani atlakkaqtatun akiqqutun ittusri. Pakmaasriiñ sayaqaaqsirusri iñuupmiplu sri sivulligmiñ napaagtumiñ atriqaqtuamiñ taapkunanitun Jew-ñuruatitun. ¹⁸ Taatnaqhusri uqaviksuksraunğitchusri tamatkunuuna akiqqutigun piyaqtautigun. Uqaviutiksraithusri. Suvaata? İlipsi iñuupkanğitchiksi kanja napaagtum, aglaan kanjan uumapkagaasri. ¹⁹ Nipliñhiñ aunisuknaqtusri, “Akiqqut piyakkaurut ilaliutitlasripluta napaagtu anun.” ²⁰ Taamna ilumutuuruq. Aglaan akiqqut piyakkaurut Jew-ñuruat ukpiqsriñğilhatigun. Taatnaqhusri ilaliutirusri napaagtumi takku ukpiqsriplu sri. Tarra kamasraaqasri aglaan taluqsrisitchi. ²¹ Agaayyutim napaagtum akiqqi itinginiñiqpagich nagguvatni, ilaan kipiviaqmigaasri Jew-ñunğitchuasrii. ²² Taatnaqhusri ilitchuğigiksi Agaayyutim iluaqqutriñhalu taluqnañhalu. Agaayyutim anasriññuqsagağigai tamatkua maligutchiñğitchuat inmiñik. Aglaan iluaqqutigaasri iñuuniaqtuiñaqapsi iluaqquataagun. Taatnanğisuağupsi kipikkaugisipmuisri napaagtumiñ. ²³ Jew-ñuruat ukpiqsritqiaqsikpata Agaayyutmik akuqtutqikkisigai. Agaayyutim pitlallapiaqhuni ilihñiñaugai kiñumun inaatnun. ²⁴ İlipsi Jew-ñunğitchuani atriqaqtusri akiqqumik kipikkauruamik atlakkamiñ napaagtumiñ ilaliutiplusriasrii napaagtullautamun, uvva taamna akiğunğitchaluaqtuaq napaagtullautami. Jew-ñuruat atriqaqtut akiqqumik nausuuruamik napaagtullautami, aasriiñ Agaayyutim nalupqinaiglugu ilitqikkisigai napaagtuñatnun.

Agaayyutim Qiñiqtitkaa İlunñuksriñhi İluqaitñun İñunñun

²⁵ Aniqatiumaan, kanjqsitqugipsi uumiña nalunaqhuni ilumutuuruamik, kamasraaqunğitlu sri isrumatunilusu. İlumutuuruuq una: ilañhiñanjich Israel-aagmiut tikkanasrigaluaqtut. Aglaan taamna simmiğñiaqtuq iluqatin piksraqtaañuruat Jew-ñunğitchuat utlautikpata Agaayyutmun. ²⁶ Taimanigun iluqatin Israel-aagmiut anniqsuğisirut. Aglausimaruuq Agaayyutim uqalhani, “Anniqsuqti agğigisiruq Zion-miñ.

Piigisigaa iluqaan agaayyutaiñiq kiñuvianjñiñ Jacob-ñum.

²⁷ Tarra piigupkich killuqsautinjich

tanjigñiağiga sivunniugutiga taipkunuña iñunñun.” *Isaiah*

59:20, 21; 27:9; Jeremiah 31:33, 34

28 Jew-ḡuruat ayaḡniḡaat akuqtunḡitḡugu tusraayu-
gaallautaq. Taatnaqhutiḡ akitḡnaqtuligḡiḡniḡaat Agaayyun
piqtugiplusri. Aglaan Jew-ḡuruat Agaayyutim iḡugigai
piksraqtaagiplugich. Piḡpagigai piqtugiplugu akiqsruutni
sivullianitḡun [Abraham-munlu, Isaac-munlu, suli
Jacob-mun]. 29 Agaayyutim isrummitqitḡaitchuq
iḡuktigun tuḡḡukkaḡmigun suli aatchuutigun qaisaḡmigun
ilinḡitḡun. 30 Iḡaatniimma ilipsi Jew-ḡunḡitchuani ayakkaqsi
tupigisrunḡitḡugu Agaayyun, aglaan pakma akuqtuirusri
iḡunḡuksriḡiḡmik taapkua iḡuich tupiksriḡiḡhatigun.
31 Taatnatuntuuq pakma Jew-ḡuruat tupiksriḡiḡitḡut
Agaayyutmik. Atriḡlugu Agaayyutim nagliksriḡha ilipsitḡik,
ilinḡitḡik nagligigisipmigai. 32 Takku Agaayyutim iḡisimagai
iluqaisa iḡuich tupiksrisunḡisilaḡatlu piḡḡiḡiḡhatlu.
Piqutigiplugich ilaan qḡiḡitḡitḡukkaa iḡunḡuksriḡiḡ iluqaitḡun.

Quyyan illi Agaayyutmun

33 Ii, Agaayyutim umialgutai uktuḡnaḡumiḡaitḡut.

Puḡiutaalu kaḡiqsimahalu isruitchuq.

Kia-unniḡiḡ iḡuum kaḡiqsipchaḡumiḡaitḡai Agaayyutim sivun-
niutai.

Unniḡiḡ kaḡiqsiyumiḡaitḡaa tumaa.

34 “Kia iḡisimavaunḡ isrummataa Atanḡum?

Kia qaitḡiḡhiḡauvaunḡ alḡaqsruutmik?”

Isaiah 40:13

35 “Kia-unniḡiḡ qaitḡimaitḡaa Agaayyun qanutchimik
utiḡtitaksraḡanik Agaayyutmun.”

Job 41:11

36 Ii, Agaayyutim iḡiḡtaḡigaa suapayaaq.

Suli suapayaaq ittuiḡaḡaqtuq, ilaagun suli ilaanun.

Kamanaun illi Agaayyutmun qanḡavak taimuḡa. Taatnatuq.

12

Qaiḡlusri Agaayyutmun

1 Taatnaqḡusri, aniḡatiumaanḡ, Agaayyutim
qḡiḡitḡinḡanikmatigut iḡunḡuksriḡiḡmiḡiḡik iḡiqsruaḡipsi
timigikkasri iḡuuruḡanḡulugich tuniḡḡautigitḡuplugich ilaanun,
ipqḡiḡuni suli quyaqnaḡuni ilaani. Taamnatarra
savautriḡiksraḡsi ittuḡ Agaayyutikuḡaḡiakun. 2 Atriḡusruḡaḡasri
iḡuiḡun marruma nunam, aglaan simmiqsillusri nutaḡtil-
lusri isrummatigikkasri. Taatnaḡupsi kaḡiqsitḡasriḡiaḡiksi
Agaayyutim pisulḡa ilipsigun. Suli iḡisimatlasriḡiaḡiksi
nakuuruḡaḡ, quyaqnaḡtuḡaḡ Agaayyutmi suli nalaunḡaruḡaḡ.

3 Agaayyutim iḡuaqḡutaagun nipliutiksraḡaḡtuḡaḡ kisu-
payaamun akunnapsitḡi. Isumaniaḡnak nakuuvagiḡḡutin
ilipni. Qḡiḡtuksraurutin ilipnun qanuḡ itilaapiaḡnik. Isum-
matigiunḡ qanutun ukpiqsriḡiaḡqtilaan aatchuusriaḡikkan
Agaayyutmiḡ. 4 Atausriukattaḡhuta timiḡaḡtuḡut aasriḡiḡ

taamna timi iñugiaktuamik sulliñiqaqhuni. Tamatkua timim sulliñgi atlakaagiisigun atuğaqtut. ⁵ Taatnatuntuuq uvagut iñugiaktugut. Aglaan Christ-mi uvagut iluqata atausriğughuta timaurugut, aasriiñ sulliñiğughuta timimi. ⁶ Iluqata atlakaagiñik aatchuusriaqaqtugut. Agaayyutim uvaptiknun qaitchai iluaqutriğimigun. Kiña aatchuusriaqağumi sivuniksriqihigmik, atuğliuñ taamna ukpiqsriğimigun pigikkağmigun. ⁷ Kiña aatchuusriaqağumi savautriğimik, savagli. Kiña aatchuusriaqağniğumi ilisautriğimik, tarra ilisautrii. ⁸ Kiña aatchuusriaqağniğumi pitchuksaagiğimik, pitchuksaagili. Kiña aatchuusriaqağniğumi aatchuiğimik atlanun, aatchuğli naliilaaglugu. Kiña aatchuusriaqağniğumi sivulliuqtiksrauluni, sakuugli sivulliuqtaukiğimiñi. Kiña aatchuusriaqağniğumi nagliksriğimik, taavruma atuğliuñ quviatchauğiguni.

⁹ Piqpaksriğiqsi ilumutuuruksrauruq. Uumigisiuñ tamanna pigiitchuaq, piqpagilugasriiñ nakuuruuq. ¹⁰ Piqpakkutilusri avatmun aniqatigiisun, kamanatluk-tillugich aniqatigikkatin ilipsitñiñ. ¹¹ Iqiasrusruñaqasri aglaan sakuukkitchi, sulii piliqillapiagusri irrutchipsigun savautilugu Atanguruuq. ¹² Quviasrugusri takku piqaqtusri niğiukkamik. Anuqsrususri ihuilliuiq tikitpan. Agaayulusri ataramik. ¹³ Ikayuğlugich Agaayyutim iñui inuqsraqtuat. Tukkiqsuğlugich iglaat kiñunnapsitñi.

¹⁴ Apiqsruqsuñ Agaayyun nagligitqulugich tamatkua nagliksaaqtitchiruat ilipsitñik, iniqsruutilugich aasriiñ apiqsruutisruñaqnağich Agaayyutmun anasriñnuqsaqulugich. ¹⁵ Quviasruqatigilugich tamatkua quviasruktuat. Alianniuqatigilugich tamatkua alianniuqtuat. ¹⁶ Iñuuniaqatigiiyusrii. Kamañağnisruñaqasri ilipsitñik, aasrii ilauraagilugich tamatkua suungiññasrugiruat. İlisimatluñniasruñaqasri supayauranik. ¹⁷ Kia iñuum pimaqłukpasri akisağniasruñaqasri killukun. Iñuuniağitchi iñuñni ihuağnaqtuakun. ¹⁸ Piyumiñağniqtutilaapsitñi iñuuniağitchi qinuirrutillugich kisupayaat. ¹⁹ İauramaañ, akisaqtuğniasruñaqasri atlanik nalaungitpasri, aglaan Agaayyutim akisağligich. Aglausimaruq, “Uvaña akisağisiruña. Uvañauruña anasriñnuqsairagaqtuaq [nalaunñaitchuktuanik], niqliqsuq Ataniq.” ²⁰ Aglaan, Agaayyutim uqalha itnatun,

“Pimaqłuktigikkan niğisukpan niğipchağlugu,
imigukpan imiqtillugu.

Taatnağuvich kannutchakniagiñ katitchipmatun ikualaruanik aumanik taavruma niaquanun.” *Proverbs 25:21, 22*

21 Ki, pigiiitчуamun akiilipkaqtaqnak, aglaan akiiliun pigiitchuaq nakuuruakun.

13

Tupigiraksrat Kavamam Maligutaksraji

1 Iluqasri tupigiraksragigisi kavamam aḡalatai. Kiḡaunniiḡ aḡalatchitḡaitchuq Agaayyutim qaitchiḡisuaqmani saḡḡimik aḡalatchiḡiksrajanun, suli kiḡaunniiḡ aḡalatchitḡaitchuq marrumani nunami saḡḡiqangisuaḡuni Agaayyutmiḡ.

2 Taamna pisigiplugu kia iḡuum akilliḡiuqniktuam kavamamik akilliḡiqsimagaa Agaayyutim inillakkaḡa. Taatnaqami tikiutirraqtuq anasriḡḡuqsautmik iḡmiḡun.

3 Tamatkua iḡuuruat nalaunḡaruakun sivuuḡayumiḡaitchut sivulliuqtinik, aglaan kisimiḡ tamatkua iḡuumaqḡuktuat. Sivuuḡagisrunḡitchupku aḡalatchisiquaqtuq savaaḡiuḡ nalaunḡaruq aasriili aḡalatiḡ quyagiyumagaatin.

4 Taamna Agaayyutim savaktigigaa ikayuqplutin. Aglaan atuḡuvich nalaunḡaitchuamik iqsiviksran tarra. Aḡalati saḡḡiqaqtuq anasriḡḡuqsaitḡasriplugu. Taamna Agaayyutim savaktigigaa anasriḡḡuqsaitḡasriplugu pisigiplugu Agaayyun tamatkuniḡa atuqtuanik nalaunḡaitchuamik.

5 Taatnaḡusri tupigiraksragigisri kavamat pisigiplugik taapkuak: anasriḡḡuqsakkauyumiḡaitchumuusri, suli ilisimalusri qauḡrimmaḡiutillautapsitḡi tupiksriḡuni nalaunḡatilaanik.

6 Tarra akiliiruksraupiaqmiusri tax-sinik, takku tax-siliqirit savaktigigai Agaayyutim savaaḡipmatruḡ savaaqtin.

7 Akiliisitchi iluqaitḡun aḡalatiḡrutiquaqtuanun niḡḡiuqsruutipayaapnik, akiliḡlugich iluqaisa tax-sinik akiliḡḡaqtuq, taluḡilugich taluḡiraksrauruat suli kamagilugich kamagiraksrauruat.

Piqpakkutiḡ Atlanik

8 Akiqsruumisrunaḡnagich iḡuich qanutchiḡnik. Aglaan ataramik piqpagiraksragigitin atlat. Iḡuk piqpaksriḡuq atlamik tupiksriḡiḡsuq iluqaanik maligutaksramik.

9 Maligutaksrami aglausimaruaḡ, “Killuqsagumiḡaitchutin sayunahikun. Iḡuaḡumiḡaitchutin kisumik. Tiglikkumiḡaitchutin. Kaviuqtuksraunḡitchutin iḡuuniaqatvich suuraiḡiḡ.”

Iluqatin taapkuat tillisaurut suli iluqatin atlatlu katisrimarut atautchisun uumani: “Piqpagiyumagiḡ iḡuuniaqatin iliptun ililugu.”

10 Piqpaktam atriatlaitchaa iḡuuniaqan. Taatnamik piqpaksriḡiq atriqaqtuq tupiksriḡmatun iluqaanik maligutaksramik.

11 Taatnatun iḡuuruksraurusri nalaunḡaruakun makunani uvluni. Atakkii annautrauliḡviksraqput, Christ-mun qilaḡmuutikpatigut, qallitḡuktuq pakma ukpiqsriḡqaalḡaptikniḡ.

Taamna ittuq itigviksrakun iñiqtuatun siñignigmiñ. ¹² Unnuaq nunuyasriruq. Uvluq tikiyasriruq. Taatnamik nutqautiraksragigikput killiqihqput pigikkaña taaqtuam suli tigulugich satkui qaumam savaaqatlasriłuta nakuuruamik. ¹³ Ki, iñuuniaqta nalaullugu atrilugich iñuich pigikkañi uvlum. Uvagut piruksraungitchugut naggunaqtuakun nigihikun suli taanñalikun. Ittuksraungitchuq sayunajiq suvałuliglu, naaga anuyajiq siqñatuajiglu. ¹⁴ Aglaan iñuk atipmatun satqagutmik taatnatuntuuq satqagutiqağitchi atanguruamik Jesus Christ-mik, anjalatisruñaqasri kaviugutaiñun kanigruapsi.

14

Upyaktuiñak Atlanik Iñuñnik

¹ Akuqtuğumagiksi sayaiłluqtuq ukpiqsriğimigun uqavaaqatigisruñaqnagu ukpigikkañanik. ² İñajich iñuich ukpiqsrirut nigihhiñauñiplutiñ qanusripayaamik niqimik. Aglaan atlas iñuich ukpiqsriłhat sayaitmata ilinich ukpiqsrirut nigihhiñauñiplutiñ nauriałhiñanik. ³ Taamna nigihhiñauñiruaq qanusripayaamik niqimik isrumaruksraungitchuq nakuutluñniłuni nauriaqtuqtuamiñ. Taamnali nauriaqtuqtuq taatna isrumaruksraungitmiuq niqituqtuq nalaungiñniługu, takku Agaayyutim akuqtuğniğaa. ⁴ Atanniğñiaqtaksrağingitchiñ atlam savaktaa. Qaukian sivunniğisigaa nalautmagaan naagaqaa nalaungitmagaan. İlaa nalaunñaruamik savaaqatlagisiruq takku Agaayyutim nalaunñaruamik savaaqatlapkağisigaa. ⁵ İñuk isrumaruq atausriq uvluq nakuutluñniplugu atlaniñ uvlumiñ. Atlamli isrummatigigai uvlupayaat atiplugich. İñullaak isrummatmiktigun nalupqisrunğiglik nalaunñaruamik savaaqatılaağmiknik. ⁶ İñuk isrumaruq atausriq uvluq pitluktuanuplugu atlaniñ uvluniñ kamakkutigigaa pisigiplugu Agaayyun. Taatnatuntuuq nigiruam qanusripayaamik niqinik kamagigaa Agaayyun, takku qaitchipłuni quyyatmik Agaayyutmun, aasriipsuq nigiruam naurianik kisiitñik kamagipmigaa Agaayyun quyyavigiplugu. ⁷ Nalliqputunniñ iñuutłaitchuq inmiñun unniñ tuqqutłaitchuq inmiñun. ⁸ Uvagut iñuunñapta iñuurugut quyalisukługu Ataniq, suli tuqugupta tuquniaqmiugut Atanikun. İñuu'apta suli tuqu'apta pigigaatigut Atangum. ⁹ Taatnaqhuni Christ tuquruq aasrii anjpkakkaupluni tuqułigmiñ. İñuutqiksuq ataniğitqupluni iluqaitñun tuquruanun iñuuruanunlu. ¹⁰ Suvaatami atanniqsuiñiağaqpich aniqatipnik nakuutluñniplutiñ ilaaniñ? Uvagut qichaqsagumarugut sivuğaañi Agaayyutim, aasrii ilaan atanniğuta iluqata. ¹¹ Aglausimaruq Agaayyutim uqałhani,

“Nalupqinaisilaan̄atun iñuutilaağma, nipliqsuq Ataniq, kiñapayaat putkisirut sivuqqamnun,

aasriiñ iñupayaat kamagisigaat̄a.” *Isaiah 45:23*

12 Atausriukattaağuta kiggutiksraqaqtuksraugisigikput Agaayyun [savaağikkaptigun].

Atlat Killuqsaqtitnagich

13 Taatnamik nutqautiraksrağigikput atanniqsui-
tliqput avatmun. Aglaan isrummatigiraksrağigikput
putukkirviuruksraunğiqput suli aniqatiptiknik
killuqsaqtitchirağingihksraqputlu. 14 Itlun̄a atannamni
Jesus-mi iłisimagiga niqipayaam nakuul̄ha. Aglaan iñuum
nalaun̄aigigumiun̄ taamna tarra ilaani nalaun̄aitchuq.
15 Atniğñigupku aniqatin nigikkapkun tuvranğiññigñ
tumaa piqpaktam. Piyacquqtaqnagu ukpiqsriłha
nigikkapkun nalaun̄agingitpagu. Itqagilugu una, Christ-
num tuqqutipmigaa aniqatin. 16 Uqautigipkaqnagu
atlanun̄ pigiññiługu nakuuruuq ilipni. 17 An̄ayuqautaani
Agaayyutim niqilu imiğlu suksraunğitchuk, aglaan
nalaun̄asripkakkaulikun Agaayyutmi qiñuiññaqaqtugut
quvianaqaqhutalu Ipqitchuakun Irrutchikun. 18 Kiñapayaaq
savautriruuq Christ-mik taatna quyaqnaqtuq Agaayyutmi,
suli iħuagigisigaat atlat iñuich. 19 Ki, pisuqtilaaptikni
iñuuniaqta qiñuiññakun suli sayyillağutiluta avatmun
ukpiqsriłikun. 20 Niğilipkun niqimik suksraunğiqsitnagu
savaan̄a Agaayyutim. Niğiruni iluqaitñik niqinik nakuuruq,
aglaan nalaun̄aitchuq kiñha iñuk killuqsaqtitnapku.
21 Nalaun̄aruq niqitungitchuni taan̄anğitchuniłu suli
piñğitchuni qanutchipayaamik killuqsautigiyumiññakkananik
aniqatvich. 22 Ukpiqsriłhiñ qanupayaaq inniqpan,
nalupqinaisirrun̄ akuqtuyun̄aħha Agaayyutmi. Iñugguuq
quvianamiuruq patchisigingitchuaq in̄miñik iħuagikkağmigun.
23 Aglaan iñuk nalupqisruktuq patchisauruq nigigumi, takku
ukpiqsriłikuunğitchuq. Supayaaq ukpiqsriłikuunğitchuaq,
tarra killuqsautauruq.

15

Maligluq Jesus Christ-ñum Urrakusrautaa

1 Uvagut sayakturuani ukpiqsriłhaptigun
ikayuğniaqtaksrağigivut tamatkua sayaitchuat
pilğuirrutin̄isigun, quyalin̄iasrun̄aqaata uvaptiknik.
2 Atausriukattaağuta quyalin̄iağlavut iñuuniaqativut
nakuul̄iksran̄atnun, sayyillağniağlugich ukpiqsriłhat.
3 Taatnatuntuuq Christ iñuuniaqami quyalin̄iangiññiqsuq
in̄miñun. Itna Agaayyutim uqalhum nipliutiginigaa,

“Iñuich pisaanapmatin, Agaayyuun, atniagagigaatna.”
 4 Qanusripayaaq aglausimaruq qaanisqsuami aglausimaruq ilisautisrukhta niñiugaqupluta anuqsruñkunlu pitchuksaagutigonlu aggiqaqtuaq uqałhaniñ Agaayyutim.
 5 Anuqsruñglu pitchuksaagunlu aggiqaqtuk Agaayyutmiñ. Agaayuruña Agaayyutmun iñuuniaqatigitquplusri qinñiññakun malilapsitñi Christ Jesus-mik. 6 Taatnağupsi iluqasri piqatigiiksitkisirusri, aasriñ atautchisun kamaksruğisigiksi Agaayyun aapagikkaña atannapta Jesus Christ.

Iluqağmiñ Iñuich Quyyagisigaat Agaayyun

7 Christ akuqtuğasri. Taatnatuntuuq akuqtuutiruksraurusri. Taavrumuuna qinñititkisigiksi kamanautaa Agaayyutim. 8 Uqautigipsi, Christ savaktigiliutigaat Jew-ñuruat qinñititchaqłgich ilumutuulhat Agaayyutim akiqsruutaiñ Jew-ñuruat sivullianjitñun 9 suli Jew-ñungitchuat qaitchitquplugich nangautmik Agaayyutmun ilunñuksriłhagun. Aglausimaruq Agaayyutim uqałhani,

“Quyagisigikpiñ akunğatni Jew-ñungitchuat.

Atuğisiruña quyyatinik atigikkaqun.” 2 Samuel 22:50;

Psalms 18:49

10 Uqałiq nipliğñiqsuqsuli,

“Iłipsi Jew-ñungitchuani,

quviasruqatigağitchi Agaayyutim iñuiñik.” Deuteronomy

32:43

11 Uqałiq niplitqinñiqsuq,

“Iluqasri Jew-ñungitchuani quyyasriun ataniq.

Iluqasri iñunni atuğitchi quyyatinik ilaanun.” *Psalms*

117:1

12 Isaiah nipliğmiñiqsuq,

“Kiñuviaña Jesse-m aggiğisiruq anjalatchiyağuni Jew-ñungitchuanik.

Ilaa pisigilugu Jew-ñungitchuat piqagisirut niñiukkamik.”

Isaiah 11:10

13 Injirsuqtuña Agaayyutmun qaitchiraqtuamun niñiukkamik immiquplusri quvianapayaamik suli qinñiññamik tunñalapsigun ilaani, aasriñ sanñiagun Ipqitchuam Irrutchim niñiugaqsi ulipkaulagisiruq.

Paul Uqaqtuq Sivunniutmigun

14 Aniqatiumaan, nalupqigingitçhiga imaqałiqsi nakuuruamik. Iłisimagiga piqalałiqsi kanjqsimmatipayaamik aasrii ilisautritlasripluñsri avatmun. 15 Aglaan aglaagigitka ilisauttutigikkatka ilipsitñun itqağitquplugich. Aglaktuña taluqsrautaiqluñña Agaayyutim iluaqquataagun qaisañagun uvamnun. 16 Christ Jesus-ñum savaktigitqugaaña Jew-ñungitchuanun. Ilaan ilisautritqugaaña tusraayugaallautaq tamatkunuña

tunillautigiquplugich akuqtuyunağlugich Agaayyutmun, ipqiqsillugich Ipqitchuam Irrutchim. ¹⁷ Taatnaqługu savaqatauniqama Christ-mun uqaviutigitlagiga savautriłiga pisigiplugu Agaayyun. ¹⁸ Uqautigigisigiga kisian Christ iñiqsiruaq uvapkun sivulliutlasripluņa Jew-ņungitchuanik tupiksritlasriplugich Agaayyutmik, ami nipliutigikkapkun suli ilitchuqutitigun ¹⁹ suli quvinqaqtuatigun suli sanņiagun Ipqitchuam Irrutchim. Quliaqtuağigiga iluqaallapiaq tusraayugaallataq Christ-kun nunapayaami Jerusalem-iñ Illyricum-munaglaan. ²⁰ Ataramik quliaqtuağisrukkiga tusraayugaallataq nunami iñuņnun tusraangitchuanun Christ-mik. Uvvataku nappaiñiağungitchuņa savaamik atlam iñuum aullağniņanikkaņanik. ²¹ Aglaan aglausimaruatun Agaayyutim uqahani, "Tamatkua sivuani uqautraungitchuat ilaanik qiniğisirut.

Suli tamatkua sivuani tusraangitchuat ilaanik kaņiqsigisirut." *Isaiah 52:15*

Paul Sivunniqsuq Rome-mugukhuni

²² Taamna pisigiplugu iñugiaktuami uvuņanunaglaan nutqaqtitakkauruņa tikiññiałlamni ilipsitñun. ²³ Aglaan pakma quliaqtuağviksraiguti'ama makunani nunaaqqiñi suli iñugiaktuani ukiuni tikitchukkaluaqapsi. ²⁴ Utlakkisigipsi Spain-muksağuma. Nayuqtuallagukkipsi aasriiñ aquagun ikayułhiñaugipsitņa iglauniaguma. ²⁵ Pakma aullağniaqtuņa Jerusalem-mun ikayuğiağlugich Agaayyutim iñui taamani. ²⁶ Ukpqiqriruat Agaayyutmik Macedonia-miļu Greece-miļu quviasruņniqsut qaitchipłutin maninñik ikayuqsağlugich inuqsraqtuat Agaayyutim iñui Jerusalem-mi. ²⁷ Taapku piyumaagņiqsut takku akiqsruummipługich Jew-ņuruat. Jew-ņungitchuat akuqtuiñiqsut irrutchikun ikayuusriaņatnik Jew-ņuruat. Taatnaqhutin ikayutaksrağigaich Jew-ņuruat suurağmiktigun. ²⁸ Qaisaksrağigitka inuqsraqtuanun Jerusalem-mi maniich aatchuutigikkaņich ilinjitñun. Taatnaqqaagłuņa aullağisiruņa Spain-mun, aasrii igliłlamni apqusraallakkisigipsi nayuqtuallagiağusri. ²⁹ Iłsimagiga tikitchuma ilipsitñun tikiutrigisiliga Christ-ņum kamaņaqtuamik ikayuutaamik.

³⁰ Aniqatiumaan, pisigilugu ataniq Jesus Christ suli Ipqitchuaq Irrusriq piqpakkutipkakaņasri avatmun, injigipsi ikayuqupluņa savaamni itqağiluņa agaayułłapsitñi Agaayyutmun. ³¹ Agaayuyumausri annaumaaguluņa ukpiqsriñgitchuani Judea-mi. Agaayuyumausripsuuq taamna ikayuun tikiutiniakkağa Jerusalem-mun quyaqnaqulugu Agaayyutim iñuiñi taamani. ³² Tarra utlakkisigipsi quviasrugluņa ikayuusriaqagağluņa nutaqtirrutmik

ilipsitñiñ, Agaayyutim pitqukpaña. ³³ Agaayyutimtuq qaitchirağaqtuam qinuiññamik nayugumalisi iluqasri. Taatnatuq.

16

Paul Tuyuqtuq Nayaañjanik Ukpiqsriruanun

¹ Uvvauna uqautigigiga ilipsitñun iluagiplugu aniqatvut Phoebe. Ikayuqtigigaa agaayyuvium Cenchreae-mi.

² Akuqtugumagiksi Agaayyutim inuiñ akuqtuiruksraulhatitun kisunik Phoebe-m. Ikayuqsimagaaña suli inuigiaktuat inuich.

³ Tuyuqtuña nayaañjanik Priscilla-mun suli Aquilamun savaqatigikkakka Christ Jesus-kun. ⁴ Sugingiqługu inuudiqtik annautimagaatña. Taatnaqlugik quyallapiağikka, suli iluqatin ukpiqsriruat agaayyuvinñi Jew-nunğıtchuat quyagillapiağaittuuq. ⁵ Tuyuqtuña nayaañjanik ukpiqtuanuruanun katiragaqtuanun tupqakni. Tuyuqtuña nayaañjanik ilannamnun Epaenetus-mun sivulliuruamun nunañani Asia-m maliguaqlugu Christ.

⁶ Tuyuqtuña nayaañjanik Mary-mun sakuuktuamun akunipsitñi.

⁷ Tuyuqtuña nayaañjanik Andronicus-mun Junias-munlu, ilakka isiqtaupmiruak isiqtau'amaptuuq. Uqqiraqtit kamañaqtuağigaik ukpiqsriruanñuqqaqtuak sivumni.

⁸ Tuyuqtuña nayaañjanik Ampliatu-mun ilannamnun Agaayyutikun. ⁹ Tuyuqtuña nayaañjanik Urbanus-mun savaqatigikkamnun Christ-kun, suli piqpagikkamnun Stachys-mun.

¹⁰ Tuyuqtuña nayaañjanik Apelles-mun; uuktuakkau'ami [ukpiqsriğigmiñi] qinıiqtitkaa ilumutun piqpaksriği Christ-mik. Tuyuqtuña nayaañjanik iluqaitñun qitunğaiñun Aristobolus-nun.

¹¹ Tuyuqtuña nayaañjanik Herodion-mun ilamnun, suli iluqaitñun qitunğaiñun Narcissus-nun pigikkanun Atanğum. ¹² Tuyuqtuña nayaañjanik Tryphaena-mun suli Tryphosa-mun, taapkuak ağnak savaktauruak Atanığmun. Tuyuqtuña nayaañjanik Persis-mun ilannamnun sakuullapiaqtuamun Atanığmun.

¹³ Tuyuqtuña nayaañjanik Rufus-mun ukpiqsriruanullautuamun atanikun, suli aakanun; taamna aakaupmiuq uvanun. ¹⁴ Tuyuqtuña nayaañjanik Asyncritus-mun Phlegon-munlu Hermes-munlu Patrobas-munlu Hermas-munlu suli iluqaitñun aniqatiunun ilinıtñiittuanun.

¹⁵ Tuyuqtuña nayaañjanik Philologus-munlu Julia-munlu, Nereus-munlu aniqataanunlu, Olympas-munlu, suli iluqaitñun Agaayyutim inuıñun taraniittuanun.

¹⁶ Pağlatisritchi avatmun kunigutmik ipqitchuakun piqpakkutikun. Iluqağmin ukpiqtuanuruanı Christ-nun tuyuğasri nayaañjanik.

Iłammiuġutit

17 Aniġatiut, qaunagipiaqugipsi iñuñnik ak-
 illiġiiksitchiraġaqtuanik suli iħuilliuqtitchiruanik atlanik
 ukpiqsriħhatigun. Akilliliqsimagaat ilumutun ilisauttun
 ilisauttusriaqsi. Piisimaagitchi ilinjitñiñ. 18 Taatnatchich
 iñuich savautriñġitchut atannaptiknik Christ-mik, aglaan
 savautriħhiñaqut inmiknik pisuliġmiktigun. Uqallautaġutitigun
 uqayusraaġutitigunlu kinnitchiñiaġaich iñuich naluruat
 ilumutuuruamik. 19 Iluqagminj ukpiqsriruat tusraagaasri
 tupiksriñiplusri. Taatnaqluħa quviasrullapiaqtuħa
 ilipsigun. Iłisimallautaqugipsi nakuuruuq suli piisimaaqugipsi
 pigiitчуamiñ. 20 Taatnaġupsi Agaayyutim tikiutriruam
 qinuiññamik qilamik akiililłapiaġisigaa tuunġaq. Iħuaqputaan
 atannapta Jesus-ħum nayuġlisi.

21 Timothy savaqatiga tuyuqtuq nayaanħanik, ukuaptuq
 ilatka Lucius, Jason, suli Sosipater. 22 Uvaħa Tertius,
 aglaktuħa uumiħa tuyuutaanik Paul-ħum. Tuyuqtuħa
 nayaanħanik ilipsitñun Christ-kun atanikun. 23 Gaius-
 ħumlu tukkuġikkagħma iluqagminjlu ukpiqtuanħuruat tuyuġasri
 nayaanħanik. Taatnatuntuuq Erastus suli aniqatvut Quartus
 tuyuqmiuk nayaanħanik. Erastus ilirakuviuruq uvani
 nunaaqqimi. 24 [Iħuaqputaa atannapta Jesus Christ nayuġlisi
 iluqasri. Taatnatuq.]

Agaayulġlu Nanġaunlu Agaayyutmun

25 Quyyan Agaayyutmun! Agaayyutim kisimi makit-
 taagiksitlagaasri ukpiqsriħipsitñi tusraayugaallautakun quli-
 aqtuagikħapkun. Taamna tusraayugaallautaq Christ-kun
 kañiqsiñaitchuuaq taimani, 26 aglaan pakma ilitчуuqnaqsiruq suli
 nalunaiqluħu ilitчуuġipkakkauruq iluqaitñun iñuñnun ukpiliqu-
 plugich aglaanħisigun sivuniksriqirit tuvraqħuħu tillisaagun
 isruitчуam Agaayyutim. 27 Kisianun isrumaturuamun
 Agaayyutmun illi kamaun qanħavak taimuħa Jesus Christ-
 kun. Taatnatuq.

Paul-ŋum Sivulliich Tuyuutai Corinth-aġmiunun

¹ Uvaŋa Paul, aglaqatiqaqtuŋa Sosthenes-mik aniqatip-tiknik. Agaayyutim piksraqtaagigaanċa uqqiraqtaupluŋa pigiplugu Christ Jesus. ² Tuyuqtuŋa ukuniŋa tuyuutinik ilipsitñun Corinth-miittuanun, ukpiqtuanuruanun Agaayyutmun. Iñugiliutigaasri Agaayyutim ipqiqaqsiqkaqhusri Christ Jesus-kun, ilaġiplugich iñupayaat nanipayaag agaayusuuruat atannaptiknun Jesus Christ-mun ilaisaptuuq Ataniġikkaŋatnun. ³ Uvvatuq Agaayyutim aapagikkapta suli Jesus Christ Atannapta iħuaqqutillaŋniaġlisi suli tutqiksiliusri.

Ikayuusriasi Ukpiliqapsi Christ-mun

⁴ Ataramik quyasuugiga Agaayyun pisigiplusi, atakkii iħuaqqutigaasi Christ Jesus-kun. ⁵ Piqatauħlaptikni Christ-mi ikayuusiaqaqtusri atqunallapiaq supayaakun, uqautriħipayaapsigun suli ilitchuġiħapsigun. ⁶ Uqaliq Christ-kun nalupqinaiqsuq ilipsitñi, atakkii iñuutichisi atlaŋuquhutin, ⁷ piqaqhusri qanusripayaamik aatchuutaanik Ipqitchuam Irrutchim, utaqqiħipsitñi sagviħiksraŋanik atanipta Jesus Christ-ŋum. ⁸ Ilaan qaunaginiagaasri ukpiqsriħapsigun isruanunaglaan, patchisaillusriasriiñ aggiqpan ataniqput Jesus Christ atanniityaġuni iñupayaanik. ⁹ Agaayyun tuniqsimaruq tuqħuqtigikkaqsi piqatautquplusi iġniġmiñun Jesus Christ-mun atannaptiknun.

Atinjirrutinjich Ukpiaqsriuat

¹⁰ Aniqatiumaan, injiġipsi sanjiaqħagun atanipta Jesus Christ aniqusrimaaqplusri avgummataiġusriħu suli atausinjhuqatigiħuqplusri isrummatipsitñi suraġaħapsitñiħu. ¹¹ Aniqatiumaan, ilaŋisa iñuich Chloe-ŋum ilaiñ nalupqinaiqħuq uqautigaatŋa qapiqsigiutraġniplusi [tillisaipsigun uvamniñ]. ¹² Nipliutigikkaŋat uvamnun itnauvva, ilasi uqaqtut “Paul-kuaqtuŋa,” atlat “Apollus-kuaqtuŋa” naagaqaa “Cephas-kuaqtuŋa” naagaqaa “Christ-kuaqtuŋa.” ¹³ Qanuq pivisi? Christ avgumayumiñaitchuq! Uvaŋa Paul, aasriiñ kikiaktuutrauyumiñaitchuŋa pisigilusri. Uvvasuli, paptaakkaungitchusri maliguaqsiutisukhusri uvamnun! ¹⁴ Paptaagikka Crispus-lu Gaius-lu, aasriiñ quyagiga Agaayyun paptaaġingihiga atlamik nallipsitñik. ¹⁵ Kiħauniiħaasii nipliġumiñaitchuq paptaakkaunihuni attapkun maliguaqsiutisuguni uvamnun. ¹⁶ Aa, paptaaġigaluaqmiuŋa tupiqatinjñik Stephanas-ŋum, aglaan atlakun naluruŋa

kimik paptaagitnihimnik. ¹⁷ Atakkii Christ tiliñgitchaanja paptaaqsiyaquluna aglaan quliaqtuaqitquplugu tusraayugaagiksuaq. Quliaqtuaqigupku tusraayugaagiksuaq puqiutaagun iñuum, ilipsi aglakmatun, tarra Christ-ñum tuqulha sannigutami ilumun sanñiqagumiñaitchuq.

Agaayyutim Qiñiñaqtitkaa Sanñiñi Puqitniñu Christ-kun

¹⁸ Quliaqtuaqaliq tuqulhagun Christ-ñum pisigiplugich iñuich killuqsautinich suutnaungitchuq tamatkununa tammaummiranun, aglaan taamna quliaqtuaqaliq sanñigigaa Agaayyutim uvaptiknun anniqsuumaaqtuanun.

¹⁹ Atakkii aglausimaruq Agaayyutim makpiñaanñi itna,

“Puqiutaat isrumaturuat piyaqqugisisigaa,

suli piiqsillugich kanñiqsimahat ilisimaniraaguuruat.” *Isaiah 29:14*

²⁰ Taamna taatniinniqpan suniañniqpat isrumaturuat iñuich? Suniañniqpat puqiksaat ilisautrit? Suniañniqpat tamatkua qapiqsailiralguruat? Agaayyutim nalupqinaiguugaa puqiutaat nunam iñuiñ puqillapialhat. ²¹ Agaayyun ilumun isrumaturuaq ilisimaniqsuq nunam iñuiñun ilitchugiyumiñaisilaagmiñik inmin puqitmiqtigun. Taatnamik Agaayyutim sivunnigñigaa anniqsugiaqługich iñuich ukpiqikpatrun tusraayugaagiksuaq.

Taamna tusraayugaagiksuaq suuknaungitchuq iñunñun nunam. ²² Jew-ñuruat inñiguurut nalupqinaigutitquplutiñ quvinqaqtuanik, Jew-ñunitchuatli kiggutiqatlasrukhuñ puqitmiqtigun. ²³ Aglaan uvagut, quliaqtuaqigikput Christ kikiaktuutrauplugu. Taatnasriq quliaqtuaqaliq Jew-ñuruanun piñailutağiniğaat aglaali Jew-ñungitchuanun kinnauniğautauniqsuq.

²⁴ Aglaan Christ-kun Agaayyutim qiñiqtitkaa sanñiñi puqitniñu tamatkununa Agaayyutim tuqłukkanñun, Jew-ñugaluññağmin suli Jew-ñungitchaluññağmin, ²⁵ atakkii kinnauniğutaa Agaayyutim isrumatutluktug iñunñiñ, suli sayaiñha Agaayyutim sanñiqatluktug iñunñiñ.

²⁶ Aniqatiumaan, isrummatigisiun qanusriutilaaqsi tuqłukkaukapsi ukpiqsriruatquplusri, iñugiaktuat akunnapsitñi isrumaturuanungitchut anjalatchisiqangitłutiñlu umialguranungitłutiñlu. ²⁷ Agaayyutim piksraqtaaginiğai puqiitchuanñi nunam qanugviiquplugich isrumatuniraaqtuat. Taatnatun Agaayyun piksraqtaaqtuq sayaitchuanñiñik nunam kanñutchtitthaqługich sayakturuat. ²⁸ Aasriisuli piksraqtaaginiğai iñuich kamanangitchuat marrumani nunami nağğugikkauruatlu suungillağutitthaqługich kamanagniraaguuruat iñuich. ²⁹ Taatnamik kiñaanñiñ iñuk uqavigaagumiñaiñiñiqsuq Agaayyutim sivuğani.

³⁰ Agaayyutim atausriññuqasiutipkağasri Christ Jesus-mun,

puqiutiguqtuaq uvaptiknun Agaayyutmiñ. Agaayyutim qiniqtitkaa puqiutni Christ tuqupman piqutigipluta anniqsugiaqhuta. Tumigiplugu taamna Christ Agaayyutim nalaunnasripkagaatigut suli inugiliutipkagaatigut Agaayyutim ipqiqhuta suli tasugaatigut killuqsautaiqhuta. ³¹ Taatnali aglausimaruatun Agaayyutim makpigaanani, itna, "Inuum uqavigaagukkumi kamaksrugliun atangum iniqtaña."

2

Tusraayugaagiksuaq Christ-kun Sanniğutami

¹ Aniqatiumaan, uvaña tikitqaaqama ilipsitñun quliaqtuağigiga Agaayyutim tusraayugaagiksuaña nalupqinaiqlugu atusunaqnaña uqalıǵnik kanıqsitlaisapsitñik. ² Sivunniqsuna nayuutihamni ilipsitñi quliaqtuaqagukluña Jesus Christ-ħhiñamik tuqqutauħhanıǵlu sannıǵutami. ³ Ilipsitñi itnama sayaitchuna, iqsiplunalu suli uuliksipluna. ⁴ Quliaqtuaqama maliksuaqusaangitchipsi inuich puqiutaatıgun, aglaan uvapkuaglugu Ipqitchuam Irrutchim uqautigaasri nalupqinaiqlugu sanñiñi. ⁵ Quliaqtuaqtuna taatna ukpiqsritquplusri Agaayyutim sanñiagun puqiutıngısanatıgun inuich.

Agaayyutim Puqiutaa

⁶ İlisautrisuugaluagmiugut isrumattutmik Agaayyutmiñ qatqitchuanun ukpiqsriğimikni. Aglaan tamanna isrumattun ingitchuq ukpınaitchuaniñ naagaqaa sivulliuqtaiñiñ nunam suksraungıgñiaqtuaniñ. ⁷ Aglaan isrumattun uqautıgıkkaput Agaayyutim nalunaqtuaq isrumattutıgıgaa inuich nunam kanıqsitlaisanat. Agaayyutim sivunniutıgıgaa, sivuaniımma nunamik inıqsıgaluaqani, piqatautlasriñiağnipluta ilaan kamanautmiñi. ⁸ Nalliataunniñ marruma nunam anjalataisa kanıqsımangıtchaat, takku kanıqsımanıgumıtrun kikiaktuutınayaitchaat atanıq Jesus Christ kamanautıqatuaq atrıplugu Agaayyun piqaqmatun. ⁹ Aglausımaruq Agaayyutim Makpigaanani taapkunuuna kanıqsitlaitchuatıgun, itna,

"Sut inuum tautuksımaısanı

unniñ tusraamaısanılu

unniñ isrumatıgıtlaısanılu,

taapkua Agaayyutim itqanaiyağai tamatkunuña piqpagirimiñun."

Isaiah

64:4

¹⁰ Aglaan Agaayyutim satqummıgñığai uvaptiknun Ipqitchuakun Irrutchıgımgıgun. Ipqitchuam Irrutchim ilısimagai supayaat, suvaluk nalunapiagataqtuat Agaayyutim piğıkkanı. ¹¹ Atakkii kia-unniñ ilısimangıtchaa isrummataa atlam inuum. Kisimi inuum irrusrian ilısimagaa

isrummatni. Taatnatun kia-unniin ilisimangitchaa pigikkañi Agaayyutim kisimi Irrusrian Agaayyutim. ¹² Ukpiqsiriruaquqapta akuqtuiniñgitchugut irrusrianik nunam inuiñ, aglaan Agaayyutim Irrusria aggigñiqsuq uvaptiknun ilitchuñitqupluta iluqaitñik Agaayyutim akiilaanik aatchuutaiñik uvaptiknun. ¹³ Uqaqapta Agaayyutim nalunaqtuananik uqangitchugut inuich puqutaatigun aglaan ilisausriaptigun Irrutchimiñ, aasriin Ipqitchuam Irrutchim satqummigñigai ilumutuuruat nalupqinaiqługich inunun piqaqtuanun Ipqitchuamik Irrutchimik. ¹⁴ Inuum piqangitchuam Ipqitchuamik Irrutchimik tunnaviqaqtuam lu isrummattutmiñun kanjqsitłaitchai sut Agaayyutim Irrusrian satqummikkañi. Tamatkua isrumatuitchuanurur ilaani, atakkii kisimi Ipqitchuam Irrutchim puttuqsripkañigai. ¹⁵ Inuum puttuqsripkairiqaqtuam Ipqitchuamik Irrutchimik kanjqsitłasrirañigai supayaat, aglaan atlat inuich atanniyumiñaitchut ilaanik atakkii kanjqsitłaitchaich sut ilaaton. ¹⁶ Atakkii Isaiah-unniin sivuniksriqiri apiqsruaniktuq, itna, “Kiami ilisimavaun isrummataa Agaayyutim, suli kia ilisautitlavaun?” *Isaiah 40:13*
 Aglaan Ipqitchuamik Irrusriqaqtugut ilisimapluta isrummataanik Christ-nun.

3

Agaayyutim Savaktaağrui

¹ Aniqatiumaan, uqautrilguitchuña ilipsitñun uqautripmatun inunmun irrutchikuagaiaqtuamun. Uqaqatigiqqaaqapsi inuuniagaqtusri puqutipsigun inuktun kanjgruaqaqtuaton suli aniqammiuratun ukpiqsriñigmiñi. ² Iisaututigaa milulhiñatun ittuq niqipiatun ingitłuni takku isilğaguqsimaitłusrisuli kanjqsitłaitłusri. Pakmaunniin piyumiñairgaqtusri, ³ takku ukpiqsriruanugaluannapsi kanjgruaqtaqaqtusrisuli inuuniaqhusri lu inuktun ilisimangitchuatun Christmik. Killuqsrisiqagupsi avatmun uqavaağutilusri lu kanjgruaqtaqaqtusri suli aullasriqaqtusri inugruiñatun. ⁴ Tarra ilari nipliqsuq, “Paul-kuaqtuña,” suli ilanatsuli “Apollon-kuaqtuñali.” Taatnağupsi kanjgruaqtaqağniqsusisuli. ⁵ Uvva kisuuniqpa Apollon naagaqaa kisuuniqpa Paul? Apollon uvañalu savaktaulhiñagtuguk aasrii tumigiplunuk ukpiqsriaqsiplusri. Agaayyun qaitchiraqtuq uvaptiknun savaaksraptiknik inullaanupluta. ⁶ Quliaqtuaqama inuktun nautchirriiruatun ittuña, Apollon-suli inuktun imaqtigiruatun ittuq. Aglaan Agaayyutim naupkağagigaa ukpiqsriñiqsi. ⁷ Inuk nautchirriiruaq inuglu imaqtigiruaq qulliuñgitchuk. Kisimi

Agaayyun qulliuruq atakkii naupkairaqtuq. ⁸ Uvva iñuk nautchirriuruq suli iñuk imaqtigiruaq atiruk savautriñhakni, aasriiñ inmikullaa akuqtuigisiruk akiññaaktaaksragmiknik savaallaamiktigun. ⁹ Agaayyutim piqatigiiksitluta savaktigigaatigut. Ilipsiñi Agaayyutim nautchiivigigaasri. Uvvasuli Agaayyutim tupigipmigaasri. ¹⁰ Isrumaturuatun tuppiuqtitun, maliklugu ihuaqqutaa Agaayyutim uvamnun, inillakkiga nappaivik ukpiqsriñlipsitñun. Atlat nappairut qaanun taavruma nappaiviliutauruam, aglaan iñullaa qaunagiruksrauruq qanuq nappaisilaagmiñik. ¹¹ Taamna nappaiviliutauruq ilipsitñi Jesus Christ-ñuruq-tarra. Kiñaunniñ iñuk iliriniangitchuq atlamik naagaqaa pitlukuamik nappaivimik taavrumañ nappaiviliutauruamiñ. ¹² Kiña iñuk nappaitlaruq taavrumañ nappaivimun atuğlugich akisuruat sut maqutlaitchuat naagaqaa atuğlugich akiisuurat sut maquyaruat. ¹³ Iñupayaam savaañ satqummigñiaqtuq nalupqinağlugu uvluani atanniiviksram. Taavrumani uvlumi iñullaam savaañ uuktuakkaugisiruq iknikun ilitchuğipkağlugu qanutchiutilaañ. ¹⁴ Tarra ikniğum ikingitpagu iñuum nappakñ nappaiviliutauruamun akuqtuigisiruq akiliusiaksragmiñik. ¹⁵ Iknigum ikiniaqpagu iñuum nappakñ nappaiviliutauruamun taavruma savaañ suksraunğigisiruq, aglaan anniqsukkaugisiruq tigulikkaupmatun ikualaruamiñ ikniğmiñ. ¹⁶ Nalupqinaitchuamik puttuqsrimarusri Agaayyutim iñuutilaañanik ilipsitñi. Ittusri ilaan agaayyuvikpañatun tupqatunlu, suli Agaayyutim Irrusria nayuutipluni ilipsitñi. ¹⁷ Kia iñuum piyaqquğumiñ taamna Agaayyutim agaayyuvikpañ, Agaayyutim suksraunğigñiağmigaa taamna iñuk. Atakkii Agaayyutim agaayyuvikpañ ipqitchuanuruq. Ilipsiasriñ Agaayyutim agaayyuvikpagigaasri.

¹⁸ Kiñaunniñ sagluqinani inmiñik. Kiñapayaq akunnapsitñi isrumatuniraaguuymi marrumani nunami ilitchuğiqqaagliñ naluluqtilaani puqutinikkumauqli isrumattutaanik Agaayyutim. ¹⁹ Atakkii puqiutaat ukpiñaitchuat suñiñaurut Agaayyutmi. Agaayyutim Makpiğañani aglausimaruq, “Añurağigai isrumatuniraaqtuat iñuich pitqiksugautaatigun.” ²⁰ Aasrii aglaksimapiñ, “Agaayyutim ilisimagai isrumatuniraaguuuruaq isrummatinich suksraunğisilañat.” ²¹ Taatnamik uqaviutiqaqasri iñuktigun, atakkii iluqaisa pigigisi — ²² Paul-lu, Apollos-lu, Cephas-lu, mannalulu suli nuna, iñuuklugu suli tuquq, pakmalu ittuat suli tikitchumaaqtuat aquagun—iluqaisa pigigisi. ²³ Aglaan ilipsi Christ-ñum pigigaasri, Christ-aasriñ Agaayyutim pigigaa.

4

Christ-ŋum Uqqiraqtai

1 Taatnamik iñuich isrummatigiraksragigaatigut savaktauniłuta Christ-mun suli Agaayyutmun quliaqtuaquniłuta nalunaqhutiŋ iłumutuuruaniñik. 2 Aasriiñ niğiuginaqtuq iñuum savaktauruam tuniqsimaruksrautilaanja savaamiñi. 3 Qanutchiupluja savaktauvik? Sugingipiagiğiga sivunniğagupsitja unniiñ atlat iñuich pikpatja. Sivunniğangitchuñauñniñ uvamnik. 4 Iłisimagiga killuliqinğiğiga, aglaan taamna nalupqinaigutaunğitchuq patchisaılaanuniłuja. Taamna atanniqsuiñiaqtuq uvamnik, ilaa Atanguruuq Agaayyun. 5 Taatnamik uqaqasri iñuk patchisauniługu sivuani atangum aggigviksrajan. Sagvigisigai iluqaisa iriqsimaruañi taaqtuam suli salapqigıługich iñuich nalunaqtuakun sivunniugutiñich. Taraniasriiñ Agaayyutim iñullaa nangagisigaa.

6 Aniqatiumaan, pisigiplusri uvamnıglu Apollos-mıglu atrikusautiqaqtuja. Iłitchitqugipsi uvaptikniñ kamasraaqniktuksraunğiñnipluñi iñuñmik nakuqsitıługlugu atlamiñ iñuñmiñ akunnapsitñi, tuvragıługich iłisauttutigikkañja aglausimaruaq Agaayyutim makpiğaanjiñi. 7 Naaga nakuutlukkasugivich atlaniñ? Supayaaq pigikkan aatchuusriagiğini Agaayyutmiñ. Aasrii akuqtuağiniğupku suvaata uqavigaaqpich piññaaktaagipmatun iłiplugu? 8 Isrummatiqagñiqsusri piqaaniñnipluñi supayaamik. Aatai, umialgunivisi! Isrummatiqagñiqsusri aňalatitun iłipluñi kamanatluñnipluñi uvaptikniñ iłisautriħiptikniñlu. Ki aňalatchisitchi. Taatnaaniñniğupsi uvaguttuuq aňalatchiqatautlasriħiñiñaupmiugut ilipsitñi. 9 Ilaati isumaraqtuñja Agaayyutmun inillañnipluta uqqiraqtauruaguut nikanaaqtuatun iłipluta. Irrutikkaaurugut savvaqıktitun tuqqutauyasriuatun iñupayaat takkuatni, qiniqsittaaliutipluta isragılinun iñuñnunlu atunim. 10 Kinnaurugut Christ pisigiplugu, aglaan ilipsi apai qanutun iłisimmatiqagñiaqpat Christ-kun! Uvagut sayaitchugut, aglaan ilipsi apai sayaktuniaqpat! Nangagñiapayukmirağigaasri, aglaan uvagut nagğugıkkaurugut. 11 Pakmanunaglaan niğisuksiurugut imiğuksiuplatalu, atnuğaaluktuqmiugut, aňallaqıktakkaupmiugut, aimmiuraagviitmiugut, 12 iñuuniurağniaqmiugut sakuukhuta argaptiknik. Uqamaqıluutraukapta piłisuriaaqurağigivut; naglıksaaqtitaukapta igılutuğagıgıvut; 13 sañutmatigut iħuaqqtirağigıvut. Pakmanunaglaan iñuich iłigaatigut suaqıluqagıviatun nunam, suli iñupayaam igitchivigirağigaatigut puyaağrupayaamik liilaa.

14 Kannusraaqsangitchipsi aglakama tamatkuniņa, aglaan isilgiqsugukkipsi piqpaksrilmaptun qitungamnik. 15 Iisautriqağniğupsiunniñ Christ-kun kisilgunaitchuanik piqalhiñaqtusri atautchimik iñunmik ittuamik aapaupmatun ilipsitñun. Christ Jesus-kun aapagiliutigipsitņa ukpiqsriaqsikapsi quliaqtuaqqaqama tusraayugaagiksuamik Christ Jesus-mik ilipsitñun. 16 Taatnamik pitchuksaağipsi tuvraqupluņa. 17 Ikayugukhusri Timothy tuyugigiga ilipsitñun, iğniğipmatun piqpagikkağa suli tuniqsimaruq Agaayyutikun. Itqaqtinniağasri qanuq iñuuniaħamnik Christ Jesus-kun suli ilisautigikkamnik ukpiqtuanuruanun agaayyuvniñi naniliqaa. 18 Iasri arguanauraqtut tikiññiangiñiñasrugipluņa ilipsitñun. 19 Aglaan akuniisruņa qanaņa tikiññiağipsi, Agaayyutim pisuligiğpagu. Iitchuğiniagitka arguanaruat iñuich qanuq uqağuuutilaanaņatnik sanņiqaqmagaanaņatniglu Agaayyutmiñ. 20 Agaayyutim iñuk anaalatnamiuņ uqauchihhiñakuunğitchuq aglaan ilaan sanņiagun. 21 Susukpisimi? Utlautitquvisikņa tatapsağiağusri, naagaqaa piqpaksrilikun piisaangiğikunlu?

5

Atlatulhat Ukpiqsriruat

1 Uqautigipmigaat sayuņaliq akunnapsitñi iñuk atugaqaqsimaniplugu aapami nulianaņik. Jew-ņunğitchuatunniñ ilitqusriğigingitchaat taatnasriq atlatuliq. 2 Suvaata arguanavisı? Aliasruutiqaqtuksraugaluaqtusri ilipsitñik. Anitchiuņ taamna iñuk atlatuqtuaq akunnapsitñi. 3 Uvaņa nayuutingitchaluanğagma ilipsitñi timipkun, nayuutiruņa irrutchipkun. Atannianikkiga taamna iñuk killiqiri. Atannigiga nayuutipiaqmatun ilipluņa ilipsitñi. 4 Katigupsi atqagun atannapta Jesus Christ-ņum nayuutiniaqtuņa ilipsitñi irrutchipkun. 5 Sanņiagun atannapta Jesus Christ-ņum qaisaksrağigiksi taamna anun tuunğagmun piyaqquiniąqtuamun taavruma timaanik. Aasrii killiqirim irrusria anniqsugisuruq uvlumi ataniqput atanniñiaqpan iñupayaanik. 6 Uqavigaahiqsi nakuunğitchuq. Iitchuğisruknağiksi mikiruoram puvlaksautim puvlak-titchitlaħa iluqaan qaqqiaksraq. Taatnatuntuuq killuqsautit akunnapsitñi iñugiaksitmuguurut. 7 Piiqsitchiuņ utuqqaq puvlaksautipayaaq, ililusri nutaatun akutqammiaq puvlaksautailaatun. Iumunaasriñ nutaanuaniktusri killuqsautaiqhusri, atakkii Christ-ņum—ipnaiyaatun tunillaqtukkauruatun—tuqquțigaatigut piiqsaqługich killuqsautivut. 8 Iñuukiptikni nutaami niğinağlakput liilaa qaqqiaq utuqqaauruamik puvlaksautilik. Taamna utuqqaq puvlaksauan atriqaqtuq pigiiğimik pigiiłiqiğimiglu. Aglaan

nigillakput qaqqiaq puvlaksautaitchuaq. Taatnasriq qaqqiaq atriqaqtuq nakuuñgmik ilumutuuligmiglu. ⁹ Aglausimaruna tuyuutimni ilipsitñun piqasriqsuutitqunğıtlusri atlatuqtini iñuñni. ¹⁰ Avuusrunğıññigupsi atlatuqtini marrumani nunami naaga siqñaturauni naaga tigligagũurauni naagalu putqataqtauni agaayyutinñuanun, tarra aullaqtuksrauniaqtusri marrumakña nunamiñ. ¹¹ Aglaan uqaqtuñña iñuñnik akunnapsitñi uqautriruanik aniqatauniplutin ukpiqsriñikun. Piqasriqsuutiyumiñaitchusri taatnatchimi iñuñmi killuliqikpan sayuñalikun naagaqaa siqñaturaukpan naagaqaa putqataqpan agaayyutaunğıtchuanun naagaqaa uqamaqñutrisuukpan naagaqaa taanñaqtaukpan naagaqaa tigliktuqtaukpan. Sumiunniiñ nigiqatigiraksragingitichiksi taatnasriq iñuk. ¹²⁻¹³ Suniağlugich atanniqsuğniaqpi tamatkua ukpiqtuanunğıtchuat? Agaayyutim kisimi atannigisigai. Aglaan ilipsi atanniqsuqtaksragigisi tamatkua ukpiqsriuağtuqtuat. Agaayyutim Makpigaanani aglaksimapmatun, “Anitchiun killuliqiri iñuk akunnapsitñiñ.”

6

Uqaqsittaagvinmuutinagich Ukpiqtuaqatisri

¹ Nalliqsi-samma akitñaummatiaqagnigumi ukpiqtu-aqatmiñik, atanniqsuqtinuktuksraunğıtchuq iñuñnun ukpiqtuanunğıtchuanun. Aglaan sivulliuqtinuktuk-srauruq akunğatni ukpiqtuanuruat ikayuqtitquluni. ² Iitchuğiraksragigiksi Agaayyutim iñuiñun atanniiñiaqtilaanjich nunam iñui. Aasriiñ atanniiñiağniğupsi iñuñnik marrumani nunami, iluaqsruilguruksraurusri atingirrutipsitñik akunnapsitñi pakmani. ³ Naluniqpisisuli atanniqsuiñiaqtilaaptiknik israğulinjik taimanigu? Nalupqinaitchuamik iluaqsruitlanasugigipsi uqavaagutipsitñik iñuuniałipsitñi. ⁴ Taatnamik, uqavaagutiaqagnigupsi iluaqsrugaksranik atanniqsuqtiksraqtuksraunğıtchusri iñuñmik piqatigangitchuamik ukpiqtuanuruamik. ⁵ Kanñusraağniaqsagaluagipsi. Usriuvva iñuqaqtuq akunnapsitñi isrumaturuamik iluaqsruitłapluni uqavaagutaitñik ukpiqsriuat. ⁶ Aglaan ukpiqtuanuruat uqaqsittaagvinmuutriraqtut aniqatiumiknik uqavaagutmiktigun aasriiñ iluaqsruqtinniağagigaat atanniqsuqtimun ukpiqtuanunğıtchuat sivuğaatni. ⁷ Uqaqsittaaqapsi akitñaummatipsigun qifñiqtittaqtusri akiilipkaanikhusri pigiitchuamun. Iglutuqsiuñ iñuich irrutikpasri killukun sagluqsruutigilusri. ⁸ Aglaan ilipsi killukuaqtaqmiusri saglutağaglugich atlat, suvaluk aniqatiusri ukpiqsriñikun. ⁹ Nalupqinaitchuamik ilisimagisi iñuich nalaunñasiñgitchuat sivuğaani Agaayyutim

añaayuqautaanukkumiñaisilaan̄at. Ukpiqsaqasri, iñuich sayun̄aruat naaga putqataqtuat agaayyutin̄uanun naaga atlatuqtauruat naaga killuliqiruat atugagiplugich iyaalugruich an̄utitlu timiqaqtuat in̄miktitun, ¹⁰ naaga tigligaqtaut naaga siqñaturuat naaga taan̄naqtit naaga uqamaqñuutrisuuruat naaga ivayaqtuirit —taatnatchich iñuich qilañmukkumiñaitchut Agaayyutim añaayuqautaanun. ¹¹ Qaan̄iqsuami iłasri taatnasriugaluqmiruat, aglaan pakma salummakkausri killuqsautipsitñiñ ipqiqsitlusriļu Agaayyutmun. Agaayyutim akuqtuğasri nalaun̄nasripakkauplusri sivuğaaani, atakkii Jesus tuqun̄aruq pisigiplugich killuqsautisri aasriiñ Irrusrian Agaayyutipta ukpiliqsitkaasri.

Atuqsigik Timisri Agaayyun Nanḡausriaqağumiñaaqsilugu

¹² Iñuich itnağaqtuq, “Suragağnaqtuq qanupayaaq suragağuktuni.” [Taamna ilumutuugaluqpaluktuq,] aglaan suapayaaq nakuuruan̄un̄gitchuq uvamni. Uvvasuli supayaamun aňalatitkumiñaitmiun̄a. ¹³ Itnağaqmiut, “Niқиksraq ittuq pisigiplugu aqiağuq, aasriiñ aqiağuq pisigiplugu niqi itluni.” Naagauvva Agaayyutim suksraun̄gıqsinniağik iluqaaknik. Timivut iñiqtaun̄gitchut pisigiplugu atlatuq. Aglaan timiqaqtuğut savaktiksrauplugich Ataniğmun, aasriiñ ilaa ataniğigaa timipta. ¹⁴ Agaayyutim an̄ipkağniğaa ataniq Jesus tuqułiğmiñ, taatnatuntuuq an̄ipkağniaqmigaatigut san̄nimigun. ¹⁵ Nalupqinaitchuamik ilitchuqsrisuknaqtusri timigikkasri Christ-mun pigitilaan̄itñik; timisri ilagipmatun itkai. Tiguniaqpigu ilaňa Christ-ñum aasriiñ ilaliutipkağlugu akiisumun? An̄naupiağataq! ¹⁶ Iłisimasruknağiksi an̄un ilaliutiruaq in̄miñik akiisumun atausriññuqasriutitilaan̄a timikun, atakkii Agaayyutim Makpiğaan̄ani aglausimaruq, itna, “Malğuuruak atausriññuqasiutiniaqtuk timikun.” ¹⁷ Aglaali iñuk ilaliutiruaq ataniğmun atausriññuqasiutiniaqtuq ilaani irrutchikun. ¹⁸ Supayaamiunniñ killuqsaqnasri atlatuqkun! An̄un atniiyumiñaitchuq timimiñik killiqikami atlapayaatigun killuqsautitigun, aglaan iñuk atlaliqikami killuqsagaqtuq akitñaqlugu timini. ¹⁹ Puuyusrun̄aqasri timigikkasi agaayyuvikpagitilaan̄itñik Agaayyutim Irrusrianun akuqtuagikkaqsi Agaayyutmiñ. Ilipsitñik pigiñgitchusri. [Taatnaqlugu piłhiñnaun̄gitchiksi supayaaq.] ²⁰ Agaayyutim akilıgñiğaa iñuukıgmiñik tasuqamisigut. Taatnamik atuqlugu timigikkaqsi savautisriun̄ Agaayyun. Iñuıllı marrumani nunami nanḡağumagaat.

1 Pakma isrummatigilavut apiqsruutigikkasi tuyuutipsitñi uvañnun, itna, nakuuruq añun nuliangitchumi. 2 Aglaan iñuk ikłitchakpaluktuq atlatuligmun. Taatnaqhuni añutillaa piqaqtuksrauruq iñmi nuliagmiñik, suli ağnallaa iñmi uimiñik. 3 Añutim quyalimaagaksrağigaa nuliani. Taatnatuntuuq ağnam irrutiraksrağigaa uiñi. 4 Nulianuruam piginiraksrağingitchaa timini; uinñantuuq pigipmigaa. Taatnatuntuuq uinñuruam piginiyumiñaitchaa timini, aglaan nulianan pigipmigaa. 5 Pisungirrutinatik avatmun aglaan sivunniullagutik piviqaqtitchağlugu agaayumaahiksrapstñun. Agaayulhum aquagun pisukkulitgitchumautik, tuungaumkii ikłigutchaksagñiağaatik pisigilugu aňalalguiñitqik iliptiknik. 6 Taamna tillisigingitchiga. Tarra, iñuk tuvaaqatinigukpan piñiñauruq. 7 Uvvatuq iñupayaaq illi tuvaaqatailluni uvaktun. Aglaan iñullaa aatchuusriaqaqtuq Agaayyutmiñ, ilañich tuvaaqatinikkumiñaqhutiñ, atlatsuli tuvaaqataillutiñ.

8 Taatnamik uqautigitka ilaqataitchuat suli uilgağnaat, nakuutluktuq ilañich tuvaaqataisaagumiñ uvaptun. 9 Aglaan aňalalguitchumiñ iñmiknik ilaqatniktuksraurut. Atakkii iluatluktuq tuvaaqatniktuni nagriagipkaiğimiñ timim pisugruañaniñ. 10 Tuvaaqatigiñun tillisiqaqtuñja atanigmiñ (taamna tilliñ ingitchuq uvañniñ), itna, nulianuruuq avitchumiñaitchuq uimiñiñ. 11 Aglaan avinnigumi, tuvaaqataillaagli naagaqaa ilammiutqigli uimiñun. Taatnatuntuuq uinñuruam avitaksrağingitchaa nuliani. 12 Uvañali atanun uqallaksaaqsiruñja, aasriiñ atanigmitñaqtaungitchuq, ukpiqsriruapayaam nuliaqağniğumi ukpiqtuañungitchuamik avitaksrağingitchaa ağnaqtin, iñuuniaqatigiyummiuğlugu piñiqpani. 13 Taatnatuntuuq, ağnam uiqagumi ukpiqtuañungitchuamik avitaksrağingitchaa uiñi, iñuuniaqatigiyummiuğlugu piñiqpani. 14 Ukpiqsriñgitchuaq añun akuqtuğnaqtittaqtuq Agaayyutmun tumigiplugu ağnaqtin, sulipsuuq ukpiqsriñgitchuaq ağnaq akuqtuğnaqtittaqtuq Agaayyutmun tumigiplugu añutriñ. Tamatkua taatniingitpata ililgaasri innayaqtut ililgaanisitun ukpiqsriñgitchuat, aglaan pakma ililgaasri akuqtuğnaqtittaqtut Agaayyutmun tumigiplugu ukpiqsriruuaq aakarini naaga aapariñ. 15 Aglaan ukpiqsriñgitchuaq tuvaaqatauruuq avitchuaqsikpan, taatna piñi. Taatna pianikpan, ukpiqsriruuaq añun naaga ağnaq pituummiñgitchuq tuvaaqatmiñun. Tuvaaqatigiik avitkumik tutqiutiqağlik atakkii Agaayyutim iñuuniaqugaatigut qinñuiññakun. 16 Nulianuruatiin, qanuq ilisimanayaqpiuñ uiñ ukpiqsriruuañuğniaqmañaan tumigilutin? Naagaqaa, uinñuruatiin, qanuq ilisimanayaqpiuñ anniqsuitlapmañaaqpich nuliapnik?

Iñuuniagitchi Tuvraǵlugu Agaayyutim Sivunniutaa

17 Aglaan iñullaa iñuuruksrauruq tuvraǵlugu Agaayyutim sivunniutaa ilaanun. Taatnamik illi qanutchipayaami innigumi ukpiqsriruagūqami. Taamna pitqurrutauruaq inillakkiga iluqaitñun ukpiqtuanuruanun nanipayaaq. 18 Uvva iñuk nalunaitñutchiqsimagumi tuvraǵlugu Jew-ñupluni atuiragilhatigun, tuniqsimali Agaayyutmun nalunaitñutchiñǵami. Uvvaasiiñ iñuk nalunaitñutaitkumi ukpiqsriaqsikami Christ-mik, nalunaitñutchiqsinniangilli. 19 Nalunaitñutaliglu nalunaitñutailaaglu suliquataungitchuk Agaayyutmi. Suliquataultuqtuq kamaksriruni Agaayyutim tillisaiñik. 20 Iñupayaaq ittuksrauruq qanutchipayaami innigumi Agaayyutim tuqłuqmani. 21 Ukpiqtuagūgūvich savaktaagruuñiqni suliquatiginagu savaktaagruuñhiñ. Aglaan piviqagñigūvich savaktaagruungigutin, ki pituiǵiñ. 22 Christ-ñum Atanguruam killuqsautaiǵñigaa iñupayaaq ukpiqsriruagūqman, savaktaagruuruuaq naaga savaktaagruungitchuaq atunim. Taatnatun iñupayaaq savaktaagrugiliutigaa Christ-ñum ukpiqsriruagūqman, atakkii Christ-ñum savaktaagruuruuaq savaktaagruungitchuaǵlu tasuǵñigik. 23 Christ-ñum tauqsigñigaaasri akilūtiplusri tuqukami pisigiplusri. Tarraasriiñ ilaa kamagiraksraǵigiksi; iñunñun savaktaagruuliutiragāqnasri. 24 Aniqatiumaan, iñupayaaq illi qanusripayaami innigumi ukpiqsriruagūqami. Taatna savautiliun Agaayyun.

Ilaqatniksimaitchuatigun suli Uilgaǵnaatigun

25 Pakma, tillisaitchuña pigiplugich tamatkua ilaqatniksimaitchuat, aglaan qaisaqagitka isrummatiksranatnik. Ukpiǵiraksrauruña atakkii atangum qaisaqagaaña ilunñuktamik. 26 Pisigiplugu sakiqniuiqput isrumaruña nalaunñanasrugalugu iñuk iñuukpan taatna iligmisun. 27 Ilaqatiqagūvich avinniaqsaanak. Tuvaaqataitçuvich tuvaaqataisaagiiñ. 28 Aglaan tuvaaqatinikkuvich killuqsangitchutin, suli iñuk ilaqatniksimaitchuaq ilaqatnikkumi killuqsangitchuq. Aglaan tamatkua ilaqatiqaqtuat isrumaaluutiqaǵniaqtut uumani iñuuniahigmi, aasrii taavrumakña isrumaaluutiksramiñ piisitchukkipsi. 29 Aniqatiumaan, una itnauttutigigiga. Pivigikkaqput savautriñlaptiknun Ataniǵmik sivikiptuq. Uvakñaniñaglaan taatnaǵlugu tamatkua ilaqatiqaqtuat savautilitruñ Ataniq tuvaaqataitçuatun ililutin, 30 tamatkualu qulviuqtuat qulviungitchuatun ililutin, tamatkualu iglaqtuat quviasrungitchuatun ililutin, tamatkualu tauqsiquqtuat sunik pigingitchuatun ililugich, 31 tamatkualu piqaqtuat sunik nunami piqangitchuatun ililutin. Takku manna nuna suuraqtuummagmi piigisiruq. 32 Isrumaaluutiqaqungitchipsi.

Tuvaagataitchuaq anjun isrumaħhiñaġuuruq qanuġlugu savautriħksraġmiñik Atanġuruamik, ataramik quyalisukħlugu. ³³ Aglaali ilaqatiqaqtuaq anjun isrumaaluutiqaġuuruq suurañiñik nunam quyalisukħlugu nuliani. ³⁴ Tarra quyalitñiktuksrauruq iluqaaknik nuliagmiñik Atanġuruamiglu. Taatnatuntuuq tuvaagataitchuaq aġnaq naaga niviaqsiaq isrumaħhiñaġuuruq qanuġlugu savautriħksraġmiñik Atanġuruamik iluqaanik timimiñik irrutchiġmiñiglu. Aglaali uiquaqtuaq aġnaq isrumaaluutiqaġuuruq suurañiñik nunam quyalisukħlugu uini. ³⁵ Uqautigipsi tamatkuniña ikayuqsaqhusri. Atanniqsuġniangitchiga iñuuniaħiqsi. Iñuuniaqugipsi nalaunñaruakun savautillautagħlugu Atanġuruuq pisuqtilaapsisun aviktuumangigusri iluqnauqsimalusi Ataniġmun.

³⁶ Anjutim isrummatigisugnaġagigaa killuliqinasugaluni ilaqatniktaagingitñamiun nuliaksrautni nutauħhani. Ikħigituiñaġumiun katchuutilik pisukkaġmisun. Ilaqatigiiksiħiq killuqsautaungitchuq. ³⁷ Aglaan anjutim sivunniugugnaġagigaa isrummatmiñi ilaqatniktuksraungihhi savautrisukħuni Agaayyutmik iluqnauguni. Kimmutiqatlaigñigumi nuliaksrautmiñik ilaqatningitħuni, taamna anjun pillautaqtuq. ³⁸ Tarrataamna katchuutiruaq aġnaksrautmiñun nalauttuq, sulii anjun ilaqatningitchuaq pillautatluktuq. ³⁹ Nulianuruuq qiliqsimaruaq uimiñun iñuuniqtutilaanani uimi. Uinuruuq tuqukpan nulianuruuq ilaqatnitqihhiñauruq kisupayaamik pigisukkaġmiñik, aglaan uiniñtiutinja ukpiqsriruanuruksrauruq. ⁴⁰ Aglaali isrummatimni taamna aġnaq quviasrunñiatluktuq kisimġiuqtuaġumi. Uqautigisukkipsi taavrumiña atakkii piqaqmijña Agaayyutim Irrusrianik.

8

Niqi Tunillautauruaq Aanġuanun

¹ Pakmaasriiñ aglañniaqtuñña niqikun tunillautauruakun aanġuanun. Itnaġuurut, “Iħisimarugut supayaamik.” Iñuk iħisimanasrugiruaq supayaanik kamañaġuħhiñaqtuq. Aglaan iñuum piqpaksriruam atlanik iñuñnik sayyillaagagigai ukpiqsrilhaatigun. ² Kiñapayaaq iħisimanasrugigumi supayaanik iħsimangitchaasuli iħsimaraksraġaluani. ³ Aglaan iñuk piqpaksriruaq Agaayyutmik Agaayyutim akuqtuġaa.

⁴ Uvvaasriiñ, nalaunñava niġiñaġupta niqimik tunillautauruamik aanġuanun? Iħsimagikput aanġuam suunġipiaħha, atakkii atautchiiñamik iħmutuuruamik Agaayyutiqaqtuq. ⁵ Unniñuuvva itkaluaqpata agaayyutinñuanik qilañmi nunamiħu—iħmun iñuġiallapiaqtut sut iñuich taiyukkanjich “atanġuruat,” aasriiñ kamakkutiqaġaich—

6 aglaali ilisimarugut atautchisualunmik Agaayyutmik, Aapauruamik, supayaanik iñiqtagikkañatnik, suli ilaa pisiplugu iñuurugut. Ilisimapmiugut atautchisualunmik Ataniǵmik, Jesus Christ-mik; Agaayyutim iñiqsitqugaa supayauramik suli ilaagun iñuurugut.

7 Aglaali ilañisa ukpiqtuanuruat kaniqsitlaitchaat taamna. Iñuuiqtutilaamiktitun isrumasuurut agaayyutiñjuat pipianunasrugalugich. Uvvaasriiñ nigikamiñ niqimik tunillauroamamik aanguanun tutqiiññiagaaqsiraqtut qauǵrimmaaǵiutillautagmikni atakkii ilisimagaat nalaunñangiññiplugu nigikisraqtiñ taavrumiña niqimik.

8 Aglaan nigilhum nakuqsilaqaqtangitchaatigut Agaayyutmi. Suutaunǵitchuq nigigaluaǵupta niqimik nigingitchuptalu.

9 Pakmaasriiñ ilisimagiksi nigitlañiqsi qanusripayaamik nigisukkapsitñik, aglaan qaunatqiaǵiksuksraurusri taatna pigupsi. Putukkisitchiviaqtusri ukpiqs-riruaqatipsitñik sayailuqtuanik ukpiqsriñmiktigun.

10 Atakkii sayailuqtuam ukpiqtuanuruam qiiñiqpatin nigilutin aanguaqtuǵvium agaayyuviani ilisimaruatin aanguat pipianunǵisilaañatnik, nigiaqsiviaqmiiuqtuut tutqiiisaagaluññaǵmi qauǵrimmaaǵiutillautagmiñi.

11 Tarra taamna sayailuqtuaq aniqatin piyaqqukkaugisiruq killuliqiligmigun atakkii ilisimaniavaaħakhutin. Aglaan Christ-ñum tuqqutipmigaaptuut taamna aniqatin. 12 Killuqsaguvich taatna akitñaglugich aniqatiutin, taamna sayailuqtuaq ukpiqtuanuruuq, killuqsaqmiutin akitñaqlugu Christ. Taatnaǵuvich ilitchuǵiyumiñaitchut qauǵrimmaaǵiutillautagmikni nalaunñaruamik nalaunñaitchuamiglu.

13 Taatnamik ukpiqtuanuruuqatiga isrumakpan killuqsagñiluni nigigumi niqimik tunillauroamamik aanguanun, nigitqikkumiñaitchiga taamna niqi killuqsaqtitagñiqpauñ aniqatiga.

9

Uqqiraqtim Anjalatchisaagun

1 Suvaata ilapsi uqautigivatruñ uqqiraqtaupiangiññipluñaga Agaayyutmun? Nalunaitchuamik ataniqsimaraitchuñaga iñuñnun. Qiñiqsimagiga Ataniq Jesus Christ. Suli ukpiqsriuanuqtusri savautriñipkun Ataniǵmik.

2 Atlas uqagaluññaisa uqqiraqtaungiññipluñaga Christ-mun, ilisimallapiagiksi piutilaaga. Quliaqtuagigiga tusraayugaallautaq ilipsitñun, taatnaqlugu ukpiǵigiksi Jesus.

Taavruma nalupqinaiyaǵaa uqqiraqtauliǵa Ataniǵmun.

3 Taimmaasriiñ iñuich nalupqisruutigipmatña una kiggutiga:

4 nigilhiññaungiññiqpiq imigluñalu savautriñamni ilipsitñik?

5 Nalaunñapmiuq uvaptiknun tuvaqaasiqpatigut nulianuruam

iglauskapta taatnatun atlatun uqqiraqtaatun atanġum suli aniqatinġisunlu Cephastunlu? ⁶ Naaga kisimñuk Barnabas-lu savaktuksrauniqqiñuk iñuuniutiksraptiknik? ⁷ Savaktuksraunġitchuguk atlamik savaamik atakkii quliaqtuaġigikput tusraayugaallautaq nanipayaaq. Anjuyyiuqti akilġiruksraunġitchuq anjuyyiuqtaullaġmi. Iñuk nautchirriqsuaq asrġirrivinmun niġiugaqaqtuq niġigisipluni asrianġiñik. Munaqsriptuuq niġiugaqaqtuq imiġigisipluni miluatnik munaqsrami. ⁸ Taavrumiña iñuich niġiugaqaġuurut. Moses-ġum malġutaksraqtuuq uqaqmiuq taavrumiña, amaġaa? ⁹ Aglausimaruaq itna Moses-ġum malġutaksrami, “Sigguġutitugniangitchiñ qanġa qimuktim tutmaqpauñ mukkaaksraq.” Agaayyun nipliqami taatna isrumaaluu-tiqanġitchuq qimuktinik. ¹⁰ Agaayyutim ilumutupiaq uqautigi-gaatigut. Aa, uqaliq aglaanuruq pisigipluta, itna, “Iñuk una nunniuqtuaq suli iñuk salummaqtuaq mukkaaksranik niġiugaqaqtuk piññaliksraġmiknik savaaġmikniñ.” ¹¹ Uvagut nautchirriqiritun nautchiipmatun nautchiaksranġiñik quliaqtuaqapta tusraayugaallautamik akunnapsitñun, isrumavisi inġisruvaallañnipluta inġiqapsi ikayuqupluta iñuuniutiksraptiknik? ¹² Atlat iñuich niġiugaqaġumin iñuuniutiksraġmiknik ilipsitñiñ, nalaunġatlukkayaġaluaqtuq niġiugaqaġupta iñuuniutiksraptiknik ilipsitñiñ. Aglaan inġisrutlaitchipsi ikayuqupluta. Iġlutuġivut iñuġiaktuat sut, atakkii nutqaqtitchisunġitchugut iñuñnik ukpiqsriñhatniñ tusraayugaallautanġanik Christ-ġum. ¹³ Iisimagisi iñuich savaaqaqtuat Agaayyutim agaayyuvikpañani niqiksraġuurut agaayyuvikpañmiñ, suli savaktaut tunillagvinmi akuqtuisuurut niqiksraġmiknik ilanġanik tunillautauruam. ¹⁴ Taatnatuntuuq Atanġuruam tillisiqaġai tamatkua quliaqtuaqaqtuat tusraayugaallautamik akuqtuitquplugich iñuuniutiksrañatnik iñuñniñ ukpiqsriñriġuqtuaniñ. ¹⁵ Aglaan suginġitlukkiga tuqugaluġuma akuqtuigaluqañanġa sumik ilipsitñiñ. Uqaviutigigiga savautriñġa Christ-mik akiññasruñaqnañ. ¹⁶ Quliaqtuaqaġaluaqlunġaunniñ tusraayugaallautamik uqaviugaalguitchunġa uvapkun. Quliaqtuaġilha tusraayugaallautam savaaġigiga. Atuqtaksraġipiagiga. Quliaqtuaqanġitchuma, nakliun uvana. ¹⁷ Quliaqtuaqaġniġuma piksraqtaagilugu, niġiuktuksraurunġa akiññaktaaksramik. Aglaan piksraqtaaginġitchiga savaaq uvamnik, aasriñ savaaġilhiñagiga savaaq Agaayyutim qaisana uvamnun savaquplugu. ¹⁸ Aasriñ sua akiññaktaaginiaqpiġu? Uvvauna akiññaktaaksraġa, quliaqtuaġigupku tusraayugaaġiksuaq iñuich inuqnanġitchuq aatchukisrañat iñuuniutiksramnik. Niġiugitlagaluġiga

iñuich aatchuhiksrañat. Aglaan injiqsrungitchuña sumik quliaqtuaqaqama tusraayugaallautamik.

¹⁹ Uvva ataniqsimaraitchaluanñagma iñunñun savaktaagruupkaqtuña uvamnik iñupayaanun iñugiaktuat ukpiqsriruagūquplugich Christ-mik uvapkun. ²⁰ Taimma uqautrikama Agaayyutim uqañhanik Jew-ñuruanun ukpiqsritqugaluagitka Christ-mik. Taatnamik iñuupmiuña Jew-ñuruatun. Nayuutikama iñunñi maligutchiruani Jew-ñuruat maligutaksrañanik (añalatingigaluagtuña Jew-ñuruat maligutaksrañanun) iñuuniagtuña iñuktun añalatittuatun maligutaksramun ukpiqsritqugaluagūgich Christ-mik. ²¹ Taatnatuntuq uqautrikama tusraayugaallautamik Christ-kun tamatkunuña Jew-ñungitchuanun iñuuniagagtuña Jew-ñungitchuatun ukpiqsritqugaluagūgich Christ-mik. Maligutaksram añalangisañatun itpalukkaluaqtuña, ilumutun maligutchillapiagtuña Agaayyutim maligutaksraiñik, tupiksripluña Christ-ñum maligutaksrañanik. ²² Uqautrikama Agaayyutim uqañhanik ukpiqsriruanun sayaitchuanun ukpiqsriñigmikni iñuupmiuña sayaitchuatun, ilinich ukpiqsriruagūquplugich. Qanupayaaq iñuk iñuuniagūsriqaqman ilaatun iñuuniagagtuña qanusripayaakun ilañich ukpiqsriruagūquplugich. ²³ Taatna iluqaanik pisuuruña pisigiplugu tusraayugaallautaq ilañiutisukñuña piliutaanik Agaayyutim akiqsruutigikkanik.

²⁴ Iisimarusri aqpaliutraqtuani iñugiaktuat aqpaqsruqtit aullaagagtut, aglaan atausriq akiññaguuruq. Iñuuniakipsitñi Christ-mun pisuñnisilaagitchi akiññatlasriñusri aqpaqsruqtitun. ²⁵ Iluqatinñ anaktaqtit qaunagillautagtut timimiknik iñisaqhutiñlu atqunaq akiññaktaaqagūkhutiñ niaquutmik piungiqsaqtuamik. Taatnatunli ukpiqsriruagut iñuuniallautaqtuksraurugut Christ-mun atakkii niaquutinnaktaaksraqpūt piungigūmiñaitchuq. ²⁶ Tarra, ittunña aqpaqsruqtitun akimasaqhuni aqpaqsruqatmiñiñ, naagaqaa qakiqtautraqtitun akimasaqhuni qakiqtautraqtatmiñiñ. ²⁷ Anaktaqtim añalattañigaa timini, aglaan piñiqsitauviaqtuq aqpaliutramun iñisatñaitchumi. Taatnatuntuq añalalgusriñiaqtuña uvamnik, atakkii piñiqsitauviaqtuña savautriñimniñ Christ-mik quliaqtuanñitchumali atlanun iñunñun.

10

Kilgutauruaq Akitñaqñu Aangñuagtuliq

¹ Aniqatiumañ! Itqaksritqugipsi atuumaruanik sivulli-aptiknun maliktuanun Moses-mik. Iglauñagmiñ nuviyam qulañiutiniñgai suli iluqatinñ ikaañniñaat tañiuq. ² Nuviyam

qulañiutipmatin suli ikaaqaamitruñ tagiuq iluqağmin pap-
 taakkaupmatun liilaa piut maliguaqtaudiksrağmiknun Moses-
 mik. ³ Aasriisuli iluqağmin niqiqagñiqsut pamarrutiñiñik
 Agaayyutim quviquaqtuakun. ⁴ Iluqağmin suli imiğniqsut
 imiğmik Agaayyutim pamarrutaanik quviquaqtuakun
 uyağañmiñ. Taamna uyağak nayuutiniqsuq ilinjitñi
 nanipayaaq itmata, aasriñ taamna uyağauruaq Christ-
 nuruq. ⁵ Aglaansuli iñugiaktuat Agaayyun quyalinğitchaat.
 Taatnaqħugasriñ suksraunğigñigai suviksraillaami. ⁶ Tarra,
 tamatkua atuumaruat taimani atriaksraurut uvaptiknun.
 Kilikkaatigut pisugruaqunğitluta pigiitçhuanun sivulliapta
 pilğusiatitun. ⁷ Unniñ aanguaqtuqtaunasri taipçhua
 ilañisitun, atakkii aglausimaruq Agaayyutim makpiğaanñi,
 “Iñuich aquvittut niğiqpagviksramun, aasriñ makitnamin
 ağğiaqsiraqtut.” ⁸ Sulipsuuq atlatuqtautqunğitchaatigut
 taipçhua ilañisitun, 23,000 tuqupmatun uvlumi atautçhimi
 killuqsautmiktigun. ⁹ Unniñ uuktuaqtaksrağinğitchikput
 Atanğuruq, ilañich taipçhua taatnaqmatun tuqquatauruat
 tuqunalinun nimigianun kigipçhaqtitlugich. ¹⁰ Unniñ
 uqapiluktuksraunğitchugut sutigun Agaayyutim aatchuutaigun
 ilañich taipçhua uqapilukmatun. Taatnaqçhutin israğulğum
 piyaqquirim tuqquatkai. ¹¹ Tarra iluqatin tamatkua
 atuumarut ilinjitñun, uvaptiknun arikusrautigitqu-
 plugich, suli aglausimarut alğaqsrutiksrauplutiñ uvagut
 killuqsaqtitqunğitluta, iñuruagut aqulliqsaagataqtuami
 uvluni. ¹² Uvvaasriñ kiñapayaaq isrumaniğumi makitaniluni
 payañailuni, qaunatiqiağillapiagli puukaliksrağmiñiñ, atakkii
 aniqusraaqsiuviaqmiuq nutqaqtitauluni tupiksriħigmiñiñ
 Agaayyutmik [atrilugich taipçhua iñuich inilğaan].
¹³ Qanupayaaq aniqusraaqsiuniğuvich, taatnatchikuntuuq
 iluqatin iñuich aniqusraaqsiupmiut. Aglaan Agaayyutim
 tuniqsimaruam aniqusraaqsiupkağumiñaitçhaatin qaaniğlugu
 akiyalguisan. Qakugupayaaq ukpiqsriħiñ uuktuakkaukpan
 Agaayyutim annagviqatinniağaatin akimayumiñaqsilutin.

Niğiqpagviat Aanğuatigun naagaqaa Atanğum Nullautçhiğvia

¹⁴ Taatnamik, piqpagiplusri ilauraamaan, piisimaagitchi
 aanguaqtuħigmiñ. ¹⁵ Kaniqsilğurusri uqautigikkamnik.
 Isivgiuqsium ilipsitñik uqautigikkaga ilumutuupmagaan.
¹⁶ Isrummatigilugu Atanğum nullautçhiğvia, imipayaaqapta
 qallutmiñ quyyatigikkaptigun quyaqatigigikput Agaayyun
 Christ-ñum auñanik maqipkakkananik sannigutami
 uvaptiknun. Suli avguqaptigu qaqqiaq niğiplugu
 qinigtitkikput ilaliqsruutitkikput iñuñni Christ tuqquatikkanñi.
¹⁷ Tarra niğikapta atautçhimiñ qaqqiamiñ, uvagut
 atausriñquqtitaurugut atautçhisun timitun iñugiakkaluaqhuta.

18 Isrummatigilugich Israel-aagmiut pilgusinat, tamatkua nigisuuruat nigrutinik tunillautauruanik tunillagvinmi, tamatkua piqatigiiksut Agaayyutmun atakkii nigigaat tunillaun atautchikun. 19 Qanuutauva taamna? IIsautisukkipsi tamatkua aanguat suli niqit tunillautauruat aanquanun suungitchut. 20 Una uqautigigiga, Jew-nungitchuat tunillaqtuguurut niqinik tuungaiyaanun, Agaayyutmun qaitchiingitchut. Piqatautqungitchipsi tuungaiyaani. 21 Imigumiñaitchusri qallutaaniñ atangum imillapsi qallutaatniñ tuungaiyaat. Nigiyumiñaitmuisri atangum niggivianiñ nigillapsi niggiviatniñ tuungaiyaat. 22 Sanjatchaktittagigikput ataniq taatnaqapta taapkuñnina. Sanjitluktaununasrugivisa ilaaniñ?

Kamaksriñiq Agaayyutmik Suragapayaakun

23 IIsari-samma uqaqtut, “Suragañnaqtuq qanupayaaq suragañuktuni.” Aagaluaq, aglaan ilañich nakuungitchut uvaptikni maligukkuptigu Agaayyun. Ilumutuuruq suragathiñauli qput supayaamik, aglaan ilañich sayy-illaagutaungitchut atlanun ukpiqsiruanun. 24 Kiña ukpiqsiruaq inmiguaqsaqani, aglaan ikayuutiniagli atlanik inuñnik. 25 Niggisiuñ niqipiapayaaq tunirauruaq tunniuqqaivinmi, apiqsruqtautigisunjaqnagu nakiñ niqi aggiqmagaan naagaqaa isrumaaluutigisisunjaqnagu qaugrimmaagiutillautapsitñi nalaunñapmagaan nigihiqsi. 26 [Apiqsruqtuutigiyumiñaitchiksi] atakkii aglausimaruq Agaayyutim makpigaanani, “Nuna Atangum pigigaa suli suapayaaq nunamiittuaq.” 27 Kia ukpiqtuanungitchuam aiyugaaqpasri niggiyaqulusri tupigmiñun niggisuñ manirikpan qanusripayaamik, apiqsruqtautigisunjaqnagu nakiñ niqi aggiqmagaan naagaqaa isrumaaluutigisisunjaqnagu qaugrimmaagiutillautapsitñi nalaunñapmagaan nigihiqsi. 28 Aglaan inuum uqautikpasri taamna niqi tunillautigimaniñlugu aanquamun, niginiñaqnagu niqi pisigilugu taamna inuk kiliktigikkan. Ami isrumaviaqtuq qaugrimmaagiutillautagmiñi nigihiksraña taavruma niqim nalaunñaiññilugu, 29 ilipnun nalaunñanasrugigaluaqtitlugu. Tarra suvaata nigihihiauligiga qanusripayaamik anjalanniaqpauñ atlam inuum nalupqisruutmigun? 30 Quyaaniñkiga Agaayyun piqutigiplugu nikiksraña. Taatnamik kia uqautinaña killuqsagniluna nigigupku taamna niqi. 31 Itnatun ittuq, nigiguvich imiguvillu naagaqaa suragapayaagupsi kamakkutiqaqsuñ Agaayyun supayaatigun. 32 Tarra, sakiqniugutigipkaqnagu kia inuum tupiksriñksrañanun Agaayyutmik, Jew-nugaluaqpata Jew-nungitchaluaqpata naagaunniñ ukpiqtuanjuranugaluqpata Agaayyutmun. 33 Taatnatuntuq suragapayaaqama

quyaliñiuragitka iñupayaat supayaakun. Uvapkuangiqsunja anniqsuguglunja uvannik kisima, aglaan ikayugniaqtunja iñunjanik iñugiaktuanik anniqsuqugaluaqługich.

11

¹ Uvvaasriiñ, iñuuniagitchi uvaptun tuvraiñiaqmatun Christ-mik.

Ağnat Matuqaqtaksragığaich Niaqutinġ Agaayulıǵmikni

² Aniqatiumaan, nangagıpsi itqaumakapsitnġa qanuq iñuunიაqtilaapkun Christ-mun supayaatigun, tupigiplugich ilisauttutit qaisatka ilipsitñun. ³ Aglaan kanıqsitqugıpsi Christ qaukłıgıgaa anıtipayaam. Taatnatuntuuq ağnam qaukłıgıgaa uıgıkkani, itna Agaayyun qaukłıupmatun Christ-mun. ⁴ Anun agaayupman naagaqaa sıvunıksrıqıpmān matuplugu niaquni qıñıqtıngıtchaa Christ qaukłıgıtılaanjanik inmiñun. ⁵ Suli ağnaq agaayupman naagaqaa sıvunıksrıqıpmān matuılaaǵlugu niaquni qıñıqtıngıtługu uıñi qaukłıgıtılaanjanik inmiñun kanıusraaǵaa. Taatnaqami ittuq akiısutun nuyaiqsitun. ⁶ Taatnaqłunja uqaqtunja: nuliañuruam matusrunǵıtchumiun niaquni nuyaiqsaksragıgaa. Aglaan kanıunaqpan nuliañuruam saliyumıgich nutchani matuqaǵlıun niaquni. ⁷ Anıtim maturaksragıñgıtchaa niaquni, atakkıi Agaayyutim inıqtaǵıgaa atrıñutquplugu inmiñun aasriiñ sagviqıplugu kamanautni. Aglaan nuliañuruam qıñıqtitkaa kamanautaa uimi qaukłıupkaqamiun. ⁸ Anunliasrii inıqtaunǵıtchuq ağnamiñ, aglaan ağnaq inıqtauruq anıutmiñ. ⁹ Suli Agaayyun inıqsiñgıtchuq anıutmik pıqutigıplugu ağnaq, aglaan Agaayyun inıqsıruq ağnamik pıqutigıplugu anun. ¹⁰ Taatnaqhuni ağnam maturaksragıgaa niaquni agaayukami qıñıqtıyaǵlugu kamaksrıñi anıutmiñik. Ağnaq taatnaqtuksrauruq pisigilugich israǵulgich. ¹¹ Ağnaǵlu anunlu ikayuqtıgıksuksraunıqsuk avatmun, Agaayyun tillisıaqmatun ilinıknun. ¹² Aa, sıvullıq ağnaq inıqtauruq anıutmiñ, aasriiñ anıtipayaaq taimakñaaglaan anıpmıraqtuq ağnamiñ. Aglaan itqaumasıun Agaayyutim inıqtaqalħa iñupayaanik supayaanıglu. ¹³ Nalaunñatılaaqsiun ilipsitñik. Nalaunñava ağnaq agaayugumi Agaayyutmun matuılaaǵlugu niaquni? ¹⁴ İlisımarusri iñupayaaq isrumapmiuq anıtim nuyaqtsrıruam kanıunaqtilaajanik. ¹⁵ Aglaan ağnam nuyaqtułı piñnaqnautigıgaa. Ağnam nuyanı qaisaurut ilaanun matuksrauplunı. ¹⁶ Kiñapayaaq uqavaaǵumakpan taavrumuuna, ilısımalıun una: uvagut piksraitıchugut atlamik pıłǵusrimik, aasriiñ iluqatın ukpıqtuanıruat nanıpayaaq pıpmıgaat taatnatun.

Atanǵum Nullautıhıvia

17 Uvvasuli, katiraġikapsi agaayyuvigisrukġugu ikayuuttutitlaitchusri aglaan atniagutiraqtusri avatmun. Pitqusigiiṭlusri, taatnaqṭuṇa nangangitchipsi. 18 Sivulliuplugu, tusraaruṇa agaayyiaqapsi avgummatiqagaqtusriguuq, aasrii taamna ukpigិតlagiga. 19 Avgummatiqaqapsi akunnapsitṅi nalunaiqsittagigaa nallipsi ilumun ukpiqtuanuruatilaṇa. 20 Katiraġikapsi atautchimun Atangum nullautchiġvianik niġingitchusri. 21 Uqaqtuṇa taavrumiṇa atakkii iṅnullaa niġiruuq iṅmi niqautmiṅik utaqqsuṇaqani atlanik. Iṅasri anṅilaaqhutiṇ niġisuṇṅaġmiṇ suli atlat imiṇasriraqtut. 22 Suvisi! Kiṅuniqangitpisi niġġiviksrapisitṅik imiġviksrapisitṅiglu? Nakuungitchuuq suṇillaqangṅiṭqsi ukpiqtuanuruaniṅ tutqiisaaqḡugillu tamatkua suṅliuqtuat? Qanuq uqaġniaqpiṅ ilipsitṅun? Quyaginaqpiṅ taamna? Naagga, quyaginiangitchipsi.

23-24 Uumiṇa Atanguruam iṅsautigaṇa uqaġikkamnik ilipsitṅun. Tamarrumani unnuami Ataniqput Jesus tuniraugisipman, tigugaa qaqqiaq. Quyyatigiqqaqḡugu Agaayyutmun avguḡaa nipliḡhuni, “Una qaqqiaq timigigiga siquptauruuq ilipsitṅun. Niġiraġigupsiuṇ una qaqqiaq itqakkutigiyumagiksi tuquḡiḡa piqutigiplusri.” 25 Taatnatunsuli nullautchianikamiṇ tigiṇiḡaa qallun nipliḡhuni, “Una qallutim imaṇa augigiga. Auga maqitauniaqpan ilipsitṅun taimma nutaaq sivunniugun aullaḡniṅiaqtuq. Imiḡaġigupsi uumakṇa qallutmiṅ itqakkutigiyumagiksi tuquḡiḡa piqutigiplusri.” 26 Tarra niġiraġigupsiuṇ taamna qaqqiaq suli imiḡlugu qallutmiṅ taavrumuuna quliaqtuaġiksi tusraayugaagiksuaq Atangum tuquḡhagun aggitqinṅiaḡhanunaglaan.

27 Taatnamik, kisupayaaq niġiruuq qaqqiananiṅ imiqtuaḡlu qallutaaniṅ Atangum kamakkutiqaṇaṇaṅnagu atriqaqtuq iṅnuktitun taimani suksraqangitchuanik Ataniḡmik. 28 Uvva itqaġisruṇniqpiṇuṇ Atangum tuquḡha taatna? Ki, iṅnullaa isivḡiuḡli iṅmiṅik niġigaluaqṇaṅu qaqqiaq imiqsigaluaqaniḡu qallutmiṅ. 29 Uvva iṅuksamna niġivaluktuq imiqpalukhuniḡu iḡitchuḡigaluaqṇaṅu Atangum tuquḡha uvaptiknun. Agaayyutim atanniḡisigaa taatnasriḡ iṅnuk. 30 Taatnaqhutiṇ iṅugiaktuat akunnapsitṅi sayaiqsut atniḡṅaliḡhutiṇlu, suli iḡanich tuquanikhutiṇ. 31 Aglaan isivḡiuqqaagupta uvaptiknik tarra Agaayyutim anasriṅṅuqsaḡumiṅaitchaatigut taatnatun. 32 Atangum atannisuqmatigut alḡaqsruḡaġigaaṅigut qanuq iṅuuniaqtilaaksraptiknik anasriṅṅuqsaḡunḡitluta piqatigilugich nunam iṅṅuṇi.

33 Taatnaḡusri, aniqatiumaṇ, katinigupsi niġiqatautyagusi Atangum nullautchiġvianun utaqqsilaayumausi.

³⁴ Kisupayaaq niġisunniġumi niġiruksrauwqaaqtuq kiñunigmiñi, Agaayyutimli anasriññuqsautaitchumagaasri. Isilġiqsuġisigipsi atlanik utlakkupsi.

12

Ipqitchuam Irrutchim Aatchuutai

¹ Aniġatiumaan! Pakma kanġiqsipkautiginiagiga qanuq Ipqitchuam Irrutchim savaaŋa iñuich iñuuniaħhatni. Kanġiqsitqugipsi taamna nalupqinaiglugu. ² Iisimagiksi qanuq iñuuniaqtilaaqsi Jew-ŋunġiñapsi. Killukuaġutipkakkaurusri putqataġvigitquplugich uqatlaħlaaŋat aanguat. ³ Taatnaqħuŋa kanġiqsitqugipsi una, kiñaaniiñ iñuk aŋalatiqaqtuaq Irrusrianun Agaayyutim uqallakkumiñaitchuq itna, “Jesus suksraunġiqsuali.” Taatnatuntuuq kiñaaniiñ nipliġumiñaitmiuq, “Jesus Atanġuruq,” aglaan Irrusrian Agaayyutim taatnaqukpani kisan.

⁴ Uvvaasriiñ, iñuich atlakaagiiñik aatchuusriaqaqtut aglaan atiruam Irrutchim qaisaġigai iluqaitñik. ⁵ Iñuich savautrirut atlakaagiiisigun, aglaan Ataniq atiruq iluqaitñun. ⁶ Iñuich aatchuusriaqaqtut atlakaagiiñik savautriħġmiktigun, aglaan atiruam Agaayyutim iñuich savatlapkaġai iluqaitñik savaanik aatchuusriaġikkaġmiktigun. ⁷ Ipqitchuam Irrutchim iñuk savatlapkaqmaun qanusripayaamik, ilaan ukpiqsriruapayaat ikayuusriaqaqtittaġigai taavrumakŋa. ⁸ Ipqitchuam Irrutchim uqatlapkaġaa iñuk isrumatuhikun, aasrii atiruam Irrutchim atla iñuk uqatlapkaqħuŋu kanġiqsimahikun, ⁹ atlasuli ukpiqsrisiqatlapkaqħuŋu, atlasuli mamititchitlapkaqħuŋu iñunñik. ¹⁰ Atiruam Irrutchim atla iñuk savatlapkaġaa quviqnaqtuanik, atlasuli sivuniksriqirautlapkaqħuŋu Agaayyutmun, atlasuli puttuqsrisiqatlapkaqħuŋu nalliakun nakuuruakunlu pigiitchuakunlu ilitqutchikun, atlasuli uqatlapkaqħuŋu atlakaagiiñik uqautchiñik nalunaqtuanik, atlasuli uyyuqtautlapkaqħuŋu nalunaqtuanik uqautchiñik. ¹¹ Aglaan tamatkua iluqaisa savaaġigai atautchiusuam Irrutchim, autaaqħugich iñupayaamun qanuq pitqukamigich.

Atausriq Timi, Iñuġiaktuat Sulliñiġich

¹² Iñuum timaa iñuġiaktuanik israġutaqaqtuq, naagasuli atausriuruq timi. Taatnatuntuuq ittugut atautchisun timitun iñuġiallapiagaluŋŋapta atlakaagiiħhatalu, atakkii iluqata atausriŋuqataurugut Christ-mi. ¹³ Iħavut Jew-ŋurut suli atlat Jew-ŋunġitħutin. Iħavut savaktaaġruurut suli atlat savaktaaġruunġitħutin. Paptaaqtitnapta Ipqitchuam Irrutchim iluqata atausriŋuqtittaġigaatigut timimun, ami timaanun Christ-ŋum. Aasriiñ ilaan aatchuġaatigut atausriullaapluta atiruamik Ipqitchuamik Irrutchimik.

14 Atakkii iñuum timaa atautchihhiñamik isragutaqanğitchuq, aglaan iñugiaktut sulliñgi. 15 Iñuum isiganja uqapqiaqtuq itna, “Uvaña argaunğıtluña, tarra timim sulliñgingiñitchaaña.” Taatnatchim niplillautilim ilagipkanajigumiñaitchaa timimi. 16 Suli iñuum siutaa nipliqpiaqtuq itna, “Uvaña iraunğıtluña, tarra sulliñgingiñitchaaña timim.” Taatnatchim niplillautilim ilagipkanajigumiñaitchaa timimi. 17 Timi iluqani iraukpan, iñuk tusraatlayumiñaitchuq. Aasriiñ timi iluqani siutaukpan, iñuk naisitlayumiñaitchuq. 18 Aasriiñ Agaayyutim inillakkai timim sulliñgi iniksranjitñun, inmi quyagikkağmigun. 19 Timi atautchimik isragutahhiñaukpan, timiqagayaipiaqtuq, amağaa? 20 Uvva iñugiaktuamik isragutaqaqtut timimi, aglaan atautchimik timiqaqtuq. 21 Uvva iñuum iraa nipliğumiñaitchuq arganmiñun itna, “Sumun atuğumiñaitchikiñ.” Sulipsuuq iñuum niaqua nipliğumiñaitchuq isiganmiñun, “Inuğingitchikiñ.” 22 Aglaan, taapkua ilañi timim qinñaaqatuat sayailuqhutin inuqnapi-aqtut. 23 Suli tamatkua timim sulliñni isrummatigikavut qinñagiksuanunğıtluğich qaunatqiağıtluqaqsiragigivut, suli ilaviñgich atlat qinñigaksragingisanğich maturagigivut. 24 Qinñagiksuaat ilaviñgi timipta qaunagiraksraunğıtchut taatnatun. Ilumun, Agaayyutim atlakaagıich isragutapayaani timim iñiqtağigai, uvaptiknun qaunatqiağıtquplugich qinñagiksuanunğıtchuat. 25 Taatna Agaayyutim iñiqtağigai timivut atinğirrutiqauunğıtluğich akunğatni isragutauruat aglaan ikayuutitquplugich avatmun. 26 Atausriq ilauruaq timimi iluangitpan, iluqatin ilauruat nagliksaqataurut. Taatnatun atausriq ilauruaq kamagikkaupman, iluqatin quviatchagaqtut.

27 Iluqasri timigigaasi Christ-ñum, aasriiñ iñullaanuplusri sulliñigigaasri taavruma timim. 28 Akunğatniñ ukpiqtuanjuruaniñ Agaayyun piksraqtaaqtuq atlakaagıiñik savaktiksranik, sivulliq uqqiraqtinik Agaayyutmun, tuglia sivuniksriqirinik Agaayyutmun, piñayuat ilisautriksranik, aquatigunaasrii taapkua savaaqatlaruanik quviqnaqtuanik, tamatkunıñalu mamititchitlaruanik atlanik, ikayuiruksranıglu atlanik, sivulliuqtautlaruanıglu atlanik, uqatlaruanıglu uqautchisigun nalunaqtuanik. 29 Iluqagmin uqqiraqtaunğıtchut Agaayyutmun unniñ sivuniksriqiraunğıtchut unniñ ilisautraunğıtchut unniñ savaktaunğıtchut quviqnaqtuanik. 30 Iluqagmin mamititchiraunğıtchut atniğnaqtuanik unniñ uqatlaitchut atlakaagıiñik uqautchiñik unniñ uyyuqtautlaitchut nalunaqtuanik uqautchiñik. 31 Tarraasriiñ kipigniupiağitchi nakuutluktuanik aatchuusriağugusri.

13

Piqpakkutiliq Pakma ilisautiniagipsi nakuutlukuamik iñuuniatiksrapstitñik.

¹ Uqatlaniguma atlakaagiisitun iñuktitudun unniin israguliktitudun, aglaan piqpaksritlaiññiguma iñuñnik, uqaliğa atriqaqtuq qukiğñaqsiplugu aviluqtaqtuatun.

² Uqatlaniguma sanñiqaqłuna sivuniksriqiritun unniin kanjqsitłalugillu iluqaisa nalunaqtuat unniin ilisimatłaluğa supayaanik, suli ukpiqquitiqağñiguma nuktatłalugich iñğich, aglaan piqpaksritlaiññiguma iñuñnik, sumun atuğumiñaiapiaqtuğa.

³ Aatchuutiginiğupkich supayaurat pigikkatka iñuñnun inuqsraqtuanun unniin aatchuutigilugu timiga ikipkaaksraulugu, aglaan piqpaksritlaiññiguma iñuñnik akiljusriaksraitčuğa.

⁴ Piqpaksriruaq iñuk anuqsrutriruq, ihuaqqutriruq, tuniliñğungitchuq, uqavigaagangitchuq, ⁵ suli arguanangitchuq unniin anallaqluitłaitčuq.

Piqpaksriruaq iñuk iñmiguutłaitčuq, uumitchayaitchuq, itqaksritłaitčuq akitñiaqtuqtimiñik nalaunñaitchuakun.

⁶ Piqpaksriruaq iñuk quviasrutłaitčuq iñuich killuliqipmata, aglaan quviasruguuruq iñuich nalaunñarualiqipmata. ⁷ Piqpaksriruaq iñuk manimmilguruq, aasriin ukpiqsriraqtuq suli niğiugaqtuq suli igłutuilguruq.

⁸ Ilaatnigu iñuich sivuniksriqitłaiğisirut suli uqatłaiğisirut uqautchiñik nalunaqtuanik suli kanjqsimmataat isukłitkisiruq, aglaan piqpaksriñiq isrukłitchumiñaitčuq.

⁹ Iłisimañiqputlu sivuniksriqiliqputlu naamanğitchuk. Taatnamik isukłitkisiruk. ¹⁰ Iłisimañiq naamasimaruakpan, aatchuusriat piigisirut.

¹¹ Uvvaami ililgaanjukama uqagaqtuğa isrummatiqaqłuna suli sivunniuguupłunjalı ililgaatun. Iñuguqama iñuuniangiqsuğa ililgaam iñuuniatłhatun.

¹² Pakma qinñitłaitchugut nalupqinaigługu tautukmatun salumaitchuatun tagğaqtuutmun, aglaan taivrumanı qinñigisirugut nalupqinaillapiagługu.

Pakma ilitchuğigiga ilaviñauratłhiñaq, aglaan taimanigu ilisimmağiksipiagısigiga Agaayyun, atrilugu Agaayyun ilisimallapiaqmatun uvanñnik.

¹³ Tarra, supayaat naamasriłhatnunaglaan iñuich ukpiqsrimaniaqtutsuli niğiugaqağutiñsuli piqpaksriłutiñsuli, aglaan taapkunakña piñasruniñ kamanagñiqsrauruq piqpaksriñiqput atlanik.

14

Iłisauttutipsaat Ipqitchuam Irrutchim Aatchuutiñgun

¹ Taatnamik pisuqtılaagvigiñuñ piqpaksriñiqsi atlanik iñuñnik. Uvvasuli kimmutiqallapiagitchi Ipqitchuam

Irrutchim aatchuutaiñik, suvaluk uqaqtautlasriñiptiknik Agaayyutmun. ² Iñuk uqağumi uqautchikun nalunaqtuakun uqałhiñiaqtuq Agaayyutmun. Iñuich kanjicsiyumiñaitchut uqağikkanjanik, atakkii Ipqitchuam Irrutchim uqaqtittagigaa nalunaqtuanik sunik. ³ Aglaali iñuk uqaqtauruaq Agaayyutmun kanjicsiñiaqtuakun uqautchikun sayyillaagiruq iñuich ukpiğutinñik pitchuksaaqługillu arakługillu. ⁴ Iñuk uqaqtuaq uqautchikun nalunaqtuakun ikayuğaqtuq injmiñułhiñiaq, aglaali iñuk uqaqtauruaq Agaayyutmun kanjicsiñiaqtuakun uqalikun sayyillaagai ukpiqtuanjuruat ukpiğutinñi. ⁵ Uqatlatqunayağaluagipsi uqautchikun nalunaqtuakun, aglaan kimmutigittukkiga uqaqtautqplusri Agaayyutmun. Iñuk uqaqtauruaq Agaayyutmun kamanatluktuq taavrumakña uqaqtuamiñ uqautchikun nalunaqtuakun, iñunmik mumiutrigangisuaqpan. Iñuqaqpan taatnatchimik sayyillaatlagisigai ukpiqtuanjuruat ukpiğutaat.

⁶ Aniqatiut, uqautisukkipsi qanuq Agaayyutim sagviaqtukkanjanik uvamnun suli qanuq ilitchuğipkautaanik uvamnun, suli uqautisukkipsi Agaayyutim ilumutułhanik ilisautilusilu. Uqaagsiñiguma nalunaqtuakun uqautchikun, qanuq ikayutaunayaqpiq? Uqaqtuksrauruña kanjicsiñiaqsilugu. ⁷ Uvva atrikusraun. Iñuich atuqtuuraqmata supluaqtuğnaqtuanik unniiñ nuqaqtilinñik atuqtuurayuiłlagmin nalausrunaqnagu, iñuich naalagniruat ilisağiyumiñaitchaat igñaña atuutim. ⁸ Sulipsuuq anuyaktuani, qalğuqtaun nalupqinaqtuamik nipliqman anuyyiuqtit tupisralatlaitchut anuyaksahğmun. ⁹ Taatnatuntuuq, uqağupsi nalunaqtuakun uqautchikun, qanugutin iñuich ilisimaniaqpatruñ sumik uqaqtilaagsi? Silałhiñamun uqaqmatun piñiaqtusri. ¹⁰ Nalupqinaitchuq iñugiaktuat atlakaagiiç uqautchich nunamiitilañat, aasriiñ iluqatin kanjicsiñiaqtut. ¹¹ Aglaan kanjicsitłaitchupku iñuum uqausria avakñaqtauniaqtuña taavrumuña uqaqtuamun, suli ilaa uvamnun. ¹² Taatnatuntuuq kimmutiqagapsi piliqiplusri Ipqitchuam Irrutchim aatchuutaiñik, kimmutiqagitchi nakuutluktuanik aatchuusrianik. Taavrumuuna ukpiqtuanjuruat sayyillaakkaurut ukpiğutmikni.

¹³ Taamna pisigiplugu iñuk uqağuuruaq nalunaqtuagmigon uqautchikun agaayuruksrauruq uuyyuutlasruglugu uqağikkani. ¹⁴ Atakkii agaayuguma nalunaqtuakun uqautchikun, irrusrigikkağa agaayuruq, aglaan kanjicsiñgitchiga qanuq uqaqtilaaga. ¹⁵ Uvvaasriiñ qanugñiağniqpiq? Agaayuniaqtuña uqautchikun nalunaqtuakun irrutchipkun, suli agaayuniaqmionuñ kanjicsiñiaqtuakun uqautchikun isrumapkun. Atugñiaqtuña uqautchikun nalunaqtuakun irrutchipkun, suli atuğniağmionuñ kanjicsiñiaqtuakun

uqautchikun isrumapkun. ¹⁶ Quayaguvich Agaayyutmun nalunaqtuakun uqautchikun, tamatkua ilisaqsimaitchuat Amen-nağumıñaitkaat quyyatigikkaqsi, atakkii nalurut sumik uqaqtilaapsitñik. ¹⁷ Ilipsi quyyavigillautaguknağaluagiksi Agaayyun, aglaan atlat ikayuusriaqagñiangitchut. ¹⁸ Quayagiga Agaayyutiga uqatlakama uqautchikun nalunaqtuakun pitlukkugu iluqasri uqatlañiqsi. ¹⁹ Aglaan ukpiqtuanjuruani iqataukama uqagummatiqatluktunja tallimañhiñanik uqalğnik kanjısqıñıaqtuanik, ilisauttutıqaguklunja atlanun, uqaaqsılığmiñ 10,000-niñ uqalğniñ nalunaqtuakun uqautchikun.

²⁰ Anıqatiumaan, isrummatıqaqasri ililgaatun İpqıtchuan İrrutchim aatchuutaigun, aglaan ilitqusrıqagıtchi anıqammiuratun pıgıilıqıtılaitchuatun; isrummatıpsıtñi itıtchi iñuguanıksımaruatıtun. ²¹ Agaayyutim Makpıgaañani Atanıq itnağniqsuq,

“Tuyugıgisıgaluağıtka avakñıaqtuat iñumnun uqautrıñıaqtuat nalunaqtuatıgun uqausrıgmıktıgun ukununja iñunñun, aglaansuli iñugıkkagma naalağniyumiñaitchaatñı.” *Isaiah 28:11, 12*

²² Taatnamik nalunaqtuat uqautchich quvıqnaqtuanjurut ukpıqsrıruanunğıtchuanun aglaali sıvunıksrıqun kanjısqıñıaqtuakun uqautchikun ikayuiruq ukpıqsrıruanjanı. ²³ Uvvaasrıñ ilisaqsimaitchuat unniñ ukpıqtuanjuranunğıtchuat isıqpata agaayyuvıñmun iluqapsı uqautrıñapsı nalunaqtuakun uqautchikun, nıplıppıaqtut isumaılauñıpsrı, amağaa? ²⁴ Aglaan iluqasrı uqagıpsı Agaayyutmun kanjısqıñıaqtuakun uqautchikun aasıñ iñuk ukpıqsrıruanunğıtchuaq naagaqaa ilisaqsimaitchuaq isıgıni ilıtchuğıniaga killıqırautilaani, sulı atannıqsukkauniaqtuq tusraakkagmıgun. ²⁵ Taavruma iñuum nalunaqtuat isrummatıñı satqummıgñıaqtut. Pulluni agaayyuvıgıniaga Agaayyun, aasrı uqausıgilugu Agaayyun ilımun akunnapsıtñi innıluqu.

Atısrıñıq Agaayyuvıñmi

²⁶ Anıqatiumaan, qanuq uqagısvısa? Katırağıkapsı atautchımun, iñuk atuutıqatlaluni, atlasulı ilısautrıtlaluni, atlasulı qulıaqtuatlaluni Agaayyutim sagvıkkanıñik inñmiñun, atlasulı uqatlaluni nalunaqtuanı uqautchıñik, atla uyyuuqtıgilugu taavrımıñı uqautauruamı, aglaan iluqatın tamatkua atuumalich sayyılılaagıtıksrıaulıtın ukpıqtuanjuranun. ²⁷ İluqasrı uqagıniagıpsı nalunaqtuakun uqautchikun, malğukunniñ pıñasrut uqaglıch, aasrıñ atausrıullaalıtın, atausrıqsulı uyyuuqtıgilugu. ²⁸ Aglaan uyyuuqtıksrııtpan, kıña iñuk uqagıuurıaq nalunaqtuakun uqautchikun tauksrısaaglı agaayyıaqapsı uqalñıñıaglunı

isrumamiñi inmiñun Agaayyutmunlu. ²⁹ Malguk naagaqaa piñasrut sivuniksriqirit uqaglich, aasrii atlat isivgiuqtaulutinj sumik uqaqtilaanatnik. ³⁰ Aasriiñ Agaayyun sagviutrikpan ilumutuuruamik iñunmun aquppiruamun tamaani agaayyuvinjmi, sivulliq uqaqqaqtuuaq qasrugli. ³¹ Atakkii iluqasri uqautaulhiñaurusri Agaayyutmun atausriullaalusri ilitchitqulugich avatmiñ pitchuksaaqigulugillu avatmun. ³² Iñuk uqaksriusriaqtuuaq Agaayyutmiñ anjalatagitlaruq inmiñik irrutchigmigun [aasriiñ utaqqiugatlaplugu uqaksrani]. ³³ Agaayyutim atuumapkatlaitchaa aupiññaliq katimalipsitñi atakkii nanipayaaq Agaayyun itman qinuiññaqtuq atiugautmiglu.

Tamatkunatun ukpiqtuanjuruatun atlani inipayaani pilgusiatitun taatnatuntuuq piruksraupmisi. ³⁴ Agnasri nipaisaaqtuksraupmiut katimalipsitñi. Atakkii uqaquraungitchut suli qaukhiuyummataitchuksraurut. Taatnatun aglausimaruq Agaayyutim maligutaksranjani. ³⁵ Iisimasrukkuminj sumiksamna, apiqsruglisiginj uitin kiñuniñmikni. Atakkii kanjunaqtuq agnam uqakisranja katimaraqikapsi agaayyuvinjmi. ³⁶ Suva? Agaayyutim uqalha aullagñiñiñiqsuq ilipsitñiñ naagaqaa ilipsitñulhiññaq tikiumangñiñiqsuq! ³⁷ Kiñapayaaq iñuk isrummatigigumi inmiñun sivuniksriqirauniluni naagaqaa aatchuusriaqagniluni Ipqitchuamiñ Irrutchimiñ, tarra kanjqsimaraksraqigai tamatkua aglaatka ilipsitñun Agaayyutmun tillisiginilugich. ³⁸ Tarra suliqutiginasij taatnasriq iñuk suksraqangitchuaq aglagikkamnik. ³⁹ Taatnamik, aniqatiumaan, piliqiqutigillapiqsij uqaqtausruliq Agaayyutmun, suli nutqaqtitnagich uqaqtuat nalunaqtuakun uqautchikun. ⁴⁰ Aglaan supayaat pisigik nalauttillugich suli iluatmun anjalataaglugich.

15

Anjpkakkauha Christ-ñum

¹ Aniqatiumaan, itqaumatqugiga ilipsitñun quliaqtualiga tusraayugaagiksuaq ilipsitñun. Taimñauruq tusraayugaagiksuaq taimani akuqtuaqikkaqsi suli tuniqsimavigikkaqsi pakma. ² Anniqsukkauniaqtusri ukpigituññaqupsij taamna tusraayugaagiksuaq quliaqtuaqikkaga ilipsitñun. Aglaan ukpigingitchupsij ukpiqsriñiqsi suungitchuq. ³ Taatnamik ilisautianikkipsi ilisautigikkanjanik Atangum uvamnun; kanjqsiraksraqigisi taapkua qulliuruat ilisauttit, Christ-ñum tuquha pisigiplugich killuutivut maligutlugu aglausimaruq Agaayyutim Makpiqaanani. ⁴ Suli ilisautianikkipsi Christ-ñum iluvikkauhanik aasriiñ anjpkakkauhanik piñayuatni uvlut,

maligutlugu aglausimaruag Agaayyutim makpiġaanġi. ⁵ Anġitqiqqaqhuni Christ tautuktittuq inġmiġnik Peter-mun, sulipsuuq qulit malġunġnun malġuaqtinun. ⁶ Aquagun taavruma sagviġġniqsuq inġugiatlukhutiġ 500-miġ aniqatigiġinun katimapkaqġugich, inġugianġniqsranġich inġuuplutiġsuli inġanġich tuquaniksimagaluaghutiġ. ⁷ Tugliġiplugu sagviqsuq James-mun, aasriisuli iluqanġitġinun uqqiraqtaunġuruanun. ⁸ Aquagun taavruma sagviqmiuqtuuq uvamnun, kia-unniġin niġiugingitcaluakkaġa Ataniġmun uqqiraqtaugisiġinilunġa. ⁹ Taatnaqġunġa kamanaiġinġiqsaurunġa uqqiraqtipayaaniġin. Nalliummatingitchuġaunniġin tairaksraulunġa uqqiraqtimik, atakkii nagliksaaqtitchimaplunġa inġunġnik ukpiqtuanġuruanik Agaayyutmun. ¹⁰ Aglaan Agaayyutim piqpagivagiġlunġa simmiġniġaa inġuulġiga iluaqqutritmigun. Ilaan iluaqqutrillapiatġa piinilauġnitchuq uvamnun. Sakuutluktunġa iluqanġitġin aglaan uvapkuiġnaq piġnitchuġa atakkii Agaayyun savaktuq uvapkun iluaqqutriġiġmigun. ¹¹ Uvvaasriġin uvaġalu naagaqaa atlat uqqiraqtitlu quliaqtuaġigikput taamna tusraayugaagiksuaq ukpiġikkaqsi.

Anġipkakkauġhat Tuqunġaruat

¹² Quliaqtuaġuurugut Agaayyutmun anġipkaġniplugu Christ tuqunġaruaniġin. Suvaatami ilasri uqaguuvat tamatkua tuquaniktuat anġipkaġumiġnaiġinġiplugich tuqulġimikniġin? ¹³ Anġipkaġniangiġinġiġpata tuquaniktuat, tarra ilumutuunġitmiġniqsuq Christ-ġum anġipkakkausrimatġa. ¹⁴ Aasriġin Christ anġipkakkausrimaiġinġiġpan, quliaqtuaġipput atuġumiġnaitchuq sumun, naagaqaa ukpiqqutisri tanġiġillutiġ. ¹⁵ Aa, inġuich ilitchuġinigaatigut uqagġnipluta tanġiġilaamik, atakkii uqagġigikput Agaayyutmun anġipkapiagġniplugu Christ tuqulġimġinġin, aglaan tamanna ilumutuunayaitchuq tuqunġaruat anġipkakkauyumiġnaitpata. ¹⁶ Tuqunġaruat anġipkaġniangiġinġiġpata, tarra Christ anġipkakkauaitmiġniqsuq. ¹⁷ Christ anġipkakkauangiġinġiġpan, ukpiqsriġiqsi Christ-mik tanġiġinġiġsuq aasriġin suksraunġiqsuyumaatqusrisuli pisigilugich killuutisri. ¹⁸ Suli Christ anġipkakkauangiġinġiġpan tamatkua tuquaniktuat ukpiqsriruanġuplutiġ Christ-mik suksraunġiqsuttuuq. ¹⁹ Ukpiqsriġiġgupta Christ-mik anniqsuqsimaacpatigut pakmapatġhiġnaq inġuulġaptikni nagliġnagġniqsraqtugut iluqanġitġin atlaniġ inġunġin.

²⁰ Aglaan pakma Christ anġipkakkauapiaqtuq tuqulġimġin. Ilaa anġipkakkauqqaagġniqsuq, taatnaqhuta ilisimarugut Agaayyun anġipkaiġiaġniġlugu tuqunġaruapayaanic ukpiqsriruanik Christ-mik. ²¹ Inġuk iluqani tuqusraġumaruq atautchim inġuum savaagġikkanġagun. Taatnatuntuuq inġuk tuqunġaruag inġuutlasriġiaqtuq piqtutigilugu atlam inġuum savaagġikkaġa.

22 Atakkii Adam-kun iluqatin tuquruksraurut, taatnatun iluqatin Christ-kun iñugutqikkisirut. 23 Aglaan iñupayauraq anjpkakkaugisiruoq nalaunñaruakun piviksrallaamigun, Christ sivulliuapluni anjpkakkauroq, tarrali aggitqikpan tamatkua Christ-ñum pigikkani iñugutqiksitisigai. 24 Taavruma aquagun isrukitchaaq tikitpan, Christ-ñum qaiññaiağaa anjaayuqautini Agaayyutmun Aapauruamun akiñianikkumigich iluqaisa anjalatchisiqaqtuat sulii iluqaisa sanñiqutiqaqtuapayaat sanñiqaqtuatlu. 25 Christ atanguruksrauroq uvluanunaglaan Agaayyun akimmatrianikpan iluqanitiñiñ Christ-ñum uumiksiraiñiñ. 26 Tuquliq akiñikkauniaqtuq aqulliuluni uumiksri. 27 “Agaayyutim Christ anjalatchipkağaa supayaanik.” Itnağniqsuq Agaayyutim Makpiğaanani. Taatnaqami Agaayyun ilagautingitchuq inmiñik, aglaan iligai supayaat ataanun Christ. 28 Agaayyutim taatnaanikkumiun, ilaaptuug igñiña Agaayyutim ataniqsimapkağniaqmiuq Agaayyutmun inillairuamun supayauramik ataanun Christ. Taimanigu Agaayyun kamağniqsrauniaqtuq supayauramiñ.

29 Suniaqpat tamatkua paptakkauroq pisigiplugich tuqunaruat? Tuqunaruat anjpkakkauyumiñaiapiaqata, suvaata iñuich paptaaqtinniaqpat pisigiplugich tuqunaruat? 30 Iñumun anjpkakkañiaq piitpan suvaatami anayanniuqpiq ataramik quliaqtuağikapku tusraayugaagiksuaq? 31 Aniqatiut! Kigiñiñigvigirağigiga tuqqun uvlugağipman. Tusraayugaagiksuaqkun ukpiqsiruağugniqsusri, sulii taatnaqluñja quviasuutigigipsi Christ Jesus-kun atannaptigun. 32 Ephesus-mi anuyakkaluagupkich iñuich atriqaqtuat liilaa iqsiñaqtuatum niğrutitun, sumik piññaakkumiñaitpiq taatnañlakpun? Tuqunaruat anjpkakkañiangitpata, tarra “Niğisa imiqtuağutalu,

atakkii uvluaakun tuquniaqmiugut.” *Isaiah 22:13*

33 Kinnipkaqasri iñunun uqaqaqtuanun uumiña anjpkakkaulikun. “Piqasiqsuutigupsi pigiitchuanik piqatnaaniq taatnañligisirusri ilinjisitun.” 34 Iñummitqinñaaqsigaasri killuliqitqinñigisusri. Iñasri nalurutsulii Agaayyutmik. Taamna uqağigiga kannutchaqugaluahusri.

Qanuq Anjpkakkañiaqpa?

35 Iñuk apiqsruqpaqmiuq, “Qanuğutin tuqunaruat anjpkakkañiaqpat? Qanutchimik timiqağniaqpat agğigumiñ?”

36 Iñummatuñiaqpat ilipni! Nautchirriikavich nautchiaksranik nunamun nautlaitchut nauriağuglutin tuquqqaagaluaqatin nunami. 37 Aasrii nautchiaksraq nautchirriutikkan qinñaaqangitchuq nauriatun nauniaqtuatum nautchiaksramiñ. Nautchirriirutin mukkaak-srağugumaqtuamik naagaqaa nauruksrauruamik. 38 Aglaan

Agaayyutim nautchiaksraq nauriaguqtitchuugaa itqukkani, suli nautchiaksrallaa naurisuuruq qanutchiuigmisun. ³⁹ Taatnatuntuuq, iluqatinj uumaruapayaat atlakaagiiñik timiqaqtut, iñuich atautchiiñamik timiqaqtut, nigrutitsuli atlakaagiiñik timiqaqmiut, qaluitsuli atlakaurut, tinjmiatsuli atlakaupmiut. ⁴⁰ Sulipsuuq qilañmiittuat atlakaanik timiqaqmiut nunamiittuaniñ. Piññaqnautaataat qilañmiittuat atlauruq piññaqnautaataatniñ nunamiittuat. ⁴¹ Siqiñgum qaumanga atlauruq qaumanganiñ tatqim, suli uvluğiat atlakaagiiñik qaumaniqaqtut qivliquulakaminj qilañmi. Uvluğiallaa atlakaagiiñik qaumaniqaqtuq atlamiñ uvluğianiñ. ⁴² Taatnatun itkisipmiuq anjpkakkaukpata tuqunaruat. Timigikkavut pakmapak ittut nautchiaksratun nautchirriutauruaton nunamun. Tuqusruurut iluvikkauplutinj. Aglaan anjpkakkauniağupta tuqułigmiñ timiqağniaqtugut tuquyumiñaitchuanik. ⁴³ Iñuum timaa iluvikkaukami piññaqnaitchuq sanñiitłuni. Aglaan Agaayyutim anjpkagnağumiuñ piññaqnağniaqtuq sanñiqağuni. ⁴⁴ Pakma timivut nunakñaqtaurur, aglaan anjpkagupta timivut qilañmi aqtauniaqtut. Timiqaqapta tuqusruuruamik uvani nunami, ilisimarugut timiqağisiñipluta tuquyumiñaitchuamik qilañmi Agaayyutmi. ⁴⁵ Aglausimaruq Agaayyutim Makpigaanani itna, “Iñuqqaaq Adam iñuusriğugñiqsuq,” aglaan aqulliq Adam irrusriğugñiqsuq qaitchiruaq iñuukigmik. ⁴⁶ Irrutchim timaa sivulliuñgitchuq. Nunakñaqtaam timaa sivulliuuruq, aasriili aquagun irrutchim timaa. ⁴⁷ Iñuqqaaq nunakñaqtauruq iñiqtauruuq mağğañaniñ nunam, tugliaaasriiñ iñuk qilañmi aqtaupluni. ⁴⁸ Iñupayaanj nunam ittut iñuqqaatun iñiqtauruaton mağğamiñ. Iñupayaanj pigikkañja Agaayyutim ittut taavrumatun qilañmi aqtauruaton. ⁴⁹ Pakma atriqaqtugut iñuktun nunakñaqtauruaton. Taimanigu atriłiutiniaqtugut iñuktun qilañmi aqtauruaton. ⁵⁰ Aniqatiumaan! Taamnauruq uqautigikkaga, iñuum nunami timiqaqtuam uviñniqaqhuni auqaqhuniłu piññaaktaagiyumiñaitchaa anjaayuqautaa Agaayyutim. Taatnatuntuuq timi tuqusuruuq auruğaqhuni itchumiñaitchuq piungigangitchuami auruğatłailłuni.

⁵¹ Naalağniłlagitchi, uqautigipsi nalunaqtuamik itna — iluqata tuquniangitchugut, aglaan iluqata simmikkauniaqtugut. ⁵² Simmikkauniaqtugut akkuvaaurapiaq, sukatluglugu siqungipaksagnañaniñ irim, aqulligmi qalğuqtaqpan. Qalğuqtaun nipliqağluqaaqtuq iluqatinj tuqunaruat anjpkagnaqtut tuqutqikkumiñaiğutinj, aasriiñ iluqata iñuusrugaaqtuagut aatchuusriaqağniaqmiugut nutaamik timimik. ⁵³ Iñupayaan timaa simmiqsitaksrağigaa atakkii nunakñaqtauruuq timi tuqusuruuq auruğaqhuni, aglaan taimanigu

nutauruaq timikput tuquyumiñaitchuq auragatlaitluni. Una atriaqqtuq iñuk mattaqmatun utuqqagūqtuanik atnūgaanik suli atiaqsipmatun nutaanik. ⁵⁴ Aasriiñ timi auragagūuruuaq simmausiqqan auragatlailaamik timimik suli timi tuqusruuruuaq simmausiqluni tuqqutlailaamik, tarani tanigñiaqtuq aglausimaruuaq Agaayyutim Makpiḡaanjani, itna, “Tuquḡiq akiiliraullapiaqtuq. *Isaiah 25:8*

⁵⁵ Aatai tuquḡiiq, tarakḡaaglaan tuqupkaḡumiñaiḡitin iñuich.

Aatai tuquḡiiq, tarakḡaaglaan atniaḡumiñaiḡitin iñuich.”

Hosea 13:14

⁵⁶ Tuquḡhum atniatlagaatigut killuqsaaqpta, suli killuqsaaun sanḡiqutiqaqtuq maligutaksratigun aḡalatiqaqhuni. ⁵⁷ Aglaan quyanaqtuq Agaayyun! Atakkii akimapkaḡaatigut atannaptigun Jesus Christ-kun. ⁵⁸ Taatnamik, piqqapiḡplusri aniḡatiu-maan, payanaiḡitchi ukpiqsriḡipsitñi, tuniqsimatitchi suli savautriḡusri Ataniḡmik ataramik pisuqtlaapsigun, atakkii ilisimagiksi savautriḡiḡsi Ataniḡmik ingiḡha suiḡaamun.

16

Iḡiraksraq Ukpiqsriruanun

¹ Pakma aglaḡniaqtuḡa iḡiraksrakun iñuiñun Agaayyutim Jerusalem-mi. Uqautigitka ukpiqtuanjuruat atlakaagiiñi nunaaqḡiñi Galatia-mi qanuqhutin iḡiraqsuiḡhat maninḡnik, aasriiñ pitqugipsi taatnatupiaq: ² Minguiqsiaḡvipayaani atausriullaalusri tugvaitqugipsi iḡaviñḡanik manium ak-iññaktaaḡikkapsi agḡiḡñiaḡamnunaglaan; tutquqtuḡlaayumausri qanutun pitḡakkapsisun. Taatnaḡupsi iḡiraksraq inuq-naqsiniḡitchumauq agḡiḡuma. ³ Aasriiñ agḡiḡuma tuyuḡiniaḡitka aatchuutisri piḡasiḡlugich tuyuutinik ukpiqtuanjuruuanun Jerusalem-mi iñuktigun nalupḡinaḡikkapsigun. ⁴ Nakuuluni itkaqsikpan aullaḡiksraḡaptuuq, iḡinḡisa malihḡiñaupmigaatḡa.

Paul-ḡum Sivunniugḡtai

⁵ Utlanḡniaḡipsi Macedonia-kuaqqaagḡlunḡa; atakkii apqusraaḡniaḡiga Macedonia. ⁶ Nayuqtaullakpiaḡipsi naagaqaa ukiḡlunḡa ilipsitñi, aasriiñ aullaḡniaḡitchuma aatchuḡhiñaugipsitḡa inuḡikkamnik iḡlauliksramni napmupayaaq. ⁷ Tautugumanḡitchipsi akkuvaurahḡiñaq apqusraaḡhiñagḡusri, aglaan nayuqtuatluuraallagukkaluaḡipsi, Atanḡum pitqukpanḡa. ⁸ Aglaan Ephesus-miinniaqtuḡa Pentecost-liḡiniaḡhatnunaglaan, ⁹ atakkii kamaḡnaqtuam savaaqḡviksrallautam anḡmautigaanḡa, naagasuli iñuḡiaktut akilḡiḡisuuqtitka.

¹⁰ Timothy agḡiḡniḡpan, qaunagiyumagiksi tutḡik-sauliksraḡanḡun ilipsitñiittuallaḡhani, atakkii savautriruḡ Ataniḡmik, uvaptuntuuq. ¹¹ Nallipsiunniñ naḡḡuginḡiḡliunḡ.

Aullaqsacpan ilipsitñiñ ikayugumagiksi iglaułhani quviasuguni, ilaali utiğasrauğumuug uvañnun. Niğiuğigiga tikiłiksraña piqatiqağlugu aniqatiunik. ¹² Uvvasuli aniqatiptigun Apollos-kun: suamasriplugu kiikaaqsrupağaluagñigiga utlaquplusri piqasriğlugu atlanik aniqatiunik, aglaan piyummatigingitçhaa aullałiksrañi pakma. Utaññağasri piviksranikkumi.

Uqautipsaağutit

¹³ Qaunagititçi pigiitçuamiñ, makittaagigusri ukpiqsriłipsitñi, qapıñaiłlusri supayaani. Saññisitçi tuniqsimalusri Atanığmun. ¹⁴ Supayaag savaagilugu piqutigilugu piqpaksriłiqsi. ¹⁵ Aniqatiumaan, ilisimasruknağisi tupiqatıñi Stephanas-ñum. İliniç ukpiqsriqqaqtuanururur nunami taggisiliñmi Achaia-mik, aasrii iluqnauqsimapiagataqhutiñ ikayuiğmiknunun ukpiqsriuanik atlanik. ¹⁶ Pitchuksaağipsi tupigitquplugich iñuich taatniittuat sulı kisupayaag ikayuqtaturuaq ukpiqsriuanun. ¹⁷ Quviasruutigigitka agğıłhat Stephanas-ñum Fortunatus-ñumlu Achaicus-ñumlu, atakkii ilinisa ikayuğaatña uvaniingitñapsi. ¹⁸ Nutaqtıqlugu irrusriğa ilinisa quviatchaktitkaatña ilipsisuntuuq. İsummatigillautaqsigik iñuich taatniittuat.

¹⁹ Ukpiqtuanururur iñuuniaqtuat Asia-mi tuyuğasri nayaanñanik. Aquila-mlu Priscilla-mlu piqatigiplugich ukpiqtuat katımaruat tupiğmikni pağliuğasripsuuq atanikun. ²⁰ İluqatıñ aniqatigiich tuyuğasri nayaanñanik. Pağlatisritçi avatmun kunıgutmik ipqitçuakun piqpakkutikun.

²¹ Pağlatit Paul-miñ. Uvaña aglallakkitka ukua argamnik. ²² Kiñaliqaa piqpaksriñğitçhuaq atanguruamik, Atangum atanığisigaa agğıtqikkumi. Aa, Agğığiñ, Atanıiq. ²³ Uvvatuq iluaqutrisaan Atanguruam İesus-ñum nayuğlisi. ²⁴ Uqautisukkipsi piqpaksrisilaamnik iluqapsitñik Christ İesus-kun. Taatnatuq.

Paul-ŋum Tugliat Tuyuutaiñ Corinth-aġmiunun

¹ Uvaña Paul, aasriiñ uqqiraqtigigaaña Jesus Christ-ŋum pisulhagun Agaayyutim. Aglaktunja ilipsitñun ukpiqtuanjuranun Corinth-mi suli ukpiqtuanjuruapayaanun iñuuniaqtuanun nunañani Achaia-m. Uvvaasriiñ Timothy aniqatvut uvamniittuq. ²Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta suli Jesus Christ Atannapta ihuaqqtisrimaallañniagli si suli tutqiksillusri.

Paul-ŋum Quyagaa Agaayyun

³ Quyanaqtuq Agaayyun Aapagikkaña atannapta Jesus Christ-ŋum. Ilaa aapauruq ilunjuksriruaq uvaptiknik suli Agaayyutaupluni araaqtuihiñaanuruaq uvaptiknik.

⁴ Araaqtuqtigigikput iluqaitñi ihuilliuġutigikkaptikni, uvagut-suli araaqtuiyumiñaqsipluta tamatkuniña ihuilliuġutiqaaqtuanik taavrumiña araaqtuutmik akuqtuaġikkaptiknik Agaayyutmiñ.

⁵ Ilumun nagliksaallapiaqtugut savautri'apta Christ-mik. Taatnatuntuuq arauttutiqaaqtugut atqunapiaq Christ-kun.

⁶ Ihuilliuġaluanjapta tusraayugaaġiksuaq pisigiplugu, Agaayyutim araksimaġaasri uvaptigun annautisukhusri killiqihipsitñiñ. Arakkau'apta arautiqaġniaqmiusripsuuq akuqtuġupsiuñ anuqsrukun atunim ihuilliuġutitig uvagut iglutukkaptiknik.

⁷ Niġiugaġikkaqput ilipsigun payañaitchuq. Iisimagikput nagliksaaġniġupsi uvaptiktun Agaayyutim arauttutiqaaqtinniġaasri uvaptiktun.

⁸ Aniqatiumaan, nalutqunġitchiptigiñ ihuilliuqtitaullaptigun nunañani Asia-m. Ihuilliuqtitauvagitluta qaaniġlugu iglutuiħksraqput nalupġigiliutipluguunniñ iñuutilaaksraqput.

⁹ Iħitchuġigaluaġikput tikiummiñasugalugu tuqquviksraqput, aglaan taamna atuumaruq tunjatqunġitluta uvaptiknun aglaan Agaayyutmun anipkaitlaruamun tuqunjaruanik.

¹⁰ Tuquruksraġuġaluaqapta ilaan annautimagaatigut, aasriiñ annautriñiapiaqtuq uvaptiknik; aa, nalupġisruutigingitchikput ilaanun annautisrimaħksraqput.

¹¹ Ilipsi ikayuqtuksraurusri iniqsruutiluta. Tarrali iñugiaktuat iñuich quyyatiksraġaġisirut Agaayyutim aatchuutaagun qaisauruakun uvaptiknun kiuplugich iniqsruħat iñugiaktuat iñuich.

Paul-ŋum Simmiġniġaa Sivunniuġutini

¹² Quviasruutigigikput una suli qauġrimmaaġiutillautapta uqautigaatigut uuma ilumutuutilaanjanik, savaaġigivut nanipayaaq suli pakma ilipsitñi ipqihkun suli ilumutuulikon

Agaayyutmiqnisauruakun. Tunŋangitchugut puqiutaatnun iñuich aglaan tunŋarugut Agaayyutim ihuaqqutripłuni ikayuutaanun. ¹³ Tarra tuyuutivut agliqiagiikkasri kanjqsitłasriñaitchuanŋitchut; kinnisunŋitchipsigiñ uqağikkaptigun. Niğiugağigiga kanjqsitłasriłiksraqsı ılaatnigun, ¹⁴ takku kanjqsitłasriłauragałuaqmigiksi-samma pakma. İlaatnimi nanğautiqatlaniagiptigut sulı nanğagisipmigiptigiñ uvluani Atannapta Jesus.

¹⁵ Nalupqisruutiqaŋitchuŋa taavrumiŋa. Taatnamik tikiqattaaqqağukkipı, piqaquplusri ikayuusriamik tapillugik quviasruutmiglu. ¹⁶ Tikiqattaagukkipı apqus-rağuma sivutmunlu nunanun Macedonia-m utitmunlu nunananiñ Macedonia-m, ilipsitñun itqanaiyautitqupluŋa iglauliksramnun Judea-mun. ¹⁷ Taatna piyumakama, isrummitqigaqtaununiqpiq? İsumavaluktusriunniñ sivunniğagasrugaluŋa iñuñisun nunam, anŋaqağluŋa tarani sulı naagaqtuasılıuŋa.

¹⁸ Agaayyun tuniqsımaruq uqağikkağmigun. Taatnatuntuuq uqautivut ilipsitñun nalupqinaitchaqtut. Agaayyutim ilisimagai isrummitqitłaisılaaqputlu uqautigikkavutlu. ¹⁹ Atakkii Silas-lu Timothy-lu uvaŋalu qulıaqtuağutigigikput İğniŋa Agaayyutim, Jesus Christ, ilipsitñun. İlaa iŋitchut iñuktun piñğiqaqtuatun anıqqaqhuni, aglaan ilaan pisuugaa uqautigikkani savaaniagnıplugu. Agaayyutim anığutimagaatigut pisigiplugu Christ-ŋum savaŋa uvaptiknun. ²⁰ İluqaitñikkii akiqsruutai Agaayyutim atuumapkağniğai Christ-kun. Taatnaqhuta nipliutigisruugikput Amen sumıpayaaq iñuum kamaksruqmaun Agaayyutim savaagıkaŋa Christ-kun. ²¹ Agaayyutim nappaqutaupkağigaatigut ilipsılı Christ-kun, sulı uqsruqtıqhuta savaktautqupluta, ²² nalunaitŋtaliqhuta pigiliutipiaqhuta inmiñun aasriñ ilıplugu İrrutchiñi uummatiptiknun nalupqisruutigingıqlugu ilaanun pigitilaaptiknik.

²³ Aggiğukkaluanŋağmaunniñ Corinth-mun aggiñgitchuŋa. Agaayyun ilisımaruq ilumutuulhanik uqağikkağma ilipsitñun. Utiŋitchuŋa Corinth-mun atniuumatiqaqunğıtłusri. ²⁴ Atanniqsunŋitchipsigiñ ukpiqsriłipsigun, aglaan savaqatigisrukkipsi quviasruutiqaquplusri, atakkii ilisımarugut nalupqisruutiqağisılaapsitñik ukpiqsriłapsigun.

2

¹ Sivunniqsuŋa utlatqigunğıtłusri aliatchaktitchaktuagıusri. ² Aliatchaktisrimanığupsı kia quviasrağniaqaŋa avatağun ilipsi isrumatuyaaktitapsi. ³ Aglaktuŋa pisigiplugu taamna, utlakkupsı aliatchaktitqunğıtłuŋa ilipsitñun

quviasraaqtiksrannun. Nalupqisruutigingitchiga quviasruutipkun quviatchaktinniaqtilaaqsi. ⁴ Aglakama ilipsitñun ihuilliullapiağataqtuņa isrumatuyaakluņa uummatimni qianğagma. Aliatchaqunğitchipsi aglaan ilisimatqugipsi atqunapiaq piqpaksriğiga ilipsitñik.

Natqigutriğiq Killiqirimun

⁵ Aglaan nallipsi ihuilliugtitchiruam isrumaaluktingitchaana, aglaan isrumaaluktitkaasri. Ihuilliugtitchummataitchipsi itnaqama. ⁶ Taamna iñuk tatapsausriaqaaniktuq. Apainuruq anğutiplusri taamna inillakapsiuq. ⁷ Pakma natqigutiraksragigiksi araaqtuğlugu taamna iñuk. Taatnağupsiuq annautiniagigiksi pilguilliullapiağigimiñiñ aasriiñ qapingitchumuğli. ⁸ Taatnaqluņa inğigipsi tuniqsimasriłaaquplugu piqpaksriğiqsi ilaanik. ⁹ Taavrumuuna aglaktuņa ilipsitñun, atakkii uuktuağukhusri ilitchuğisrukluņa tupiksrisu-upmagaapsi supayaakun. ¹⁰ Natqigutrigupsi taavrumiņa inuğmik, natqigutipmigigaptuuq. Aasriiñ qanutchikun natqigutriruksrauniğuma ilaanun, pakma natqigutigiga pisigiplusri sivuğaani Christ-ğum. ¹¹ Natqigutiguptigu taamna iñuk tuunğaq akimaniangitchuq sukununniñ uvaptikniñ. Takku nalungitmigivut ilaan qanuq surağautai.

Paul Tutqiksiñğitchuq Troas-mi

¹² Tikitñama Troas-mun quliaqtuağityaqługu tusraayugaagiksuaq Christ-kun, Atanğum piviksriñniğaaņa quliaqtuaqupluņa. ¹³ Aglaan tutqiksiñğitchuņa irrutchipkun, atakkii paqingitługu aniqatiga Titus tarani, tarraasrii aullatqikluņa tarakņa Macedonia-mun.

Christ Akimmatauruq

¹⁴ Aglaan quyyan illi Agaayyutmun ataramik akimmatriru-amun uvaptiknik Christ-kun. Siamitkaatigut tiprağiksautun napmunliqaa quliaqtuaqupluta tusraayugaallutamik. ¹⁵ Atakkii ittugut Agaayyutmun tiprağiksautun Christ-kun akunğatni tamatkua anniqsuumaatquaat suli tammaummiruat. ¹⁶ Tamatkunuņa tammaummiranun tipiqagtugut tuquğmik, aglaan tamatkunuņa anniqsuumaatquaanun tipiqagtugut iñuuligmik. Kiñaaasriiñ nalliummativa taavrumuņa savaamun? ¹⁷ Kisimiñ tamatkua uvaptiktun ittut quliaqtuaat pinğuağutaitchuakun ilumutuuruamik Christ-kun sivuğaani Agaayyutim. Uvagut inğitchugut iñugiaktuatitun quliaqtuaatitun Agaayyutim uqalhanik piññanğniutiginiłhiñagługu.

3

Savaktai Nutaam Sivunniugutim

¹ Uqaviksaagsilgitpisa? Naagaqaa inuqsraqpisa atlatitun iñuktitun tuyuutinik akuqtuyunaqsiluta ilipsitñun naaga ilipsitñiñ? ² Ilipsi tuyuutaurusri aglausimaruatun uummatiptiknun iñupayaanun ilitchuğitquplugu agliqitquplugulu. ³ Aasrii atlanñuqtauruatigun iñuutchipsigun ilisimanaqtitkiksi tuyuutauhiqsi Christ-miñ aglaagikkaqput. Taapkua tuyuutit aglaanungitchut aglautmik aglaan Irrusriagun iñuuruam Agaayyutim, aglaanungitluni aglagviksramun piliamun uyağanmiñ aglaan uummatipsitñun.

⁴ Nalupqisruutigingillapiagivut tamatkua tumigiplugu Christ sivuğaani Agaayyutim. ⁵ Itnautigingitchikput savatlanilugu tamanna savaaq uvaptiknik, aglaan piqaqtirrutaagun Agaayyutim. ⁶ Ilaan piqaqtitkaatigut savautritqupluta nutaakun sivunniutmigun. Taamna nutauruaq sivunniugun ingitchuq utuqqauruatun sivunniugutitun aglausimaruatun uyağanmun suli tuqupkairaqtuatun kisupayaanik tupiksriñgitchuanik. Agaayyutim nutauruaq sivunniugutaa qaitchiraqtuq iñuudigmik Ipqitchuakun Irrutchikun. ⁷⁻⁸ Utuqqauruaq maligutaksraq titiqtuqsimaruq aglaatigun uyağanmun, aasrii Agaayyutim qaumanğa sagviqsuq qaitñamiun Moses-mun. Kigiñaja Moses-ñum qaummağikpagitluni Israel-aagmiut qinilguitchaat, aglaan taamna qaumaniq aquvatigun piiqsuq. Maligutaksraq tuqupkaisuuraq qaummağillapiaqman qanutunkiaq qaummağitlukkisiva maatna savautrihiq Ipqitchuakun Irrutchikun? ⁹ Uvvaasiiñ utuqqaqtaq sivunniugun tikiutriruaq tuqputaksraququtmik iñunñun kamanautiqagñiqpan, qanutunkiaq kamanautiqatlukkisiva nutaaq sivunniugun tikiutriruaq nalaunñasripkailigmik iñunñun? ¹⁰ Aasriisuli nutauruaq sivunniugun kamanatlullapiaqtuq utuqqauruamiñ sivunniugutmiñ. Taatnamik utuqqauruaq sivunniugun kamanautiqangigñiqsuq. ¹¹ Taimña utuqqauruaq sivunniugun tikitchaluaqtuq qaumaniqpaurakun piiqsuq, aglaan nutauruaq sivunniugun itchagataqtuq kamanautiqatlullapiaqtuq.

¹² Taatnamik pigikaptigu taatnasriq nigiuqaq iqsi-saillapiaqtugut quliaqtualiksrapitigun. ¹³ Moses-tun ingitchugut. Taalutchiğñigaa kigiñani uqautri'ami Israel-aagmiunun takku tautuqungitlugu qaumangum piigñiathanunaglaan. ¹⁴ Aglaan kanjqsitlaisimarut isrummatmiktigun siqquqsipkaqlugich. Uvluvanunaglaan irinich taalutaqaqtutsuli agliqipmata makpigaanjiñ utuqqaich sivunniugutauruat, takku kisimi Christ-ñum taalutaq piitlagaa. ¹⁵ Uvluvanunaglaan agliqipmata maligutaksramik Moses-ñum aglaananik isrumanjich taalutaqaqtutsuli. ¹⁶ Aglaan iñuk mumikami

Ataniġmun kanjicsisuuruq taalutaiqsitmatun. ¹⁷ Taimña Atanġuruuq pakma Irrusriuruq, aasrii naniitman taamma Irrusriana Atanġum ittuq patchisairvik. ¹⁸ Tarraasrii uvagut taalutaiqsittuani qiñiġikput kamanautaa Atanġum. Atlanġuġuqsaiñaqtugut ilitlasripluta ilaatun, suli Atanġum Irrusrian ilisaiñaqtitkaatigut ilaatun akiġuktitlasriplugu kamanautaa Atanġum.

4

Akisuruat Suurat Utkusriġiani Qikumijn

¹ Agaayyutim qaitchigaatigut savautriġimik quliaqtuaqupluta naglikkutaagun. Taatnamik nikatchaktanġitchugut.

² Tununġanikkivut iriraqtuutitlu kannunaqtuatlu. Pisaasruġmigautaitchugut. Analanġitchikput uqaġha Agaayyutim kinnitñinġiaġutigilugu. Taatna pitġaitchugut. Iisauttutigigikput ilumutuuruuq kanjicsiñaqsiplugu, sivuġaani Agaayyutim pipmatun. Isrummatmikni ilisimagaat ilumutuutilaaqput.

³ Tusraayugaaġiksuaq uqaġikkaqput iriqsimakpan, iriqsimalhiñaqtuq tamatkununa tammaummiranun.

⁴ Tuunġaum analatchiruam marrumiġa nunamik qiñitlaiqsitkai ukpiqsriñġitchuat kanjicsipkatġaiġugillu tusraayugaaġiksuaam, aasriiñ ayaupkaqtitauruaton ittu. Ilaan tautuqunġikai kamanautaanik Christ-ġum atrigikkaġa Agaayyutim.

⁵ Quliaqtuaġitlaitchikput uvaptiknik, aglaan quliaqtuaġigikput Jesus Christ Atanġuniplugu, aasrii savaktigigiptigut Jesus pisigiplugu. ⁶ Agaayyun niqliqsimarug, “Qauma qauli taaqtuamiñ.” Aasrii qaggutigai uummativut qaitchikamisigut qaumamik ilitchuġitqupluta kamanautaanik Agaayyutim qiñiqapta kigiñanġanik Christ-ġum.

⁷ Aglaan Agaayyun qaitchiruq tusraayugaallautamik Christ-kun uvaptiknun iñuġhiñauruanun, atriplugu iñuich tuvvaqsiraqtut akisuruanik suuranik ilulilianun qikumijn. Iñupayaaq qiñiqtaksraġigaa taamna kamañaqtuaq sanġi uvaptikniittuaq agaayyutmiqnisautilaanġanik, uvaptikniñ pisunaqani. ⁸ Ihuilliuqtitaugaluagupta qanusripayaakun akiilipkaqtatġaitchugut, qanuġviiqsitaugaluagupta nikaliġatġaitchugut, ⁹ nagliksaaqtitaugaluagupta Agaayyutim suksraatġaitchaatigut; atniaqsiugaluagupta tuqqutaunġitchugut.

¹⁰ Ataramik anayanniuqtuaġaluaqtugut iñuich tuqqutchukmatigut Jesus-tun aasrii tautunnaqsitquplugu iñuġha Jesus-ġum timiptigun. ¹¹ Iñuuniaġaptikni ataramik anayanniuqtuaqhuta tuqqutauġimun pisigiplugu Jesus, taututlatquplugu inuuranuġha Jesus-ġum uumuuna tuquraġaqtuakun timiptigun. ¹² Anayanniuqtuaqtugut tuquġimijn

pisigiplugu quliaqtualiqput piqaquplusri isruit chuamik iñuuliġmik. ¹³ Aglausimaruaq Agaayyutim uqalhani, “Uqaġaqtugut takku ukpiqsrillapiaqhuta.” Taavrumuuna irrusriagun ukpiqsriħhum uqaġaqtuguttuuq ukpiqsripluta. ¹⁴ Iħtchuġiplugu Agaayyun anipkairuaq Ataniġmik Jesusmik, ilaan anipkaġisipmigaatiguttuuq Jesus-tun, aggiutiluta piqatigilusri sivuġaanun Agaayyutim. ¹⁵ Iluqaan tamanna iġlutukkaġa ikayuutigigisigiksi. Iñugiaksilaaqhutiñ iñuich tusraarut ihuaqqutaagun Agaayyutim aasriħi iñugiaktuat iñuich quyagillapiaġniġaat piqutigiplugu kamanautaa Agaayyutim.

Iñuunialiq Ukpiqsriħkun

¹⁶ Nalupqigingitlugu tamanna nikaliġangitchugut. Timivut piunġitmukkaluqtuq irrutchiqput nutaqtikkauruq uvluġaġipman. ¹⁷ Tamatkua ihuilliuġutivut pakma sivikisuurami ihhiñaqtut. Itqanaiyaġaatigut akuqtuquplugich Agaayyutim kamañniqsrat isuksraitlutiñ quviananji nakuutlullapiaqtuq ihuilliuġutiptikniñ. ¹⁸ Qiñiqtuiñangitchivut sut qiñitlakkavut aglaan sut qiñitlaisavut; atakkii sut qiñiġnaqtuq piigñiaqtut, aasrii qiñiġnaitchuq taimuñja inniaqtut.

5

¹ Iħisimagikput palapkaaqput irvigikkaqput mar-rumani nunami piunġiqpan, taamnaami timikput, kiñuniksraqaġniagtugut Agaayyutmi, iñiqtanġitchuamik arganmik, isuksraitchuamik qilañmi. ² Pakma imñiqtauliġuurugut, inuġrugiplugu timinitqiguta pakmakñaqtauruamik atrilugu atnuġaatchiaqmatun. ³ Atnuġaakkaugisirugut timimik nutaamik atnuġailaġumiñiaġuta. ⁴ Iñuunñapta uumani palapkaaġmi iñuħhiñaupluta, imñiqtauliġuurugut uqumailiġutiqaqhuta. Tuquyummataitkaluaqhuta aglaan itchumiqsugut nutaami timimi pakmakñaqtauruamiñ. Atuummikpan tuquyumiñiaqtuq timi simmiġisiruq tuquyumiñaitchuamik iñuuliġmik. ⁵ Agaayyutim itqanaiyaġaatigut taivrumuñja. Ilaan nalupqinainanikkaa uvaptiknun taatniinnialħa aatchuqamisigut Irrutchiġmiñik. ⁶ Taatnamik qapinñataitчуurugut. Iħisimagikput iñuunialħaptikni uumani timimi piisaallahiqput Ataniġmiñ. ⁷ Atakkii iñuuniaqtugut ukpiqsriħkun qiñingitchaluanñapta ilaanik. ⁸ Qapinñataitчуugut, aglaan piitчumallapiaqtugut timigikkaptikniñ aasrii anjilaasimaqatigisruliqługu Ataniq. ⁹ Taatnaqhuta sivunniutigigikput quyalisukługu, iñuugaluġupta maani timiptikni naagaqaa taiñani piigaluġupta timimiñ. ¹⁰ Iluqata sivuġanjutiruksraurugut aquppiutaqpananun Christ-ñum

atanguruam. Atausriuttaagutin iñuich akuqtuigisirut nakuuruamik naagaqaa pigiitchuamik maligullugu savaagikkaqtin iñuunjağmin timigikkagmiktigun nunami.

Savautriraut İlauraagiliutigipkakkauikun

11 Uvva ilitchuğimagikput tatamnaqtilaana Atangum. Taatnaqhuta pitchuksaagivut iñuich akuqtuitquplugich ilumutuuruamik. Agaayyutim ilisimagaa qanusriutilaapi-aqput. Taatnatuntuuq niğugagigiga ilitchuqsrianiqisi taavrumina qauğrimmaagiutillautapsigun. 12 Piñiangitchugut akuqtuyunaqsitqigukhuta ilipsitñun. Aglaan kiggutik-sraqaqupsi tamatkununa kamagitqusraaħiñaqtuanun qinğnaqtuakun, suksraqangitchuanun uummatmiutağmiknik. 13 Uqautigikpatigut qauğrimmaagiññiluta piqutigigaa Agaayyutim, aglaan qauğrimmaaginñigupta piqutigilhiñağipsi. 14 Piqpaksriħan Christ-ñum aňalatkaatigut, atakkii ilisimagikput nalupqinaiqlugu atausriq tuquruuq piqutigiplugich iluqaisa iñuich. Taatnamik iluqatin tuqupmiraqtut. 15 İlaa tuquruq pisigiplugich iñupayaurat, aasriñ tamatkua iñuuruat inmiktigulhiñaq iñuutqunğıqlugich aglaan ilaanun tuqutriruamun iñupayaanik aasrii anjipkakkaupluni tuquħigmiñ.

16 Tarra uvakñaniñaglaan isrummatiqangiqsugut iñuñmik ilaan qaalhiñanagun nunam iñuisun. Qaanjisuami isrummatigigaluaqmisaqput Christ iñulhiñauniplugu, aglaan pakma isrummatigingigikput taatna. 17 Taatnamik kiñapayaaq pigiliutipkaqtuaq Christ-mun nutaagugaqtuq. İğruañi piiqsut. İñuunialiqsuq nutaakun. 18 İluqatin tamatkua aggiqsut Agaayyutmiñ. Agaayyutim ilauraaliutipkağaatigut inmiñun Jesus Christ-kun, aasriñ aatchuqhuta savaamik quliaqtuağitquplugu ilaan ilauraaliutipkağisiñiplugich iñuich inmiñun. 19 Uvvaami itnautigigiga, Agaayyutim ilauraaliutipkağai nunam iñui inmiñun Christ-kun, patchisiqutingiqlugich navguutinisigun. Aasriñ quliaqtuağitqugaatigut iñuich qinuiññaksriññiplugich Christ-kun. 20 Taatnaqhuta uqqiraqtaurugut pisigiplugu Christ. Agaayyutim atugaatigut uqautitqulusri. İnigipiagipsi pisigiplugu Christ, itnaqhuni, “İlauraaliutitqigitchi Agaayyutmun.” 21 Agaayyutim Christ killuutailaapiaq irrutiginigaa killuqsaqtautun pisigipluta. Taamna nalaunnasripkakkaurugut Agaayyutmi.

6

1 Uvagut savaqatigiilħaptikni Agaayyutmi inğipsi akuqtuqunğıtlugu Agaayyutim iluaqputaa suunilğağuglugu. 2 Atakkii ilaa nipliqsuq aglausimaruami uqaligmi,

“Piviksraq nalautitman tusraagipsi.

Annigsugviksraq tikitman ikayugipsi.” *Isaiah 49:8*

Uvva pakma Agaayyutim akuqtuiviksram uvaptiknik nalautittuq. Uvlua annigsugviksram pakma tikitchuq.
³ Kisumununniiñ iñuñmun patchisiqutitqungitchugut killukuağnipluta savaaqalıptikni. Taatnamik inillaiñgitchugut putukkisautiksrañanik iñuum apqutiksrañani. ⁴ Aglaan surağalipayaaaptigun qiñiqittugut savaktaupluta Agaayyutmun iglutuiñikunlu, ihuilliuğutikunlu, akiyalgunaitchuatigunlu, sakiqnaqtuatigunlu, ⁵ ipiğaqtuqsuiñikunlu, isiqtauiñikunlu, añağalüksuiñikunlu, sakuuñikunlu, siñiguiqsaungñikunlu, nigisunñakunlu. ⁶ Qiñiqitkikput ipqiñikunlu, ilisimañikunlu Agaayyutmik, anuqsruñikunlu, ihuaqqutriñikunlu, Ipqitchuakun Irrutchikunlu, ilumutun piqpaksriñikunlu, ⁷ uqağalıkunlu ilumutuuruamik, suli sanñiagun Agaayyutim. Anuyautiqaqtuñja tugluağiplugulu nalaunñaruañikun. ⁸ Qiñiqitkikput kamagikkauñikunlu, kanñutçaktitauñikunlu, uqağitchiuñikunlu pigiitchuakun nakuuruakunlu. Saglutuniğakkaupluta uqağaluaññapta ilumutuuruamik, ⁹ nalunaqtuatun ilipluta ilisimanağaluaññapta, tuqqaqsiruaton ilipluta iñuusruğağaluaññapta, anasriññuqsasqisugaluaññapta tuqçutaungitchugut, ¹⁰ isrumaaluktitaugaluaññapta quviasruğaqtugut, inuqsralliıqtuatun ilipluta umialıguçtitchigaluaññapta iñugiaktuanik, suilliuqtuatun ilipluta piqağaluaññapta supayaamik.

¹¹ Aatai ilauraamaañ Corinth-mi, nunummisingitchipsi uqautriñksraptiknik ilipsitñun. Ummativut anmağivut ilipsitñun. ¹² Piqpaksriñiqput ilipsitñik inuqtuummanğitchuq. Aglaan piqpaksriñisi uvaptiknik inuqtuummasriruq. ¹³ Aglaan pakma anmaqsigik uummatisri uvaptiknun. Uqautigipsi uvañja ililgaagiruaton iliplusri.

Agaayyuvikpaña Iñuuruam Agaayyutim

¹⁴ Piqasriqsuutinasri ukpiqsriñgitchuatigun takku nalaunñaruañıglu killiqiñıglu piqatigiilguitchuk. Qaumaruaqtuuq piqatıqalguıtmiuq taaqtuamik. ¹⁵ Qanuğutik atausriññuğumiñaaqpak Christ-lu Belial-lu (itnautauruaq tuungamik)? Qanuğutik ukpiqsriruqaq piqasriqsuutiyumiñaaqpa ukpiqsriñgitchuakun? ¹⁶ Agaayyutim agaayyuvikpaña piqasriutiyumiñaitchuq aanguanitñik. Agaayyuvikpagigaatigutkii iñuuruam Agaayyutim, ilaan nipliñhatun,

“Irviginiagıtka ilinıch iñuuniaqatigilugillu.

Agaayyutiginiağaatña, suli ilinıch iñuginiağıtka.

¹⁷ Taamna pisigilugu, piğitchi akunğatniñ, avittitchi ilinıtñiñ, niqliqsuq Atanıq.

Ilaksiatinasri qaayugnaqtuaniñ.

Taatnagupsi akuqtugisigipsi. *Isaiah 52:11; Ezekiel 20:34,*
41

18 Aapagigisigipsitña aasriiñ igñigigisigipsi panigilusriļu,
nipliqsuq Ataniq Sanjipayaaqatuaq.” *2 Samuel 7:14*

7

1 Piqpagikkamaan, piqagñiqapta tamatkuniña akiqsruutau-
ruanik ipqiqaqta uvaptiknik qaayugnaqtuapayaamiñ timip-
tigon irrutchtigtunlu. Quyalilakput Agaayyun supayaakun
atakkii talugigikput.

Paul Quviasruktuq

2 Anmautitigut uummatipsigun. Atniangitchivut iñuich.
Killukuaqtitchiñgitchugut iñuñmik. Ivayaqtuiñgitmiugut
kisumikunniñ iñuñmik. 3 Uqautigingitchiga taamna
patchisigisugusri. Takku uvvaqammiq uqautimagipsi
piqpaginipłusri uummatiptikniñ. Piqatigiiksuguk
iñuuhaptikni unniñ tuquhaptikni. 4 Nalupqisruutigingipiagipsi.
Pikkutigipiagipsi. Arautiqallapiaqtuñ. Iluqaagun
ihuiļiugutiptigun quviasrullapiaqtuñ.

5 Tikiñnanikaptaunniñ Macedonia-mun iñiqtuqsiñgitchugut.
Ihuiļiugtitaaurugut qanusripayaakun —nagliksaagtītłuta
ukpiqsriñgitchuanun iqsipkaqhutalu qamuuna. 6 Aglaan
Agaayyutim arakļiguuruam tamatkuniña nikatchaktitauru-
anik tutqiksipkağaatigut Titus aggiqman. 7 Arakkaurugut
aggihagun suli arausriaqahagun ilipsitñiñ. Ilaan
uqautigaatigut kimmutiqallapsigun tautugukłuñ,
aliasruutiqałlapsigunlu suli piyummatiqallapsigun uvamnik.
Taatnaqłuñ quviasrutłuktuñ pakma sivuanigñiñ.

8 Aglaktigun tuyuutipkun isrumaalutchtaktikaluağniqapsi,
nunuurautigingitchiga. Saiñgisuutiligaluagiga tuyuutma
ihuiļiugtitaauraallañniqmasri. 9 Tarraasrii quviasruutig-
ingitchaluagiga alianniuhapsigun, aglaan quviasruktuñ
isrumaaluhapsi simmiğñiqmasri. Alianniuhapsi pisuligñigaa
Agaayyutim ilipsitñun. Uvagut atniangitchipsi sukununniñ.

10 Alianniugtuni Agaayyutikun isrummitqiksitchiraqtuq
iñuum anniqsuhksrajanun. Taamna nunuurautaitchuq.
Aglaan alianaña nunam tikiutriraqtuq tuquļigmik.

11 Alianniugtusri nalautlugu alianniugutigitqukkaña Agaayyu-
tim. Taavruma piliqipkağagigaasri nalupqigingiqsitlugu
killukuanğisilaaqsi, uumigiliqsitlugu killuq, iqsigipkaqługu,
inuğrugiliutipkaqługu ikayuutihksrağa, isrummiqsitlusriunniñ
anasriñjuqsatlasriplugu taamna killuliqiruaq. Qanusri-
payaakun tautuktitkiksi patchisaunğıiqsi tamatkunuuna
savaapsigun. 12 Tarraasriiñ tuyuqtuñ aglaamnik

pisigisruṇaqnagu taamna iñuk killukuaqtuaq naagaunniiñ iñuk atniummiruaq, aglaan sivuḡaani Agaayyutim ilitchuqnaqugiga qanutun piqpaqsriqaliqsi uvaptiknik. ¹³ Taatnaqhuta taavrumuuna arakkiptigut. Aasriiñ kisian arausriaqput, aglaanlu quviatchallapiaqtugut Titus quviasruṇniqman, atakkii irrutchiḡmigun nutaqtikkaupluni iluqapsitniñ. ¹⁴ Takku nangagipsi supayaatigun ilaanun, aasriiñ qapinapkaḡitchipsitṇa. Uqautigikkavut supayaat ilipsitñun ilumutuuruṭ, aasriiñ taatnatun nangautigikkavut ilipsigun Titus-mun ilumutuuruṭtuuq. ¹⁵ Aasrii ilaan piqpagiliutillapiapsaagaasri itqaqamiuṇ tupiksriyummatiqaliqsi, suli pagla'apsiuṇ kamaksriḡikunlu taluqsriḡikunlu. ¹⁶ Quviasruutigillapiaḡiga nalupqisruutaiqama ilipsigun supayaakun.

8

Ukpiqtuanṇuruat Aatchuiḡhat

¹ Uvvaasriiñ aniqatiut, ilitchuqsritqugipsi iluaqqutrisaanik Agaayyutim qaisaṇanik ukpiqtuanṇuruanun Macedonia-mi. ² Ihuilliuqpauraḡaluaṇṇaḡmiṇ inuqsriullapiaḡaluaqhutiṇlu quviatchauḡillapiaqtut, taatnaqhutiṇaasiiñ tigummataipiagṇiqsut suuramiknik. ³ Piyumiñaqtutilaagṇmikni aatchuḡuuruṭ, sipitluguunniñ uqautigaluaqtitnatiṇ. Uqagiyumiñaḡiga taamna. ⁴ Uqapsaaqtuiñaḡaatigut ikayuutitlasrisrukhuṭiṇ savaakun Agaayyutim iñuiñi. ⁵ Aatchuutiqaqtut niḡiuḡiṇḡisaptigun, sivulliuplugu qaitḡutiṇ iṇmiknik Agaayyutmun uvaptiknunlu Agaayyutim pisuḡhagun. ⁶ Uvvaasriiñ tiliuḡikput Titus aullaḡniṇaniksimaṇmauṇ naatchaqtuaquplugu taamna savaallautaq akunnapsitñi. ⁷ Aasriiñ pillautaḡniqapsi supayaakun —ukpiqsriḡikunlu, uqautriḡapsigunlu, ilisimaḡikunlu, piyummatiqaliḡikunlu, piqpaqsriḡapsigunlu uvaptiknik —taatnamik tigummataitqugipsi aatchuiḡikun. ⁸ Tiliuḡiḡitchuṇa aatchuḡulusri. Uktuagḡukkiga piqpaqsriḡiqsi ilumutuupiaqmaṇaan aatchuḡummatiqaliḡisigun, ⁹ takku ilitchuḡigiksi iluaqqutrisaa Atannapta Jesus Christ-ṇum. Sumik ayuqsraḡitchaluaqhuni, piquṭigiplusri unitchai umialgutini ikayuḡiaqhusri inuqsriuḡhagun. ¹⁰ Uvva uqautigisrukkiga aatchuiḡipsigun. Nakuutlukkayaqtuq ilipsitñi naatchupsiuṇ aullaḡniikkaqsi ukiutqik, takku sivulliuplusri aatchuiḡikunlu piyummatiqaliḡikunlu. ¹¹ Kiikaa, naatchiuṇ naanniaḡhanunaglaan aullaḡniikkaqsi uqiutqik piyummatiqaqapsi, aatchuḡusri pisuḡtilaapsitñi pigikkapsitñiñ. ¹² Aatchuḡupsi piyummatipsigun taamna aatchuun akuḡtuyunaqtuq Agaayyutmi. Agaayyutim aatchuitqugaasri pigikkapsitñiñ, aasriiñ pigiḡisapsitñiñ.

¹³ Nunurisungitchipsi aatchuiliġmun qaġavriuraaqtillogich atlat aatchuiliġkun. ¹⁴ Pakma sippakuuqtuaqtusri. Taatnamik ikayuiyumiaaqtusri inuqsraqtuanik. Aquvatigunli sippakuuqtualiguminġ ikayuġisigaasripsuq inuqsraliġupsi. Iñupayaagli piqaġumuuq inuġikkaġmiñik. ¹⁵ Aglausimaruatun uqaġigni itna, “Iñuk katitchivaahaktuaq sippakuutlaitchuq, aasriiñ iñuk katitchivaahangitchuaq inuqsraqangitchuq.”

Titus Piqatijilu

¹⁶ Quyagigiga Agaayyun qaitchiruaq Titus-mun piyummatmik piyummatigikkaptun ilipsitñun. ¹⁷ Iñumutun Titus-ñum akuqtuġaa pitchuksaagutvut. Utlagupiaġataġaasri. Sivunniqsuq taavrumiña inmiñik. ¹⁸ Tuyuqaqmiugut aniqatmik piqasriqġugu nangautiqaqtuamik iluqaitñi ukpiqtuanjuruani quliaqtualhagun tusraayugaaġiksuumik. ¹⁹ Aasriisuli, ukpiqtuanjuruat piksraqtaaginiġaat iglauqatigitqupluta ilaanun tikiutiguptiginġ taapkua aatchuutit maniich. Savaaqahaptigun taavrumuuna kamasruġikput Atanguruuaq Agaayyun aasriiñ ilisimanaqsiplugu ikayuiyumaiqput. ²⁰ Qaunatqiaġiguktugut kisumununniiñ iñunmun pasritqunġitluta anjalahaptigun taapkuniña mikturuanik aatchuutinik. ²¹ Piyummatiqaqtgut nalaunnjaruakun, kisian Atanguruam qiniñhani ingitchuaq aglaantuuq qiniñhatni iñuich. ²² Piqasriqhutik taapkuak iññuk tuyuqaqmiuguttuuq aniqatiptiknik. Uktuagaluqaqtigu akulaiqġugu ilitchuġigikput ukpiġnaqtuanjutilaña. Pakma piyummatinipsaaqtuq ukpiġiliutipiaqhusri. ²³ Nallipsi apiqsruutigikpaunġ Titus, piqatigigiga savaqatigiplugu ikayuiñhaptikni ilipsitñik. Nallipsipsuuq apiqsruutigikpagik atlak aniqatiuvuk, uqqiraqtigigaik ukpiqtuanjuruat, aasriiñ kamasruġaak kamanautaa Christ-ñum. ²⁴ Taatnamik qiniqtitchumagiksi ukpiqtuanjuruapayaanun piqpaksripiaiqsi uqqiraqtinik suli nalaunnjalha nangaqapsi taapkununja.

9

Iñirat Ukpiqtuaqatinun

¹ Iñitchuġigiga aglaktuksraunġisilaaġa uumuuna aatchuutitigun pisigilugich Agaayyutim iñui. ² Atakkii ilisimagiga ikayuiyumaiqsi. Uqautigillautaqsimagipsi ukpiqtuanjuruananun Macedonia-mi ilipsi ukpiqtuanjuruasii Achaia-mi itqaniagnilusri aatchuutilaapsigun uqiutqik. Piyumalaalipsigun iñugiaktuat anjalataurur aatchuisukhutinġ. ³ Aasriiñ aullaqtitkitka aniqatiuvut. Itqanaitqugipsi aatchuiliġksrapsigun. Uqautigillautagipsi itqanaitkisiñiplusri. Aasriiñ taamna piilaanjutqunġitchiga. ⁴ Aasriiñ Macedonia-ġmiut agġiqpata maligluña ilitchuġigumitruñ itqanaiñġisilaaqsi,

kannutchakpiaqtugut, ilipsipsuuq, nalupqinaiqsruutigilaanikmipkaqhusriġu uqagillautaqhusriġu. ⁵ Tarra isrummiqsunja aniqatiuvut pitchuksaaġukġugich tikitquplusri sivuani agġiġksrapta. Ilinjisa itqanaiyaġisigaat akiqsruutigikkaqsi, suli aatchuġummatiaqagipsi nunurausruŋaqasri.

⁶ Itqagġlugu una, iġnuk nautchirriiruaq iġnugiapiangitichuanik nautchiaksranik katitchiġniaqtuq iġnugiapiangitichuanik, aasriipsuuq iġnuk nautchirriiruaq iġnugiaktuanik katitchiġniaqtuq iġnugiallapiaqtuanik. ⁷ Iġnullaa aatchuġli sivunniutaagun isrummatmi, tigungmatigalugu pisunjaqani suli nunurikkausruŋaqani. Agaayyutim piqpagigaa iġnuk aatchuġuuruuq quviasrukhuni. ⁸ Aasriiġn Agaayyutim aatchuġumiġnaġasri sipillugu inuġikkaqsi, ataramik sippakuuqtualigusri. Aasriiġn aatchuutiksraqtasrigisirusri savaallautapayaanun. ⁹ Aglausimaruatun Agaayyutim uqaġhani,

“Nunniuqti siamitmatun, iġnuk aatchuiġniqsuq suuraġmiġnik siqġnataitġluni inuqsraqtuanun.

Taapkua itqagġigisigaat ilaan iġhuaqqutaa taimuŋa.” *Psalm 112:9*

¹⁰ Agaayyun aatchuġuuruq nautchiaksranik nautchirriirua mun qaqqiamiglu niqiksranik. Taatnatun ilaan iġnugiaksiġniġai suurat pigikkasri aasriiġi aatchuutitlasriyumagiksi atlanun inuqsraqtuanun. ¹¹ Inuqsrangigġniaqtusri supayaakun tigungmataiġipsigun. Tarra savaaptigun iġnuich quyyatiqagġniġaat Agaayyun. ¹² Savaapsi ikayuġaluaġniġai inuqsriuġluqtuat Agaayyutim iġnuŋi, aglaan taavrumuunaptuuq iġnugiaktuat quyyatiqallapiaġniġaat Agaayyun. ¹³ Savaapsigun nalupqinaigġniġagiksi ukpiqsriġiqsi Christ-kun, aasriiġi iġnuich ikayuusriaqqtuat nangagisigaat Agaayyun tupiksriġapsigun tusraayugaagġksuamik suli tigungmataiġapsigun ilinjitġnun suli iluqaŋitġnun atlanun iġnuŋnun. ¹⁴ Aasriiġn iniqsruutiniġasri piqatigisrukhusri pisigiplugu kamaŋaqtuaq iġhuaqqutaa Agaayyutim qaisaŋa ilipsitġnun. ¹⁵ Quyyan illi Agaayyutmun uqautigilgunaitchuatigun aatchuutaigun.

10

Paul Patchisaiġniruq Savautriġigmiġni

¹ Uvaŋa Paul. Inġigipsi Christ-ŋum aggaŋaiġigmigun piisaanġigġmigunlu. Taluqsraliġuunigipsitŋa piqatau'ama ilipsitġni, aglaan piqataunġitġnama ilipsitġni taluqsraiġniġipluŋa tuyuqtuutipkun. ² Nunuriyumiġnaitchipsitŋa taluqsraitquluŋa nayuutiguma ilipsitġni. Sivunniqsunja akilliġiqsuġukġugich tamatkua uqaqtuat iġnuuniusriaqġnipluta nunam iġnuisun.

³ Iñuuniagaluannapta timigikkaptigun anuyangitchugut nunam iñuisun. ⁴ Anuyautivut anuyautigingitchai nunam iñuiñ, aglaan atuḡikput Agaayyutim sanñiqpauraja akiilplugich iluqaisa tamatkua akilliliqsuutiruat [tusraayugaagiksuumun]. ⁵ Piyacquqtagivut uqavaagutipayaat niaquqtusrihatlu iñuich takku taatnatchich iñuich sappugutaurut atlanun ilitchuḡiliksranaḡatniñ Agaayyutmik. Isrummitqiksitkivut iñuich Agaayyutikun tupiksritlasriplugich Christ-mik. ⁶ Anasriñjuqsaihiñaagūqtugut tupiksruutaitchuanik, ilitchuqsripqauraḡupta tupiksriyumalipsitñik ilipsitñik. ⁷ Qiñihhiñaqtusri sunik qaahhiñakun. Kiñapayaaq ukpiqsriñiḡumi piginiluni Christ-ḡum isrummatigitqiglijun. Piginigumi Christ-mun taatnatuntuuq pigipmigaatigut Christ-ḡum. ⁸ Uqavigaagutigillakkaluagupkuunniñ sanñiqutiqaḡiq Agaayyutim qaisana uvaptiknun kanḡusruutigiyumiñaitchiga. Ilaan uvaptiknun ikayuqugaasri makitatlasritquplusri Christ-kun. Taavruma sanñiqutiqaḡhum piyaquqtaqtitchumiñaitchaasri. ⁹ Iqsisaaḡungitchipsi tuyuqtuutipkun. ¹⁰ Iñajich iñuich uqagñiqsut, “Tuyuutmiñi uqalguruatun ittuq, aglaan nayuutikami irrusriqagūuniqsuq sayaitchuatun, uqautrihasuli suilatun itluni.” ¹¹ Taatnatchich iñuich isrummatigilitruḡ una, aglaan savaagisruugivut uqautigikkavutlu aglakkavutlu innapta naagaqaa piiñapta. ¹² Iḡaliqusuutiyumanḡitchugut tamatkununa iñunun unniñ atriliummatiluta uqagūuruanun nakuuniraaqhutin. Uuktuutiqaḡhiñaqtut inmiknun naipiqtuutiplitinlu. Kanjqsisaiḡiqtin qinḡiqtitkaat uuktuutigiaqsi'amin avatmun naipiqtuutiaqsi'aminlu. ¹³ Uqavigaagūḡungitchugut uvaptigun aglaan uqaviutigihhiñaugikput savaaksriusriaqput Agaayyutmiñ; taavrumuuna ukpiqsritlasrirusri savaaptigun. ¹⁴ Qaaniḡautrangitchugut uqaqapta ilaginiplurri savaaptikni. Takku tikiutiqqaagikput tusraayugaagiksuaq Christ-kun ilipsitñun. ¹⁵ Uqaviutigingitchikput atlat iñuich savaanḡat. Aglaan niḡiugaḡigikput una, ukpiqsriḡiqsi sanñisikpan siamitlasrigisigikput tusraayugaagiksuaq avanitchiapsitñun ittuanun. ¹⁶ Quliaqtuaqatlasrirugut tusraayugaagiksuumam nunaaqqiñi atlani. Uqavigaagūḡungitchikput savaagianikkanḡat atlat iñuich nautchiivinmikni. ¹⁷ Iñuk uqavigaagūḡuniḡumi, uqavigaagūḡutiqaḡli Agaayyutmik kisanik. ¹⁸ Agaayyutim akuqtuumatlaitchaa iñuk uqavigaagūḡuaq inmiñik nakuuniraaqhuni aglaan ilaan akuqtuḡisigaa iñuk nakuugikkani.

11

Paul-lu Uqqiraqtinḡuaqtuallu

1 Uvvatuq Agaayyutikun anuqsrutiaallaksitŋa kinnanaaqtuatun itkaluaŋniġuma. Anuqsrutillaŋniapiaqsitŋa!
 2 Takku siqŋaġipiaġipsi Agaayyun siqŋaqsripmatun ilipsitŋik. Atriqaqtusri ipqitchuatun ilaqtatnikkumaaqtuatun qaiŋŋiakkaptun atautchimun ilaqtatiksramun, taamna Christ-ŋuruq. 3 Nuyuaqqtigipsi isrummatisi qaayuġnaqsiviaqtut suli killukuagutiŋpakkauviaqtusri ilumutuuruamiŋ piqŋpaksriġimmiŋ Christ-mun, atripluġu nimigiaq kinnitŋiktuaq Eve-mik pisaasruġmigautmigun. 4 Uvvaami iŋuk agġiġuni quliaqtuagaqsikpan atlamik Jesus-mik quliaqtuagŋisaptiknik, naagaunniŋ akuqtuigupsi atlamik Irrutchimik tusraayugaagiksuamiglu akuqtuagŋianikkapsitŋiŋ, pitchigiaġisiruatuŋ irrusriqaqtusri. 5 Kiŋnulliŋqiaŋuŋiŋasrugiruŋa tamatkunakŋa qaukŋiunasrugiplutiŋ uqqiraqtauruaniŋ. 6 Iliŋsaqsimaruatun uqaqtaulguitchaluaġuma, iliŋsimarunja sumik uqaqtilaamnik. Qiŋiqtitkikput taamna nalupqinaiqŋuġu ilipsitŋun supayaakun. 7 Killuqsautauniqpa uvaŋnun atmuktigama kivigukhusri quliaqtuagŋiragaŋuŋa tusraayugaagiksuanaŋanik Agaayyutim akiilaagŋuŋa? 8 Ivayaqtuirunja atlaniŋ ukpiqtuanuruaniŋ akuqtui'ama ikayuutaatnik savautriŋiksraptiknun ilipsitŋik. 9 Nayuutiŋlamni ilipsitŋi, inuqsriuliqama ihuilliŋuqtitchiŋiŋitchunja kisumikunniŋ. Aniŋatiut agġiqamiŋ Macedonia-miŋ qaitchaat inuġikkapayaaga. Supayaakun akiyausrunġitchunja ilipsitŋun. Qaunatiŋagikkisigiga taamna. 10 Christ uqaġuupmatun ilumutupiaq taatnatuntuuq uqaġipmigiga ilumutuuruuq. Kiaunniŋ iŋuum nunaŋani Achaia-m nutqaqtitchumiŋaitcha uqavigaagutiŋqahigga quliaqtuagama akiilaagŋuŋa. 11 Suvaata quliaqtuagpik akiilaagŋuŋa? Piqŋpaŋiŋiŋiŋivisi? Agaayyun iliŋsamaruq piqŋpagillapiaqtilaapsitŋik. 12 Savaaġikkaga savaaġituiŋaġisigiga, [amiami quliaqtuag-tuiŋaġluŋa akiilaagŋuŋa]. Taavrumuuna nutqaqtitchukkitka tamatkua uqavigaaqtuat savaaġaġniplutiŋ Agaayyutim savaanaŋanik, tuvrapiagŋuġu uvagut suraġaiqput. 13 Taatnatchich iŋuich taŋiġilaakun uqqiraqtaurut. Kinnitŋiŋniaŋikun savaaqaqtut, qiŋŋaġmikkun atlaŋuġuuruŋ iliplutiŋ uqqiraqtaisun Christ-ŋum. 14 Taatnaluasru! Uvvataku tuuŋaq iŋmiŋik qiŋŋaniktaġuupmiuq israġulgatun qaumam. 15 Taatnamik quviġusruutiksraunġichuq tuuŋaum savaktai qiŋŋaniktaqpata nalaunŋaruathum savaktaisun. Isruksrautaat taimanigu nalliusriaqaġisiruq maligulluġu savaanaŋat.

Paul-ŋum Nagliksaagutaa Uqqiraqtaupluni

16 Uqautitqigŋlapi, isrummatiginasritŋa kinnanaaqtuatun inniŋuŋa. Kinnanaaġnigaluaġupsitŋa akuqtuqsitŋa taatna,

uqavigaaqtuallakkumuunjali mikiruoramikunniin.
 17 Uqautigikkaga tamanna pitqutigingitchaluağa
 Atangum Agaayyutim. Uqavigaaqama kinnanaaqtuatun
 ittuna. 18 Qiñiqługich iñugiaktuat uqavigaagutiqağuułhat
 nunakñaqtanik sunik, uvanaptuuq uqavigumiñaqmiuna.
 19 Takku anuqsrutirağisri quviagipluguunniin
 kinnanaaqtuat, ilipsitñik isrumatunivagillapiaqusri.
 20 İatchiğuuqmıusri iñuum savaktaagrugıpmasri, aqsaktuaq-
 masrılu kinnıplıusri, nunurırağaqmasrılu savautitqupluni,
 kamañağnıraaqman, suksraunğıqmasrıunniin patıktuqmatun
 kigiñapsıgun. 21 Isrumasrugnaqtusrılu sayaitchuanıunıpluta
 suli taatnatun anıalatchiñiğıñıñıpluta. Kanıunağniacpısa!
 Kiñapayaaq taluqsraitłuni uqavigaatlapman, taatnatuntuuq
 piyumiñaqmiuna—uqağuraaqtuñasuli kinnanaaqtuatun.
 22 İlinıich Hebrew-ıunıqpat? Uvanaptuuq. İlinıich
 Israel-aagmiunıunıqpat? Uvanaptuuq. Kınıviagiñııqpagıch
 Abraham-ıum? Uvanaptuuq. 23 İlinıich savaktıgıvıgıch
 Christ-ıum? Uvanaptuuq, aglaan savaktıllautautluk-
 tuna ilinıtıñiñ —uqağugaaqtuñasuli kinnanaaqtuatun.
 Savaaqatlukmiuna sakuullapiaqluna, isıqtakatautlukmiuna,
 ipıgaqtuqsıupmiuna atqunaq, tuqqutıtqayaqtaqluna
 iñugiaktuami. 24 Tallımaniaglaan ipıgaqtuqsıuruna
 Jew-ıuruaniñ, malğukıpiani ipıgaqsagıñiñi inullakługu
 atautchimik. 25 Pıñasrıniaglaan anaumıksıuruna
 anautanik, atautchimi mıluqtukkaupluna uyağarıñik,
 pıñasrıniaglaan umıaqpaiyaqtautıpluna, unnuagılu uvlugılu
 naaplugik tiktaupluna tağıumi, 26 akulaıqługu iglaullamni
 navianaqtuakuaqluna ulıqpanıñ tıgılnıiaqtıniñılu,
 navianaqtuakuaqluna Jew-ıuqatımıñiñ Jew-ıunğıtchuanıñılu,
 navianaqtuakuaqluna nunaaqııñi suviksraılaamılu
 tağıumılu, navianaqtuakuaqluna tamatkunakña tanığılaakun
 anıqatauruaniñ, 27 mıngıuqtaagıgataqluna sakiqnağılu
 igılutuqlugu, akulaıqługu sıñıktuanıgıqluna, niğısuksıupluna
 imığıksıupluna, iñugiaktuami niqıksraıllıuqluna,
 atnığıaıllıuqluna itrığruami. 28 Avataatıgun tamatkua
 sut kigiñiñıgıvırağıgıgı uvlugağıpman isrumaalıuıtıqalıga
 ukpıqtuanıruanun. 29 Nalıqısi sayaitman ukpıqsrıñıgımgıun,
 uvanaptuuq ikpıgıpmırağıgıgı sayııllıułha. Nalıqısi
 killuqsagtıtaupman qıniqautısrıugıtka taatnaqtıtchıruat.
 30 Uqavigaaqtuksrauguma, uqavigaagutiqağniacıtuna
 tamatkunına qıñıqtıtanıñik sayairrutma. 31 Agaayyun
 Aapagıkkana Atannapta Jesus Christ-ıum, iñııch
 kamaksruqtaksrağıkkarıat qarıavak taimuna, ilısimaruq
 sagıluuqtuanıgısilamnik. 32 Damascus-mıitnama, kavanarıata
 umıalgum atıqaqtuam Aretas-mik qaunaksrılıqsugaa

nunaaqqia Damascus-ηum tigurautqupluna. ³³ Aglaan ikipluna aguupmanmun atqaqtitkaatna igalikun katchimi aasriñ annaktitluna ilaaniñ.

12

Paul-ηum Qiñiqquurañi suli Agaayyutim Sagviqsitanj

¹ Uqavigaaqtuapsaallaktuksrauruna sunnautig-ingitchaluanηaan. Aglaan uqautiginiagitka qiñiqquuraat sut Atanguruam sagviqsitanj. ² Iļisimagiga anun ittuuaq Christ-kun. Akimiagūutailat ukiut pianikmata mayuutrauruq piñayuatnun qilaich. (Timituummaan naagaqaa timailaaqhuni nalugiga, aglaan Agaayyun iļisimaruq.) ³ Suli iļisimagiga taamna anun mayuutrautilaanjanik inaatnun ayuruat. (Timituummaan naagaqaa timailaaqhuni nalugiga, aglaan Agaayyun iļisimaruq.) ⁴ Aasriñ taamna anun aullautikkaukami pakmuna, tusraaruq sunik uqagilgunaitchuanik uqautchimigun, suli iñuum uqautigiraksragingisaniñik atlanun. ⁵ Uqavigaagutigiymuñagaluagiga pisigilugu taamna iñuk, aglaan uqavigaagūmuñaitchuña uvapkun, kisianik sayairrutipkun. ⁶ Aasriñ uqavigaatlagaluaqłuna, kinnaqtuatun itchunğıtłuna, uqagñiaqtuna ilumun ittuamik. Pakmaaglaan uqangiqsuna taatna. Ilipsitñun isrumagitluqunğıtchiga avataagun qiñikkaqsi naagaqaa tusraakkaqsi uvamniñ. ⁷ Suli atchiksuaqupluna tamatkunuuna quviqnaqtuatigun sagviqsautigun uvañnun, kakitlagñaq qaisauruq timimnun. Taamna kakitlagñaq uqqiraqtigigaa tuungam. Ilaan nanñigaanηa kamasraaqunğıtłuna uvamnik. ⁸ Piñasruniaglaan ikayuqtisriugaluagtuna Agaayyutmun, taamna pilguirrutiga piiquplugu uvañniñ. ⁹ Uqautiñhiñagaanηa, “Iħaaqutriħiga naamaruq ilipnun, takku sanñiga naamasrisuuruq sayaiļliuqavich.” Taatnamik quyagiliutipsaagiga pilguirrutiga, Christ-ηumli sanñia itchumuq uvañni. ¹⁰ Taatnaqłuna Christ piqtigiplugu quviasruguuruña sayaiļliuħigmi, pisaayugautauħigmiļu, sakiqniuħigmiļu, nagliqsaaqtitauħigmiļu, iħiļliuqtitauħigmiļu, takku sayaiļliuliqama sayakturuna.

Paul-ηum Isrumaaluutigai Ukpiqtuanjuruat Corinth-mi

¹¹ Uqaqtuna kinnaqtun uqautikapsi tamatkuniña, aglaan ilipsi uqaqusraaqłuna taatnatun. Ilipsi uqagiraksragaluapsitna nakuuruakun. Atakkii kiñulliqpianuluna ingitmiuña tamatku-nakna uqqiraqtillautaunğıtchapsitñiñ, suunğıtchaluannagma. ¹² Iļitchuqqutai uqqiraqtipiaqtuam savaanurut akunnapsitñi anuqsrukun, iļitchuqqutitigunlu quviqnaqtuatigunlu suli sanñipluni savaatigun. ¹³ Qanuqhusri piviagingĩñiñivisi atlatun ukpiqtuanjuruatun nanjitaqanğıtñama ilipsitñik

iñuuniutiksrapkun?
lukuagʻasrugipsitña.

Natqigusrimaallañniaqsitña kil-

14 Piñayuatni tikitqattaalhiñaaquqtuña ilipsitñun. Akiyauyumiñaitchuña ilipsitñi, takku pakaaqangitchuña sunik pigikkapsitñik aglaan ilipsi, taatnatun ililgaat sunnañniutriruksraungitchut anayuqaamiknik, aglaan anayuqaat piraksragigaich ililgaatin. 15 Quyyatigipiagiga ikayuutiligiga supayaakun qaisimaaqñuñalu ilipsitñun. Uvvami piqpag-iliutillapiagñigupsi taatnatun, piqpagiraksragigipsitñaptuuq. 16 Ilisimagaluaqhusri, natmaungitchuña ilipsitñi, aglaan ilasri uqaqtut ilinipñuña pisaasruqtuatum manniugitñiñiañnipluña ilipsitñiñ kinnisipkun. 17 Ivayaqtuñiqpisi nalliatigun iñuktigun tuyugirağakkapkun ilipsitñun? 18 Pitchuksaagiga Titus utlaquplusri, suli piqasriqlugu aniqatmik ilisimakkapsitñik. Titus-ñum ivayaqtungitchaasri, takku isrummatiqagtuguk iñuunniusriqaqhunuk atiruamik. 19 Tuyuutipta isrumapkağuknağasriñu kiuniağniplugich akitñautiñich ilisautriñuñuat. Uqaqtugut sivuğaanu Agaayyutim takku savautigikput Christ. Piqpagikkamaañ, iluqaagun savaagikkaptigun makitammaagiksitqugikput ukpiqsriñiqsi. 20 Anayasruutigigiga utlakkupsi iñuuniatiqangifñiasrugilusri alğaqsrutiggikkapkun suli itmiluña niğiuginğisapsigun. Anayasruktuña uqavaağasrugalusri, siqñakkutiqağasrugalusri, qinigusri, iğliktulusri, pigiitchuakun uqautikkutilusri, sañurrutilusri, qutchigihikun niaquqtusriñusri, atausri-ummataiğusriñu. 21 Anayasruktuñasuli utlatqikkupsi, Agaayyutimnun atchiksillapiaqtiliksraga sivuqqapsitñi, takku qirratiginiagitka iñugiaktuat killuqsaaniktuat sivuani isrummitqinñiurasruñaqatin uvuñanunaglaan qaayuğnaqtuamiñ, sayuñajigmiññu, suli timim pisuñnautaaniiñ malinjuğutiplitiñ.

13

Aqulliich Kiliktuutit İlammiuğutitlu

1 Uvva piñatchigitka utlautihigma ilipsitñun. Itqagilugu, “Kiñaunniiñ iñuk pasikkutiqaqpan iñuñmun ilisimariqaqtuksrauruq malğunnik naaga piñasrunik nalupqisrungitchuanik ilumutuulhagun patchisim.” 2 Kilianikkipsi nayuutikama tugliani, aasriñ kiligukkipsi aglaktigun nayuutingilamni. Uqautianiksima'apsi taimmani uqautigitqinñiağiga iluqañitñun killuliqiruanun sivuani: utlautitqikkuma qağanayağuti yumiñaitchut. 3 Nalupqinaigukkiksi Christ-ñum uqağuułha uvapkun. Nalupqinaigumiñagiksi umuuna, Christ-ñum silğiqsuqmasri sayaitchuanungitchuq, aglaan saññiqapiaqtuq ilipsitñi.

⁴ Kikiaktuutraukami sayaitkaluaqtuq, aglaan iñuutqiksitkaa Agaayyutim sanj̄imigun. Taatnatuntuuq sayaitchaluaqtugut ilaatun, aglaan ilitchuḡipkaḡipsi iñuuniaqtilaaptiknik Agaayyutim sanj̄iagun Christ-tun. ⁵ Qanuqitilaaqitchi uuktugusri ilipsitñik iñuugaluaqman̄aapsi ukpiqsriñikun. Il̄isimangitpisiuḡ Jesus Christ itilaan̄a ilipsitñi? Qiñiḡnaqtinniaḡiksi agaayyutikuaḡupsi—ukpin̄juanḡisuaḡupsi. ⁶ Aglaan uvvatuq ilitchuḡisriuḡ agaayyutikuaqtilaaqput. ⁷ Agaayyutigipsi savaaqaqunḡitlusri pigiitchuamik. Qiñitlutqunḡitchikput nalaun̄janiluta. Aglaan savaaḡiraksraḡigiksi nalaun̄jaruaq, inuqtuutigaluaqmatun ilirugutunniñ. ⁸ Takku ak-il̄il̄iqsunḡitchikput il̄umutuuruuq aglaan savaḡhiñagtugut pisigiplugu il̄umutuuruuq. ⁹ Quviasrugaqtugut sayaitñapta aasriñ sanj̄isi'apsi. In̄iqsruutigipsi nalaun̄jasripkatqil̄iksraqsigun agaayyutikuaḡipsigun. ¹⁰ Taatnaql̄uḡa aglakkitka tamatkua nayuutingitñama ilipsitñi. Utlautianikkuma suammatisrunḡitlusri atuqapku sanj̄iqutiqaḡiq Agaayyutim qaisan̄a uvan̄nun. Taavrumuuna sanj̄iqutiqaḡikun makitatqugipsi, piyaqquqtaḡunḡitchipsi taavrumuuna.

¹¹ Aniqatiumaan, aqulliuplugu, uvvatuq Agaayyutim maliguḡlisi. Ihuasruḡlugich piqutisri kamagilugillu pitchuksaḡutitka, an̄iḡutilusri avatmun qiñuiññaaqutilusriḡ, Agaayyutimli piqpaksriruam uvaptiknik qiñuiññaaqqtitchiruamlu nayuḡumagaasri. ¹² Paḡlatisritchi avatmun kunigutmik ipqitchuakun piqpakkutilikun. ¹³ Agaayyutim iñupayaan̄iñ nayaan̄janik tuyuḡaasri. ¹⁴ Uvvatuq iḡuaqutrisaan Atanguruam Jesus Christ-ḡum, suli piqpaksriñhan Agaayyutim, suli piqataulhan Ipqitchuam Irrutchim nayuḡlisi.

Paul-ηum Tuyuutai Galatia-g̃miunun

¹ Uvaņa Paul. Uqqiraqtaunungitchuņa iñuich pisulhatigun. Aglaan Agaayyutim Aapauruam anjpkakkanjan Jesus Christ tuqunaruaniñ piksraqtaagigaaņa tuyuģipluņa uqqiraqtautqupluņa. ² Aglaktuņa taavrumiņa tuyuutmik ukpiqtuanuruapayaanun Galatia-mi. Ukpiqtuanuruat aniqatit uvani tuyuqmiut nayaanņanik. ³ Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta suli Jesus Christ atannapta ihuaqquṭillaņniag̃lisi suli tutqiksillusi. ⁴ Jesus qaitchuq inmiñik piqtigiplugich killuqsautivut annautisukhuta marrumakņa pigiitchuamiñ iñuuniaiptikniñ maligutlugu pisulha Agaayyutim Aapagikkapta. ⁵ Taatnamik Agaayyun kamagilakput taimuņa. Amen.

Tusraayugaag̃iksuaq Atautchiiñauruq

⁶ Uvaņa kanjisiñiağuk̃kiga una, Suvaatai ayaktigniqpisiun Jesus akuqtuinanikapsi sivuani anniqsuqtiksrauplugu. Ihuaqquṭrih̃gmigun tuqługaasi piqatautquplusri ilaani Christ-kun, aglaan naalağnirusi atlamun tusaayugaag̃iksuaun. ⁷ Uvva, atlamik tusaayugaag̃iksuaamik piitchuq! Aglaan ilaņisa iñuich alapititkaasi atlaņņuqtağniaqługu tusaayugaag̃iksuaq Christ-kun. ⁸ Quliaqtuağutigipsi tusaayugaag̃iksuaamik nalaunņaruakun. Aglaan ilaņisa iñuich uqautigaasi atlaņņuqługu. Uvagut naagaqaa isağulgum qilaņmiñ uqag̃iguptigu atlaņņuglugu nalaunņang̃itchuq. Agaayyutim piyaqquğligich quliaqtuaq̃aqtuat atlaņņuqługu. ⁹ Uqautigitqinñiağiga uqautigikkağa sivuani, Quliaqtuaq̃ah̃qput tusraayugaag̃iksuaamik nalaunņaruakun akuqtukkaqsi, aglaan atlat iñuich quliaqtuağigaat atlaņņuqługu. Agaayyutim suksraunğiqsinniağai taatnatchich iñuich qanapak taimuņa. ¹⁰ Quliaqtuağikapku tusraayugaag̃iksuaq quliaqtuatlaitchuņa quyalisulhiñag̃lugich iñuich. Savaktauruņa Christ-mi. Taatnaqługuasiiñ pisuqtılaaptun quyalisulhiñag̃iga Agaayyun. Uvaņa quyalitñiņniang̃itchuņa iñuñnik.

Qanuqhuni Paul-ηum Uqqiraqtig̃uqtılaaņa

¹¹ Aniqatiumaan, ilitchuğitqugipsi uumiņa, tusaayugaag̃iksuaq quliaqtuağikkağa iñuñniñ ing̃itchuq. ¹² Atakkii akuqtung̃itchiga iñuñniñ, naagaqaa kia-unniñ ilisauting̃itkaaņa, aglaan akuqtuğiga tusaayugaag̃iksuaq Jesus Christ-ηum sagviutipmaņa. ¹³ Tusaagiksi qanusiuṭilaaga iñuk iñuunņagma Jew-ηuruat ilitqusiatigun. Pisuqtılaaptun

nagliksaagtitatka ukpiqtuanjuruat Agaayyutmun suli piyaqqugniaqługich ilunjuktaitłuna. ¹⁴ Kamaksritłukłuna Jew-ŋuruat ilitqusiatnik iñugiaktuaniñ iñuuqatiumniñ, piyummatigillapiaqługu ilitqusiat sivulliapta. ¹⁵ Agaayyutim iħuaqqutrihgmigun piksraqtaagigaana savautitqupluni anigaluaqtitna. ¹⁶ Nakuunasugigaa sagviiħiksrani igñiħmiñik uvamnun quliaqtuağitquplugu tusaayugaağiksuaq Jesus-mik Jew-ŋunjuitchuanun. Taatnaqłuna ikayuqtisiunjuitchuna iñunniñ. ¹⁷ Jerusalem-munjuitchuna taapkununa uqqiraqtaunanjiktuanun sivumni aglaan qilamiksrullapiaqłuna Arabia-muktuna. Kinuagunaasii utilgitchuna Damascus-mun.

¹⁸ Jerusalem-muktuna piņasut ukiut aquatigun qiniğiaqługu Peter nayuutiplunaasiiñ ilaani akimiani uvluni. ¹⁹ Qiniñitkitka atlat uqqiraqtit kisian James, nukatchiağikkaña Atanguruam. ²⁰ Aglaatka sagluuqtuanjuitchut. Sivugaani Agaayyutim uqaqtuna ilumutuuruamik. ²¹ Kinuagun Syria-muktuna Cilicia-munlu. ²² Ukpiqtuanjuruat Judea-mi ilisimanjuitkaatna kigiñapkun. ²³ Ilinisa tusaahhiñağaatna itna, “Taamna iñuk nagliksaagtigikkaqput sivuani piyaqqugniaqługulu ukpiqqutvut aglaan pakma quliaqtuağiliutinigaa ukpiqqun inmiñik.” ²⁴ Aasiiñ ilinisa nangagaat Agaayyun piqutigipluna.

2

Paul-ŋum Akuqtukkauħa Atlanun Uqqiraqtinun

¹ Aquatigun akimaiguutailat ukiut Jerusalem-mun utilgitchuna piqasiqłuna Barnabas-mik, suli aullautripluna Titus-mik. ² Aullaqtuna Agaayyutim aullatqiqupmana. Sivulliuqtauruat ukpiqtuanjuruani suksraağitñitqungitkitka quliaqtuağianikkamnik suli quliaqtuağiniakkamnik. Taatnamik ilitchuğipkağitka tusaayugaağiksuaamik quliaqtuağikkamnik katimmatillakmatna. ³ Kia-unniñ nunuriñianjuitkaa tuvaaqatiga Titus nalunaitjuitchiqulugu Jew-ŋunjuitkaluaqtitlugu. ⁴ Iłanisa ukpiqsriñjuaqtit Titus taatnaquniğaat. Iłaliutiniqsut nalunautchiplutin naipiqtuğniaħhiñaqhuta. Iłitchuğisukkaat patchisaiħiqput Jesus Christ-kun Jew-ŋuruat maligutaksrañitñiñ. Aasriñ savaktaağrugiliutitqiqugaatigut Moses-ŋum maligutaksraiñun. ⁵ Taatnaqugaluaqtitluta malinjuğutingitchugut takku iñuuniaquplusi maligullugu ilumutun tusaayugaağiksuaq. ⁶ Tamatkua kamagikkauplutin sivulliuqtauruat ilarağainjuitchut sumik quliaqtuağikkamnun. Taamna nipliuttutigigiga atakkii uvamnun taapkua sivulliuqtauruat itmiut atlatun iñuktitun. Sivugaani Agaayyutim kiñaunniñ nakuutluñjuitchuq atłaniñ iñunniñ. ⁷ Aglaali ilitchuğigaat Agaayyutmun uvanalu Peter-lu

quliaqtuaquliqpuq tusaayugaagiksuamik, uvaᅇa Jew-ᅇuᅇitᅇhuanun aasiili Peter Jew-ᅇuruanun. ⁸ Agaayyutim Peter uqᅇqiraqtiᅇuqtitkaa Jew-ᅇuruanun, suli uqᅇqiraqtiᅇuqtitluᅇa Jew-ᅇuᅇitᅇhuanun. ⁹ James-lu Peter-lu suli John, kamagikkauplutiᅇ sivulliuqtauruaᅇ, iᅇitᅇhuᅇiᅇaᅇaᅇ Agaayyutim qaitᅇiᅇᅇha uvamnun uumiᅇa savaaqaliᅇmik. Akuqtuᅇhunuk iᅇaligaatiguk uvaᅇalu Barnabas-lu. Tarra aᅇiᅇuᅇtirugut quliaqtuatlasiplunuk tusaayugaagiksuamik Jew-ᅇuᅇitᅇhuanun aasiili ilinich Jew-ᅇuruanun. ¹⁰ Iniᅇhiᅇᅇaᅇniᅇisut itᅇaᅇiᅇtᅇuᅇplugich inuᅇsraqhutiᅇ ukᅇiᅇqsriruaᅇ Jerusalem-mi, taatna taamna piyummatigisuᅇgaluakkaga atuumatᅇuᅇplugu.

Paul-ᅇum Natᅇiksruᅇaa Peter Antioch-mi

¹¹ Aquagun Peter Antioch-mukman akilliᅇiᅇiᅇaᅇ iᅇuᅇiᅇaktuaᅇ ukᅇiᅇqsriruaᅇ takkuaᅇni atakkii killukuᅇaᅇniᅇisuuᅇ. ¹² Itnauvva Peter killukuᅇaᅇtuᅇ. Peter Antioch-mun agᅇianikman niᅇiᅇqatausuᅇgaluaᅇniᅇisuaᅇ ukᅇiᅇqsriruaᅇuᅇplutiᅇ Jew-ᅇuᅇitᅇhuani. Aglaan iᅇaᅇich James-kuayaᅇaᅇ tikitmata Peter-m iᅇsigiliutiᅇniᅇai iᅇuᅇich isumaᅇaᅇaᅇtuᅇaᅇ iᅇuᅇᅇnun nalunait-miutᅇhiᅇuᅇᅇuᅇiᅇ. Taatnamik Peter piᅇiᅇniᅇisuuᅇ iᅇmiᅇiᅇik Jew-ᅇuᅇitᅇhuaniᅇ niᅇiᅇqatiᅇiᅇaᅇiᅇᅇuᅇiᅇ. ¹³ Atlas Jew-ᅇuᅇplutiᅇ ukᅇiᅇqsriruaᅇ iᅇaliutiᅇniᅇisut Peter-mun niᅇiᅇqatauᅇaᅇiᅇᅇuᅇiᅇ Jew-ᅇuᅇitᅇhuani taimmaasriiᅇ ukᅇiᅇiᅇᅇuaᅇtiᅇuᅇᅇuᅇiᅇ. Unniᅇiᅇ Barnabas maliᅇᅇuᅇᅇuᅇtipmiᅇiᅇisuuᅇ Peter-mun. ¹⁴ Iᅇitᅇhuᅇiᅇkapku iᅇuᅇuniaᅇiᅇᅇhat tuvraᅇᅇuᅇ iᅇumuᅇuᅇruaᅇaᅇ tusaayugaagiksuam uᅇaᅇuᅇtiᅇaᅇ Peter sivuᅇaᅇaᅇni iᅇuᅇaᅇniᅇa, “Jew-ᅇuᅇaluaᅇtuᅇtin aglaan iᅇuᅇuniaᅇtuᅇtin Jew-ᅇuᅇitᅇhuatun. Suvaatami nunurivigich Jew-ᅇuᅇitᅇhuat maliᅇᅇuᅇᅇitᅇuᅇplugich Jew-ᅇuruat atuiᅇhatnik?”

Jew-ᅇuruatlu Jew-ᅇuᅇiᅇᅇitᅇhuatlu Anniᅇsuᅇtauruaᅇ Ukᅇiᅇqsririᅇkun

¹⁵ Iᅇumuᅇuᅇllapiaᅇtuᅇ Jew-ᅇuᅇpluta animaliᅇput, makunati-tuᅇniᅇlaᅇ Jew-ᅇuᅇitᅇhuatun killuᅇsaᅇtᅇitun. ¹⁶ Agaayyutim nalaunᅇasripkaᅇumiᅇiᅇaitkaatigut iᅇmiᅇiᅇiᅇiᅇiᅇniᅇaᅇᅇuᅇpta maliᅇᅇuᅇᅇaksramik, aglaan nalaunᅇasripkaᅇniᅇaᅇaᅇaᅇtiᅇ ukᅇiᅇqsrigupta Jesus Christ-mik kisianiᅇ. Taamna nalupᅇinaigigikput. Taatnaᅇhuta ukᅇiᅇiᅇiᅇkputtuᅇuᅇ Jesus Christ, aasiᅇiᅇ ukᅇiᅇqsririᅇniᅇaᅇᅇuᅇpta Jesus Christ-mik Agaayyutim nalaunᅇasripkaᅇniᅇaᅇaᅇtiᅇ. Agaayyutim nalaunᅇasripkaᅇumiᅇiᅇaitkaa kiᅇiᅇapayaaᅇ nalaunᅇasuktuaᅇ Agaayyutmiᅇiᅇiᅇiᅇiᅇniᅇaᅇᅇuᅇpta maliᅇᅇuᅇᅇaksramik. ¹⁷ Iᅇsummatigilakput una, tunᅇaᅇvigiᅇuᅇᅇuᅇᅇuᅇ Christ ilaanun nalaunᅇasripkaᅇuᅇluta sivuᅇaᅇaᅇni Agaayyutim, iᅇitᅇhuᅇiᅇraupmiᅇuᅇᅇ killuᅇsaᅇᅇaᅇuᅇniᅇluta atriplugich iᅇuᅇaᅇiᅇa

Jew-ḡuḡitcheuat. Taamna qĩniqtitpa Christ-tuuq killuqsaaq-tauniplugu? Naagapiaġataq, taamna ilumutuunḡitcheuq. ¹⁸ Aglaan una ilumutuuruq, uqautigiqqaaqapku maligutaksraq ihuanĩniḡiplugu aasiĩ aquagun uqautigitqilgitlugu nakuuniplugu, taatnaqama navguiḡuqtuḡa. ¹⁹ Atakkii maligutaksrakun tuqunaruḡa maligutaksramun. Pakma iḡuutlasiruḡa Agaayyutim iḡuutqutaagun. Christ-mi kikiaktuutiqatauruatun piḡuḡa. ²⁰ Taatnamik uvaḡaunġiqsuq iḡuuruuq, aglaan pakma Christ iḡuuruq uvamni. Iḡuullamni timipkun iḡuullapiaqtuḡa ukpiqsriḡlapkun Iġḡinjanik Agaayyutim. Piqpagigaḡa suli qaitchipluni iḡuulligmiḡnik piqutigipluḡa. ²¹ Ayanḡitkiga Agaayyutim ihuaqqutriḡha. Iḡuk nalaunnasritlasiniḡpan Agaayyutmi tupiksriḡhiḡakigmigun maligutaksranik, Christ-ḡum tuqulḡa inuqnanġitcheuq.

3

Maligutaksrat naagaqaa Ukpisriḡiḡ

¹ Galatia-ġmisi, kinnauruasi! Kia anatkuaqpasri? Quliaqtuaġutigipsi nalupqinaillapiaqlugu tuqulḡagun Jesus Christ-ḡum sannigutami. ² Iḡitcheuġisruktuḡa uumiḡa ilipsitniḡ, akuqtuqḡisiḡu Ipqitcheuq Irrusriḡ tupiksriḡipsigun maligutaksramik? Naagga! Tusraagiksi tusraayugaagiksuaq ukpiḡiplugulu, taatnaqḡuḡi akuqtuḡiksi Ipqitcheuq Irrusriḡ. ³ Aullaġniiqqaqlugu Agaayyutikuahiqsi Ipqitcheuakun Irrutchikun, suvaata sivutmugukḡisi pakma sanḡipsigun? Taamna kinniqtaullapiaqtuq! ⁴ Nagliksaaġutiqaqtusri pisigiplugu tusraayugaagiksuaq. Suilaamun itpat? Ukpisriḡiqsi atuġumiḡaitpa? Taatniitlaitcheuq! ⁵ Agaayyun qaitchiva ilipsitḡun Ipqitcheuamik Irrutchimik tupiksrikapsi maligutaksratigun? Naagga! Agaayyutim qaitchigaasri Ipqitcheuamik Irrutchimik savakhuni quviqnaqtuanik akunnapsitni atakkii tusraakapsi tusraayugaagiksuaamik ukpiqsriḡusri.

⁶ Abraham-tuuq ukpiqsriḡiqsuq Agaayyutmik. Taatnaqlugu Agaayyutim akuqtuḡniġaa nalaunnaruagiplugu. ⁷ Taavrumuuna ilitcheuġitlagiksi aullaġvipiaqaqtillaaḡat Abraham-mik—iḡuich ukpiqsriḡuat Agaayyutmik tunḡavigiplugulu. Tamatkua aullaġvigigaat Abraham. ⁸ Agaayyutim sivuniksriḡutiginiġaa aglausimaruat uqalḡhatigun nalaunnasripkaġniġniḡiplugich iḡuich ukpiqsriḡhatigun. Taatnaqlugu Agaayyutim quliaqtuaġutiniġaa Abraham tusraayugaallautamik inilġaan, itnaqḡuni, “Iḡupayaaq nanipayaaq ikayuusriaqagisiruq ilipkun.” ⁹ Abraham ukpiqsriḡiqsuq taavrumiḡa. Taatnaqḡuniasii

ikayuusriaqaqtuq. Taatnatuntuuq tamatkua ukpiqsriuat Abraham-tun ikayuusriaqaqisirut piqataulutinj ilaani.

10 Aglaan iluqatin iñuich niñiugaqaqtuat nalaunnaruañusrukhotinj sivuğaani Agaayyutim tupiksriñhiñaligimiktigun maligutaksramik nuyuağnaqtuami piyaqquğvñmi ittu. Aglausimaruq Agaayyutim uqalñiñi itna, “Kiñapayaaq atuiñgitchuaq supayaamik aglausimaruani makpiğaaniñi maligutaksram piyaqqukkaugisiruq piqutigiplugu tupiksriñgihñi.” 11 Taamna nalupqinaitchuq kiñaunniñ iñuk nalaunnasripkağumiñaitchuq sivuğaani Agaayyutim tupiksriñunipsuuq maligutaksramik, takku uqautikkaaurugut Agaayyutim uqalñiñi, itna, “Iñuk nalaunnaruaq sivuğaani Agaayyutim iñuugisiruq ukpiqsriñkun.” 12 Aglaan iñuk tupiksriñruaq maligutaksramik [Moses-ñum qaisañamik] tunñaviqanğitchuq ukpiqqutmik. Takku aglausimaruq Agaayyutim uqalñani itna, “Iñuk tupiksriñruaq maligutaksram iñiqsruağipayaakkananik iñuugisiruq.” 13 Tupigiyumiñaitkaptigu maligutaksrapayaaq Agaayyutim patchisigigaatigut tuqqutqupluta, aglaan Christ-ñum tasuğaatigut Agaayyutim atanniññaniñ inanjiutihğmigun uvaptiknun. Aglausimaruq Agaayyutim uqalñiñi itna, “Iñuk naktitauruaq napaaqtumun taamna taiyuaniqñuutitchiuruq.” 14 Taatnaqługu Jesus Christ-kun taamna ikayuusriaq tikiumaniqsuq Jew-ñunitchuapayaanun Agaayyutim akiqsruutigikkañan Abraham-mun. Iñupayaaq tunñaviqalñiñnaqtuaq Christ-mik akuqtuigisiruq Ipqitchuamik Irrutchimik Agaayyutim akiqsruutigikkañanik.

Maligutaksratlu Akiqsruutaalu Agaayyutim

15 Aniqatiumaan, uvva urrakusraun iñunmikñaqtaq, iññuk akiqsruutipmaknik aglautiplutik suli nalupqinaiyausriqługu avatmun, nalliaknikunniñ suksraağumiñaitchaa taamna inillaksimaaniktuuaq sivunniugun naagaqaa atlanñuğumiñaitługu. 16 Agaayyun akiqsruutiqağniqsuq Abraham-mun kinjuvianñiñunlu. Agaayyun nipliñgitchuq itna, “Kinjuvianun” iñugiaktuanun, aglaan nipliqsuq, “Kinjuviapnun” atausriuruamun. Taamna atausriq Christ ittuq. 17 Una itnautigikkağa, Agaayyutim maligutaksraña qaisauruq 430 ukiut pianikmata nalupqinainaniqqaatitlugu akiqsruutaa Abraham-mun. Agaayyutim sivunniugutaa Abraham-mun nalupqinaiyausiqqaatitlugu suksraakkauyumiñaitchuq, atrilugu iñuum anigutaa nalupqinaiyaqsimaruq suksraakkauyumiñaitmatun. 18 Uvva Agaayyutim aatchuğniaqpatigut akiqsruutigikkañanik tupiksriñhiñagupta maligutaksramik? Qañaa, taatniingitchuq!

Agaayyutim aatchuutiginiġaa ikayuusriaq Abraham-mun inillaksimaaniktuakun akiqsruutmigun.

¹⁹ Supayaaq tunṇaviqaqpan ukpiqsriġimun, suvaata maligutaksraqqisa? Maligutaksraq illatauniqsuq aquagun tikkuagutitquplugich iñuich navguisaatnik maligutaksramik. Maligutaksraña Moses-ṇum iñuich maligutaksraġigaat aggiġñiaħhanunaglaan kiṇuvianjuruam akiqsruutauruam. Israġulgich qaiññigaat maligutaksraq akunnigutauruamun, aasriiħ tikiutinigaa iñuṇnun. ²⁰ Aglaan akunnigutauruag inuqnanġitchuq atausriħiñaq iñuk itman. Aasriiñ Agaayyun atausriuruq taamna.

Suvaata Maligutaksraqqapa?

²¹ Uvvaasriiñ maligutaksraq akitñaummatiniqpa akiqsruutaiñun Agaayyutim? Taatniingipiaqtuq! Tarra maligutaksram qaitchitłaniqpagich iñuich iñuuligmik, ilmunun nalaunṇatlanayaqtugut Agaayyutim sivuġaani maligutchiħhaptigun taavrumiña maligutaksramik. ²² Aglaan taatniingitchuq. Agaayyutim uqalħan uqautiniġaa iñupayaaq tigutaanunipluġu killuqsautmi. Agaayyun aatchuġuṇniqsuq akiqsruutigikkaġmiñik iñuṇnun piqutigiplugich ukpiqsriħhatigun Jesus Christ-mik. Aatchuutigisunjiġaa tamatkununja tunṇaviqaqtuanun ilaanuħiñaq.

²³ Taamna ukpiqqun tikitchaluaqnagu tigutaaginiġaatigut maligutaksram. Patchisaiqsimaitchugut ukpiqqutim tikiññiaħhanunaglaan. ²⁴ Maligutaksram ataniginiġaatigut aggiġñiaħhanunaglaan Christ-ṇum. Tarra Christ aggiqman tunṇavigiaqsigikput Christ anniqsuqupluta killuqsautiptikniñ. Taatnaqħuġu Agaayyutim akuqtuġaatigut nalaunṇasripluta ukpiqsriħhaptigun Christ-mik. ²⁵ Aasriiñ pakmapak ukpiġumiñaqsikapta Christ-mik ataniqanaiqsugut maligutaksramik. ²⁶ Taatnamik iġñiġiliutigaasri Agaayyutim tunṇavigikapsiuṇ Christ Jesus ukpiqsriħlipsigun. ²⁷ Iluqasri paptaakkaukapsi atausriṇṇuqataurusri Christ-mi, atiplusri Christ-mik liilaa. ²⁸ Atlagiṇṇaiqsut Jew-ṇuruatlu Greek-ṇuruatlu, savaktaagruilħu patchisaitchuatlu, aṇutitlu aġnatlu. Iluqasri atausriṇṇuqataurusri Christ Jesus-mi. ²⁹ Taatnamik, piginiqpasri Christ-ṇum Abraham-ṇum kiṇuviaġipmigaasri, sulipsuuq piññaktaaginiaqmigiksi Agaayyutim akiqsruutigikkaña.

4

¹ Ilallaglagu uumiña itna, iġñiq paitchaktaaksrautilik ililgaanunṇaġmiñi atlakaunġitchuq savaktaagruṇmiñ, iñuqaġaluanṇaisa suurat iṇmiñun. ² Ililgaanunṇaġmiñi qaunaksriqaqtuq aṇalatiqaqhuniħu tikiññiaħhanunaglaan

piviksram aapañan inillakkaña. ³ Taatnatuntuuq uvagut. İlilgaanuññapta silam añalarrutaisa añalatmigaatigut piğugaluqaata. ⁴ Aglaan pivik inillaksimaruqaq tikitman, Agaayyutim tuyuğigaa iğñiğikkani. Christ animaruq ağnakun maligutaksrakuaquplugu. ⁵ Agaayyutim tuyuğigaa tasuğuklugich añalatittuat maligutaksramun, atakkii Agaayyutim iğñigitqugaatigut ilaanun. ⁶ İlumun Agaayyutim iğñiğigaasri. Taatnaqlugu Agaayyutim tuyuğiniğaa Irrusria Iğñiğmi uummatiptiknun, taamnaasriiñ tuqluqhuni, “Abba, Aapañ.” ⁷ Taatnaqhutin Agaayyutim pisulhagun savaktaagruungiqsutin, aglaan Agaayyutim iğñiğigaatin, aasiññ iğñiğiniqpatin tarra paitchaktaaksrautiliğugniqsutin.

Paul-ñum Isrumaaluutiginiğai Galatia-ğmiut

⁸ İnılgaan ilitchuqsrigaluaqasri Agaayyutmik savaktaagruurusri tamatkununa ilitqusriñun agaayyutaungitchuanun. ⁹ Aglaan ilitchuğigiksi Agaayyun — naagauvva ilumun Agaayyutim ilisimagaasri—suvaatami utiğukpisi sayaitlutin atuğumiñaitlutinlu añalarrutaiñun silam? Savaktaagruutqigukpisi tamatkununa tigutaañulusri? ¹⁰ Qaunaksruğisi uvlut, tatqich, ukiutlu surağagviich! ¹¹ Naviasruutigipsi savalhiñagasarugaluna piilaamun.

¹² Aniqatiumaan, iniqsrugipsi uvaptun ilitquplusri, [amiami niğiugaqaqasri anniqsuğiaksrapsitñik tupiksri ilipsigun maligutaksramik,] atakkii ilinaruña ilipsisun, [amiami tiliñgitchipsi maligutchiquplusri Jew-ñuruat maligutaksrañitñik]. İnñağma ilipsitñi pimaqluktangitchipsitña. Suvaatami pimaqluktağukpisitña pakma? ¹³ Itqagingitpisiunjami atniğñaliga pilguirrutiaqluna quliaqtuaqama tusraayugaagiksuumam ilipsitñun sivulligmi?

¹⁴ Atniğñautiga itkaluanñaan uuktuağutauruatun ilipsitñun iñugluagingitchipsitña nağğugingitlunalu, aglaan akuqtuğipsitña israğulgatun Agaayyutim, naagaunniiñ Christ Jesus-tun. ¹⁵ Taimani qanutun quviasuktigivisi! Piyumiñagñiğupsi iraiğayaqtusri aasriiñ iriliutilugik uvañnun. Itqallagağigiga. Suvaata isrummatigivisitña atlanñuqlugu pakma?

¹⁶ Pakma uumiksri iğugniqipik ilipsitñun uqautikapsi ilumutuuruamik? ¹⁷ Tamatkua atlat iñuich maliguaqtigiliutisukkaasri, aglaan taamna nakuungitchuq. Tamatkua akililiqsuqugaasri uvamnik maliquplutin ilinich kisimin. ¹⁸ Nakuugaluaqtuq isrummatigillautagaitñi aglaan kisan ikayuutaukpan. Taamna nakuuruq ataramik, nayuutilamniñhiñaungillaaq ilipsitñi. ¹⁹ İlilgaanuruasrii! Isrumaaluutigillapiagipsi iğñisuktuatun nanjirutiaqmatun. Kipiñniqtuna ilumun Christ-ñum Irrusria naamasitquplugu ilipsitñi. ²⁰ Uvvatuq nayuutilana ilipsitñi pakma atlanñuğlugulu uqausriğa

ilipsitñun. Qanuqsausiupiallaktunja ikayuutauniksrapkun
ilipsitñun.

Atrikusaun Hagar-kunlu Sarah-kunlu

²¹ Iļasri aņalatitqiguktut maliģutaksramun. Uqautisritņja, tusraatlaitpisiuņ sumik Agaayyutim uqaqtilaana maliģutaksram makpiģaanani? ²² Aglausimaruq Abraham malģuņnik iģņiqagņipluģu, iļaqataa savaktaagrukun aģnakun aasrii iļaqataa patchisaitchuakun aģnakun. ²³ Iģņiņa savaktaagrukun aģnakun aniruq iņuich piqusriatigun. Aglaan iģņiņa patchisaitchuakun aģnakun aniruq Agaayyutim akiqsruutaagun. ²⁴ Taapkuņņiņa atrikusautiqaqtunja. Tarra taapkuak aģnak ittuk malģuktun sivunniugutauruaktun. Atausriq sivunniugutauruaq maliģutaksrauruq Agaayyutim qaisaņa iģģiģmiņ atiliņmiņ Sinai-mik. Iņuich iņuuruat taavrumuuna sivunniugutauruakun ittut savaktaagruatitun. Aasriiņ aģnaq atilik Hagar-mik taamna sivunniugutauruatum ittuq. ²⁵ Taamna Hagar ittuq iģģisun Sinai-tun Arabia-mi ittuatum. Hagar atriqaqmiuq marrumiņa nunaaqqimik Jerusalem-mik. Taavrumatum iņuich savaktaagruurut atakkii aņalatitlutin maliģutaksramun. ²⁶ Iģļa sivunniugutauruaq patchisailaahuruq Agaayyutim qaisaņa Christ-kun. Aasriiņ aģnaq atilik Sarah-mik taamna sivunniugutauruatum ittuq. Taamna Sarah atriqaqmiuq Jerusalem-mik qilaņmiittuamik aakaupluni iluqaptikni. Taavrumuuna iņuich patchisaitchut atakkii aņalatitlutin Christ-mun. ²⁷ Takku aglausimaruq Agaayyutim uqalhani:

“Quviasrugiņ aģnaaq qitungitlaitchuatin!

Atuģiņ quvianakun nipitusiļutin,
iģņisuktuam atniģņanani iģlutungitchuatin!

Atakkii aģnaq suksraakkauruaq qitungaqatluņniaqtuq
taavrumakņja iļaqatiqaqtuamiņ.” *Isaiah 54:1*

²⁸ Aniqatiumaan, pakma aņalatiņaiqsusri maliģutaksramun. Iļiģaaģiliutigaasri Agaayyutim Isaac-tuntuuq piqutigipluģu Agaayyutim akiqsruutaa. ²⁹ Aglaan iņiļģaan iģņiq aniruq pisuļhatigun iņuich piyuaqģiģņiqsuq iģņiģmik aniruamik Agaayyutim Irrutchiģmiguņlu pisuļhaguņlu. Pakmanunaglaan taatnatunsuli ittuq. ³⁰ Sumik Agaayyutim uqalħa uqaqaqpa? “Aullaqtirruņ savaktaagruk aģnaq iģņiņalu, takku savaktaagruum aģnam iģņiņa paitchaktaaqatauruksraungitchuq iģņiņani patchisaitchuam aģnam.” ³¹ Taatnaqhuta, aniqatiumaan, iļiģaaģingitchaatigut savaktaagruum aģnam, aglaan pigigaatigut patchisaitchuam aģnam.

5

¹ Christ-ñum patchisaikkagigaatigut. Taatnağusri maki-tavigisriun payaņağusri iñuk patchisaiqsamaruatun, savak-taagrugiliutitqinñiaqasri maliğutaksramun!

Iñuuniagitchi Atanğiqsamaruatun

² Naalağnisitchi! Uvaņa Paul ilitchugitqugipsi uumiņa: nalunaitñutchiqsitkupsi Jew-ñuruatun nalaunñapkağniağasugalusri sivuğaani Agaayyutim, Christ-mun anniqsuqtinğiññiqsusri.

³ Kilitqilgitchiga kisupayaaq iñuk nalunaitñutchiqsittuaq; Taamna iñuk tupiksriuksrauruq iluqaitñik maliğutaksranik.

⁴ Nalaunñasipkaqtausukkupsi Agaayyutim sivuğaani tupiksriłipsigun maliğutaksramik, tammaigiksi Christ anniqsuutri sulii piinanihusri ihuaqutaaniñ Agaayyutim. ⁵ Aglaan uvagut, niğiugağigikput Agaayyutmun nalaunñasripkagisiłiqput inmiñi ukpiqsriłiptigun. Taamna utaqqigikput ikayuutaagun Ipqitchuam Irrutchim uvaptikni ittuakun. ⁶ Tunñavigikaptigu Jesus Christ kisan iñuum nalunaitmiutaqalhalu naagaqaa nalunaitmiutaiłhalu suutaunğitchuq, aglaan ukpiqsriłiq savaaqatuaq piqpaksriłikun.

⁷ Piłlautağaluaqtusri tupiksriplusri ilumutuuruamik. Kia nutqaqtitpasri agaayyutikuagağiapsitñi? ⁸ Aglaan nalupqinaitchuq Agaayyutim tuqłuqtigikkapsi nutqaqtingitkaasri.

⁹ Qaunatiqiağigilugu ilisauttun naalağnikkaqsi, takku itnaqsimaruq “Mikiruuram puvlaksautim puvlagataqtittagigaa iluqaan qaqqiaksraq.” ¹⁰ Nalupqisuutigingitchiga Atanikun isrummatiqagñiaqtilaaqsi uvaptun isrummatiqapmatun. Agaayyutim anasiññuqsagñiağaa iñuk avatvaqtitchiruaq ilipsitñik, kisuuğisikpan. ¹¹ Aniqatiumaan! Suvaata Jew-ñuruat piyuagağaaqpatña? Quliaqtuağingigigaa iñuum nalunaitñutchiruksraułha.

Taamna ilumun inniqpan ihuıliuğutiqağayaitchuņa iñuñnik quliaqtuaqama Christ-ñum tuqulhanik sannigutami. ¹² Uvvatuq tamatkua akatchiruat ilipsitñik igruiglich inmiknik.

¹³ Aniqatiumaan, Agaayyutim patchisaigaasri. Taatnamik killuliqitqinñiaqasri kanigruaqtapsigun, aglaan piqpakkutilikun savautilusri avatmun. ¹⁴ Tarra kamagigiksi iluqaan Agaayyutim maliğutaksraņa iñuukapsi uumuuna, “Piqpagiyumagiñ iñuuniqaatin iliptun ililugu.”

¹⁵ Aglaan atniagutigupsi pisaanñatiaqsilusri lu avatmun, qaunatiqiağigitchi! Piyaaquqtautiniaqtusri avatmun taatna pigupsi.

Savaaņa Ipqitchuam Irrutchim Naagaqaa Savaaņa Kanigruaqtam

16 Uumiņa uqautigipsi, Ipqitchuamun Irrutchimun aṇalatitchiuṇ iñuukiqsi. Taatnaḡupsi malinṇuḡutiyumiñaitchusri kipiḡniugutaiñun kaṇiḡruaqtam. 17 Takku kaṇiḡruaqtam kipiḡniugutai akitñaummatirut kipiḡniugutaiñun Ipqitchuam Irrutchim, suli kipiḡniugutai Ipqitchuam Irrutchim akitñaummatirut kipiḡniugutaiñun kaṇiḡruaqtam. Taapkuak igluliuḡutiruk avatmun. Taatnamik patchisaiñḡitchusri pitlaillugich sut pisukkaluakkasri. 18 Aglaan Ipqitchuamun Irrutchimun aṇalatitnapsi, aṇalatiqanḡiqsusri maligutaksramik. 19 Kaṇiḡruaqtam malinṇutraqtitkaatigut sayuṇaḡimun ilaḡatiqagaḡuagumi, atlatuḡimun ilaḡataitkaluagumiḡu, qaayuḡnaḡimunlu, aṇalalḡuḡiḡimunlu uvaptiknik, 20 putqataḡimunlu aanḡuanun, aṇatkuuḡimunlu, uumikkutiḡimunlu, sanmisiḡimunlu, siqñatuḡimunlu, qatmiksaḡimunlu, uqavaaḡuḡimunlu, avgumaḡimunlu, inṇmikuḡutmunlu, 21 piṇatuḡimunlu, iñuaqtuḡimunlu, imiliḡuḡimunlu, pivaahḡautigiplugu quviasruṇiaḡimunlu suli atlanik taatnatun ittuanun. Uqautianikkaluḡmigiḡipsi sivuani, aasriñ kilikkipsi pakma, itna, tamatkua taatna piruat itkumiñaitchut Agaayyutim aṇaayuqautaani. 22 Aglaali Ipqitchuam Irrutchim piḡpaksripkaḡaatigut quviatchauḡiḡimiglu, tutḡiutmiglu, manimmilḡutmiglu, iḡuaqutriḡimiglu, nakuuḡimiglu, tuniqsimmatiriḡimiglu, 23 piisaanḡiḡimiglu suli aṇalataalḡuḡimik inṇmun. Iñuk iñuuruaq tamatkunuuna taluqsraḡumiñaitchuq maligutaksramik. 24 Aasrii tamatkua Christ-mun piḡiliutipkaqtuat kikiaktuutiniḡaat kaṇiḡruaqtuq pisugruaḡutituummaan kipiḡniugutituummaanlu. 25 Iñuumiaḡvigiguptigu Ipqitchuḡ Irrusriḡ, ki aṇalatitta Ipqitchuamun Irrutchimun. 26 Kamaḡniḡluta isrumaruksraunḡitchugut uvaptiknun, qinnaguksaḡutingiḡuta avatmun siqñakkutingiḡutalu.

6

Ikayuutititchi Avatmun

1 Aniḡatiuḡaanḡ! Ilaksi aṇuraukpan killukuahikun ilipsi aṇalatittuani Ipqitchuamun Irrutchimun utiḡtitaksraḡigiksi taamna iñuk piisaanḡiḡikun. Aglaan qaunagilusri ilipsitñun, atakkii aṇiqusraaqtitpiaḡmuisri. 2 Ikayuutititchi avatmun sakiḡniḡimun iligupsi, akiyautilusri avatmun uqumailliḡutipsigun. Taatnaḡupsi tupigillapiḡniaḡiksi maligutaksraq Christ-ḡum qaisaṇa. 3 Kiṇapayaḡ iñuk isrumagumi nakuutluṇniḡuni atlaniñ, suunḡiṇḡaḡmi, kinnillapiaqtuq inṇmiñun. 4 Iñullaa naiḡiḡtuḡli inṇmiñun Agaayyutim sivuḡaani suraḡaḡi nakuupmagaan. Suragaḡi nakuuniḡpan isrumakḡutigillautagḡiaqtuq inṇmiñik.

Kamasraagumiñaitchugaasriiñ nakuutluñiñluni atlaniñ.

⁵ Atakkii iñullaa isivgikkauniaqtuq iñuuniañigmigun.

⁶ Iñuk ilisautikkauruaq Agaayyutim uqalhiñik qaitchiruk-sraupmiuq ilisautiriuamun suurağmiñiñ. ⁷ Ukpiqsasqasri, kia-unniñ Agaayyun mitautigiymuñaitchaa, atakkii iñuk akuqtuiñiaqtuq taatnatun aatchuiñigmisun, atrilugu nunaliqiri katitchiñiaqtuaq qanutchiñik nautchiikkağmiñik.

⁸ Taatnamik iñuk tunñaviqağumi inmiñun akuqtuiñiaqtuq piyaqquñigmik isruitchuamik, aglaan iñuk aňalatiqağumi Ipqitchuamun Irrutchimun akuqtuiñiaqtuq iñuuliñigmik isruitchuamik.

⁹ Aasrii mingūutaillakput nakuurualiqiñiq, takku qapinaitchupta Agaayyutim akiliiviksrañani akuqtuiñiaqtugut. ¹⁰ Taatnaqhuta, piviksraqaqtilaaptiktun ikayuglavut iñupayaat, suvaluk tamatkua ukpiqsriqatauruat.

Aqulliich Kiliktuutitlu Pağlatitlu

¹¹ Takkua, aglaich aglaatka añipiaqtut. Taatnağlugu ilitchuğitlasrigisi uvamnun aglaağitilaañitñik. ¹² Iñugiaktuat Jew-ñuplutin ukpiqsriuruat isrumatqugaasri nalaunñaniłutin tupigikamitruñ maligutaksraq. Aglaan nuyuağniqsut piyuaqsiuniagaşrugalutin malikkumin Christ-mik kikiaktuutikkauruamik. Taatnaqhutin nunurigaasri

¹³ Nalunaitñutchiqurriuruat malingitmigaat maligutaksraq. Naagauvva kimmutigigaat nalunaitñutchiiksraqsi kamasraağutigilhiñağuklugu nalunaitñutaña timipsi.

¹⁴ Aglaan uqavigaağutiqaqtuñja kisianik sannigutaagun Atannapta Jesus Christ-ñum. Christ-ñum tuqułhagun kikiaktuutriviñmi kanjgruaqtaq tuquñaruq uvamni, sulipakma kanjgruaqtam aňalatlaiquñja.

¹⁵ Tunñavigikaptigu Christ Jesus kisian iñuum nalunaitmi-utaqalhalu naagaqaa nalunaitmiutaiñhalu suutaunğitchuq, aglaan iñuum anniqsuqsimałha nutaamun iñuuliñigmun Christ-kun.

¹⁶ Iluqağmiñ aňalatauruat taavrumuuna nutaakun Agaayyutim piksraqtaagigai tamatkua iñuich, Israel-aagmiupiağugugich. Tamatkua Agaayyutim qiñuiññanalu ilunñuktanalu pigigaat.

¹⁷ Uvakñaniñaglaan kia-unniñ iñuum pimaqñuutitqiñgillina, takku qilğut timimni qiñiqtitkaat savaktaağruupluña Ataniğmun Jesus-mun.

¹⁸ Aniqaatiumaan, iluaqqutrisaan Atannapta Jesus Christ-ñum nayugumagaasri. Taatnatuq.

Paul-ŋum Tuyuutai Ephesus-miunun

¹ Uvaŋa Paul, uqqiraqtigigaanŋa Jesus Christ-ŋum pisulhagun Agaayyutim. Tuyuġigitka ukua tuyuutit iñuiñun Agaayyutim Ephesus-mi tuniqsimaruanun Christ Jesus-kun. ² Uvvatuġ Agaayyutim Aapagikkapta suli Jesus Christ Atannapta iħuaqqutillaŋniaġlisi suli tutqiksillusi.

Quviasaagūsiat Christ-miñ

³ Quyalakput Agaayyun Aapaŋa Atannapta Jesus Christ-ŋum, qaitchirigikkaqput Christ-kun iluqaitñik ikayuutirik pakmakŋaqtauruanik. ⁴ Agaayyutim piksraqtaagigaatigut Christ-kun sivuani imma iñiqsigaluaqani nunamik. ⁵ Piqpaqsriħiġmigun piksraqtaagigaatigut ipqitqupluta patchisaillutalu sivuġaġmiñi. ⁶ Agaayyutim sivunniutimagaa tiguagūkhuta inmiñun tumigilugu Jesus Christ, sivunniutimaplugu pisulħiġmigun. ⁷ Nangāġlakput Agaayyun atakkii iħuaqqutriñiqsuq uvaptiknik piqpagipluta Iġñiġmigun piqpagikkaġmigun. ⁸ Christ-ŋum tasuġniġaatigut Agaayyutmun maqipaqaamiuŋ auni tuqquptipluta, suli Agaayyutim natqigutigaatigut killuqsautiptiknik uukuġnaġumiñaitchuakun iħuaqqutriħiġmigun. ⁹ Taatnaqami atqunallapiaq iħuaqqutriñiqsuq uvaptiknik. ¹⁰ Agaayyutim isrumatupaġataqtuam suli kaŋiqsimaplugich supayaat sagviġaa nalunaqtuaq sivunniuġutigikkani uvaptiknun. Ilaan sivunniuġutigikkaŋa sivuani, Christ-ŋum taŋiġaa pakmapak. ¹¹ Agaayyutim sivunniutimagaa, piviksraq nalautitpan, iñiqtapayaat qilaŋmilu nunamilu atautchimuquplugich Christ-mi Atanġuruami supayaami. ¹² Christ-kun piksraqtaanurugut paitchaktuksraupluta akiqsruutigikkaŋanik. Atakkii Agaayyun savaaqaġaqtuq supayaamik maligutlugu sivunniutigikkaġmigun. ¹³ Sivulligigaatigut iñuich niġiugaqaqtuat Christ-mik. Piksraqtaanurugut nangaitqupluta Agaayyutim kamaŋaħhanik iñuuniaħhaptigun. ¹⁴ Ilipsipsuuq taatnatun piruksraurusri, atakkii tusraagiksi ilumutuuruuq tusraayugaagiksuaq anniqsuġiapsigun. Ukpigianikapsiuŋ uqaliq Christ-kun Agaayyutim nalupqinaigaa Ipqitchuakun Irrusriagun akiqsruutigikkaġmigun iñugiliutitilaaqsi, iñuktun nalunaitchiqmatun suuraġmiñik ilisimanaqsipkaqługich pigitilaanjiñik. ¹⁵ Taamna Irrusiġiksuaq nalupqinaigutauruq Agaayyutmun qaitchigisilaanjanik akiqsruutigikkaġmiñik uvaptiknun suli piqaġniaqtilaaptiknik taimanigu supayaanik akiqsruutigikkaŋiñik. Taatnaġuta nangāġlakput kamaŋaqtuaq Agaayyun.

Paul-ŋum Agaayutha

15 Tusraagiga ukpiqsriŋiqsi Atanguruamik Jesus-mik piqpaksrŋiqsilu iluqaitnik iñuiñik Agaayyutim. 16 Taatnaqluŋa nutqautingitchiga quyyatiqaliŋa ilipsitnik, itqagiplusri ataramik agaayukama. 17 Iniqsruqtuŋa Agaayyutaanun Atannapta Jesus Christ-ŋum, kamaŋaqtuamun Aapamun. Uvvatuq ilaan isrumattuqtillisi ilisimatlasriŋugu suli kaŋiqsitlasriŋugu pisulha. 18 Iniqsruqmiuŋa ilaanun aŋmaquplugich isummatisri qiniquplugu qaumanga, suli kaŋiqsipkaquplusri niŋiukkamik ilaan qaisaŋanik uvaptiknun tuqluutmigun suli ilitchuŋipkaquplusri inuŋaihanik kamanautim Agaayyutim iñuiñ paitchaktaagikkaŋatnik. 19 Iniqsruqmiuŋa Agaayyutmun ilitchuŋipkaquplusri uukuŋnaŋumiñaitchuamik saŋŋianik ikayuqupluta ukpiqsriruŋuruagut. 20 Taavrumuuna kamanallapi-aqtuakun saŋŋiagun Agaayyutim aŋipkaŋniŋaa Christ tuquhiŋmiñ, aquvititluguasriiñ ilaan taliqqiŋmiñun qilaŋmi. 21 Agaayyutim Christ inillakkaa qaukhiuplugu taapkunuŋa aŋalatchisiqapayaaqtuanun saŋŋiqaqtuanunlu suli atanipayaanunlu. Kiñanniiñ saŋŋiqatlukkumiñaitchuq Christ-miñ marrumani nunami naagaqaa taivrumani tikitchuksrami. 22 Agaayyutim Christ aŋalatchipkaŋaa supayaaniglu iñupayaaniglu nanipayaaq. Suli Agaayyutim Christ qaukhiuqtitkaa ukpiqtuŋuruapayaanun, niaquq aŋalatchikmatun timimik. 23 Takku ukpiqsriruapayaat Christ-ŋum timigigai. Tamatkua naamapkaŋaat Christ-ŋum timaa atakkii Christ-ŋum naamapkaŋai supayaat nanipayaaq.

2*Tuquhiŋmiñ Iñuuliŋmun*

1 Iluqasri tuquŋaruatun iñuktun itkaluaqtusri atakkii tupiksritlaiŋusri Agaayyutmik killuqsaqhusriŋu. Taatnamik Agaayyutim iñuutqiksitkaasri ilaan Irrutchikun imma. 2 Taimani ilipsi tupiksrigaluaqtuani pigiitchuamik aŋalatchirrutimik silami, maliklugu iñuuniagusia nunam. Taatnasriq irrusriq pakma savaktuqsuli tamatkunani iñuŋni tupiksriŋitchuani Agaayyutmik. 3 Taatnatun iluqata iñuuniagaluaqtuani kimmutiŋruaŋagun timipta, quyaliplugich pisukkaŋi timiptalu isrumaptalu. Atlatitun iñuktitun tupiksriŋitchuat Agaayyutmik uvagut piyaququŋniagaluaqtuani qinnautaagun Agaayyutim. 4 Aglaan Agaayyutim ilunŋuktaŋa kamaŋaqtuq suli piqpagillapiagniŋaatigut. 5 Tuquŋagaluaqtitluta killuŋmi iñuutqiksitkaatigut piqataupluta Christ-mi. Ihaquutaagun anniqsukkaurusri. 6 Aŋitqiksitkaatigut tuquŋaruaniñ

piqataupluta Christ-mi suli aquppiqatautlasripluta irviani Christ Jesus-ŋum qilarŋmi. ⁷ Taivrumani tikitchuksrami Agaayyutim qin̄iqtitchukkaa uuktugnağumiñaitchuaq ihuaqqutrih̄i uvaptiknun aasriñ ilisimanaqsisukkaa qanutun piqpaksrill̄apiaqtilaani uvaptiknik Jesus Christ-kun. ⁸ Ihuaqutaagun anniqsukkaurusri tumigiplugu ukpiqsrih̄iq. Anniqsutlaitchusri ilipsitñik. Aatchuusriağigiksi Agaayyutmiñ. ⁹ Kiñaaunniiñ annautrih̄hiñaaunigumi in̄miñik savaallautaqah̄migun taamna iñuk uqavigaagutiqağayaqtuq. Aglaan annautraunğitchusri savaallautaqah̄apsigun. ¹⁰ Agaayyutim nutaaguqtitkaatigut Christ Jesus-kun nakuurualiqitqupluta. Agaayyutim sivunnigñigaa in̄ilğaanimma iñuuruksraupluta taatna.

Atausriñjuqatigiñiq Christ-mi

¹¹ Itqağisiuñ in̄ilgaan aniñiqsi Jew-ñunğitlusri. Jew-ñuruat nalunaitmiutchiğñiqsuat timimiknik qaah̄hiñakun taiyuu-tiqağniqsut ilipsitñik nalunaitmiutailaanik. ¹² Itqaumalugu taimani atausriñjuqatiginaitkiksi Christ. Avakñaqtaurusri nunaqataunğitlusri Israel-aagmiunun, piqatautlasrimaiñnapsi Agaayyutim sivunniugutigikkanjanik in̄uñmiñun suli in̄uunianñapsi niğiugaitlusri suli naluplugu Agaayyun nunami. ¹³ Aa, ilaatni un̄asrikkaluaqtuasii. Aglaan pakma Christ Jesus-kun qallipkakkaurusri Agaayyutmun, tumigiplugu Christ-ñum auna maqipkakkauruaq tuqquptimatigut. ¹⁴ Pakma iluqata qin̄uiññaaqatugut Christ-kun. Jew-ñuruatlu Jew-ñunğitchuatlu atin̄ğitmata uumikkutiplutin̄ Christ-ñum atausriñjutlasipkağai, siqumitkaa avgutauruam katchiña tuqukami sannigutami. ¹⁵ Suutaunğiqsitkaa Jew-ñuruat maligutaksraña tillisituummaan. Atausriñjuqtitik Jew-ñuruaq Jew-ñunğitchuağlu malğuugaluañhakniñ. Taavrumuuna qin̄uiññaaqatlasripkairuq. ¹⁶ Tuqukiğmigun sannigutami Christ-ñum uumikkutigiiñhak tuqqutkaa ilaaraağiiksitlugik iluqaaknik Agaayyutmun. ¹⁷ Christ agqiqsuq quliaqtuağiaqhuni qin̄uiññamik ilipsitñun Jew-ñunğitchuanun un̄asrikkaluaqtuanun Jew-ñuruanunlu qanittuanun Agaayyutmi. ¹⁸ Tarra tumigiplugu Christ iluqamnuk tikitlasrigikpuk Aapauruaq atautchikun Ipqitchuakun Irrutchikun. ¹⁹ Taatnaqhusri avakñaqtaunğiqsusri iglaanuplusriļu, aglaan nunaqatigiliutigaasri Agaayyutim in̄uiñi suli Agaayyutim tupiqatigiliutigaasri. ²⁰ Nappakkaurusri liilaa turvin̄atnun uqqiraqtit sivuniksriqiritlu. Jesus Christ piitchuill̄apiağaqtuq uyağagigaa taavruma turvim. ²¹ Taavrumuuna makitatauruakun iluqani tupiq ipiqqisauruq payañaitluni, aasriñ agaayyuvikpaguqsaiñaaqtuq in̄iqtaupluni piqutigiplugu

Ataŋguruuq. ²² Ilaagun illataupmiesri tuppiamun Agaayyutim irvigikkanun ilaan Ippitchuakun Irrusriagun.

3

Paul-ŋum Savautigai Jew-ŋungitchuat

¹ Uvaŋa, Paul, tigutaanuruna pisigiplugu Christ Jesus, quliaqtuaqtunakii tusraayugaagiksuamik Christ-kun ilipsitñun Jew-ŋungitchuanun. ² Tusraaniganiguknaġiksi Agaayyutmun tilisitilaaga quliaqtuaqupluna ilipsitñun Jew-ŋungitchuanun Agaayyutim ihuaqqutrisaanik. ³ Aglallaksimagaluaqtuna sivuani Jew-ŋungitchuasi iñugiliutillaapsitñik Agaayyutmun Christ-kun. Agaayyutim sagviġñigaa taamna nalunaqtuaq uvamnun. ⁴ Aasrii agliqigupsigin aglaatka puttusriñaġiksi qanutun kanjisisiaqtilaaga nalunaqtuanik Christ-kun. ⁵ Taimaknaqana kiñuviaġiich sivuptikni ilisimanġitchut taavrumiŋa nalunaqtuamik sivunniugutmik, pakmaasriiñ Agaayyutim sagviġaa ipqitchuanun uqqiraqtaiñun sivuniksriqiraunñunlu Ippitchuakun Irrusriagun. ⁶ Uvvaasriiñ nalunaqtuaq una, Jew-ŋungitchuattuug akuqtuitlasriplugich paitchaktaaksrautmik Agaayyutim akiqsruutigikkanani iñunmiñun, piqatchiutitlasriplugich timaanun Christ-ŋum, piqatautlasriplugillu akiqsruutaani Christ Jesus-ŋum. Jew-ŋungitchuat pigiliutigaat iluqaan tamanna ukpigiliutikamitruŋ tusraayugaagiksuaq Christ-kun ittuuq. ⁷ Agaayyutim savaktiksraqtaagigaana uqautritqupluna marrumiŋa tusaayugaallautamik ihuaqqutikamiña uvamnun annautipluna sanŋimigun. ⁸ Kamanaiññiqsrauruna iluqaitñiñ iñuiñiñ Agaayyutim. Aglaansuli qaitkaa ihuaqqutriñi uvamnun quliaqtuaġitquplugich inunaipiaqhutin ikayuusriaksrirutai Christ-ŋum Jew-ŋungitchuanun, ⁹ suli iñupayaat kanjisitquplugich nalunaqtuanik sivunniugutmiñik. Agaayyutim iñiqsiruam supayaanik Christ Jesus-kun iriqsi-maagñigaa sivunniugutni aullaġniilgatahaniñaglaan nunam uvunanunaglaan. ¹⁰ Pakma tumigiplugich ukpiqtuanuruat Agaayyutim sagviġukkaa sivunniugutni tamatkununa aŋalatchisiaqtuanun sanŋiaqhutinlu qilaniittuanun. Taavrumuuna kanjisiñaġaat isrumatulha Agaayyutim atlaupluni iñugiaktuatigun. ¹¹ Taimaknaqana Agaayyutim sivunniutiginiġaa sivunniugutni atuumapkaġniġniplugu Christ Jesus-kun Atannaptigun. ¹² Pisigiplugu ukpiqsriñiqput ilaanik utlautitlarugut Agaayyutmun nalupqisruutailluta taluqsrautaiglutalu. ¹³ Nagliksaaqtuna pisigiplugu quliaqtualiga tusaayugaagiksuamik ilipsitñun. Taatnaqluna inġigipsi qapiqtaqungitlusri. Nagliksaaġutriñiga ilipsitñik ikayuutigisigiksi.

Piqpaksriħha Christ-ŋum

14 Tamanna pisigiplugu sitquqluŋa agaayuraqtuŋa Aapananun [Atannapta Jesus Christ-ŋum], 15 Aapauruamun ukpiqsriruapayaanik, qilaŋmiitpata naaga nunamiitpata. 16 Agaayuraqtuŋa Agaayyutmun inuŋaillaŋapiaqhuni kamanautiqaqtuamun sayyiquplusri irrutchipsitŋi ilaan Irrutchiġmigun. 17 Agaayuraqmiuŋa Christ nayuutitquplugu uummatipsitŋi ukpiqsriħkun, suli iluqasri iŋuukisri kanjiiŋuqplugich payaŋaiġlugich piqpaksriħhani. 18 Agaayuraqtuŋa taatnatun kanjqsitlasritquplusri ukpiqs-riruapayaatlu qanutun iraqutilaanjanik, taktilaanjaniglu, ititilaanjaniglu, qutchiksilaanjaniglu piqpaksriħhan Christ-ŋum. 19 Agaayuraqtuŋa ilitchuġitlasritquplusri qanuq urrautaitluni piqpaksriħhanik Christ-ŋum. Taamna piqpaksriħiq kamaŋaqpaitluni ilitchuġimmaagikisiyumiŋaitkikput iluqaan. Iluqaġmi iluqnaulhan Agaayyutim immiumaaġniaġaa iŋuukisri inuqsranaiglugu.

20 Agaayyun inuŋaillaŋapiaqhuni saŋŋiqaqtuq, aasriiŋ ilaan savaaqalħa ataramik qaanjummatiruq qanusripayaanun apiqsruutigitlakkaptiknun naagaunniŋ isrummatigit-lakkaptiknun. Taatnaqhuni savaaqatlaruq supayaanik uvaptikni urrautaitluni saŋŋimigun. 21 Ukpiqtuanjuruapayaat naŋgaġlitruŋ Agaayyun Christ Jesus-kun qanapak taimuŋa. Taatnatuq.

4*Atausiuħiq Christ-kun Atautchisun Timitun*

1 Isiqsiviŋmiittuŋa atakkii pigipluŋa Atanġuruam. Agaayyutim tuqluġaasri. Taatnamik pitchuksaaġipsi iŋuutquplusri maligullugu Agaayyutim iŋuutqurrutaanun ilipsitŋun, 2 atchigusri ataramik piisaanġillusriġu, manim-misilusri avatmun suli akuqtuutilusri piqpakkutigiiħkun. 3 Pisuqtilaapsiktun atausriŋŋuumaagitchi Ipqitchuakun Irrutchikun ilaanunkii atausriŋŋuqtittusri qiiŋuiŋiħkun. 4 Agaayyutim tuqluġaatigut piqatigiiqupluta ukpiqsriruani, taatnamik timaurugut atautchimik Christ-kun. Pakma atausriq Irrusriq nayuutiruq uvaptikni, iluqata niġiuganikhuta atautchiiħnamik, 5 ataniqaqtugut atautchimik, ukpiqsriħiqaqtugut atautchimik, paptaaqsiiħiqaqtugut atautchimik, 6 Agaayyutiqaqtugut atautchimik Aapauruamik iŋupayaamun, qaukligikkaŋat supayaat suli savaktuaq supayaakun suli iŋuuruuq supayaani. 7 Atausriullaapluta aatchuusriaqaqtugut aatchuutinik maligutlugu iħuaqqutrisaa Christ-ŋum. 8 Taatnaqlugu Agaayyutim nipliutigiġaa uqahġmiŋi,

“Mayuǵniqsuq pakmunǵa
aullatripluni tigutaagikkañiñik uumiksrim,
suli qaitchiruq aatchuutinik iñuñnun.” *Psalm 68:18*

⁹ Nipliqami “Mayuǵniqsuq,” taamna qanuutauniqpa? Taamna itnautauruq uvva, mayuqsanaiññaǵmi atqaqqaqtuq atchinñiqsrapiaǵatananun nunam. ¹⁰ Taamna tarra atqaqtuq atausiñauruq mayuqtuq qutchinñiqsramun qilañmun qaaniqǵugich, pakmaasiñ Christ nayuutitlasripluni nanipayaaq. ¹¹ Christ taamna “qaitchiruq aatchuutinik iñuñnun,” ilañich uqqiraqtiksrauplugich, ilañich sivuniksriqiriksrauplugich, ilañich quliaqtuaqtiksrauplugich, ilañich agaayuliqsiksrauplugich ilisautriksrauplugilla. ¹² Christ qaitchiruq aatchuutinik itqanaiyaǵiaqǵugich Agaayyutim iñuiñ savaaksranat ikayuiñkun, makitam-maagǵiksranatnun ukpiqsriuat timigikkaña Christ-ñum, ¹³ atausriññuumaagǵviksrauplugich ukpiqsriñkun suli ilisimapiaǵataǵviksrauplugich ilañich Agaayyutim suli iluqnaugǵviksrauplugich iñuñnun. ¹⁴ Tarra inñaiǵñiaqtugut iligauratun maliksuaguruatun. Umiatun tinjauruatun qanutnamunliqaa anuqǵikun, taatnatun analatingǵñiaqtugut killukun ilisauttinñitñun kinnitñiñiaqtit iñuich. Pisaasruǵimiktigun killukuaqtitñiaqtut ukpiqsriuanik iñugungitchuaniksuli Christ-ñum iluqnaulhanun. ¹⁵ Aglaan ataramik ilisautriyumarugut ilumutuuruamik avatmun. Aasriñ piqpakkutigiigupta avatmun qiniqtitlugu suraǵaǵaptigun, ilisaiñǵisirugut Christ-tun ittuatun qaukǵigikkañatitun ukpiqsriuat. ¹⁶ Iluqaan timi analatiqaqtuq niaqumun, taatnatuntuuq ukpiqsriupayaat analatiqaqtut Christ-mun qaukñiuruamun. Timi tigummisiqaqtuq napyaatigun, ilinjalaa savaaqahutin naupkaǵiaǵlugu timi. Taatnatuntuuq ikayuutiruksraupmiugut avatmun ilisaiñǵuguta Christ-tun piqpakkutikun avatmun.

Iñuuniaqurrutaa Christ-ñum

¹⁷ Taatnamik Atanǵuruam uqautritqugaaña qapinaiqǵuñ tarakñaniñaglaan iñuuniusriqaqungitlusri Jew-ñungitchuatitun. Isrummatinich suuyumiñaitchut. ¹⁸ Isrumañich taaqsiplutin aasriñ kanisilguitchut. Nalupiallaktut uqayunaitlutinlu. Taatnaqhutin ilaliutiyumiñaitchut iñuunigmun Agaayyutim qaisañanun. ¹⁹ Suginǵiqǵugu qanuq iñuuniakiqtin qaisaǵiplutin inmiknik pisugruaǵutaanun timim savaaǵiplugu qaayugnaqtuapayaat urrautailaakun.

²⁰ Aglaan ilipsi, ilinǵitchiksi Christ taatna. ²¹ Ilumutun tusraagiksi kanisiplugu qanuq Christ-mun iñuuniaqutilaaqsi. ²² Iltikiksi iñuuniaqtuiñǵumiñaiñiqsi sivuanisun. Taatnamik

piiqsaksragigiksi iñuuniañgruaq piungiqsitchiruaq kinnitñikhuni pisugruağutaagun timim. ²³ İlitkiksi nutağquptsrauliqisi isrummatipsitñi Agaayyutim Irrusriagun, ²⁴ suli atitqułiqisi nutauruamik iñuñmik atipmatun atnuğamık. Agaayyun iñiqsıruq taavrumıña iñuñmik ittuamik inmisun ilumutun nalaunñarualikunlu ipqıñikunlu.

²⁵ Taatnaqługu sagluqsrunağumuusi. İlumutuuruami uqaqtuksraurusi avatmun, takku ukpiqsriruanupluta atausriurugut timaani Christ-ñum. ²⁶ Qinnanñigupsi killuqsautiginiaqasiun. Siqıñıq nipipkağniaqnagu qinnaksimanñaqpich. ²⁷ Tuunğagmun akiilipkağniaqasri. ²⁸ İñuk tıglıgaqtuaq tıglıganğıgli, aglaan sakkağli atuğlugich arganñi sagluqsrunaqani, aatchuutiksranıkkumuun inuqsriuqtuanun. ²⁹ Uqautigiyumiñaitchiksi atniummatiksraq aglaan uqautıgilugu ikayuutiksraq sıvutmuutiksrauluni. Tamatkuali tusraaruat uqautipsitñik ikayuusriaqagumuut. ³⁰ Aliatchaktitağniaqasiun Irrusria Agaayyutim. Taavruma İpqıtchuan Irrutchim nalunaitmiutchiğasri Agaayyutmun, tasuñiaqtuan ilipsitñik taivrumanı uvlumi. ³¹ Uumisugruağutiqaqasi suli qinnaktaqasi uumitchaktağusi. Nıpaalasrunaqasi uqamaqłuutısunaqasılu, suli qanusripayaamik pıgiitthualıqısunaqasi. ³² Aglaan iluaqquutilusri pıqpakkutilusılu avatmun. Natqıgutilusri avatmun, taatnatun Agaayyutim natqıgutıpmıgaasri Christ-kun.

5

Iñuuniağıtchi Qaumami

¹ Taatnamık tuvraqsiun Agaayyutim surağalha takku pıqpagıplusri ilılgaagıgaasri. ² Pıqpakkutiqağıtchi atlanun iñuñnun malıguağlugu Christ-ñum tuvraaksrıutaa. Pıqpagıpluta qaiññıqsuq inmiñik Agaayyutmun tuqupluni killuqsautıağukhuta. Taatna pıkami quyalıñığaa Agaayyun taıpkunatun ikıpkayıplutın tunıllaqtuqtuatun.

³ Agaayyutim iñugıpmasri atlalıqıruksraunğıtchusri qaayuğnaqtualıqılusrılu. Kaviuqtuksraunğıtchusri. Nal-liatunnıñ nalaunñanğıtchuq ipqıqsıtlutın iñugılıutıpkıqtuani Agaayyutmun. ⁴ Uqautıqaqtuksraunğıtchusri kanñunaqtuanık suunğılaanıglu asrılıqutınıglu. Tamatkua nalaunñanğıtchut ilipsitñi. Aglaan quyaraksragıgiksi Agaayyun.

⁵ Nalupqıgingıqsiun una, Kılñalıqaa sayunaqıqtuaq inıqağumiñaitchuq anıayuqautaakni Christ-ñum Agaayyutımlu naagaqaa iñuk qaayuğnaqtualıqıruaq naagaunniñ kaviuqtauruaq. (İñuk kaviuqtauruaq ilumutun agaayyutınñualıqırauruq.)

6 Kisumununniiñ iñuñmun kinnipkaqasri imailaakun uqautiñiñik, atakkii pisigilugich tamatkua Agaayyutim qinnautaa tikitkisiruc iñuñnun tupiksriñgitchuanun ilaanik. 7 Taatnamik piqasriqsuutinasri ilinjitñi. 8 Ilaatniimma ilipsipsuuc taaqtuamiitkaluaqmiruani, aglaan pakma qaumaquqtusri Atanguruakun. Taatnamik qaumautuiñaqumausi iñuuniakipsitñi. 9 Pisigiplugu qauma Agaayyutmiñ iñuuniakipsitñi nakuuru-aliqirusri nalaunñarualiqiplusriñu ilumutuuruualiqiplusriñu. 10 Iitichugituiñaqsiuñ akuqtuyunaqtuaq Atanguruamun. 11 Piqasriqsuutinasri iñuñnun pigiitichualiqiruanun taaqtuami, aglaan satqummiqsigik tamatkua qaumamun. 12 Takku kanñunaqtuc uqautigisraqtuniunniiñ iñuich nalunautchiplutiñ pigiitichualiqutinjitñik. 13 Aglaan qaumam satqummiqamigich iñuich pigiitichualiqutinjich tarra qiniñaqagtut. Tarra qanusripayaaq qiniñaqtuac qaumamiittuc. 14 Taatnaqlucu nipligñiqsuuc, itna, “Siñiñniaqpat! Itiñaqsigaatin.

Makittin akunqatniñ tuqunaruaniñ.

Christ-ñumli qaggutiyumagaatin.”

15 Qaunatqiaqillapiaglucu qanuc iñuuniatqilaaqsi, ingigusri iñuktun isrumatuitchuatun aglaan iñuktun isrumaturuatun ililusri. 16 Savaaqallautaqagnaqusri piviqanñapsi, atakkii iñuurugut uvlugitichuani ugluvak. 17 Taatnamik ingigitchi iñuktun isrumatuitchuatun aglaan kaniqsimmaagiksilugu pisulha Atanguruam. 18 Imiliqasri taanñaqmik atakkii qilhuqñaqasri, aglaan aqalatititichi Ipqitchuamun Irrutchimun [atakkii kamaksripqagnaqasri Agaayyutmik]. 19 Uqagusri avatmun quyyatinik atuutiniglu Iltiqusriqiksuum aatchuutaiñik, atugusri igñallautamik uummatipsitñiñ Ataniqmun. 20 Ataramik quyyatigilugich supayaat Agaayyutmun Aapauruamun atqagun Atannapta Jesus Christ-ñum.

Tuvaacaqatigiich

21 Kamakkutilusri avatmun pigilugu taluqsriñiqsi Christ-mik. 22 Nulianuruasii, kamagisigik uisi kamaksripmatuntuuc Atanguruamik. 23 Uinuruac qaukligigaa nuliam, taatnatuntuuc Christ qaukligigaa ukpiqtuanuruat. Ukpiqtuanuruat timigikkañi Christ-ñum, aasriñ ilinjich anniqsuutiqagtut ilaaniñ. 24 Atrilugu ukpiqtuanuruat kamaksripmatun Christ-mik taatnatuntuuc nulianuruat kamaksriñich uimiknik sulipayaagmikni.

25-26 Uinuruasrii, piqpaksrisitichi nuliapsitñik, Christ-tuntuuc piqpaksriuatun ukpiqtuanuruaniñ tuqqutrikami ilinjitñik ipqiqsityaquklugich Agaayyutmun uqalñigun, suli

salummaqamiqich igguutiksraqtuḡrikaagun imiḡmik. ²⁷ Christ-
 num inmiñuktitchukkai ukpiqtuanuruat kamañaqsilugich
 piññaqnaqsilugillu, taqsraqtaillugich imuñunaurailugillu
 sulisalummaḡlugillu qanusripayaamiñ pigiilisauruamiñ.
 Ukpiqsriruat ipqitchuksraurut patchisaillutin. ²⁸ Uinuruat
 piqpagiraksraqigaich nuliatin timimiktun ililugich. Takku
 anjun piqpaksriruaq nuliagmiñik piqpaksriruq inmiñik.
²⁹ Piitchuq anutmik uumiksriruamik timimiñik. Aglaan
 nigipchaḡagigaa qaunagiplugulu, taatnatuntuuq Christ-
 num qaunagipmikai ukpiqtuanuruat. ³⁰ Takku uvagullaa
 ilaviñigigaatigut ilaan timaan. ³¹ Agaayyutim makpigaanani
 aglausimaruaq, itna, “Taamna pisigilugu, anjutim unitkisigaa
 aapanilu aakanilu piqasiutiluni nuliagmiñun, tarra
 iluqatikaasrii atautchisun timinigutik.” ³² Taamna uqałha
 Agaayyutim sagviḡniḡaa kamañaqhuni nalunaqtuanuruaq,
 aglaan kanjigsigaa taavruma uqałhum uqaḡitilaaña Christ-mik
 ukpiqtuanuruaniglu. ³³ Aglaan uqaḡipmigaasri, anjutillaam
 piqpagiraksraqigaa nuliani piqpagipmatun inmiñik, sulis
 nuliañuruam kamagilugu uifi.

6

Iyaalugruillu Anayuqaallu

¹ Ililgaanuruasii, tupigisigik anayuqaasi Atanikun. Taamna
 nalaunjaruaq. ² “Kamagilugik aapanlu aakanlu”—taamna
 sivulliupluni tillisauruq akiqsruutilik, itna — ³ “Pillautauñ
 itchumuuaq ilipnun sulisutuqqalilḡgataḡutin iñuuyumuutin
 nunami.” *Exodus 20:12*
⁴ Aapauruasii, uumisuktualiqsitnagich qitunḡasi, aglaan
 iñukkuksaqsigin natqiksruutilugich sulisilḡiqsuḡlugich
 Agaayyutikun.

Savaktauruatlu Savaktiqaqtuatlu

⁵ Savaktauruasii, tupiktausritchi tamatkununa
 qaukḡigikkapsitñun nunami taluqsriḡlikun kamaksriḡlikunlu,
 savautillautapiaglugich qanutitanaiñlusri savautriyu-
 malaagmatun Christ-mik. ⁶ Savautriñlautaḡusi ataramik,
 aasriñ quyalitñinñiaqasri qaukḡipsi takkuatniñhiñaa, aglaan
 savaktinñisun Christ-num savaaqaḡitchi pisuñhanik Agaayyutim
 piyumalaaglusri. ⁷ Tarraasriñ savagitchi savaaqsi quviag-
 ilugu, savautripmatun Ataniḡmun, iñunñik savautriñḡitmatun.
⁸ Iñisimatquḡipsi kisupayaam akilñisriaqaḡniñhanik atisriḡlugu
 Ataniḡmiñ savaallautaḡmigun, savaktaagruugaluññaḡmi
 unniñ qaukḡiugaluññaḡmi. ⁹ Qaukḡiurusii, taatnatuntuuq
 irrutisigin savaktisri atisilugich. Aniqsraaqtusrunaḡnagich,
 ilisimalugu Ataniqaḡiqsuptuuq qilañmi akilñisuiñiaqtuaq atunim.

Anjuyautnaŋa Agaayyutim

¹⁰ Aqulliqsaami, sayaqagitchi ukpiqsriĥipsigun Agaayyutim suli tunŋasrimaĥipsigun sanŋjanun. ¹¹ Atilugu iluqaan anjuyautnaŋa Agaayyutim, makitalguyumuusriĥi qayukti-taglugich pisaasruĥmigautai tuunġaum. ¹² Anjuyangitchivut iŋuich timiqaqtuat, aglaan anjuyaktugut akilliliqĥugich sanŋjiŋiglu pigiililiqĥum atanguruatlu pigiitchuat anjalatchiruat iŋuŋnik marrumani nunami, suli akilliliqĥugich irrusriqĥuillu silami. ¹³ Tarraasriiŋ atuqsiuŋ anjuyautnaq Agaayyutim qaisimaakkaŋa. Pigiitchuam uvlua tikitpan makitalguyumuusriĥi sayaktulusri. Aasriiŋ anjuyaguigupsi makitasrugaagisirusri. ¹⁴ Makitatitchi itqanaiyagusri. Tapsiuraagiksiliusi ilumutuuruamik, satqagutilusriĥu nalaunŋaruakigmik. ¹⁵ Kamiktummaagiksuatun ililusri quliaqtuaĥilugu tusraayugaallautnaŋa qiŋuiŋiŋaqturilĥum. ¹⁶ Ataramik atuqsiuŋ samġuaŋa ukpiqsriĥum qamititchiĥaruq ikualaruanik qaġruŋiŋik pigiitchuam. ¹⁷ Atilugu nasroutaa anniqsuġiam, suli tigulugu Agaayyutim uqaĥha aatchuutaa Irrutchim, atriqaqtuaq savikpaktun anjuyalipsitŋi. ¹⁸ Iluqaisa tamatkua atilugich iniqsruĥipayaapsitŋi ikayuutaagun Ipqitchuam Irrutchim. Qaunagituiŋaġusri qapiqtasuŋaqsri iniqsruuturilipsigun ukpiqsriuanik nanipayaaq. ¹⁹ Uvvasuli agaayutiluŋa Agaayyutmun aatchuquluŋa uqaksramnik quliaqtuaquluŋalu kaŋiqsiŋaqtillugu nalunaqtuananik tusraayugaagiksuam taluqsrautailaakun. ²⁰ Uqqiraqtigigaŋa Agaayyutim isiqtaunŋaġmaunniŋi. Agaayutitchi quliaqtuaquluŋa tusraayugaagiksuamik taluqsrautailaakun uqaĥksraptun.

Paġlasuiqsaagutit

²¹ Aglaan ilisimatqupmigipsi qanuġitilaammik. Tychicus-ŋum piqpagikkaqput aniqatvut tuniqsimapluni savautriruaq Ataniġmun uqautiniagaasri supayaanik uvapkun. ²² Pisigiplugu taamna tuyuġigiga ilipsitŋun ilisimatquplusri qanuġitilaaptiknik, suli ilaanun pitchuksaaquplusri. ²³ Agaayyutimtuq Aapauruam suli Atanguruam Jesus Christ qiŋuiŋiŋaqaqtillisi piqpakkuŋiqaqtillusriĥu avatmun ukpiqsriĥikun. ²⁴ Uvvatuq Agaayyutim iĥuaqutrisaa illi iluqaŋitŋun piqpaksriruanun Atannaptiknik Jesus Christ-mik tuniqsimaruanunlu isruanunaglaan. Taatnatuq.

Paul-ŋum Tuyuutai Philippi-aġmiunun

¹ Uvaŋa Paul aglaqatiqaqtuŋa Timothy-mik, uvagukaasiin savautriplunuk Christ Jesus-mik. Tuyuqtuŋa uumiŋa iluqaitn̄un ukpiqsriuanun Jesus Christ-mik Philippi-miittuanun, taputiplugich qaukligruat ikayuqtitlu taamani. ² Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta suli Jesus Christ savautikkamnuk ihuaqqutillaŋniagliŋi suli tutqiksillusi.

Paul-ŋum Agaayyutigai Agliqirusrat Tuyuutmiñik

³ Iniqsruutipayaaqapsi Agaayyutiga quyaragigiga ⁴⁻⁵ akuqtuiliqsi tusaayugaamik savaaqaqtitlugu ilipsitni suli ilipsigun tusaacaqaaġataħapsitniñaglaan. Taatnaqħuŋa quvia-sullapiaqtuŋa iniqsruutrikama ilipsitniġ. ⁶ Nalupqiginillapiagiga una, Agaayyutim aullaġniikkani ilipsitni naatkisigaa agġiħksraŋanunaglaan Jesus Christ. ⁷ Piqqagillapiagipsi. Nalaunŋaruamik quviasuutiqaġumiñaqtuŋa nalupqiginitlusilu, atakkii ikayuġipsitŋa isiqtauħamnilu uqapsaaġutriħamnilu uqaqsittaagviŋmi tusaayugaagiksuum ilumutuuruuħanik. Piqutigiplugu ikayuutiliqsi uvamnik akuqtuqasiutirusi Agaayyutim piliutaanik. ⁸ Agaayyutim ilisimagaa qanutun kimmutiqallapiaħiġa ilipsitniġ, ilumun piqqagigipsi Jesus Christ piqqaksripmatun ilipsitniġ. ⁹⁻¹⁰ Uvva iniqsruutigipsi piqqaksritmuquplusi kaŋiqsiaġisaiñiħaqtuŋa Agaayyun. Piksraqtaaqagumuusri nakuuniqsrauruamik. Taatna pigupsi ipqiñiħaqtusi patchisaillusilu Jesus Christ agġiqpan. ¹¹ Uvvasuliuna pitħaniaġiksi ilumutuullapiaqhuni nakuuruuq savaaksraq, Jesus Christ kisimi pitħapkakkaŋa, iħuichaasiin kamaksruaqsilugu suli nangaaqsilugu Agaayyun.

Iħuuliq Christ-ŋuruq

¹² Aniqatiumaan, ilisimatqugipsi uumiŋa, atuumaruat uvamnun isiqtaunħaġma siamittitkaat tusaayugaagiksuaq. ¹³ Iluqatiŋ aŋuyyiuqtai Caesar-m atlatlu iħuich maaniittuat ilisimagaat isiqsiviŋmiħiġa Christ-mik savautriħapkun. ¹⁴ Aasiisuli isiqsiviŋmiħiġma iħuigiatluktuat aniqatiutka tuniqsimalipsaaqtitkai Ataniġmun. Taatnaqhutiŋ taluqsraitmuksaiħaqtut uqagihksraŋagun Agaayyutim iqsiñgillapiaqhutiŋlu. ¹⁵ Aatai, ilisimagitka ilaŋisa quliaqtu-aqaħhat Christ-mik atakkii killuġigaatŋa suli uqaalaplutiŋlu. Aglaan atlat quliaqtuagigaat Christ iħuatlukksraŋatnun iħuich. ¹⁶ Taapkuali quliaqtuagigaat Christ piqqagipluŋa, atakkii ilisimagaat Atanġuruamun tuħlukkaħiġa uqagitquplugu tusaayugaallautaq. ¹⁷ Atlatli iħuich siqñakutiqaqtut,

atakkii quliaqtuaġikamitruḡ Christ ipqinġitchut aglaan killuġipluḡa isumaplutiḡ iħuilliūqtitchukluḡa isiqtauħħamni. 18 Sunjitchuq. Ipqitkisinjāan naagaqaa siqñakutaugisinjāan taatnaunniñ quliaqtuaġigaat Christ. Taamna kamanallapiaqtuq. Quviatchallapiaġaana taavruma. 19 Aa, quyatuiñāġisiruḡa. Iħisimagiga injiqsrūutriħħapsigun uvamnik suli Irrusrian Jesus Christ-ḡum ikayuutaagun isiqsiviḡmiñ anitqiliksraġa. 20 Niġiugaqallapiaqluḡa suraġalipayaaḡkun qapiqpaḡapkaġumiñaitchiga Christ, pitluħħuġu uqaqsitaaġviksraġa tikitpan. Sumipayaaq, suvaluk pakma, uqaguktuḡa Christ-kun taluqsrautaigluḡa suli kamaksruqugiga iñuḡnun Christ uvapkun, iñuutuiñāġuma naagaqaa tuqugisiñġuma. 21 Atakkii, iñuuguma Christ-ḡuruq, aasiñ tuquguma quviatchakkisiruḡa. 22 Iñuuniaqtuiñāġuma savautipsaatluħħkisigiga Christ. Aglaan nalugiga nalliaknik piksraqtaaqaliksraġa. 23 Qanuġviiqsuḡa, Unitchukkaluaġiga manna nuna piqatauluḡaasiiñ Christ-mi, taamnaasriñ nakuāġitluħħkayaġaluāġiga. 24 Aglaan ilitchuġigiga ilipsitñun inuġitilaāġasuli. 25 Naluḡqiginjilūġu iħisimagiga iñuuniapsaaġuraallaħħiksraġa iluqapsitñi, taatnaqluḡa ikayutlasigipsi ukpiqsriħħiqsi nakuqsitluuraqupluġu quviasuutigitluaqsipmilūġu. 26 Atakkii iñuutluuraġuma suli utiġvigitqilġiññiġupsi nangautiksraqaġiksi Christ Jesus suli quyyatigilūġu.

27 Supayaaq atuumaniaqtuqunniñ, uvlūġaġikpan iñuuniaġumausi kamagiyumiñaqsilūġu tusaayugaallautam Christ-kun pitqutaa. Utlakkumiñāġniġupsi naagaqaa unġasikkisiñġuma tusaayumagiga atipiāġataqhusri iñuutilaapsitñik atausriq sivuniġipluġu una. Tusaayumapmigiga qanutun sakuuktilaaqsi piqutigilūġu ukpiqsriħħiq kaḡiqaqtuaq tusaayugaāġiksuami. 28 Tusaasukkiġaptuq uumiksripsitñun iqsipkaḡiħħiqsi. Taavrumuuna ilitchuġigisigaat akiitkaqsriħħiqtiḡ aglaan ilipsi annaumāħħiqsi. Agaayyutim ititkisigaa taamna. 29 Agaayyutim iħuaqquḡtigaasi ukpiqsritlasipluḡi Christ-mik suli nagliksaatlasipluḡi piqutigipluġu. 30 Iluqata aḡuyaqatigiħħisimarugut. Iħisimagiksi taamna, atakkii qiñiġiksi qanuq nagliksaaħħiġa qaanġisusami suli tusaaplūġu nagliksaaħħiġasuli pakmapakunniñ.

2

Christ Atchiksipkakkauruq suli Kamaqaqsipkakkauruq

1 Uvvaasiiñ akuqtuirusi uqalħħiñik sayyiqsigikkaḡitñik ukpiqsriħħipsi naagaqaa uqalħħiñik araqtuqtiġikkaḡitñik ilipsitñik. Aasiñ nakuuruq iħisimaruni Ipqitchuamun Irrutchimun atausriḡuħħaptiknik suli piqpaqsritlasiaħħaptiknik

ihuaqqutritlasihaptikniglu avatmun. ² Iumun, quviatchak-
titkaañña atausriññuñapsi. Isummatiqagupsi atautchimik
suli piqpakkutigupsi avatmun kinilitkisirusi atautchimun.
³ Uqaviutiqasunaqasi ilipsitñik suli inillaktasunaqasi
kamañaqsitlugusi atlaniñ, aglaan isummatigilugich
atlat kamanatluglugich ilipsitñiñ. ⁴ Ilipsitñiñhiñaq
piññaaktaaqañniasunaqasi aglaantuuq atlanun.

⁵ Isumalusi Christ Jesus isumapmatun.

⁶ Jesus Agaayyutauruq.

Aglaan kimmutiqañitchuq atrinuniağuni Agaayyutmi.

⁷ Naagaunniñ qutchigvigigaluakkani suksraallakkaa su-
ungillapiaqhuni inmiñun.

Ilaa aniruq nunamun atriqaqhuni inñumik.

⁸ Atchiksitlullapiaqhuni inmiñun inñupayaaniñ añiğniğaaunniñ
tuquñiq—

tavrakii tuquruq atriliutipluni savvaqłuktitun
sanniğutami!

⁹ Taavrumuunnaqlugu Agaayyutim kamañaqsiqkağaa
aasiñ aatchuqlugu atigmik kamanatluktuamik
atipayaaniñ.

¹⁰ Iluqatin Agaayyutim inñiqtañiñ kamaksruğniğaat Jesus
itkisinñagmin qılanmi nunamılu suli tuqusimagalu-
aññagmin.

¹¹ Iluqatin suli quliaginiğaat Jesus Christ kisimi atangunılu.
Taatnaqpatrun Agaayyun Aapauruaq nangaqtauniaqtuq.

Ukpiqsriuat Ittut Qaumaton Nunam Inñiñun

¹² Iñauramañ, tupigisuuluğniğisitña sivuani piqataukama.
Pakmaasiñ unasikkaluanñagma ilipsitñiñ tupig-
itqıllañniaqsitña. Uvluğagikpan sakuuktuñiğusi taluqsriñkun
sivuuqatiqagusi inñuusitchi annautrauruaq inñuutqusianjatitun
anniqsuhksrapsitñunaglaan, ¹³ atakkii Agaayyun sayyiq-
suqtigigiksi piyummasiqhusi suli savakkumasiqhusılu quya-
likkauliksragmiñun. ¹⁴ Suragahipayaapsigun uqapılusunaqasi
naagaqaa qapiqtailisunaqasi. ¹⁵⁻¹⁶ Ilipsiñ patchisaitchumuusi
Agaayyutim qitunğagılıutikkañasi, inñuuniağhusi akunğatni
qaayugniqıruatlu killuliqıruatlu ittuami taaqtuatun.
Uvluğirraagikmatun qılanmi inñuuniağumuusi akunğatni
inñuich quliaqtuagutilugich ilinich Agaayyutim uqalñiñik
inñuupkaitlaruanik. Taatnağupsi quyagisirunja piqutigilusi
Christ aggiqpan, ilisimagiga sakuuğima imailağuni
inğılha. ¹⁷ Aglaan, tuqqutaugisigaluññağmaunniñ
quyalñiñaurunja. Uvvasuli quviasuqatigigipsi iluqasi
aatchuutigikkapsigun uvamnun ukpiqsriñkun, atakkii
aatchuqapsitña inuğikkamnik taatnatun savautrillapiaqtusi

Agaayyutmik. ¹⁸ Taatnaġlugu ilipsipsuuq quyayumuusi quviasuqatigilunġalu.

Timothy-lu Epaphroditus-lu

¹⁹ Atanġuruakun tuyuġiyumaaqsigiga qilamipayaaq Timothy ilipsitñun. Aasiñ utiġumiñaġniqpan quviatchaktinniaġaana uqautiaqsikpana qanuq iñuuniaħapsitñik Agaayyutikun. ²⁰ Atakkii piitchunġa atrinjanik ilaan qaunakkiagiksiksrapstñik. ²¹ Iluqatinġ atlat isumaaluutigigaat suħiksraqtinġ, ilinġich suqutiksriñitmiut tusaayugaallautamik Christ-kun. ²² Aglaan Timothy ilitchuġianiksimagiksi tunġavigiplugu ilaa, atakkii ilaan iluqnaugvigioplugu quliaqtuaqalħi tusaayugaagiksuumam atriplugu iġñiq ikayuiruaq aapamiñik. ²³ Taatnamik tuyuġilħiñaaguġiga qilamillapiaq ilitchuġianikkuma qanuq uqaqsittaħħamni inillakpatġa. ²⁴ Aglaan tunġavigillapiaġiga Agaayyun uvamnik qilamipayaaq tikiħhiñaaguħiksraġa Philippi-mun.

²⁵ Utiqtitaksraġigiga Epaphroditus tuyuġigaluakkaqsi ikayuqplunġa inuqsriuħħamni. Ilaalu uvanġalu aniqatigi-iksillapiaqtuguk savaqatigiikhunuk akilliħiqsuħuġich uumiksirit Agaayyutmik. ²⁶ Aipkatqiaqsiiga aisuliqmipman ilipsitñun suli iħuilliuġutigioplugu tusaħiqsi atniġñaġniplugu. ²⁷ Atniġñallapiaqmipħunilħu tuquqayallapiaqhuni. Aglaan Agaayyutim nagligioplugu sayyitqikkaa, ilaa nagliksripmatun uvamnik. Taatnaqħlugu tuqunigumi ilanayaġaa alianniuhġa pakma. ²⁸ Taatnamik qilamipayaaq ilaa aipkaġukkaluagiga. Utitqikpan ilipsitñun ilaan quviatchaktinnayaġaasi aasiñ iħuillihġa uqiglipsaaġayalgitħuq. ²⁹ Taatnaġlugu paġlayumagiksi quviasuutigillapiaġlugu Agaayyutikun. Kamakkutiqaġlugich iñuich ilaatun ittuat, ³⁰ atakkii suginġiqħlugu iñuulħi savakhuni uvamnun tuquqyayaqhuniunniñ. Savautigaasi ikayuqħunġa ilipsi piyumiñaisapsitñik.

3

Ilumun Nalaunġaruatiq

¹ Aqulliułlugu, ilauramaanġ, uqautigisukkaġa una: Quviasuutigisiunġ Atanġuruuaq Agaayyun. Alġaqsruutinġuligumiñaitchipsi tamatkuninġa tuyuutimnik ilipsitñun sivuani, atakkii tusaatqilgitħupsiuġ annaumapkaġaasi. Itnauvva: ² qaunakkiagigitħi tamatkunakġa iñunġniñ pigiitħuaniñ siqupsilħiñaqtuaniñ timimik qipmisun ilipħuġich. Ilinġich ilisautriraqtut nalunaitħutaqaqtuksrauniplusi timipsitñi qitunġaġiliutipkaġukkupsi Agaayyutmun. ³ Aglaan uvagut ilumun qitunġaġillapiaġaatigut Agaayyutim

pisigisruṇaṇagu timivut nalunaitṇutchiḡñiḡugich. Agaayyu-
vigigikput Agaayyun ilaan irrusianik ikayuqtliqhuta
suli nangagikput Christ Jesus iñuugutiqaqtitchiruaq
nutaamik.

Ukpiqsriyumiñaitchugut qaahhiñakun
annautiniagñiluta. ⁴ Aglaan uqaviutigikpatruṇ anniqsuliqtiṇ
tupiksriḡutiṇ qaahhiñakun tavra uqaviutigitlukkayaḡiga,
itna, ⁵ nalunaitṇutchikkauruṇa tuvraqḡugich Jew-ṇuruat
atuiragihhat tallimat piṇasut uvlut atuumaanikmata. Israel-
aanullapiaqtuṇa aniḡipkun, iñuguqataupluṇa Benjamin-
naḡmiuni, auga avuilaq Hebrew-piaḡataq. Tupiksriṇuṇa
tillisipayaanitñik Jew-ṇuruat maligutaksraṇata Pharisee-
ṇupluṇa. ⁶ Piyummatiqaqpaitluṇa ihuilliūqtitchiruṇaunniñ
ukpiqtuanṇuruanik.

Iñuk nalaunṇaruahhiñaupman
tupigilugich maligutaksrat kia-unniñ patchisigiyumiñaitkaa.
⁷ Suraḡaipayaatka kamanallapiaḡaluaqtuatunniñ uvamni
sivuan —pakmapak ayaliḡitka atakkii anniqsuliksramnun
tunṇavigisukkiga Christ kisian. ⁸⁻⁹ Iḡumun ayaktuiñaliḡitka.
Supayaat tamatkua sapluhiñagaatṇa iḡitchuḡiliksrāṇaniñ
Christ Jesus-ṇum.

Pakma iḡitchuḡisullapiaḡiga ilaa
Ataniḡiliutiliksrāṇagun. Suapayaqsuli isummatigiliutigiga
sumun atuḡumiñaitḡugu pakmaaglaan inuḡitlukkiga
piḡaliksraḡa Christ-mik piḡasiutiluṇa ilaani. Tavrakṇaaglaan
isumatiḡiṇaiqsuṇa uvamnik nalaunṇasiyumiñagluṇa
sivugaani Agaayyutim tupigiuraahhiñagluḡu maligutaksraṇa,
aglaan tunṇavigiliutigiga Christ kisian anniqsuḡtiksrāḡa.
¹⁰ Pakma iḡitchuḡisukkiga Christ suli sanṇia anipkairuaq
ilaanik tuḡuḡimiñ, suli nagliksaatitauluṇa ilaatun,
tuḡuyumaluṇa ilaatun. ¹¹ Nalupqiginiḡitḡiga iñuukḡiga Christ-
kun anitqikkisipluṇa tuḡuḡimiñ.

Aqpaqsruḡiq Akimasaqtuni

¹² Uqautigiyumiñaitchiga atriliutianiṇiḡluṇa Christ-
mi naagaqaa ataramik iñuutlasiluṇa Christ-tupiaḡataq.
Aglaan sakuuktunṇasuli Christ-tun iḡisaiñagukluṇa
iñuuniaḡumiñaqsipluṇalu ilaatun. ¹³ Iḡauramaan, iḡisimaruṇa
taatnaiḡiṇisilaamniskuli. Atausiq pisullapiaḡiga, piḡuḡukḡugu
itḡhuukḡiga aglaan iḡisukluṇa Christ qanuḡ itḡukpaṇa.
¹⁴ Christ-ṇum iḡitchuḡipkaḡaṇa qanuḡ piḡasiutiliksrāḡkun
iṇmigun. Atriḡuḡu aqpaqsruḡtuaq sakuullapiaḡhuni
piññaktaaksraḡmiñun uvaṇaptuḡu sakuullapiaḡmiṇuṇa
iḡisukluṇa ilaatun. Agaayyutim iṇmiñik tuḡuḡaṇa
taatna iñuuniaqupluṇa. ¹⁵ Iḡuqata nauṇaniksamaruaguut
ukpiqsriḡiptigun piḡasiutiḡluta Christ-mi taatnaptuḡu
isummatiqaqta atautchimik Christ-kun. Aglaantuuḡ atlakun
isummatiqaqpsi Agaayyutim kanḡisipkaḡisigaasi taavrumiṇa.

16 Pakma una inuqnaqtuq. Sivutmuktuiñaqta piqatigilugu Christ aullagvigianikkaptigun.

17 Iļauramaan, iñuuniağitchi iñuuniaħaptun iļisaaqagusi tamatkunakņa maliğutchiruaniñ iñuuniaħamnik. 18 Atakkii piqaqtuq atlanik maliğutchisuñitchuanik Christ-mik—uqautigianikkamnik ilipsitñun aasiñ alianniuqtitluņa isummatigiasikapkich —akillilıqsuiruat Christ-ñum tuqułhanik. Piqasiutiniuraqmiñatiñlu ilaanun. 19 Timitiñ aanguağiliutiplugich agaayyutitun. Kamagiliutiplugichunniñ savaatiñ kanñugiraksragaluatiñ, aasiñ aqulliqsaanatni uvlut piqatauyumiñaitchut Agaayyutmi atakkii isummatigilhiñaqlugu iñuunialiqtıñ maani nunami. 20 Aglaan iluqaptiknun atlaullapiaqtuq. Isummatigiragigikput Agaayyun nayuqtigiplugu, niğiugaqaqhuta anniqsuutrimik kisianiñ ilaaniñ, aasiñ taamna anniqsuutri ittuq ataniq Jesus Christ. 21 Ilaan simmiğisigai sayaitchuatlut tuqurağaqtuatlut timivut atrilıutlugich inñmi kamañaqtuamun tuquyumiñaitchuamun timimiñun. Taatnağumiñallapiaqmıplunılu atakkii anjalatchıplunı supayaanik tavra piuq.

4

1 Iļauramaan nakuagıllapiağipsi sulı inuğiplugu piqatauliksraga ilipsitñi. Quviatchaktitkipsitña sulı piqpagnapiaqtusi uvamnun. Taatnaqhusi napammaagıgitchi Atanikun itqagılugu qanutun uvamnun piqpagıqisi.

Alğaqsrıutit

2 Uqautisukkikka ağnak atıqaqtuak Evodia-mik sulı Syntyche-mik: Nutaami iñuulıgmi Christ-kun qanaagumiñaitlutik sulı iļannağiıksitqıkhutik. 3 Iļannamaan tuiqsımaplutin, inıqmıgıkpıñ ikayuquplugik taapkuak ağnak savaaqaqtuak sakuukhutik siamitchiñiaqhutik tusaayugaagıksuamik piqatigipluņa sulipsuuq Clementlu savaqatıtkalu; Agaayyutim itqagıgai iluqaisa atqich aglausımaruat makpiğaanıñun iñuulhum.

4 Nıpliutıgianıksımakkağa sıvuani nıpliutıgıtqılğitchıga, itna, Quviasuutıgısiuñ ataramik iñuulıqısi Christ-mi. 5 Ki, iñuıch iļitçuğilitruñ Christ ilipsitñi iħuaqqutriħapsıgun iluqaitñun iñuñnun inñmıgıuñıħapsıgunlu. Ataniq Agaayyun qanıttuq ilipsitñi. 6 Taatnağusi isumaaluutiqağumiñaitchusi sumik, aglaan inıqsrıutıgıhiñiaqsıuñ. Uvva, inıqsrıulıapsitñi uqautıluđu Agaayyun inuğıkkapsitñik sulı quyaluđu ataramik kıgğusıaqağapsi. 7 Agaayyutim tutqıksıtksıgıai isummatısi atakkii taamna qıñuiñıñaq kamanatluktıuñuruq kanıqsiħıgmiñ. Agaayyutim uummatısi qıñuisaaqtıksıgıai isumatıñıñatıllısi Christ-mik tunñagıpsı ilaani supayaakun.

8 Aqulliuplugu, isummatigigupsiuŋ ilumutuuruuaq kamaŋaqtuaġlu nalaunŋaruaglu ipqitчуаġlu ihuaqnaqtuaġlu, sulii isummatigigupsigich nakuuruat atlani, sulii itqagilugu quyasuġlugu Agaayyun nangaglugulu, tavra tutqikkisirusi Agaayyutmi. 9 Uvanniŋ ilisaaqaqtusi Christ-mik akuqtuaġiplugu ilaa iŋuukipsitŋun, tusaaplugu sulii qiniqlugu qanuq tunŋaġiga Atanguruami supayaatigun. Iisimagupsiuŋ ilaa minguiqsiagvigilugulu uvaptun, Agaayyun qiniqsiŋitчirusi uvaptiknik nayuutigisirusi ilipsitŋi.

Quyyatit Aatchuutitigun

10 Quviasullapiaqtuŋa ikayutqikapsitŋa ikayuqqaagluŋa sivuani. Taatnaqlugu nangagukkiga Ataniq. Iimun ikayanikkaluagipsitŋa aasiŋ ilitчуigigiga piviqangilqisi ikayuiliksrapitŋik uvannik taimakŋaaglaan. 11 Uqautigintkiga taamna pisigilugu inuqsriuligiga. Iitчуuŋa pisuiqsimaatlasripluŋa piqagisiŋŋagma anjruamik naagaqaa mikiruamik. 12 Iisimagiga iŋuuniaġiq inuqsriulugluŋa naagaqaa susuksiŋitluŋa. Iitчуigipmigiga iŋuuniaġiq ukpiqsriikun susuksiŋitkuma naagaqaa nigisukkuma. 13 Iŋuuniaġiŋauruŋa supayaakun ikayuqsigluŋa Christ-mik sanŋisipkairuamik ukpiqsriimnik.

14 Naagasulii ihuaqutigipsitŋa ikayuqluŋa ihuilliuŋamni. 15 Ilauramaŋ Philippi-mi, ilisimallapiaġiksi quliaqtuaġiga tusaayugaallautamik Macedonia-mi tavrakŋaasiŋ aullautiplugu atlanun nunaaqqiŋun. Taavapkunani uvluni kisipsi ukpiqtuanjuruasi qaitчirusi maninŋik uvamnun. Quyyatigigiga taamna. 16 Thessalonica-miitnama tuyuqtusi inuġikkammik akulaiqlugu. 17 Uvvaasiŋ nigiuŋgillapiaqtuŋa atlanik aatchuusiaksramnik ilipsitŋi. Aglaan nigiuŋgigiga Agaayyutmun piliusiaqaliksrapitŋik ihuaqutritapsigun uvannik. 18 Iisimatquplusi akuqtuġitka tuyuutipayaaŋi Epaphroditus-kun. Inuqsrangillapiaqtuŋa sumik. Aatchuutigikkasi uvamnun ilimun aatchuutigigisi Agaayyutmun. Agaayyutim quyaginiagaa taamna. 19 Aasiŋ Agaayyutigikkaġma qaitчigisigaasi iŋugiaksillapiaġlugu supayaamik inuġikkapsitŋik Jesus Christ-kun. 20 Agaayyutvut Aapauruag kamagikkauli taimuŋaaglaan. Taatnatuq.

Paġlasuiqsaagutit

21 Nayaanŋaġitkaguug iluqaisa ukpiqsriuat iŋuugatauruat Christ-mi, taatnatuntuuq ukpiqtuat nayuqtima tuyuġaasi nayaanŋamik. 22 Iluqatin ukpiqsriuat tuyuqmigaasi nayaanŋamik pitlukhutin tamatkua Caesar-m savaktai ittuat.

23 Jesus Christ-ŋum ihuaqquataa nayuutiyumauq iluqapsitŋi.

Paul-ŋum Tuyuutai Colossae-g̃miunun

¹ Uvaŋa Paul. Uqqiraqtigigaan̄a Jesus Christ-ŋum pisulhagun Agaayyutim. Aglaqatiqaqtun̄a aniqatiptiknik Timothy-mik. ² Tuyuḡigikpuk una tuyuun Agaayyutim iñuñiñun Colossae-miittuanun tuniqsimaruanun aniqatiunun Christ-kun. Uvvatuḡ Agaayyutim Aapagikkapta iħuaqqutillaŋniagl̄isi suli tutqiksillusi.

Quyayatit Agaayulig̃mi

³ Quyagikpuk Agaayyun aapagikkaŋa atannapta Jesus Christ-ŋum agaayyutitapayaaqapsi, ⁴ takku ukpiqsrirusri Christ Jesus-mik suli piqpakstripl̄usriħu iluqaitñik ukpiqsriruanik. Taamna tusraagikpuk ilipsigun suli taatnaqhunuk quyagikpuk Agaayyun. ⁵ Piqpakstriñiqsusri ukpiqsriruanik piqutigiplugu niḡiugaḡ pigikkaqsi, taamna tuvvaumaruaḡ q̄ilaŋmi. Taamna niḡiugaḡ pigiliutiqqaag̃iksi tusraakapsiun̄ ilumutuuruuaḡ tusraayugaallautaq. ⁶ Tusraayugaallautaq quliac̄tuag̃ikkauruḡ ilipsitñun iñuñunlu nanipayaaḡ. Aglaan tusraaqqaag̃apsiun̄ tusraayugaallautaq simmiaq̄siñiḡaa iñuuniaħat iñuich suli iñuuniaħiqsipsuuḡ, aasriiñ̄ ilitchuḡig̃iksi iħuaqqutriħha Agaayyutim kaŋiqsipl̄ugu ilumutun. ⁷ Tusraag̃iksi tusraayugaallautaq tumigiplugu Epaphras. Aniqatigigikpuk Christ-kun piqpagikkaq̄puk, atakkii tuniqsimaruuaḡ savaqatigigikpuk Christ-kun. ⁸ Epaphras-ŋum uqautigaatiguk Ipqitchuamun Irrutchimun piqpakstripkag̃nipl̄usri atlanik iñuñnik.

⁹ Taatnamik taimak̄na uvlumiñ̄ tusraalḡataħaptikniñ̄aglaan taavrumiŋa agaayyutituiñ̄ag̃ipsiḡiñ̄. Iniqsruutigiptiḡiñ̄ Agaayyutmun kaŋiqsiplikallapiaqupl̄usri Agaayyutim pisulhanik, suli isrumatusipkaqupl̄usri kaŋiqsiplikqupl̄usriħu ilitqusriḡiksuaḡmigun, ¹⁰ suli agaayyutipl̄usri agaayyutikuah̄iqsi Agaayyutmi quyaqnaqupl̄ugulu, ataramik savaallautaqqupl̄usri suli ilitchuḡisaiñ̄aqupl̄ugu Agaayyun, ¹¹ suli agaayyutigiplugu Agaayyutmun sayaksritqupl̄usri kamaŋaqtuakun san̄niagun, iḡlututlaqupl̄ugu sakiqnapayaaḡ anuqsruħikun quviasuutikunlu, ¹² suli agaayyutipl̄usri quyyatiquaqupl̄usri ataramik Agaayyutmun atakkii piqasiutipkaqtusri atlanun ukpiqsriruanun iñuuruanun Agaayyutmi, iñuupmatun qaumami. ¹³ Agaayyutim annautiniḡaatigut san̄jianiñ̄ taaqtuam, aasrii tikiutipl̄uta an̄aayyuqautaanun piqpagiraḡmi iḡñiḡmi. ¹⁴ Taavruma Iḡñiŋan Agaayyutim satuḡniḡaatigut Agaayyutmun natqigutitqupl̄ugich itqaumayumiñ̄aiḡl̄ugich killuqsautipayaaḡvut.

Christ Kamanagñiqsrauruq

¹⁵ Christ atrigigaa qifñignaitchuam Agaayyutim inñaniktuam supayaaq iñiqtaugaluaqtitnagu. ¹⁶ Christ atrigigaa Agaayyutim atakkii ilaagun supayaat iñiqtaurur qilañmiittuat suli nunami, supayaat qifñignaqtuat qifñignaitchuatlu suli aňalatit sanñiqaqhutiñ marrumani nunami silamiļu. Agaayyutim iñignigai supayaurat ilaagun supayaanun kamanaksruquplugu ilaa. ¹⁷ Christ inñaniktuq sivuani iñiqtaupayaaqtuam. Suapayaaq itchugaaqtuq Christ-kun. ¹⁸ Christ niaqugigaa timim; taamna timi ukpiqtuanjuruapayaanjuruq. Christ-ñum iñuuiqaqtitkai ukpiqtuanjuruat anjipkaqqaqsimapluni tuqunaruaniñ iñuupluni taimuņa. Taatnaqhuni Christ pitñiqsrauruq supayaani. ¹⁹ Agaayyun sivunnigñiqsuq iluqnauguni iñuusukhuni ataramik igñigmiñi. ²⁰ Agaayyutim ilauraagñiiktugai inñiñun kisupayaat nunami silamiittuallu Christ-kun piiqtuakun Agaayyutim qinnautaanik maqipkaqamiuñ auni tuqupluni sannigutami.

²¹ Ilipsi, itkaluaqtuani unjasriktusri Agaayyutmiñ iñuuniaqhusri killuqsautipsitñi, uumigiplugu Agaayyun. ²² Aglaan pakma Christ-ñum ilauraagñiiktusri Agaayyutmun tuquligmigun sannigutami, aasriñ tikiutruruq ilipsitñik Agaayyutim sivugaanun killuqsautaiqhusri pasiñagumiñaiqhusriļu. ²³ Tikiññaqtusri taimuņa ukpiqsrituiñagupsi payaňaigusri nuktinnağumiñaiğusri suli tigummitqiağikkupsiuñ niğiugikkaqsi tusraakapsiuñaglaan tusraayugaagiksuaq. Taamna tusraayugaagiksuaq quliaqtuanjuraqtuq iñupayaanun nanipayaaq. Aasiñ uvaña Paul uqqiraqtigigaaña uuma tusraayugaagiksuaq.

Paul Savautriruruq Ukpisruruanik

²⁴ Quviasuktuņa iglutuqapku sakiqnaq pisigiplusri. Nagliksaaqtitaukama timipkun Christ nagliksaaqmatun piuņa. Taatnamik quviasuktuņa naarrusiğapkich Christ-ñum nagliksaağniñi pisigiplugich ukpiqsriqiruanjuruat, tamatkua timigikkañi. ²⁵ Aullağniikamaaglaan savautriğmik Agaayyutim uqqiraqtautqugaaña ukpiqsriuruapayaanun. Taatnamik tiligaaña quliaqtuağutitquplusri tusraayugaagiksuaapayaamik. ²⁶ Taamna tusraayugaagiksuaq nalunaqtuanjuruq Agaayyutim iriqsimakkaña imakñaqaña inilğaasaaq. Aglaan pakma sagviğñigaa ukpiqsriuruanun. ²⁷ Agaayyutim ilitchuğitqugai qanutun kamañaqtigiplutiñ nalunaqtuat iñupayaanun, taputiplugich Jew-ñungitchuat. Unauvva nalunaqtuaq —Christ iñuuruq ilipsitñi Jew-ñungitchuani, aasiñ niğiuganiktitusri iñuukirsapsitñik Agaayyutim kamanautaan. ²⁸ Taamna Christ quliaqtuağigikput iñupayaanun, alğaqsruruq

suli ilisautiplugu kisupayaaq ilisimatilaaptiktun. Iñupayaaq ukpiqsriuaquugikput Christ-kun ililuni iñuguqtuatum. ²⁹Tarra taamna sakuugutigigiga pisuqtilaamni, sanñiqaqluŋa Christ-ŋum sayyiutaanik savaktuamik uvamni.

2

¹ Ilisimatqugipsikii qanutupiaq sakuuktilaamnik ilipsitñun tamatkununaŋalu Laodicea-miittuanun suli iluqaŋitñun qiñiqsimaitchuanun uvamnik. ² Agaayyutimtuq pitchuksaallanñaigligich piqatigiilhatigun piqpakkutilikun, suli nalupqiginaiglugu kañiqsillaqtaqtilligich nalunaqtuananik Agaayyutim. Unauvva nalunaqtuaq Christ-ŋuruq. ³ Christ-ŋum kisimi kañiqsimapkaŋai iñuich Agaayyutmik, iluqaanik ilisimaraksraŋatnik Agaayyutikun. ⁴ Uqautigipsi taavrumiŋa, kiñaunniñ kinnipkaŋniaqani uqallautaqtuanun uqautilusri saglunik. ⁵ Uŋasrikkaluannaŋaŋma ilipsitñiñ piqatauruŋa irrutchipkun. Ilisimagiga atausiŋŋuñiqsi suli ukpiqsriñiqsi payaŋaiqhusri Christ-mik. Taatnamik quviasruktuŋa.

Iñuullapiagataliq Christ-mi

⁶⁻⁷ Ukpiqsriaqsirusri Christ Jesus-mik ataniŋmik, ki iñuuniaŋitchi tunŋaviqañhiñaŋlugu ilaa, kañiñigusri Christ-mi nappaŋusriŋu ukpiqsriñapsigun, ukpiqsriñiqsi sanñisisaiñaŋlugu ilisauttusriusriapsigun ulipkaulalusriŋu quyaŋiŋmik. ⁸ Qaunagititchi, kimun-unniñ alapisaaqtinnasri ilisauttitigun suli imailaatigun iñipchaqtitauruatigun. Taatnatchich iñuich ilisauttutiŋich iñuknitŋaqtaurut suli ittut aŋalarrutaiñiñ siŋam, unniisuli ilisauttutiŋich Christ-mitŋaqaunŋitichut. ⁹ Uvvataku iluqaŋmi Agaayyun iñuuruq inuqsraŋaiqhuni Christ-mi, amiami ilaan timaani. ¹⁰ Uvvasuli atausriŋŋuqatigikapsiŋ Christ ilipsipsuq piqaqmiusri iñuuliŋmik Agaayyutitŋaqtauruamik ilipsitñi. Christ kamaŋniqsraupluni ataŋuruq aŋalatipayaaniñ suli sanñiñiñ. ¹¹ Aasriisuli atausriŋŋuqataukapsi Christ-mun, nalunaitŋutchiqsaurusri liilaa. Nalunaitŋutchiqsauŋitichusri timipsitñi maligutlugu Jew-ŋuruat piñhusikaanŋat aglaan nalunaitŋutchiqsaurusri uummatipsitñi. Christ-ŋum nutaqtitkaasri piiŋlugu kañiŋruaqaqsi ilipsitñiñ. ¹² Paptaakkaukapsi kañiŋruaqaqsi iluviqatauruq Christ-mi, aasriñ sanñian Agaayyutim aŋipkaŋasri nutaamun iñuuliŋmun takku tunŋaplusri sanñiruamun Agaayyutmun aŋitqiktitchiruamun Christ-mik iñuuliŋmun. ¹³ Ilipsi tuqunagaluaqtuani killuqsautipsigun iñuuniaqhusri timim kimmutaagun, aglaan pakma Agaayyutim aatchuqhusri nutaamik iñuuliŋmik piqatautlasriŋaasri Christ-mi. Suli natqigutigaaŋi iluqaitñik killuqsautipsitñik. ¹⁴ Suliasriñ piŋaa aglausimaruq

akikŋaqtauruaq uvaptiknun. Aglausimaruam uqautigigaa maligutchiŋgijiqput Agaayyutim iŋuuniaqurrutaiŋik, akikŋautiguqlugu uvaptiknun. Agaayyutim tigungigaa taamna aglausimaruuaq aasriŋ kikiaktuutiplugu liilaa sannigutam. Taavrumuuna piigai killuqsautivut. ¹⁵ Aasriisuli Christ tuqukami akimaniqsuq iluqaitŋiŋ aŋalatipayaaŋiŋ nanipayaaq suli sanŋiŋiŋiŋ silam. Christ-ŋum qiŋiŋiqtinŋigaa kisupayaamun sanŋiqatluktilaani ilinŋitŋiŋ.

¹⁶ Anŋua kisumununniiŋ atanniqsinniaqasri nigikkapsigun naagaqaa imikkapsigun unniiŋ nigiqpagvikaapsigun naagaqaa nigiqpagvikaatigun tatqilitqikman naagaqaa minguiqsiagviksigun. ¹⁷ Taatnatchich iŋuuniaqurrutit Christ-ŋum taggagigai. Tikkuagutaulhiŋaŋniqsut Christ-mun ilaan aggigŋiaŋhanunaglaan. ¹⁸ Uqautipkaŋniaqasri killuqsagŋilusri. Taatnatchich iŋuich atchiksuatun iliplutin putlatuniqsut isragulinun ataramik uqagiplugich qiŋiŋquuraakkatin. Qutchigillapiaqtut inmiknik atakkii iŋuknitŋaqtapluni isrummataat. ¹⁹ Taatnatchich iŋuich inŋaiqsuanurut Christ-mi. Christ niaquuruq liilaa ukpiqsiruat timigigai. Iluqagmin ataruat niaqumun napyaatigun nukiktigunlu aglisuurut atautchikun, Agaayyutim aglipkaqlugich.

Tuquŋiglu Iŋuuhiglu Piqatigiplugu Christ

²⁰ Christ tuqupman tuquqataurusri Christ-mi. Taatnamik aŋalatinaiqsuksraurusri tamatkunua aŋalarrutaiŋun sanŋiŋiŋunlu silam. Suvaatami tupigivisigik iŋuuniaqurrutit, itnaqsimaruat, ²¹ "Nigiŋiaqnagu taamna, uuktuagŋiaqnagu, aktuŋiaqnagu." ²² Iluqatin tamatkua iŋuuniaqurrutit atuŋumiŋaitchut, atakkii iŋuich piliagigaich. Tamatkua iŋuuniaqurrutit tunŋaviqalhiŋaŋniqsut iŋuich tillisinŋitŋun ilisauttutinŋitŋunlu. ²³ Itkaluaqhutin nalaunŋaruatun iŋuich putqataqtitlaplugich suli ilitqusiqahutin atchiksuatun suli anasiŋnuqsatitlugich timinich pigiplugich killuqsautinich, aglaan tamatkua iŋuuniaqurrutit sumun atuŋumiŋaitchut. Tupiksriŋhatigun tamatkua iŋuuniaqurrutit iŋuum piigumiŋaitchaa pigiitchuaq kimmutaa timim.

3

¹ Anŋitqiqataurusri Christ-mi. Taamna taatniitpan ilipsitŋi, kipigŋiugutigituiŋaqsigik pakmaniittuat, Christ-ŋum irviani, aquvitaupluni taliqpiani Agaayyutim. ² Isrummatigituiŋaglugu iŋuuiqsi Agaayyutmi. Isrummatigisunatnagich nunam pigikkaŋi. ³ Ilipsi tuquruatun iŋuktun ittuani atuiŋigisusri atuŋuugaluakkapsitŋik. Pakma nutaamik iŋuuiqiaqtusri piqatigiplugu Christ iriqsimaruuaq Agaayyutmi. ⁴ Christ iŋuuhigikkaqput qiŋiŋnaqsikpan

ilipsipsuuq qiñiqnaqsiqatiginiagiksi, piqataulusri ilaan kamanautaani.

Utuaqauruaq Iñuuliq Nutauruaġlu

⁵ Taatnamik tuqqutichigik iluqaisa kanjigruaqnitjaqtauruaat ilipsitñi. Isrummatigisitchi ilipsitñik tuquruatun kimmutaiglugu qanusripayaaq sayunajiq, qanusripayaaq qaayuġnaqtuaq, kimmutigniqluk, suli kaviuġutiliq. Amiami, iñuk kaviuqtauruaq atlat sulliñauranjitñik aanguaqtuqtauruaq. ⁶ Tamatkunuuna Agaayyutim qinnautigai iñuich tupiksriñġitmata ilaanik. ⁷ Sivuaniqanja killiqisruugaluaqmiruasri taatnatun iñuuniaqapsi killuġmi. ⁸ Pakmapak piiqsigik iluqaisa tamatkua, qinnaun, qiniġun, kipinjuqsriġiq, uqaġniqluutriġiq, qaayuġnaqtuanik uqaqaliq, ⁹ suli sagluqqutingiġusri avatmun. Atakkii anjalataġingigaaasri iñuuniaġigruapsi savaaqtuummaġmi, mattaqtmatun atnuġaagruaq. ¹⁰ Pakma iñuuniaġiqsi nutaagruqtuq, atipmatun atnuġaatchiamik. Agaayyutmun nutaqtillusri iġitqulusri ilaatun. Tarraasriiñ iġitchuġipsaaġniaqtusri Agaayyutmik iñiqsirigikkapsitñik. ¹¹ Iñuich nutaagruqaminj Christ-kun Jew-ñunġitchuatu Jew-ñuruatu, nalunaitjutchiqsittuatu timimikni nalunaitjutchiñġitchuatu, sumiknjaqtuatu satkuliqiruatu Scythians-tun, savaktaagruuruatu savaktaagruunġitchuatu atlagiñġiqsut. Christ qaukliullapiaqtuq tamatkunakja iluqaitñiñ suli iñuupluni iluqaitñi iñugikkagmiñi.

¹² Agaayyutim piksraqtaagigaaasri piqpagiplusri. Taatnamik iñuk atipmatun atnuġaatchiamik ilipsi piqpakkutisitchi avatmun, iħuaqquutilusriġu, atchigusriġu, agganaiġlusriġu suli iġlutuutilusri. ¹³ Anuqsruutilusri avatmun suli natqigutisrimaaġusri nalliqli uqaqtuyaaqpan akitñiġusri. Natqigutirilusri atrilugu Agaayyun natqigutripmatun ilipsitñik. ¹⁴ Una pitluktuuaq iluqaitñiñ, piqpakkutituiñġitchi avatmun. Atakkii piqpaksriħum atausriñjuumapcallapiagai iñupayaat. ¹⁵ Ki qiñuiññanan Christ-ñum anjalataaglisigik uummatrisi isrummatrisiġu. Agaayyutim iluqasri atausriñjuqtitkaasri iñuuaqtigiiquplusri qiñuiññaaġusri avatmun. Aasiñ ataramik quyyatiqagitchi. ¹⁶ Ataramik isrummatigisigik iluqaisa Christ-ñum iħisauttutai suli ikayuutilusri avatmun kanjisiħiksrañatigun iħisauttit, pitchuksaaġutigilugu avatmun puqihkun, atuġusri psalms-nik atuutiniglu suli quyyatiqaglusri Agaayyutmun piqutigilugu iħuaqquataa. ¹⁷ Qanusripayaamik savakkupsi naaga uqaġupsi, atuumaruksrauruq atqagun atangum Jesus-ñum quyyavigilugu Agaayyun aapauruaq Christ-kun.

Iñuuniaqatigiiġiq Nutauruakun Iñuulikun

18 Ağnauruasii, kamagilugich uisi, atakkii taamna nalaunjaruq Agaayyutmi. 19 Uinuruasii, piqpagilugich nuliasri agganairrutilugich. 20 İlaalugruuruasii, tupigilugich anayuaasri supayaatigun. Taamna quyaqnaqtuq Agaayyutmi. 21 Aapauruasii, uumitchaqusaasunagnagich qitungasri, atakkii qapınasiviaqtut kamaksrigalualıǵmikniñ ilipsitñik.

22 Savaktaagruuruasii, tupigilugich qauklisi supayaatigun. Quyalitñiniasruñaqasri qauklipsitñik takkuatniñhiñaq, aglaan savautisigik qanutitangıllusri talugilugu Agaayyun. 23 Savautrigupsi iñunınik savaagiyumagiksi pisuqtilaapsitñi, atakkii savautrillapiaqtusri Agaayyutmik savautri'apsi iñunınik. 24 Itqagisiunı akılıusriaksraqsi Agaayyutmiñ akiqsruutigikkaña iñunımiñun. Qanusripayaakun savautillapiaǵiksi Atanıq Christ ilaalhiñaq. 25 Aglaan kiña taimña nalaunıaitchualiqiruaq akuqtuigisiruq anasriñıuqsautmik. Agaayyutim irrutigai atisriplugich iñuich.

4

1 Savaktiqaqtuasii, irrutisigik savaktisri nalaunjaruamik atisilugich, aasiñ itqagilugu atanıqaqtılaaqsi qılanımi.

Alǵaqsruutit

2 İñiqsruqtuiñaǵıtchi suli ataramik quyamaaǵlugu Agaayyun. 3 Uvva, tigutaanuruna piqtutigiplugu quliaqtuaqalıǵa tusraayugaagıksuamik. Taatnamik itqagıluta agaayugupsi Agaayyutmun aatchuquluta piviksramik quliaqtuaqalıksraptıknik tusraayugaallautamik Christ-ınum nalunaqtuanıagun. 4 Agaayutiluna quliaqtuatlalıksrapkun tusaayugaagıksuamik iñunınun kanıqsiñıaqsılugu. Taamna piraksragıkkaga. 5 İñuuniaǵusri puqıksaahıkun akunǵatni ukpınaitchuat atullautaǵlugu pivik pisuqtilaapsitñi. 6 Uqalıqsi ataramik quyaqnaqtıtchiunı iñupayaanun suli ilisimayumausılı qanuq kıggutıqalıksrapsitñik kisupayaamun nalaullugu.

Paǵlasuiqsaagıtıt

7 Tychicus piqpagiplugu anıqatıgıgıga Christ-kun tunıqsımaruaq uqqıraqtı suli savaqatıga Agaayyutıkun. İlaan uqautıgısigasrı iluqaitñik atuumaruanık uvamnun. 8 Taatnaqlugu tuyuǵıgıga ilisimatquplusrı qanuq itılaaptıknik suli pitchuksaaqplusrı. 9 Tuyuǵıpmıgıga Onesimus tunıqsımaruaq piqpagiplugu anıqatvut Christ-kun. İlaa ilagıgıksi. Uqautıgısigasrı atuumapayaaqtuamik uvanı.

10 Aristarchus-ınum tigutaanıuqatıgıkkagıma suli Mark-ınum, uyugunıan Barnabas-ınum, tuyuǵasrı nayaanınamık. Uqautıanıkkıpsı qanuq pılıksraınanık Mark-ınum agıqpan.

Tutqiksitchumagiksi. ¹¹ Joshua taiyuutiqaqtuaq Justus-mik tuyuqmiuq nayaanḡamik. Taapkua pinasut kisiitḡik Jew-ḡuruat savaqatigigitka piqutigiplugu aḡaayuqautaa Agaayyutim. Ilinisa ikayullapiḡaatḡa araaqtuḡḡuḡalu. ¹² Epaphras-ḡum nunaqatipsi suli savaktaan Jesus Christ-ḡum tuyuqmigaasri nayaanḡamik. Ilaan agaayyutigaasri Agaayyutmun ikayuquplusri sanḡiḡusri suli nalaunḡalusri ukpiqsriḡipsigun. Agaayyutipmigaasri ḡisimatquplugu Agaayyutim pisuutaa supayaatigun. ¹³ ḡisimapiḡiḡa ḡanutun ḡiḡsruutiḡha piqutigiplusri ukpiqsriuatlu ḡḡuuruat nunaḡḡiḡḡi atiligaak Laodicea-mik Hierapolis-miḡlu. ¹⁴ Luke piḡḡagikkauruaq taakti Demas-lu tuyuqtuk nayaanḡamik.

¹⁵ Nayaanḡaḡukkitka ukpiqtuanḡuruapayaat nunaḡḡiani Laodicea-ḡum suli aḡnaq atilik Nympha-mik ukpiqtuanḡuruatlu katiraḡaqtuat taavruma tupḡani. ¹⁶ Agliḡiḡianikkupsiuḡ una tuyuutiga ḡlipsitḡun tuyuḡiyumagiksi ukpiqtuanḡuruanun Laodicea-mi agliḡitḡulugu agaayyuvḡmikni. Aasiḡi agliḡiyumagiksipsuuḡ tuyuun Laodicea-ḡmiunun agaayyuvipsitḡi. ¹⁷ Uḡautiyumagiksi Archippus, “Naallapiḡuḡ savaaq atanḡum tillisigikkaḡa savaquplugu.”

¹⁸ Uvaḡa Paul argamnik aglakkiga nayaanḡaḡa, “Puyuḡniaḡnasriun pituksimaliḡa isiqsiviḡmi.” Agaayyutimtuḡ ḡuaḡḡutilisi.

Paul-ŋum Sivulliich Tuyuutai Thessalonica-ġmiunun

¹ Paul-miñ Silas-miñlu suli Timothy-miñ ukpiqtuanuruanun ittuunun Thessalonica-mi pigipkakkanj Agaayyutim Aapauruam suli Atanġuruam Jesus Christ-ŋum. Uvvatuq iluaqutmik suli qiñuiññamik qaitchilisi.

Iñuunialhatlu Ukpiġusriatlu

² Agaayyun iluqapsigun quyyatigiraġigikput, ataramik agaayuhaptikni itqāġiplusri. ³ Agaayyutmun uqāqatitluta itqāġigikput, qanutun ukpiqsriġlapiāiqsi, piqpaksrillapiāiqsi, niġiugaqallapiāiqsi Atannaptiknik Jesus Christ-mik. ⁴ Aniqatiumaan! Agaayyutim piqpaksrilħa ilipsitñik nalunġitchikput inmiñun piksraqtaāġiplusri. ⁵ Uvvataku tusraayugaallataq ilipsitñun tikiuti'aptigu, nipiħiñakuunġitchuaq aglaan sanġikunlu suli Ipqitchuakun Irrutchikun, ilumutuulħa nalupqigingiqġugu, taatna tikiutigikput. Iisimagiksi qanuq iñuunialiqput iluaġiksrapstñun ittuaq ilipsitñiitnaptā. ⁶ Ilipsi uvaptiknun suli Ataniġmun tuvrauti'apsi, atqunaq nagliksautigigaluannaan, uqāġiq quvianakun Ipqitchuamiñ Irrutchimiñ akuqtuġiksi, ⁷ itna ilipsi iluqaitñun ukpiqtuanun Macedonia-mi suli Greece-mi atriraksraġuqhusri. ⁸ Uvvataku siaminnigiksi Atanġum uqāħa iluqaitñun nunañiñun Macedonia-mlu Greece-ŋumlu, aasriiñ tusraayugaallataq ukpiġutiqaġnipsigun Agaayyutmun siamitmiuq napmupayaaq, uvaptiknununniñ ilaraksraiġugu. ⁹ Iñuich iluqāġmin uqāġigaaat qanuq ilipsitñun akuqtuġiqtut taamuñ tikitñapta, suli qanuq mumilqisi aanguaniiñ Agaayyutmun, Agaayyun iñuuruaq ilumunlu ittuaq savautisruklugu. ¹⁰ Uqāġipmigaat taqqsilaaqsi Iġñigikkanik Agaayyutim qilanmiñ, Jesus-mik, Ilaan anjtiqisitaġikkanik tuquhġmiñ. Aasrii taavruma Jesus-ŋum annautigisigaatigut Agaayyutim qinnautaaniñ tikitchuksramiñ.

2

Paul-ŋum Savaanħa Thessalonica-mi

¹ Aniqatiumaan! Ilipsipsuuq ilitchuġianikkaqsi tikiumāiqput ilipsitñun suilaaakun inġilħa. ² Iisimarusri qanutun nagliksaaniktılaaptiknik suli kanġunakun anjalakkautilaaptiknik Philippi-mi. Naagauvva Agaayyutipta sayyiqsimaāaatigut quliaqtuaqupluta tusraayugaallautamik ilipsitñun iġlutuhaptikni atqunaq akillilqisuutmik. ³ Uvvataku

ilipsitñik quliaqtuaqtitluta kinniqitqusraangitchiptigiñ, unniñ qaayugnaqtuakun pitqusraangitchiptigiñ, naagaqaa kisumik pisaasrugmigañniangitchugut. ⁴ Aglaan

Agaayyutim pitqulhagun ataramik uqaqaqtugut, takku Ilaan piksraqtaagigaatigut tusraayugaallautamik quliaqtuaqpluta. Iñuñnik quyalitñiñniagummataitchugut aglaan Agaayyutmik iñuuniañlapta naipiqtuqtaanik.

⁵ Tikiumangiliqput uqayusralikun nalupqigingitchiksi naagaqaa kaviuliq matummiñiağlugu—Agaayyun ilisimarigigikput.

⁶⁻⁷ Ilipsitñiñ unniñ atlaniñ quyagitchiuniañhiñangitchugut. Nangaquuñhiñaugaluaqtugut ilipsitñun atakkii Christ-ñum uqqiraqtigipluta, aglaan ilipsitñi ittugut agganaiqhuta aakauruam qaunaksriñha qitungamiñik atriplugu.

⁸ Piqpagivagitlusri Agaayyutim uqañhiñagingisanagun aglaan iñuñlaptigunlu piqasriqsuliksrasi itqanairrutigikput. Ilipsi uvaptikni piqpaknallapiaqhusri.

⁹ Aniqatiumaan! Iñumun itqagigiksi qanuq savañiqput sakuukhuta! Unnuaqtuummaan savaktugut, ilipsitñi akiyayyumangitluta Agaayyutim tusraayugaallautañja ilipsitñun uqauti'aptigu. ¹⁰ Ilisimarusri, Agaayyutim

ilisimapmiuq, irrutchiqput ilipsitñik ukpiqtuanjuruaniq ipqisilañja nalaunñapluniñu patchisaitluniñu. ¹¹ Ilisimagiksi pitchuksaagiliqput ilipsitñik atriplugu aapa nakuuruuq qitungamiñik pitchuksaagipmatun. ¹² Pitchuksaagipsi

arakhusri itqugaluaqhusri iñuuniañigitqukanagun Agaayyutim tuqñumaripsi añayyuqautmiñi suli kamanautmiñi piqatautqupluta.

¹³ Agaayyutim uqañha tikiuti'aptigu, tusraa'apsiun, akuqtugiksi iñuñmiñ pipmatuungitchhuaq aglaan Agaayyutmiñ uqañigiplugu, taatniillapiaqmipñuniñu. Uvvataku akunnapsitñi ukpiqsriurani Agaayyun savaaqatuq.

Taatnaqñugu uvaguttuuq ataramik Agaayyun quyagikput.

¹⁴ Aniqatiumaan! Agaayyutim ukpiqtuanjuruaniñisun Judea-mi ilinjisitun pigiliutipkaqtuatun Christ Jesus-mun taatnatuntuuq savauttusriaqatursri. Ilipsipsuuq taatnatun piyuaqsiuñigmik nunaqatipsitñiñ iglutuqtusri Jew-ñuruaniñ tasrapkua iglutuipmatun, ¹⁵ tuqqutchiruaninñ Ataniñmik

Jesus-mik suli sivuniksriqirinik, tasrapkua uvañalu ilakkalu piyuaqmigaatigut. Qanutun Agaayyutmi quyaqnaisigivat! Iñuñni uumiksriñuplutin! ¹⁶ Uqautriñiksraptikniñunniñ Jew-ñungitchuanun anniqsuliksraniñnik nutqaqtinniağaluağaatigut. Taatnatchich killuñmik ataramik iñiqtaqaqtut Agaayyutim qinnautaanun tikiññiañigmiknunaglaan.

17 Aniqatiumaan! Uvagut piisaallahaptikni ilipsitñiñ sivikisuurami, qanutun piitchivisi qñitqikkumagaluaqhusri. Isumaptigun nayugaluagipsi. 18 Ilipsitñun utitqigukkaluaqhuta, uvaña Paul utitqinñiallakkaluaqtuña. Aglaan Tuungaum pirailigaatigut. 19 Aglaan ilipsi kisipsi niñiugaqaqvigigipsi, quvianaqiplusri, suli akimalikun uqautigitlaplusri Atannapta Jesus-ñum sivuğaani aggiqpan. 20 Ilumutun kamanautigigipsi quvianaqiplusri.

3

1 Aasriiñ iglutulguiqaptigu, ittuallahiksraprigun Athenmi sivunniqsugut 2 tuyugihani Timothy aniqatvut savaqatigikkaqput Agaayyutikun quliaqtuaqahigmi tusraayugaallautamik Christ-kun. Tuyugigikput sayyiquplusri suli ukpiqsrihiqsi ikayuquplugu, 3 nalliqsiunniñ utiqungitlugu makuniña piyuaqsiuhignik piqsriguni. Taatnatchich piyuaqqutit Agaayyutim pisuhigigai uvaptiknun. Taatna ilitchuqianikkiksi. 4 Uvvataku innaptikni ilipsitñi sivuani uqautigipsi taatna piyuaqsiugisiñipluta, aasriiñ kanjicsianiñhapisun tamarra taatnatchich atuummirut. 5 Iglutuutilguiqama ukpiqsrihiqsi kanjicsisuklugu, taatnaqlugu Timothy tuyugigiga. Piniksraqtuña Tuungagmun killuqsagtinniaqasugalusri, iluqaniasrii savaaqput suliamun innasugalugu.

6 Pakma Timothy ilipsitñiñ uvaptiknun utiqman, tusraayugaagiksaanik ukpiqsriñhapisgun suli piqqakutip-sigun tikiutripluni, uqautigaatigut ataramik uvaptiknik itqaqsriñiplusripsuuq suli atqunaq qinignunipluta uvaguttuq ilipsitnik qinignukmatun. 7 Aniqatiumaan! Taatnaqhuta iluqaani ihuilluñhaptikni suli nagliksaaqsiuhaptikni ilipsigun piyumasriilaakkaurugut. Ilipsi ukpiqsriñhapsi sayyillaagaatigut. 8 Pakma inuugisipiaqtugut ilitchuqianikapta makitatilaapsitñiksuli payanaqusri inuuniañhapsitñi Agaayyutikun. 9 Quyyatinik Agaayyutmun ilipsigun qaitchiñhiñaaguqtugut, quyalugu quvianaqipkakanqagun sivuqqamiñi ilipsi pigiplusri. 10 Unnuaqtuummaan iniqsrullapiagikput qñitqigukhusri aasriiñ inuqnaqtuanik ukpiqsriñhapsitñi qaitchipsaagusri.

11 Uvvatuq Agaayyutipta Aapauruam inmiñik suli Atannapta Jesus-ñum tikisilisigut ilipsitñun. 12 Uvvatuq Atangum Jesus-ñum piqqakutri avatmun suli inunun iluqaitñun naupkallañiaqumigaa, piqqasrihiqput ilipsitnik atrilugu. 13 Taatnaqupsi sayyigisigaasri, Aapauruam Agaayyutipta sivuğaani patchisaqusri suli ipqillusri qakugu

Atannigikkaqput Jesus aggiqpan piqasriguni iñuḡnik pigikkagmiñik.

4

Iñuuniaḡliq Quyaqnaqtuaq Agaayyutmi

¹ Aniqatiumaan! Uvvasuli uvaptikniñ iñiñjanikkaqsi qanuq iñuuniaḡiksraqsi Agaayyutmi quyaqnaqlugu, ilumun iñuuniaḡigianikkapsisun. Pakma Atanguruam Jesus-ḡum atqagun inḡigipsi uqapsaaḡusri atuitquplusri pitḡluglu.

² Uvvataku ilisimagisri ilisauttutigianikkavut ilipsitñun Atanguruam Jesus-ḡum aḡalatchiḡhagun. ³ Taamna Agaayyutim ilipsitñun pitqutigigaa, ipqillusri piisimaḡusri sayuḡahḡmiñ.

⁴ Atausriukattaḡusri aḡutit ilitchuḡiraksraḡigiksi qanuq ilaqtiksraḡiksraqsi ipqilikon nalaullugu, ⁵ itna killukun kimiksriḡikuungitchuaq piruatitun Agaayyutmik naluplutin.

⁶ Tarra kia-unniñ killukuangilliuḡ aasiñ saglutaḡlugu aniqatni atlatuaḡilugu nuliana. Taatnatchikun sivuani uqautianikapsi alḡaqsullapiaḡusri, Ataniḡmun anasriñḡuqsautiḡisiriḡlugich tamatkua taatnaiḡiplugu nalaungitchuat. ⁷ Agaayyutim tuḡḡungitchaatigut iñuuniaqupluta qaayuḡnaqtuakun aglaan ipqilikon. ⁸ Taatnaḡuni kia tamatkua ilisauttit ayaummiyumigich iñuḡnik ayaksimangitchuq aglaan Agaayyutmik, qaitchirigikkapsitñik Ipqitchuamik Irrutchimik.

⁹ Taamna aglangitchumaunniñ nakuuruq piqqaksriḡapsigun ukpiqtuaqatiupsitñik. Uvvataku ilipsi Agaayyutmiñ ilisauttusriaqaaniksimplusri, qanuq piqqakku-tiḡiksrapsigun avatmun. ¹⁰ Suli taatnaiḡiplugu aniqatiu-payaapsitñun iluqaani Macedonia-mi irrusriḡianikḡlugu.

Aniqatiumaan, taatnaḡlugu inḡigipsi atuitquplusri pitḡluglu. ¹¹ Sivunniutilugu iñuuniaḡiksraqsi iñuksruḡusri, iñuich atlat ilaksianḡigḡlugich suli iñuuniutiksraqsi piññaktaḡiniḡlugu, maliglugu uqautianiḡiput ilipsitñun. ¹² Taatnaḡupsi iluaḡitchiuliḡ tamatkunakḡa ukpiqsriñḡitchuaniñ piññaktaḡigisigiksi, suli kikumun inuḡikkapsigun tunḡaaqsiyumiñaitchusri.

Atangum Agḡiḡksraḡa

¹³ Aniqatiumaan, pakma ilisimatquḡipsi ilumutuuliḡmik ukpiqsriuatigun tuḡuruatigun alianniugaqsisruḡaqsri tamatkunatitun niḡiugaitchuatitun iñuuliḡmik isruit chuamik.

¹⁴ Ukpiḡigikput Jesus tuḡulḡaaḡhuni aḡitqilḡa. Taatnatuntuuq, ukpiḡigikput Agaayyutmun aggiutipkaḡisilḡhat Jesus-mun tamatkua tuḡuruat Ilaanik ukpiqsriḡiplutin. ¹⁵ Tamarrumiḡa Atangum ilisauttutaanik uqautigipsi, uvagut iñuuruani taivrumani uvlumi Atangum agḡiḡhani tamatkua tuquaniktuat sivulikkumiñaitchivut. ¹⁶ Nipituruḡaḡ tilliñ

itkisiruoq, suli qaukhiat isragulgich nipliqqan suli Agaayyutim qalguqtautaa nipliqqan Ataniq injmiñik pakmakña qilañmiñ atqagisiruoq. Taipchua tuquruat Christ-mik ukpiqsriplutin iñuugiñmun aniqqaagisirut. ¹⁷ Tarakña uvagulli iñuuruani taivrurmani tatpaunautrauniaqtugut piqatigilugich nuvianun paaglugu Ataniq silami, aasriñ Ataniñmi ataramik iqataugaqsiluta. ¹⁸ Taatnağusri avatmun tamatkunuuna uqahigtigun arautisitchi.

5

Itqanaigitchi Atangum Aggikisrajanun

¹ Aniqatiumaan! Atuummiruksrat aglakisrañat ilipsitñun inuqnanğitchuq. ² Uvvatakku ilipsi kanjqsimmağikisianikkiksi Atangum uvlua aggiqsuksraq nigiuñgisillusri atrilugu tigliniaqti unnuami. ³ “Suapayaaq nuyuağnaiqsuq.” Taatna iñuich nipinikpata, taimmaiñaq piyaqqulhum tikitkisigai annakkumiñaiğlugich, itna liilaa auliyautikkañatun ağnaq iğñikisrajanun. ⁴ Aniqatiumaan! Aglaan taamna nalunğigiksi, suli Atangum uvluan nigiuñgillağumiñaiğasri tigliniaqti atrilugu. ⁵ Iluqasri iñuñni qaumami iñuuniaqtusri, savaasri sagviplutin. Uvagut taağmi iñuunianğitchugut iriğaqtulikun. ⁶ Taatnağuta atlatitun siñiktuangiqsa, iqiğuta qauğrimaagiksa. ⁷ Takku unnuami iñuich siñiğaqtut, unniñ unnuamik imiliğviqagtut. ⁸ Aglaan uvagut uvlumik irviqaquani qauğrimaagirusraurugut. Satqagutirusraurugut ukpiqsriğimik suli piqpaksriğimik suli nasrautiluta nigiuğaqahiksramik anniqsuliksraptiknik. ⁹ Agaayyutim tigusriağingitchaatigut qinnautni iğlutuqulugu aglaan anniqsuğiaq piññaktaagitquplugu uumuuna Atannaptigun Jesus Christ-kun, ¹⁰ tuquruakun piqutigipluta, injmiñi iñuuniaqatigisrukhuta qakugu aggiqqan, iñuugaluññapta naagaqaa tuqugaluññapta. ¹¹ Taatnağusri araaqtuutititchi avatmun sayyillağutilusri tuniqsimatlasriusri taatna pakma pisuupmatun.

Aqulliich Iñisauttit suli Iłammiuğutit

¹² Aniqatiumaan, injiğipsi kamagitquplugich tamatkua savaaqaqtuat akunnapsitñi, tamatkua Atangum tigusriağikkañi sivulliuqtautquplugillu alğaqsrutquplugillu. ¹³ Kamagiuraaglugich tamatkua savaagikkañat piqpaksriñhatlu piqutigilugu. Akunnapsitñi qinñuiguçrimaagusri. ¹⁴ Aniqatiumaan, iqiasruuruat alğaqsrusigik, qapinjasriuat pitchuksaaglugich, sayaitchuat ikayuğlugich, iluqaisa anuqsrutlugich, ¹⁵ kanjqsimalugu akisaqtungikisraqsi pigiitчуamun pigiililugu, aglaan ataramik savaaqağiksraqsi

nakuuruamik avatmun suli iñupayaamun. ¹⁶ Ataramik quviatchaugigusri, ¹⁷ iñiglugu agaayulusri, ¹⁸ qanusripayaami irviqañhpsi quyalusri. Taatnatun Agaayyutim pitqugaasri iñuuniañapsitñi Christ Jesus-kun. ¹⁹ Nutqaqtinniasrunaqnagu Ipqitchuam Irrutchim savaagikkaña, qamitchiñiaqmatun ikniǵmik. ²⁰ Sivuniksriqirit uqañhich ayaumasrunaqnagich. ²¹ Sua iluqaan naipillugu, qanusriq nakuuruag akuqtuagilugu piññaktaǵilugulu, ²² qanusripayaamiñ pigiitchuamiñ piisimaagusri.

²³ Agaayyutimtuq qiñuiññamik qaitchirigikkapta ipqiqsaǵumigaasri inmiñun iluqnaǵusri, suli qaunagiyum-migaasri irrutchisiñu iñuusrisiñu timisiñu patchisañllugich Atannapta Jesus Christ-ñum agǵiñksrañanun. ²⁴ Taatna Ilaan tuqñuqtigikkapsi iñiqtaǵitlagaa, takku tuniqsimaruq.

²⁵ Aniqatiumaan! Injksruutiyumigiptigut. ²⁶ Paǵlalugich aniqatiut iluqaisa kunigutmik ipqitchuakun piqpakkutilikun. ²⁷ Tillisigillapiagiga Atanguruam añalatchisaagun taapkua tuyuutit agliqilikrañat aniqatiunun iluqaitñun. ²⁸ Atannapta Jesus Christ-ñum iluaqqutrisaan nayugumigaasri.

Paul-ᵐum Tugliat Tuyuutaiñ Thessalonica-ḡmiunun

¹ Paul-miñ Silas-miñlu suli Timothy-miñ ukpiqtuanjuranun ittuanun Thessalonica-mi pigikkañi Agaayyutim Aapauruam suli Atanguruam Jesus Christ-ᵐum. ² Uvvatuq Agaayyutim Aapauruam suli Atanguruam Jesus Christ qaitchilisi ihuaqutmik suli qiñuiññamik.

Atanniivikaraq Christ Aggiqpan

³ Aniqatiumaan! Agaayyun ataramik ilipsigun quyarakraqigikput. Nalaunᵓaruq uvaptikni taatnaḡupta, takku ukpiqsriḡiqsi atqunaq nautmuktuq, suli piqpakutitigisi aglitmuktuq avatmun atausriukattaaqhusri. ⁴ Taatnaqhuta Agaayyutim ukpiqtuanjuraninun uqautigigipsi nangaqhusri qanuq sivutmuutiplugu iglutuiḡiqsi suli ukpiqsriḡiqsi tumigigaluanᵓaan piyuaqsiuḡiq suli nagliksaaqtitauḡiq apqusraakkaqsi. ⁵ Iluqatinᵓ tamatkua nalupqinaiyagaat Agaayyutim sivunniutaa piqatautlasripḡusri anᵓayuqautaani nagliksaaqsiugaluanᵓapsi. ⁶ Uvvataku Agaayyun atanniiluni nalaunᵓaruakun, ilaan nagliksaaqtitkisiyai tamatkua nagliksaaqtitigikkasri. ⁷ Ilipsi nagliksaaqtuani ilaan pitluutigisigaasri taputiluta qakugu Ataniq Jesus sagviqpan qilaᵓmiñ israḡulinᵓmiñik kamaᵓaqtuamiñik piqasriḡuni iknikun. ⁸ Tamatkua naluruat Agaayyutmik suli tupiksriñḡitchuat tusaayugaallautamik Jesus-mik Atannaptiknik ikniḡmik anasriñᵓuqsagisigai. ⁹ Tamatkua piyaqquḡvinᵓmun isruilaamun anasriñᵓuqsakkaugisirut, Atangum sivuḡaaniñ suli sanᵓianiñ kamaᵓaqtuamiñ piḡḡugich, ¹⁰ qakugu taivrumanᵓi uvlumi aggiqpan, kamagikkauliksraq inᵓupayaamiñiñ unniñ kamagikkaullapiaḡiksraq ukpiqsriᵓupayaaniñ akuqtuḡiaḡlugu. Ilipsisuuq ukpiqsriḡapsigun uqagikkaptiknik akunḡugisirusri. ¹¹ Taatnaqhuta inᵓiqsruutiraḡigipsi Agaayyutmun akuqtuyunaqsitquplusri inᵓuuniagvigitqukanᵓagun. Uvvatuq Ilaan sanᵓimigun kimmutri iluqaan ihuaḡksramun pisuiqsimaatlasriḡinᵓ, savaaqsi ukpiqsriḡapsigun tanḡlugu. ¹² Taatnaḡapsigun Jesus-ᵓum Atannapta atigikkaᵓa ilipsitñiñ kamagikkaugisiruq suli ilipsi ilaaniñ Agaayyutipta suli Atangum Jesus Christ-ᵓum ihuaqutrisaagun.

2

¹ Aniqatiumaan! Piqutigiplugu Atannapta Jesus Christ-
num aggiiksraña suli uvagut katitauhiksraqput ilaanun
injigipsi, ² isrummatri qanugviiğaqtitqungitlugu qağanaglugu
unniñ akatautqungitlusri Atangum uvlua tikiuumaaninjilugu.
Taamna uqautauvaluktuaq sivuniksriqirit ilaňatigun unniñ
kia quliaqtuağivalukkaña unniñ iñuich uqağivaluñnigaatigut
taavrumiña tuyuutiptikni aglañnipluta.

³ Tamarrumuuna kimun-unniñ iñuñmun kinnip-
kağumiñaitchusri, takku taimña uvlug tikitchumiñaitchuq
kisianik Agaayyutim igluliuğviksrautaa aqulliq atuumagalu-
aqnagu suli Iñuk Pigiilaq sivuniqaqtuaq tammağviñmun
sagvialuaqnagu. ⁴ Taavruma Iñuum supayaaq iñuich agaayyu-
tiqağniałhat suli isrummatipayaanat agaayyutikuagiakun
igluligiisiyaa. Inmiñik inillakkisiruq iluqaanun qulliguguni
unniñ Agaayyutim agaayyuvikpañanun isiğuni suli
aquvilluni agaayyutauniluni. ⁵ Itqağingitpisiuñ tamarrumiña
iluqaanik uqautianiliqsi ilipsitñi nayuuti'ama? ⁶ Aglaan
taamna pakma pirailiriquqtuq ilisimaanikkaqsi. Piviksraq
nalaullugu taimña Iñuk Pigiilaq sagvigisiruq. ⁷ Pigiirrun
quviqnaqsipługu aullağniñaniktuq, aglaan atuummiruaksraq
atuummiyumiñaitchuq kisianik tamarruma tigummisaa
piigaluaqtitnagu. ⁸ Tarakña Iñuk Pigiilaq sagvigisiruq, aasrii
Atangum Jesus-ñum qaniğmi aniğniñanik tuqputkisigaa
piyaqquğlugu sagviiğmiguñ kamañaqsilugu aggiğumi. ⁹ Iñuk
Pigiilaq tikitkisiruq sanñilik Tuunğağmiñ qanusripayaanik
quviqnaqtuanik iñiqtaqağuni, tanjiğilaanik qiniqtitchiluni
kamagiraksrañitñiglu. ¹⁰ Taavruma qanusripayaamik
pigiilamik kinnigisigai. Iliñich akuqtuiñgiğmiktigun suli
piqpaksriñgiğmiktigun ilumutuuruamik anniqsuliksrağmiknun
piyaqquğisirut. ¹¹ Taatnağlugich Agaayyutim sanñisilugu
killukuahiksrañat ilipkağisigaa, tanjiğilaamik ukpiqsritlasriğugich.
¹² Taatnağutiñ ukpiqsriñgitchuapayaat ilumutuuhigmik
quvianaqağniaqtuat killukun piyaqquğisirut.

Piksraqtaañurusri Anniqsuliksramun

¹³ Aniqatiumaan! Atangum piqpagikkañasri, uvagut
Agaayyun ataramik quyagiraksrağigikput piqutigilusri.
Uvvataku Agaayyutim piksraqtaagiqqaagaasri an-
niqsuliksramun Ipqitchuam Irrutchim sanñiagun suli
ukpiqsriłapsigun ilumutuuhigmik Agaayyutmun iñugitquplusri.
¹⁴ Taavrumuña piksraqtaagiğaasri tusraayugaallautaq
tumigiplugu uqautigikkaqput ilipsitñun. Atannapta Jesus
Christ-ñum quvianañani piksraqsi piññaktağitquplugu,
Agaayyutim tuqluğasri. ¹⁵ Aniqatiumaan! Taatnağusri
makitaagitchi payañaiğusri, suli tamatkunuña ilumutuuruuanun
ilisauttutigikkaptiknun ilipsitñun iluqaakkun uqałaptigunlu

suli aglaptigun tunḡalusri. ¹⁶ Uvva Atannapta Jesus Christ-ḡum iḡmiñik suli Agaayyutim Aapapta piqpagipluta suli iḡuaqqutriḡiḡmigun isruilaamik araaqtuutmik suli niḡiugallautamik qaitchigaatigut. ¹⁷ Ilaantuq aragligich uummatisri sanḡisilusri atuiḡiksrapSIGUN nipiqaḡiksrapSIGUNlu iluqaanik nakuuruamik.

3

Iniqsruutiyumiiptigut

¹ Aniqatiumaan! Suliuvva iniqsruutiyumiiptigut Atanḡum uqaḡha uvaptigun sivutmun igliksranḡagun sukasriḡuni kamagikkauluni ilipsitḡi pipmatun. ² Suli Agaayyutmun iniqsruutiyumiiptigut annausimatquluta iḡuḡniñ pigiitchuapayaaniñ. Uvvataḡku iḡuich ilanich tusraayugaallataq ukpiḡingitchaat. ³ Aglaan Atanḡuruag tuniqsamaruq. Ilaan sanḡipkaḡisigaasri pigiitchuamiñ annausrimalusri. ⁴ Atanḡum nalupqisrunḡisitkaatigut ilipsigun atuigisiḡipsitḡik sivutmun uqaḡikkaptiknik ilipsitḡun. ⁵ Atanḡuruamtuq Agaayyun piqpagipkallaḡniaḡliuḡ suli Christ-ḡum anuqsrutiqaqḡillaḡniaḡlisi.

Savaktuksraupiaqtugut

⁶ Aniqatiumaan! Atannapta Jesus Christ-ḡum atqagun tiligipsi, piisimaagumuusri aniqatiupayaaniñ iḡuuniaqtuaniñ iqiasruuḡikun maligutchiḡitchuaniñlu ilisauttutinik qaisaptiknik. ⁷ Ilipsi atuiruksrauḡiqsi uvaptiktitun nalupqigingitchiksi. Ilipsitḡi nayuuti'apta iqiasruk-taunḡitchugut. ⁸ Nalailaamik akuqtuirilḡiḡnaunḡitchugut, aglaan savaktugut unnuaqtuummaan sakuukhuta akiyausrunḡiḡikun kimununniiñ sakuugutiqaqhuta. ⁹ Inḡiḡiḡnaugaluahuta iḡuuniutiksraptiknik inḡingitchugut, takku taavrumuuna ilipsitḡi atrinuyummiuqhuta. ¹⁰ Tamanna uqautigikkaqput ilipsitḡi innaptikni, kiḡapayaaq savagut-laitpan niḡiruksraunḡitchuq. ¹¹ Taatna tusraarugut iḡuḡnik iqiasruuruanik akunnapsitḡi ilaqaḡniplusri suniurasrunḡaqatinḡ aglaan iḡuich atlat sulhatnun ilḡagautniaqhutinḡ. ¹² Atannapta Jesus Christ-ḡum atqagun taatnatchich iḡuich tiligivut suli alḡaqsruḡivut iḡuuniurallautaquplugich, nalaullugu iḡuuniutiksraḡniaquplugich. ¹³ Aniqatiumaan, aglaan ilipsi savaallataq iḡiqtuutraqtaksraḡingitchiksi.

¹⁴ Taamani maligutchisunḡitchuamik uqaautiptiknik ukunani aglaḡni, nalunaisitchumigiksi taamna iḡuk piqaqpan. Piqatigisrunḡaqnagu, ilaali kanḡusruliḡumuūq. ¹⁵ Uumigiritun irrutisrunḡaqnagu, aglaan aniqatitun alḡaqsruḡlugu.

Uqaautipsaagutit

¹⁶ Uvvatuq Atangum kanjuruam qiñuiñña ataramik sukupayaaq qaitchilisi qiñuiñnamik. Atangumtuq iluqasri nayuglisi.
¹⁷ Uvaña Paul aglakkitka nayaanjat uvamnik. Tarra taatna ilitchuqutaat uvaña tuyuutipayaagma, taatniittuq aglausiga.
¹⁸ Uvvatuq Atannapta Jesus Christ-um ihuaqqutrisaan iluqasri itqatigilisi.

Paul-ḡum Sivulliich Tuyuutai Timothy-mun

1 Uvaḡa Paul Timothy-mun aglaktuḡa. Christ Jesus-ḡum piksraqtaagḡigaana uqqiraqtautqupluḡa. Taamna Agaayyutim Anniqsuqtipta tillisigigaa suli Christ Jesus-ḡum niḡiugaḡikkapta. 2 Timothii! Ukpiqsriḡikun ilumun iḡḡiḡigikpiḡ. Uvvatuq Agaayyutim Aapauruam suli Christ Jesus-ḡum Atannapta qaitchilisi ihuaqqtumik, ilunḡusriḡiḡmik suli qiḡuiḡḡamik.

Alḡaqsruutai Akitḡaqlugich Tanḡiḡilaakun Iḡisauttutit

3 Uvaḡa Ephesus-mi itquḡikpiḡ ilvich uqautipmatun apqusraaḡamni Macedonia-mun. Iḡuich ilaḡich taamani uqaḡiḡnik tanḡiḡitchuanik ilisautrirut, aasriḡiḡ iḡiḡtiḡlugich nutqaqtitaksraḡigitin. 4 Uqautilugich suqutigingitqulugich unipchaalianiḡlu kaḡḡiuḡiḡmikniḡlu takisipiagataqlugich takku taatnatchich uqaatchagusrimaḡiḡmun irrutaunḡiḡaqtut, pitḡaitchut sayyillaḡutaulutiḡ ukpiqqutmun. 5 Taavruma tillisim iḡuḡnik piḡpaksriyumapkaḡayaḡaatin, takku ipḡitḡutin ilisimaplugu qauḡrimmaaḡiutillautapni nalaunḡaruagḡlu nalaunḡaitchuaḡlu suli piḡaqhutin ukpiqsriḡiḡmik ilumutuuruamik. 6 Iḡuich ilaḡich ulapnaaraqtut Agaayyutim tumigitqukkanaḡiḡ tanḡiḡilaanun uqavaaḡutinun. 7 Iḡiḡich Agaayyutim pitqutaigun ilisautrauyummiuḡaluaqtut, aglaan uqaḡatiḡ iḡmiḡ kaḡiqsitḡaitchaat tamarrumuuna uqaḡikkaḡmikkun nalupqisrunḡillaḡiaqhutiḡ.

8 Agaayyutim malḡutaksraḡa nakuuḡha ilisimagikput, kia-unniḡiḡ atuḡpagich Agaayyutim sivunniutaatun. 9 Itqaḡipmillaan ilumun malḡutaksrat iḡiḡtauruuq iḡuḡnun naku-ruanun iḡitchuq, aglaan navguirinun suli tupiguutaitchua-nun, agaayyutaitchuanun suli killiqirinun, tamatkunḡa ukpiḡiḡitchuanun unniḡiḡ agaayyiaqtaitchuanun, iḡuḡnun tuḡqutchiullaktuanun aapamiknik unniḡiḡ aakamiknik naagaqaa iḡuaqtuḡtinun, 10 tamatkunḡa atlatuḡtuanun, killuliqiruanun atugaḡiplugich iyaalugruich aḡutitlu timiqaqtuat iḡmiktigun, tigḡiktuḡtinun iḡuḡnik, tamatkunḡa saglutiruanun unniḡiḡ ilisimaruaraḡaqtuanun tanḡiḡilaakun naagaqaa ilisauttutinun ilumutuuruunun qanusripayaanik akitḡaummaturuanik. Taatnatchiḡun malḡutaksraq iḡiḡtauruq. 11 Taatnasriḡ ilisauttun Agaayyutim uqaḡiḡiḡiḡ paḡitauruq, uvaḡnun qaisaupluni tusraayugaallautaq Agaayyutmiḡ kamaḡaqtuamiḡ quvianaqtuamiḡ uqautigiraksraupluni.

Quyyatit Agaayyutim Ilunnuktanagun

¹² Christ Jesus Ataniqput quyagiga savaapkun sayyiqsigikkağa. Ilaa quyagiga piksraqtaagipmanja tuniqsimanipluna aasrii savaktigiliutipluna. ¹³ Qaaniqsuami uvañmun uqautigigaluaqtitluni pigiiñiplugu suli piyuaqlugu unniñ piñiqqlugu, Agaayyutim nagliginiğaaña takku ukpiqsriñgihkun taatnaqama sutilaamnik nalupluna. ¹⁴ Taatnaqhuni Atannapta ihuaqqutiluğniğaaña atqunaq ukpiqsritlasripluna suli piqpaksritlasripluna Christ Jesus-kun. ¹⁵ Uvvauna nipliun ilumutuuruuq akuqtuyunaqtuq ukpiginaqhuni, Taamna Christ Jesus nunamun aggiqsuq killiqiririk anniqsuityaqhuni, taputipluna tamatkunakña pigiiñlaktuami. ¹⁶ Aglaan Agaayyutim nagliginiğaaña, pitlunniqsraugaluaqtitluna killiqiriniñ, uumiña piqusriqlugu qiiñiqitichitqupluna Christ Jesus-ñum anuqsrułhanik. İitchuqqutauyumiñaqtuna anuqsrułhanun iluqaitñun ukpiliğumaaqtuanun İlaanun aasriiñ iñuutlasriłutin isruitchuamun. ¹⁷ Taavrumuña Umialıñmun isruılaamun, piungigangitchuamun suli qiiñignaitchaluaqtuamun, Agaayyutmun kisanun—İlaanun piipkaun suli kamaun illi taimuña isruılaamun. Amen.

¹⁸ Timothii İğñiin! Tillisigikpiñ tunjasimatquplutin savautriñipni Agaayyutmik. Taamna tillisriğa Agaayyutim uqağigaa ilipkun. Tamatkua sivuniksriqutit sayy-illağutiyumigitin anuyalıqni pigiitchuamik. ¹⁹ Ukpiqsriñhiñ pigituiñağlugu suli qauğrimmaağitillautaqagutin. İñuich ilañich ayañniğaat qauğrimmaağitillautaq aasriiñ ukpiqsriñiqtiñ piyaqquqlugu. ²⁰ Tamatkunani Hymenaeus-lu Alexander-lu akunnirautiruk, Tuungaum sanñjanun pilitakka, ilinik İlisaaqaplugik nutqautriñiksrañaknun uqamaqluutriağimiknik.

2*Ukpiqtuat Agaayyumaagvigiñiksrañat*

¹ Sivulliuplugu agaayyutiqağniañapsitñi apiqsruutitqugipsi iniqsruutilugich suli quyyatigilugich Agaayyutmun iñupayaat ² suli umialgıllu suli atlat añalatchiruapayaat, iñuunialıqağumuugutli sułhuutailaakun qiiñuirrutrimaañikunlu suli agaayyutiqammaağihkunlu ihuatun iñuunialıkunlu. ³ Taamna nakuuruq suli quvianaqtuq Agaayyutmi Anniqsuuptikni, ⁴ anniqsuquriruami iñuñnik iluqaitñik suli İitchuqsritquruami ilumutuuliğmik. ⁵ Uvvatakku atautchimik Agaayyutiqaqtuq suli atautchimik akuniğutauruamik Agaayyunlu iñuıllu akunğatni, taamna iñuk Christ Jesus-ñuruq, ⁶ qaitchuaq inmiñik iñupayaat satuqsaqługich.

Taamna ilitchuqqutauruq Agaayyutim iñuich iluqaisa anniqsuquplugich. Taamna atuumaruq Agaayyutim piviksirrutaagun. ⁷ Taatnaqlugu uvaña tuyuuruñña Agaayyutmik naluruanun uqaqtiguqluñña suli ilisautriquqluñña, ukpiqsriñhum suli ilumutuulhum uqauttutaa uqaqitquplugu. Sagluuqtaungitchuñña, ilumutuuruamik uqaqtuñña.

⁸ Anjutit nanipayaaq iniqsrutlaqugitka, anjutit iluq-nauqsimaaqtuat Agaayyutmun iniqsrulikun pullutin, patchisailaakun uumisuuailakunlu uqavaagutailaakunlu. ⁹ Agnat itqugitka atnuğanisigun iruqnaillugich suli isrumaugulgulugich, atnuğaqtutlalugich iluaqnaqlugu, niaqumik piññaqnaqsaniññiq pigitlusrunaqnagu unniñ maninñiñ sulianik suli atnuğanik akisuruanik, ¹⁰ aglaan agnat agaayyutiqammaagiksuaat savaallautaqaglich. ¹¹ Agnat iñuksruisaaħikun atchiksualgulikunlu ilisaqtuksraurut. ¹² Uvaña agnat ilisautritqungitchitka unniñ anjutit qarğullugich aglaan iñuksruisaaqtuksraurut. ¹³ Takku Adam Eve-miñ iñiqtaulğaaqsimaruuq. ¹⁴ Adam kinnikkaungitchuuq, aglaan agnaq kinnikkaupluni Agaayyutim tillisaanik tupiksriññitluni. ¹⁵ Aglaan agnaq ukpiqsriññimik piqpaktamiglu suli ipqilñimik piaqtauyulikun piqağumi qitunğıuññimigun anniqsuğisiruuq.

3

Qaukliulikisraq Ukpiqtuanuruni

¹ Uvvauna nipliun ilumutuuruuq, Iñuk sivulliuq-tauliğmik agaayyuvinmi piqağukkumi, savaallautaq kimigigaa. ² Qaukhiq agaayyuvinmi ittuksrauruq patchisailłuni, atautchimik ilaqatiqağuni, qauğrimmaagiguni, inmiñun anjalalguluni, iruqnailluni, tukkuğinñaguni, suli ilisautriñhiññanuluni. ³ Taamna imiqtuqtauyumiñaitchuq unniñ piaqluktaiłłuni, aglaan agganaiłłuni suli qiñuilluni, maninmik piqağugruasrunaqani, ⁴ ilaan kiñunni ihuatun anjalalgulugu suli qitunğamiñun kamaksriħikun tupigipkağuni. ⁵ Uvvatakku anjutim qitunğani anjalalguitchumigich, qanuğuni ukpiqtuanuruanik agaayyuvinmi anjalatchilğugisiva? ⁶ Taatnasriq Agaayyutmun mumikpaaluktaunuyumiñaitchuq. Kamagiliutiluni piyaqqukkauviaqtuq Tuunğaq pipmatun. ⁷ Taamna iñuuniaqtuksrauruq ukpiqsriuanunğitchuanun kamagiuraatlasriłłuni. Taatniingisuağumi kannusağutauniaqtuq ukpiqtuanuruanun aasiñ Tuunğagmun pisagipkağuni.

Ikayuqtaulikisraq Ukpiqtuanuruni

⁸ Ikayuqtittuuq agaayyuvinmi iñuuniusriğiksuksraurut, ilumutuulutin, imiqtuqtausrunaaqatin, naagaqaa killukun

piqagugruagutaiļlutinj. ⁹ Iļinjich ataramik ukpiqsriruk-sraurut arguaqtuutaigutinj qaugrimmaağiutillautagmikni ilisauttutunik iluqaitņik Agaayyutim iņuiņ ukpigikkaņitņik. ¹⁰ Tamatkua naipilgaaqtaksraurut, aasrii uuktuagun pitļuksimaağniqpatruņ, tarrali ikayuļhiņaurut. ¹¹ Iļaqtatiņjittuuq iņūuniusriğiksuksraupmiut uqaksraqsiuqtausruņaqatinj. Ittuksraurut qaugrimmaağigutinj supayaakun qanuti-taņaiļlutinj. ¹² Ikayuqtit agaayyuvijmi atautchiļhiņamik iļaqtatiqatuksraurut, qitunğamiņik kiņuniğmiņik ihuatun aņalatchitļaraunuluni. ¹³ Tamatkua savaaqallautaq-tuat ikayuqtauplutinj iņmiknun kamagikkauiksramik piņņaktaaqagagtut, uqaqaliksramik taluqsrautaiqħuni ukpiqs-riļikun Christ Jesus-kun pigikkaptigun piqatigiiksitluta.

Kamanaqtuaq Kaņiqsilğunaitchuaq

¹⁴ Aglaļamni ukuniņa tuyuutinin utlautiyummi-iqsuņa qiņiğiağutin akuniisruņaqnagu. ¹⁵ Aglaan pigallangiņiğuma ukua aglaich ilisimapkağisigaatin qanuq iņūusriusriqatuksrautilaaptiknik Agaayyutim tupiqatinj iņi, ukpiqtuāņuruagikkaņiņi iņūuruam Agaayyutim, aasriiņ tamatkua ilaan ayagigai tunņavigiplugich iļumutuulħum. ¹⁶ Kia-unniiņ ukpigusripta nalunaqtuaņa kamanaqtuaq arguagiyumiņaitchaa suli piļlaagiyumiņaitchaa, Agaayyun sagviqsuaq timinikhuni, Agaayyutim Irrusian nalaunņasripkaqļugu, israğulğich qiņiğiağiplugu, quliaqtuağiplugu nunaaqqipayaani, iņuiç nunami ukpigiplugu, suli qilaņmun mayuutikkaupluni.

4

Iļisautrit Taņiğilaakun

¹ Ipcitçhuaq Irrusriq uqagtūq nalupqinaiqļugu iņuiç iļāņich ukpigūtaigņiāğniplugich kiņūvaatigun, tupiksriļiğutinj irrutçiņik sagluuqtuanik suli maliğuağlutinj tuunğaiç iļisauttutiņitņik. ² Taatnatchich iļisauttutit uqagirağigaich iņuiç kinniņiņiaqtuat sagluuqtuaqħutinj, tammaipļugu kaņiqsitļaiqtinj nalaunņaruamiglu nalaunņaitçuamiglu qaugrimmaağiutillautagmikni. ³ Taatnatchich iņuiç iļisautriraqtut iļaqtaniħiq suli niğiħiq niqit iļāņitņik nağğunaqļugu. Aglaan Agaayyutim niqiksrat iņiqtāğigai niqiksrauplugich iņiqsruļhum quyaksriļikun aquagun tamatkunūņa ukpiqsriuanun suli iļitçuğiruanun iļumutuulħimik. ⁴ Suapayaaq Agaayyutim iņiqtāğimakkaņa nakuuruāņuruq. Nağğugiraksramik piitçuq, aglaan iluqani quyaļhum iņiqsruutaagun iņūņnun akuqtuumaagtaksrauruq.

5 Uvvatakkū Agaayyutim uqalhan suli agaayulhum akuqtuyunaqsipkaḡaiḡai.

Christ Jesus-ŋum Savaktillautan̄a

6 Tamatkuniŋa ukpiqtuaqatiutin ilisauttutiqagupkich, Christ Jesus-mi savaktillautaugisirutin, sayyiqsimaaliqni ilipnik irrutchipkun ukpiqsriļhum uqauttutaiñiñ suli ilisauttutmiñ ilumutun ilvich maligūakkaqniñ. 7 Aglaan tamatkunakŋa uqaaqtuaniñ agaayyiaqtailaakun piisimaagumuutin, ingitchuaniñ uqautiknaḡutin. Ilipnun ayuqqiqsaliq agaayyutiḡammaaḡiļikun iñuuliḡmi irvigilugu. 8 Pisuqsaliq timipkun piññautaugaluaqmiraqtuq, aglaan agaayyutiḡammaaḡiļiq piññautauruq supayaakun, takku iñuuliḡmik akiqsruutmik piqaqtuq pakma suli sivuniḡmi. 9 Taamna nipliun ilumutuuruuq akuqtuqtaksraq suli ukpigiraksraq iluqnaḡlugu. 10 Taatnaḡhuta sakkīqirugut sakuukhuta, takku niḡiugaqput inillaktisrimaaḡlugu Agaayyutmun iñuuruamun iñuich iluqatiŋ Anniqsuqtiksraŋatnun, pitļuglugich tamatkua ukpiqsriuat.

11 Tamatkuniŋa tiliļugich ilisautiyumigitin. 12 Kimununniiñ piñiļagipkasruŋaqnak nutauniļutintuuq, aglaan ukpiqtuani nipipkun iñuuniaļlakun piqpaqtapkun ukpiqsriļlakun suli ipqiļlakun atriñiaqtaksraḡuḡutin. 13 Agḡiļamnunaglaan piviqaqtilugu aḡliqqutriļiq, quliaqtualiḡ suli ilisautriļiq iñuŋnik Agaayyutim uqalhaniñ piyummatiḡaḡlugu. 14 Suqutigingisruŋaqnagu Agaayyutim aatchuutaa ilipnun qaisauruq sivuniksriḡiruakun qaukliŋich ukpiqtuanuruat patikmatigik argaktiŋ ilipnun. 15 Tamatkua atuyusraḡlugich, tamatkunuuna sakuugutin, aasriiļi iñuich iluḡaḡmiŋ qiñiḡumagaat nauļhiñ. 16 Ilipnun suli ilisauttutipnun munaqqutiḡaḡutin, tamatkua sivutmun atuḡlugich, taatnaḡuvich anniqsuḡisirutin suli tamatkua tusraaritin.

5

Niḡiugaqagviulhat Ukpīqtuat

1 Anutmik utuqqauruamik nipliatisruŋaqnak, aglaan uqap-saagummatiḡaḡlugu ilaa aapaptun ililugu. Anutit nutauruat aniqatiuptun irrutilugich, 2 aḡnat utuqqauruat aakaptun suli aḡnat nutauruat aḡnauniuptun ipqitchualikun.

3 Ikayuiyumahiñ kamaksriļikun uilḡaḡnaanik ilailaanik urriqsuḡlugu. 4 Aglaan uilḡaḡnaaq qitunḡaqaqpan unniñ tutitchiaqaqpan, tamatkua agaayyutikuulhum atuqtaksraŋiñi anayūqaamiktigun sivulliulugu ilisaksraḡiḡaat. Taatnaḡiḡmiktigun anayūqaatiŋ suli taataatiŋ utiqtitchivigigisi-gaiç, taatniļiq Agaayyutmi quyanuqtuq. 5 Aḡnaq qaunaksriksraipiaqtuq uilḡaḡnaapiaŋuruq Agaayyutmun

tunŋapluni agaayuraqtuq iniqsruqhuni ikayuḡnalgimigun unnuaqtuummaan. ⁶ Aglaan uilgaḡnaanjugaluaqhuni qaiñjaruaq inmiñik killukun quvianamun, iñuunuraḡniallaḡmi tuqumaanjaniktuq. ⁷ Taatna tiliyumigitin, iñuumli taavrumuuna upyaktunḡitchumigai. ⁸ Aglaan kisum iñuum ilani qaunakkutaitchumigich, suvaluk ilani inmi kiñuniḡmiñi, taavruma ukpiqsriḡiq ayyaumigaa ukpiqsriñḡitchuamiñ pigiilitlukhuni.

⁹ Uilgaḡnaaq ilaliutiniaqnagu atiqagviatnun ikayuḡnaqtuat kisanik piñasrukippaq ukiuq qaanḡiḡñiqpagu, suli taamna atautchiñhiñami ilaqtatniksimaruksrauruq, ¹⁰ uqautigitchiillaataliḡmik savaallautatigun piqaguni, qitunḡamiñik ihuatun iñuguktitchianiksimaaguni, iglaanik kiñuniḡmiñun tukkiqsuimaluni, Agaayyutim iñuiñ isiganitñik igḡuimaluni, ihuilliuqtuanik ikayuimaluni, suli savaallautaqasimaluni. ¹¹ Aglaan uilgaḡnaat nutautluktuat ikayuqtaksranun ilaginiaqnagich, takku ilinisa kimmutaata ilaqtatnitqigulikun Christ-miñ tunutikisiyai, ¹² taavrumuuna navguilḡmiktigun akiqsruutiqqaagmiknik Ilaanun patchisiñigutin. ¹³ Tamatkuasuli suuviḡiḡaliḡmik siñiqsralikun tupiḡni ilitchigisirut naagasuli ilitchiñhat uqaksraqsiuḡmik suli qaunaginqirrutiqalhat atlamik pigiitluktuq sunik uqaksraqinqisaḡmiknik uqautiqaqhutin. ¹⁴ Taatnaqlugu uilgaḡnaat nutautluktuat ilaqtatnitqiqugitka qitungiuḡlugich kiñuniḡmiknik qaunaksraganiglugich. Taatnagumin piviisinnayaḡaich uumiksrivut uqautiqaliksrañatniñ uvaptigun pigiililugu. ¹⁵ Uvvataku uilgaḡnaat ilañich sannitmuaniktut maliklugu Tuunḡaq. ¹⁶ Aglaan kiña aḡnaq ukpiqtuanjuruq kiñuniḡmiñi uilgaḡnaaqagñiḡumi qaunagiraksraqigaa, taamnaasrii ukpiqtuanjuranun natmausrunḡaqani, aasriiñ ukpiqtuanjuruat uilgaḡnaanik ilaitchuanik qaunaksritlalutin.

¹⁷ Qaukñiich aḡalatchiruat ukpiqtuanjuranik isrummati-giraksraurut akiliusriaqaqtuksraupiaḡlugich malḡuḡuḡlugu, suvaluk tamatkua quliaqtuaqtuat suli ilisautriruat sakuukhutin. ¹⁸ Uvvataku Agaayyutim uqalhi uqaqtut, “Savaktuam anḡutim qanḡa qiliqsruḡumiñaitchiksi savanḡaan.” Taatnatuntuuq, “Savaktim akiksrani piraksraqipmigaa.” ¹⁹ Agvisiksraqsiuḡutinun naalaḡnisrunḡaqnak qaukñiuruq akitñaglugu kisanik ilisimaritigun malḡukkun naagaqaa piñasrutigun tikiutraukpan. ²⁰ Tamatkua killuqsraqtaqtuat iñiqtiḡutiqaḡumigitin takkuatni iñuich iluqaḡmiñ, tamatkuali atlat taluqsriḡumuut killiqikisraqmikkun. ²¹ Sivugaaani Agaayyutim suli Christ Jesus-ñum suli israqulḡich piksraqtaagikkañi uvaḡa tiligikiñi tupigitquplugich

tamatkua ilisauttutit. Isivgiġimik suli ihuaksriñġiġimik kisumun sulipayaaqni qiniqtitchisunjaqnak. ²² Kisumik Atanġuruum savaanjanun qilamiksrukun patiglugu argapnik inillairagašrunjaqnak, unniiñ killuqsautinjitñun piqasriqsuutisrunjaqnak, ipqiliksran qaunagilugu.

²³ Taraknjaaglaan imilhiñamik imiqasrunjaqnak aglaan iluvich ikayuliksrjanun misruġuqtullaalutin atniġñaqtuiñaguuħapkun. ²⁴ Iñuich ilanjisa killuqsautinich sagvirut aasriiñ ilisimanaqhutin atannikkaugaluqnatin. Aglaan atlat killuqsautinich aqua-gun sagvigisirut. ²⁵ Taatnatuntuuq savaallautat sagvirut suli ingitchaluanjaġmin sagvilutin iriqsimaanikkumiñaitchut.

6

¹ Kisupayaat tigutaanuplutin savaktauruat isrummatigi-raksragigaich savagvisin piġuġugich taluqqutiqallapiaglugich, kisumli iñuum Agaayyutim atqa suli uvagut ilisauttutvut uqautiginġitchumigaa pigiililugu. ² Tamatkua savaktit savautriqaqtuat ukpiqtuanik naġġuqtaksraġinġitchaich, takku ilinjisa aniqatigigaich. Taatnasrunjaqatin savau-traksragigaich ihuatluglugu sakuugutin, takku piññaktuat savaanjaniiñ ukpiqtuaġigaich piqpagiplugich. Uqautigilugich ilisauttutigillapiagumigitin tamatkua.

Tanġitchuat Ilisauttutit suli Ilumutuuruat Umialgutit

³ Kiña iñuk ilisauttinik atlakkamik ilisauttutiqaġniqpan, Atannapta Jesus Christ-ġum uqautaiñik ilumun suli ukpiġvipsa ilisauttutaiñik agaayyutiqammaaġiħkun maligurrutingitpan, ⁴ taatnasriq kamagiliutiraqtuq inmiñik sumik ilisimanġitmiuq. Taamna ikayuutaunġitchuamik qapiqsigiħkun suli uqavaaġumalikun taiyuutitigun kimmutinikhuni. Taatnasriq siqñakutraġimik, avgumalikimik, atniiyumalikimik suli ilimasruħimik killukun tikiutiriraqtuq. ⁵ Ataramik qapiqsigiutragummatinikhutin iñuñni isrummatinich savallautanġiqsuani ilumutuħimik piqanġiqhutin, ilinjisa isrummatigiliutiplugu agaayyutiqammaaġiħq piññallaksautauplugu.

⁶ Ilumun agaayyutiqammaaġiħhum iñuk piññaktillapiagaġigaa apaigigumigich pigikkani. ⁷ Sumik nunamun tikiutrimavisa? Tikiutraitchugut. Sumik nunamiñ aullautrigisivisa? Aullautriyumiñaitchugut. ⁸ Taatnaglugu atnuġaaqauraqsiñagupta suli niqiqaqsiñagupta, apaigiraksragigivut. ⁹ Aglaan tamatkua umialgusrisuktuat anjiqusraaqtittaqtat aasrii pisagipkaqhutin naniġianjñun. Napititaaqtat iñugiaktuanun kinniqtutinun suli atniutauruanun kimmutinun tikiutrisuuranun iñuñnik suksraunġivinmun. ¹⁰ Uvvataku kimmutiqaliq maninmik piġiitchuat

qanutchipayaurat kanjigigai. Iļanich piqagugrualiqamin tamarrumiņa ulapnaaraqtut ukpiqsriļigmiņ aasriiņ iņmiknun isrumaaqpautiksriuhutin.

Iļisauttutit Timothy-mun

¹¹ Aglaan ilvich Agaayyutim iņugigaatin. Taatnatchiņiņ iluqaitņiņ piisimaagiņ. Nalaunņaruāliq, agaayyutiqammaagiļi, ukpiqsriļiq, piqpaksriļiq, anuqsruļiq suli aggaņaiļiq, taapkua sakuugutigilugich. ¹² Pisuqtilaaqni ukpiqsriļikun piqqautraģiņ, aasiļi iņuuļigmik isruitchuamik piņņaktaaqagutin. Uvvataku taavrumuņa iņuuļigmun Agaayyutim tuļuģaatin uqauti'apkich nalupqinaiqhutin iņuih ukpiqsriļiāpiaqtilaapnik. ¹³ Agaayyun iņuuļigmik iluqaitņun qaitchiruq. Suli Christ Jesus-ņum Agaayyun Pontius Pilate-mun uqautigillautagaa. Iliņik uvaņi iļisimarauruk, taatnaqhutin tiligikpiņ, ¹⁴ taivrumuņaaglaan Jesus Christ-mun Atannapta sagviģviksraņan uvluanun tilliņ tupigilugu, ipqisillugu suli patchisaisillugu. ¹⁵ Ilaan sagviļha tikiutikkaugisiruq, Agaayyutim piviksriutaagun nalaullugu Aņalatim, kisimi umialgich Umialgat suli atangich Atangāt kamaņaqhuni. ¹⁶ Ilaa kisimi tuquyumiņaitchuaq, Ilaa qaumami iņuuļiņam tikitchumiņaisaņani iņuuruaq, iņuum qiņiņgaqsimaitchaa, iņuuļiņauluni qiņiņgaģumiņaitļuni. Agaayyutmun kamaņun suli saņņi isruitchuaq illi. Taatnatuq.

¹⁷ Alģaqsruģumiutin tamatkua umialguruat suuratigun mattumani iņuuļigmi kamaņagnaqunģillugich, taatnatchiņun suuranun piunģillaaruanun tunņatqunģillugich, aglaan Agaayyutmun iħaaqutriļigmigun qaitchirigikkaptiknun supayaamik quviagiraksraptiknik. ¹⁸ Tillisiqagļugich nakuuruamik savaaqaqulugich, savaallautanik umialgutiqaqulugich, iħaaqutriļikun atlat piqasriqsuliksraņat itqanairrutilugu. ¹⁹ Taatnaģumiņ suuraksraģmiknik iņmiknun tugvaigisirut, tunņaviksramiknik piģumiņaitchuamik, aasrii iliņich piņņaktaaqatlalutin iņuuļigmik iļumutuuruamik.

²⁰ Timothii! Tamanna ilipnun qaunaksraqsrirrutauruaq qaunagillautagumigiņ. Piisimaagutin uqaqahģmiņ agaayyi-aqtaļaaakun suli uqaksraqtuļigmiņ isilģaiļikun. Iņuih iļanisa uqaqaqtuat taatna isrummatigiraqtut iņmiknun isrumaturuņuplutin, aglaan taatniingitchut. ²¹ Iņuih iļanisa isrumatun piņņaktaaginigaluaqļugu, aglaan taatnaļigmiktigun ukpiqsriļiq tammairaģigaat. Agaayyutimtuq iħaaqutriļhan iluqasri nayuutilisi.

Paul-ŋum Tugliat Tuyuutaiñ Timothy-mun

1 Uvaŋa Paul. Uqqiraqtigigaŋa Christ Jesus-ŋum Agaayyutim pisuħagun. Tilirauruŋa quliaqtuaġitquplugu akiqsruutauruaq iñuuhikun pigiaġutikkaptigun piqasriutillaaptigun Christ Jesus-mi. 2 Aglaktuŋa Timothy-mun, piqpagiplugu iġñiġipmatun itamnun: Agaayyutimtuq Aapauruam suli Christ Jesus Atannapta iħuaqqutilisiñ iħunŋugilutin suli qiñuirrusrimaġutin.

Quyyatit suli Pitchuksaġutit

3 Uvaŋa quyagiga Agaayyun savautraġikkaġa qauġrimmaġiutillautakun, sivulliatkaptuq pipmatun. Quyaragigiga itqagiplutin ataramik injiqsruħamni unnuaq-tuummaan. 4 Itqagiplugich qulvisin, qiñiġummiullapiaġikpiñ atqunaq, uvaŋaptuq imaqaħiksramnun quvianamik. 5 Itqagigiga iħumutuuruuq ukpiqsrisingikkan Agaayyutikun, ukpiqsrisingikkaŋa aanaruqaqpiħ Lois-ŋum suli aakavich Eunice-ŋum. Arguaġiŋitchiga taatnaptuq ukpiqsrisingiqaħiñ. 6 Taatnaqħugu itqaaqtuutigikpiñ makititquplugu Agaayyutim aatchuutaa ilipnun illiqaħapkun argamnik. 7 Uvvataku Ipqitchuam Irrutchim Agaayyutim qaisaŋan uvaptiknun iqsisaiġaatigut, aglaan saŋŋiksritchaatigut piqpakktumiglu suli inġmun aħalalġuġmik.

8 Taatnaġutin kanŋuginagu iħisimarauħiñ Atannaptigun, unniñ kanŋuginaja uvaŋa Ilaan isiqtaŋa, aglaan nagliksaaħiñaanjulutin piqutigilugu tusraayugaallautaq Agaayyutim sayaqatitħagun ilipnik. 9 Ilaan anniqsuġaatigut suli tuqħuġaatigut inġmiñun iñuġisrukħuta, pisigisruŋaqnagu savaavut, aglaan pisigiplugu Ilaan sivunniutini suli iħuaqqutni. Sivuaniiħma iħuaqqutianiŋniġaatigut Christ Jesus-kun, 10 aglaan pakma iħitħuġipkaġaatigut taavrumiŋa iħuaqqutmik tumigiplugu sagviħha Anniqsuqtipta Christ Jesus. Uvva takku Christ isrupkaġaa saŋŋia tuqulħum. Tamarrumuuna tusraayugaallautakun Ilaan sagvigaa iñuuhiglu tuquyumiñaiħiglu. 11 Agaayyutim nalunaikkaġigaŋa uqautigiquplugu tusraayugaallautaq, uqqiraqtauluŋa suli iħisautrauluna. 12 Taatnaqħugu tamanna piqutigiplugu uvaŋa nagliksautiqaqtuŋa tamatkuniŋa. Aglaan kanŋuġiŋitchiga, nalunġitħugu kisumun tunħaġa, suli uvaŋa nalupqigingitchiga Ilaan qaunaksriħksraŋa savaamnik taivrumuŋaaglaan uvluanun atanniivium.

13 Ukpiqqutaigñiaq nagich ilumutuuruat uqallich ilisauttitka ilipnun atriraksriugich, payanaigvigilugu ukpiqsriugich suli piqpaktaq pigia gutikkaqput piqasriuti'apta Christ Jesus-mun. 14 Qaunagilugich nakuuruat ilisauttit qaunaksraqsirruraturat ilipnun sanjigikkaqanagun Ipqitchuam Irrutchim iñuuruam uvaptikni.

15 Ilisimagiñ, iluqatin piqatipta Asia-miittuat malingigaañña unniñ unitchaatña, taapkuaksuli Phygelus-ñumlu suli Hermogenes-ñum. 16 Uvvatuq Agaayyutim iluaqcutigumigai tupiqatai Onesiphorus-ñum, takku ikayugagigaañña iñugiaktuami. Ilaan kanjugisruñaqanagu ihiga isiqsivini. 17 Rome-mun tikipqauraqami pakkiutiniñaan paqilgatañña amnunaglaan. 18 Agaayyutimtuq nagligillañña iñugliuñ taivrumani uvluani atanniivium. Ilipsi ilisimallapiagiksi atqunaq ilaanun savautikiga Ephesus-mi.

2

Christ Jesus-ñum Anuyaktillautaña

1 Ilvich, igñiin, sanjivigigumagiñ iluaqcutaa Christ Jesus-ñum. 2 Uqallich tusraakkatin uvanñiñ uqautigi'apkich sivugaatni iñugiaktuat ilisimarit qaaniqsitchumigitin iñunñun ilisautritlaruanun ataniktuuq. 3 Iglutuuglugu nagliksaañña anujiksran qanutitanaitchuatun anuyaktaatun Christ Jesus-ñum. 4 Anuyakti anuyaktauhigimiñi illakkattaagusrimmataitchuq iñuuniañña iñugruagimiñun, aglaan ilaan quyaliummatiqagagigaa qaukhigikkani tiliuqtigiplugu. 5 Suli aqpaliutraqti aqpaliutrañña akimalguitchuq kisianik tupiksriuguni maligutaksranik. 6 Suli nautchiiri sakuuktuq piñña qaaqtuksrauraqtuq nauruaniñ katitchiñña. 7 Tamatkua uqautitka isrummatigikkich, takku Atanguruam ikayugisigaatin kanjisiñña anajigun supayaat.

8 Itqagiuñ Jesus Christ anipchakkauruq tuquñña, kanjigvigaqtuq David-mik, quliaqtuagikkaptun tusraayugaallautamik. 9 Uvvatakku uqaqalhapkun tusraayugaallautamik nagliksaaqtitauruñña suli pituqakkauruñña liilaa savvaqukkataqti. Aglaan Agaayyutim uqalha piñña ilutaitchuq. 10 Taatnaqñña iglutugiga suapayaq Agaayyutim piksraqtaani piqutigiplugich, ilinittuuq anniqsukkautquplugich Christ Jesus-kun iñuutquplugillu isruitchuami kamanautaani. 11 Uvvauna ilumutuuruq nipliun,

Uvagut tuquqataugupta Ilaagun
iñuutqikkisipmiugut Ilaagun.

12 Uvagut iglutuisiñña iñugupta
anjalatchiqataugisipmiugut Ilaagun.

Uvagut Ilaa piilaagiguptigu,
Ilaantuuq piilaagigisipmigaatigut.

13 Tuniqsimmatriniŋitchugutunniin
Ilaa tuniqsimmatriraqtuq,
takku piilaagiyumiŋaitchuq inmiŋik.

Savakti Ihuagikkauruaq

14 Itqaaqtuutigumigitin iŋuktin tamarrumuuna,
suli ilumutuuruamik algaqsullapiaglughich Agaayyutim
sivugaani anuyautiqaqunŋillughich nipliutitigun. Taatnasriq
ikayuutaunŋitchuq iŋunun tusraaruanun, aglaan
ukpiqqutaiŋutauraqtuq. 15 Pisuqtılaaqni piŋŋaktaŋiniaŋlugu
ihuagikkauŋiq Agaayyutim qinŋanani atrilugu savakti
kannusruutaitchuaq savaagmigun, nalautlugu ilisautriruaq
uqaŋhanik Agaayyutim ilumutuulhan. 16 Uqaqatiginagich
agaayyiaqtailaat iŋuich kinnauruat uqaqamin. Taatnasriq
unurrutauruq ayuuqtaaliksranaŋatnun iŋuich Agaayyutmiŋ.
17 Taatnatchich ilisauttutaat atriqaqtuq killigruamik
nunuuqtuaqlugu uviŋga timim cancer-tun. Malguk
taatnatchik ilisautrik Hymenaeus-lu Philetus-lu. 18 Taapkuak
ukpiqsrisaighutik, ukpiqqutaiqsitchiruk ilanitŋik ukpiqtuat
nipiqaŋigmikkun anŋitqihiksraŋput atuumaaninŋiplugu.
19 Aglaan tunjaviksriugana Agaayyutim ilumutuuruuq
atlanjuqtanŋitchuq. Taatnaqhuni aglaksimaaqtuq, itna,
“Atanŋuruam ilisimagai tamatkua Ilaan pigikkani,” suli
itna, “Kisupayaaq nipiqaŋumi Atanŋuruamun piginiluni
killuliqisruisuksrauruq.” 20 Tupiq aniruaq piqaŋaqtuq
puggutanik utkusriŋŋik atlakaagiiŋik. Ilaŋich pilianuraqtut
maninmiŋ qatiqtaamiŋ naagaqaa kaviqsaamiŋ, atlat
suli qirunmiŋlu qikumiŋlu. Akisuruat utkusiich
puggatallu atuqlughich tuyugmiaqaqamin kisanik aasriin
akiiŋŋiqsrat ataramik atuqlughich ilanich suaqluqaŋvigiplughich.
21 Taatnatuntuuq kiŋapayaaq iŋuk salummaqtitchumi
iluqaaniŋ killugmiŋ atukkaugisiruq kamaginaqtuamun,
takku ipqiqsitaugisiruq aasriin qaukian atutlalugu,
itqanaigusrimaaglugu atuliksrani savaallautapayaamun.

22 Nutaulhum kimmutai qimaummiugaqtaksraŋigitin,
aglaan piŋŋaktaŋiniaŋlugu nalaunjaruaŋiq, ukpiqsrighiq,
piqpaktaq suli qinuiŋŋaq, tapiŋugutin tamatkununa ilumun
tuqluŋaqtuanun Agaayyutmun ikayuquplutin. 23 Aglaan uqak-
sraqtutiqasruŋaqasri kinnaqtun nalukkapsigun. Ilisimagin
taatnatchim isruqaŋaŋilha uqaallatragimik. 24 Agaayyutim
savaktaa uqaalaruksraunŋitchuq. Ilaa ihuaqqutriruksrauruq
iluqaitŋik, nakuuluni suli anuqsruluni ilisautrinuluni,
25 agganaiŋluni nalguqsruiyumi iglugirimiŋik. Itpiaqtuq
Agaayyutim mumigviqaqtitchihiksraŋanun ilitchuqsriŋutin

ilumutuuruamik. ²⁶ Aasrii qauḡrimmatinitqin̄niaqsut kan̄iqsiaqatq̄iḡkun, annagutin̄ nigatchian̄aniñ Tuunḡaum, tigugaluaḡḡkani tupigitq̄upluni.

3

Uvlut Aqulliich

¹ Aglaan kan̄iqsisriun̄ una. Aqulliḡnī uvluni sakiqn̄agutin̄ il̄iñiaqtut. ² Iñuich il̄itl̄ukkisirut in̄miknuḡhiñaq, pisugruaḡutin̄igutin̄, uqavil̄igutin̄, arguan̄asriḡutin̄, uqaḡniḡl̄ul̄igutin̄, tupiktaigutin̄ an̄ayuqaamiknik, quyyataigutin̄, ukpiqsr̄isaigutin̄, ³ il̄uaqqutrisaigutin̄, il̄un̄ḡukkutaigutin̄, saglutusriḡutin̄, tatamnaqs̄il̄utin̄, suli iq̄siñaq̄sil̄utin̄, il̄in̄jisa nakuuruaq uumigiliutil̄ugu, ⁴ il̄in̄jich ataaguutitauḡuḡutin̄, isrumamikni sivotmuusruusriḡutin̄, suunasrugiliutillapiaḡutin̄, quviasruḡnīallitlugutin̄ agaayyutiqaḡiksramikniñ, ⁵ ukpiḡusriq q̄iñiḡnautiḡil̄hiñaḡnīaliḡl̄ugu, aglaan ayaksimap̄mill̄aan il̄umutuuruuq. Taatnatchiñiñ iñun̄niñ piisimaḡumuutin. ⁶ Taatnatchich il̄an̄jich siñiqsr̄aḡimiktigun payariraqtut piyaruanik aḡnanik pigiil̄ill̄apiaqtuanik suli iḡliḡutikkaul̄iqsuanik qanusripayaatigun kimmutil̄igun. ⁷ Taatnatchich aḡnat il̄iñiñiuraḡnīallaḡmiñ ataramik il̄itchuqsrīanit̄l̄aiqsuat il̄umutuuh̄iḡmik. ⁸ Taipchuak Jannes-lu Jambres-lu akil̄il̄iutipmatun Moses-mun, taatnatuntuuq taipchua iñuich akil̄il̄iupmiut il̄umutuuruamun, isrummatin̄jich pigiil̄ipl̄utin̄, ukpiqsr̄in̄ḡualiqhut̄in̄ Agaayyutikun. ⁹ Aglaan taatnatchich ayuḡumiñait̄chut, takku kisupayaam kan̄iqsimaiḡhat q̄iñiḡisigaat, ipchun̄naktuntuuq Jannes-lu Jambres-lu pipmatun.

Iḡisauttutit Aqulliich

¹⁰ Aglaan il̄vich mal̄iḡuakkaḡiḡiñ il̄isauttutiga, qanusriul̄iḡa, suli piyumatiga iñuuh̄iḡmi. Tuvraḡnīakkaḡiḡiñ ukpiqsr̄iḡiḡa, anuqsruḡiḡa, piq̄pakaḡa, suli iḡlutuñiḡiḡa, ¹¹ piyuaqsiul̄iḡa, suli naglik̄saaqsiul̄iḡa ukpiqsr̄iḡhapkun. Iḡisimaanik̄kiñ iluqaan atuummiruq uvaḡnun Antioch-mi, Iconium-mil̄u, suli Lystra-mi, tatamnaqs̄ipl̄ugu naglik̄saaqsiul̄iq iḡlutukkaḡa. Aglaan tamatkunak̄ḡa iluqait̄niñ Atanguruam annautikkaḡiḡaḡa. ¹² Iñuich agaayyutikuaḡuktuapayaat Christ Jesus-mi piqataulutin̄ piyuaqsiuḡisirut. ¹³ Tamatkuali killukuaqtuat pin̄ḡuaqtit pigiil̄itmugutin̄ kinnit̄ñiḡkun atlanik, suli kinnil̄utin̄ in̄miknun. ¹⁴ Aglaan il̄vich il̄isauttusriaḡianikkan il̄umutuuruuq payan̄aiḡl̄ugu sivotmuutigumiḡiñ. Iḡisimagiñ kisuniñ il̄isauttusriaḡiḡihagun, ¹⁵ suli il̄isauttusriaḡimaḡhatigun il̄aalugruuh̄iqniñaglaan Agaayyutim uqal̄hi. Tamatkua kan̄iqsipchaḡhiñaugaatin anniqsuqt̄il̄iḡmun ukpiqsr̄iḡkun

Christ Jesus-kun. ¹⁶ Uvvatakkun uqalipayaaq Agaayyutim Makpigaanani ittuq ilaan anigniliutaagun, suli anniqsuutauruq ilisautriruni, iniqtigiruni, nalguqsuiruni, suli algaqsuiruni nalaunnaruahksramun, ¹⁷ inugli agaayyutikuaqtuag naamasrip!ugu paqnamallautlasrip!ugu qanusripayaamun savaallautamun.

4

¹ Tiligikpiñ sivugaani Agaayyutim suli Christ Jesus-
num Atanniiruksrauruam inupayaanik inukuuranik
unniiñ tuqunaruanik, suli piquatigiplugu aggitqiliksranalu
anjaayugautaalun: ² tilillapiagikpiñ quliaqtuagitquplugu
tusraayugaallataq, uqaginiapiaglugu piviksranagan
naagaqaa piviksraitmatun innaan, ilitchuqipkañniutigilugu,
algaqsruutigilugu, pitchuksaagutigilugu, suli anuqsruhipayaakun
ilisauttutigilugu. ³ Uvvatakkun piviksraq tikiumagisiruq
inuich naalagnisungiliksranat ilumutuuruamun ilisauttutmun,
igligutluligutin inmin pisuhigmikkun, katitchiñialigutin
ilisautriksragmiknik tusraasrukkahñiñagmiktigun. ⁴ Ilinich
naalagnitlukkummataigutin Agaayyutim ilumutuulhanun,
aglaan naalagulitlugugich utuqqaqtat unipchaaliat.
⁵ Ilvilliasriñ qaugrimmaagiksuksraurutin qanusripayaami
irviqanñaqapich, iglutuglugu nagliksaaqsiuq, quliaqtuagilugu
tusraayugaallataq, suli tanig!ugu savaaksrapayaana
savaktaan Agaayyutim.

⁶ Uvanaliuvva tikiummigiga tuqqutauhksrağa Agaayyutmik
piqusriğ!una. Aullakksrağa marrumakña inuuhigmiñ tikium-
miruq. ⁷ Atri!ugu aqpaliutraqtin nunitchiruaq, uvanaptuuq
inuulhamni ukpiqsriğ!u Agaayyutikun pigituiñagiga. ⁸ Pakma
akiññaktaksrağma niaqugutiksranan nalaunnaruahum taqqi-
gaana, Agaayyutim nalaunnaruam Atangum qaisana uvanun
taivrumani uvlumi, uvanuñhiñaugitchuaq aglaan iluqaitñun
aggitqiliksrananik inugruuqtuanun.

Uqauttutai Timothy-mun

⁹ Uggisigilugu utlakkumigikma. ¹⁰ Uvvatakkun Demas-
num marrumina nunamik kimmutiqatluliqhuni unitchaana.
Thessalonica-mun aullaqtuq, Crescens-li Galatia-mun,
Titus-aasrii Dalmatia-mun. ¹¹ Kisimi Luke-num nayugana.
Tuvaatigiyumigiñ Mark ikayuqtiksrağa savaakun.
¹² Tychicus-li tuyugigiga Ephesus-mun. ¹³ Qakugu aggiaqsiyu-
vich saagağumigiñ quppigağa unisağa Troas-mi Carpus-
mun, makpigaatlu suvaluk qisinqiñ piliugat aglaktuğvitka.
¹⁴ Alexander-m savviuqtim atqunaq navianniuqtitkaana.
Atangum utiqtitvivigisigaa atniutaigun. ¹⁵ Ilvittuuq
qaunakkutiqağumuutin ilaagan, takku ihuaksriñgillapialikun

akilliqsugai uqauttutivut. ¹⁶ Sivuganjiutiqaallamni Rome-
 num anjalatainun tapqitchuna, iluqatin unitchaata. Agaayyutimtuq
 akitnautailanianiagligich taipchua. ¹⁷ Aglaan Atangum nayuquna
 sayyiqsugana uqautigianitlasrip!ugu inunai!ugu iluqatin
 Jew-nungitchuat tusraarakranat. Uvuna annautikkauruna
 tuqqutauviksragaluamni. ¹⁸ Suli Atanguruam annautiniagana
 iluqaani pigiitchuami, annautiluna pakmaniittuamun
 anaayuqautmiun. Nangaun illi ilaanun qanavak
 isruilaamun. Amen!

Aqulliich Ilammiugutit

¹⁹ Tuyuqtuna ihuaqqutmik Prisca-mun suli Aquila-
 mun, suli tupiqatainun Onesiphorus-num. ²⁰ Erastus
 Corinth-mi ittuiñaqtuq, suli unitchiga Trophimus
 Miletus-mun atniñaliqman. ²¹ Aggilaugniuragumuutin
 ukiugraguqtitnagu. Eubulus-num Pudens-lu Linus-lu suli
 Claudia-m nayaanagaatin, atlallu aniqatiut.

²² Atanguruamtuq piqasriqsuglisin irrutchipkun. Agaayyutimtuq
 ihuaqqutilisi.

Paul-ŋum Tuyuutai Titus-mun

¹ Tuyuutit ukua aggiqsut Paul-miñ savaktaaniñ Agaayyutim, uqqiraqtigiplugu Jesus Christ-ŋum. Agaayyutim piksraqtaagigaana ikayuquplugich ilaan iñuksraqtaani ukpiliquplugich suli iñisauttutiqağlugich iñumutuunğagun ukpigusripta, ² tunŋaviqaqtuakun niğiuqaqalikun isruitchuamik iñuuliğmik. Agaayyutim saglutlaitchuam akiqsruğniğaatigut taavrumiña iñuuliğmik sivuani aullağniñhan piviksrauruam. ³ Aasrii nalaullapiaqługu piviksraq sagviğaa taamna tusraayugaagiksuağmigun. Taatnaqtuksraquqłuna savaak-sritchaana, uvañaasrii uqağiplugu tillisaagun Agaayyutim Anniqsuqtipta. ⁴ Titus, aglaktuña ilipnun iğñaurapiamnun ukpiqsriñikun piqatigikkamnun. Agaayyutimtuq Aapauruam suli Christ Jesus Anniqsuqtipta iħuaqqtikun qiñuiñiñiqsimaagumigaatin.

Titus-ŋum Savaaŋa Crete-mi

⁵ Uvaña unitchikpiñ Crete-mun iħuaqsruquplugich sut iħuaqsrugaksrauruat taamani, suli nalunaiqsitquplutin ukpiqtuanjuruat qaukħiksrañitñik nunaacqipayaani. Tillisitka itqağilugich, ⁶ qaukħiksraqtaanjuruuq patchisaitchuksrauruq, anjun atatchimik iħaqatiqağuni, suli qitunğai ukpiqsriñulutiñ uqautausruñaqatiñ pitchiğiñilugich tupiktaiñikun. ⁷ Uqaqtiksraqtaaq Agaayyutim savaaŋanik aňalatchiruksrauplugu patchisaitchuksrauruq, pisuliğmigausruñaqani, uumitchaktanğiguni unniñ imiliğaqtausruñaqani, qinnaktarusuñaqani unniñ killukun piqağugruasuñaqani. ⁸ Ilaa tukkuğinñaqsuksrauruq, piqpaksriñuluni nakuuruamik, inmiñun aňalalğuluni, nalaunjaluni, ipqilluni, suli alğaaqsruutmik tuvrairuajuluni. ⁹ Uqaqtiksraqtaam payanairvigiraksraqigaa uqauttutini ukpigiraksrauruuq suli iviqtisrimaaqtuuaq iñisauttutmun. Taatna ilitqusriqağumi ilaa pitchuksaağilugisiruq atlanik iñumutuuruakun iñisauttutikun, suli qiñiqtılugisisyaa tanjiliqquataat akilñiiruat uqağimun.

¹⁰ Uvvatakkun iñugiaktut tupiguutaitchuat iñuich kinnitñikhutiñ atlanik nipiqağimikkun kinniqikikun, suvaluk taapkua iñisautriruat iñuk nalunaitñutchiqsuksrauplugu annautrauniacpan. ¹¹ Iñisauttutaat nutqaqtitaksraqipiagiñ, takku ilinisa akasrimagaich anayuaağiich iñisautriñimikkun iñisauttutiginğilaaksraqmiknik killukun piqağugruaqhutiñ. ¹² Crete-tağmiut iñanat sivuniksriqiraat nipliğniqsuq, Crete-tağmiurguuq ataramik sagluturuanuniplugich, niğrugaaqłuktun

inniplugich, suli iqiasruuplutiñ nigítlaturañuplugich. ¹³ Aasrii taamna nipliun ilumutuupluni. Taatnağlugich ilualiksrañatnun ilvich iñiqtiğumigitin ipiksılıgu, ilinılli sayakturuamik ukpiğusriñikkumuut, ¹⁴ itlungiğutiñ Jew-nuruat unipchaalianitñunlu ilisauttutaatnunlu suli iñuich tillisaatnun, ayyairuat ilumutuuhıgmik. ¹⁵ Supayaaq ipqitchuq iñuñni ipqitchumaruani, aglaan ipqitchuanitchuq tamatkunani qaayuğnaqtuani suli ukpiqsriñğitchuani, takku ilinısa isrummatinıch suli qauğrimmaağıutillautanıch qaayuğnaqsianiksimplutiñ. ¹⁶ Ilinıch ilitchuqsrimanigaluaqhutiñ Agaayyutmik, aglaan iñuuniałhata piılaağıgaa, ilinıch uumiktanikhutiñ, tupiktaiqhutiñ, iñiqtaqağumiñaiqhutiñ nakuuruamik.

2

Nalaunñaruat İlisauttit

¹ Aglaan ilvich ilisauttutigiraksrağıgıñ ilisauttutiksraq ilumutuurautigun uqañıqtigun. ² Uqautilugich utuqqanaağıuqtuat anıtit qauğrimmaağıqulugich, isrumaugalgulutiñ, ilinıtñik anıalalgusritqulugich. İlumutuğıgutiñ ukpiqsriñıgmikkun, piqpaktağmikkun, suli igıluıilgusriñıgmiktigun. ³ Taatnatuntuuq uqautilugich utuqqanaağıuqtuat ağnat ukpiqtuam irrusrianik piqaqulugich, sagluturuañutqunğillugich, naagaqaa tigutar-riutitqunğillugich taanñağmun, ilisautritqulugich nakuuruakun, ⁴ atriraksrallautagıgutiñ nutautluktuanun ağnanun piqpaksriñiksrañatigun ilaqatiumiknik suli qıtunğıgmiknik, ⁵ inımnun anıalalgusriłutiñ ipqıłıkun suli ilaqatausruqsıłutiñ kiñunıgmi, tupiqsritılasriłutiñ anıutiumiknik. Agaayyutimli uqałha iñuich suunıllağınğitchumıgaa. ⁶ Taatnatuntuuq pitchuksağlugich nukatpiat anıalallautaliksrañatnun inımnik. ⁷ İlvıllu supayaaıgıun atriraksrallautagıgutiñ savaallautakun. İlumutuğıllapiagıutin suli piyummatıqağıutin ilisautriñıqni. ⁸ Uqautriłutiñ nağğıksruğnağumiñaitchuakun, akıllıliqsuqtitin kanıusrutılasriługich, piğiitchuakun nipiksraıłutiñ uvaptigun. ⁹ Uqautilugich savaktaağrıuch tupiksritqulugich anıayuqağmıknik suli quyalığugich sukupayaaq. İlinıch kiumaklıqsuksraunğitchut ¹⁰ unniıñ tiglıktuğvıgiraksrağınğitchaıch. Aglaan ataramik urriqsuqtaksrağıgaa nakuuıqtiñ suli qanıtıtanıñıqtiñ kamagıkkauñksrañanun ilisauttitim Agaayyutikun Anııqsuqtiptigun surağalıpayaagmıknı.

¹¹ Uvatakku Agaayyutim ilıuaqquaa ilısımanaqsıruq iñıupayaaat anııqsulıksrañatnun. ¹² Taavrumuuna ilıuaqquıtmıgun Agaayyutim ilısautıgaaıgut agaayyutailıaakuaqunğitłuta

suli nunakuahum kimmutaaguaqungitluta, iñuutqupluta uvaptiknik anjalagusiluta, nalaunjaluta, agaayyutiqağuta pakma uumani nunami, ¹³ taqqiļlaptikni quvianaqtuamun uvluanun niğiuğağikkapta, kamanautaa kamañaqtuam Agaayyutipta Anniqsuqtipta Jesus Christ-ñum sagviqpan. ¹⁴ Ilaa qaitchuaq inmiñik piqutigipluta, annautisraqhuta pigiitchuapayaamiñ suli pigiagutitqupluta inmiñuñhiñaq, ipqiguta, piyummatiniguta nakuuruakun. ¹⁵ Tamatkua ilisauttutigiyumigitin, atuğlugich anjalatchiñiqni, pitchuk-saagihiqni suli alğaqsruļhatni tusraarivich. Nalliatnun-unniñ piinillagipkasruñaqnak.

3

Ukpiqtuam Agaayyutikuağialiksraña

¹ Itqaaqtuutilugich iñugikkatin maligutchiļiksrañatigun anjalatinik suli qaukļiğñik, tupiksriļikun ilinjitñik, itqanair-rutitqulugu savaallautapayaaq. ² Uqautilugich pigiilakun uqautiksritqunğıllugich, aglaan qiñuiyusrimaaglugich, ilauraaqnağlugich, suli ataramik aggañairrutriļikun irrutriqulugich iñupayaanik. ³ Uvvaptuuqtakku qañikkaptikni kinniqluta, tupiktaitluta, nalaunñaisimarugut, savaksiqsimaplugu kimiksriļiq quvianağikkanigun killuum qanusripayaatigun, iñuuniaqhuta uumiktakun suli siqñaktakun uumikkutipluta avatmun. ⁴ Aglaan Agaayyutim Anniqsuqtipta aggiqami piqpakrsriļiğmigun suli ihuaqqutriļiğmigun anniqsuğaatigut. ⁵ Uvagut savaaqallautahaptiguunğıtchuaq aglaan ilaan nagliksriļiğmigun anitqiksitkaatigut salummakkaukapta imiğmik aasriñ Ipqitchuakun Irrutchikun qaitchipluta nutaamik iñuuliğmik. ⁶ Uvvatakku Agaayyutim agliplugu qaitchigaatigut Ipqitchuamik Irrutchimik, uumuuna Jesus Christ-kun Anniqsuqtiptigun, ⁷ taavrumuuna ihuaqputaagun uvagut nalaunñasripkaqhuta Agaayyutmi, suli piññaktaagilugu isruitchuaq iñuuliq niğiuğağikkaput.

⁸ Tarra taamna ilumutuuruuq nipliun. Uvaña ataramik uqaqugikpiñ tamarrumuuna nalupqisruutaigutin, iñuilli ukpiqsriuat Agaayyutmik ataramik kipigiyumuut piviqaqtikksrañagun savaallautam. Taatnatchich savaallautat nalaunñarut suli ikayuutiksraurut iñuñni.

⁹ Aglaan piisimaagvigilugu isilğaiļikun uqaksraqtuļiq, immakñaqtatigun atiqtigun kanñiuliq, aivvatraliq, suli akimaniutrahğmiñ maliguksratigun qaisauruatigun Moses-kun. Tamatkua ikayuutaunğıtchut unniñ pitluktuanğitçhut.

¹⁰ Malğugugluguunniñ alğaqsruutiqağumiğni iñuk akatchiruaq avgumaliğmik ilamiñi, suqutigitqisruñaqnaqu malinñugutillanğıtpan. ¹¹ Uvvatakku ilisimağni taatnasriq iñuk

ihuaqsruutaungitchuq suli killuqsautaiñ kanjicsimapkağagığaat nalaungihagun.

Iisauttutit Aqulliich

¹² Qakugu tuyugiyupku Artemas naagaqaa Tychicus ilipnun, utlallaksapiağumigikma Nikopolis-mun, takku sivuniqaqtuņa ukiisukluņa tarani. ¹³ Ikayugniallapiağumiikkiñ Zenas, maliğutaksraliqirilu suli Apollos aullağniałhakni iglaułiksrağmiknun, suli supayaamik inuņaiyallapiağlugik.

¹⁴ Iisautilugich iñugikkavut piviqagtitchiłiksraņatigun savaallautamik, aasiñ piqaqtitchiłutin atlat inugikkaņitñik iqaisruktuasruņaqatin.

¹⁵ Iluqağmiņ piqasriqsuqtima nayaaññağatin. Nayaaññaqmigivut ukpiqtuaqatiuvut. Agaayyutim ihuaqutaan iluqasri nayugumigaasri.

Paul-ŋum Tuyuutai Philemon-mun

¹ Uvaŋa Paul tigutaanuruaŋa piqutigiplugu Jesus Christ, aasriiŋ Timothy aniqatigikkaqput uvamniittuq-tuuq. Aglaktuŋa uumiŋa tuyuutmik Philemon-mun piqpagikkamnun savaqatigikkamnun, ² suli Apphia-munlu piqpagikkaptiknun Archippus-munlu anuyyiuqtauqatiptiknun, ukpiqtuanuruanunlu katisruuruanun tupipnun. ³ Uvvaatuq Agaayyutim Aapagikkapta Atanguruamlu Jesus Christ-ŋum ihuaqqutiqaqlisi tutqiutiqaqtillusilu.

Philemon-ŋum Piqaksriħhalu Ukpiqsriħhalu

⁴ Quyagiga Agaayyutiga itqaģiplutin iniqsruqama, ⁵ tusraapluna piqpaksrisilaapnik iluqaitŋik Agaayyutim iŋuiŋik suli ukpiqsrisilaapnik Ataniģikkaptiknik Jesus. ⁶ Piqatigiilqput ilipsitŋi ukpiqsriruanuruaŋa ni piģuqtuksrauruq ilitchuģitlasrilusri ikayuutipayaanik pigikkapsitŋik Christ Jesus-mi. ⁷ Aniqatmaan, quviatchaigikma arautiqaqħuŋalu piqpakkuŋitħapku, atakkii ilisimagiga quviatchaiħhiŋ iluqaitŋik Agaayyutim iŋuiŋik.

Paul-ŋum Iniqsruutigaa Onesimus

⁸ Taatnamik inigvigillagukkikpiŋ sumik piraksrapiŋik tiliħhiŋaugaluaqħutin, aniqatigiŋiplutin Christ-mi. ⁹ Uvvasuli Christ-ŋum piqaksriħhagun tilisunģitchikpiŋ, aglaan uvaŋa anayuuqaqtuami, isiqtaupluna pisigiŋiplugu Jesus Christ inigvigisrukkikpiŋ. ¹⁰ Tarra iniqsruģikpiŋ pigiŋiplugu Onesimus iģŋiģiliutikkaģa ukpiqsriŋiliman Christ-mik qiliqsimaħhamni pituutani. ¹¹ Taimma qaaglaanimħa ikayuutaunģitchaluaqtuq ilipnun. Aglaan pakma ikayuqtigiŋuqtuq ilipnunlu uvaŋnunlu. ¹² Utiģmun tuyuģisraaqsigiga. Akuqtullanģiaģumagiŋ irrusriŋiģutilugu uvamnik liilaa pipmatun. ¹³ Nayuqtigisrukkaluagiģa uvaŋni illugu. Savautinayaģaana iniksraģaluapni qiliqsimaħhamni piqutigiplugu tusraayugaagiģsuaq. ¹⁴ Aglaan suyumiŋaiŋiaqtuŋa apiqsruŋlakkaluqnak. Nakuurualiqiŋiŋ piyummatigillapiagiģlugu nunuripkasruŋaqnak uvaŋnun.

¹⁵ Taatnaqħuni aullaummiuraallaguknaģniqsuq ilipniŋ, ilipnun utitlasripluni iŋiģlugu. ¹⁶ Uvakuŋaniŋaglaan savaktaaģruuħhiŋaunģiqsuq ilipnun aglaan nakuqsiŋlaktuq savaktaaģruŋmiŋ. Onesimus ukpiqsriaqsiķami Christ-mik piqpaknaqsiŋuq aniqatigiŋiutiŋipluni uvaŋnun aglaan pitlukuģuunniŋiŋ ilipnun, takku Agaayyutim pigiliutiŋmiģaa iliptuntuuq. ¹⁷ Isrummatigiģupŋa piqatnaagiŋiaģluna,

pağlayumagiñ utiqpan uvaktun ililugu. ¹⁸ Suli qitkutiksriñiqpan suurapnik taimani qimakami suli niggiuqsrumaqaqpatin akiilliutiyumagiñ uvamnun. ¹⁹ Uvva aglaktuņa argamnik itna, Uvaņa Paul akiligñiapiagiñ. Itqaaqtuutingitchikpiñ qanutun niggiuqsruutiqaqtılaaqlik uvamnun. ²⁰ Aniqatmaan, quyalisallaņniaņņa pisigilugu Ataniq, quviatchaksagluņa aniqatigipluņa Atanguruakun.

²¹ Aglaktuņa uumiņa ilipnun nalupqigiñgitlugu tupiksrisuulhiñ ilisimagaluņņaan savaaqatluņniałhiñ iniqsruagiñkamniñ. ²² Aasriipsuuq niğiugaqaqtuņa qiñitlasilgimnik ilipsitñik iniqsrułapsigun. Taatnaqhutun itqanaiyağumuutin iniksramnik.

Ilammiuğutit

²³ Epaphras-ņum tigutaanjuqatigikkağma pisigiplugu Christ Jesus tuyuğaaatin nayaanğamiñik. ²⁴ Mark-ņumlu, Aristarchus-ņumlu, Demas-ņumlu, Luke-ņumlu savaqatiuma tuyuqmigaatin nayaanņanik. ²⁵ Uvvatuq ihuaqqutrisaan Atannapta Jesus Christ-ņum irvigiliuņ irrusriqsi.

Tuyuun Hebrew-ᵐuruanun

Agaayyutim Uqaᵗha Uqaqtigiplugu Igñiñi

¹ Injilgaanima Agaayyun uqaqtuq sivulliaptiknun sivuniksriqiritigun akulaiqᵗugu atlakaagiikᵗugich.
² Aglaanpakma makunani aqulligñi uvluni Agaayyutim uqautigaaᵗigut Igñigmigun, nalunaiqsagmigun paitchak-taaquplugu supayaanik, aasriiñ ilaagun iñignikkani nuna.
³ Agaayyutim kamanautaa qiñignaitchuq. Aglaanpakma kamanaun qausaiñaqtuq Igñiguruakun Agaayyutillapiatun itluni. Igñiguruam tigummiugagaa supayaaq uqaiᵗmigun sanᵗiqatᵗuatigun. Piinjanikamigich iñuich killuqsautaat, aquvinniqsuq taliqᵗpianun kamañaᵗnqsram pakmani.

Igñiq Kamanatluktuq Isaᵗuliᵗmiñ

⁴ Taatnaqhuni kamanatluksipluni israᵗuliᵗniñ Agaayyutim atchiᵗñigaa kamanatluktuamik atigmik ilinisa atinᵗiñiñ.
⁵ Atakkii Agaayyutim nalliatunniiñ israᵗulgich nipliutisrimaitchaa, itna,
 “Ilvich Igñigigikpiñ.

Uvlupak nalupqinaigikpiñ igñigiplutin takkuatni
 iñupayaat.” *Psalm 2:7*

Naagasuli itnaqsimaitchuq israᵗuliᵗmun,
 “Aapaugisiruᵗa ilaanun aasrii uvaᵗa Igñigilugu.” *2 Samuel 7:14; 1 Chronicles 17:13*

⁶ Aasriipsuuq, tuyuᵗiyasripmagu Igñiguruuq aᵗalatiqatini iñuᵗnun marrumani nunami nipliᵗñiqsuq, itna,
 “Iluqatiᵗ Agaayyutim israᵗulgiñ purvigilitruᵗ.” *Deuteronomy 32:43*

⁷ Suli uqautigigai israᵗulgich, itna,
 “Israᵗulgich anuᵗiguᵗtinnigai,
 savaktiniasriiñ ikualaruaguᵗtitlugich.” *Psalm 104:4*

⁸ Aglaan Igñiguruamun uqaqtuq,
 “Agaayyuuun, aᵗalatchiraugisirutin taimuᵗa.
 Aᵗalatkisigiñ aᵗaayuqautiiñ nalaunᵗakikun.

⁹ Quviagigiñ nalaunᵗaruaiᵗ aasrii uumigiplugu
 nalaunᵗaitchuaiᵗ.

Taatnaqhuni Atangum, Agaayyutvich, piksraqtaagigaatin qaitchiᵗplutin pitᵗuktuamik kamakᵗutmiglu quvianamiglu tamatkunakᵗapayaaq piqatipniñ.”
Psalm 45:6-7

¹⁰ Itnasuli uqaqtuq ilaagun,
 “Ataniiq, aullaᵗniisaqqaagataᵗigmi iñigiñ nunalu qilaglu argapnik.

- 11 Tamatkua piungigñiaqtut, aglaan ilvich itchagataqtutin.
 Iluqatin tamatkua utuqqagugñiaqtut
 aasriiñ atnuḡaaluktun suungigutin.
- 12 Uligaatun imuniagitin
 aasrii simmigutin atnuḡaaluktun.
 Aglaan ilvich atlanḡugumiñaitchutin
 suli ukiutin isrukhitçhumiñaitchut.” *Psalm 102:25-27*
- 13 Aasrii nalliatnun israḡulgich uqautriḷlaksimaitçhuq itna,
 “Aqvittin taliqpinma tunjaani aḡalatchiqasiutilutinaasrii uvam-
 nik
 akiilḷlapiagñiaḷhatnunaḡlaan iluqaitnik uumigirivich.”
Psalm 110:1
- 14 Israḡulgich savaktaulhiñaqtut irrusriuplutin. Tiliraurut
 ikayuquplugich tamatkua annautrauniaqtuanik.

2

Kamanaqtuaq Anniqsugiaq

1 Qiñigikput Igñiguruam kamanatlulḷha israḡulinñiñ. Taat-
 naḡuta piliqipiaqtuksraurugut qaunatchiagiglugich tusraakkavut.
 Tupigiguptigik tamatkua taggivaḡtagumiñaitchugut
 ilumutuuruamiñ. 2 Uqalipayaaq israḡulgich uqautigikkaḡat
 payaḡaitçhuanuruq. Aasriiñ kiḡapayaaq navguiruaq
 maligutaksramik tupiksriñgitḷunilu nalliusriaqagisiruq
 anasriñḡuqsautmik. 3 Taatniitpan qanuḡuta annaḡniaqpisa
 anasiñḡuqsagviksraptikniñ suksraḡingitchuptigu anniqsugiaq?
 Atangum Jesus uqautigiqqaagaa taamna anniqsugiaq. Aasriiñ
 tamatkua tusraaqqaaqtuat uqaligmik qaaniqsitkaat nalupqi-
 naiçlugu uvaptiknun ilumutuuniplugu. 4 Agaayyutimtuuq
 ilisimapakḡniḡai atlakaagḡisigun quviqnaqhutin savaatigun,
 suli Ipqitchuam Irrutchim aatchuutaigun pisuligmigun.

Sivulliuqtaat Anniqsukkauruat

5 Aasriiñ Agaayyutim piksraḡtaagñigitchai israḡulgich
 aḡalatiḡsraulugich nunami tikitchaḡumaruami. Taamna
 uqautigigikput. 6 Aglaan Agaayyutim uqalḷhane aglausimaruq,
 itna,

“Agaayyuun, suvaata isrummatigitlaniqpiun iñulhiñaq?

Naagaunniñ suvaata qaunagitlaniqpiun iñuum igñiḡa?

7 Sivikitchuami kamanaitḷuktitauraallakkaluqçlugu israḡulinñiñ,
 niaquusriḡiḡiñ kamanautmik kamakçutmiglu,

8 suli inillakkiñ aḡalataḡitlasriplugu supayaaq.” *Psalm*

8:4-6

Taamna uqaliq uqautigigaluaqtitlugu Agaayyutmun
 inillaḡniplugu iñuk aḡalatchirauplugu supayaamik, pakma
 qiñingitchikputsuli iñuum aḡalatchitḷapiaqtillaḡa supayaamik.

9 Aglaali qiñigikput Jesus “sivikitchuami kamanaitḷullakçugu

israğulinñiñ.” Agaayyutim ihuaqutmigun tuqupkağniğaa pisigiplugich iñupayaat nanipayaaq. Taatnaqługu niaquusriğniğaa kamanautmik kamakktumiglu.

¹⁰ Agaayyutim anjalanniğai supayaat, suli supayaat sagviğniğaat kamanautaa. Aasriiñ nalauttuq Agaayyutmun naamasipkaqamiuñ iğni nagliksaalikun tikiutitquplugich iñugiaktuat iğniğich qılañmun. Taamna iğniq aullağniirigugniğaa anniqsugianatnun. ¹¹ Taamna ipqiqsitchiruaq iñuñnik Agaayyutmun suli tamatkua ipqiqsitauruat iluqatin aapaqagñiqsut atautchiiñamik. Taamna pisigiplugu Jesus-ñum kannugingitchaa taiyuliksranañ ukpiqsiruat aniqatiumiñik. ¹² Nipliqhuni Agaayyutmun, itna,

“İlitchuğipkautigigisigikpiñ aniqatiumnun;

nangagisigikpiñ akunğatni ukpiqtuanuruat.” *Psalm 22:22*

¹³ İtนาqhunisuli,

“Tunñavigigisigiga Ataniq.”

Isaiah 8:17

Sulipsuuq,

“Uvaniittuñ a ililgaani Agaayyutim qaisaniñi uvamnun.” *Isaiah 8:18*

¹⁴ Taapkua ililgaat timiqagtut auqaqhutinlu. Taatnatun ilaa iñuguqtuq timiqaghuni ilinjisitun. Tuqukami sannigutami timimigun piyaqqutlasriñiğaa tuqupkaitlaruaq iñuñnik, taamna tuunğaq. ¹⁵ Jesus-ñum annautisrağniğai tamatkua iñuich tigutaanuruat iñuuniqtutilaagmikni iqsiłhatigun tuquhigmik. ¹⁶ Atakkii Jesus-ñum isrumaaluutigingitchai israğulgich, aglaan ikayuğugai iñuich kiñuviağikkanı Abraham-ñum. ¹⁷ Taatnamik Jesus iliruksrauruq aniqatiunısun supayaakun. Taamna pisigiplugu ilunñuksripluni tuniqsimaruanupluni lu agaayuliqsiqpaguqtuq ilinjitñun. Jesus-ñum tuquhigmigun piigniğai iñuich killuqsautinich qiñuiqsitlugu Agaayyun. ¹⁸ Jesus ilaaptuuq nagliksaaqtuq uuktuaqsiukami. Taatnamik ikayuluniğai tamatkua ukpiqsiruat uuktuaqsiupmata ilaatun.

3

Jesus Kamanatluktuq Moses-miñ

¹ Aniqatiumaan, pigigaasri Agaayyutim. Qılañmuqugaasri. Taatnamik isrummatigiraksrağigiksi Jesus tilirauruaq Agaayyutmiñ, ilaaptuuq agaayuliqsiqpauruq ukpiğikkaqput payanaitlugu. ² Jesus tuniqsimmatriruq Agaayyutmun piksraqtaagirimñun atriplugu Moses-tuuq tuniqsimmatriruq Agaayyutim iluqaani tupqani savautrikami Agaayyutim iñuiñik. ³ Taamna iñuk nappairuaq tupigmik kamakkusriaqatluktuq tupigmiñ.

Taatnatuntuuq Jesus kamakkusriaqatluktuq Moses-miñ. Moses savautrillautagaluqaqtuq Agaayyutim iñuiñik Jesus savautrillautatluktuq. ⁴ Tupipayaaq nappairiqaqtuq, aglaali Agaayyutim sua iluqaan nappakkağigaa. ⁵ Moses-guuq tuniqsamaruq iluqaani tupqani Agaayyutim, aglaan savaktaulhiñaqhuni. Moses nipliqsamaruq sunik uqautauniaqtuanik sivuniksrani, [amiami Christ-mik]. ⁶ Aglaan Christ tuniqsamaruq igñigupluni aňalatchiruaq iluqaanik tupigmik. Iluqata ukpiqsirruani Agaayyutmik, uvagut tupigigaatigut Agaayyutim ukpiqsrisiqagupta niğiugaqaguptalu isruanunaglaan.

Minguiqsiagviiqaqtut Agaayyutim Iñui

- ⁷ Tarraasriiñ Ipqitchuaq Irrusriq uqaqtuq,
 “Uvluvak tusraayupsiuñ Agaayyutim nipaa,
⁸ siqquqsilaagnaqasigik isrummatigikkasri,
 taipchunatitun akilliliqsuiruatun Agaayyutmik
 uvlumi taivrumani suviksrailaami.”
- ⁹ Aapaapsi uuktuapiağatağaatña arguağipluña qinğigaluqağugich savaatka.
- ¹⁰ Taatnaqluña malğukipiani ukiuni uumitchautriruña taipchuniña iñuqatigiñik,
 aasriiñ uqaqluña, ‘Pigisupayaakkañat killuuruq.
 Kañiqsimaitchaat ilitqusriğa.’
- ¹¹ Tarra akiqsruqtuña uvañnun uumitchaħħamni, itna,
 ‘Isiqtitchumiñaitchitka nunamun akiqsruutigikkamnun
 ilinjitñun minguiqsiagvigitqukkamnun.’” *Psalm 95:7-11*
- ¹² Taamna Ipqitchuam Irrutchim uqağikkaña. Taatnamik qaunatqiağiutisitichi avatmun. Avallangitchumuusriñi iñuuruamiñ Agaayyutmiñ pisigilugu killuqsaun ukpiqqutailiğlu uummatipsitñi. ¹³ Aglaan pitchuk-sağutisritichi avatmun taiyuğnaññaansuli “Uvluvañmik” suli tusraatlanñapsi Agaayyutim nipaaniñkupiksritlanñapsilu. Tupiksriñgitchupsi nalliqsi siqquqsiviaqtuq ilaatni killuqsautmun sagluqipkağuni. ¹⁴ Takku iluqata pigigaatigut Christ-ñum ukpiqsimaauragnağupta ukpiqsriħħaptiktun aullağniñhaniñaglaan tuniqsimalutalu payañaiğuta isruanunaglaan. ¹⁵ Itnaqsamaruq,
 “Uvluvak tusraayupsiuñ Agaayyutim nipaa
 siqquqsilaagnaqasigik isrummatigikkasi
 taipchunatitun akilliliqsuiruatun uvlumi taivrumani su-
 viksrailaami.” *Psalm*
95:7-8
- ¹⁶ Kisut tusraaniqpatruñ Agaayyutim nipaa ak-
 illiliqsuipmata ilaanik? Aa, iluqatin taipchuanurut iñuich
 Moses-ñum annisikkañi Egypt-miñ. ¹⁷ Kisutmi Agaayyutim

uumitchautiniqqagich malgukipiani ukiuni? Aa, iluqatin taipchuanuniqsut killuqsaqtaqtuat tuquplutiņasriiñ suviksrailaami. ¹⁸ Agaayyun akiqsruğniqsuq inmiñun, “Isiqitichumiñaitchitka nunamun akiqsruutigikkamnun ilinjitñun minguiqsiagvigitqukkamnun.” Kisut Agaayyutim uqautigivagich taatna? Aa, iluqatin taipchuanurut tupiksriñgitchuat Agaayyutmik. ¹⁹ Tarra ilitchugigikput ukpiqsriñgisilaanaj, taatnaqhutiņasriiñ tikitchumiñaiñniqsut kinilirviksragmiknun, taavrumuņa nunamun Agaayyutim akiqsruutigikkaņanun ilinjitñun.

4

¹ Taatnamik Agaayyutim akiqsruutaa minguiqsiagviksrakun itchugaaqtuq. Anayasuktuaqta nalliysi tikiñgitpiaqtuq taavrumuņa minguiqsiagvinmun. ² Takku iñuktitun suviksrailaami inilgaallapiaq uvaguttuq tusraapmigikput ilaan nipaa tusraayugaagiksuakun. Aglaan tusraakkaņata anniqsunğiññigai, takku Agaayyun ukpigingitlugu. ³ Uvagut ukpiqsriruani minguiqsiagqataurugut Agaayyutmi nipliutaatun,

“Akiqsruqtuņa uvamnun uumitchaħamni,

‘Isiqitichumiñaitchitka nunamun akiqsruutigikkamnun ilinjitñun minguiqsiagvigitqukkamnun.’” *Psalm 95:11*

Itnağniqsuq taamna savaani naasrimagaluaqtitlugich iñigataħhaniñaglaan nunam. ⁴ Aglausimaruq samma taavrumuuna tallimat malguğuutaatigun uvlut itna, “Agaayyun minguiqsiagtuq savaagmiñiñ tallimat malguğuutaatni uvlut.” ⁵ Tusraakkaptitun sivuani itnalgitchuq,

“Isiqitichumiñaitchitka nunamun akiqsruutigikkamnun ilinjitñun minguiqsiagvigitqukkamnun.” ⁶ Tarraasriiñ taipchua tusraaqqaqtuat tusraayugaagiksuamik isingitchut Agaayyutim minguiqsiagvianun ukpiqsriñgihigmiktigun.

Taatnamik isitlasrugaaqtugut minguiqsiagqatauħksraptiknun Agaayyutmi. ⁷ Agaayyun inillaitqiksuq atlamik uvlumik taipługu “Uvluvanmik.” Iñugiaktuat ukiut pianikmata uqautigitqikkaa tumigiplugu David, uqaiqtigun tusraakkaptigun itna,

“Uvluvak tusraagupsiuņ Agaayyutim nipaa siqquqsilaagnaqasigik isrummatigikkasi.” *Psalm 95:7-8*

⁸ Tarra Joshua-mtuuq iñui Agaayyutim minguiqsiagvinniqpagich, Agaayyutim uqagitqikkayaitchaa atla uvlug David-kun. ⁹ Taatnamik iñui Agaayyutim isitlasrugaaqtut akiqsruutauruamun minguiqsiagvinmun.

¹⁰ Atakkii kiñapayaaq isiqtuag Agaayyutim minguiqsiagvianun, nutqaqmıuq savaagmiñiñ Agaayyun nutqaqmatun

savaagmiñiñtuuq. ¹¹ Ki, sakuukta isiğuguta minguiqsiagvianun Agaayyutim. Tupiksriñgitchuksraungitchugut atrilugich sivulliavut suviksrailaami isingitchuat taavrumuņa minguiqsiagvinmun ukpiqqutaiļigmiktigun. ¹² Uvvatakku uqalħa Agaayyutim uumaruq sanjillapiaqhuni. Qamunjaagatlaruq iñuum iñuusrianunlu irrusrianunlu suli isivgiuqługu isrummataalu kimmutaalu, atriplugu ipillapiaqtuq avatmulik avguiraqtuq saunģiñik sagviqługu patqa. ¹³ Suli Agaayyutim sivuģaani qanusripayauraq uumaruq iriqsimangitchuq, aglaan supayaaq sagviruq qiñiqnaqhuni irraknun ilaan isivgiuģiyumaaqtuam uvaptiknik savaaptikniglu.

Jesus Kamanaqtuq Agaayuliqsiqpak

¹⁴ Taatnamik, ki ukpiğilakput payanaiguta Jesus, Agaayyutim Iğñiņa, kamanaqtuq agaayuliqsiqpagikkaqput. Ilaa apqusaananiñniqsuq qilaktigun sivuģaanun Agaayyutim. ¹⁵ Takku agaayuliqsiqpakput isumaaluqatautlaruq ilisimapluni qanutun sayaisilaaptiknik. Ilaa aniqusaaqsiupmiuq uvaptiktitun supayaatigun, aglaan killuqsangitłuni. ¹⁶ Taatnamik sivuģanjiutisa ihuaqputriqaqtuamun Agaayyutmun nalupqisrunģiguta, ilisimalugu Agaayyun ilunņuktaqaqtuq ihuaqputriginiakkaqput ikayuģnaqsiraģigupta.

5

¹ Ilisimalapsisun Agaayyutim aglausimarumiñ uqalħaniñ, qauklipayaanat agaayuliqsit piksraqtaanjurağniqsuq akunģatniñ iñuich savautitquplugu Agaayyun pisigiplugich iñuich. Ilaa qaitchiruksauruq aatchuutunik tunillautiniglu killuqsautinjitñun Israel-aagmiut. ² Ilaa iñuħiñaupluni iñmiñik ilisimaruq sayaisilaagmiñik. Taatnaqhuni agganairrutitlagai tamatkua killuqsaqtuat pisagaluaqatin. ³ Ilumun aatchuqtuksraupmiraqtuq tunillautinik killuqsautmiñun pitrigaluallağmi killuqsautinjitñun Israel-aagmiunjuqatmi. ⁴ Agaayuliqsiqpaukiq kamakkutiqaqtuq. Aasriñ kiñanniiñ iñuk agaayuliqsiqpautlaitchuq iñmigun; piksraqtaanjuruksauruq Agaayyutmiñ Aaron piksraqtaanjupmatun.

⁵ Taatnatuntuuq Christ kamaņniaqsangitmiuq iñmiñik agaayuliqsiqpannun qaukliguqsaguni. Aglaan Agaayyutim piksraqtaagigaa nipliutiplugu,

“Ilvich Iğñiģigikpiñ.

Uvluvak nalupqinaigikpiñ iğñiģiplutin takkuatni
iñupayaat.” *Psalms 2:7*

⁶ Uqagipmigaaptuuq atlamiimma,

“Ilvich agaayuliqsigigikpiñ Melchizedek-tun iliplugu,

aasriiñ agaayuliqsaugisirutin isruitchuamun.” *Psalm 110:4*

⁷ Jesus nunamiitnami agaayuniqsuq nipitusripluni qulvisigun Agaayyutmun annautitqupluni tuquhigmiñ. Kiggusriaqagñiqsuq taluqsriplunikii Agaayyutmik. ⁸ Iğñigugalaññağmi nagliksaaqtuq atriplugich iñuich nagliksaaqmatun. Taatna nagliksaaqami iñiñiqsuq tupiksrihgmik. ⁹ Pakma tuquanikami Jesus naamasiruč, aasriiñ anniqsuitlasiruč iñuñnik taimuña tupiksriropayaanik ilaanik. ¹⁰ Agaayyutim taiyuutchiqlugu agaayuliqsiqpañmik Melchizedek-tun iliplugu.

Kiliktuutit Qapiqunğılluta

¹¹ Uqautiksraukkağaluaqtugut taavrumuuna Melchizedek-kun. Aglaan sakiqnaqtuq kanjicsipkautigiliksrana taamna ilipsitñun, takku tusraasrunğıtchusri alapisaaqpaitlusri. ¹² Pakma ilisautriğugumiñaqsigaluaqtusri aglaan ilisautriqaqtuksraurusrisuli ilisautripsaaqtuksrauruamik ilipsitñik sivulliqsigun ilisauttutauruatigun Agaayyutim uqalhiñi. Aniqammiuratun miluktuqtuksrausrugaagñiqsusri niqipiatutlaitlusri. ¹³ Kisupayaaq miluktuqtuaq aniqammiuratun ittuq. Taatnatun iñuk ukpiqsriaqsikami Jesus-mik ilitchuğingitchaasuli atlakaagñiksilaanjak nalaunñaruamlu killuuruamlu. ¹⁴ Aglaan niqipiaq pigigaat iñuguaniksimaruat. Taatnatun iñuum ilisağnullapiaqtuam uqalhanik Agaayyutim kanjicsitlasisaiñağagigai sakiqnaqtuat suli puttuqsritlasirağigaa sum nalaunñatilaanja killuqsautautilaanjalı.

6

¹ Taatnağuta uqautigingiglavut sivulliich qaganaqtuat ilisauttutauruat Christ-kun. Iñugugñaqsigaatigut. Iñisautriñiqsa sivulliuplutin ilisauttutauruanik, itnautauruat mumiguni savaanñiñ tuquhum suli mumiguni Agaayyutmun ukpiqsrihikun, ² suli ilisautripluni paptaagñiqigtigun suli inillailuni argañnik iñuñnun, suli ilisautripluni anitqilhatigun tuqunjaruanik atanniñikunlu isuitchuakun. Taapkua ilisauttutigigai aniqammiurat. ³ Aasriiñ qulvaqtaaqta ilisauttutinun iñuguaniktuanun iñuñnun, ami Agaayyutim pisuhigikpañ.

⁴ Iñuk ukpiqsriruağuaniktuaq kanjicsipkakaunjanikami Agaayyutim qaumanagan, uuktuanjanikamilu aatchuutauruamik qilañmiñ, piqasriutianikamilu Ipqitchuami Irrutchimi, ⁵ uuktuanjanikamionlu nakuulha uqalhan Agaayyutim suli sanñiqalha Agaayyutim analatchisaan, ⁶ tarra —taatnasiq ukpiqsriruağuaniktuaq taggivağumi maliguğaluağmiñiñ Agaayyutmik mumitqikkumiñaitchuq. Atakkii taatnatchim iñuum kikiaktuutitqilgitmatun pigaa

Iğñiña Agaayyutim, suli mitautigiplugu ilaan tuqulha. ⁷ Iñuk ukpiqsrimaaqtuaq Christ-mik ikayuusiaqaqtuq nunatun qaunakkusiaqaqtuatun silalukman, aasriñ nauriraqtuq niqiksranik tamatkunuja nunaliqiraunun. ⁸ Aglaali iñuk tunutchiruaq Christ-mik suksraungiqsitauruq nunatun nauriraqaqtuatun kakitlağnaqtuanik ikikkaugisiruanik isruani. Taatnasriq iñuk anniqsungitchuq.

⁹ Piqpagikkamaan, uqaqapta taatna nalupqisungitchugut itilaapsitñik nunagiksuatun aasriñ annautrauniaqtusri. ¹⁰ Agaayyun nalaunjaruqtakku. Puuyugumiñaitchaa qanuq ikayuillaqiaqsi Agaayyutim iñuiñik piqutigiplugu piqpaksriñiqsi ilaanik. ¹¹ Suli kaviugigikput atausriullaalusri ikayuiñiapiaquplusri isruanunaglaan sivuanisun. Taatnağupsi iñuuniqtutilaapsitñi nalupqinaiñiağiksi niğiugaqiaqsi. ¹² Savautrituiñaqupsigiñ Agaayyutmik. Piyummatigilugu maliğutisritchi atlanun ukpiqsriruanun akuqtuiruanun ukpiqsriñikun anuqsruñikunlu Agaayyutim akiqsruutigikkanik.

Agaayyutim Nalupqinaitchuaq Akiqsruutaa

¹³ Itnaami, Agaayyutim akiqsruqamiun Abraham atuğniğaa atini takku atqitchuq kamanatluktuamik ilaan atqaniñ. ¹⁴ Itnağniqsuq,

“Nalupqinaitchuanik quviasapiagnağikpiñ aatchuğutin iñugiallapiaqtuanik kiñuviaksrapnik.”

¹⁵ Aasriñ utaqqilğataqami anuqsruñikun akuqtuiruq Agaayyutim akiqsruutigikkanik. ¹⁶ Iñuittuuq akiqsruğupmiut atuqlugu iñuum atqa kamanatluktuuaq inmikniñ. Anğutauruam nalupqinaigagigaa nalupqinaiyautikun aasrii uqavaağutiksraq piiqlugu. ¹⁷ Uvvali Agaayyutim nalupqinaigukkaa tamatkunuja akiqsrukkağmiñun atlanuğumiñaisilaanja sivunniutini aasriñ nalupqinaiqqlugu atuqlugu atchi. ¹⁸ Agaayyun saglutlaitchuq. Taatnamik tunnavigigikput Agaayyun atuqamiun akiqsruutini nalupqinaiyautiniñ, atakkii uqalha atlanuutlaitluni. Ilaan ak-iqsruutaanlu nalupqinaiyutaanlu pitchuksaallapiagaatigut tigungmitqiağiquplugu niğiugaq qaisauruaq uvaptiknun qamannirviuplugu.

¹⁹⁻²⁰ Niğiugağikkaqput kitchatun iñuutchipsitñun ittuq aullatlaitluniñ sanjipluniñ. Taamna niğiugaq kisaqsimaruaq qilañmi sivuğaaniñlapiaq Agaayyutim liilaa talukuyaam tunuani inim ipqinñiqsrauruam iluani. Kisaliqiri isiqtuq taruna piqutigipluta. Taamna kisaliqiri ittuq Jesus agaayuliqsiqpaguqtuaq atriplugu taimña Melchizedek.

7

Agaayuliqsi Melchizedek

¹ Tarra taavruma Melchizedek-ñum, umialgum Salem-mi agaayuliqsaupluniñu kamañañiqsrauruamun Agaayyutmun, nalaunniñaa Abraham utiqtuuaq akiñiqqaqñugich umialgich. Agaayyutiniñaa ikayuusriaqaquplugu. ² Aasrii Abraham-ñum Melchizedek aatchuñiñaa qulinñuñgutaanik utqutipayaakkañmi. Taamna atiq Melchizedek sivulliuaplugu itnautauruq Umialga Nalaunñaruathum, aasriisuli umialgupmiuq Salem-mi itnautauruami Umialga Qiñuiññam. ³ Iñuich naluniñaiç anayuaqak sivullianñllu unniñ sumi annisilaña tuqqutillañalu. Atriginiñaa Iñña Agaayyutim agaayuliqsiusugaaqhuni qañapak taimuñ.

⁴ Isrummatigisriun qanutun kamañaqtilaña taavruma anutim, unniikii Abraham-ñum sivulliañgikkapta kamañautiqaqtuam aatchuñiñaa qulinñuñgutaanik utqutikkañmi. ⁵ Aasrii Abraham kinuviaqañiqsuq Levi-mik aquagunaasriñ Moses-mik. Tuvraqñuq maligutaksraq Moses-ñum aglaña Israel-aagmiupayaat qulinñuñgutikuruksrauniqsut taapkunuña Levi-tkuayaanun agaayuliqsiñuqtuanun. Taatnaqtuksrauniqsut iluqatin Israel-aagmiupayaat qitunñagigaluaqtitlutin Abraham-mun. ⁶ Aglaali taamna iñuk Melchizedek Levi-tkuayaanunñiññañmi akuqtuiñiqsuq qulinñuñgutmik Abraham-miñ. Iniqsruqtuq Agaayyutmun ikayuquplugu Abraham akiqsruusriaqaqtuuaq. ⁷ Iñuk qaitchiruaq ikayuusriaksramik kamañatluktuq iñuñmiñ akuqtuiruamiñ ikayuusriamik. Taamna ilumutuuruq.

⁸ Aasrii Levi-tkuayaat akuqtuiragtut qulinñuñgutinik aasriñ ilisimarugut tuqqutillañatnik, aglaali Melchizedek akuqtuiruq qulinñuñgutinik, aasriñ uqañimaitchuq tuquniñlugu.

⁹ Uqautigillaglagu taatnatun, Levi kinuviaqtuummañmi kiñuagun akuqtuisuugaluaqhuni qulinñuñgutinik, ilaan qulinñuñgutikuniñaa Melchizedek-mun atakkii sivullianñan Abraham-ñum taimmani taputiaplugu. ¹⁰ Takku Levi anigaluaqtitnagu inniqsuq liilaa timaani sivulliañmi Abraham-ñum Melchizedek-ñum paaqmaun.

¹¹ Taatnamik Levi-tkuayaat akuqtuiñiqsuq maligutaksramik Moses-kun atuqtaksraqtuummaitñik analatchiñhatigun agaayuliqsit savautriñhatnik Agaayyutmik. Uvva savaañat tamatkua agaayuliqsit anniqsuiñhiñauñlapiañniqpan naamasilugu, suvaata inuqsrañniqpa atlakauruamik agaayuliqsimik agqiqsuksramik atrilugu Melchizedek kinuviañiñisaña Aaron-ñum? ¹² Tarra Aaron-ñum kinuviañi agaayuliqsauruksraunñiqsuq, atakkii nutaaq agaayuliqsi agqiqsuq, Melchizedek-tun ittuuaq. Taatnamik maligutaksraq

añalatchiruaq savautriľhanik nutaam agaayuliqsiqpaum simmiqsuksrauniqsuq. ¹³ Christ taamnatarra nutaag agaayuliqsiqpauruq uqautigikkaqput. Christ-tuuq Levi-tkuayaanungitchuq, nalliatunniñ sivulliaqatai savautrimaitchut agaayuliqsauplutiñ tunillaqtuğvini. ¹⁴ Atakkii nalupqinaitchuq Ataniqput kanjiaľha Judah-miñ. Moses-ñum uqautigimaitchai taapkua Judah-tkuayaat savautritquplugich agaayuliqsauplugich.

Atla Agaayuliqsi Melchizedek-tun Ittuaq

¹⁵ Uvvasuli nalupqinaipsaağniqsuq atla agaayuliqsi atriplugu Melchizedek sagviqman. ¹⁶ Christ agaayuliqsiğungitchuq maligutaksram tillisaitigun Moses-ñum aglakkarjatigun Levi-tkuayaanuruksrauluni, aglaan Christ agaayuliqsiğtuq sanjiagun iñuulhum simmiğumiñaitchuam. ¹⁷ Agaayyutim uqalhan nipliutiginiğaa Christ-kun, “Agaayuliqsaaurutin qanapak taimuñ aatriplugu Melchizedek.”

Psalm 110:4

¹⁸ Aasiili sivulliq tilliñ atuğumiñaiqsuq takku sayaitľuniľu sumun ikayuutauyumiñaitľuniľu. ¹⁹ Maligutaksram nalaunñasripkağumiñaitkai iñuich Agaayyutmi. Aglaali nakuutlukuamik niğuganiktugut nalaunñasripkaqhuta Agaayyutmi. Tamanna pisigiplugu qallilaagñiaqtugut Agaayyutmun.

²⁰⁻²¹ Agaayyutim nalupqinaigñiğaa taamna nalupqinaiyautmigun. Aglaali Levi-tkuayaat agaayuliqsiğtuqtut nalupqinaiyautailaakun. Aasriili Jesus agaayuliqsiğtuq Agaayyutim nalupqinaiyautaagun ilaanun, itnaqhuni, “Atanğuruam akiqsruutigigaa

isrummitqikkumiñaitľuni, itna,

Agaayuliqsaaurutin taimuñ.”

Psalm 110:4

²² Taapkunuuna uqaliqtigun Jesus nalupqinaigutigigaa nakuutlukuam sivunniugutim. ²³ Sulipsuuq, iluqatiñ sivulliich agaayuliqsit nayuutituiñatlaifñiñisut savaagmikni atakkii tuquľhum piiqsittağigai. ²⁴ Aglaan Jesus agaayuliqsauruq nayuutituiñaqtuaq taimuñ. ²⁵ Taatnaqhuni annautitlapiagagigai qanumipayaaq tamatkua iñuich utlautiruat Agaayyutmun inmigun, ataramik iñuuruq iniqsruutipluni ilinjitñik.

²⁶ Tarra taatnasriq agaayuliqsiqpak inuğigikput ipqitchuaq taqsraqtaitchuağlu pigiirrutaitchuağlu piisimaagtuaglu killuliqiriniñ, aasriiñ kamaqaqsiqkakkaupluni qilañmi. ²⁷ Inuğingitchaa tunillaqtuľiksrani uvlugağipman taipkunatitun qaukľinisitun agaayuliqsit qaitchisuuruatitun tunillaqtuutmik, sivulliuplugu inmiñ killuqsautmiknun suliasriiñ Israel-aagatmiñ killuqsautinjitñun. Aglaan Jesus tuqukami

sannigutami tunillautigiruaq inmiñik atausrigmiaqlugu.
 28 Moses-ñum maligutaksrañagun sayaitchuat iñuich
 agaayuliqsit qaukñiguguurut. Aglaan taamna maligutaksraq
 inuqnaiqsuq Agaayyutim igñi agaayuliqsiqpaguqtitmaun
 nalupqinaiyautmigun. Aasiñ agaayuliqsiqpaugisiruaq
 taimuñ naamapluni supayaakun.

8

*Agaayuliqsiqpañ Sivunniugutim Nutauruamlu Nakuutluk-
 tuamlu*

1 Tarra una uqautigikkaqput, naalañnilaksiuñ,
 piqagtugut taatnatchimik agaayuliqsiqpañmik aquvittuamik
 taliqpianun aquppiutaqpañan kamañaqtuam Agaayyutim
 qilañmi. 2 Savautriruaq agaayuliqsiqpaupluni inimi

ipqinñiqsrauruami agaayyuvipiamiittuami [qilañmi], iñuum
 nappañisañani aglaan Atangum inmiñik nappakkañani.

3 Qaukñipayañat agaayuliqsit qaitchisuuruksraurur
 aatchuutinik tunillautiniglu Agaayyutmun. Taatnaqhuni
 agaayuliqsiqpakputtuuaq aatchuutiqaqtuksrauruq

Agaayyutmun. 4 Uvvaami Jesus nunami itchugaagumisuli
 agaayuliqsaunayaitchuq, takku atlanik agaayuliqsiqaqtuq
 qaitchisuuruanik aatchuutinik tunillautiniglu tuvraqlugu

maligutaksraq. 5 Agaayuliqsiqpañat savaaqagaqtut agaayy-
 vikpañmi nunami atrinulñiaqtuami taggaññiauruamiñlu
 tuvraqlugu agaayyuvikpapiaq qilañmiittuami. Moses

nappaqsaaqsilgataqmaun tupiq agaayyuvikpaksramun
 Agaayyutim uqautinigaa, “Qaunatqiañgutin nappagumagiñ
 tupiq tuvraqlugu iliktigutaa ilisauttusriañgikkani iñgimi.”

6 Aglaan pakma Christ-ñum akuqtugaa kamanatluktuuaq
 savautriñiq atlaninñ agaayuliqsiniñ savautriruaniñ nunami.

Taatnamik Jesus-ñum akunnigutauruam atausinñuqtitkai
 Agaayyunlu iñuilla nakuutluktuakun sivunniugutikun.
 Taamna nakuutluktuuaq sivunniugun tunñavigigaa

Agaayyutim tuniqsimañhanun, tupiksriñhanuñilaq iñuich.
 7 Uvvaami sivulliq sivunniugun patchisaññiqañ, atlanik
 inuqnañayaitchuq. 8 Agaayyutim quyagingiññigai iñugikkani

aasriñ itnaqhuni,

“Taimanigu sivunniugutiqañisiruñ nutaamik
 iñuiniñ Israel-ñum Judah-mlu.

9 Itchumiñaitchuq atrinñatun sivunniugutim
 qaisaptun aapañitñun uvlumi taivrumani
 tasrirritikapkich aullautityaqñugich Egypt-miñ.

Tupigingitmatruñ sivunniugutigaa taatnaqlugich suksraagitka,
 niqliqsuq Ataniq.

10 Una sivunniugun inillaññañgiga Israel-aagmiupayaanun

taivrumani uvlumi, nipliqsuq Ataniq,
 Iligisigiga maligutaksrağa iñunma isrummatinjitñun aglaglugulu
 uummatinjitñun,

atrilugu iñuk aglakmatun kaliikkamun.

Ilinisa kamagigisigaatña kisima agaayyutauluņa
 aasriiñ ilinjich iñuginiağitka.

11 Taivrumanigu kiñaunniiñ ilisautriyumiñaipiaqtuq
 nunaqatmiñik aniqatmiñiglu itnağuni, ‘Iłitchuğiun
 Atanguruqa.’

Atakkii kisupayaam ilisimapiagisigaanña
 kamanaiññiqsramiñaglaan kamanagñiqsramun.

12 Takku ilunñugigisigitka tupiginğitchaluaqtitluņa.

Suli itqagıtqikkumiñaigıtka killuqsautinjich.” *Jeremiah*
 31:31-34

13 Agaayyutim uqautigikamiun nutaaq sivunniugun tarra
 uqautiginigaa sivunniugutigruaq utuqqaliruanuplugu. Su-
 payaaq atuğnağumiñaiqman utuqqalipluni piigıaqtuq.

9

Nunamitñaqtauruaglı Qılañmitñaqtauruaglı Agaayumaagvik

1 Aasriili sivulliq sivunniugun atuqtaksraqaqtuq
 agaayuliqsitlu iñuillu savautriñksrañatigun Agaayyutmik
 suli Agaayyutim irviagun nunamiittuakun. 2 Taamna
 Agaayyutim irvia malğunñik iniqaqtuq. Sivulligmi
 inimi kialuuraqagvıaqhuni nigğivıaqhuni lu ipqitchuanik
 qaqqialigaanik, taiyuutiqaqhuniasrii ipqitchuamik
 inimik. 3-4 Tuglian talukuyaam tunuani inauraq
 taiyuutiqağniqsuq inimik ipqiññiqsrauruamik piqaqtuqaq
 ikipkaiviliamik tipragıksautinun pıliaq kaviqsaamik
 manıñmik suli ipqitchuamik suluutmik iluqani qaaligaaq
 kaviqsaamik manıñmik. İluani ipqitchuam suluutim
 ilulik pıliaq kaviqsaamik manıñmik imalik Manna-mik
 suli ayauppiananik Aaron-ñum akutuqpalitlaruamik suli
 uyaqqak aglaqaqtuak maligutaksramik. 5 Qaanani suluutim
 matuan israğullak tuglauqsimaauraagñigaak Agaayyutim
 kamanautaa, ini Agaayyutim natqigutrisimaagvia
 killuqsautinik. Aglaan tamatkua sut uqautigitlaitchivut
 pakma. 6 Uqautitqıglagu, Agaayyutim irvia malğunñik
 iniqaqtuq. Uvluğagıpman agaayuliqsit isıgagñiqsut sıllıgmun
 inımun savautityaqlugu Agaayyun atuumaragahatigun.
 7 Aglaan kisimi qauklat agaayuliqsit isılhiñauraqniqsuq
 ilullıgmun inımun aasriiñ atausriğmiaqlugu ukiuğagıpman
 saagaqhuni auñmik qaisaksrağmiñik killuqsautmiñun
 suli killuqsautaatnun Israel-aaqatmi killuqsaqtuat
 nalulıgmiktıgun. 8 Taavrumuuna İpqitchuam İrrutchim

kaniqsipkaġaatigut apqun inimun ipqinñiqsrauruamun
 anmanġisilaanjanik uvaptiknun napaniqtutillaanani
 silallium inim. ⁹ Taamna silalliq ini atrikusrautauruq
 iñuuvigikkaptikni pakma. Aatchuutit ikipkaġugich tunilla
 nalaunjasripkatlaitchaat iñuk Agaayyutmi; iñuum aatchuutaiñ
 patchisailaaqtikumifñaitchaat qaugrimmaaġiutillautanani.
¹⁰ Tamatkua atuqtaksrat anjalatchiñhiñiaqtut niqinigli
 imimigli suli iġġuutiksraqtuġvikaanik. Iñuich tupiksriuk-
 srauniqsut tamatkuniña qaalhiñakun atuqtaksranik
 inillañniañhanunaglaan nutaanuruam nakuutluktuum
 sivunniugutim.

¹¹ Aglaali Christ agġianiktuq. Ilaan agaayuliqsipqagigaa
 sivunniugutim nutaanuruam nakuutluktuum. Christ
 savautriruqtuq kamanatluktuamiñu nakuutluktuumiñu
 agaayyuvikpanmi nunakñaqtaunġitchuami suli nap-
 pangisanatni iñuich. ¹² Christ isiqtuq ipqinñiqsrauruamun
 inimun saagasunjaqani auñatnik niġrutit, aglaan isiqami
 tunillaqtuutiginiġaa auni piqtugipluta atausriġmiaġugu.
 Taatnaqami anniqsuutigaaatigut taimuña. ¹³ Atakkii
 taimani iñuk qaayuġnaqsiruaq killuliqiliġmigun. Ilaa
 ipqiqsitqigaqtuq agaayuliqsim siqillaautipmagu atuġugu
 auñat niġrutit suli kulavauram ikipkaqtam aġraña.
¹⁴ Tarra, nalupqinaitlullapiaqtuq auñanun Christ-ñum
 salummaqtillaaña qaugrimmaaġiutillautaptiknik savaanjiñiñ
 kanigruaqtam, atakkii tunillautigiruiq inmiñik killuutaitluni
 Agaayyutmun isruitchuakun Irrutchikun. Taatnaqhuta
 savautriñhiñaaġuqtugut Agaayyutmik iñuuruamik.

¹⁵ Tuqukami Christ akunniġutiguġniqsuq Agaayyutmilun
 iñunmilun suli sanñiaqqtitlugu nutaaq sivunniugun. Taavru-
 muuna Christ-ñum tasutlasigai iñuich tuquruksrauruat
 piqtugiplugu tupiksriñġilhat maliġutaksramik sivulligmi
 sivunniugutiġruami. Tasuġniġai iñuich Agaayyutim
 piksraqtaaġikkani akuqtuitquplugich isuitchuamik
 paitchaktaaksrautmik, amiami iñuulligmik isruitchuamik
 Agaayyutmi. ¹⁶ Sivunniugun Agaayyutim inillakkaña
 atriqaqtuq sivunniugutmik iñuum aglagikkañjanik iñuunjaġmi.
 Tuquanikpan iñuich ilisimarautlaruksraurut tuquñhanik
 taavruma iñuum aglaktuum sivunniugutmik. ¹⁷ Takku
 iñuum sivunniugutaani sanñiqutaitchuq iñuunjaan taavrumiña
 aglaktuaq. Aglaan aglaktuum tuquñhan aquagun
 sivunniugutaa sanñinigaqtuqtarra. ¹⁸ Taatnatuntuuq
 sivulliq sivunniugun sanñiaqmiuq tuquñhatigulhiñaq niġrutit
 auñatigunlu. ¹⁹ Moses-ñum uqautiqqaaqamigich iñuich
 tillisipayaat maliġutaksram tiguñgai auñat nuġġaich ilaplugu
 imiġmik suli kaviqsaaq ipnaim mitqualu hyssop-ñum

akiguaniglu, aasrii siqillaklugich makpiġaat iluqaisalu iñuich,
²⁰ nipliġhuni ilinġitñun, “Taavruma augum nalupqinaigaa
 sivunniugun Agaayyutim tillisigikkaña ilipsitñun.”
²¹ Taatnatunsuli Moses-ġum siqillaġniġaa auk ipqitчуamun
 inimun taputiplugich sut atuġuuruat savautriġmi
 Agaayyutmik. ²² Tarra, Agaayyutim maligutaksraġaguaqhuni
 supayaaqayaq salummakkausruuruq aukun. Agaayyun
 natqigutriuminiñaitchuq killuutinik auk maqipkaġaluaqnagu.

Christ-ġum Tunillaqtuhan Piigai Killuqsautit

²³ Taatnaqhuni Moses-ġum ipqiqsaksraġiraġniġaa
 siqillautiqalġhagun auġmik ipqitчуamun inimun tuvrautau-
 ruamun qilaġmiittuamun. Aglaan nakuutlukhuni tunillaun in-
 uqnaqtuq inimun ipqitчуamun qilaġmiittuamun. ²⁴ Atakkii
 Christ isingitchuq ipqitчуamun inimun savaagikkaġatnun
 iñuich, tuvrautauħhiñaqtuamun ilumutuuruamun ipqitчуamun
 inimun. Aglaan Christ isianiktuq qilaġmun sivuġaallapiananun
 Agaayyutim akunniġutchiutaupluni pisigipluta. ²⁵ Qaukġiata
 agaayuliqsit Israel-aagmiuġuruat isiguuruq ipqiññiqsramun
 inimun ukiutaugagipman saagaaqhuni auġanik niġrutim.
 Aglaan Christ aachuutigilgataqtuksraungitchuq inmiñik
 akulaiqġugu. ²⁶ Taatna Christ aachuutigitqigaaqtuksraugumi
 nagliksaatqigaaqtuksraunayaqtuq iñiqtauhaniñaglaan
 nunam. Aglaan pakma Christ sagviġñiqsuq atausriġmiaqġugu
 piigiaqġugu killuqsauñ tunillautigipluni inmiñik. ²⁷ Iñupayaaq
 tuquruksrauruq atautchimi, aasriiñ aquagun taavruma
 atannikkauluni. ²⁸ Taatnatuntuuq Christ tuquruq
 atausriġmiaqġugu piigiaqġugich killuutinich iñupayaat.
 Sagvitqikkisiruruq tugliani, piigiasruġaqnagu killuqsauñ aglaan
 annautityaġlugich utaqqiruat ilaanik

10

¹ Maligutaksraña sivunniugutigrum tikkualħhiñagñiqsuq naa-
 masiruamun tunillautaanun Christ-ġum, taġġagilħhiñaqġugich
 ilumutuuruam. Ukiugagipman piqutigiplugich iñuich
 agaayuliqsit aachuġuuruñ tunillautinik. Aglaan tamatkua
 tunillautilit killuutaiqsitħhiñiqsut iñuñnik tunillaqtuqtuanik.
² Tunillautilit killuutaiġitlakpata iñuich nutqautianikkayaġaat
 tunillaqtuħiq inilgaañnimma. Atakkii iñuich ukpiqtuanuruat
 salummaqtinniqpata atausriġmiaqġugu itqagitqikkayaitkaich
 killuutitij qauġrimmaagiuñtillautagmikni. ³ Aglaan tamatkua tu-
 nillautauruat itqagtirrutauruqtut killuutinijitñun ukiugagipman.
⁴ Takku auġat niġrutit piigiyumiñaitchuq killuutmik.
⁵ Taatnaqhuni Christ uqaqtuq nunamuyasrikami, itna,
 “[Agaayyutmaan,] Piqagukkumiñaitchutin tunillautinik
 aachuutiniglu

aglaan timiqaqtillugu uvamnik tunillautigiqulugu.

⁶ Ikipkaqlugich aatchuutit tunillautilu killuutaigutiksrat quyalisaungitchut ilipni.

⁷ Aasriin niqliqsuna, 'Agaayyutmaan, aggiqsuna savaagityaqlugu pisulhiin, aglaksimalhatun makpiigaani uvapkun.' ” *Psalm 40:6-8*

⁸ Sivulliani itnaagniqsuq, “Piqagukkumiñaitchutin tunillautilu aatchuutiniglu, ikipkaqlugich aatchuutit tunillautilu killuutaigutiksrat quyalisaungitchut ilipni,” inianjugaluanjaisa maligutaksrakun. ⁹ Tugliani niqliqsuq, “Agaayyutmaan, aggiqsuna savaagityaqlugu pisulhiin.” Taatnaqami Christ-ñum suksraagnigaa sivulliq sivunniugun tunillautilu uummaisaa aasrii inillaklugu nutaaq sivunniugun. ¹⁰ Tarraasriin Christ-ñum tupiginigaa Agaayyutim pisulha. Tunillautilu kamiumi timini pisigiplugich killuutit ipqiqaagaatigut nalaunnapkaqhuta Agaayyutmi atausrigmiaqlugu.

¹¹ Aasriili agaayuliqsipayaaq savautriraqtuq uvluqagipman qaitchipuni atlanjutlailaanik tunillautilu killuutaigiyumiñaitchuanik. ¹² Aglaali Christ qaitchianikami atautchimik tunillautilu killuutinun, aquvittuq taliqpianun Agaayyutim minguiqsiagiaqhuni savaagmiñin taimuna, ¹³ taimakjaninaaglaan utaqqipuni tarani uumigirini akiilixksranatnunaglaan. ¹⁴ Takku atautchikun tunillautilu killuutaigñigai taimuna tamatkua ipqiqsitauruat. ¹⁵ Taavruma Ipqitchuam Irrutchim nalupqinaigñigaa uvaptiknun, itnaqhuni,

¹⁶ “Una sivunniugun inillanjiaga Israel-aagmiupayaanun taimani uvlumi, niqliqsuq Ataniq.

Iligisigiga maligutaksraga inunma isurummatinñun

aglaglugulu uummatinñun.”

Jeremiah 31:33

¹⁷ Niqliqsuqsuli, itna,

“Killuqsautinich nalaunjaairrutinllu

itqaqitqikkumiñaitmigitka.”

Jeremiah 31:34

¹⁸ Taatnamik killuutit natqigutikkaukpata, ikipkaqlugich tunillautilu pisigilugich killuutit inuqnaqumiñaiqsut.

Qallilaqta Agaayyutmun

¹⁹ Aniqatiumaan! Pakma taluqsrautairrutiaqtugut isixksraptiknun Agaayyutim sivugaanun, atakkii Jesus-ñum tunillautilu ginigaa auni. ²⁰ Christ-ñum anmautiniagaatigut nutauruamik apqutmik sivugaanun Agaayyutim. Agaayuliqsiqpaktun qallilaqtuatun Agaayyutmun amunatchiananun talukuyaam, uvaguttuq qallilaatlasipmigikput Agaayyun timaagun Jesus-ñum aatchuutigikkanagun tuqupluni. ²¹ Suli kamaqaquamik agaayuliqsiqaqtugut Jesus-mik atanguruamik Agaayyutim tupqani, amiami ukpiqsriuanun.

22 Taatnağuta qallilaaqta Agaayyutmun ilumutuğuglugu uumman nalupqisruutailapiaglugu ukpiqsriħqput, atakkii Christ-ηum siqillaqamisigut auηmiñik salummağai qauğrimmaagıutillautavut killuqsautiptikniñ suli igguqhuta imigmik ipqitchuamik. 23 Tigummitqiağiglakput niğiugaq uqautigikkaqput qanugliqaangiguta takku Agaayyun akiqsruiruaq tuniqsimaruq. 24 Qaunakkutiluta avatmun pitchuksaagutilutalu piqpakkutiliksrapitknun savaallautaqalıksrapitknunlu. 25 Katiragaqta atautchimun qapiqtangiguta, atrisunəaqnagich ilanəich iñuich katiraganəiqsuat. İlitchugigiksi Atangum aggitqinñialha. Taatnaqlugu pitchuksaagutiyumaugut avatmun qapiqtangiguta ukpiqsriħiptikni.

26 Uvvaami kanıqsiqqaagupta ilumutuuligmik aasriiñ killuqsagtuiñagupta ukpiqsriñigiguta Christ-mik, piitchuq niğiugamik uvaptiknun. Atakkii atlamik tunillautmik qaisaksramik killuutiptiknun piiññiaqtuq. 27 Aglaan taatnatun iñuuniagupta niğiugiraksragigikput iqsinaqtuaq atanniiviksraq, ittuatun ikualaruatun piyaqquiniñiaqtuatun uumiksriuanik Agaayyutmik. 28 İñuk suksraqangitçhumi Moses-ηum maligutaksranənik, taamna iñuk tuquruk-srauruq ilunñuktailaakun ilisimariqałhiñaqpan malgunnik unniñ piñasrunik. 29 Aglaan iñuk suksraqangitçhumi Iğñinənik Agaayyutim suksraqangitlunılı auənik Christ-ηum ipqiqsitigikkağmiñik, Agaayyutim taamna iñuk anasriñηuqsatlukkisigaa. Taavruma pisaanətatigaa İpqitchuaq İrrusriq ihuaqqutriruaq ilaanik. 30 İlisimagikput kisuutilaanə niplıqsuam itna ipqitchuani makpiğaani, “Akisaun pigigiga. Pigiitçuapayaaq akisağisigiga.” Uqaqmiñıqsuq itna, “Atanguruam atanniğisigai iñugikkani.” 31 İqsiniñallapiagataqtuq anasriñηuqsakkauruni Agaayyutmiñ iñuuruamiñ.

32 Itqallaksigik taipçhua uvlut kanıqsiqqaaqapsi ilumutuuruamik ukpiqsriuanəηuqhusri. İglutuğniğiksi sakiqniuiq atqunallapiaq. 33 İlaatni pisaanətatigikkaurusri atniagsiuplusriļu iñuich takkuatni, ilaatnisuli piqataulhiñaağuşhusriunniñ tamatkunani taatna aηalatauruanun. 34 Uvvasuli nagliksaatıqagağurusri isiqtauruanik ikayuqlugich suli quviatçhaugikçhusri ivayaqtukkaugaluagapsi suurapsitñik, ilitchuğiplugu ilipsi suuraqalıksraqsi nakuutluktuani nuñuyumiñaitçuaniq qılanmi. 35 Taamna pisigilugu taluqsraırrutiqağitçhi Atanığmun. Kamanaqtuamik akılısriaqağniaqtusri nikaitkupsi. 36 Aglaan anuqsrutıqaqtuksraurusri tupiksriłaağusri pisulhanik Agaayyutim. Atakkii akuqtuağiniagiksi ilaan akiqsruutigikkaəa. 37 Agaayyun

nipliqsuq ipqitchuami makpiġaani,
 “Pivikisuurami agġiqsaġumaruaq agġiġisiruq.

Piñatchiaġumiñaitchuq.

³⁸ Nalaunġasripkakaġa iñuugisiruq ukpiqsriħagun.

Aglaan quyagiyumiñaitchiga iñuk
 tunuttuaq uvamniñ ukpiqsriñaiqhuni.” *Deuteronomy*
 32:35

³⁹ Uvagut, ilaliqsuutingitchugut tamatkunani tunutlutin
 piyaqqukkauniaqtuani, aglaan ilaurugut tamatkunani
 ukpiqsrimaqaqtuani annautikkauplutin.

11

Urrakusrautai Ukpiqsriħum

¹ Iñuum ukpiqsrikami nalupqisruutigingiġaġigaa
 niġiugaġikkani. Nalupqigingiġaġigaa atuumaruk-
 sraq qiñiġnaqsigaluaqnagu. ² Sivulliavut taimani
 iñuuniagaġniqsut taavrumuuna ukpiqsriħikun. Taatnaqħugich
 uqaġillaautakkaurut. ³ Ukpiqsriħikun kanjigsigikput Agaayyutim
 iñiqsitalaanja nunamik siqiñiġmiglu uvlugianiglu uqaġimigun.
 Taavrumuuna kanjigsigikputtuuq iñiqsitalaanja sunik
 qiñiġnaqtuanik sanġiagun iñuich ilitchuġingisaġatnik isrum-
 matigikkaġmikkun. ⁴ Ukpiqsriħikun Abel aatchuutiqaqtuq
 Agaayyutmun nakuutlukuamik tunillautmik Cain-miñ.
 Agaayyutim akuqtuġniġaa Abel-ġum tunillauntaa uqaġiplugu
 nalaunġatilaanja. Abel tuqugaluaqtitlugu ilitchitlarugutsuli
 ukpiqsriħhaniñ. ⁵ Ukpiqsriħikun Enoch aullautikkauniqsuq
 marrumakġa iñuuniaġiġmiñ tuquruksraunġitluni. Taat-
 naqħugu iñuich paqingiñniġaat Agaayyutim aullautipmagu.
 Aullautikkaugaluaqtitnagu uqaħum uqautigigaa ilumutun
 quyalitñiktauniplugu Agaayyutmik. ⁶ Aglaan iñuk
 ukpiqsriñġitchumi quyalitñikkumiñaitchuq Agaayyutmik.
 Atakkii kisupayaaq piqatiqaġuktuaq Agaayyutmik
 ukpiqsriruksauruq itilaanjanik suli akiljutiqaqtilaanjanik
 tamatkunuja piliqillapiaqhutin pakaqaqtuanun inmiñik.
⁷ Ukpiqsriħikun Noah-m kiliktuusriagigaa Agaayyutmiñ
 atuumaruksraq qiñiġnaqsigaluaqnagu. Tupigiplugu
 Agaayyutim tillisaa umiaqpaliruw annautiksraġatnik
 qitunġami. Umiaqpiħiġmigun sagviqsinnigaa ukpiqsriñġiħat
 nunam iñui, aasriñ taavrumuuna patchisiqutiniġai.
 Pisigiplugu Noah-m ukpiqsriħa Agaayyutim akuqtuġniġaa
 nalaunġasripkakauplugu.

⁸ Ukpiqsriħikun Abraham tupiksriñiqsuq Agaayyutim
 tuqħuqmani. Aullaġniqsuq atlamun nunamun akuqtu-
 iviksraġmiñun paitchaktaaksrautmik, nalugaluannaan
 napmun aullaqtilaani. ⁹ Ukpiqsriħikun iglaanuruq

nunami akiqsruutigikkanani Agaayyutim, irviqaqhuni palapkaaqp̄ani piqatigiplugik Isaac-lu Jacob-lu akuqtuiruak atunim akiqsruutauruamik Agaayyutmiñ. ¹⁰ Takku Abraham niġiugaqaġniqsuq nunaaq̄iq̄p̄anmik payanaitchuanik nappaviļinmik, Agaayyutim inmiñik nappakkananik maligutlugu sivunniugutni. ¹¹ Ukpiqsriġikun Sarah akuqtuiruq sayaksramik sinaiyauliksraġmiñun kiñuviaksramik. Iġñiruq aaquaġalanġaġmi, takku ukpiġiniġaa Agaayyun pitlaruanuplugu akiqsruqtuaq. ¹² Tarraasriiñ atausriq anun Abraham tuqunaruatun inmiñi iligaluaqtuaq kiñuvianiġniqsuq iñugiakhutiñ uvlugianisun qilaum suli qavianatun taġium siñaan kisitchuġnaitchuatun.

¹³ Tamatkua iñuich iluqaġmiñ ukpiġigaat Agaayyun, aasriiñ tuqurut akuqtuigaluaqatiñ akiqsruutauruamik. Aglaan qiñiqġugich immasraaġruk sivuniġmi quviatchaktitaurut. Piilaāġingitchaat avakġaqtutilaatiñ iglaanutilaatiñlu marrumani nunami. ¹⁴ Iñupayaat uqaqamiñ iglaanutilaāġmiknik marrumani nunami nalupqinaġaat pakaaqaliqtiñ kiñuniksrautmiknik. ¹⁵ Iñuich taipkua isrumagisruuniġumitruñ taimña nuna unisaqtiñ utiħiñaugaluaġniqsut pisukkumiñ. ¹⁶ Aglaan ilinich kimmutiqaqtut nakuutluktuamik kiñuniksramik qilañmi. Agaayyutim itqanaiyutigaa nunaaq̄iq̄ ilinjitñun, atakkii kannuġingitchaa Agaayyutiniļuni Abraham-mun, Isaac-munlu, Jacob-munlu.

¹⁷ Ukpiqsriġikun Abraham tuniļl̄autiqaħiñaaġuġniqsuq Isaacmik Agaayyutim uuktuaqmani aatchuutigisipmanġaan iġñitualuni, taamna akuqtuaġikkaña Agaayyutim akiqsruutaa-gun. ¹⁸ Piħiñaaġniqsuq ukpiġiplugu Agaayyutim akiqsruutaa iġñiġmigun itnaqhuni, “Isaac-kun kiñuviaqaġniaqtutin.” ¹⁹ Ukpiġiniġaa Agaayyutmun anipkaġniaġiksraña Isaac tuqunaruaniñ. Abraham-ñum akuqtuaġitqikkaa Isaac iligaluaqtuaq tuqunaruatun liilaa. ²⁰ Ukpiqsriġikun Isaac-ñum piļiusriaqaqtitmigik Jacob-lu Esau-lu, isrummatigiplugu Agaayyutmun atuumapkaġisiħha akiqsruutigikkani sivuniksrami. ²¹ Ukpiqsriġikun Jacob tuquaqsikami piļiusriaqaqtitmigik atausriullaaplugik iġñak Joseph-ñum. Aasriiñ putluni agaayumaaġvigigaa Agaayyun turvigiplugu nuvua ayauppiaġmi. ²² Ukpiqsriġikun Joseph-ñum uqautiginiġaa aullaħiksrañat Israel-aāġmiut Egypt-miñ. Tuquyasrikami urriqsuutigai qanuq savaaġiħksrañatigun sauniġmi.

²³ Ukpiqsriġikun Moses-ñum anayuqaakkiñ iriqsimaniġaak piñasruni tatqiñi aniqqaaqman. Qiñiqamitku piññaqnaħha iyaalugruam iqsiñġitchuk umialgum tillisaiñik tuqqutqu-

plugich anugaurat aniqammiurat. ²⁴ Ukpiqsriħikun Moses inuguanikami taiguqunaigñiqsuq inunjun igñinjanik Pharaoh-m panian. ²⁵ Piksraqtaagigaa anallaqluqatauhiksrani inuini Agaayyutim, atakkii quviagingigñigaa inuunialiq qaġanaqtuaq akisuruuqtuummaan Pharaoh-m tupqani. ²⁶ Isrummatiginigaa nagliksaaħksraġa Christ-ġum kamanatlukħugu piqalhaniñ akisuruapayaaniñiñ Egypt-ġum, takku ukpipiaġniqsuq Agaayyutmun akiligñiaġnipluni sivuniksrami. ²⁷ Ukpiqsriħikun Moses-ġum aullaġvigiginigaa Egypt iqsigingitħugu Pharaoh-m qinnautaa. Aullaqtuq ilipluni qiñiqtuatum Agaayyutmik qiñignaitchuamik. Taamna qiñiġuuraaq siimasraaġutiginigaa. ²⁸ Ukpiqsriħikun Moses-ġum inillanigaa nigiqpagvikaq taiyuutiqaqtuaq Apqusraaqtitauħigmik. Ukpiġigaa Agaayyun uqaqman inuich tigusritquplugich ipnaiyaat aunatnik siqillautiksraġitħik tupqisa taluñitħun. Agaayyutim ilaksiatqunġitchai piyaqquiraumun Israel-aagmiut anayukħiich. ²⁹ Ukpiqsriħikun Israel-aagmiut ikaaġniġaat taġiuq atiqaqtuq Red Sea-mik paliumaruakun nunakuuqmatun. Egypt-miut taatnatun ikaaqsaġaluaġniqsut, aġlaan iluqatin ipiniqsut imikun.

³⁰ Ukpiqsriħikun Israel-aagmiut kaivraaġniġaich katchinġ Jericho-m tallimat malġunġi uvluni. Taatnaqhutinġ katchich katagaalaniqsut. ³¹ Ukpiqsriħikun Rahab akiisuk tukkuġiniġaat nalunaqtuakun takkuuqtit. Taatnaqhuni piyaqquġitchuq piqatigilugich Jericho-ġmiut ukpiqsriħiġitchuat Agaayyutmik.

³² Sumiksulitai uqapsaaġisivik? Pivikitchuq uqautigisaġupkich Gideon, Barak-lu, Samson-lu, Jephthah-lu, David-lu, Samuel-lu, sivuniksriqirailu Agaayyutim. ³³ Ukpiqsriħikun taipkua akimaraqtut umialinñi, nalaunġarualiqiplutinġ, akuqtuipłutinġ akiqsruutigikkaġanik Agaayyutim, umitlaplugich qaninġich lion-nat, ³⁴ qamitlaplugu ikualapiaqtuaq ikniq, annakhutinġ savikpakun tuqqutauħigmifi, sayaitchuat sayaktusriplugich, sapiġñaqsiplugich anuyaliġmi akiilitlasiplugich anuyaktinġich atlat nunat, ³⁵ unniñ aġnat akuqtuipłutinġ tuqunaruamiknik anitqiksitaupmata. Atlat inuich nanġitauñiqsut tuquħhiñaaġuqhutinġ ayakħugu annaġviksraqtinġ, nigiuqaqahutinġ anitqihksraġmiknik nakuutlukuamun inuuliġmun tuquanikkuminġ. ³⁶ Atlattuuq nagliksaaqmiñiqsut mitautigitchiuplutinġ ipiġaqtuqsiuplutinġlu qiliqħuġillu isiqtaupkaqħugich, ³⁷ uyaġanġiglu miħuqtuqsiuplutinġ, uluaqtuqħugich avikħuġillu, uuktuaqsiuplutinġ, tuqqutauplutinġ savikpakun, qipiplutinġ atnuġaaqhutinġ ipnaich aminitħik tuttuħuurausalu, piilliuqhutinġ, ihuilliuqtitauplutinġ, atniaqsiuplutinġ, ³⁸ qipiplutinġ

suviksraillaami iñgiñi, iñuuniaqhutiñ sisini nunamiļu uyağaluñmiļu. Iñuiñ nunam naligingitchaich tamatkua!

³⁹ Iluqatiñ tamatkua iļisimariqaqtut nalupqinaigutruuat ukpiqsriñigmiknik uqagillautaqługich. Aglaan nalliat akuqtuiñgitchuq iñuunñagminñ Agaayyutim akiqsruutigikkañanik.

⁴⁰ Agaayyun sivunniutiqaqtuq nakuutluktuumik uvaptiknun, itna, taipchua naamasripkakkauruksraupmiut piqatigiluta tikiññiaqaptigut anjaayuqautaanun Agaayyutim.

12

Agaayyun Aapakput

¹ Taipkumatitun ukpiqsruuatitun iļisimariqaqtuguttuuq avatanjutriranik uvaptiknik nuviyatun, aasriļi tamatkua uqagilhiñaugaat ukpiqsriñiqput. Aqpaliutraqtitun piiqługu unaviqutağikkañani, ki, piigaglavut qilamipiaq killupayaat unaviqutağikkavut maliguta Ataniğmik. Aqpaliutraqta iglutuiñfikun tikiññiañhanunaglaan kinilirviksrapta. ² Ataramik qiniqsimalakput Jesus aullağniiraalu naamasriraalu ukpiqsriñhapta, [atakkii tunñavigigaa Agaayyun iluqnauqhuni]. Pisigiplugu quvianaqtuaq akiļiusriaksrani suksrağingitkaa kannunaqtuaq tuquliq sannigutami. Aasriñ aqvittuq Agaayyutim taliqpian tunaanun analatchiqataupluni. ³ Jesus iglutuipmiñiqsuq qanusripayaanik akilļiļiugutiñitñik killuliqirit. Isrummatigiraksrağigiksi Jesus piyuaqsiugupsi taatnatun, mingugangitchumuusriļi qapiñasrirağangigusri maliguañapsitñi Christ-mik.

⁴ Killuqsaun ayyauqtuğaluagiksi, aglaan ayyauqtunğitchiksi pigiitchuaq tuquñapsitñunaglaan. ⁵ Puuyuguknağiksi Agaayyutim pitchuksaagilha ilipsitñun itna liilaa uqagipmatun qitungamun,

“Iğniin, suksrağiñgigñiaqnagu nalguqsruutaa Atanğum unniin qapiñasiñak iñiqtiqpatin.

⁶ Takku Atanğum nalguqsruğagigai tamatkua piqpagikkani, suli annauksraqługich iñupayaat igñigiliutikkani.” *Proverbs 3:11, 12*

⁷ Iglutuqtaksrağigiksi nalguqsruutaa Agaayyutim. Analattağigaasri igñigikkağmisun. Qanusriuva una igñiguruaq aapauruam anasriññuqsatlaisaņa? ⁸ Agaayyutim igñipayaaq ataramik iñukkuksağniğaa taatnatun. Ilipsi nalguqsruqsimaitchupsi aapaiļapsisun iļumutun igñigiliutipkaqsimaiññiqsusri ilaanun. ⁹ Uvvasuliuna, aapapta nunami nalguqsruğaatigut aasriisuli uvagut kamagisuu-plugich. Kamaksrirusrauruguttuuq Aapañatnik irrutchipsa pitługlugu aapaptikniñ nunami, atakkii iñukkuksairuq uvaptiknik isruitchuamun iñuukigmun. ¹⁰ Sivikisuurami

aapapta nalġuqsruġaġigaatigut nalaunġanasrugikamitruġ. Aglaali Agaayyutim nalġuqsruġaġigaatigut piññagviksrapitkunun ipqiatigisrukħuta inġmisun. ¹¹ Iluġani nalġuqsruun quvianaitġuuruq atniġñaqmiuq. Aglaan aquvatigun nalunaigūuruq qanuq nalġuqsruun nakuutilaanġa Agaayyutim qitunġaġikkañiñun, tupiksriġiġmiktigun iñuġuqtut atuitlasiruat nalaunġaruamik suli iñuuniaqtuat qinuiññakun.

¹² Taamna pigilugu sayyiqsigin niviñasriruat argasri suli sayaitġuat niusri; qapiñasiñasri. ¹³ Qaiqsisigin apqutik-srañat isigapsi. Aasriili sayaitlutin ukpiqsriruat pisrulġuitġuatun puukaġumiñaitġut atniġutin, aglaan mamititaulutin sanġisitqinñiaqtut.

Ilisauttit suli Kiliktuutit

¹⁴ Qinuiññiaqautrisitchi iñupayaanun, iluqnauqsimalusri Agaayyutmun. Iñuum iñuunianġitġuam taatnatun qinittlasiryumiñaitġua Ataniq. ¹⁵ Qaunatqiaġigitchi kiñauñniñ iñuk suliqutiksringiġñiaqani iluaqqutaanik Agaayyutim. Qaunaningitġhupsi iñuich tikitpiaqtut akun-napsitñun miqutġhisuurat isrumaġiilqisitusri, atriplugu kañiġruaq maqupkairuq nauriamik. ¹⁶ Naagaunniñ iñuk atlatuġtauviaqtuq agaayyiaqtaitluni Esau-tun inilġaanimma. Esau tuniriruq paitchaktaaksrautigaluagmiñik anġayukħiukħimigun atautġhimun niġiñiġmun. ¹⁷ Ilisimakkapsisun, aquvatigun Esau-ñum piñhiñaaġuqamiuñ piññaktaaksrautni itigautiruq. Satuqsaġaluagaa qulvimigun aglaan Isaac isrummitqikkumiñaiññaniñiqsuq.

¹⁸ Ilipsiasriñ, tikisimaitġhusri iñġimun aksinñaitġuamun atriplugu iñġiq atilik Sinai-mik. Israel-aagmiut imani qinġiġniġaat iñġiq ikualaruq ikniġmik. Kiñuagun taaqsiñiqsuq anuqġigullapiaqhuni. ¹⁹ Taipkua iñuich tusraaniqsut qatrananik qalġuqtautim suli nipitullapiaqtuanik nipinik katluktun. Tusraaruat iqsitchakpagitlutin uqapsaaqtut nipimun uqautitqiqunġitlutin. ²⁰ Agaayyutim tiliñiġai, “Niġrutimunniñ aksikpagu iñġiq miluqtukkauniaqtuq uyaġanik.” Aglaan iñuich tatamilallaktut. ²¹ Iñġim qinġisalha tatamnallapiaġataqtuq. Moses-unniñ uqagñiqsuq, “Atqunallapiaq iqsitchakħuñ a uuliksirunġa.” ²² Aglaan tikiññaniktusri Agaayyutim nayuutilħanun tikitmatun iñġimun atilimun Zion-mik, suli nunaaqqiġpanun iñuuruam Agaayyutim Jerusalem-mun pakmani ittuamun, suli israġulinun kisiññagumiñaitġuanun. ²³ Tikitġhusri katiqpagviatnun anġayukħiuplutin iġñinñi Agaayyutim atinġich aglausimaruat pakmani. Utlautirusri Agaayyutmun atanġatnunlu iñupayaat irrusinġitñunlu nalaunġaruat iñuich tuquruat naamasripkakkauplutin pakmani. ²⁴ Utlautipmiusri Jesus-mun akunniġutauruamun

aatchuqtuamun nutauruamik sivunniugutmik iñuñnun. Christ-ñum killuqsautaiquplugich iñuich maqipkagnigaa auni sannigutami. Auna Abel-ñum tuqgutaauruaq uqautiqalhiñaqtuq akisautmik, aglaan auna Christ-ñum uqautiqaqtuq natqigutriñigmik.

²⁵ Naalañnisritchi Agaayyutmun uqaqtuamun ilipsitñun pakma. Ayaiñasri ilaanik taipkunatitun Israel-aagmiutitun. Annagviksraiññiqsut anasriññuqsaqsiuñigmiñ ayaummitñikamiñ kiliktuqtauruamik ilinjitñik maani nunami. Agaayyutim anasriññutlulallakkisigaatigut tunutkuptigu ilaa kilgityaqtigikkaqput qilañmiñ pakma. ²⁶ Inilgaaan Agaayyutim iliqsraqtiñhiñağaa nuna uqaqami iñgimi atilijmi Sinai-mik, pakmaaglaan ilaa akiqsruqtuq nipliñhuni, “Atausripsaami iliqsraqtinniağiga nunañhiñaunğitchuaq aglaan taputiniaqmigigaptuq qilak.” ²⁷ Taavruma uqañhum “atausripsaami” nalupqinaillapiagaaga Agaayyutmun supayaaq iñiqtağikkani atlanñuqtitkisiñiplugu. Aasriñ kisimi iliqsraqtitangitchuaq itchumaagisipiaqtuq. ²⁸ Taatnağuta akuqtuiñiaqtugut isruitчуamik kiñuniğmik iliqsraqtitangitchuamik Agaayyutim añaayyuqautaani. Aasriñ quyyatigilakput Agaayyun savautilugu akuqtuyunağuta kamaksriñikun taluqsriñikunlu, ²⁹ atakkii Agaayyutigikkaqput suunğirağaqtuatun ikniqtun ittuq.

13

Aqulliich Alğaqsrutit

¹ Piqpakkutitichi ataramik aniqatigiñlapsigun Christkun. ² Suksraingitchuksraurusi tukkuğinñañigmik takku ilañich iñuich tuyuğmiaqagniqsut israğulinñnik nalunñaisa israğulgutilaanitñik. ³ Itqaumasrigik tamatkua isiqsiviñmiittuat isiqsiviñmiitqatigipmatun ililugich, tamatkualu añallaqkuksiuruat nagliksaaqatigipmatun timipni ililugich. ⁴ Katchuusrimañiq kamakkutiqaqtuksrauruq akunğapsitñi. Ilaqatigiiksuaq katchuusrimañiqtik ipqisittaksrağigaak tuniqsimmatilutik avatmun. Agaayyutim atanniğisigai atunim iñuich sayunaruatlu atlatuqtuatlu. ⁵ Kimmutiqatlusunñaqasri manijmik, apaigilugu pigikkaqsi. Agaayyun nipliqsimaruaq, “Unitchumiñaitchikpiñ

unniiñ suksraağumiñaitchikpiñ.” *Deuteronomy 31:6*

⁶ Taatnamik nalupqisrunğitluta nipliñhiñaurugut, “Atanğuruuaq ikayuqtigigiga.

Iqsiyumiñaitchuña iñuum qanuğaanñaunniñ.” *Psalms 118:6-7*

⁷ Itqaumasigik añalatigikkasri uqautriruat ilipsitñun uqañhanik Agaayyutim. Ukpigutiqağitichi taipchunatitun

iñuuniaħigmikni suli isrummatigilugu qanuq tuqułhat. ⁸ Jesus Christ atanñutlaitchuq ikpaksraġlu, uvlupaglu, taimuñalu. ⁹ Iñuñmun avallaktitnasri atlakaagħisigun atlanaqtuanuplutin ilisauttutinisigun malingiquplusri Agaayyutim ilumutuulhanik. Nakuuruq sayyikkaugupsi ukpiqsriħipsitñi Agaayyutim ihuaqutaagun; sayyigumiñaitchusri ukpiqsriħipsitñi malik-tuiñagupsigik iñuuniaqutit tunillautitigun niqinik. Tamatkua iñuuniaqutit tunillautitigun anniqsuutiginiangitchaich iñuich iñuuniaqtuat tamatkunuuna. ¹⁰ Uvaguttuq tunillautiqagtugut. Taamna Jesus tuquruq sannigutami. Tuqułhagun Jesus-ñum piliusriaqagtugut. Aglaan agaayuliqsit savautrisugaaqtuat ipqitchuami inimi maani nunami nigġivigitlaitchaat tunillautigikkaqput. [Taamna itnautauruq, tamatkua anniqsukkauniruat tupiksriħigmiktigun iñuuniaqutinik piqataulguitchut uvaptikni.] ¹¹ Ukiugagipman qaukiata agaayuliqsit qamuñautiraġigaa aunaat nigrutit ipqiññiqsramun inimun tunillautigisaqħugich iñuich killuqsautaiquplugich, aasriñ tuqunaruat nigrutit timinich ikipkaqtitlugich silataani nullaaqtuġvium. ¹² Taatnatun Jesus-tuq tuqupmiuq sannigutami silataani nunaaqqim, tunillautigisaqamiun auni iñuich killuqsautaiquplugich. ¹³ Taatnagutaasriñ ilaanukta silataaniittuamun nunaaqqim, iglutuutiqaġuta iñuich nagġuqsruqpatigut pisigilugu ilaa. ¹⁴ Piitchugut kiñunipiamik maani nunami, aglaan nigruktugut kiñuniksramik isruitчуamik qilañmi, aasriñ utaqqigikput ukpiqsriħikun. ¹⁵ Pisigilugu Jesus-ñum savaagikkaña uvaptiknun, nanġaqsimaaglakput Agaayyun quyalugu atarallapiamik. Quyyativut asriaġiksaatitun ittut aatchuutigikkavut Agaayyutmun tunillaqtuutigiplugich. ¹⁶ Nakuurualiqisimaagitchi ikayuutilusri tamatkunuña inuqsraqtuamun. Taatnatchich qaisauruat Agaayyutim quyagillapiagai. ¹⁷ Tupigisigik iñuich aňalatigikkasri aňalatillusri ilinjitñun, atakkii kiggutiqaqtaksraġigaa Agaayyun pisigilusri. Taatnaqhutin qaunaksrirut iñuuniaħlapsitñik. Tupigigupsigin savaaqtin quviatchauġiutiginiagaa, aglaan sakiqniuqtitkupsigin piññautigiyumiñaitchiksi. ¹⁸ Qauġrimmaagħiutillaqtaqagtugut patchisaitчуamik iñuuniaħlautaġukhuta supayaakun. Taatnamik agaayutillañniaqtigut. ¹⁹ Suvaluk agaayutqugipsi utiqtitauliksramnun ilipsitñun qilamipayaaq.

Agaayuliq

²⁰ Agaayuruña Agaayyutmun aatchuiruamun qiñuiññamik. Jesus tuqukami sannigutami kamañaqsipluni munaqsriġuqtuq uvaptiknun, ipnaisun ittuaguut, suli maqipkaqamiun auni nalupqinaigñiġaa nutaaq isuksraitчуuaq sivunniugutauruq. Piqutigiplugu taamna Agaayyun aňitqiksitchiruq

atannaptiknik Jesus-mik tuqunaruaniñ. ²¹ Aasriiñ pakma Agaayyutim ikayuǵlisituq pitlasıusri pisuhıǵıkkıkanıkanik supayaakun. Savaglisuq ilipsitñi akuqtuyunaqtuamik inmiñun Jesus Christ-kun. Kamakkutiqaǵısigikput pakma qanapaglu. Amen.

Aqulliich İlammiuǵutit

²² Anıqatiumaan, inıqsruaǵıpsi naalaǵnitquplugich uqaıtka pitchuksaǵutauplugich ilipsitñun tuyuutigıkkatka ukunani naitchuani tuyuutini. ²³ İlisimatqugıpsi anıqatigıkkıqput Timothy patchisaiqsitaułhanik isiqtavınımiñ. Aggıpqauraqpan iluqanuk qıñıǵıaǵısigıpsi.

²⁴ Tuyuǵıvut nayaanǵaǵmik iluqaisa aǵalatigıkkasri ukpiqtuanuruapayaatlu. Taapkua Italy-miñ piruat tuyuqmıgaasri ilammiuǵutillautamik. ²⁵ Agaayyutimtuq tugluǵısi iluaqutillautaǵmigun.

James-ŋum Tuyuutai

1 Uvaŋa James, savaktaa Agaayyutimlu Jesus Christ Atanġuruamlu. Tuyuqtuŋa nayaanŋaġmik iluqaitñun siaminŋaruanun ukpiqtuanun nanipayaaq.

Ukpiġunlu Puqiunlu

2 Aniqatiumaan, atlakaagiich uuktuaġutit tikitpasi quviatchauġillapiaġitchi. ³ Iisimagiksi ukpiqsriġiqsi uuktu-akkaupman sivutmuulgusrilaagagigaa. ⁴ Sivutmuulgukhum savaani pianikpagu ilipsi piġuqniaqtusri naamapmilusiġu, susruksiungigusrilu. ⁵ Nalliġsi kanġiqsimaitkumi suvaata uuktuaqsiutilaagmiñik, ki, inġigliun Agaayyun isumattutmik qaitchiyumaruaq iñupayaanun iġlikkuttutaitluni suli suakatautaitluni. ⁶⁻⁷ Taamna iñuk inġisruġli arguaqcutaiglugu. Ilaa inġisruġumi aasiñ ukpiqsriŋitchumi Agaayyutmik akuqtuyumiñaitchuq isumatuhġmik ataniġmiñ. Iñuk nalupqisuktuq atriqaqtuq anjalatchiqsuatun taġiumi—qunmukpuuq atmukpuuq. ⁸ Taamna iñuk sivunnilġuitchuq tuiqsimaruanŋitchuq suraġalipayaaġmiñi.

Inuqsriuqtuatlu Inuqsriunitchuatlu

9 Ilaippauraq mattumani nunami quviasuktusrauruq Agaayyutim kamaŋaqsipkaqmani, ¹⁰ suli inuqsriunitchuq quviasullapiaġli Agaayyutim atchiksipkaqmani. Inuqsriunitchuq tunŋaviqaqtuq umialgutmiñun nauriatun ittuq: ¹¹ Upinġaami uunaqtaqman siqinġum pannaqłukkai ivgich. Nauriat katakhutin, qinġiyunaġaluaqtuat piunġiġaqtut. Taitñiatun umialik tuqulliñiaqtuq iñuunŋuraġniallaġmi.

Uuktuaqsiuhġlu Anġisaaqsiuhġlu

¹² Quvianamiuruq iñuk malinŋuġutranitchuq uuktuaqsiukami atakkii payanaittuhġmi akuqtuigisiruq akiññaktaksraġmiñik iñuuhġmik Agaayyutim akiqsruut-tutaanik piqpagirimiñun. ¹³ Kisupayaaq anġisaaqsiukami taavrumuuna uuktuaqsiuhġkun patchisigiraksraġinitchaa Agaayyun itnaġuni, “Uvaŋa anġisaaqsiuruŋa Agaayyutmiñ.” Agaayyutim killukuaqtanitchuam anġisaaqsiuhġmi killuqsaquluta. Agaayyun-unniñ anġisaaqsiukami malinŋuġutratlaitchuq. ¹⁴ Aglaan kisupayaaq anġisaaqsiuraqtuq kaviuġuksaaqtaukami napitaukamilu kimmutmiñun. ¹⁵ Tarra, iñuum kimmutmi piġiitchuam killuliqisuupkaġaa, aasiñ ilaan killuqsautaan tikiutiplugu tuquhġmun. Taatnalhaiñaaq ittuq.

16 Kimun killukuagutipkaqasi, aniqatiumaan̄ piqpagikka-
 maan̄! Agaayyun patchisiginasiun̄ aniqusaaqsiugupsi.
 17 Iluqani nakuuruapayaaq pakmak̄naqtauruq Agaayyutmiñ.
 Ilaa simmiqsagumiñaitchuq tagḡatun siqiñiq nipipman.
 Agaayyun aniqusaaqsiutlaitchuq uvaptiktun, aglaan̄ iñuich
 simmiq̄aqtut payan̄akhutin. 18 Pisuliḡmigun Agaayyutim
 nutaaḡuqtitkaatigut uq̄alikun ilumutuuruakun sivulliutqupluta
 akunḡatni iñiqtaḡikkañi, iluq̄nauqhuta qaisimaruaguut
 Agaayyutmun.

Naalaḡniruatu Tupiksriuatlu

19 Isummatigilugu una, piqpagiplusi aniqatiumaan̄,
 kisupayaaq ataramik itqanaiñi naalaḡniñiksraḡmiñun
 uq̄aqpaniñiksraḡmiñunlu qinnaktañiñiksraḡmiñunlu. 20 Atakkii
 iñuk qinnaktaqami savakkumiñaitchuq nalaun̄jaruamik
 pisulhani Agaayyutim. 21 Taatnamik piiqsillapiaḡlugu iluq̄aan
 nalaun̄ñaitchuaq. Aglaan̄ atchiñikun uq̄aḡha Agaayyutim
 akuqtuḡlugu inillakkañ̄a uummatipsitñun. Ilaan̄ uq̄aḡhan
 anniqsutlagaatin.

22 Tusaalhiñaqasi Agaayyutim uq̄aḡhiñik aglaan̄ tupig-
 ilugich. Ukpiqs̄aqasi ilipsitñik naalaḡniñiñalikun. 23 Atakkii
 kisupayaaq naalaḡniñiñiñaqtuaḡ Agaayyutim uq̄aḡhiñik aasiiñ
 tupiksriñitluni iñuktun tagḡaqtuuraaqtuatun ittuq̄ qiñiqtuahuni
 iñmiñun. 24 Qiñiqtuaḡaaqhuni iñmiñun aullaq̄amiasiiñ
 piiguḡaḡigaa qanuq̄ qiñiñaq̄tilaani. 25 Agaayyutim
 uq̄aḡha nalaun̄jaruaq maliḡutaksrauruq. Tupiksriun̄i
 taavrumiñ̄a maliḡutaksramik patchisaiḡutauruq. Iñuum
 pakkiaḡituiñaqamiun̄—piiguqtasun̄aqnagu tusaakkani aglaan̄
 atuḡlugu—taamna iñuk quviasukkisiruq suraḡah̄payaaḡmiñi.

26 Kisupayaaq ukpiqtuan̄unasugigumi anjalalguitiñamiun̄
 uq̄ani ilaa sagluqsruutiruq iñmiñik, ukpiqtuan̄ñuan̄uruq.
 27 Agaayyutim Aapauruam uq̄autigaatigut qanuq̄ ukpiqs-
 riruam iñuunialiksrañ̄a ittuk̄srautilaan̄anik, ikayuḡlugich
 ikayuq̄naqtuat ilaippauraqtuummais̄a uilgaḡnaaqtuummais̄alu,
 sul̄i qaunagiluni iñmiñik ilitqusiqañiksraḡmiñiñ ukpiqs-
 riñiñikun.

2

Irrutriñasi Iñun̄nik Atlakaaḡiḡlugich

1 Aniqatiumaan̄, ukpiqsrikapsi Jesus Christ-mik
 kamañ̄aqtuamik irrutriñasi iñun̄nik atlakaaḡiḡlugich
 qiñiñalhiñan̄atigun. 2 Uvvaasiiñ una atrikusaun̄, Ukuaḡguuq̄
 iññuk, ilaqataa inuqsriun̄iñiñiqsuq̄ ilaqataasrii inuqsriuqhuni.
 Taamnaguuq̄ inuqsriun̄itchuaq̄ atnuḡaallauqaqhuni
 qitiq̄ḡit̄uq̄miuq̄ kaviqs̄aamik, taamnaliasiiñ inuqsriuqtuaq̄
 atnuḡaaḡiitluni. Taamna atnuḡaallaulik isiḡniqpan

katimapkağusi, ³ ilipsiasiiñ irrutillauguglugu itnağayağiksi, “Aquppiutallauguvva aquvirviksran.” Aasiñ inuqsriuqtuaq isiqniqpan, ilipsi nipliutilugu, “Qikağiñ tavrani, naagaqaa talum saniğaani ayapigviunurağiñ.” ⁴ Taatnağupsi tavra atlakaagiiksitağisi iñuich isummatipsitñi naliaqlugich iñuich inmiguuğutiqaqhusikii. ⁵ Naalağnisitchi, aniqatiumaan piqpaknaqtuasii! Agaayyun piksraqtaaqtuq ilaippauranik mattumani nunami ukpiqsriillaqaplugich ilitchuğipkaitqaplugich agaayyutitjaqtauruamik iñuuligmik, amii? Ilaan akiqsruutiginiğaa tamatkununa piqpagirimiñun, amii? ⁶ Inuqsriuñitkuat ataramik suksraqiñitkaat inuqsriuqtuaq. Taatniittusi. Inuqsriuñitkuat ihuillaqtitkaasi, amii? Tamatkua tikiutipkaqtağaa uqaqsittaagvinmun, amii? ⁷ Ilipsi pigigaasi Christ, aglaan inuqsriuñitkuat Christ-nun atqa uqautigirağigaat pigiillaqlugu, amii?

⁸ Atuğniğupkich Agaayyutim uqałhiñi aglausimaruat itna: “Piqpagilugu iñuuniaqatin ililugu iliptun.” Taatnağupsi pillautağisirusi. ⁹ Ilipsi irrutrigupsi iñunñik atlakaagiiksillugich qinñalhiñanajigun killuqsagtusitavra, taavrumuuna patchisiñiktusi maligutaksraq navikapsiun. ¹⁰ Kisupayaaq navgigumi atautchimik tillitmik taamna patchisauruq navgipmatun iluqaanik maligutaksramik. ¹¹ Agaayyun nipliqsuq, “Sayunayumiñaitchutin” nipliqhunisuli, “Iñuağumiñaitchutin.” Taatnamik sayunajitkaluağuvich aglaan iñuağuvich navguiriguqmiutin. ¹² Taatnamik iñuuniağitchi tuvrağlugu maligutaksraq patchisaigutiksrauruq ilipsitñik, ilisimalugu Agaayyutmun atanniqsuqtilaaptiknik taavrumuuna tillisikun. ¹³ Agaayyun atanniqsuigaqsigumi iñupayaanik ilaan anasriñuqsagağisigai nagliktaiguni naglik-taitchuat atlanik, aglaan nagligigisigai nagliktaqtuat. Agaayyutim nagliktañ nakuutlukkisiruq ataniñiksrananiñ.

Ukpiğunlu Savaatlu

¹⁴ Aniqatiumaan, iñuk nipliğumi ukpiqsrisiqagñiluni qinñiqtitmiñagulu ikayuiñiksraqmiguñ atlanik, ukpiqsriñha suuyumiñaitchuq, amii? Taatnatchim ukpiqsriñhum anniqsuğumiñaitchaa. ¹⁵ Uvvauna atrikusaun aniqatigiisigun atnuğaaksraillaquqtuanik niqiksraillaquqtuaniglu, ¹⁶ ilapsiiasiiñ uqautillautagñiqpagich itna, “Iñuuniurallautagitchi, qiqisiasunaqasi, nigillaqtağmiliusi,” aatchuuraqmiñagillu inugikkañitñik—taatnasiq ukpiqsrisaupiaqpa? Tavra sumun itpa? ¹⁷ Ukpiqsrisiqalhiñaqtuñi savaaqaqmiñaniñ taamna ukpiqsrisaunillaqiaqtuq. Taatnasriq ukpiqsriñiq suksraitchuq, iñuktun tuqunaruatun ittuq.

¹⁸ Uvvasuli atla iñuk nipliğaqtuq akiknaqtuipuni, “Aa, ilvich ukpiqsrisiqagtutin aglaali uvaña savaaqaqtuña.”

Kiikaa, ilitchuǵipkanǵa ukpiqsrisipnik savaaqatlaitchuanik aglaan urriqsutlasigikpiñ ukpiqsrisimnik savaaqatitamnik. ¹⁹ Ivich ukpigiviuñ Agaayyutim atausiutilaanǵa? Aarigaa, nakuullapiaqtuq! Uvva tuunǵaich ukpigipmigaat taamna —iqsilipaitlutin uullagaluaqtut, aglaan anniqsunitmiut. ²⁰ Ilitchuǵiraksraǵigifiñ kaniqsimaitchuatiin, ukpiqsriǵiq savaaqanjtkumi suuyumiñaitchuq. ²¹ Kiata, isummatigillaksaglakput sivulliaǵikkaqput Abraham: Agaayyutim nalaunǵasipkakkanǵa savaaqalǵagun. Abraham-li qiniqtitkaa ukpiqsriǵi inillakamiuñ iǵniñi Isaac tunillaǵvinmun tuqqutlasiplugu. ²² Tavra ilitchigigiñ una: ukpiqsriǵiglu savaaqalǵiglu tuglilituruk. Abraham-ñum tupigipmagu Agaayyun nalupqinaigñigaa ukpiqsriǵiqapiaqtilaanǵa. ²³ Pakma ilitchuǵigikput uqalǵan Agaayyutim ilumutuulǵha nipliuttutaupman, “Abraham ukpigiplugu Agaayyun aasiili tupiksripman Agaayyutim nalaunǵasipkaǵaa.” Taatnaqḥuni taiyuutiqaqtuq Ilauraanik Agaayyutim. ²⁴ Kaniqsigikput una, iñuk nalaunǵasipkakkautilaanǵa Agaayyutmi ukpiqsriǵi qiniqtitnamiuñ suraǵalipayaaǵmigun, ukpigutiqalhiñakuñitchuaq. ²⁵ Aasiisuli, Rahab-ñum akiisuuruam takkuuqtit tukkuqaqtitnamigich atlakun tumikun annaktikai. Taatnaanikman nalaunǵasipkakkauruq Agaayyutmi quyalitñikhuni Agaayyutmik. ²⁶ Tarra ilitchuǵigikput una, Iñuum ukpiqsriǵha suuyumiñaitchuq savaaqatiniḥaǵumiñ; ittuq tuqunaruatun irrusiq piinjanikman timimiñ.

3

Uqam Irrusia

¹ Ilauraamaan, iñugiaktuasii ilisautrauniasunǵaqasi piviksraqaǵaluaǵupsi. Atakkii Agaayyutim uvagut ilisautrauruani atanniǵisigaatigut pitluglugu atlaniñ. ² Iluqata kinniqiraqtugut atlakaagikun. Iñuk kinniqiraǵanjitñami suraǵalipayaaǵmigun taamna quyalitñiktuq Agaayyutmik. Taavruma iñuum aǵalatlagaa timini iluqaan. ³ Uvvaukua atrikusautit, Iñuum aǵalarrutchiǵumiñ qunǵich qaninḥisigun taavruma aǵalatlagaa iluqaan. ⁴ Umiacpaitisuli aǵalatchiǵaqtut mikiruuramiñ aquutmiñ igliǵvigisukkanǵagun aquuttim. ⁵ Taatnatuntuuq uqaq, mikigaluaqḥuni timimi aglaan uqavigaaqpauraqtuq. Uvvasuliuna, Ikninuluuram iknaktittagigaa nuna napaaqtuqtuummaan. ⁶ Uqaqput taavrumatun ikniqtun ittuq. Uqaq mikigaluaqḥuni saqviutruruq isummatipayaanik pigiitchuanik iñuum pigikkanjñik uummatmiñi. Uqalipayaapta pigiitchuat qilhuqtaǵagigaa piqatigiǵiq akunǵatni iñuich, tuunǵaumkii

taatnaqtitluta. ⁷ Iñuich taimakñaaglaan nuyuiqsairaq-
tut atlakaagiñnik niğrutinik: anjutinigli tinmianigli
paamguqtuanigli tağium anjutaiñiglu. ⁸ Aglaan iñupayaam
anjalalgitkaa uqani. Uqaq anjalatçuğnaitchuq. Iñupayaam
isummataa immaukkaqtuq iñugiaktuanik pigiitchuanik
isummatinik, iluliktun immaukkaqtuq tuqunamik.
⁹ Uqaptiknik quyarağigikput Ataniqput Aapagikkaqput
sulipsuuq uqaptiknik uqamaqluutigivut iñuuniaqatiuvut
iñiqtañaruat Agaayyutim atrinaton. ¹⁰ Taavrumakña
atautchimiñ qaniğmiñ quyaliq naagaqaa uqapiluhig
aniraqtuq. İlauraamaañ, kisimi quyaliq anirağaqtuksrauruq.
¹¹ Uvvasuli atrikusautik ukuak, imillautaglu imigiilaglu
atautchimiñ suvlikkumiñaitchuk. ¹² Taatnatuntuuq
nunanıagich nauriyumiñaitchut paunğanik, naagaunniñ
uqpiich nauriyumiñaitchut aqpinñik. Tarakña ilitçuğigikput
una, kisimi quyaliq anirağaqtuksrauruq qaniğmiñ.

Puqıun Pakmakñaqtauruuq

¹³ Akunnapsitñi-samma piqaqpakiaq kanıqsimaağikkasugıruamik?
Taatnatchimik iñunmik piqaqpan, kiikaa urriqsuutigiliun
kanıqsisiqaqtilaani surağalipayaağmigun iñuuniiallautağmigunlu.
¹⁴ Aglaan piqaqtusi uumiksriğimik ilipsitñi killuqs-
riğimigli kamanagnağimigli. Piqağupsi taatnatchiñik
kamasaağutiginagu kanıqsimalıqsi atakkii taatnağupsi
akikñaqtuğiksi ilumutuupluni ittuuq. ¹⁵ Taatnasıq
isumatuhıq pakmakñaqtaunıitchuq aglaan iñukmitñaqtauruq,
agaayyutitñaqtaunıitchuq, tuunğaqaqtauruq. ¹⁶ Ukpıqsırıuat
killuqqutıpmata avatmun kamasaağutıgiplugulu
isumatuhıqtın, sanmisıñıq atlakaagiisıgun ittaqtuq. ¹⁷ Aglaan
iñuk isumatuhıgmik pakmakñaqtamik piqaqtuuq ipqıitchuq,
qıñuisaagunnaqmıplunılu, agganaitmıplunılu, uqautısuğnaqmıuq;
ilunıuktaupmıpluni, aasıñ iñuich ikayuusiaqagvıgiplugu;
tunıaviupluni ukpıñıuaqtaunıitmiuq. ¹⁸ Kiisaimmalu
qıñuisıchiñiaqtuat ukpıqsırıuanik quviagıgisıvaat iñuuhıq
taatnasıq quyalısauruuq Agaayyutmun, atrılugich nautchiirit
quviasuutiqaqtuat katıttağmiknik.

4

İlanıaqalıq Nunam İñuiñik

¹ Suvaatakiuq qiniğagıvisi uqaalaplusılu avatmun?
Atakkii ataramik piññañıaqhusi sunik pigiyumiñaisapsitñik.
Taatnağupsi pisuiqsımayumiñaitchusi, aasıñ sanmisıñıq
ıtchağatağısıruq. ² Kimmutıqağhusi pisuiqsımanıñıapsı
iñuaqtuğıktıtkaasi. Killuqsrıplusi sutıgun aglaan
piññaktaaqanıñıapsı uqaalapkağaasi qiniqtılusılu.

Naagauvva suqanitchusi atakkii iniqsruntlusi Agaayyutmiñ. ³ Iniqsruurağniallapsi sumik akuqtuillaitsi killukun isumatiqaqhusikii. Suli akuqtugumakkaqsi iniqsrulikun atuğniaħhiñaqlugu inmiguuğniakipsitñun. ⁴ Ukpiqsriit! Sayunaruqtitun, ilipsi iñuuniañitchusi tuvrağlugu iñuuniaqurrutaa Agaayyutim! Naagauvva kimigiplugu iñuich ilitqusigiiħhat taavrumuuna Agaayyun uumigigiksi. Kaniqsimaappisiun taamna? Kisupayaaq taatnamik kimmutiqaqami ilitqusigiiħgimik Agaayyutmun akilliiutiraqtuq. ⁵ Isumavisi tanigiiħgich aglausimaruat inilğaanimma itna, “Ipqitchuaq Irrusriq Agaayyutim iñiñigaa uvaptiknun, taavruma siqñagiqluta pigitquqluta Agaayyutmun kisanun”? ⁶ Aglaan Agaayyutim ihuaqputaa kamanatluktuuaq taavrumakña siqñaktamiñ sayyiraqtuq uvaptiknik akimmataupluni kamagiagutiğimiñ. Taatnamik Agaayyutim uqağikkanani aglausimaruq, “Agaayyutim akilliiqsimagai tamatkua kamagiagutiruat inmiknik, aglaan qaitchiraqtuq ihuaqputmik tamatkuniña atchik-suanik sivuğagmiñi.”

Proverbs

3:34

⁷ Taatnamik iluqnauğusi qaiłlusi Agaayyutmun. Ayyauğlugu tuunğaq aniqusaaqsiuħipsitñi qimakkumaugli ilipsitñiñ. ⁸ Qallilaagusi Agaayyutmun ilaaptuuq ilipsitñun qallilaagisipmiuq. Ukpiqsriuasii, Agaayyutim killuqsautisi piipagich tavra ipqigai isummatisi salummaqmipplugu iñuuniaħiqsi. Agaayyun taatnaqpan ilipsi savautitlasitqikkiksi iluqnaullapiagusi. Ukpinñuaqtuanñaiğitchi. ⁹ Iħuilliuğutigilugich iñuuniaħigikkasi, nunuurağilugich qulvilusiunniñi. Quvianniħiqsi simmiqsillugu alianamun. ¹⁰ Itqağilugu, Agaayyutim nayuutilha nanipayaaq ittuuaq. Agaayyutimli kamaqaqsiqkağumagaasi atchikkupsi.

Kiliktuun Qanuqinnirağaqtitchiħikun Aniqatmik

¹¹ İlauraamaan, sanjurrutiñaiğitchi avatmun. Atakkii kiñaliqaa uqautiksrikami akikñaqlugu aniqatni naip-ıqtuipłuniħu ilaanik, taamna ilumun uqautiksriiraqtuq akikñaqlugu Agaayyutim maligutaksraña. Taatnasiq inuk tupiksritłaitchuq Agaayyutim maligutaksrañanik atakkii ilisimatlukkanisuniaqtuq Agaayyutmiñ taatnaqami. Taimmaasiñ ilipsi, nağguksriħapsigun maligutaksramik atuirauñiqsaqhusi taavrumiña aglaan atanigüqtaqtusi. ¹² Aglaan iñuich tupiksriuksraurur Agaayyutmik. İlaa kisimi maligutaksramik iñiqsıruq, suli ilaa kisimi atanğuruq sanñiqaqhuni anniqsuitłapluni naagaqaa piyaqquitłapluni. Kisuunasugivichmi atanigüqtaqavich ilipnik iñuuniaqatiupnun?

Kiliktuun Uqavigaag'nikun

¹³ Atanji nipliqsuasii, "Uvlupak naagaqaa uvlaakun nunaaqqimukkisirugut. Tavrani ittuallakkisirugut ukiumi tauqsig'niaguta maniññan'niagaqsilutaasiiñ." ¹⁴ Iisiman'itkaluağiksiunniñ uvlaakuksraq! Iñuuiqsi suuva? Ittuq puyulhiñatun. Sagvillakkaluaqami mikiruurami apyuillagaqtuq. ¹⁵ Aglaan itnaqtuk-sragaluaqtuasii, "Pisulig'ikpaun Atangum iñuugisirugut aasiiñ savaaqsiluta sunik." ¹⁶ Aglaan uqaviutiqaqtusi ilipsitñik nalupqisun'itpaitlusikii. Tamanna uqaviutipayaaq pigiitchuq. ¹⁷ Iñuum ilisimagaluağlugu atugaksrani nakuuruaq aasiiñ atun'itñamiun killuqsaqtapiaqtuq.

5*Kiliktuun Umialijmun*

¹ Atanji, inuqsriun'itchuasii! Alianniug'itchi immakii iñuilluugutiksrat tikitchağumarut ilipsitñun. ² Umialgutisi suksraung'iqhutin' piung'iqsut, qupilgut niğigaich atnuğaallausi. ³ Maniutisi kaviqsaat qatiqtaatlu qaliqtut. Taavruma qalhum ilitchuğipkağaa atuiñg'iliqsi umialgutipsitñik ikayuutigin'itlugich inuqsralliuqtuanun. Siqñatuakipsi sun'ig'iqsinniaqmigaasi atriplugu ikniq. Atakkii tutquqsituiñaqtsi umialgutini isuanunaglaan iñuuniałipsi. ⁴ Akil'iqsuuran'itmigisi savaktisi. Akiññaktaaksran'ich niğiuğikkan'ich ilin'itñun qaitłaitmigisi. Tusaasigik uqaallatin'ich akikñaqhusi! Savaktisi kappian'apmata Atanguruamun San'ipayaaqaqtuamun tusaarag'ai aasiiñ ikayuqlugich. ⁵ Inuqsriun'itchuasii, nunami quviasuutig'ilhiñag'isi umialgutisi, aliasun'isaag'usi inuqsriusun'aqasi. Iñuuniałipsitñi ig'liktuarusi quyaliplugu kisan kimmutig'ikkaqsi. Taatnałipsigun ilapsaağag'igisi akikñautiksrat ilipsitñun uvluani atanniuviksram, atriplugich qun'ich uqsraqsaqmata tuqqutchiłiksram uvluanun. ⁶ Suksraung'iqsusri iñuaqtuqmisi nalaun'jaruamik iñunmik, aasiiñ ilaan akitñaqun'itmigasi.

Anuqsrułiğlu Agaayuliğlu

⁷ Iłauraamaan, taatnamik anuqsrusil'usi Agaayyutim Atanguruam aggiliksran'anunaglaan. Atrikusautim uuma kan'iqsipkağisigaasi: Kiñaliqaa asiag'niagukami utaqqirag'igaa upingaallapiaq. Taimmaasiiñ siq'iñgum silamlu naupkaqmagich asiag'niagaqsiraqtuq. Taatna iñuk asirriruksramun utaqqiraqtuq nikasun'iqhuni. ⁸ Taatnatuntuuq ilipsi anuqsrusil'usi. Nikatchautinagu niğiuğaqsi, Atanguruam aggiliksran'ja qalliuraaqmipkaqlugu. ⁹ Iłauraamaan! Uqapil'utinası avatmun, Agaayyutimli atanniqsun'itchumagaasi. Atanji,

Agaayyun atanniqsuqti tikiyasiuraqtuq. ¹⁰ Ilauraamaan, ilisağitchi sivuniksriqiriniñ qanuq iglutuithatnik sakiqnamik iglutuitlasilusi anuqsrusilusi. Ilinjittuuq tiliraurut uqaqtiksrauplutinj Agaayyutmun. ¹¹ Uqautigiragigivut inuich quvianaqługich iglutuiruat anuqsrusiplutinj. Itqagilugu Job, inuuniaqami tuniqsimaruaq Agaayyutmun anuqsrusipluni. Taatnatuntuuq sivullipta qininaqtitkaat uvaptiknun inuuniahatigun tuqułhatigunlu Agaayyutim ilunjuқтаqatilaanjanaglikrsilaanjalulinjitiñun. Taamna ilisimagikput.

¹² Uvvasuliuna ilauramaan, akiqsruğupsi sumik kiikaa uqağikkapsiksun atuqsunj. Ataramik uqağusi ilumutuuruamik. Supayaamik uqağupsi saglusunaqasi. Taatnanjtkupsi Agaayyutim atannigisipiğaasi.

¹³ Kisupayaaq akunnapsitni ihuiliugumi ki agaayuli. Kisupayaaq quviasukkumi atuqli quyyatinik. ¹⁴ Kisupayaaq akunnapsitni atnignagumi tuqułi qauklinjtnik ukpiqtuanjruat. Ilinisaasiñ iniqsruutilitruj uqsruğlugulu atqagun Atanguruam. ¹⁵ Atnignaqtuuaq una ihuaqsikkaugisiruq iniqsruqpata ukpiqsriikun. Atangum ihuaqsipkağisigaa. Aasiisuli taamna atnignaqtuuaq killuqsagñiqpan Agaayyutim natqigutigisipmi-gaa. ¹⁶ Taatnamik, quliagisigik killuqsautisi iniqsruutilusi avatmun; taavruma mamittkisigaasi. Inuk atuiruaq quyalisauruamik Agaayyutmun iniqsruqami iniqsrułha savaaqatlapiaktuq. ¹⁷ Itqagilugu Elijah! Ilaaptuuq inugaluaq uvaptiktun aasiñ inuqsraqami iniqsruqtuksrauruqtuuq kisupayaatun. Iniqsruqman Agaayyutmun sialuquñitlugu, sialunitchuq nunami ukiuni pinasuni avvağmik ilaplugich. ¹⁸ Aasiñ aquagun iniqsruqman Agaayyutmun sialuquplugu sialulgitchuq, nuna nauritqiaqsilgitchuq. Taatnatuntuuq Agaayyutim ikayuğukkaatigut.

¹⁹ Ilauraamaan, ilari tupiksriñaiqpan ilumutuuhigmik aasiñ ukpiqsriuram ikayuqpaun tupiksritqitlasipkağlugu Agaayyutmik, ²⁰ ilitchuğiyumausi uumuuna, taavruma ukpiqsriuram ikayuğumiñ piqataunaiqsuaq Agaayyutmi utiqtitkisigaa tupiksriñaiğaluałhaniñ Agaayyutmik. Taatnatun ikayuğaa inuuyumalitiksitlugu inuuhigmik agaayyutitnajaqtauruamik. Aasiñ Agaayyun natqigutrigisiruq inugiallapiaqtuanik killuqsautinik.

Peter-m Sivulliich Tuyuutai

¹ Uvaŋa Peter. Uqqiraqtigigaana Jesus Christ-ŋum. Aglaktuŋa ukuniŋa tuyuutinik piksraqtaaniiŋun Agaayyutim unjtauplutinj siamittuanun iluqaani Pontus-mi, Galatia-miḷu, Cappadocia-miḷu, Asia-miḷu, Bithynia-miḷu, ² piksraqtaaniiŋun maligutlugu sivunniutni ilisimaplugich Agaayyutim Aapauruam, ipqiqsakkaniiŋun Ipqitchuam Irrutchim tupiksritquplugich Jesus Christ-mik siqillaqtitquplugillu aunjagun. Ihuaqquataa qiŋuiŋŋanalu nausaiŋaglik ilipsitŋi.

Iŋuuruuq Niġiugaq

³ Quyyan illi Agaayyutmun Aapananun Atannapta Jesus Christ. Ilunŋuktaqpaliġmigun anitqiksitkaatigut iŋuuruamun niġiugamun anitqiḷhagun Jesus Christ tuquġimiŋ ⁴ suli paitchaktaaksrautmun piunġiqsangitchuamun pigiirrutaitchuamunlu unniiŋ piuġangitchuamun. Ilaan qaunagigaa piksraqsi qilaŋmi. ⁵ Ilipsi qaunagikkaurusri sanŋiagun Agaayyutim pisigiplugu ukpiqsriḷiqsi anniqsuġiamun sagviġŋiaqtuamun aqulligmi piviŋmi. ⁶ Taamna pisigilugu quviasrugitchi, pakma sivikitchuami naglik-saaqtaullakkaluaqtusri atlakaagiisigun uuktuaġutitigun. ⁷ Tamatkunuuna uuktuaġutitigun ukpiqsriḷiqsi uuktuakkauruq iġlutuitlapmanaan. Manik kaviqsaaq piunġiġaqtuuaq uuktuaġuugaat iknikun, taatnatuntuuq ukpiqsriḷiqsi akisuruantlutluqtuuaq kaviqsaamiŋ manijmiŋuuktuakkauruksauruq. Ukpiqsriḷiqsi ilumutuukpan akuqtuigisirusri nangautmik kamanautmik kamagikkauhiġmiglu sagviġataqpan Jesus Christ. ⁸ Qiŋiqsimaitchaluŋaŋaan piqpagigiksi. Pakmaunniŋ qiŋiŋitchaluaqlugu ukpiġigiksi quviasrullapiaqhusri quvianaqppauramik uqaġilgunaitchuamik. ⁹ Takku ilisimarusri aatchuusriaġiniaqtilaanapsitŋik annautiksraŋanik iŋuutchipsi, tajiutauluni ukpiġikkapsitŋun. ¹⁰ Sivuniksriqirit uqaqtuat Agaayyutim ihuaqqutrisaanik aatchuusriaġikkapsitŋik pakaaqallapiaqmiut iḷitchuġiniaqlugu. ¹¹ Tarra Irrusrian Christ-ŋum taimani uqaqtitmatinj nagliksaaḷiksraŋanik Christ-ŋum suli kamanautmik tikitchuksramik aquagun nagliksaaḷhan, ilinjich iḷitchuġisullapiaqtut qakugun naagaqaa qanuq atuumaniaqtilaanjanik. ¹² Agaayyutim iḷitchuġipkaġniġai savautriŋisilaanjan inmiknik aglaan ilipsitŋik. Tamanna tusraayugaagiksuaq pakma uqautauruq ilipsitŋun taipchunuuna quliaqtuaġikkaŋatigun tumigiplugu Ipqitchuuaq Irrusriq tuyuuruuq qilaŋmiŋ; israġulgitunniŋ inuġrugipmigaat kaŋiqsisuklugu tamanna.

Iñuuniałiksraq Ipqiłłuni

13 Taatnamik paqnammaagiksilogich isrummatisri, qaugrimmaagikkitchi niğiugusri iluaqqutrisaanik qaisaugisiruamik ilipsitñun sagvigataqpan Jesus Christ. 14 Atriługu tupiktauruuq ililgaaq, atriñuniasruñaqasri pigiitchuanun kimmutiqaguułłapsitñun iñuuniaqapsi nalunñapsi tusraayugaagiksuamik. 15 Aglaan iñuuniağitchi ipqiłłusri iñuuniałłapsitñi atriługu ilaa tuqłuqtigikkaqsi ipqitchuaq killuqsautaitłunilu. 16 Atakkii Agaayyutim uqalhani aglausimaruq itna, "Ipqitchuksraurusri, takku uvaña ipqitchuanuruna." 17 Aasrii agaayukapsi Agaayyutmun taisuugiksi Aapamik atanniisuuruamik iñunñik atlakaagiiksitasuñaqnagich savaanñisigun. Iñuuniağitchi taluqsriłikun ilaanik irvigiuuraallahani marruma nunam. 18 Iłisimagiksi tasukkauhiqsi tanjiğilaaniñ iñuuniałhatñiñ sivulliapsi. Tasukkaunğitchusri piunğiğaqtuatigun sutigun, ami manikun qatiqtaakun unniñ kaviqsaakun, 19 aglaan akisuruakun auñagun Christ-ñum [tuniłlaqtauruam] ipnaiyaatun patchisaitchuatun taqsraqtaitchuatunlu. 20 Ilaa piksraqtaanuruuq iñiğaluaqnagu nuna, aglaan sagvikkauruq makunani aqulligñi piviñi pisigiplusri. 21 Christ-kun ukpiğigiksi Agaayyun anipkairuq ilaanik tuqłiğmiñ qaitchiplugu kamanautmik, ukpiqsritquplusri niğiugaqaquplusri lu Agaayyutmik.

22 Pakmaasriñ ipqiqsitnapsiñ iñuusriqsi tupiksriłikun ilumutuuruamik tumigiplusuq Ipqitchuaq Irrusriq piqpaksritlasriusri aniqatiupsitñik. Taatnamik piqpakkutisritchi piłiqillapiagusri [ipqitchuamiñ] uummatmiñ.

23 Qitungagiliutigaasri Agaayyutim tuqqutłaitchuam anitqiksimakapsi nautchiaksrakuunğitchuaq piunğiğaqtuakun aglaan piunğiğangitchuakun, ami uqalħagun Agaayyutim iñuuruakunlu isukłitłaitchuakunlu. 24 Takku Agaayyutim uqalħa aglausimaruq, itna,

"Iñupayaaq atriqaqtuq ivigauramik,

suli iluqani kamanautaa iñuum atriqaqtuq nauriañatun ivgum.

Ivik pannaqługaqtuq, aasrii nauriaq katakhuni piigaqtuq.

25 Aglaan uqalħa Atanguruam itkisiruq qanjavak taimuña."

Isaiah 40:6-8

Taamna uqaliq tusraayugaagiksuaq quliaqtuagikkauruq ilipsitñun.

2

1 Taatnaqługu piiqsitaksragigiksi iluqaan pigiıłiq, kinnitñiğlu, ukpiññuaqtaunıığlu, siqñahıığlu, pigiitchuakun uqautiksrisuułıığlu. 2 Atriługu aniqammiuraq miluguktuatun

kimmutiqagitchi Agaayyutim ipqitluni uqalhanik, ilipsili taavrumuuna nauyumuusri. ³Takku uuktuagiksi Atanguruam nakuuha.

Iñuuruaq Uyaġak Piksraqtaanuruatlu

⁴ Utlautisitchi ilaanun, iñuuruamun uyaġanmun ayakkanatnun iñuich, aglaan piksraqtaagikkanun Agaayyutim akisuruagiplugu. ⁵ Suli atrinurusri iñuuruatun uyaġaktitun. Atangum atuġumagaasri nappaġumiun qinignaitchuaq irrutchikun agaayyuvikpanni. Aasrii Agaayyutim ipqitchuatun agaayuliqsaisun tunillaqtutlaniaqtusri tunillautinik irrutchikun. Taapkualiasrii akuqtuyunaqsiuyumuut Agaayyutmi tumigilugu Jesus Christ.

⁶ Taatnatun aglausimaruaq Agaayyutim uqalhani, itnaqhuni,

“Piksraqtaaqatuna akisuruamik uyaġanmik

qaukhiutquplugu tunjavik Zion-mi,

aasrii iñuum tunjavigiyumiun ilaa

qapiqpanayumiñaitchuq.”

Isaiah 28:16

⁷ Ilipsitñunaasrii ukpiqsriruanun ilaa akisuruanuruq, aglaan tamatkununa ukpiqsriñgitchuanun

“Taamna uyaġak tuppirtit ayakkanat,

taamna uyaġak piitchuillaqiaġaqtuq tuppirauni.” *Psalm 118:22*

⁸ Suli

“Taavruma uyaġaum putukkisinniaġai iñuich.

Taamna uyaġak paallaktitchiraġaqtuq ilinjitnik.” *Isaiah 8:14*

Takku inmiknik putukkisaqtut tupiksriñgitlutin uqaġigmik. Taatnatun Agaayyutim sivunniugutigigai.

⁹ Aglaan ilipsi iñuksraqtaanurusri, agaayuliqsigiplusri umialgum, suli ipqitchuanuplusri takku Agaayyutim iñugiplusri.

Piksraqtaanurusri quliaqtuagitquplugich quviqnaqtuat savaani Agaayyutim tuqluqtigikkapsi taaqtuamiñ

quviqnaqtuamun qaumamiñun. ¹⁰ Ilaatniimma qaanjisuami iñugingipiaġaluakkanasri, aglaan pakma iñugiliutigaasri

Agaayyutim, suli akuqtuimaitlusriunniñ nagliktuutaanik, pakmaaglaan akuqtuġiksi nagliktaña.

Agaayyutim Savaktai

¹¹ Piqpagiplusri ilauraamaan, avaknaqtauñhiñaqtusri iglaanuplusri lu mattumani nunami. Taatnamik siimasaagipsi piisimaaquplusri timim pisugruaġutaniñ anuyaktuamiñ

akilliliqsuqlugich iñuutchisi. ¹² Nalaunnaruakun iñuuniaġitchi akungatni ukpiqsriñgitchuat. Ilaatni uqamaqhuutigigumisi

pigiitchuakun savaktiguñlusri, qinignumagaich nakuuruat savaasi aasriñ kamaksruġlugu Agaayyun uvlumi ilaan

tikumakpatigut.

13 Pisigilugu Ataniq kamakkutiqağusri iñupayaanik sanñiqutiqaqtuanik, Rome-mağmiut umialigigaluaqpatrun
 14 naagalu kavanaugaluaqpata tillisiaqaqtuat ilaaniñ anasriñjuqsauqplugich savaaqaqtuat pigiitchuakun suli nanğaqplugich tamatkua savaaqaqtuat nalaunñaruakun.
 15 Atakkii pisuhigigaa Agaayyutim savaallautapsigun nutqautitquplugu piiniliqilhat naluruat iñuich. 16 Iñuuniağitchi patchisaitchuatitun iñuktitun, aglaan atuqnagu patchisaiñiqsi mattutiginiağlugu pigiitchuamun, aglaan iñuuniağitchi savaktinjisun Agaayyutim. 17 Kamagilugich iñupayaat, piqpagilugich ukpiqtuanñuruaqatisri, taluğilugu Agaayyun, kamakkutiqağlugu umialik.

Urrakutaulha Christ-ñum Nagliksaathan

18 Savaktaurusrii, tupiksrisitchi atannapsitñik taluğipiağlugich, kisiitñun tamatkunña ihuatmun anjalatipsitñun pisunjaqsri, aglaantuuq tamatkunña atanguturuanun. 19 Iñuk akuqtuyunaqtuq Agaayyutmi qauğrimmaagiutillautagmigon iglutuigumi nanjinnamik nalaunñaitchualiqingitchaluaqhuniunniñ. 20 Pisigilugu savaagiirrutin ipiğaqtuqsuiguvich kamakkutmik piksraitchutin Agaayyutmiñ iglutuğaluağupkuunniñ nanjinnaq. Aglaan iglutuğupku nanjinnaq anuqsrułikun nalaunñarualiqinñaqpich, taamna akuqtuyunaqtuq Agaayyutmi. 21 Taavrumña ilipsi tuqłukkausri. Christ-tuuq nagliksaaqtuq piqutigiplusri. Unitchiruq tuvraaksrapsitñik maliglugich tuvliğağniñi.

22 "Ilaa killuqsatlaitchuq.

Kinnitñinñiutmik uqatłaitchuq." *Isaiah 53:9*

23 Uqamağłuutikkaukami uqamağłuutmik kiumakñiñgitchuq. Nagliksaaqami aniqsraaqtuiñgitchuq. Aglaan tunñaviqaqtuq ilaanik atanniisuuruamik nalaunñaruakun.

24 Ilaan akiyağigai killuutivut timimigon tuqupluni sanñiğutami tuqqutqupluta sanñianun killuqsautim aasrii iñuutqupluta nalaunñaruakun. Ilaan ipiğaqtuğninjigon mamititaurusri.

25 Ilipsi atriqagtusri ipnaisun killukuagağuktuatun, aglaan pakma utiqsimarusri munaqsrimun suli qaunaksraanun iñuutchipsi.

3

Ilaqatigiich

1 Taatnatullapiaq nulianurusrii kamaksrisitchi uipsitñik. Ilañichaasiiñ ukpiqsriñgipata uqahimik mumiksitauviaqtut nuliamin iñuuniallautałhatigun
 2 ilinisa qinñigumitrun ipqinñialiqsi taluqsriñiqsilu

iñuuniaħlapsitñi. ³ Qiñiyunaqusriqsuqasri qaahhiñakun, nutchiqihapsigun naagaqaa kaviqsaanik maniqñik uyamitqualiqsulikun suli atnuġaagiksuanik atukkapsigun. ⁴ Aglaan piññaqnaħiqsi ititchiun ĩriqsimaatquakun qamuuna uummatipsigun, piungigangitchuakun piññaqnaqutaanik irrutchim piisaangitchuanupluni qiñuiññaqahuni. Taamna kamanallapiaqhuni akisuruq qiñihani Agaayyutim. ⁵ Taatnatuntuuq taipchua ipqitchuat aġnat ukpiqsriuat Agaayyutmik iñuuniusriqaqtut piññaqnaqutiqaqhutin qamuuna kamigiplugich uisin, ⁶ Sarah-tun tupiksriuatun Abraham-mik taipġugu añaayuqaġmiñik. ĩlipsi ilaan panigigaasri nakuuruanik savaaqagupsi iqsitchangitchupsilu tupañanaqtuatigun.

⁷ Taatnatuntuuq uinuruasii iñuuniaqatigisigin nulasri kañiqsimaugaġlusri aġnat sayaktuitluktuanutilaanġatnik anutiniñ suli paitchaktaaqatigiplugich ĩhuaqutaanik iñuulhum. Taatnaġupsi piñailutaitkisuruq ĩñiqsruħiqsi.

Nagliksaatiq Piqutigiplugu Nalaunjaruaħiq

⁸ Pakmapak uqallautilapsi uumiña, iluqasri atunim isru-maqaġitchi, kañiqsiqutiniuraġusri avatmun, piqpakkuutilusri aniqatigiisun, ĩlunġukkuutilusri, ĩhuaqqutilusri ĩlu atchiħikun. ⁹ Akisaqtuqnagich pigiitchuakun atniyummatmiglu naagaqaa uqamaqħuutmiglu uqamaqħuutrigikkasri, aglaali ĩñġusri tamatkua ikayuusriaqaqulugich ĩlisimalugu tuqħukkauħiqsi ĩñiqsruutraksraġiplugich, aasriñ taatnaġupsi ikayuusriaqaġisipmiusri, ¹⁰ aglausimaruatun Agaayyutim makpiġaanġi,

“Iñuk piqpaksriruaq iñuulġmik

suli uvlillautaguktuaq quviasrukhuni

qaunagiliun qaniġikkani uqaliksrañaniñ pigiitchuamik

suli qaqluunni uqaliksrañakniñ sagluuqtuanik.

¹¹ Savangigli pigiitchuanik aglaan savagli nakuuruanik.

Pakaagiliun qiñuiññaq pigiliutiniapiagġlu.

¹² Atakkii irrak Atanguruam qaunaksriruk iñunġnik nalaunjaruanik,

suli siuttak naalaġniruk ĩñiqsruħhatnun,

aglaan kigiñanjan Atanguruam akillilġiqsimagai tamatkua

savaaqaqtuat pigiitchuamik.”

Psalm 34:12-16

¹³ Aasriñ kia atniagisiñiipasri nakuuruanik savaaqagupsi.

¹⁴ Aglaan nagliksaagupsi pisigilugu nalaunjaruaq quvianamiugisirusri. ĩqsiginagu iñuich tatamnaqsiraġahhat, unniñ ĩhuilliuġutinagich tamatkua. ¹⁵ Kamagisriun Atanguruam Christ uummatipsitñi, Ataniġikkaqsi. Itqanair-rutilugu ataramik kiggutiqaħiksraqsi iñuum apiqsruqpasri niġiugakun pigikkapsigun.

¹⁶ Aglaan kiuyumagiksi

piisaangiikun taluqsriikunlu, ataramik patchisaisillugich qaugrimmaagiutillautasri. Taimmali kisut uqamaqluutigipasri savaaqagnilusri pigiitchuamik, ilinich kanjutchalhiñagumuut ilitchugilutin iñuuniallautahipsitñik Christ-kun. ¹⁷ Tarra ikuatlaktuq, Agaayyutim pisuligikpaun, nagliksaağutigigupsin savaaqallautaliqsi uumakña savaaqaligmiñ pigiitchuamik. ¹⁸ Christ-tuq nagliksaaqmıuq. Ilaa tuqunaruq pisigiplugich killuqsautit atausrigmiaqlugu, nalaunnaruq iñuk pisigiplugich nalaunnaitchuat tikiutisrukhta Agaayyutmun. Timaa ilaan tuqquaugaluaqtuq aglaan irrusia iñuuruqsuli. ¹⁹ Aasriiñ irrusriupluni ilaan utlanigaa irrutchich tigutaaq-siuviniittuat quliaqtuagiahuni tusraayugaagiksuumik. ²⁰ Taipchua irrusrich tupiksriñgitchut Agaayyutmik inilgaanimma uvlunini Noah-m, Agaayyutim anuqsru-tikkağmigun utaqqikamigich isrummitqipugich Noah umiaqpalipkaqlugu. Ikituorat iñuich, tallimat piñasruuplutin, annautikkaurut umiaqpanmi uliqpakman. ²¹ Taamna atrinuruq paptaagutmun pakma anniqsuutigikkapsitñun. Paptaagutigun iñuk salummakkaungitchuq pujanik timim, aglaan iñuk injiqsruqtuq Agaayyutmun salummaquplugu qaugrimmaagiutillautani killuqsautipayaaniñ, pisigiplugu anitqilha Jesus Christ-ñum, ²² qilamuktuaq aquppipluni taliqpian tunjaani Agaayyutim. Isragulgillu sanñiqutiqaqtuatlu sanñiqatuatlu ataniğgaat ilaa.

4

Atlanjuqtuaq Iñuunialiq

¹ Tarra Christ nagliksaaqtuksraupman timimigun pisigiplugu nalaunnaruq, isrumaqaqtuksraupmusri Christ isrumapmatun itqanaillusri nagliksaağutigiraksrauqpan nalaunnaruq. Atakkii kiñapayaaq nagliksaağumi timimigun nutqautipmigaa killuliqiliq. ² Taamna iñuk iñuuniangiqsuq pisuligruakun tuqunialigmiñunaglaan, aglaan pisulhagun Agaayyutim. ³ Taimma qaanianiktuami iñuuniaqpaaniktusri pisuulhatitun ukpiqsriñgitchuat iñuuniaqapsi suvaahalikun, pisugruağutikun, imilivaahalikun, aliasrunğiniatikun, piqłuktalikun taanñaqhuni, qaayugnaqtuakunlu aanguaqtulikun. ⁴ Pakma ukpiqsriñgitchuat atlagigaasri ilaliqsuutingiqapsi ilinittun qilhuqtaihatni, aasriiñ uqamaqluutigiaqsipłusri. ⁵ Aglaan ilinich kiggutiksraqaqtuksraugisirut savaagmigtigun ilaanun atanniñhiñaağuqtuamun iñuuruaniqlu tuqunaruaniqlu. ⁶ Tarra taamna piqutigiplugu Christ quliaqtuagniqsuq tusraayugaallutamik taipchunña tuquaniktuanun

taimani ilinjilli annautrautquplugittuuq. Atannikkauyu-miñaqsiplugich iñupayaatuntuuq nunami, aglaan Agaayyutim iñuuyumiñaquniğai irrutchiğmiktigun Agaayyutitun iñuuruatun.

Añalatchi!lautaqtuat Agaayyutim Aatchuutaiñik

⁷ Aglaan supayaurat isruksrañat qalliurallapiaqtuq. Taatnağusri qauğrimmaağigitchi qaunataqiağigusri lu aasriiñ injiqsrutlasri lusri.

⁸ Pitluktaksraq una supayaamiñ, piñiqillapiağusri piqpakkutisritchi avatmun, atakkii piqpaksrilhum maturağigai iñugiallapiaqtuat killuqsautit.

⁹ Tukkiqsuutisritchi avatmun uqapiluuatilaakun.

¹⁰ Iñullaanuplusri akuqtuaqaqtusri aatchuutmik Agaayyutmiñ.

Taatnağusri savautisritchi avatmun savaktillautaulusri atullautaglugich atlakaagiiç aatchuutai Agaayyutim, itna, ¹¹ kiñapayaaq uqaqpan, Agaayyun uqağli taavruma uqağikkañagun, suli kiñapayaaq savautrigumi, ki savagli sayaksrirtaagun Agaayyutim, Agaayyunli kamagikkaayumuuq supayaurakun tumigilugu Jesus Christ, pigikkaña kamaun añalatchisi lu taimuña isruitchuamun. Taatnatuq.

Nagliksaaliq Ukpiaqtuanupluni

¹² Piqpagikkamaan, tupañanasri ukpiqsriñiqsi uuktuaqsiukpan sakiqnaqtuatigun ikniqtun ittuatigun; atlayuağinagu niğiunailaakun taamna atuumakpan ilipsitñun.

¹³ Aglaan quviatchauğigitchi piqasiutini lusri Christ-mun nagliksaalhagun quviatchallapiağumuusri quyalusri kamanautaa sagviqpan.

¹⁴ Pisaanñatchiugupsi pisigilugu atqa Christ-ñum quvianamiurusri, atakkii Agaayyutim Irrusrian, Irrusria kamanautaan, nayuğaañin.

¹⁵ Sumiunniñ nalliysi nagliksaaqani iñuaqtuqtauluni, unniñ tigliniaqtauluni, unniñ savvağluktuluni, unniñ naipiqtuqtauluni iñuich sutilaanñatnik.

¹⁶ Aglaan kisupayaaq nagliksaagtikkaugumi pisigilugu ukpiqsriñha Christ-mik kannusruutigingilliuñ, aglaan kamaksruğliuñ Agaayyun ilisimanahigmigun Christ-mun iñugitilaagmiñik.

¹⁷ Pakma atanniñhum aullağniiviksraña tikitchuq, aasrii Agaayyutim iñuñ atanniqsukkauqqaqtuksraurur. Tarra atanniqsuqqaagñiqpatigut, qanutchimik isruksraqağisivat tamatkua tupiksriñğitchuat tusraayugaallautamik Agaayyutikun?

¹⁸ “Nalaunñaruat iñuich annahiksrañat qağanangiññiqpan, sugisiñiqpatmi iñuich agaayyutaitchuatlu killuliqiritlu?”

Proverbs 11:31

¹⁹ Tarraasrii tamatkua nagliksaagtikkaauruat pisulhagun Agaayyutim nakuurualiqilich. Qaisimaapiaqtaksraqağiaich

iñuutchisin) iñiqsirimiknun ilaanun tuniqsimaruumun ataramik.

5

Munaqsranj Agaayyutim

¹ Pakma sil'iqsu'gña'gitka qaukliuruat akunnapsitñi, uvañaptuuq qaukliupluña. Qiñiqsimagiga nagliksaaqman Christ aasrii quliaqtua'giplugu, piqatauyumaag'luñaptuuq kamanautaanun sagviqsag'umaruumun. ² Qaunagilugich iñugikkañi Agaayyutim, munaqsrag'ikkasri akunnapsitñiittuat, [Agaayyutim atuqukkaña ilipsitñun]. Nunurausruñaqasri aglaan piyummatigipiag'lugu, piññañiasruñaqasri aglaan savautiyumaapiag'lugu. ³ Atang'unia'g'vigisruñaqagich Agaayyutim iñugikkañi qaunagiraksriusiasri, aglaan tuvraaksrallautausitchi munaqsranun. ⁴ Aasrii qauk'iat munaqsrit sagviqpan, akuqtuigisirusri niaqu'gutaanik kamanautim akiñña'aktaatun piung'ig'agumiñaitchuamik.

⁵ Taatnatuntuuq, nukatpian'urusrii kamakkutiuga'gitchi qaukliuruanik. Iluqasri kamanag'asrugisruñaqasri savauttutilusri atchiksua'likun, atakkii "Agaayyutim ayaksimaag'ai kamanag'asrugiruat

aglaan ikayuqsimaag'ai atchiksuaqtuat." *Proverbs 3:34*

⁶ Taatnamik atchiksimaag'itchi ilipsitñi ataadni sayakturuat argaiñ Agaayyutim, ilaanli kamaqaqsi-ka'gumagaasri piviksraq nalautitpan. ⁷ Igillugu iluqaan isrumaaluutigikkaqsi ilaanun aasrii tutqiks'ilusri, takku ilaan qaunagigisigaasri. ⁸ Qau'grimmaa'g'igitchi qaunataqia'g'igusri. Uumiksriksi Tuungaq ataramik ukpi'gutaiqsitchiñiaqtuq ilipsitñik, qalin'uularuatun lion-tun kukiluktuatun sumunliqaa niqiksraqsiuqhuni.

⁹ Taatnamik akilliliqsuqsiun) paya'ñaig'vigilugu ukpiqsri'i'iqsi, ilisimalugu aniqatiusri nanipayaaq nagliksaa'hattuuq ilipsisun.

¹⁰ Aasriiñ nagliksaaqtuallaanikkupsi sivikitchuami, Agaayyutim ihuaq'qutipayaaq'qtuam tuq'luqtigikkapsi Christ Jesus-kun isruitchuamun kamanautigikka'g'miñun, naamasripka'g'nia'g'asri, nalupqinaig'usri ukpiqsri'i'ipsitñi, sayaktusri'ilusri suli paya'ñaig'usri. ¹¹ Ilaanun illi kamauna san'ñilu qañavak taimuña. Taatna.

Ilammiu'gutit

¹² Aglaktuña naig'lip'lugu Silvanus-kun isrumatigikkapkun tuniqsimapluni aniqataulha. Pitchuk-saag'ukkipsi aglagikkapkun uqautilusri Agaayyutim ihuaq'qutigillapialhamik. Ilisimalugu taamna ihuaqqun tuniqsimavigisiun). ¹³ Ukpiqtuan'uruattuuq Babylon-mi ittuat piksraqtaan'uruat ilipsisun, tuyuq'migaasri nayaan'namik,

suli Mark-um igñigipmatun itagma. ¹⁴ Pağlatisritchi avatmun kunigutmik ipqitchuakun piqpakkutilikun. Qiuññaq illi iluqapsitni ittuani Christ Jesus-mi. [Taatanuq.]

Peter-m Tugliat Tuyuutaiñ

¹ Uvaña Simon Peter. Savaktigigaaña uqqiraqtigiplunalu Jesus Christ-ñum. Tuyuqtuña ukuniña iñunun akuqtuiruanun akisuruamik ukpiqsriñigmik uvaptiktun nalaunnaruahagun Agaayyupta suli anniqsuqtipta Jesus Christ-ñum. ² Iitchuğisaiñaqsiuntuq Agaayyun suli Jesus Ataniqput. Uvvatuq ihuaqquitiqagitchi atqunaq qiñuiññamiglu.

Agaayyutim Tuqluutaalu Piksraqtaanalu

³ Agaayyutim pakmakñaqtauruakun sanjiagun qaitchiñiğaatigut supayaanik iñuutlasripluta agaayyutiqammaağilikun tumigiplugu iitchuqsriiptigun ilaanik tuqluqtigikkaptiknik ilañiutitqupluta kamanautmiñun nakuuniqsrauğimiñunlu. ⁴ Tumigiplugik tamatkuak qaitchigaatigut kamanallapiaqtuanik akisuruanik akiqsruutinik. Ukpigigupsigik akiqsruutit annatlasrigisirusri qaayuğnaqtuamiñ ittuamiñ nunami iñuich kañiğruaqtañisigun, aasrii piqatautlasri usri Agaayyutim irrusriani ilaaton ililusri. ⁵ Tamanna pisigilugu pisuqtilaapsitñi illatigisriun ukpiqsriñapsitñun nakuuqi, suli nakuuqi tapiglugu iitchuğimmağiliğmik, ⁶ suli iitchuğimmağiliğ tapiglugu inmun anjalalgulikmik, inmun anjalalguiq tapiglugu anuqsruğmik, anuqsruğ tapiglugu agaayyutiqammaağiliğmik, ⁷ suli agaayyutiqammaağiliğ tapiglugu piqpaksriğmik aniqatinik, suli piqpaksriğ aniqatinik tapiglugu piqpaktamik iñupayaanun. ⁸ Tamarra taatnatchich irrusriksrat pigiraksrasi. Pigigupsigin nusaiañaqtusri taapkunuuna, imailaaton ingitchusri asriringitchuatunlu, aasriñ iitchuqsrisaiñağniaqtusri Atannaptiknik Jesus Christ-mik. ⁹ Aglaan kiñapayaaq iñuk piqangiññigumi tamatkuniña irrusriksranik irigiitchuq qiñitlaitluni. Puuyucmigaa salummakkautilaani killuqsautiğruağmiñiñ. ¹⁰ Taatniitman, aniqatiumaan, sakuugitchi pisuqtilaagusri tuqlukkauqi si piksraqtaanuqi silu nalupqinaiqsillugu, atakkii taatna piyupsi paasraağumiñaitchusri. ¹¹ Suli akuqtuigisirusri kamañaqtuamik pağlatmik isiğupsi isruitчуamun añaayyuqautaanun atannapta anniqsuqtiptalu Jesus Christ.

¹² Taatnaqluña itqautisrağatağipsi tamatkuniña, ilisimagalu ağısiunniñ payañaiğvigiplugulu Agaayyutim ilumutuuruña pakma pigikkaqsi. ¹³ Nalaunnaru ağıgiga iñuuniqtutilaamni maani nunami itqaqtitağukhusri sunik tamatkuniña. ¹⁴ Iisimagiga timikuliksrağma tikitchaqtuuraña. Taatna atannapta Jesus Christ-ñum nalupqinaiqługu

uqautigaan̄a. ¹⁵ Aglaan sakuugutiginiagitka ilipsitñun itqagitquplugich tamatkua ataramik tuquanikkaluaguma.

Christ-ŋum Kamanautaa suli Sivuniksriqutauruaq

¹⁶ Quliaqtuağutingitchipsi unipchaalianisigun iñuich ilitchuğipkaisaqapta aggiğñiałhanik Atannapta Jesus Christ kamanautuakun sanjiqpaurağmigun. Uvagut qiñillapiaqsimagikput kamañqtuaq qaummağinñina. ¹⁷ Nayuutirugut akuqtuipman Agaayyutmiñ Aapauruamiñ kamakutmik kamanautmiglu, taavruma nipim nipliutipmagu kamañniqsrauruaam supayaaniñ nipliqhuni, “Tar-rataamna piqpagikkaga Iğñiga quyalimaaqtigillapiakkağa.” ¹⁸ Aasrii taimani tusraagikput taamna nipi nipliqsuaq qilañmiñ piqatigiplugu Jesus iñgimi taivrumanı Agaayyutim sagviqmagu kamanautni. ¹⁹ Uvaguttuuaq nalupqisruutigingipsaağikput uqautigikkañat Agaayyutim sivuniksriqirinisa inilğaanimma. Pillaautusri naalağnitqiağikkupsigın uqalñich, takku uqalñich kanjısqipkağasri aggitqinñiaqtilaanik Jesus-ŋum atriplugu nangum qaumapkaıha taaqtuaq ini qausrağatağniñanunaglaan uvlum suli nuılğatağniñanunaglaan uvlugianan uvlaam. ²⁰ Sivulliulugu ilitchuğiraksraqsi uvva, sivuniksriqirim inmiktuiñaq kanjısqipkağumiñaitchaa sivuniksriqutauruaq Agaayyutim uqalhaniñ. ²¹ Atakkii iñuich sivuniksriqinğitchut sumiunniiñ pisuğimktigun, aglaan Agaayyun uqagñiqsut iñuñmigun anjalatkaqsipmatın Ipqitchuam Irrutchim.

2

Iłisautrit Tanjıgılaakun

¹ Inilğaanimma tanjıgılaakun sivuniksriqirit iñukpalligñiqsut akunğatni iñuich [Israel-mi]; taatnatun tanjıgılaakun ilisautrit iñukpalligñiaqmiut akunnapsitñi. Tiki-utriñiaqtut nalunautchilutin tanjıgılaanik ilisauttitinik suksraunğıutauyumiñaqtuani, piılaağiluguunniiñ Atanğuruuaq tuquruuaq annautisuklugich. Aasrii pisigiplugu piılaaqalhat Atanıgmik taimmaiñaq piyaqqukkauniaqtut. ² Suli iñugiallapiaqtuat piqasriqsuutigisirut piğiıllapiaqtuatigun kannunaqhutin iñuuniałhatigun, aasrii iñuñnun uqamaqłuutigipkaaqsıluğı ilumutuuruuaq pisigiplugich ilinich. ³ Pitlatuğimktigun maniññañniagvıgıgısiğasri, ilisautilusri uqautilusri lu ilumutuunğitchuanik. Agaayyutim atanniqsuirınata pasriñıgai taimakñaaglaan, aasriiñ siñiktuanğitchuq piyaqqulñiñaaguqlugich ilinich.

⁴ Takku israğulğich killuqsamata Agaayyutim anasriñnuqsamıgai igitlugich nagliksaağvinmun qılıqsruıpluğıllu taagñiqsrami tikiññiałhanunaglaan uvluan atannıuvıksram.

suakatakkauruq killuliqihgimigun. Uqatlaillaam natmaksigvian nipliutiplusu iñuum nipaatum nutqaqtinnigaa sivuniksriqiri kinniqisağaluaqtuq. ¹⁷ Tamatkua ilisautrit atriqaqtut nivviatum imğilaamik suli taktugayauratum aňalataňatum anuğiqhuum. Tamatkua iñuich Agaayyutim itqanaiyautinigai iniksraňatnik taaqtuam taagñiqsraňani isruksraitchuami. ¹⁸ Ilinich uqaqamin nipitusriplutin uqaqaqtut sumun atuğumiñilaatigun. Iklisaaguugaich pisugruağutaagun timim pivaalħalikunlu tamatkua salummaqtitlutin annaqqammisuat tamatkunakña killukun iñuuniaqtuaniñ. ¹⁹ Ilinisa akiqsruqtuğugaich iñuich atanniqsuqtiksraiñiplugich ilinich savaktaağruuňağmin qaayuğnaqtuamun, atakkii iñuk aňalattitaqtuq qanusripayaamun akiiliragaqtimiñun. ²⁰ Iñuich annaaniñiqsut qaayuğnautaitñiñ nunam iñuiñ ilitchuqsrihgimiktigun atannaptiknik Anniqsuqtiptikniglu Jesus Christ-mik. Uvvaami ilinich ilħakkataağutitqikkumin tamatkunaja akiilipkağutinlu, isruksraňat pigiitħukkisiruq aullağniiqqaahgimikniñ. ²¹ Ilitchuğigaluaqqaalugun iñuuniaq nalaunňarualikun, ihuatħukkayağniqsuq ilinittiñ naluugağumitruň taamna iñuuniaq uumakña tunutħiğimikniñ ipqitchuamik tillitmik qaisauruamik ilinittiñun. ²² Uvva atuumapkağaat taimña nipliutaumaruaq, “Qipmim uttaqiragigaa inmi miğiakani,” suli “Kuniaq iğğuanikkaňat utigaqtuq mağğagmun mağğiluktağiaqhuni.”

3

Akiqsruutaa Atangum Aggigñiathan

¹ Piqpagikkamaan, ukua tuyuutit tugligigaich tuyuutma ilipsitñun. Taapkuñnuuna tuyuutipkun itiqsağukkipsi itqaqtillugich tamatkua uqautigikkatka iñuuniaquplusri ipqitchuakun. ² Ilipsitñun itqağitqugitka sivuniksriqutauruat ipqitchuatigun sivuniksriqiritigun suli tillisauruat uvaptiknun atannaptikniñlu anniqsuqtiptikniñlu uqqaqraqtitigun. ³ Kañiqsiraksrağigiksi una sivulliulugu, mitautiksriuat tikitkisirut ilipsitñun aqulligñi uvluni aňalattuat pisuligruağmiknun. Mitautiginiagaasri ⁴ uqaqhutin, “Jesus-ñum akiqsruutigigaa aggitqinñiaħi. Naamimi imma? Taimakñaqaña aapaavut [Christ-kun] tuqugaluaqtut, aglaan sua iluqani tamarra atanňungitchuq aullağniilgataħaniñaglaan nunam iñiqtaulħan.” ⁵ Aglaan itqağiyummataillapiagaat una, Inilğaan Agaayyutim iñigaa uqałhagun qilak suli nuna, aasrii nuna nunağuqlugu imiğmiñ suli imikun, ⁶ suli tamarrumuuna imikun nunaqqaq piyaqquqlugu uliqpaktitlugu. ⁷ Taatnatuntuuq qilailļu nunalu pakma ittuat qaunaksriqaqtut Agaayyutim uqałhagun

piyaqquġniaħhanunaglaan ikniġmun. Taimanigun uvluni Agaayyutim atanniqsuġisigai iħnich agaayyutaitchuat aasriiħ piyaqquġlugich.

⁸ Aglaan piqqagikkamaan, puuyumanagu una, isrumaraqtugut atausriq uvluq pivikisilaanjanik suli 1,000 ukiut pivikpauraqaqtılaanjanik, aglaan Ataniġmi atiruk.

⁹ Atanġum sukaisaagutigingitchaa immiumasraqamiun akiqsruutigikkani, iħnich ilanich sukaiħħiġiaġaluagatut. Aglaan anuqsrutigaasri, atakkii piyummatigingitchaa kiħaunniħ piyaqququlugu, aglaan iluqaisa mumiqugalugaai killuqsautmikniħ Agaayyutmun.

¹⁰ Aglaan uvlua Atanġuruam tikitkisiruq niġiilautiluni agġiħhatun tigliħniaqtim. Taivrumani qilaich piigisirut qukiġħaqtuamik tusraġnaqhutin suli qaummatit qilaħmiittuat siqumitkisirut iknikun suli nuna ikiniaqtuq supayaatlu nunamiittuat.

¹¹ Iluqagmin tamatkua sut piyaqquġumaaqmata taatnatun, qanutchimigli iħuuniaħiaqqtuksrauniqpsi? Iħuuniaqqtuksraurusri ipqillapiaġusri suli agaayyutikuagusri supayaakun,

¹² utaqqilugu Agaayyutim uvlua tikitchumaaqtuaq suli pisuqtilaapsitħi tikiumpakagħaġiaġniaglugu taimħa uvluq.

Taivrumani uvlumi ikniġum uunallapiaqtuam qilaich piyaqquġisigai suli qaummatit aukkisigai.

¹³ Aglaan utaqqigivut Agaayyutim akiqsruutigikkani, itnaami, niġiugaqaqtugut nutaanik qilaħnik suli nutaamik nunamik iħuuviksraħatnik nalaunħasripkakkauplutin iħnich tupiksriuat Agaayyutmik.

¹⁴ Taatnamik piqqagikkamaan, utaqqisiun tamna uvluq. Pisuqtilaapsitħi iħuuniaġitchi taqsraqtailaakun puuyiluktautailaakun sivuġaani Agaayyutim suli qiħuiħħakun.

¹⁵ Isrummatigisiun anuqsrullapiaħha atannapta kaħiqsimalugu anniqsuquriħha uvaptiknik. Taatnatuntuuq piqqagiplugu aniqatiupta Paul-ħum aglakmigaasri puqutukun Agaayyutim qaisanagun.

¹⁶ Iluqanitħi tuyuqtuutmiħi uqautigipmigai tamatkua sut. Uqanitħ ilanich kaħiqsilgunaitchaluaqtut. Aasriħ iħnich naluruat payanaiqsimaitchuatlu qipititchiħiqsut Paul-ħum tuyuqtuutaiħnik suliunniħ atlanik uqalħiħnik Agaayyutim.

Taamna pisigiplugu Agaayyutim piyaqquġniagai.

¹⁷ Ilipsiasriħ piqqagikkamaan, tamatkua sut ilitħuġikkasri sivuani qaunatqiaġiksik.

Taatanagitchupsi sivullikkauviaqmiusri killukuagutinisiġun maligutchiħitchuat.

Aasriħi qaunagiyumagiksi paallanġiħksraqsi payanaiqsimmavigikkapsitħiħ.

¹⁸ Aglaan nausraiħaġitchi iħuacqutrisaaġun ilitħuġimmaagiksisaħniaglugu Ataniqput anniqsuqtigikkaqputlu Jesus Christ. Ilaanun illi kamanaun pakma suli qanavak taimuħa. Taatnatuq.

Sivulliich Tuyuutai John-ηum

Uqalıq Iñuunaqtuaq

¹ Aglaktuña ilipsitñun Jesus-mik taiyuutiliñmik uqalıgmik. Taamna iñuk Jesus qaitchiraqtuq iñuulıgmik inniqsuamik aullağniıñiğmiñaglaan. Taamna tusaagikput qıñiqługulu sulı tautukługulu aksiapluguunniñ. ² Taamna iñuk qaitchiruaq nutaamik iñuulıgmik tautuñnaqsipman qıñiğuraaqsiñiağikput. Sagviqqaaqman inmiñik uvaptiknun uqautiaqsigipsi Agaayyutitñaqtauruakun iñuulikun inniqsuakun aapami aullağniıñiğmiñ. ³ Tamanna qıñikkaqput sulı tusaaplugu uqagıpmigikput ilipsitñun, ilaliutitqugaluaqhusi piqatigilugik Aapauruağlu sulı Iğñıñalu Jesus Christ taatnatuntuuq uvagut piqatıqaqmatun ilıñiknik. ⁴ Taatnaqhuta aglaaqsirugut ilipsitñun iñuulıgmik ilitchuğitquplugu Jesus. Taatnağuta quviatchallapiağisirugut.

Agaayyun Qaummatauruq

⁵ Uvvauna uqalıq uvagut tusaanjanikkaqput Agaayyutim Iğñıñaniñ aasiñ quliaqtuağigikput ilipsitñun, itnaiıplugu, Agaayyun qaumaupluni sulı ilaani taaqtuanıitchuq suuramikunniñ. ⁶ Iñuk uqaqami piqataunıpluni Agaayyutmi killuqsaqtautıgalugu, taatnasiq iñuk sagluqsruğaqtuq piqataunıtluni Agaayyutmi killulıqıtuiñaqhunıki. Taatnaiıplugu atrıñurugut iñuktıtun taaqtuami pisuktuatıtun. ⁷ Iñuuniağupta piqatauluta Agaayyutmi piqatigiiksilluta avatmun, taatnaiıplugu atrıñurugut iñuktıtun qaumami pisuktuatun. Uvvaasiñ salummagaatıgıt killuqsapayaaniñ, atakkii Agaayyutim Iğñıña Jesus tuqqutaupluni maqipkaqlugu augıkkani uvaptiknun. ⁸ Nıpliakapta uvagut killuqsagumiñaitluta ukpiqsagıqtugut uvaptiknik. Taatnaqapta ilısimanıitchugut Agaayyutim ilımutuulhanik. ⁹ Quliagıktıgıtu Agaayyutmun killuqsagıñıluta ilaan natqıgutıniagaatıgıt nalaunñaiıpayaaptıknik, atakkii ilaa tunıqsımaruq nalaunñaruañupluni suragaıpayaagımiñ. ¹⁰ Agaayyun nıplıqsuq killuqsagıñıpluta aglaan nıpliakapta killuqsatıaitluta uqagıgıgıput Agaayyun saglutunıplugu, tavraasiñ Agaayyutim uqalğagun iñuunıañıtluta.

2

Christ Uqapsaağutrikput

¹ İlauraamaan, aglaaqsiruña ilipsitñun killuqsagunıtkaluaqhusi. Aglaan kiñapayaaq killuqsagıknıpan

piqaqtugut uqapsaagutriksraptiknik Aapamun. Taamna Jesus Christ killuqsasqsimaitchuaq. ² Taamna tuqukami sannigutamii aatchuutigirug inmiñik piqutigipluta, taavrumuunnaqlugu piigai killuutivut sulii killuqsautinjich iluqatin iñuich nanipayaaq.

³ Taatnaqhuta tupigiguptigik Agaayyutim tillisai, nalupqisukkumiñaitchugut ilisimatilaaptiknik ilaanik. ⁴ Iñuk nipliqlaman ilisimaniplugu Agaayyun aglaan tupiginitlugu ilaan tillisaa sagluqsruğaqtuq. Taatnasiq iñuk ilisimanitichuq ilumutuuruamik. ⁵ Kisupayaaq tupiksripman Agaayyutim nipliutaanik ilaan piqpagiragigaa Agaayyun atakkii ilitchuqsruiruq Agaayyutitnqaaturuamik piqpaksriñigmik. Tupiksriguptaasiñ Agaayyutmik nalupqinaigikput atausinjūqtılaaqput ilaani. ⁶ Kisupayaaq nipliqlami iñuuniağniłuni atausinjūqatigimaaqlugu Agaayyun iñuuniaqtuksrauruq ataramik Jesus Christ-ñum iñuuniałhatun.

Nutauruaq Iñuuniaqurrun

⁷ Iłauraamaañ, tuyuqanjitchuñ ilipsitñun nutaamik tillitmik aglaan utuqqağmik inñaniktuamik taimakñaaaglaan. Taamna tilliñ ilisimakkaqsi tusaalłapsitñiñaglaan. ⁸ Uvva taamna tilliñ tuyuutigikkaga ilipsitñun nutaanupmiuq. Iñuich ilitchuğigaat taatnasiq piqpaksriñiq Christ-ñum iñuuniałhagun ilipsiłuami iñuuniałłapsigun, atakkii taaqtuag qaanjisaiñaaqtuq aasiñ ilumun qauma qaummağiksirug. ⁹ Iñuk nipliakami qaumamiinnipluni uumiksriuraagutigalugu ukpiqtuagatiumiñik tavra kanjigruaqtañ simminjitchuq— taaqtuamiittuq sivuanisun. Iñuuniagaqsilgitchaqtuq killuliquipluni. ¹⁰ Aglaan iñuum nakuagikamigich ukpiqtuagatiuni qaumamiittuqtuq, iñuuniałhani sumunniñ paasaaqtittagumiñaitchaa. ¹¹ Aglaan iñuk uumiksrikami ukpiqtuagatiumiñik ilaa taaqtuami ittuq, pisukhuni taagmi. Kiisaimma-tai qanutnamuqausiksraigagivuuq atakkii taaqtuam qinilguiliplugu.

¹² Qitunğamaañ, taatnaqluñ aglaktuñ iluqapsitñun, atakkii Agaayyutim natqigutigai pigiilicutisi Jesus Christ savaaqalłhagun.

¹³ Aglaktuñ ilipsitñun utuqqanaanun atakkii ilisimaaniklugu Agaayyun taimña inñaniktuaq aullağniłhaniñaglaan.

Aglaktuñ ilipsitñun nukatpianun atakkii akiiligiksi Tuunğaq pigiitchuapayaam aullağniiraa.

¹⁴ Aglaktuñ ilipsitñun, ililgaanun, atakkii ilisimaaniklugu Aapauruaq.

Aglaktuñ ilipsitñun utuqqanaanun ilisimaaniktuanun taivrumiñ inñaniktuamik aullağniłhaniñaglaan.

Aglaktuᅇa ilipsitᅇun nukatpianun sanᅇjiruanun
tuniqsimaruanun Agaayyutim uqaᅇhanun ittuanun ilip-
sitᅇi.

Taavrumuuna akiiligiaksi pigiitчуapayaaq,

Tuungauruq taamna.

¹⁵ Kaviuᅇinagich suoramik unniiᅇn ilitqusiat nunam
iᅇnuᅇisa. Atakkii iᅇnuum kaviuᅇikpagu taamna ilitqusiᅇ
piᅇpagiyumiᅇaitkaa Agaayyun. ¹⁶ Suami taavruma
ilitqutchim ilagivaun? Kanᅇᅇruaqtam kaviuᅇikkaᅇa, sut
iᅇnuich qiᅇnikkaᅇisa piᅇᅇaktaaᅇisukᅇugu, suli supayaat
mattumani nunami iᅇnuich kamasaᅇutigikkaᅇich—taatnasiᅇ
iluaqnaᅇitkaluaqtuᅇ Agaayyutim irrusiani. ¹⁷ Taamna ilitqusiat
iᅇnuᅇisa nunam suli kaviuᅇikkaᅇiᅇllu piᅇᅇumaaqtut. Aglaan
iᅇnuᅇk tupiksriuaᅇ Agaayyutim pisuᅇhanik iᅇnuutiᅇiᅇaqtuᅇ
Agaayyutmi.

Akilliᅇiqsuᅇti Christ-mun

¹⁸ Ilauraamaaᅇ, piviksram isua tikitchumaaqtuᅇ.
Tusaamagiksi akilliᅇiqsuᅇtaa Christ agᅇiqsaᅇumanipᅇugu.
Aasiiᅇn ilitchuᅇigikput iᅇnugiaktuat akilliᅇiqsuᅇtai Christ
aggianiksimanipᅇugich. Taatnamik ilisimarugut piviksram
isua qallisilaananiᅇ. ¹⁹ Tamatkua akilliᅇiqsuᅇtai Christ unniiᅇn
piᅇqataugaluaqtuat uvaptikni ilaliutillapianᅇitkaluanᅇaᅇmin,
taatnaᅇhutinᅇ aullagᅇniᅇsut uvaptikniᅇn. Tuniqsimagaluaᅇuminᅇ
Agaayyutmun akilliᅇiqsuᅇiᅇayaitchut Christ-mik, aasiiᅇn
nayuᅇayaᅇaatigut. Unitᅇamisigut nalupᅇinaisitkaat
sumiunniiᅇn piᅇqataunᅇiᅇtinᅇ uvaptikni. ²⁰ Aglaan iluᅇasi,
ilumutuuhᅇ ilisimagiksi, atakki Christ-ᅇum qaitchiᅇiᅇgaasi
ilitqusiᅇmiᅇnik. ²¹ Aglaktuᅇa ilipsitᅇun naluruᅇaᅇilusi
ilumutuuruahᅇmik aglaan ilisimagiga ilitchuᅇianikkaluaᅇiqsi
taavrumiᅇa aasiiᅇn ilisimapmigiaksi sagluturuuaᅇ ilaᅇinᅇitkaa
ilumutuuruam. ²² Kiᅇnali sagluturuanᅇuniᅇpa? Kisupayaaᅇ
piᅇlaaqaᅇtuuaᅇ Jesus-mik Christ-ᅇunipᅇugu (“Christ”
itnautauruᅇ, Agaayyutim tuyuᅇikkaᅇa anniᅇsuutiksraupᅇugu
uvaptiknun). Taatnaᅇtuuaᅇ taamna akilliᅇiqsuᅇtauruᅇ Christ-
mik, aasiiᅇn ayyakhᅇgik Aapauruaᅇᅇlu Iᅇᅇiᅇᅇalu. ²³ Kiᅇnapayaaᅇ
piᅇlaaqaᅇtuuaᅇ Iᅇᅇiᅇᅇuruamik piᅇqatauyumiᅇaitchuᅇ taavruma
Aapanani; kisupayaaᅇaasiiᅇn uqaᅇtuuaᅇ ukpiᅇiniᅇlugu
Iᅇᅇiᅇᅇuruuaᅇ taamna piᅇqataullapiaᅇtuᅇ taavruma Aapanani.
²⁴ Aglaan ilipsi, ukpiᅇsrituiᅇaᅇitchi tupiksriᅇusriᅇu tusaakkap-
sitᅇnik aullagᅇniᅇiᅇhaniᅇn ukpiᅇsriᅇqqaahᅇpsi. Taatnaᅇupsi
atausiᅇᅇuumaniaqtusi Iᅇᅇiᅇᅇmiᅇlu Aapauruamiliᅇ. ²⁵ Itqaᅇᅇugu
Christ niᅇliutiᅇigikkaᅇa uvaptiknun, “Piᅇqatauhᅇapsigun Aapami
qaitchigisigipsi iᅇnuuhᅇmik Agaayyutitᅇaᅇtauruamik.”

²⁶ Piruksraukama aglaktuᅇa ilipsitᅇun tamatkunuuna
uqaᅇtuanik ilisautraunipᅇutinᅇ. Ilumun akilliᅇiqsuᅇtaurut

Christ-mik qanuǵviiqsitchiñiaqhutin ilipsitñik. ²⁷ Aglaan ilipsitñun Christ qaitchiñiqsuq Irrusiǵmiñik nayuutiruamik ilipsitñi. Taatnamik ilipsi inuqsrañitchusi atlamik ilisautrimik, atakkii Christ-ñum Irrusian ilisautigaasi supayaanik, aasiñ ilitchuǵipkautaa ilumutuuruq. Iñuuniaqatigiigitchi Christ-mi.

²⁸ Ki, qitungamaañ, iñuuniaqatigiigitchi ilaani. Taatnaǵupta tatavrualanayaitchugut tikitpan suli kanñusukkayaitchugut sivuǵaani agǵiqpan. ²⁹ Ilisimaplugu Christ-ñum killuqsaqsimailaañulha nalupqigijnitchiksi taamna nalaunñarualiqiruaq Agaayyutmun qitungaǵitilaañ.

3

Agaayyutim Qitungai

¹ Uvvaami, qanutunaglaan Aapam piqpagivaitluta! Piqpaksriñha uvaptiknun kamañqapaitluni taiyuutiqaǵaatigut qitungaǵmiñik, ilumun ilaan qitungaǵillapiqaǵaatigut. Aglaan iñuich akitñaqtuiruat Agaayyutmik kanñiqsijnitkaatigut atakkii Aapauruaq ilitchuǵimaitlugu. ² Ilauraamaañ, Agaayyutim qitungaǵiliutianikkaatigut. Ilisimañitkikputsuli qanutchiuluta ilixsraqput, aglaan sagviqpan ilaatun iligisirugut, atakkii ilaa qinǵisigikput kanñiqsilugulu irrusipiañ. ³ Taatnamik, kisupayaaq niǵiugaqaqtuaq Christ-ñum sagviñksrañanik ipqinñiuraqaqtuq atakkii ilisimaplugu Christ-ñum ipqisilaañ.

⁴ Iñupayaaq killuqsaqtuq atuiruq atiruamik tupik-sritlaitchuam atuǵaǵikkañiñik. Iñuk killuqsaqami ayairaqtuq Agaayyutmik navgipluni iñuuniaqurrutaanik. ⁵ Uvvasuliuna ilisimagiksi Christ-ñum iñuǵulha piǵityaqhuni killuqsautipayaanik. Killuqsagumiñaitchuq atakkii killuutaitluni.

⁶ Taatnamik, kisupayaaq atausiññuqatausimaruaq Christ-mi killuqsaqtañitchuq. Aglaan killuqsaqtuam kanñiqsimaitchaa ilitchuǵisimaitlugu Christ qañauñiñi. ⁷ Ilauraamaañ, iñuñmun ukpiqsagtitnasi. Iñuk atuiruaq nalaunñaruamik nalaunñaruñuruq Christ-tun killuqsaqsimailaañuruatun.

⁸ Iñuk killuqsaqtaqtuaq tuunǵaqañtauruq atakkii Tuunǵaq killuliqiniqsuq aullaǵniñhaniañaglaan. Pakma Iǵñiñña Agaayyutim agǵiñiqsuq piyaqquǵiaqlugu iluqaan Tuunǵaum savaaǵikkañ. ⁹ Kisupayaaq Agaayyutim qitungaǵiliutikkañña killuqsaqtañitchuq atakkii Agaayyutim qaitchisimaaqlugu iñuuliǵmiñik. Iñuk taamna killuqsaqtaǵumiñaitchuq atakkii Agaayyutitñaqtauruq. ¹⁰ Tavrakii ilisimagiksi atlakaaǵiiksilaañak qitungaiñ Agaayyutim suli qitungaiñ Tuunǵaum taavrumuuna, iñupayaaq killuqsaqtaqtuaq suli piqpaksriñitchuaq ukpiqtuaqatiumiñik Agaayyutitñaqtaunitchuq.

11 Uqalhi Agaayyutim inniqsuat aullagñiihñaniñaglaan tusaamakkapsilu uqautigaatigut piqpakkutitqupluta avatmun. 12 Iisimagikput Cain piqpaksrinjtłuni Abelmik nukatchiağmiñik, taatnaqlugu iñuaqtağigaa atakkii tuunğaqñaqtaupluni ilaa. Suvaata tuqqutpaun? Ilaan savaagikkañi pigiitłutin. Aglaan Abel nalaunñaniqsuq taatnamik ilaan savaagikkañi nakuuplutin. Ittuk-srauyumiñaitchugut Cain-tun. 13 Ukpiqtuaqatmaan, quviğusukkasi iñuich akitñaaqtuiruat Agaayyutmik uumigikpasi. 14 Piqpagikaptigik ukpiqtuaqatiuvut iisimagikput annautrautilaaqput. Akilliliqsuikapta Agaayyutmik atriqaqtugut tuqunaruatun aglaan annautraupluta pakma iñuutlasirugut Agaayyutikun. Iñupayaaq piqpaksrinjtichuaq ukpiqtuaqatiumiñik tuqunaruqsuli piqataunjtłuni Agaayyutmi. 15 Kisupayaaq uumiksriuaq ukpiqtuaqatiumiñik tuunğaqñaqtauruq, ilaa iñuaqtuqtaupluni uummatmiñi. Iisimapmigiksi iñuaqtuqti piqagumiñaiñiñiplugu iñuuliğmik Agaayyutitñaqtauruamik. 16 Christ tuqquतिकamisigut taavrumuunnaqlugu kañiqsipkağaatigut piqpaksrñihum suutilaanjanik. Taatnaqhuta tuqqutisugaaqtaksrağipmigivut ukpiqtuaqatiuvut. 17 Uvvaasiñ iñuk umialgutiqağumi inuqsriuñjtłuni suni aasrii iłitchuğiplugu aniqatiuni inuqsriuqtuq suli ikayunjtikumun inuqsriuqtuq, iłumun piqpaksrinjtichuq Agaayyun piqpaksrpmatun. 18 Iłauraamaan, piqpaksrñata uqalhiñakun aglaan piqpaksrisa savaagikkaptigunlu iłumutuuruakunlu.

Taluqsrautairrun Sivuğaani Agaayyutim

19 Piqpaksrigupta taatna iisimagisigikput pigitilaaqput iłumun Agaayyutmun. Taatnaqhuta tutqiksut uummativut Agaayyutmi iqsisailaakun. 20 Qakugupayaaq uummatipta iłuiłiıqtitkaqsikpatigut tunjaruksraurugut Agaayyutmun atakkii Agaayyun kamanatluktuq uummatiptikniñ, aasiñ ilaan iisimagaa supayaaq. 21 Iłauraamaan, pasikkutmik piitkupta uummatiptikni tavra taluqsrautairrutiqaqtuğut sivuğaani Agaayyutim, 22 aasiñ qanumipayaaq iniqsruğupta supayaanik akuqtuigisirugut ilaaniñ apiqsruağikkaptiknik atakkii tupigiplugich tillisai suli atuqlugu quyagikkaña. 23 Aasiñ taamna Agaayyutim tillisigigaa, tunjaluta Iğniğmiñun Jesus Christ-mun suli piqpakkuutiluta avatmun, kamagilugu Christ-ñum tillisaa uvaptiknun. 24 Iluqağmiñ tupiksriuat Agaayyutim tillisaiñik atausinñuqatigimaagaat Agaayyun, aasiñ Agaayyun piqataupluni ilinjtñi. Nalupqiginjtchikput Agaayyutim nayuutilha uvaptikni atakkii qaitługu irrusiñi uvaptiknun.

4

Irrusia Agaayyutim suli Tanjigilaaq Irrusiq

¹ Ilauraamaan, iñugiaktuat tanjigilqiruat ilisautrit siamittut napmupayaaq. Taatnamik tunjaviginagu iñupayaaq uqaqtuaq Agaayyutim irrusiagun nipligñipluni, aglaan uuktuağlugu Agaayyutitjaqtaugaluaqmagaan. ² Uumuuna nalupqiginitchiksi Agaayyutim irrusia, Iñupayaaq nalupqinaiqhuni uqaqqtuaq Jesus Christ timiqaqtilaanjanik piqaqtuq Agaayyutitjaqtauruamik irrutchimik. ³ Kisupayaaq uqaqanğitchuaq nalupqinaiqhuni Christ-mik taatna piqanğitchuq Agaayyutitjaqtauruamik irrutchimik. Taamna irrusigigaa akililiqsuqtauruam Christ-mun. Tusaanigiksi taavruma agqisagumatha naagaunniñ ilaa imma nayuutianiktuq iñuñni nanipayaaq.

⁴ Ilauraamaan, pigigaasi Agaayyutim aasiñ akiilianikkisi tamatkua tanjigilqirit, atakkii Agaayyun ittuq ilipsitñi kamanatluktuanuruq tanjigilqiriniñ. ⁵ Tanjigilqirit tuunğaqnaqtaurut. Taatnakii uqağigaat sutigun akitñaqtuiruat Agaayyutmik. Iñuittuq tuunğaqnaqtaupmiruat naalağnipmirağigaich. ⁶ Aglaan uvagut Agaayyutim pigigaatigut. Tamatkua piqatauruat Agaayyutmi naalağnigaatigut. Uqautigikkaqput suñillapiagaluqtuq iñuñni qitungağinisanjiñi Agaayyutim. Taavrumuuna ilitchuğiniagivut iñuich malikpatruñ ilumutuudiq naagaqaa malikpatruñ killiqiliq.

Agaayyun Piqaksriłhuruq

⁷ Ilauraamaan, piqpakkutisa avatmun atakkii Agaayyutim ilisautipluta piqpaksriłigmik aasiñ kisupayaaq taatnatun piqpakkutiqaqtuaq qitungağigaa Agaayyutim ilisimaanikhunilu ilaanik. ⁸ Iñuk piqpaksriñitchuaq ilitchuqsrismaitchuq Agaayyutmik atakkii Agaayyun piqpaksriłhuruq. ⁹ Agaayyutim urriqsuğniğaa qanutunaglaan piqpaksrisilaani uvaptiknik tuyugikamiun nunamun Iğñitualuni atrinilaaq iñuutqupluta ilaagun. ¹⁰ Qanuutaupiaqtilaanja piqpaksriłhum uvva, taimani uvagut piqpaginıtkaluagikput Agaayyun, aglaan ilaan urriqsuğniğaa piqpaksriłi uvaptiknik tuyugikamiun Iğñitualuni piiquplugich killuqsautivut tuquhıgmıgun qıñuiqsitlugu Agaayyun. ¹¹ Ilauraamaan, Agaayyutim piqpagivaitluta, uvaguttuq piqpakkutiruksraunıqsugut avatmun taatniilılu. ¹² Iñuum sumiunniñ Agaayyun qıñınğanjıtchaa. Piqpakkutigupta avatmun Agaayyun iñuuruq uvaptikni aasiñ ilisautipluta piqpaksritqupluta atlanik ilaa piqpaksripmatun iñuñnik.

¹³ Nalupqiginitchikput atausinñuqatigitilaanja Agaayyun suli ilaa iñuutilaanjanik uvaptikni, atakkii ilaan irrusiñi inillaklugu uvaptiknun. ¹⁴ Uvvasuliuna Aapauruaq tuyuqağniqsuq Iğñituamiñik anniqsuqtiksrauplugu iñupayaanun, aasiñ qinñigikput ilisimarauplatalu.

¹⁵ Kisupayaaq uqautigumiuñ nalupqinaiglugu Jesus Iğñigiñilugu Agaayyutmun, tavra Agaayyun iñuuruq ilaani aasiñ ilaa atausinñuumapluni Agaayyutmi. ¹⁶ Uvagut ilitchuğigikput ukpiğıplugulu piqpaktanja Agaayyutim uvaptiknun.

Agaayyun piqpaktauruq. Taamna piqpaksriruaq atausinñuqsimaruq Agaayyutmi suli Agaayyun ilaani. ¹⁷ Taatnatun iñuuniaqapta piqpaksrirugut Agaayyun piqpaksripmatun, aasiñ attaqsrautiqağumiñaitchugut uvluani atanniñhum, atakkii iñuuiqput atrigigaa iñuuniałhan Christ-ñum mattumani nunami. ¹⁸ Iñuk piqpaksriruaq attaqsrağumiñaitchuq. Piqpaksrigupta Agaayyun piqpaksripmatun ilaa taluğiyumiñaitchikput. Iñuk iqsiruaq ilaanik piqpaksriñgitchuqsuli Agaayyun piqpaksripmatun, atakkii iqsisiqaqtuqsuli Agaayyutmun anasiññuqsagisiñipluni.

¹⁹ Piqpagigikput, atakkii Agaayyutim piqpagiqqağaatigut. ²⁰ Iñuk nipliğumi piqpaksriñiluni Agaayyutmik aasiñ uumiksriłuni ukpiqtuaqatmiñik ilaa sagluruq. Itniittuq: iñuk piqpaksrinjitñami ukpiqtuaqatiumiñik qinñitlakkağmiñik piqpaksritłasiyumiñaitchuq Agaayyutmik qinñitlaisağmiñik. ²¹ Tillisusiaqput Christ-miñ [aasiñ taatnatun ilaan iñuuniaqugaatigut], iñuk piqpaksrikami Agaayyutmik piqpaksriruksraupmiuqtuuq ukpiqtuaqatiumiñik.

5

Akimaruanurut

¹ Iñupayaaq ukpiqsriruaq Jesus Christ-ñutilaanjanik Agaayyutim qitunğagigaa. Taatnaqhuta piqpaksrigupta Aapaptiknik piqpaksriruguttuuq ukpiqtuaqatiuptiknik. ² Piqpaksrikapta Agaayyutmik tupiksrikaptalu tillisaiñik ilisimanaqtuq piqpaksriñiqput Agaayyutim qitunğaiñik. ³ Piqpaksrikapta Agaayyutmik uvagut tupiksrirugut tillisaiñik, aasiñ tupiksriñiqput tillisaiñik sakiqnajitchuq, ⁴ atakkii qitunğapayaanja Agaayyutim akimatlasirugut nunam iñunja ilitqusianiñ. Aasiñ akimatlasirugut ukpiqsrituiñakiptigun [Jesus-mik]. ⁵ Kiñaaasiñ akimatlasiva tuunğaqnaqtauruañiñ suli pigiitchuam kaviuğikkapayaananiñ? Iñuk taamna kisimi ukpiqsriruaq anutim Jesus-ñum Iğñiğutilaanjanik Agaayyutmun.

Ilisimarauruat Jesus Christ-kun

6-8 Aasiñ nalupqiginitchikput ilaa Agaayyutmun Igñigitilaanja atakkii piqaqtut pinjasunik ilisimarauruanik. Jesus paptakkaupman imigmik suli maqipkağaluqaqtitnagu augikkani tuqukami, Agaayyun nipligñiqsuq qılanmiñ Jesus Igñiginiplugu. Taatnatun Agaayyutim irrusiaptuuq ilumutuuruuq ilisimaraupmiuq taavruma ilumun Igñigitilaananik. Ilaa ilisimarauruq imikunlu aukunlu suli Agaayyutim irrusiagun, aasiñ taapkua pinjasut atirut ilisimarauhigmikni.

9 İnuich ilisimaraupmata akuqtuğagıgıvut, naagaqaa Agaayyutim ilisimaraunulha ukpiqnatluktuq atakkii pinjasuurautigun nipliqsuq ilumutuuplugu Jesus Igñigitilaananik.

10 Kisupayaaq ukpiqsriuuq Agaayyutim uqalhanik Igñigmigun ilisimagaa uummatmiñ taavruma ilumutuutilaanja. Kisupayaam ukpiqsrinitchuam taavrumıña ilumutuuhıgmik uqagıpiagaa Agaayyun saglutuniplugu, atakkii tunjanitluni Agaayyutim ilisimaraulhanun Igñigmigun.

11 Agaayyutim ilisimapkağaatigut taavrumıña itnaqhuni: Agaayyutim qaisanja uvaptiknun inuuhıq Agaayyutitnqaqtauruq, aasiñ taatnasiq inuuhıq Igñinjaniittuq.

12 Kisupayaaq inuuaqatiqaqtuuq Igñinjanik Agaayyutim inuuhıqaqtuuq ilaani Agaayyutitnqaqtauruamik. Kisupayaaq inuuaqatiqanjitchuuq Igñıguruamik inuuyumiñaitchuğguuq.

Inuuhıq Iswitchuuq

13 Tuyuqtunja taapkunıña ilipsitñun ukpiqtuanun Igñinjagun Agaayyutim nalupqinaitquplusi piqaaniktilaapsitñik inuuhıgmik Agaayyutitnqaqtauruamik.

14 Una pisigiplugu ukpigıllapiagıkput Agaayyun iniqsruqaqta supayaamik pisuhagun tusaaragılha uvaptiknik.

15 İlitchuğıpluguasıñ tusaaragılha iniqsrupayaaqta tavra ilisimapiagıkput qaisaqaanılha uvaptiknun iniqsruagıkkaptiknik ilaaniñ.

16 Kisupayaam qıñıgumıñ ukpiqtuaqatni killuqsagılgulu taamna tuquhıgmunıtkaluannan, ki iniqsruutilıñ Agaayyutmun. Taatnağuni ukpiqtuaqataa inuugısiuruq, atakkii killuqsautai tuquhıgmunıtlıñ. Aglaan killuqsahıq itmiuqtuuq tuquhıgmun ittuq, aasiñ uqautigıpsi iniqsruutıgıtıñıtlugu taamna Agaayyutmun.

17 İluqani killulıqıhıq killuqsautauruq, aglaan killuqsautıpayaat tuquhıgmun inğitmiut.

18 İlisimagıkput kiñapayaaq qıtunğagıliutıkkanja Agaayyutim killuqsaaqsıtlaisılaanja atakkii Igñınan Agaayyutim tugluaqsımaragıgaa, aasiñ Tuunğaum atnıgumiñaitchaa kinnıyumiñaitlugulu.

19 İlisimagıkput qıtunğagıtılaaqput Agaayyutmun, aasiñ ilisimagıkputtuq atlat inuich mattumani nunami pigıtılaanat Tuunğagımun suli ilaan

kinnipługich ilinjich. ²⁰ Iłisimagikputtuuq Iğñigikkaᅇan Agaayyutim aggianilᅇa, aasiiñ ilaan kaᅇiqsipaᅇaᅇatigut ilaanik ilumuturuamik. Atausiᅇᅇuᅇsimarugut ilaanun ilumuturuamun, Iğñiᅇanunlu Jesus Christ-mun. Ilaa Agaayyutaullapiaqtuᅇ sulii iñuulᅇhuruᅇ isuitᅇhuaᅇ. ²¹ Iłauraamaan, agaayyutiᅇaᅇasi agaayyutiᅇᅇuanik.

Tugliat Tuyuutaiñ John-ŋum

¹ Uvaŋa John ukpiqtuanjuruat qauklijich, tuyuqtuŋa aŋnamun Agaayyutim piksraqtaagikkaŋanun suli qitungaŋiñun piqpagikkamnun ilumun. Uvaŋaħhiñauñitchuŋa piqpaksriruaŋaa, aglaantuuq iluqatiŋ tamatkua ilisimaruat ilumutuuruamik piqpagipmigaasi. ² Piqutigiplugu ilumutuuruuq uvaptikni ittuuaq suli itkisipluni qanapak taimuŋa. ³ Uvvatuq Agaayyutim Aapauruam suli Jesus Christ Aapam Igñiŋan iluaqqutillaŋniagilisik suli ilunŋugilusik tutqiksilitiglu ilumutuuruakun suli piqpaksriħikun.

Ilumutuuliġlu Piqpakkunlu

⁴ Uvaŋa quviatchallapiaqtuŋa atakkii ilitchuġigiga ilaŋich qitungavich iñuuniaħhat ilumutuuruakun, maligutlugu Agaayyutim Aaparuam tillisaa uvaptiknun. ⁵ Aasiñ, aġnaaq, aglañitchuŋa nutaamik tillitmik ilipnun aglaan taavrumiŋa pigikkaptiknik aullaġniħhaniġaglaan. Inġigikpiñ uumiŋa, uvagut piqpakkutiruksraurugut avatmun. ⁶ Taamna piqpaksriħiq uqautigikkaga itnautauruq: Iñuuniaqtuksraurusi tupiksriħikun Agaayyutim tillisaiñik tusaakkapsitñik aullaġniħhaniġaglaan. Atakkii ilaan tiligaatigut iñuuniaqupluta piqpaktakun.

⁷ Iñugiaktuat kinnirit tikitchut iñupayaanun uqagaqtuat nalupqinaiqhutiŋ Jesus Christ-mik timiqanjiñiħiplugu. Taatnatchich iñuich kinniraurut suli akililijisquqtaurut Christ-mi. ⁸ Qaunagisitchi ilinjitñiñ. Tavra tammaiñitchumaiksi savaagikkaqsi aasiñ Agaayyutim akiligisigaasi inuŋaiġlugu. ⁹ Kisupayaaq simmiiruaq ilisauttutaiñik Christ-ŋum piqataunitchuq Agaayyutmi. Taamnaasiñ tupiksriħuaq ilisauttutaiñik Christ-ŋum piqatauruq Aapauruamilu suli Igñiġuruami. ¹⁰ Kiñaliqaa utlautikpan ilipsitñun quliaqtuaqaniluni Christ-ŋum ilisauttutaiñik tukkuliqñagu tupiqnun naagaqaa ilaliñagu. ¹¹ Atakkii kisupayaam paġlagumiun kinniri piqasiqñiagaa pigiitchuakun savaanagun.

Aqulliich Ilammiuġutit

¹² Uqaksraukkaġaluaqtuŋa aglaan uqautigisuñitkitka ukunuuna tuyuutitigun, aglaan taamuŋaġuqtuŋa ilipnun uqaqatigilutinaasii. Quviasuutigillapiaġayaġikpuk. ¹³ Qitungaŋisa aġnam aniqatvich Agaayyutim piksraqtaagikkaŋiñ tuyuġaatin nayaanġaġmik.

Piñayuak Tuyuutai John-ñum

1 Uvaña John ukpiqtuanjuruat qaukñich, tuyuqtuñja uumuña Gaius-mun piqpagipiakkamnun. 2 Ìlauraamaan, agaayyutigikpiñ supayaaq ihuaqplugu ilipni atniññaqunjitlutinlu. Ìlisimagiga ihuaqtilaan irrutchipkun. 3 Quviasuqpauraqtuñja ilanich aniaqatiut tikitchuat uqautipmatña ilipnik iluqnaullapiagñiplutin Agaayyutmun suli iñuuniagñiplutin ilumutuuruakun. 4 Quviatchaktillapiagaatña sumipayaaq tusaakapkich qitungatka iñuuniagñiplugich ilumutuuruakun.

Gaius Nanğausiaqaqtuq

5 Ìlannamaan, tuniqsimmatrirutin savautrikavich aniqatiunik, suvaluk iglauruanik. 6 Uqautigillautagaat ukpiqtuanjuruat ihuaqqutriñhiñ. Piñlautağniaqtutin qaisaksraqaguvich inugikkañatnik iglauninñatni. Quyaliñiağksi Agaayyun taatnağupsi. 7 Atakkii piqutigiplugu Christ aullaqtut akuqtuisunjaqatin ikayuutmik Jew-ñunitchuaniñ. 8 Uvagut ukpiqtuaguut ikayuqtaksraqigivut taapkua iglauplutiñ agaayuliqsit, savaqatauyumaugutli siamitchiñhatni Agaayyutim ilumutuuruaniq uqalhiñik.

Diotrephes-lu Demetrius-lu

9 Aglakkaluqaqtuñja ukpiqtuanjuruapayaanun, aglaan Diotrephes qaukñiutlaturuam suliqutiginitkaaña. 10 Taatnamik agğiguma sagviğñağitka savaani uqaqhuni sagluqsruutigipluta. Taruñja nutqallañitmiuq. Pağlayumiñaitmigai aniaqatiut suli pitchailiraqğugitunniñ tukkiisuktuat ilinjitñik anitqataqğugillu akunğatniñ ukpiqtuanjuruat.

11 Ìlannamaan, tuvraqnagu pigiitchuaq aglaan nakuuruuq. Kisupayaaq atuiruq nakuuruamik agaayyutitñaqtauruq naagasuli taamna atuiruq pigiitchuamik ilitchuqsriñğanitchuq Agaayyutmik. 12 Aglaali Demetrius iñupayaat uqautigillautagaat suli iñuuniathan ilitchuğipkağaatigut ilisimatilaañanik ilumutuuruamik. Uvaguttuuq uqautigillautagikput ilaa. Ìlisimagiñ uqağikkapta ilumutuutilaañanik.

Aqulliich Ìlammiuğutit

13 Uqaksrauokkağaluqaqtuñja aglaan uqautigisunjitkitka ukunuuna tuyuutitigun. 14 Tautukkasuağukkikpiñ aasiññ uqağunuk atautchimi kiiñagruññağutilunuk. 15 Tutqiutiqağiñ. Ìlauraat tuyuqtut nayaanjağmik. Nayaanjağugivut ilauraavut iluqaaisa.

Jude-ŋum Tuyuutai

¹ Uvaŋa Jude, savaktaa Jesus Christ-ŋum suli aniqatigiplugu James-ŋum. Tuyuġigitka ukua iñunŋun tuqłukkanjñun piq-pagikkakanjñun Agaayyutim Aapauruam, qaunagikkakanjñunlu Jesus Christ-ŋum. ² Uvvatuq Agaayyutim ilunñuktaqaqtillisi qiñuiññaqaqtillusri lu suli piqpakkutiqaqtillusri ataramik.

Atanniqsuiłiksraq İlisautriññuatigun

³ Piqpagikkamaan, pisuqtilaaptun aglaguktunja ilipsitñun uqautigisukkaluaqługu anniqsuġiaq iluqata pigikkaqput, aglaan piyumaatchaktunja pitchuksaaġukhusri itna, anjuyautisiun ukpiqsriłiq ipqisimaqulugu Agaayyutim qaisaŋa atausriaqługu iñunmiñun. ⁴ Atakkii ilañich agaayyutaitchuat iñuich nalunautchipłutin ilłatiniqsut uvaptiknun. Atuġaġaat killukun ihuaqqutrisaa Agaayyutipta qaayuġnaqtuanun pisugruaġutaitñun timimin suli ilinisa ayaktuaqmipługulu Jesus Christ Ataniqput Añaayuqaqputlu. Agaayyutim taatnatchich iñuich atanniqsuġniġai patchisaunipługich inilġaan.

⁵ Itqaqtitchukkipsi sunik ilisimaanikkaluakkapsitñik. Itqaqsiun una, Atanġuruam annautigaluaqługich Israel-aagmiut Egypt-miñ, aglaan aquagun piyaqquġniġai tamatkua ukpiqqutaitchuat.

⁶ Suli israġulgich sanñiqaqaluaqhutin savaaqaqaluaqhutinlu qilaŋmi uniññiġaat irvigigalua-akkaqtin. Agaayyutim tigutaagñiġai taaqtuallapiaqtuami pitukługich isruitchuanik kalimñiġnik taivrumunaaġlaan kamaŋaqtuamun uvlumun ilaan atanniqsuiviksrautmiñun.

⁷ Sulipsuq Sodom-lu Gomorra-lu nunaqqıllu avataatniittuat: İñugikkanich aatchuutigirut inmiknik sayunajıġmun, anutigaluatunniñ anutinun. Savaanich kilgutaaurut tuvraqunġitługich, aasriñ nagliksaaġisirut tatapsausriaġmiknik isruksraitchuami ikniġmi.

⁸ Taatnatullapiaq tamatkua siññaktuuraaqtit qaayuġnaqsigaat timirin pigiitchuakun, suksraġingıqługu Agaayyutim anjalatchisaa, uqamaqłuutigipluġıllu tamatkua kamaŋaqtuat pakmani.

⁹ Qaukiatunniñ israġulgich Michael taatna uqanġitchuq. Qanaaqatigikamiun tuunġaq uqavaġutigiplugu nallıġmiknun timaa Moses-ŋum piginiaqtilaana, akitñaqtunġiññiġaa uqamaqłutilugu aglaan uqautilhiñaġaa, "Atanġumtuq inıqtıġilisin." ¹⁰ Aglaali tamatkua iñuich uqamaqłuutiqaġuurut supayaanik kanıqsimmaagñiġisaġmiknik. Niġrutitun aullasriaqłhiñaqhutin ilinich kanıqsıłhiñaġaat malikługulu pisugruaġutrin, aasriñ

taatnaqamiñ piyaqqukkauniaqtut. ¹¹ Iqsiñamiurut tamatkua! Iñuuniusriqaqtut Cain-tun, akiññañniañhiñaqhutiñ killuliqiñhiñaağquhutiñ pisigiplugu manik Balaam-tun, aasrii Korah-tun piyaqquğniaqtut pisigiplugu uqavaağutriñliqtin. ¹² Taatnatchich iñuich puyyiluktaqtitun ittut niğiqatigiikapsi, aasrii niğiqataukamiñ ilipsitñi qaunagiraqtut inmiknuñhiñaq taluqsrisailaakun. Taapkua atrigigaich nuviyat imğilaat añalatañi anuğim. Ittut napaaqtutitun asrirritlaiqsuatitun, amusrimaplutiñ kañituummağmiñ tuqullupiaqhutiñ. ¹³ Qaiqpaisun tağium itmiut añniqlukman, aasrii kannunaqtuat savaañich itlutiñ qapukluatun qaim. Uvluğiatun pamiuliktun ittut [taimmausruuruatun]. Taatnatchich iñuich iniksraqağniaqtut taagnaqsrapiañani taaqtuam qañavak taimuñja.

¹⁴ Enoch-ñumtuuq, tallimat malğuaata kiñuviañiñ Adam-ñum, sivuniksriqutigipmigai tamatkua iñuich, uqaqhuni, “Atañii. Ataniq aggigñiaqtuq piqatigilugich kisitchuğnaitlutin ipqitchuat israğuligikkani. ¹⁵ Atanniqsuğniağai iñupayaurat. Anasriññuqsagnağai killuliqiraupayaat agaayyutailaqhutiñ savaapayaañisigun, sulii agaayyutailaqhutiñ iñuuniañhatigun, sulii uqamaqluutipayaatigun uqağikkañisigun akitñaqlugu Agaayyun.” ¹⁶ Tamatkua iñuich uqapiluu triaqtut uqaqtuyaaqhutiñ, iñuuniaqhutiñ inmiñ pisuliğruağmiktigun, uqavikhutiñ sulii nangaqlugich atlat iñuich piññañniağiaqhutiñ pisukkağmiknik.

Kilgutit Alğaqsruutitlu

¹⁷ Aglaan ilipsi piqpagikkamaan, itqağiraksrağigisi sivuniksriqutigikkaniñ uqqiraqtinñ Atannapta Jesus Christ-ñum. ¹⁸ Iliñisa uqautigaasri aqulligñi uvluni iñuqağisiñiplugu mitautiksriñuanik iñuuniağutiñ inmiñ pisuliğruağmiktigun pigiitchuakun. ¹⁹ Tamarra tamatkua iñuich agvisauruat atinğirrutinun, añalatitlutiñ nunakñaqtam pisuliğruañiñun, sulii piqanğitlutiñ Ipqitchuamik Irrutchimik. ²⁰ Aglaan ilipsi piqpagikkamaan, nappaisitchi ilipsitñik tunñavigilugu ipqinñiqsauruaq ukpiğun, agaayulusri Ipqitchuakun Irrutchikun. ²¹ Irviqaqtuiñağusri piqpaktaani Agaayyutim, niğiugituiñağlugu Atannaptiknun Jesus Christ-mun tikiutitqulusri ilunñuktanagun isruit chuamun iñuuliğmun. ²² Ilunñuksrisitchi tamatkuniña nalupqisruktuanik ukpiqsriğmiktigun. ²³ Annautrisitchi ilañitñik nuqitchipmatun ikniğmiñ. Ilunñuksrisitchi atlanik anayasruutigilugu, uumigilugich atnuğaanjich puyyiluktakkañi killuqsautim.

²⁴ Uvva, nangaglakput ilaa qaunaksritlaruaq ilipsitnik paasraahksrapsitniin ukpiqsrihipsitni suli tikiutitlapiusri patchisaungigusri quvianakun sivugaanun kamanautaan.

²⁵ Kisimi Agaayyutauruq, aasiin ilaan anniqsugaatigut Jesus Christ-kun Atannaptigun. Kamanautipayaaq, kamaagniqsraq sanji suli anjalatchisipayaaq pigigai taimaknaqana pakmanunaglaan suli qanavak taimuna. Amen.

Sagvikkauuat John-mun

¹ Ukunani makpigaani aglausimarut sut Jesus Christ sagvikkanji. Agaayyutim qaiññigai ilaanun qiniqtitquplugich savaktimiñun sut akuniisrunaqatin atuumasragumaruat. Christ-ñum iłitchuğipkağai savaktimiñun John-mun tuyuğiplugu israğuligikkani ilaanun. ² John-ñum nalupqinaiqługu quliaqtuağiniğaa Agaayyutim uqałhalu Jesus Christ-ñum sagvikkanalu. Uqautiginiğai sut iluqaisa qiniikkani. ³ Quvianamiuruq iñuk agliqiruaq ukuniña sivuniksriqutmik suli quyanaqniqpat taapkua tusraaruat uqałgnik ukuniña suli tupigipluğillu sut aglausimaruat taapkunani makpigaani, atakkii tamatkua atuumaviksranat qallillapiagataqtuq.

Pağlatit Tallimat Malğunñun Agaayyuviniñun

⁴ Uvaña John aglaniaqtuña ukpiqtuanuruanun ittuanun tallimat malğunni agaayyuviniñi nunami Asia-mi. Iuaqqutrihıqagitchisuuq qiniñiñnamiglu Agaayyutmiñ, pakma ittuamiñ, taimakñaqaña ittuamiñ suli agğiqsağumaruamiñ, taapkunakñalu tallimat malğunniñ irrusrianiñ sivuğaañiittuaniñ aquppiutaqpañan Agaayyutim, ⁵ suli Jesus Christ-miñ tuniqsimapluni iłisimarauruamiñ, anıruamiñ tuqunaruaniñ sivulliqpianupluni suli sivulliuqtinıtñiñ umialguruat nunami. Jesus Christ-ñum piqpagigaatigut patchisaiqsitluta killuuptiktiniñ ilaan auñmigun. ⁶ Ilaan umialiguqtitkaatigut agaayuliqsiğtuqtitlugillu savautitquplugu Agaayyutini aapagikkaniłu. Kamanaun analatchisiłu pigigaa Jesus Christ-ñum taimuña isruitchuamun. Amen.

⁷ Uvva, agğiğñiaqtuq nuviyatigun.

Iriqaqtuapayaam qiniğisigaa, ilinısalu kapiriruat ilaanik.

Iluqatinlu atlakaagiich iñuich nunami uıgualalutin qiağisirut ilaa pisigilugu.

Aa, taatna itkisipiaqtuq.

⁸ “Uvaña Alpha-ñuruña suli Omega-ñupluñalu, aullağniisaaq suli isrukłitchaaq.” Taatna nipliqsuq Atanğuruuq, pakma ittuq suli taimakñaqaña ittuq agğiqsağumaruağlu, Sanñipayaaqqtuq Agaayyun.

John-ñum Qiniquuraatha Christ-mik

⁹ Uvaña John-ñuruña aniqatigikkaqsi atausrinñuqataupluña piqatigippsi nagliksaagutinik pisigiplugu Christ, piqatigipkaqtuq ilipsitñun anaaquautmiñi suli piqatigipkaqhuni ilipsitñun iğlutuiğmi. Qikiqtamun atiqaquamun Patmos-mik ilikkauruña quliaqtuaqalıpkun uqałhanıglu

Agaayyutim ilumutuulhaniglu Jesus Christ-ŋum. ¹⁰ Iŋamni Irrutchimi uvluani Atanguruam tusraaruŋa nipimik nipituruamik tunumniñ, itna liilaa qalguqtautiqpaktun, ¹¹ nipliqhuni, “Aglakkumagitin tautukkatin makpiġaanun aasrii tuyuġilugich ukpiqtuanuruunun ittuanun tallimat malġuŋni agaayyuviniñi Asia-mi: Ephesus-mun, Smyrna-munlu, Pergamos-munlu, Thyatira-munlu, Sardis-munlu, Philadelphia-munlu, Laodicea-munlu.”

¹² Tarani qiviaqtuŋa qiñiġuklugu uqaqtuaq uvamnun. Qiviaqama qiñiġitka tallimat malġuk kaviqsaat maniich kialuuraqaġviich. ¹³ Aasrii qitqatni tallimat malġuk kialuuraqaġviich qiñiġiga atausriq atrilik iñuktun, atnuġaaqaqhuni akuqturuamik isiganmiñunaglaan, suli tapsiqaqhuni kaviqsaat maniniñ satqamigun. ¹⁴ Ilaan niaqua nuyanilu qatiġniqsut ipnaim mitquatun qatiqhutinlu aputitun. Irraksuli inniqsuk ikualaruatun ikniqtun. ¹⁵ Isiganiksuli qivliqtaġniqsuk patukpatun ipqiqaqtatun uunaksautiqpakun. Nipaasuli tusraġnaġniqsuq quġluqtaqpatun. ¹⁶ Ilaan taliqpinimiñi tigummiñiqsuq tallimat malġuŋnik uvlugianik. Savikpaksuli ipiktuaq avatmulik anniġaaqtuq qanġaniñ. Suli ilaan kiiñanċa qaummaginñiqsuq siqiññaagikmatun.

¹⁷ Tarra qiñiqapku ulġuniqsuŋa isigaiñun tuqunaruatun ilipluŋa, aasriiñ iligai taliqpiiich argani uvanun nipliuti pluŋa, “Iqsiñak. Sivulliuruŋa aqulliupluŋalu. ¹⁸ Uvaŋa iñuuruaju ruŋa. Tuqugaluqaqhuŋa iñuusraġataqtuŋa taimuŋa isruit chuamun. Iñuktun anmautiqaqtuatun anjalatchiġiqaqtuŋa tuquġimik suli tuqunaruqaġvini mik. ¹⁹ Pakma aglakkich sut qiñikkatin suli pakma ittuat suli itchaġumaruat aquagun taavruma. ²⁰ Taapkua kaŋiqsilgunaitchuat qiñikkatin—tallimat malġuk uvlugiat taliqpiani arganma suli tallimat malġuk kaviqsaat maniich kialuuraqaġviich—qanuutautilaanġatuvva, tallimat malġuk uvlugiat israġuligigaich tallimat malġuk agaayyuviniich, suli tallimat malġuk kialuuraqaġviich tallimat malġuk agaayyuvigipmigaich.

2

Agaayyutim Uqautai Ephesus-miunun

¹ “Israġulganun agaayyuvium Ephesus-mi aglagiñ itna: Tamatkua uqaġigigai tigummiruam tallimat malġuŋnik uvlugianik taliqpinimiñi, pisruktuam akunġatni tallimat malġuk kaviqsaat maniich kialuuraqaġviich.

² “Iisimagitka savaasri, sakuugutisri lu iglutukkasri lu anuqsrukun. Iisimagigaptuuq ilatchitlaisilaaqsi killuliqiruanik iñuŋnik suli isivġiuqtılaaqsi tamatkuniŋa uqaqtuanik

uqqiraqtauniplutin piungitchaluanŋaŋmin suli ilipsi ilitchuŋiplugu saglututilaanat. ³ Ilisimagiga anuqsrutilaaqsi nagliksaaqtilaaqsi lu pisigipluna suli ilipsi nikalinitchusrisuli. ⁴ Aglaan uumiŋa akitŋaummatiqagipsi, piqpaginŋigipsitŋa inilŋaanisun. ⁵ Itqaqsaqsuŋ piqpaksriŋiqqaaqsi uvamnik ukpiqsriruaŋuqapsi. Isrummitqigitchi aasriiŋ savautitqigluŋa sivuanisun. Isrummitqinŋisuaŋupsi agqiqiniaŋipsi piigluguasrii kialuuraqagviksi inaaniiŋ. ⁶ Aglaan nakuuruaraqagaluqtusri uumiŋa, uumiksirusri savaanŋitŋik pigiitchuanik Nicolait-aagruat uvaptuntuuq. ⁷ Iŋuk siutiqaqtuaq tusraggatiksraŋnik naalagnili Irrutchim uqautigikkaŋanik ukpiqtuanŋuruanun. Iŋuich akimaruat nigipkaŋniaŋitka napaaqtuaniŋ iŋuunaqtuam nauruamiŋ nautchiaqagviani Agaayyutim.

Agaayyutim Uqautai Smyrna-ŋmiunun

⁸ “Israŋulganunli agaayyuvium Smyrna-mi aglagiŋ itna: Taapkua uqaligigai sivulliuruam aqulliuruamlu, tuqugaluqtuamlu anŋitqiksuamlu.

⁹ “Ilisimagitka ihuilliugutisri ilaippauhŋisilu (aglaan umialgurusri). Ilisimagitka sanutchisinŋich tamatkua Jew-ŋuniruat iŋuŋingitchaluaqtitlutin Agaayyutmun, aglaan ilumun savautriruanŋurut tuunŋaŋmik. ¹⁰ Sivuuŋaginagu nagliksaaŋutigiyasrikkaqsi. Uvva, tuunŋaum isiqtaupkaŋumaagaqsigai ilasri isivŋiukkauviksraŋitŋun, aasrii ihuilliugisirusri qulini uvluni. Tuniqsimatitchi tuquhŋipsitŋunaglaan, aasriiŋi akiliiŋniaŋipsi iŋuuhŋimik isruitchuamik niaquŋusriqmatun. ¹¹ Iŋuk siutiqaqtuaq tusraggatiksraŋnik naalagnili Irrutchim uqautigikkaŋanik ukpiqtuanŋuruanun. Iŋuich akimaruat atnikkauyumiŋaitchut tugliani tuquhŋum.

Agaayyutim Uqautai Pergamos-miunun

¹² “Israŋulganunli agaayyuvium Pergamos-mi aglagiŋ itna: Taapkua uqaligigai piqaqtuam ipiktuamik avatmulinŋmik savikpaŋmik.

¹³ “Ilisimagiga iŋuuniaqtilaaqsi tuunŋaum anjalatchiviani. Aglaan tuniqsimarusri uvamnun ukpiqqutiqaqtuiŋaqhusri, uvluiŋiunniiŋ tuqqutaupman tuniqsimapluni ilisimariga Antipas akunnapsitŋi tuunŋaum iŋuuviani. ¹⁴ Aglaan ikituuranik akitŋaummatiqagipsi: ilipsi ilaqaqtusri tuvrairuanik ilisauttutinŋun Balaam ilisautriruam Balak-mik killuqsaqtitquplugich Israel-aagmiut. Killuqsaqtut nigikaminŋ niŋinik tuniŋlauruanik aanganun suli sayuŋakamin. ¹⁵ Sulipsuuq ilipsi ilaqaqmirusri tuvrairuanik pigiitchuakun ilisauttutinŋisun Nicolait-aagruat. ¹⁶ Isrummitqigitchiasriiŋ. Taatnanŋisuaŋupsi agqiqiniaŋipsi anuyyiaŋlugich taapkua iŋuich savikpaŋmik anniugaaqtuamik qanimniŋ. ¹⁷ Iŋuk

1 “Israğulganunli agaayyuvium Sardis-mi aglagiñ itna: Tamatkua uqahigigai piqaqtuam tallimat malğunnik Irrusrinjiñik Agaayyutim, suli tallimat malğunnik uvlugianik.

“İlisimagitka savaasri. İlipsi taiyuutiqağaluaqtusri iñuuruajuniplıusri, aglaan tuqunarusri. ² Qiptaitqigitchi. Sayy-iqsimaasigini tamatkua iñuuliqaqtuatsuli tuqugaluaqnagich, atakkii isivgiugniğitka savaasri nalaunnaitlugich sivuğaaani Agaayyutim. ³ Taatnamik itqağilugu qanuq akuqtuiñiqsi tusraayugaagiksuamik tusraakkapsitñik. Tupigisiun taamna isrummitqigusri. Qiptaiñgitchupsi aggiqigisigipsi atrilugu tigliniaqti.

İlisimayumiñaitchiksi kisumi sassağniğmi aggiğniñaliksrağa ilipsitñun. ⁴ Aglaan piqağaluaqtusrisuli ikituuranik iñunnik Sardis-mi atnuğaağmiknik puyyak-tairaganğitchuanik. İlinisa iñuuniaqatiginiagaatña qatiqtaanik atnuğaaqagutin atakkii ilinich nalliummatirut. ⁵ İñuk akimaruaq atnuğaağisuruq qatiqtaanik atnuğaanik, suli piigumiñaitchiga atigikkaña makpigaaniñ iñuulhum. Uqautiginiagiga sivuğaaani Aapama israğuligikkañisalu piginilugu. ⁶ İñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksraniñik naalağniñi İrrutchim uqautigikkañanik ukpiqtuanuruanun.

Agaayyutim Uqautai Philadelphia-ğmiunun

7 “Israğulganunli agaayyuvium Philadelphia-mi aglagiñ itna: Tamatkua uqahigigai ipqitchuanuruam, ilumutuuruamlu, piqaqtuamlu sanjiqutiqañhanik David-ñum saagaqaqtuaton anmautitik. Anmaqpaun kia-unniñ iñuum umikkumiñaitchaa, suli umikpaun kia-unniñ iñuum anmağumiñaitlugu.

⁸ “İlisimagitka savaasri. Uvva, anmağniagiga talu ilipsitñun kia-unniñ iñuum umikkumiñaisaņa. İlisimarunja mikiruamik sanjiqakipsitñik. Naagasuli tupiksirusri uqagikkamnik suli tuniqsimaagtusri uvamnun piilaagıñğitlugu atigikkağa.

⁹ Naalağnisitchi, taapkua iñuich pigikkañi tuunğaum, nipliaruat Jew-ñuniplutin Jew-ñunğinğinğmin sagluplutin —uvva, utlautipkağisigitka ilipsitñun aasrii purvigipkağlugich sivuğapsitñun suli ilitchuğipkağlugich uvamnun piqpagitilaapsitñik. ¹⁰ İlipsi, tupiksirusri uqautikapsi iglutuitquplusri. Taatnamik qaunaginiagipsi iluilliuğvinmi tikiñiaqtuami iluqaanun nunamun uuktuakkauviksraniñun iñupayaurat nunamiittuat.

¹¹ Aggiğisuruña qilampiaq. Tigummitqiağiksiun payanaiğlugu pigikkaqsi, kisumununniñ aatitchumiñaitlusri akiññaktaapsitñik akimagupsi.

¹² İñuk akimaruaq ayaguqtinniağiga agaayyuvikpani Agaayyutma, aasrii ilaa anitqikkumiñaiqsuq. Aglakkisigiga ilaanun atigikkaña Agaayyutma atigikkañalu nunaaqqınan Agaayyutma, taamna nutaaq Jerusalem atqağniaqtuaq qılañmiñ Agaayyutimniñ. Suli aglakkisipmigiga ilaanun

nutauruaq atigá. ¹³ Iñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksrañnik naalagñi Irrutchim uqautigikkañanik ukpiqtuanjuranun.

Agaayyutim Uqautai Laodicea-gmiunun

¹⁴ “Israğulganunli agaayyuvium Laodicea-mi aglagiñ itna: Tamatkua uqaligigai Amen-ñuruam, tuniqsimaruam ilumutuupluni ilisimaraauruam, aullağniirauruam iñiqtapayaañanik Agaayyutim.

¹⁵ “Iisimagitka savaasri, nigliñallapiangisilaaqsi unniñ uunallapiangisilaaqsi. Uvvatuq nalliakni ititchi nigliñallapiaqtuamlu uunallapiaqtuamlu. ¹⁶ Uvvaasriñ pisigiplugu uunaavyuñiqsi, nigliñapiangñiñiqapsi uunallapiangitlusriñ, tivvuaqsahñiñaağupsi qanimniñ. ¹⁷ Uqagaqtusri itna, ‘Uvaña umialguruña. Iñugiaksisaiñagtut suurat. Inuqsrañaiqsuña.’ Taatna uqaqapsi nalurusri qanutun ihuilliuqtılaapsitñik nagliñnaqtilaapsitñiglu. Inuqsraqtusri qñitlaitlusriñ atnuğaitlusriñ. ¹⁸ Alğaqsruğipsi tauqsiquplusri uvañniñ maninñik kaviqsaamik ipqiqsakkauruamik iknikun umialgutquplusri, suli tauqsiquplusri qatiqtaanik atnuğaanik qaliğuağlugu kanñunaqtuaq atnuğaiñiqsi suli uqsruğutiksramik mamirrutiksrañatnik irigikkapsi qñitlasriğitchumuusriñ. ¹⁹ Tamatkua piqpagikkatka suagağigitka nalğusruqługillu. Taatnamik piliqipiagitchi isrummitqigusriñ. ²⁰ Uvva, qichaqtuña talumi katchaktuqłuña. Kisupayaam tusraayumiñ nipiga añmautiluñalu talumik, isigisiruña ilaanun niğiqatigiasiluguasrii suli ilaan niğiqatigilunja. ²¹ Iñuk akimaruq aquppiqatigipkağniağiga aquppiutaqpamni, uvaptuntuuq akimaplunja aquppiqataupmatun Aapaa ilaan aquppiutaqpañani. ²² Iñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksrañnik naalagñi Irrutchim uqautigikkañanik ukpiqtuanjuranun.”

4

Nanğairuat Qilañmi

¹ Taapkua aquatigun qñiqtuña talumik añmaruamik qilañmi. Aasrii sivulliq nipi tusraakkağa uqaqman uvamnun qalğutautiqpaktun itnağaaña, “Mayuğiñ uvuña. Qñiqtinniağikpiñ sunik atuumaniaqtuanik uuma aquagun.”

² Taimmaiñaq Ipqitchuam Irrutchim añalatkaqsigaaña. Qñiqtuña aquppiutaqpañmik inillaksimaruamik qilañmi, aasriñ taavrumiña aquppiruamik aquppiutaqpañmi. ³ Aasrii taamna aquppiruq tarani qñiñaaqñiqsuq akisuruatitun uyağaktitun kavviağiksaatunlu, suli aquppiutaqpak kaivrağutiqağniqsuq niggamik qñiñaaqtuamik akisuruatun uyağaktun suñauraaqtaatun. ⁴ Avataani aquppiutaqpaum iñuiññaq sisamat aquppiutaqpaqamut. Qñiqtuña iñuiññaq sisamanik umialinñanik aquppiruanik aquppiutaqpañni,

atnuḡaaligaat qatiqtaanik. Niaquḡutiqaḡniqsut kaviqsaamik maniqmik niaqumikni. ⁵ Aquppiutaqpaḡmiñ anniḡaaḡniqsut ikniqpalaich katlulatlu suli niprualaruatlu. Sivuḡaani aquppiutaqpaum naniuraqaqmiñiqsut tallimat malḡuḡnik ikummatiliḡnik ikniḡmik. Taapkua tallimat malḡuk nanipiat Irrusriḡiniḡai Agaayyutim. ⁶ Aasrii sivuḡaani aquppiutaqpaum taḡiuqpauraqaḡniqsuq tapinniḡluktuatun. Sisamat uumaruat iriḡhaiñalgich saamiktigun tunumiktigunlu inniqsut avataani aquppiutaqpaum. ⁷ Sivulliḡ uumaruaq atriqaḡniqsuq lion-tun, aasriiñ tuglia uumaruam paḡniqtun, piñayuatsuli uumaruat kigiñaqaḡniqsuq iñuum kigiñaḡatun, aasrii sisamaḡat uumaruat atriqaḡniqsuq tiḡmiaqpaktun. ⁸ Aasriiñ taapkua sisamauruat uumaruat, iḡmikkullaa itchaksrallaanik israḡuqaḡniqsut iriḡhaiñauplutiḡlu ataaniḡlu siḡataaniḡlu israḡuḡisa. Aasrii nipliatiuiñaḡniqsut uvluvakpauraq unnuaqtuummaan,

“Ipqitchuaq! Ipqitchuaq!

Ataniḡ Saḡḡipayaaqaqtuaq

Agaayyun killuqsautaiññiqsuq ipqitchuanḡpluni,
 ilaa inniqsuq taimakḡa, ittuagḡlu pakma, suli
 agḡiḡsaḡumaruaḡlu.”

⁹ Qakugupayaaq taapkua uumaruat qaitchipmata nangautmik kamakcutmiglu quyyatmiglu taavrumuḡa aquppiruamun aquppiutaqpaḡmi iñuuruamun taimuḡa isruitchuamun, ¹⁰ iñuiññaq sisamat umialiḡnat sitqum-miraḡniqsut sivuḡaanun aquppiruamun aquppiutaqpaḡmi purvigipluḡu iñuuruuq taimuḡa isruitchuamun, mattaḡḡugich niaquḡutitiḡ aasrii iliḡḡugich sivuḡaanun aquppiutaqpaum, nipliḡhutiḡ,

¹¹ “Ataniḡpuut Agaayyutikputlu, ilvich nallium-matiruanḡurutin akuḡtuiḡksrapnun nangautmik kamakcutmiglu saḡḡimiglu, atakkii iñiqtaḡigitiḡ supayaurat, suli pisuḡḡapkun iñiqtaurur iñuuiḡaḡhutiḡlu.”

5

Imurat Makpiḡaat Ipnaiyaagḡlu

¹ Aasriiñ qiñiḡtuḡa taliḡpiḡmi argaḡani taavruma aquppiruam aquppiutaqpaḡmi imuranik makpiḡaanik aglaqaḡtuanik iḡuatniḡlu siḡataatniḡlu suli umiktuḡsimaruanik tallimat malḡuḡnik nalunaitmiutanik. ² Qiñiqmiuḡa saḡḡiqaḡtuamik israḡuliḡmik niḡliraḡtuamik nipituruamik nipimik, “Kiña nalliummativa qauḡtiḡukḡugich nalunaitmiutat aḡmaḡlugiḡlu imurat makpiḡaat?” ³ Aglaan

14 Sisamat uumaruat nipligvigigaat, itna, “Amen.” Suli iñuiññaq sisamat umialinñat purvigigaat [sivugaanun iñuuruamun taimuñja isruitchuamun].

6

Nalunaitmiutat

¹ Qiñiqtuagiga ipnaiyaaq aņmaipman sivulliatnik nalunaitmiutat tallimat malģuuruat, aasrii tusraagiga ilañat sisamat uumaruat nipligsuaq nipitusripluni liilaa katlularuatun itnaqhuni, “Qagģaiñ.” ² Aasrii qiviaqama qiñiqtuña qatiqtaamik tuttuqpaņmik, suli natmaksiqsuaq tuttuqpaņmi qiluiññaqagņiqsuq, suli qaitchikkaupluni niaquutmik. Ilaa aullağņiqsuq akimaraupluni akimatyatqikhuni.

³ Ilaan aņmaqmauņ tuglia nalunaitmiutam, tusraagiga tuglia uumaruam nipligsuaq, “Qagģaiñ.” ⁴ Tarra atla tuttuqpak kaviqsaanuniqsuaq anilgitchuq aasrii natmaksiqsuaq saņņimik qaitchikkauniqsuq piiğitquplugu qiñuiññaamik nunamiñ, iñuich tuqğutautitquplugich avatmun. Tarra qaitchikkauniqsuq savikpauramik.

⁵ Ilaan aņmalgitmauņ piñayuat nalunaitmiutat, tusraagiga piñayuat uumaruat uqallaktuag, “Qagģaiñ.” Qiviaqama qiñiqtuña taaqtaamik tuttuqpaņmik, aasriiñ natmaksiqsuaq taavrumani saagaqagņiqsuaq uqumaisilaagutiņnik argaņmiñi.

⁶ Suli tusraalgitchiga nipi akunğatniñ taapkua sisamat uumaruat uqallaktuag, “Sisamat qallutit imañat mukkaağ akiqagņiaqtuq savaktuam akiññaaktaaksraņanik uvlumi, suli qulit malģuk qallutit imañat barley mukkaağ akiqagņiaqtuq savaktuam akiññaaktaaksraņanik uvlumi, aglaan minillugik uqsruğlu misruğlu.”

⁷ Aasrii aņmalgitmauņ sisamaņat nalunaitmiutat, tusraagiga nipi sisamaņatniñ uumaruat uqallaktuag, “Qagģaiñ.”

⁸ Qiviaqama qiñiqtuña qatiagiyaktaamik tuttuqpaņmik. Natmaksiqsuaq taavrumani atiqagņiqsuq tuqğutmik suli tuquaniktuat maliklugu. Qaitchikkauniqsut saņņimik tuqğutchitlaplugu sisamaņat iñupayaat nunami savikpakun, kakkaagņakunlu, tuqunakunlu, iqsiñiaqtuatigunlu niğrutinğun nunam.

⁹ Suli ilaan aņmaqmagu tallimaņat nalunaitmiutat, qiñiğitka ataani tunillağvium iñuusriņich tamatkua tuqğutauruat piqutigiplugu uqalħa Agaayyutim suli pisigiplugu ilisimarauiqtiņ tuniqsimalikun. ¹⁰ Iliņich niplianiqsut nipitusrillapiaqhutiņ, “Aatai, Ataniiq ipqitchuami suli ilumutuuruami, qakugun atanniğñaqpiğich tuqğutigikkavut iñuuruat nunami aasrii akisautiluta?”

¹¹ Iluqagmin qaitchikkauniqsut qatiqtaanik akuqturuanik atnuğaanik aasrii uqautiplugich utaqqiuraallaktuksrauniplugitsuli

naatchianihatnuna glaan iñugiaktiilaaksrutaat savaqatinjisa aniqatiunijllu ukpiqsrihikun tuqqutausagumapmiruat ilinjisituntuuq. ¹² Anmaqmagu itchaksrañat nalunaitmiutat nuna iliqsraqpaurağniqsuq siqifiñiq taaqsimip!uni taaqtaatun ukihaatun suli tatqiq kaviqsip!uni auktun. ¹³ Suli uylugiat katagaalaplutin nunamun, katagaalapmatun asriağikkani fig-ñum napaaqtuaniñ piñaqsigaluaqnagich, ipsullakkaña liilaa anuğiqpaum. ¹⁴ Qilaglu piğñiqsuq imupmatun kaliikkaqtun. Iğğipayauratlu qikiqtatlu nuuttut inimikniñ. ¹⁵ Aasrii umialinji nunam, qutchiksaatlu anjalatit iñuich qaukhiuruatlu anuyaktini umialguruatlu sapigñaqtaatlu iñuich, iluqatin savaktaagrutlu savaktaagrungitchuatlu, iriqtut inmiknik qaiğusrunun akunğatnunlu uyagañjisa iğğich, ¹⁶ kappianaplutin iğğinun uyagañnunlu, “Kattaqisigut aasrii iriguta kiiñananiñ taavruma aquppiruam aquppiutaqpañmi suli qinnautaaniñ ipnaiyaam. ¹⁷ Atakkii kamañaqtuag uvlua qinnautaaknik tikitchuq. Kiñami iğlutuutigiñiqpa taavrumani?”

7

144,000 Israel-aagmiut

¹ Tamatkua aquatigun qiniqtuña sisamanik israğulinjik makitaruanik sisamani iqirğunijiñi nunam. Tigummi-ugağniğaiç sisamat anuğinji nunam, anuqliqungit!lugu sumiunniiñ nunamun naagaunniiñ tağiumun naagaunniiñ napaaqtunun. ² Qiniqtuña atlamik israğulinjik qunmukhuni nuirağavianiñ siqinğum, saagaqhuni taluğniqsriqsanjanik iñuuruam Agaayyutim. Ilaa tuqluğaqtuq nipitusriplugu sisamanun israğulinjun sanjiksriñjaniksamaruanun piyaqqukuktatlasiplugu nuna tağiuğlu. ³ Nipliqhuni, “Piyaqqukuktaqnagu nuna, tağiuğlu, napaaqtutlu uvagut nalunaitmiutchiigaluaqata qaunjisigun savaktinijnik Agaayyupta.” ⁴ Tarra tusraagiga kisirrutaat tamatkua nalunaitmiutchikkauruat. Iñugiaktiilaagağniqsut 144,000-tun kiñuviapayaañitñiñ Israel-aagmiut.

⁵ 12,000 kiñuviañi Judah-m nalunaitmiutchikkaurut,

kiñuviañisuli Reuben-ñum 12,000,

kiñuviañisuli Gad-ñum 12,000,

⁶ kiñuviañisuli Asher-ñum 12,000,

kiñuviañisuli Naphtali-m 12,000,

kiñuviañisuli Manasseh-ñum 12,000,

⁷ kiñuviañisuli Simeon-ñum 12,000,

kiñuviañisuli Levi-ñum 12,000,

kiñuviañisuli Issachar-ñum 12,000,

⁸ kiñuviañisuli Zebulun-ñum 12,000,

kiñuviañisuli Joseph-ñum 12,000,

kiñuvianjisuli Benjamin-ηum 12,000.

Iñugaagruich Nunaaqqipayaaniñ

⁹ Taavruma aquagun qiñiqtuᅇa iñugiallapiagataqtuanik iñuᅇnik kia-unniñ iñuum kisitchumiñaisañiñik nunaaqqipayaauraniñ atlakaagiiñiñlu iñuᅇniñ suli uqausripayaañiñ. Qichağniqsut sivuᅇaanun aquppiutaqpaum suli sivuᅇaanun ipnaiyaam, atnuᅇaaqahutiᅇ qatiqtaanik akuqturuanik qisiqsiutiniglu tigummiugaqhutiᅇ, ¹⁰ nipliraqhutiᅇ nipitusripluᅇu itna,

“Agaayyutiᅇta aquppiruam aquppiutaqpaᅇmi suli ipnaiyaam annautigaatigut.”

¹¹ Iluqatiᅇ israᅇulᅇich qichağniqsut avataani aquppiutaqpaum suli umialiᅇnat sisamatlu uumaruat, sitquqhutiᅇ sivuᅇaanun aquppiutaqpaum nanᅇaᅇaat Agaayyun. ¹² Niplianiqsut, “Amen,

nanᅇaun, kamanaunlu, isrumatuhiglu, quyyanlu, kamakkunlu, saᅇᅇiᅇlu, sapiᅇᅇñaunlu illi Agaayyutiᅇtiknun taimuᅇa isruitchuamun. Amen.”

¹³ Aasrii ilañata umialiᅇnat apiqsruᅇaᅇa, “Kisut makua iñuich atnuᅇaaqatuat qatiqtaanik akuqturuanik? Nakikᅇalu agᅇiqsuaᅇuvat?” ¹⁴ Nipliutigiga, “Aᅇuun, ilisimaruaᅇurutiᅇ.” Aasriiñ ilaan uqallautigaᅇa,

“Tamatkua ihuilliuhiqpauraq apqusraaᅇniᅇaat. Igᅇuᅇniᅇaich atnuᅇaatiᅇ akuqturuat, aasrii qatiqsipkaᅇᅇuᅇich auᅇanun Ipnaiyaam.

¹⁵ Taatnaqhutiᅇn ittut sivuᅇaani aquppiutaqpaᅇan Agaayyutiᅇn savautipluᅇu uvlumi unnuamiᅇlu agaayyuvikpaᅇani, aasrii taavruma aquppiruam aquppiutaqpaᅇmi tugluaqsimaagisigai nayuutiᅇligmigun.

¹⁶ Iliᅇich niᅇisuksiutqikkumiñaitchut naaga imiᅇᅇuksiutqikkumiñaitchut.

Siqiᅇᅇumlu atlamlu uunaum uunniuqtitqikkumiñaitchai.

¹⁷ Atakkii ipnaiyaam qichaqtuam sivuᅇaani aquppiutaqpaᅇmi niᅇipkaᅇisigai munaqsritun sivulligluᅇiᅇlu iñuunaqtuanun suvlaktuaguraaqtuani, suli Agaayyutiᅇn allaqtiᅇisigai qulvipayaat iriᅇitiñiñ.”

8

Tallimat Malᅇuᅇiᅇat Nalunaitmiutat

¹ Uvva ipnaiyaam aᅇmaᅇmauᅇ tallimat malᅇuᅇiᅇat nalunaitmiutat niᅇruisaagataqtut qilaᅇmi siviᅇutilaaliᅇmi sassaᅇniᅇum avvaᅇani. ² Aasriiñ qiñiᅇitka tallimat malᅇuk israᅇulᅇich makitaruat sivuᅇaani Agaayyutiᅇn.

Aatchukkauniqsut tallimat malġunġnik qalġuqtautininik.
³ Tarra atlaptuq israġulik agġiġniqsuq. Sivuġaġmuktug tunillaġvijnun, saagaqħuni ikipkaiviliamik tipraġiksautmik piliuqtamik manijnmiñ kaviqsaamiñ. Aatchukkauniqsuq atqunaq tipraġiksautmik avvutigitquplugu injiqsrulhatnun ipqiqsitaupayaat manijnmi kaviqsaami tunillaġvijnmi sivuġaaniittuami aquppiutaqpaum.
⁴ Aasriiñ isinja tipraġiksautim piqatigiplugich injiqsrulhat ipqiqsittuat mayuqtuq israġulgum arganjiñiñ sivuġaanun Agaayyutim.
⁵ Suli israġulgum tiguplugu ikipkaiviliaq tipraġiksautmik immiġniġaa iknijnaniñ tunillaġvium, igitluguasriiñ nunamun. Taimma tusraġnaqtut nipit katlulatlu, suli ikniqpalagaqħuni nuna iliqsraqħuniġu.

Qalġuqtautit

⁶ Tarani tallimat malġuk israġulgich piqaqtuat tallimat malġunġnik qalġuqtautininik itqanaiyaqtut niqliqsitchisukħutiñ.
⁷ Sivulliq israġulik niqliqsitchipman, natatquġnat ikniġlu avulik auñmik katanjnisut nunamun. Tarraasriiñ piñayuaġun nunam napaagtui suñaaqtuatlu ivgich ikirut tamatkiqħutiñ.
⁸ Aasriiñ tugliat israġulgich niqliqsitchipman liilaa imña iñġiqpauraq iknaktitaq iġitauniqsuq taġiumun. Tarra piñayua taġium auguqtuq.
⁹ Suli piñayuatni taġiumi uumaruat tuquniqsut. Suli piñayuiñich umiaqpaich tamatkiġniqsut.
¹⁰ Piñayuat israġulgich niqliqsitchilgitman uvlugiaqpauraq ikualaruq liilaa auktuuġun kataktuq qilañmiñ, katakhuni piñayuiñitñun kurgillu suvliktuaġuraaqtuatlu.
¹¹ Atqa taavruma uvlugiam taiyuutiqaġniqsuq “Sunġniġiq.” Piñayuiñich imġich tuqunaġuġniqsut aasrii iñugiaktuat iñuich tuqurut imiġiilamiñ sunġniġichuamiñ.
¹² Sisamanat israġulgich niqliqsitchilgitman, taimmaiñaq piñayuiñich siqiñġum tatqimlu uvlugiatlu taqsilġniqsut. Tarraasrii uvlum qaummataan piñayua qaumanġiġniqsuq, suli unnuam qaummataan piñayua qaumanġiġniqsuq.

¹³ Qiñiqtitluña tusraagiga tinmiaqpak tinmiruaq qutchikhuni qilañmi uqaqħuni nipitusriplugu, “Nakħiun! Aa, nakħiun iñupayaanun iñuuruanun nunami, atakkii atlas piñasrut israġulgich niqliqsinniaqpatigik qalġuqtautiqpat tatamnaġisiruq.”

9

¹ Tarra tallimanat israġulgich niqliqsitchipman qalġuqtautiqpañmik qiñiqtuña uvlugiamik kataktuamik qilañmiñ nunamun, aasrii qaisauniqsuq anmaun natiqsiñaitchumun anmaniġmun.
² Anmaqmaun natiqsiñaitchuaq anmaniq isiq mayuqtuq tarakħa, itchialanatun

uunaksautiqpaum, siqiniġlu silalu taaqsiruk isiagun anjmaniġmiñ. ³ Itchialamiñ mitiglagaqtuat anirut qaanunun nunam. Qaisauruq sanji atriplugich putyuutilgich nunami sanjiqaghutin kapuutilgich tuqunalinjik. ⁴ Ilinich tillisiaqaqtut piyaqquluktaitqunġitlugich ivġiniñik nunam naaga qanusripayaanik sunaaqtuanik naurianik napaaqtuniglu, aglaan kisiisa tamatkua iñuich piqanġitchuat taluġniqusriqsanjanik Agaayyutim qaunisigun. ⁵ Suli tillisiaqaqtut tuqqutchtunġitlugich iñunjik, aglaan atniġñapiagataqtuakun nagliksaaqtitquplugich tallimani tatqini, atniġñanatan putyuutilgum kapitnikmatun iñunjik. ⁶ Aasrii taipchunani uvluni iñuich pakakkisigaat tuquġiq aglaan paqitchumiñaitchaat. Tuqusrulilapiagi sigaluaqtut aglaan tuquġiq qimakkisiruq ilinjitniñ.

⁷ Tarra qiniñanich mitiglagaqtuat atriqagñiqsut tuttuqpaktun itqanaiyaatun anjuyaliġmun; niaqunjitni inniqsuq niaquġun liilaa kaviqsaaq manik, suli kigiñanich kigiñanjsitun iñuich. ⁸ Suli ilinich nuyaqaġniqsut nuyanjsitun aġnat, kigutiqaqhutin suli kigutinjsitun lionnat. ⁹ Satqagutiqaġniqsut satqagutititun saviļhatun, aasrii siaksrunjanat israġunjsa inniqsuq siaksrunjanatitun aksraliganjsa tuttuqpagautit iñugiakhutin sukasriplutin anjuyaliġmun. ¹⁰ Suli pamiuqaġniqsut kapuutiqaqhutin atriplugich putyuutilgich. Ilinich atniagutiqaqtut pamiumiktigun, aasrii atniagi ruksrauplutin iñunjik tallimani tatqini. ¹¹ Ataniqaġniqsut israġulganik natiqsiñaitchuam anjmanġum. Jew-njruat atiqagñigaat Abaddon-mik, aasriili Greek-nich taggisiquaġlugu Apollyon-mik, itnautiqaqtuaq Piyaqquqtimik. ¹² Sivulliq nagliksaaġun qaanisquq. Uvva malġuk nagliksaaġutik tikiñiaqtuk aquaġun taavruma.

¹³ Tarani itchaksranjat israġulgich niqliqsitchipman qalġuqtautiqaanmiñik, tusraaniqsunja nipinik sisamaniñ iqirġunjiñiñ tunillaġvinmiñ piļiuqtamiñ maninjmik kaviqsaaq ittuamiñ sivuġaani Agaayyutim. ¹⁴ Uqautiniġaa itchaksranjat israġulgich piqaqtuaq qalġuqtautiqaanmik, "Pituikkich sisamat israġulgich pituksimaruat kamaqaqtuami kuunmi Euphratesmi." ¹⁵ Tarra pituġaich sisamat israġulgich itqanaiqsimmatriruat taavrumunja sassagñiġmun, uvlumunlu, tatqimunlu, ukiumunlu, tuqqutchiruksrauranik piñayunjitniñ iñupayaat. ¹⁶ Aasrii tusraagiga kisirrutaat anjuyaktit suli tuttuqpiraqtuat. Iñugiaktilaaqaġniqsut 200,000,000-mik. ¹⁷ Suli qiniġitka tuttuqpaich qiniquuraamni itna, tamatkua aquppiruat ilinjitni satqagutiqaġniqsut kaviqsaatun ikniqtun suli uqaqtaatun sapphire-tun suli sunaqpaluktun sulfur-tun. Aasrii tuttuqpaich niaqunich qiniñaaqaġniqsut niaqunjsitun

lion-nat, suli qanijitñiñ anniuğaagñiqsuq ikniq, itchiġlu, suli sulfur. ¹⁸ Taapkunuuna piñasrutigun nagliksaagütitigun piñayuiñich iñuich tuqqutauniqsut iknikunlu, itchikunlu, suli sulfur-kun anniuğaagtuakun qanijitñiñ tuttuqpaich. ¹⁹ Tamatkua sanñiqagñiqsut qanigikkun pamiumikkunlu. Pamiuqagñiqsut nimigiatur ittuunik niaquligaanik, aasrii atniagütiginiġaich iñuñun.

²⁰ Suli kisinñuqtat iñuich tuqqutaungitcheuat tamatkunuuna nagliksaagütitigun isrummitqigungitcheuat savaanatniñ argagikkagmiñ. Nutqautingitcheuat putqataqtiñ tuunganun, aanguanunlu piliuqtanun kaviqsaanik qatiqtaaniglu maninñun, patukpañniglu uyaġañniglu qiruñniglu, qiñitlaitchuanik tusraatlaitchuanikunniñ pisrutlaitchuaniglu. ²¹ Naagaunniñ isrummitqigungitcheuat iñuaqtuqtauġmikniñ añatkuuġmikniñlu, sayuñahġmikniñlu, tigliktuqtauġmikniñlu.

10

Israġulik suli Imurat Makpiġaurat

¹ Suli qiñiqtuñ atlamik sapiġñaqtuamik israġulinmik atqaqtuamik qilañmiñ, atnuġaaqaqhuni nuviyamik, niaquġutiqaqhuni niggamik, kigiñañ qaumapluni siqiñiqtun, niuk iliplutik ayanaktitun ikniġum. ² Ilaa tiggumiaqagñiqsuq makpiġauranik añmaruanik argañni, aasriiñ inillakkaa taliqpiich isiganñi taġiumun, suli saumiich isiganñi nunamun. ³ Nipruaġniqsuq nipitusrillapiaqhuni, atriplugu lion-ñum uġiaġuulangā. Tarraasrii nipruaqman, tallimat malġuk katlulat niqliqsut. ⁴ Tarraasrii tallimat katlulat niqliqmata aglaksagataqmiañalu. Tusraagiga nipi qilañmiñ uqautriga, “Aglasruñaqnagich uqagikkaniñ tamatkua tallimat malġuk katlulat, uqautiginagitunniñ.”

⁵ Tarra israġulgum qiñikkaġma qichaqtuam taġiumiñun nunamiñ, israutigai argañni qilañmiñ tunaanun. ⁶ Akiqsruutigiruq ilaagun iñuuruakun taimuñ isruitcheuamun iñiqsiruakun qilañmik, nunamiglu, taġiumiglu, suli uumarua-payaanik taapkunani itna, “Tarani Agaayyutim atuumap-kayasrigai sivunniutigikkani. ⁷ Aglaan tarani uvluni tallimat malġuata israġulgich niqliqsitchisagataqpan qalġuqtautmik Agaayyutim naanniagāi kanijisilgunaitcheuat sivunniutini, uqautigikkani savaktimiñun sivuniksriqirinun.” ⁸ Aasriiñ nipim tusraakkaġma qilañmiñ uqautilgitchañ, “Utlautilutin tiggutyakkich makpiġaurat añmaqsimaruat argañni israġulgum qichaqtuam taġiumiñun nunamiñ.” ⁹ Utlakapku israġulik nipliutigā, “Qailakkich makpiġaurat uvañun.” Aasrii nipliutigāñ, “Tigulugich nigikkich. Siiglanñuliġisigaluaqtutin

aqiaġupni, aglaan siigñaagñaqtuq honey-tun qanipni.”
 10 Aasrii tigukapkich makpigaurat isragulgum arganjiñ
 nigigitka. Tarra qanimni siigñaagtut honey-tun aglaan
 tarra iirgauraanikapkich aqiaġuġa siiglanjuliqsuq. 11 Aasriiñ
 uqautigaana, “Sivuniksriqirusraulgitchutin iñugiaktuatigun
 iñuktigun, nunaaqqisigun, uqautchisigun, umialiktigunlu.”

11

Malġuk ilisimarik

1 Tarani aatchuusriaqaqtuġa uktuutmik ayaupiatun it-
 tuamik, aasrii isragulgum uqautigaana, “Makillutin, uktuġun
 agaayyuvikpaġa Agaayyutim tunillaġvialu, suli kisillugich
 iñugiaktilaanġat taapkua agaayuruat tarani. 2 Aglaan uuk-
 tuġnagu siġalliq katimmavik ittuġaq siġataani agaayyuvikpaum.
 Taamna ilaginagu atakkii aatchuutauruq Jew-ġunġitchuanun.
 Ilinġisa tutmaluginiġaat ipqitchuaq nunaaqġiq malġukipiaq
 malġunġni tatqiñi. 3 Suli tuyuġigisigikka malġuk ilisimarikka, at-
 nuġaaqagutik miissunġnik ukiġhaanik. Aatchuġisigikka sanġimik
 1,260 uvluni sivuniksriqirautqulugik.”

4 Taapkuak malġuk olive napaaqtuk suli malġuk
 kialuuraqagviiktarra naparuak sivuġaani Agaayyutaan
 nunam. 5 Aasriiñ kia iñuum atniġñaġumigik taapkuak,
 ikniq anniuġaaġniaqtuq qanġakniñ, suli suksraunġiġaġniġaik
 uumigiritik. Kisupayaam atniġñaġumigik taatnatchikun
 tuqqutauraġaġisuruq. 6 Taapkuak sanġiqaqtuk umiksitiġlutik
 qilaġmik sialukkumiñaiġlugu uvlunġitñi sivuniksriqihġmin,
 sanġiqaqmiliġlutik imġich auguqtitalugich suli nuna
 qanusripayaamik iħuilliugutiqaqtitlaplugu, qanutupayaq
 akulaisigilugu pisukkumik. 7 Tarraasrii taapkuak naatpakku
 uqaqtauliqtik, iqsiñaqtuam niġrugaaġuum mayuqtuam na-
 tiqsiñaitchuamiñ anmaniġmiñ anġuyyitigisigik aasrii akiililugik
 suli tuqullugik. 8 Aasrii tuqunaruak timinġik nalagisiruk
 apqutaani nunaaqġim, atannapsi kikiaktuutikkaviani.
 Ilitqusiagun taamna nunaaqġiq atrigigaa Sodom-ġum
 Egypt-ġum. 9 Tarani iñuich nunapayauramiñ nakitñapayaq
 qinġisigaich tuqunaruak timinġik piñasruni uvluni uvlumlu
 avvanġani. Tuvvaqtitchumiñaitchaichunniiñ tuqunaruak
 timinġik iluvigmun. 10 Iluqatinġ iñuich nayuutiruat nunami
 quviasruutigigaich tuqulħakkun, aasriiñ tuyuqtuutimiplutinġ
 aatchuutinik avatmun. Quviasrullapiġniqsut atakkii
 taapkuak sivuniksriqirik iħuilliugtitchiñiqsuk tamatkunġa
 iñuuranik nunami. 11 Tarra uvlut piñasrut avvaġmik
 ilaqaqtuat pianikmata Agaayyutim anġinġan iñuulħan
 isiġniġik taapkuak, aasriiñ makitiqtuk. Iqsitħallapiġniqsut
 tamatkua tautuktuat taapkuñġa. 12 Aasrii tusraagaat

nipituruaq nipi qılaŋmiñ uqaqtuaq iliniknun, “Qağğisitchik,” aasrii ilinik mayuqtuk qılaŋmun nuviyakun, uumiksrimiknun qıñıqtuaqtıtlutik. ¹³ Taavrumani sassağniğmi nuna aulappaaraqtuq, aasrii qulinıuğutaa nunaaqqım ulğuruq, suli nunam aularuam iñuich tuqqtukai iñugiaktutilaalğich 7,000-tun. Aasriiñ kisinıuqtuat tatamillapiaqhutinı nangiñıqsut kamanautaanik Agaayyutim qılaŋmiittuam. ¹⁴ Tarra tuglia nagliksaağutim pianıktuq. Uvva piñayuat nagliksaağutit agğiyasriuraqtuq.

Tallimat Malğuinat Qalğuqtaun

¹⁵ Tarani tallimat malğuinat israğulğich qalğuqtautiqaŋmiñik nipliqsitchiñıqsuq. Aasriiñ sapıgñıaqtuat nipit qılaŋmiñ itnaqtut,

“Uvakıaniñaglaan aŋaayuqautaa nunam

aŋaayuqautigiliutigaa Agaayyutipta suli Christ-ŋan, aasrii ilaa aŋalatchigisiruq taimuŋa isruitchuamun.”

¹⁶ Suli iñuiñıñıaq sisamat umialıŋnat aquppiruat aquppiutaqaŋmikñi sivuğaaani Agaayyutim, sitquqhutinı nangiğaat Agaayyun, ¹⁷ uqaqhutinı,

“Ataniiq Agaayyuun Saŋııpayaaqaqtuaq, ittuami ataramik pakmalu,

qaitchigiptıgıñ quyyatmik,

atakkiı urriqsuğıñ kamanallapiaqtuaq saŋııñ suli aŋalatkıqsıgıtın iñupayaat.

¹⁸ Iñuıı nunam qinnallapiaqtut, aglaan qinnautaiñ tikitchuq atannıqsuıvıksrağlu tuquŋaruapayaanik.

Pakma aklıııgaqsırutın savaktıgıkkapnik sivunıksrıqırınik ipqıqsıttuanıglu,

suli taluqsrıruanik atıgıkkapnik kamanaiñıaanlu kamananıaanlu.

Suli piyaqquğniagıtın tamatkua piyaqquqtairaut nunamik.”

¹⁹ Tarani agaayyuvıkpaŋa Agaayyutim aŋmaqtuq qılaŋmi, aasrii suluun imalik sivunniugutaanik qıñıgnaqsıruq iluani agaayyuvıkpaŋan. Tarani ikniqpalağaqtuq katlulauraqhunılu, suli nuna aulapluni, atqunallapiaq natatquğnaqhunılu.

12

Ağnağlu Tiritchiaqlu

¹ Tarra atlayuağnaqpauraqtuaq sagviğñıqsuq qılaŋmi, suauna ağnaq atnuğaalik sıqıñıgımik, aasrii tatqıq ataaniıtluni isıgaŋıñ, suli nıaquğmiñi nıaquğutiqaqhuni qulıt malğunık uvluğianik. ² Iğñıyasrıñıqsuq. Iğıalaugaqtuq atniğñalıutiıplugu iğñısuum. ³ Aasriisuli sagviqsuq atla atlayuağnaqpaktuaq qılaŋmi. Tarralı, kamaqaqtuaq kaviqsaaq tırıtchiaqluk

tallimat malgũnik niaqulik aasrii qulinik nagrulik sulitallimat malgũniik niaqugũtilik niaqugũmiñi. ⁴ Ilaan pamuñan salikuñigai piñayuiñich uvlugianñ qilaum aasriñ iksautigiplugich nunamun. Tarra tiritchiaqłuk makittuq sivuğanun ağanam iğñiyasriruam niğisukługu ililgaanja anirgauraqpan. ⁵ Ağnaq iğñiruq anugauramik anjalatchirusramik savilhamik ayaupiamik, aglaan ağanam ililgaanja nuqitauruq Agaayyutmun aquppiutaqpananunlu. ⁶ Tarakña ağnaq aullauruq suviksrilaamun, iniksriukkanjanun Agaayyutim ilaanun. Tarani munağigisiñigaat 1,260 uvluni.

⁷ Tarra anuyyigñiqsut qilañmi. Michael-lu isragulinilũ akillilũutiniqsut tiritchiaqłunmun. Tiritchiaqłuk anuyakmiuq israguliktuummağmi. ⁸ Aglaan tamatkua akiilikkaurut iniksraqatqikkumiñaiqhutiñ qilañmi. ⁹ Tiritchiaqłukpauraq igitauruq atmun, taamna taimakñaqtaq nimigiaq, atiqaqtuq tuungagmik Satan-miglu, kinnitñiktuaq iñupayaanik nanipayaaq. Igitauruq nunamun israguliktuummağmi. ¹⁰ Aasrii tusraaruja nipitullapiaqtuamik nipimik uqaqtuamik qilañmi,

“Pakma tikitchuq anniqsuğianja, sanñialu, anayyuqautaalu
Agaayyutipta sulit anjalatchisaa Christ-ñan,
atakkii taamna patchisiquutri aniqatiuptiknik
sivuğanu Agaayyutipta uvlumilũ unnuamilũ igitauruq
atmun.

¹¹ Ilinisa akiiligaat anuagan ipnaiyaam
sulit ilisimarauhigmiktigun Agaayyutim uqalhanik,
atakkii sugingitkaat tuqqutauniksraqtiñ.

¹² Taatnamik quviasrugitchi, qilaak
sulit iluqasri iñuuruani qilañmi.

Nakliuñ! Nagliksaagun itkisiruq iñunñun nunami tagiumilũ
ittuanun,
atakkii tuungaum tikitkaasri qinnautiqpanmigon
ilisimaplugu sivikitchuami piviqałhi.”

¹³ Uvvaasriñ tiritchiaqłuum ilitchuğikami siñitautilaagmiñik
nunamun, maliqsruaqsiñigaa ağnaq iğñiruaq anugauramik.

¹⁴ Aasrii ağnaq qaitchikkauniqsuq israqqunik
tiñmiaqpaum tiñitquplugu nimigiamiñ suviksrilaamun,
pamatchigviksrañanun piñasruni ukiuni avvağmik ilaplugich.

¹⁵ Uvvaasriñ qanigmigon nimigiaqłuk anitchiñiqsuq imigmik
kuuktun ulirrutisrukkaluaqługu ağnaq, aullautitqugaluaqługu
ulittuamun. ¹⁶ Aglaan nunam ikayugaa ağnaq anjaqługu
qanigikkani. Iigaa kuuk tiritchiaqłuum anitanja qanigmigon.

¹⁷ Tarani tiritchiaqłuum qinnautillapiağaa ağnaq,
aasrii aullaqhuni anuyyiağai kisiñnuqtauruat ağanam kiñuviañi,
tamatkua tupiksriuat tillisaiñik Agaayyutim

suli uqautiqaqtuat Jesus Christ-mik. ¹⁸ Aasrii tiritchiaqłuk qichagniqsuq siñaani tagium.

13

Malğuk Niğrugaaqłuk

¹ Aasrii qiniqtuŋa niğrugaaqłumik mayuqtuamik tagiumiñ tallimat malğumnik niaqulik qulinik nagruliglu. Niaquğutiqaqmıuq qulini nagruñmiñi, suli niaquğmiñi atiqaqhuni pisaanñatauranik. ² Aasriisuli niğrugaaqłuk qiniikkağa atriqaqtuq leopard-mik, isigaqaqhuniasrii akłam isiganisun, aasrii qanğa lion-ñum qanğatun itluni. Tarra tiritchiaqłuum aatchuğniğaa niğrugaaqłuk sanñimiñik, aquppiutağmiñiglu, kamañaqtuamıglu aňalatchiğmiñik. ³ Qiniğiga ilañat niaquñiñ niğrugaaqłuum ikiliqsimaruaq liilaa tuqusrimaplugu, aglaan ikinja mamisrimaniqsuq. İñupayaam nanipayaaq quviğusruutiginiğaa malikługulu. ⁴ İñuich purviginiğaat tiritchiaqłuk aatchuqtuaraq aňalatchiğmiñik niğrugaaqłumun suli purvigipmıgaat niğrugaaqłuk uqaqhutiñ, “Kamañağniaqpat taamna niğrugaaqłuk! Suli kia aňuyakkumiñaqpaun akiliğiglu?”

⁵ Suli niğrugaaqłuk uqaqtitauniqsuq pigıillapiaqtuanik pisaanñatinik aňalatchitquplugu malğukipıaq malğumni tatqini. ⁶ Taavruma aňmaqługu qanni uqamaqłutiniğaa pisaanñatinik akitñaqtuqługu Agaayyun ilaan atqalu iñuuniagvialu taputiplugich iñupayaat nayuutıruat qılañmi. ⁷ İlaa aňuyaktitauniqsuq ipqıqsitanıñik Agaayyutim akiillıgıgich. Suli qaitchikkauruq sanñimik aňalatchiğmik qanusripayaanun iñuñnun atlakaagıñik uqautchilıññunlu, iñuñitñun nunaaqqipayaat. ⁸ Aasrii iluqağmiñ iñuich nunami purvigigisıgaat niğrugaaqłumun, iñuich atıñich aglaksımaitchuanun İpnaiyaam Tuqqutauruam makpıgaanıtñi iñuuruatıgıun sıvuani nuna iñiqtaunaiññaan. ⁹ Kiñapayaaq sıutiqaqtuaraq ki tusraali.

¹⁰ Kiñapayaaq sıvullikkaugumi tigutaanıñıgımun tigutaanıvıñmuñniaqtuq.

Kiñapayaaq tuqqutauruksraugumi savıpkakun savıpkakun tuqqutaugısirıuq.

Tarra taatniitpan Agaayyutim iñuñi iglutuutıruksraurur ukpıqsriğıqaqtuıñagutiñ.

¹¹ Tarrasuli qiniğitchuŋa atlamik niğrugaaqłumik sagviqsuamik nunamiñ. Malğumnik nagruqağniqsuq ipnaiyaatun aasrii iqsiñaqtuanik nıpiqaqhuni tiritchiaqłuktun. ¹² Aňalatchıruq sıvullium aňalatchiğhagun niğrugaaqłuum takkuani. Purvigipkağniğai iñupayaat nunami sıvullıgımun niğrugaaqłumun, ikiliqsımakkauruamun aasriiñ

mamititaupluni. ¹³ Ilaa savaaqagñiqsuq kamañaqtuanik quviqnaqtuanik, ikniqunniñ kataktitlugu qilañmiñ nunamun takkuatni iñuich. ¹⁴ Aasriñ kinnitñiñiqsuq iluqaitñik iñuñnik iñuuruanik nunami tamatkunuuna quviqnaqtuatigun savaagikkağmigun takkuani sivullium niğrugaaqłuum. Uqautiniğai tamatkua iñuich nunami iñiqsitquplugich atriñanik taavruma niğrugaaqłuum ikiliqsimaruum savikpakun iñuuplunisuli. ¹⁵ Ilaan iñuuliksrítkaa atriñanun niğrugaaqłuum suli atriña niğrugaaqłuum uqatlapkaqlugu. Tamatkua putchungitchuat kamaksrisungitchuatlu atriñanun niğrugaaqłuum tuqqutaupkağniğai. ¹⁶ Suli taavruma nalunaitmiutchiqsinniağai qaunjisigun iluqaisa iñuich kamañaitchuat kamañaqtuatlu, umialguruatlu ilaippauruatlu, savaktaagruungitchuatlu savaktaagruuruatlu, talliqpiagun argañisa naagaqaa. ¹⁷ Aasrii kiñaliqaa tauqsigumiñaitchuq naaga tunniqqaiyumiñaitchuq, kisimiñaglaan tamatkua piqaqtuat nalunaitmutamik atigikkañanik niğrugaaqłuum naaga kisirrutaanik atqan. ¹⁸ Uvva taamna kalipsiksuq suli iñupayaaq kañiqsisiqaqtuksrauruq. Iñuum kañiqsitłaruam kisilliñ kisirrutaa niğrugaaqłuum. Taamna kisirrutigigaa iñuum, aasrii kisirrutiaqqtuq 666-mik.

14

Atuutaat 144,000 Annautikkauruat

¹ Tarani qiviaqama qiniğiga ipnaiyaaq makitaruaq qimiğaanani Zion-ñum. Piqatiqagñiqsuq 144,000 iñuñnik piqaqtuanik atigmiñik Aapamiłu atqanik aglausimaruanik qauğmikni. ² Aasrii tusraaruña nipinik qilañmiñ nipaaton quğluqtaqpaum katlulaqpauraqtuamlu aasriisuli nipaaton atuqtuuraqtuat nuqaqtiliñnik atuqtuuramiknik. ³ Iliñich atuqtut nutauruamik atuutmik sivuğaani aquppiutaqpaum suli sivuğaatni sisamat uumaruatlu umialiñnatlu. Aasrii kia-unniñ iñuum ilitchumiñaiñiğaa taamna atuutaat aglaan kisimiñ taapkua 144,000 iñuich tasukkauruat nunamiñ. ⁴ Taapkua iñuich qaunagirut inmiknik atlatuhğimiñ, atakkii tuvaaqataitchut. Iliñisa maliñniğaat ipnaiyaaq napmupayaaq aullaqman. Taapkua tasuqsimakkaurut akunğatniñ iñuich auñagun ipnaiyaam. Suli taapkua sivulliurut qaisaksrauplugich Agaayyutmun ipnaiyaamunlu. ⁵ Uqaqamiñ sagluuqtuatlaitchut. Patchisiqutinağumiñaitchut sivuğaani Agaayyutim, atriplugich iñuktitun taqsraqtailaaton.

Piñasrut Israğulğich

⁶ Tarani qiniqtuña atlamik israğuliñmik tiñmiruamik qutchikhuni qilañmi isruitchuamik tusraayu-
gaagiksuaqagñiqsuaq uqautiksrağmiñik tamatkunuña

nayuutiruanun nunami, qanusripayaanun iñuñnun atlaakaagiñik uqautchilijñun, iñuñitñun nunaqqiqpapayaat. ⁷ Uqaqtuq nipitusrillapiaqhuni, “Taluqsrisitchi Agaayyutmik kamaksruǵlugu, atakkii tikitchuq sassagñik atanniiviksraña. Purvigisriun ilaa iñiqsruaq qılanmik nunamiglu tagiumiglu suvliktuaǵuraaqtuaniglu.” ⁸ Atlam israǵulgum malijñigaa uqaqhuni, “Suksraungikkauruq, kamañaqtuq nunaqqiq taggisqaqtuq Babylon-mik suksraungikkauruq, atakkii kinniǵlughich iñupayaat nunami killuqsagtinnigai inñiñun, imiliqtitlughich iñupayaat sayuñathan sanñiruamik wine-nañanik.” ⁹ Atlasuli piñayuak israǵulik maligūutpimiuq taapkuñnuuna uqaqhuni nipitusripluni, “Uvva, kisupayaam iñuum purvigigumiun niǵrugaaǵluk atrıñalu akuqtuǵlugu nalunaitmiutaña uuma qaumigun naagaqaa argañmigun, ¹⁰ taavruma iñuum imigisipmigaa wine-naña qinnautaan Agaayyutim, kuvikkauruq avuılaaq qallutaanun ilaan qinnautiqpañan. Taamna iñuk nagliksaaqtitaugisiruq iknikun sulfur-kunlu sivuǵaatni ipqitchuat israǵulgich suli sivuǵaani ipnaiyaam. ¹¹ Aasrii itchiulangãa ikniǵum nagliksaaqtitauratigun mayuqtuagisiruq taimuña isruitchuamun. Ilijich iñiqtuıqısiagviitchut uvlumi unnuamiǵu, tamatkua putqataqtuat niǵrugaaǵunmun atrıñanunlu, suli kisupayaaq akuqtuiruq nalunaitmiutañanik atqaniglu.” ¹² Uvvaasriiñ ipqıqsittuat iglutuutiqaqtuksaurut, tamatkua tupiksriuat tillisaiñik Agaayyutim suli ukpiqsriuat Jesus-mik. ¹³ Aasriiñ tusraaruña nipimik qılanmiñ uqaqtuamik, “Aglagiñ. Quvianamiurut tuqunıaqtuat uvakñaniñaglaan tuniqsimalıǵmiktigun Atanıǵmun.” “Tarrallapiaq! Ilijich miñıuıqısiagisirut savaagmikniñ suli akuqtuǵisigaich akiññaktaatiñ savaagmiktigun.” Taamna irrusriq uqautigikkaña.

Kiprivik Katitchiviglu Nunami

¹⁴ Tarani qıñıqtuagtıluna qıñıqtuña qatiqtaamik nuviyamik, aasriiñ una aquppiugaqtuq qaañani nuviyam inniqsuq igñıñatun iñuum. Niaquǵmiñi manijmik kaviqsaamik ni-aquǵtuıqagñiqsuq, suli argañmiñi saagaǵniqsuq ipiktuamik kipritmik. ¹⁵ Suli atla israǵulik anıruq agaayyuvikpañmiñ, tuǵluqhuni taavrumuña aquppiruamun nuviyami, “Tıgulugu kiprisin kipriiñ, atakkii katitchiviksraq tikitchuq. Piñjuqtuat asriat katinnaqsirut nunami.” ¹⁶ Tarra taavruma aquppiruam nuviyami atuqsagaa kiprisini nunami, aasrii nunami piñjuqtuat asriat katitlughich.

¹⁷ Tarani atla israǵulik anilgitchuq agaayyuvikpañmiñ ittuamiñ qılanmi, ilaaptuuq kiprisıqagmiñıqsuq ipiktuamik. ¹⁸ Aasriiñ atla israǵulik amakñaqtuq tunillaǵviñmiñ

saññiqaqtuq aňalatlaplugu ikniq. Nipruaqtuq nipitusripluni taavrumuňa tigummiruamun ipiktuamik kipritmik uqaqhuni, “Atuğun ipiktuaq kipriň, aasrii katillugich asriat siigñaqtuat nunamiň, takku asriat piññullapiaqtut.” ¹⁹ Tarra israğulgum kiprisautigigaa kiprisini nunamun. Katitkai asriat nunamiň igitlugich misriqqivikpauranun qinnautaan Agaayyutim. ²⁰ Misriqqivium imaña tutmiqatağigaa silataani nunaqqim, aasriiň auk maqiruq misriqqiviniň uñasriksilaña 200 mile-latun aasriiň ititilaaliqhuni tuttuqpaum qaqluğutiknunaglaan.

15

Israğulgich Aňalatchiruat İhuilüğütiqpauranik

¹ Qiñiqtuňa atlamik atlayuağnaqtuamik qılanmi kamañahuni quviqnaqtuamik. Tallimat malğuk israğulgich piqağniqsut tallimat malğunmik ihuillüğütiqpauraksranik. Aqulliqsaanurut atakkii qinnautaa Agaayyutim nunitchaağutiqaqtuq taapkuniña.

² Tarani qiñiqtuňa tağiumik tağğaqtuutitun liilaa ılaratun ikniğmik suli taapkuniña akimaruanik niğrugaaqlunmiň suli atrinaniň kisirrutaaniňlu atqan. Qichağniqsut siñaani tağium ittuam tağğaqtuutitun, tigummiplugich nuqaqtilgich atuqtu-urat Agaayyutim aatchuutai. ³ Ilinisa atuğagaat atuutaa Moses-ñum savaktaan Agaayyutim suli atuutaa ipnaiyaam uqaqhutin,

“Kamañagtut quviqnaqhutinlu savaatin,

Ataniiq Agaayyuun Saññipayaaqaqtuatiin.

Nalaunñaruñurut suli ilumutuurut pilğusritin,

Umialigiplutin iñuich nunaqqiqpanni.

⁴ Ataniiq, kia taluğingitkisivatin

kamakkuñiqaglugu atigikkan,

atakkii kisivich ipqitchuanurutin.

Iñuich nunaqqipayaaniň agğigisirut purvigilutin,

atakkii qiñiğniğaich iluqağmiñ surağautitin nalaunñaruat.”

⁵ Taavruma aquagun qiñiğniğiga ipqiññiqsauruaq ini agaayyuvikpanmi qılanmittuami aňmağataqtuaq. ⁶ Aasrii tallimat malğuk israğulgich anirut agaayyuvikpanmiň, piqaqhutin tallimat malğunmik ihuillüğütiqpauraksranik, atnuğaaqaqhutin salumaruanik qaummağiksaanik ukiñhaagiksaanik, suli tapsiqaqhutin maninmik kaviqsaamik satqanmiktigun.

⁷ Tarra ılanjata sisamat uumaruat aatchuğai tallimat malğuk israğulgich tallimat malğunmik piñalunmik kaviqsaamiň maninmiň pilianik immaukkaqtuanik qinnautaanik Agaayyutim iñuuruam taimuňa isruitчуamun. ⁸ Aasrii agaayyuvikpak immaukkaqtuq itchimik kamañautaanin

saŋŋianiñlu Agaayyutim. Kiñnunniiñ iñuk isitlayumiñaitchuq agaayyuvikpaŋmun naatchigaluaqŋagich tallimat malguk israğulgich taapkunija tallimat malgũŋnik ihuilliuğutiqpauranik.

16

Iluligaurat Imalgich Qinnautaanik Agaayyutim

¹ Tarani tusraaruŋa nipituruamik nipimik taavrumakŋa agaayyuvikpaŋmiñ uqaqhuni taapkunuja tallimat malgũŋnun israğuliŋnun, “Kuvvityaqsigin nunamun imanich iluligaurat qinnautaa Agaayyutim.” ² Tarra sivulliq israğulik aullaqtuq kuviplugu iluligaurani nunamun. Tarraasrii tatamnaqtuat atniğñapiagataqtuatlu killiğruat ilirut iñuŋnun piqaqtuanun nalunaitmiutanjanik niğrugaaqłuum purvigiplugulu atrija. ³ Tuglian israğulgum kuviñiğaa iluligaurani tağiumun. Tarra iliruq liilaa auŋa tuquŋaruam iñuum, aasrii uumarupayaat tağiumi tuquplutin.

⁴ Piñayuaknik israğullak kuviñiğaa iluligaurani kuuŋnun suvliktuağuraaqtuuanunlu. Suli tamatkua imğat auguqtuq. ⁵ Tarra tusraagiga israğulik aŋalatlaruaq imiğmik uqaqtuaq,

“Nalaunŋapiaqtutin atanniikavich taatna,
ilvich ittuami ataramik pakmalu ipqitchuamiłu.

⁶ Atakkii iñuich maqipkaiñiqsut auŋatnik ipqiqsittuatlu sivu-
niksriqirautlu,
aasrii aatchuğitin auŋmik imigaksraŋatnik. Taatnagak-
srauruttakku.”

⁷ Suli tusraaruŋa nipimik tunillağviŋmiñ uqaqtuamik,
“Aa, Ataniiq Agaayyuun Saŋŋipayaaqatuatin,
atanniqsuutitin ilumutuuruut nalaunŋapiaqhutin.”

⁸ Sisamanjata israğulgich kuviñiğaa iluligaurani siqiñiğmun. Tarakŋaaglaan siqiñgum uunanjan iñuich uunniqipkağniğai atniłuutiqaqługich. ⁹ Suamaruam uunaum iñuich ikigai. Aasriisuli taimaqłuutiniğaat atqa Agaayyutim ihuilliuğutiqpauraqtitchiruam, suli isrummitqiñgitchut kamakkutiqağuglugu kamanautaa.

¹⁰ Tallimanat israğulgich kuvisiruq iluligauragmiñik aquppiutanjanun niğrugaaqłuum, aasrii aŋaayuqautaa taaqsillapiqtuq. Iñuich kiŋmagaich uqqatin atniğñaqpagitłutin

¹¹ taimaqłuutiplugu Agaayyun qilaŋmiittuaq pisigiplugu atniğñatin killiğruatinlu. Naagasuli mumiguliñgitmiut pigiitchuaniñ savaagmikniñ.

¹² Itchaksraŋat israğulgich kuvisiruq iluligauragmiñik kuukpauranjanun Euphrates-ŋum, aasrii taamna kuuk pal-
iğniğaa itqanaiqsaqługu apqutiksraŋat umialinich kivaknam tuŋaaniñ. ¹³ Tarraasrii qiñiqtuŋa piñasrunik salumaitchuanik irrutchiñik liilaa naagaayinik anniugaqtuanik qanğaniñ

tiritchiaq̄uum suli qanganiñ niḡrugaaq̄uum suli qanganiñ taniḡilaaqtuam sivuniksriqirim. ¹⁴ Taapkua irrusriq̄lunich tuunḡaum savaaqaqtut quviqnaqtuanik. Taapkua piñasrut irrusriq̄lunich aullaḡaqtut umialipayauraniñun nunam nanipayaaq, atautchimuktitchaq̄lunich anuyaq̄plugich kamañaqtuami uvluani Agaayyutim Sañjipayaaqaqtuam. ¹⁵ (“Naalaḡnisitchi! Aggiḡñaqtuḡa atrilugu tigliniaqti. Quviasruktuq iñuk itqummaaḡiksuaq qaunagiplugich atnuḡaani. Tarrakii aullaḡumiñaitchuq atnuḡailaaḡuni suli kannuḡilugu atnuḡaisilaani.”) ¹⁶ Taapkua irrusriq̄lunich katinniḡaich atautchimun inimun taiyuutiqaqtuamun Armageddon uqautchisun Hebrew-t.

¹⁷ Tallimat malḡuata israḡulgich kuviñiq̄suq iluligauraḡmiñik silamun. Tarraasrii kamanallapiaḡataqtuaḡ nipi nipliq̄suq aq̄uppiutaq̄pañmiñ agaayyuvikpañmi uqaq̄huni, “Naatchirut.” ¹⁸ Tarani tusraḡnaqtuq katlulat, ikniq̄palagaq̄huni suli nuna iliq̄sraq̄pauraq̄huni. Qañanniiñ taatnatun nuna iliq̄sranḡanḡitchuq. Taamna nunam iliq̄sraq̄pauraha suañaniqsrauruq nunam aullaḡniivianiñaḡlaan. ¹⁹ Kamañaqtuaḡ nunaaq̄qiq̄ avguḡniqsuq piñasruutluni, suli nunaaq̄q̄ich nunami piyaq̄q̄kkaurut. Agaayyutim itqaḡigaa kamañaqtuaḡ Babylon qaitchuk̄lugu qallugauraq̄ immaukkaqtuaḡ wine-nañanik, tarra ilaan tatamnaqtuaḡ qinnautaa. ²⁰ Suli qikiqtapayaurat piiqsut iñḡipayauratlu paq̄innatq̄ikkumiñaiqhutin. ²¹ Suli natatquḡnaq̄paurat kataktut iñunun q̄ilañmiñ uqumaisilaaqaqtuat 100-pound-tunlaa. Aasrii iñuich taimaq̄luutigaat Agaayyun piq̄utigiplugu ihuilliuḡutiq̄pauraq̄ natatquḡnatigun, taamna ihuilliuḡutiq̄pauraq̄ tatamnaq̄pagit̄luni.

17

Akiisuqpaglu Niḡrugaaq̄luglu

¹ Tarani ilañat tallimat malḡuk israḡulgich piqaqtuat tallimat malḡun̄nik iluligauranik uvamnukhuni uqautigaaña, “Ki. Qiñiq̄titkisiḡikpiñ tatapsausriaksrañanik akiisuq̄paum aq̄uppiruam iñugiaktuani imiḡni. ² Umialin̄i nunam sayun̄aq̄atiq̄aḡniqsut taavrumiḡa akiisumik, suli iluq̄atin̄ iñui nunam imiliḡniqsut imiq̄hutin̄ wine-mik sayun̄aḡhanik akiisum.” ³ Uvvaasriiñ Ipq̄itchuamun Irrutchimun añalatitlun̄a israḡulgum aullautigaaña suviksrailaamun. Aasriiñ q̄iñiq̄tun̄a aḡnamik aq̄uppiruamik qaañani kavviḡiksaam niḡrugaaq̄uum aḡlaqaqtuam piḡiitchuamik pisaaññatinik iluqaani qaamiñi. Taamna niḡrugaaq̄luk tallimat malḡun̄nik niaquqaqtuq̄ suli qulinik nagruqaq̄huni. ⁴ Aḡnaq̄ atnuḡaaq̄aḡniqsuq q̄iññaḡiksuanik tun̄jaq̄taanik

kavvigiksaaniglu, suli qiñiyunaqusriqsuqhuni maninmik kaviqsaamik suli akisuruanik uyagauraanik suli qatiqtaanik sunauraqpannik.

Arganmiñi tigungmiñiqsuq qallutmik piluqtamik maninmiñ kaviqsaamiñ immaukkaqtuamik naggunallapiağataqtuanik atuummiruanik sayunağigmigun.

⁵ Ađnam qaunani aglaqađniqsuq atigmik kanjqsilgunaitchuamik,

“Babylon, kamañaqtuaq,

Aakanat Akiisut

naggunallapiağataqtuapayaatlu nunamiittuami.”

⁶ Tarra qiñigiga ađnaq imiliqsuaq auñatnik ipqiqsittuat suli auñatnik tuqqutauruat pisigiplugu ukpiqsriđiqtiñ Jesus-mik.

Qiñiqapku ađnaq atqunaq quvigusruktuñ ⁷ Aasrii israđulgum uqautigaaña, “Suvaata quvigusrukpič? Uqautigisigikpiñ kanjqsilgunaitchuananik ađnam suli taavruma niđrugaaqhuum usriaqsiđvian, niaquqaqtuam tallimat malđunmik nagruqaqhuniđu qulinik. ⁸ Niđrugaaqđuk qiñikkan itkaluaqtuaq inđiqsuq pakma, suli mayuđumaaqsiruaq natiqsiñaitchuamiñ añmađnimiñ aasriiñ piyaqquđviñmuktuksrauluni. Iñuich iñuuruat nunami tamatkua atinich aglaksimaitchuat makpiđaanani iñuulhum iñiqtaulđatađhaniñaglaan nunam quvigusrukkisirut qiñigumitruñ niđrugaaqđuk itkaluaqtuaq suli inđiqhuni pakma suli sagvitqikkisipluni iđaatnigu.

⁹ Iñuk kanjqsisuktuqaq taavrumiña isrumatuđiqtaqtuksrauruq Agaayyutmiñ. Tallimat malđuk niaqut tallimat malđuk qimigaañurut taavruma ađnam aquppivigikkañi. Tallimat malđuk umialgupmiittuuq.

¹⁰ Tallimat umialgich umialgunaiđniqsut, atausriq umialgusugaaqhunisuli, suli atla agđiqsađumapluni. Taimma agđiđumi umialguurallakkisigaluaqtuq sivikitchuami pivinmi.

¹¹ Aasriiđi niđrugaaqđuk itkaluaqtuaq inđiqhuni pakma, taamna tallimat piñayuđigaat atañich aglaan iđagigaat tallimat malđuk atañich. Suli piyaqquđviñmukkisiruaq.

¹² Aasriiñ qulit nagruich qiñikkatin qulit umialgurut akuqtuimaitchuatsuli añalatchiđiksramik umialiktitun, aglaan sanñiqagumaaqtut umialiktitun sivikitchuami pivinmi piqatigilugu niđrugaaqđuk.

¹³ Taapkuata atautchiñamik sivunniutiqaqtut, suli qaitkisigaat sanñigikkaqtiñ añalatchiđiksraqtiñlu niđrugaaqđunmun.

¹⁴ Ilinich añuyyiađisirut ipnaiyaamun aglaan ipnaiyaam akiilđigisigai, atakkii Ataniđigaat atañich suli umialigigaat umialgich, suli tamatkua piqatauruat ilaani tuqđuutiqaqtut piksraqtaañplutiñ suli tuniđsimaplutiñ.”

¹⁵ Aasriiñ israđulgum uqautigaaña, “Imđich qiñikkatin akiisum aquppivigikkañi, tamarra iñuich iñugiallapiaqhutiñ nunaaqqipayauraniñ uqausriqaqtuat atlakaagiiñik.

¹⁶ Suli qulit nagruich qiñikkatin suli niđrugaaqđuum uumigiagutigisi-

gaat akiisuq. Ilinisa aatkisigaat suurapayaaniñik unillugu atnugailaaq aasriiñ nigipmilugu timaa ikipkaqmilugu iknigimik. 17 Atakkii Agaayyutim kipigñiugutiqaqtinnigai tanjiguklugich ilaan sivunniutini atausriñjuqulugillu qaitchitqulugillu ilinich anjalatchiñiksrañatnik umialiktitun nigrugaaqñmun, Agaayyutim uqalhi immiumaniañhatnunaglaan. 18 Aqñnaq qinikkan nunaaqqigigaa kamanaqtuaq atanniqsimatniktuaq umialinjitñik nunam.”

18

Babylon Suksraungikkauruq

1 Tamatkua aquatigun qinigtuna atlamik isragulinmik atqaqtuamik qilañmiñ anjalatchiñiqpauraqaqhuni, aasriiñ iluqaan nuna qaummagikspikagaa qaumanigmiñik. 2 Tarra nipruagniqsuq itna,

“Babylon kamanaqtuaq suksraungikkauruq, tarra ilumutuuruq!

Inigiliutigaat tuungailu qanusripayaatlu irrusriqñuich sulipsuuq qaayugñaqtuapayaatlu uumiñaqtuatlu tinmiañruich.

3 Babylon qaitchigai wine-mik inñuñich nunaaqqipayaat imiliqtitlugich

sayuñathan sanñiruamik wine-nañanik.

Umialinji nunam sayuñaqatiginiñaat ilaa, sulitauqsigñiaqtinjiñ nunam umialguvgigiplugu umialgutitigun akuqtukkanich ilaan atugauñhagun.”

4 Tarra tusraapmiñuñ atlamik nipimik qilañmiñ uqaqtuamik, “Inñuñmaan, annisitchi taavrumakña nunaaqqimiñ.

Ilipsi ilauruksraungitchusri killuqsautaiñi, piqataungitchumausriñ iluilliuğutiksrautaiñi.

5 Killuqsautai inñugiaktut qutchiksiplutin qilaktun, sulit Agaayyutim itqagigai savamaqñuutai.

6 Utiqtitchivigisriun Babylon qaisañatun ilipsitñun, akiliglugu malğuktun ilaan savaañigun, immiglugu qallugaurañ malğuktun ilaa imiksriuqmatun ilipsitñun.

7 Atqunallapiaqñu inñmiñik kamagiruaq inñuuniugaqmiuq susrunğisaallapiaqhuni.

Pakma aatchuqsion nagliksaagutiksramik alianallapiaqtuamiglu.

Atakkii uqaqtuq inñmiñun, ‘Uvaña aquppiuraagisiruñ ataniqtun. Uilgaangitmiñu. Ilitchuqsriyumiñaitchuñ alianamik.’

8 Taatnaqñu iluilliuğutiqpauraksrañiñ tikitkisigaat atautchimi uvlumi,

tuqułhum, alianamlu, kakkaagnamlu.

Suli ikigisiruq ikniǵmik,

atakkii Atanguruaq Agaayyun sapigñaqtuq atanniiruaq
ilaanik.”

⁹ Tarraasriiñ umialinjisa nunam sayuñaqatiqaqtuat
akiisumik pisuñnautaignun qiaǵisigaat alianniugutigilugu
taamna aǵnaq qiñiǵumitruñ isia ikualaninjan. ¹⁰ Qichagisirut
uñasriksilutiñ sivuugagilugu ilaan nagliksaaqtitaułha uqaǵutiñ,
“Naklıuñ, naklıuñ, ilvich Babylon, kamañaqtuaq nunaaqǵiq,
saññiqagaluqtuaq nunaaqǵiq.

Atautchimi sassagñiǵmi anasriññuqsakkaunjaniktutin.”

¹¹ Uvvaasriiñ tauqsigñiutilgich nunapayaami qiarut
kiñuvǵuplugu ilaa, atakkii tarakñaaglaan kimikunniñ
tauqsigsiksraigñiqsuq suuranjitñik. ¹² Suuraqpaurat

kaviqsaatlu qatiqtaatlu maniich, akisuruatlu uyaǵauraat,
qatiqtaatlu suñaurapaich, ukiłhaagiksaatlu suli ukiłhaat
tuñuaqtaatlu, siluillu kavvigiksaatlu, qanusriłimaatlu
ayuǵnaqtuat qiruich, qanusriłimaat suurat tuugaaniñ,
akisuruatlu qiruich, patukpaiłlu, savıłhatlu, uyaǵaiłlu
siqquqtatun, ¹³ sinimatlu, avuugutit, tipraǵiksautit

ikipkaqługich, myrrh-lu, frankincense-lu, wine-nat,
uqsrut, mukkaagiksaat, mukkaaksratlu, niǵrutitlu, ipnaich,
tuttuqpaich, tuttuqpagautitlu, suliunniñ iñuuruat iñuich.

¹⁴ “Asriatluunniñ kipigñiuǵutigikkatin piqsut ilipniñ, suli
suurapayaatin akisuruat qiñiyunaqtuatlu taimmaurut ilipniñ,
aasrii sumiunniñ paqitchumiñaiǵitin.” ¹⁵ Tauqsigñiutilgich
tamatkuniña suuranik umialguqtuat taavrumakña aǵnamiñ
qichagisirut uñasriksuami, sivuugagilugu nagliksaaqtitaułha
alianapiaqtuamik qialutiñ, ¹⁶ uqaǵutiñ,

“Naklıuñ, naklıuñ. Kamañaqtuaq nunaaqǵiq

atnuǵaaqaguuuruq ukiłhaagiksaanik tuñuaqtaaniglu
kavvigiksaaniglu,

qiñiyunaqusriqsuqhuni maninmik kaviqsaamik,

akisuruaniglu uyaǵauraanik, qatiqtaatlu suñaurappañnik.

¹⁷ Atautchimi sassagñiǵmi tammaigai iluqaisa umialgutini.”

Suli iluqagminj umiaqpaich umialinjich taǵiuqsuqtillu suli
iluqagminjlu akiññañniaqtaut taǵiumi qichagñiqsut uñasriksuami,
¹⁸ suli nipaalarut qiñiqamitruñ isia ikualaninjan uqaqhutiñ,

“Piitchuq atlamik nunaaqǵimik taavrumatun kamañaqtu-
atun nunaaqǵisun.” ¹⁹ Ilinjisa nalluqsruǵniǵaat nunam apyua
niaqumiknun, qiallagminj kinuvǵullagminjlu nipaalaplutin,

“Naklıuñ, naklıuñ. Taamna kamañaqtuaq nunaaqǵiq!

Iluqagminj umiaqpaqtaut taǵiumi umialguǵniqsut
suuranjgun akisuruatigun!

Atautchimi sassagñiǵmi suksraunǵiqsauruq.”

20 “Qıl̄aak, quviasrukpautigiuṅ suksraunḡiqsauḡha.
 Quviasrukpagitchi Agaayyutim iñuiḡḡu uqqiraqtauru-
 asiḡḡu sivuniksriqirauruasiḡḡu,
 atakkii Agaayyutim akiisuḡ anasriñḡuqsagutigigaa
 pisigiplugu savaañḡun ilipsitñun.”

21 Tarani sapiḡñnaqtuaq israḡulik tigusriruḡ uyaḡagruamik
 añruatun mukkaaksriugutitun aasrii miḡuqsautiplugu taḡiumun,
 itnaḡhuni,

“Taatnatun kamañaqtuamik nunaaqḡiq Babylon
 iksautikkaugisiruḡ,
 aasriiñ qiiñḡnatqikkumiñaiḡisiruḡ sumiunniññ.

22 Suli nipiñich nuqaqtiligaqtit atuqtuuralgich
 suli supluqaqtuḡnaqtuatlu qalḡuqtautitlu tus-
 raḡnatqikkumiñaitchut ilipni uvakñaniñḡlaan.

Suliuqtit qanusripayaanik paqinnatqikkumiñaitchut ilipni,
 suli qatraḡniña mukkaaksriugutim tus-
 raḡnatqikkumiñaitchuq ilipni.

23 Suli qaumañḡa kialuuram
 qaummaḡitqikkumiñaitchuq ilipni uvakñaniñḡlaan.

Nipaata uiksrautimlu nuliaksrautimlu
 tusraḡnatqikkumiñaitchuq uvakñaniñḡlaan ilipni.

Ilvich tauqsigñiaqtitin kamañḡniqsrauniqsut nunami.
 Suli añatkuuḡipkun iluqaisa nunam iñui kinnigitin.

24 Suli Babylon anasriñḡukkauruḡ
 atakkii añaḡat sivuniksriqirit ipqitchuatlu iñuiçh
 suli iluqagmñ tuqputauruat nunami qiiñḡnaqtut
 nunaaqḡimi.”

19

Qatchallautiqaliq Qıl̄añmi

1 Taavruma aquaḡun tusraaruña nipiḡpaurañanik
 iñugaagrukpaum qıl̄añmi, uqaqhutinḡ,

“Quyanaqñiaqpat!

Anniqsuḡiaḡlu kamañaunlu [kamakkunlu] sañḡiḡlu
 pigigaa Atañḡuruam Agaayyutiḡta.

2 Atanniqsuutai ilumutuuruḡ nalaunñaplutinḡ.

Atakkii akiisuḡpaum asiñḡuḡaa iñupayaaḡ nunami
 sayuñaliḡmiguḡ.

Taatnaḡḡuḡu Agaayyutim atanniḡaa anasriñḡuqsaqḡuḡu
 piqutigipluḡich tuqputauruat ilaan savaktaiññ.”

3 İlaqatchiḡḡuḡu niplitḡiksut.

“Quyanaqñiaqpat!

Isiq ikualaruamiñ nunaaqḡimiñ qunmuktuḡ taimuña is-
 ruitchuamun.”

4 Suli iñuiññaq sisamatlu umialin̄nat sisamatlu uumaruat putiq̄tut nanḡaq̄lugu Agaayyun aquppiruaq aquppiutaqpañmiñi, uqaq̄hutiñ, “Amen! Quyanaq̄niacpat!”

Ipnaiyaam Katchuutiviksrautaa

5 Suli nipi nipliq̄suq aquppiutaqpañmiñ, “Nanḡaq̄siuñ agaayyutigikkaq̄put, iluq̄apsi savaktaurusrii taluqsriuasriīlu ilaanik, kamanaiñ̄nağ̄miñ, kamanañ̄nağ̄miñ.”

6 Aasrii tusraagiga nipiqaauraq itna liilaa nipaaitun iñugiallapiaḡataq̄hutiñ iñuich, nipaaitunlu iñugiaktuat im̄ḡich, nipaaitunlu suañaruam katlulam, uqaq̄hutiñ, “Quyanaq̄niacpat!

Atanḡuruq Agaayyutigikkaq̄put Sañ̄ipayaaq̄qtuaq añalatchiruaq.

7 Quviatchakta quviasrullapiaḡutalu.

Nanḡağ̄lakput kamanautaa;

atak̄kii katchuutiviksrautaa ipnaiyaam tikitchuq, suli ilaan nuliaksrautaa iñmiñik itqanaiñ̄aniktuq.

8 Nuliaksrautaa atnuğ̄aaksrisauruq

qatiq̄taamik ukiñ̄haaḡiksaamik qaummaḡiksuamiglu salumaruamiglu.”

Atak̄kii ukiñ̄haaḡiksaaq nalaun̄jaruat savaaḡigaat ip̄q̄iq̄sitan̄iñ Agaayyutim.

9 Aasriiñ israğ̄ulgum uqautigaaña, “Aglagun̄ una, quvianamiurut tamatkua aiyugaaq̄tauruat katchuutiruakun nullautchiq̄pagviksrañ̄anun ipnaiyaam.” Uqautitq̄ikkaaña, “Taapkua ittut ilumutullapiaq Agaayyutim uq̄āhi.”

10 Taranitarra puttun̄a israğ̄ulgum isigaiñ̄un purvigisruk̄hugu, aglaan uqautigaaña, “Taatnaq̄nak, uvañ̄aptuuq savaktiñ̄hiñ̄ağ̄igaaña Agaayyutim iliptun aniq̄atiuptitunlu tupiksriuat Jesus-ñum sagvikkan̄anik. Purvigilugu nanḡağun̄ Agaayyun. Atak̄kii taapkua uqaksrisimaruat pisigiplugu Agaayyun sivullikkaurut irrutchikun sivuniksriq̄irititun sivuani.”

Usriaq̄siqsuaq Qatiq̄taami Tuttuqpañ̄mi

11 Suli q̄iñ̄igiga q̄ilak añ̄maq̄tuaq, atan̄ii q̄atiq̄taaq tuttuq̄pak! Taamnaasrii aquppiruaq taavrumani atiq̄ağ̄niqsuq Tuniqsamaruamik suli ilumutuuruamik, aasrii atanniqsuiruq añ̄uyakhunīlu nalaun̄jaruālikun.

12 Ilaan irrak inniq̄suk ikualaruatun ikniqtun. Niaquani iñugiaktut niaquğ̄utit. Atqa aglausimaniqsuq ilaani, kia-unniñ̄ iñuum il̄isimanḡisaña aglaan kisimi. 13 Atnuğ̄aaq̄ağ̄niqsuq akuqturuamik misruk̄taqsamaruamik añ̄mun, suli taiyuğ̄aat

uumiņa atig̃mik “Uqalħa Agaayyutim.” ¹⁴ Suli anuyaktaiñ qilaum malinigaat usriaqsiqhutiņ qatiqtaani tuttuqpaņi, atnuęaaqahutiņ ukilħaag̃ksaanik qatiqtaanik salumaruanik. ¹⁵ Ilaan qanęaniñ anniuęaęniqsuq ipiktuaq savikpak. Taavrumiņa ipięaqtuęisiņig̃ai nunaacqiqpaich iñuņich, suli aņalatkisig̃ai saviļhamik ayaupiamik. Tutmaęisig̃aa misriqqivia tatamnaqsiluni qinnautaa Saņņipayaaqquam Agaayyutim. ¹⁶ Suli akuqturuamiņi mumig̃miñilu atiqag̃niqsuq aglausimaruamik itna,
 “Umialgat umialgich,
 suli Atang̃at Atang̃ich.”

¹⁷ Qiñilgitchuņa israęulinmik qichaqtuamik siqiñig̃mi nipitusrillapiaqhuni uqautiplugich iluęaisa tiņmiat tiņmiruat silami, “Qag̃ęisitchi. Katittitchi nięityaęusri nullautchiqqagviani Agaayyutim. ¹⁸ Nięiyumagisri timiņich umialgich, timiņich anuyaktit qaukliņisa, suli timiņich kamaņaqtuat aņutit, tuttuqpaņisalu timiņich tamatkualu tuttuqpaęaqtit. Nięiyumagisri timiņich iluęaisa iñupayaurat, savaktaaęruunęiņęaanlu savaktaaęruuņęaanlu, suli kamaņaiņęaanlu kamaņaņęaanlu.” ¹⁹ Suli qiñig̃iga nięrugaaqłuk suli umialiņi nunam anuyaktituummaisa katiruat anuyaksaęumaqługu taamna aquppiruaq tuttuqpaņmi anuyaktiņilu. ²⁰ Aglaan nięrugaaqłuk tigurauruq taputiplugu sivuniksriqiņņuaqti savaaqquuaq quviqnaqtuanik ilaan takkuani. Kinnitñiņniqsuq tamatkuniņa akuqtuiruanik nalunaitmiutaņanik nięrugaaqłuum suli putqataqtuanik ilaan atrinānun. Iluqatik taapkuak siņitauruk iñuunęaaknik narvaņanun iknięum ikualaruamun sulfur-mik. ²¹ Suli kisiņņuqtat tuqquaturut savikpaņaęun taavruma aquppiruam tuttuqpaņmi, anniuęaqtuakun qanęaniñ; aasrii iluęag̃miņ tiņmiat nięisuięataęvig̃ig̃aich timiņich.

20

1,000 Ukiut

¹ Tarra qiñiqtuņa israęulinmik atqaqtuamik qilaņmiñ, saagaqhuni argaņmiņi aņmautaanik natiqsiñaitchuam aņmanęum kalimñaaqpaņnięlu. ²⁻³ Ilaan tigugaa tiritchiaqłuk, taamna taimakņaqtaq nięięiaq, tuunęauruaq Satan-ņupluniļu, qiliqsruqługu sivunnięługu 1,000 ukiunik. Aasriiñ siņinnięaa natiqsiñaitchuamun aņmanięmun umikługu umņutmik piillakkumiñaitchuamik, Satan-mun sagluęiyumiñaięlugich iñuich tarakņaniņaglaan 1,000 ukiut naanniałhatnunaglaan. Aglaan taapkuā aquatigun pituisaallaktuksraupmiuq sivikisuurami.

⁴ Qiñiqmiuᅇa aquppiutaqpaᅇnik, suli iñuich aquppiruat tamatkunani saᅇᅇiqutiniᅇiᅇqsut atanniᅇsuitquplugich. Aasriiñ qiñiᅇitka iñuusriᅇich tamatkua niaquikkauruat tuniqsimakamiᅇ Jesus-mun uqaᅇhanunlu Agaayyutim suli payaᅇaitñamiᅇ ukpiᅇsriᅇiᅇmiki. Tamatkua putqatangitchut niᅇrugaaqᅇumun atriᅇanunlu unniiñ akuqtungitᅇlugu nalunaitmiutaᅇa qaumiktigun naaga argaᅇmiktigun. Iliᅇich iñuutqiᅇiᅇqsut atangᅇuqatauplutiᅇ Christ-mi 1,000-ni ukiuni.

⁵ Taamna tarra sivulliq aᅇitqiᅇviksraq. Kisiᅇᅇuqtaᅇich tuᅇuᅇaruat aᅇitqiᅇiᅇgitchut 1,000 ukiut naanᅇaiñᅇaisa.

⁶ Quvianamiurut ipqitᅇlutiᅇ taapkua piᅇatauruat sivulligmi aᅇitqiᅇiᅇmiki. Tuglian tuᅇuᅇlum saᅇᅇiksraipiᅇgai, aglaan agaayuliᅇsigigisigai Agaayyutim suli Christ-ᅇum, suli atangᅇuqatigigisigaat 1,000-ni ukiuni.

Satan Akiᅇᅇirauruᅇ

⁷ Tarraasriiñ 1,000-gich ukiut naatpata, Satan pituikkaugisiruᅇ isiqtauviᅇmiñiñ. ⁸ Aasrii anigisiruᅇ kinnitñiᅇiaᅇuni iñuᅇiᅇnik nunam nanipayaaq ᅇagilugik Gog-lu Magog-lu. Katinniᅇgai iluᅇaisa aᅇuyyiaqulugich. Iñugiaktutilaaqatut qavianᅇatun taᅇium siñaan. ⁹ Aasriiñ iliᅇich siaminniᅇqsut iluᅇaanun nunamun aasrii ᅇuplugu iñuiñ Agaayyutim nunaaqᅇiᅇlu piᅇpagillapiakkaᅇa. Tarraasriiñ ikniᅇ atqaqtuᅇ qilaᅇmiñ aasrii suksraungiqᅇugich. ¹⁰ Aasriiñ tuungaq kinnitñiktuaᅇ iliᅇitñik siᅇitauruᅇ narvaᅇanun ikniᅇum sulfur-ᅇumlu, siᅇitauviaknun sivuani niᅇrugaaᅇum sivuniksriᅇiᅇᅇuaᅇtimlu. Aasrii iliᅇich nagliksaᅇisirit uvlumiᅇ unnuamiᅇ taimuᅇa isruit chuamun.

Aqulliq Atanniivik

¹¹ Suli qiñiᅇtuᅇa aᅇiruamik qatiᅇtaamik aquppiutaqpaᅇmik taavrumiᅇalu aquppiruamik taavrumani. Ilaan sivuᅇaaniñ nunalu qilaᅇlu aullauruk, sumiunniñ paᅇinnaᅇumiñaiᅇhutik.

¹² Suli qiñiᅇitka tuᅇuᅇaruat, kamanaiñᅇaanlu kamananᅇaanlu, qichaqtuat sivuᅇaani aquppiutaqpaum. Tarra makpiᅇaat aᅇmakkaurut, sulipsuuᅇ makpiᅇaanich iñuulᅇum. Taapkua tuᅇuᅇaruat atannikkaurut savaanisiᅇun aglaksimakkaᅇisiton makpiᅇaani. ¹³ Taᅇium suli tuᅇuᅇlum aᅇalatᅇhivianlu utiqᅇitkai tuᅇuᅇaruapayaat. Iliᅇich atannikkaurut atausriuttaaqᅇugich maliᅇutlugu savaanᅇat. ¹⁴ Aasriiñ tuᅇuᅇiᅇlu ilaan aᅇalatᅇhivialu siᅇitauruk narvaᅇanun ikniᅇum. Tarra taamna tugliᅇigaa tuᅇuᅇlum. ¹⁵ Tarraasriiñ kisupayaaᅇ, atigikkaᅇa aglaksi-maitman makpiᅇaanᅇiñ iñuulᅇum, siᅇitauᅇmiuᅇ narvaᅇanun ikniᅇum.

21

Nutaaq Qılak Nutaaǵlu Nuna

¹ Tarani uvaŋa John qıñıqtuŋa nutaamik qılanmik nutaamıǵlu nunamik. Sıvullıq qılak sıvullıǵlu nuna piıqsuk, taǵıuq piıqmıuqtuıuq. ² Suli qıñıǵıǵa ipqıtchuıaq nunaıaqıq, nutaaq Jerusalem, atqaqtuıaq Agaıyutmıñ qılanmıñ, itqanaıyaqsımapluni suli qıñıyunaqusrıqsukkaupluni nuliaksraıtıtun uıksraıtımıñun. ³ Aasrıı tusraaruŋa nıpiqpaŋmik aquppiutaqpaŋmıñ uqaqtuamık, “Uvva, ipqıtchuıaq inaa Agaıyutım piqasrıutıruq inuŋnun. Agaıyutım nayuqatıgıniıǵai, aasrıı ilıñıch inuǵıniıǵai. Agaıyun inımiñik itqatauniaqtuq ilıñıtıñı. ⁴ Agaıyutım allaqtıǵısıǵai qulvipayaat irıñıtıñıñ. Ilıñıch tuqqutqıkkumıñıaiqsut. Alianniutqıkkumıñıaiqsut kınıuvǵulutıñ atnıǵñautıqǵutıñlu tarakŋanıñǵlaan, atakkıı sut sıvuani itchuuruat piıǵñıqsut.”

⁵ Suli taamna aquppirıuıaq aquppiutaqpaŋmı uqaqtuq, “Atanıı, pakmapak savakkıtka supayaat nutaaǵuǵıǵıch.” Aasrııñ uqautıpsaaǵaŋa, “Aǵlakkıch ukua, atakkıı uqalħıch uqautıgıkkatka ukpiǵnaqtut ilımutuuplutiñlu.”

⁶ Sulıpsuuq uqautıgaŋa, “Naanŋanıktuq. Uvaŋa Alphaŋuruŋa suli Omega-ŋupluŋalu, aullaǵnıısaaq suli isrukħıtchaaq. Kimunlıqaa imıǵulıqsuamun aatchuutıgıniıǵıǵa imıq akıılaǵıǵu suvlıktuǵuraaqtuarıñıñ imǵum inuunaqtuam.

⁷ Kınıapayaıaq akımarıuıaq paıtħaktaaqǵısıruq taapkuniŋa. Suli ilaan Agaıyutıgıgısiǵaŋa suli ilaa ıǵñıgısiǵıǵa.

⁸ Aǵlaalı iqsısuruatlu, ukpiqsrısaıtħuatlu, naǵǵunaqtuanık savaaqtuatlu, inuıaqtuqtıtlu, sayuŋaruatlu, aŋatkuuruatlu, aǵǵuıaqtuqtatlu, iluqatıñlu saǵluturuat, inıqǵaǵnaqtut narvami ikualaruami iknıǵmik sulfur-mıǵlu. Taamna tuǵlıǵıǵa tuqulħum.”

Nutaaq Jerusalem

⁹ Tarani ilanata tallimat malǵuk israǵulǵıch tikıtħaŋa piqaqtuıaq tallimat malǵuŋnik ilıligauranıı immaukkaqtuanık tallimat malǵuŋnik aqullıǵñık ilııllıuǵutiqpauranıı. Uqautıgaŋa, “Qaǵǵanıñ, qıñıqtınnııǵıkpıñ katchuutıyaqtuamık, nuliaksrautaanıı ipnaiyaam.” ¹⁰ Ilaan akıyaǵaŋa

Ipqıtħuakun Irrutħıkun inǵıqpauramun qutħıksuamun, aasrııñ qıñıqtıtħaŋa ipqıtħuamık nunaıaqımık Jerusalem-mık atqaqtuamık qılanmıñ Agaıyutmıñ.

¹¹ Taamna nunaıaqıq qaumaqǵanıqsuq kamanautaanıı Agaıyutım qaumǵıñıñııaqtuamık akısuruatun uyaǵaktun taiyuutıqatıuatun jaspe-mık tapınnıııktun ıǵalıqtun.

¹² Suli katchıkpaqatıuq qutħıııapiaqtuanık qulıt malǵuŋnik paaqahuni, suli qulıt malǵuk israǵulǵıch qaunaksrııt

paanik. Paani aglaqagñiqsut atinjich qulit malguk sivullianji Israel-ñum. ¹³ Piñasrut paaqpaqagñiqsut avatillaanani, kivaknam tunjaani piñasrut paaqpaich, nigiqpaum tunjaani piñasrut paaqpaich, unjallam tunjaani piñasrut paaqpaich, sulik kanaknam tunjaani piñasrut paaqpaich. ¹⁴ Suli katchinji nunaqqim turviqagñiqsut qulit malgunnik uyağanik aglaqagtuanik qulit malgunnik atinjitnik uqqiraqtinjiniik ipnaiyaam.

¹⁵ Taamna isragulik uqaqtuaq uvanun piqagñiqsuq uuktuutmik piliamik maninmiñ kaviqsaamiñ uuktuuguklugu nunaqqim paanilu katchinilu. ¹⁶ Nunaqqiq sisamanik iqirguqagñiqsuq suli taktillaanalu iragtutilaanalu atiplutik. Isragulgum uuktuḡaa nunaqqiq uuktuutmiñik, taktillaanalu iragtutilaanalu kinjktillaanalu inniqsut 1,500 mile-latun atunim. ¹⁷ Suli uuktuḡai katchinji nunaqqim. Qutchiksilaqagñiqsut 216 isiganjiqtun iñuum uuktuḡuulhatun, uuktuun isragulgum atukkanjatuntuuq. ¹⁸ Suli katchit pilianuniquq qivliqtaanin uyağanin taiyuutiqaqtuanin jasper-mik. Nunaqqiqigli pilianuniquq maninmiñ kaviqsaamiñ, tapinniluklugu igaliqtun. ¹⁹ Suli turvii katchinjin nunaqqim qinnyunaqusriqsusimarut qanusripayaanik akisullapiaqtuaniglu qivliqtaaniglu uyağanik taiyuutiqaqtuanik jasper-miglu, sapphire-miglu, agate-miglu, emerald-miglu, ²⁰ onyx-miglu, carnelian-miglu, chrysolite-miglu, beryl-miglu, topaz-miglu, chrysoprase-miglu, jacinth-miglu, suli amethyst-mik. ²¹ Aasriin qulit malguk paanji qulit malguuniqsut qatiqtaat sunauraqpaich akisuruat. Paallaa pilianuniquq atautchimiñ qatiqtaamiñ sunauraqpaanmiñ akisuruamiñ, suli apqutaa nunaqqim inniqsuq salumaruamiñ maninmiñ kaviqsaamiñ, tapinnilukhuni igaliqtun.

²² Uvaña John qinngitchuna agaayyuvikpanmik nunaqqimi, atakkii Ataniq Agaayyun Sanjipayaaqqtuaq ipnaiyaaḡlu agaayyuvikpaginiḡik taavruma. ²³ Suli nunaqqiq inuqsrangiñniqsuq siqiniḡmik naaga tatqimik qaummatiksraḡmiñik, atakkii kamanautaan Agaayyutim qaumagigaa suli ipnaiyaaq naniḡiplugu taavruma. ²⁴ Inui nunapayaat pisruktaugisirut nunaqqim qaumanani, suli umialgi nunam tikiutrigisipmiut suurapayaagmiknik taruḡa. ²⁵ Suli paanji taavruma umiksimayumiñaitchut uvluqtutilaanatun. Itqagisiun, unnuatlainñiaqtuq tarani. ²⁶ Tikiutigisigaich taruḡa umialgutai suuranilu nunam nunaqqipayaanata. ²⁷ Aglaan kiñapayaaq salumaitchuaq naaga savaaqqtuaq naḡḡunallapiaqtuamik naaga sagluturuuq isigumiñaitchuq taruḡa, aglaan kisimij tamatkua iñuich atinjich

aglaqaqtuat Ipnaiyaam makpiġaaniġi iñuuruatigun.

22

¹ Tarra israġulgum qiñiqtitkaña kuunjanik imġan iñuunaqtuam, tapinniluklugu igaliqtun, suvliguraaqtuamik aquppiutaqpananiġ Agaayyutim suli ipnaiyaam, ² saġvaqhuni qitqagun apqutaan nunaqqim. Suli avatikni kuugum inniqsut napaagtut iñuunaqtuat asrirriugaqtuat qulit malġuiñik tatqigaġipman ukiumi. Akutuqpalinjich napaagtut mamirrutiginigaich nunam iñunġisa. ³ Suapayaaq Agaayyutim naġġugikkaña piqutigiplugu killuqsaun paqitqikkumiñaitchuq nunaqqimi. Aquppiutaqpaña Agaayyutim ipnaiyaamlu tarani itkisiruq, suli ilaan savaktinjñ purvigigisigaat. ⁴ Ilinġisa qiñigisigaat kiiñña [kanjisiġlugu irrusripana]. Suli ilaan atqa aglaqaġniaqtuq qaunjtñi. ⁵ Taavrumani unnuaqatqikkumiñaitchuq; iñuich inuqsratqikkumiñaitchut qaumanjanik nanġumlu siqiñumlu, atakkii Ataniq Agaayyun qaumagigisigaat. Suli iñuich aġalatchiqataugisirut taimuña isruitchuamun.

Jesus Christ-ġum Agġiħa

⁶ Suli israġulgum uqautigaña, “Tamatkua uqautauruat ukpiġnapiaqtut suli ilumutuuplutinj. Suli Atanġuruam, Agaayyutaata irrusriñich sivuniksriqirit, tiliñigaa israġuligikkani ilitchuġipkaquplugich savaktigikkani sunik atuumayasriuraqtuanik. ⁷ Naalaġnisitchi, uvaña agġiluagisiruña. Quvianamiuruq iñuk kamaksriruq uqaġinjitiñik sivuniksriqutinġisa ukua makpiġaat.”

⁸ Uvva John-ġuruña tusraaruq qiñiqġlugu tamatkuniña sunik. Tarraasriñ tusraakapkich qiñiqġlugillu sitquqtuña purvigisrukġlugu sivuġaatnun isiganjñ israġulgum qiñiqtitchirima tamatkuniña sunik. ⁹ Aglaan ilaan uqautigaña, “Taatnaqnak, uvaña savaktauqatauruña ilipni aniqatiupniġlugu sivuniksriqirinilugu, suli piqatigiplugich tamatkua kamaksriruat uqaġinjitiñik ukua makpiġaat. Purvigilugu nanġaġun Agaayyun.”

¹⁰ Tarra ilaan uqautigaña, “Iriqsimaniaqnaġich uqaġinjich sivuniksriqutinġisa ukua makpiġaat, takku piviksraq qalliruq. ¹¹ Iñuk pigiitchualiqiruq pigiitchualiqituiñagġi. Suli iñuk salumaitchuq salumaittuiñagġi. Suli iñuk nalaunġaruq nalaunġatuiñagġi. Suli iñuk ipqitchuq ipqiqsautuiñagġi. ¹² Naalaġnisitchi, agġiluagisiruña. Saagaġniaġiga akiliutiksraġa qaisaksraġa iñupayauramun maligullugu qanutchimik savaaqaqpan. ¹³ Uvaña Alpha-ġuruña suli Omega-ġupluġalu, sivulliq suli aqulliq, aullaġniisaaq suli isrukħitchaaq.”

14 Quvianamiurut [tamatkua kamaksriruat uuma tillisianik, suli] tamatkua igguqtuat atnugaatin salummaqługich. Ilinich isitlasriñaqtut paatigun nunaqqimun suli nigitlasriplutin asrianik napaaqtuaniñ iñuunaqtuam. 15 Nunaqqim silataani ittut qipmich, anatkutlu, atlatuqtitlu, iñuaqtuqtitlu, aanguanun putqataqtitlu, kisupayaaglu piqpaksriruaaglu piliqiruaaglu saglutuligmik. 16 “Uvva Jesus-nuruna, tuyugigiga israguliga uqautitquplusri ukpiqtuanuruasri agaayyuviniñ tamatkuniña sunik. Uvna kanjigaaña kiñuviagiplusalu David-nun. Qaummagiksuaq uvlaam uvluagiagaaña.” 17 Suli Ipqitchuaq Irrusriq nuliaksraunlu uqaqtuk, “Qaggisitchi.” Suli kiñapayaaq tusraaruq taavrumiña uqaqtuksraupmiuq, itna, “Qaggisitchi.” Suli kiñapayaaq imiguliqsuaq utlautili. Kiñapayaaq imiguktuaq akuqtuili imigmik iñuunaqtuamik aatchuusriagilugu.

Uqaliqsaagun

18 Uvna John, kilillapiagiga iñupayaaq tusraaruq uqalnitnik sivuniksriqutinisa ukua makpigaat. Kiapayaaq ilakpagich tamatkua, Agaayyutimtuuq illatiqagisipmigaa ihuilliugutiqpauranik aglausimaruanik ukunani makpigaani. 19 Suli kiñapayaaq piiqsikpan uqautininiñ makpigaanat tamatkua sivuniksriqutit, Agaayyutimtuuq piigñiaqmigaa ilanjutiliksrana asrianiñiñ napaaqtuan iñuunaqtuam suli ipqitchuamiñ nunaqqimiñ, aglausimaruaniniñ ukunani makpigaani. 20 Taamna nipligñiqsuaq iluqaitnik tamatkuniña uqaqtuq, “Nalupqinaitchuamik aggiluağisiruna.” Amen. Aggigiñ Ataniq Jesus. 21 Ihuuqutrisaa Atannapta Jesus Christ-nun nayuutili iluqapsitni. Amen. Taatnapiaq.